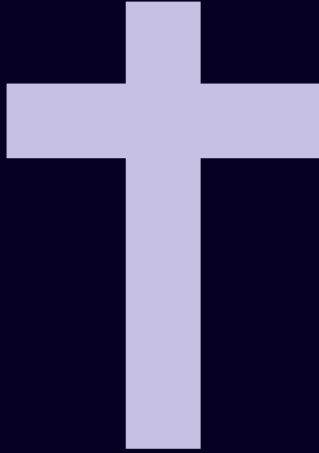

North Tanna New
Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU	1
MAK	70
LUK	111
JON	183
WƏK MƏN	241
ROM	302
1 KORIN	333
2 KORIN	359
KALESIA	376
EFESAS	388
FILIPAE	398
KOLOSİ	405
1 TESALONAEKA	413
2 TESALONAEKA	419
1 TIMOTİ	423
2 TIMOTİ	432
TAETAS	438
FILIMON	443
HIPRUS	445
JEMES	473
1 PITA	481
2 PITA	490
1 JON	495
2 JON	504
3 JON	506
JUT	508
NOL ƏPƏN	511

Matiu Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Matiu Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha İesu. Nərgin kit min u Lifae. Matiu in etəm İsrəl itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto İesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmin.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin o netəm İsrəl, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm min rafin ikin əh.

?Nəməgəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatilpin Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien min rəha Ughin aupən itəm kəmäte e Oltesteman. E nian rəha İesu, netəm İsrəl kəmoatatig ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsaahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təmäte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wir məmə İesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Ughin tinəməən rəkis məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh İsrəl. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Ughin e Oltesteman itəm ien min kotəghat-in İesu, kən matəgətun məmə nəghatən min u kotiet-pa e nəməgəhən rəha İesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmin okotitun məmə İesu in Kig itəm in ilis e kig min rafin.

*Tipi İesu Kristo rat min
(Luk 3:23–38)*

¹ Inu nərgi tipi İesu Kristo rat min, kit in Kig Tefit, kən kit min in Epraham.

² Epraham in tata rəha Aisak,

kən Aisak in tata rəha Jekop,

kən Jekop in tata rəha Juta ne pian min,

³ kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,

kən Peres in tata rəha Hesron,

kən Hesron in tata rəha Ram,

⁴ kən Ram in tata rəha Aminatap,

kən Aminatap in tata rəha Nason,

kən Nason in tata rəha Salmon,

⁵ kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,

kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,

kən Opet in tata rəha Jese,

⁶ kən Jese in tata rəha Kig Tefit.

Kən Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,

⁷ kən Solomon in tata rəha Rehopoam,

kən Rehopoam in tata rəha Apia,

kən Apia in tata rəha Asa,

⁸ kən Asa in tata rəha Jehosafat,

kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,

kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,

⁹ kən Usia in tata rəha Jotam,

kən Jotam in tata rəha Ahas,

kən Ahas in tata rəha Hesechia,

¹⁰ kən Hesechia in tata rəha Manase,

kən Manase in tata rəha Amon,

kən Amon in tata rəha Josaea,

¹¹ kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian mīn, kən uarisig lan, tikiṃir mīn rəha noanol mīn rəha Isrel kəmotəṃik ilat motuwīn Papilon məmə ilat okotuwa slef mīn rəhalat.

¹² Kən inu nərgi pipi mīn itəm təmətuoun e nian noanol mīn rəha Isrel kəmotuwīn Papilon.

Jekonaea in tata rəha Sealtiel,

kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,

¹³ kən Serupapel in tata rəha Apiut,

kən Apiut in tata rəha Eliakim,

kən Eliakim in tata rəha Asor,

¹⁴ kən Asor in tata rəha Satok,

kən Satok in tata rəha Akim,

kən Akim in tata rəha Eliut,

¹⁵ kən Eliut, in tata rəha Eleasar,

kən Eleasar in tata rəha Matan,

kən Matan in tata rəha Jekop,

¹⁶ kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.

Kən Meri təṃiləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgīn təṃən məmə otahl-ipa.

¹⁷ Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig Tefit, pipi rat mīn əm u neen kəṃəte rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun mīn e Kig Tefit mətoarus-pən noanol mīn rəha Isrel kəmotuwīn Papilon, pipi rat mīn ilat rafin fotin. Kən təmətuoun mīn e noanol mīn rəha Isrel kəmotuwīn Papilon mətoarus-pən Kristo itəm Uhgīn təṃən məmə otahl-ipa, pipi rat mīn ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo (Luk 2:1-7)

¹⁸ Inu ṃəṃnəsən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kīnən rəkis məmə okos rəhan kəṃim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueəṃən əḥ muatig kitəḥ, kən Josep təsuwīnən əḥ mehm, məto Narṃin Rəha Uhgīn tīnol məmə Meri tīnəpək-əpək rəkis. ¹⁹ Kən rəhan iaguīhl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nīkin təht məmə otəsən-iarəpən kəṃ netəṃim.

²⁰ Məto nian nīkin təmətəht məmə in otol nətəligən əḥ, kən nagelo kit rəha Iəṃəṃə təṃuwa ron e ṃapilaiirən ṃən-ipən kəṃ in məmə, “Josep, mīpi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəḥam pətan, məto-inu suakəku əḥ tətətig lan, in təṃisi-pən əṃ o Narṃin Rəha Uhgīn.

²¹ Kən in otīləs nətin kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəḥ rəhan mīn netəṃim e nolən tərət mīn rəhalat.”*

²² Natīṃnat mīn rafin əḥ kəmotuwa kol əṃ ṃipahrienən e nəghatən rəha Iəṃəṃə itəm rəhan kit ien təṃən aupən ikin məmə, ²³ “Pətan əkəku kit

1:11: 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20
Iesu, ṃipəti tatən məmə, “Iəṃəṃə tətosmegəḥ”

1:12: Esra 3:2 **1:18:** Luk 1:27,35 **1:21:** Luk 1:31; 2:21

*

itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən panilas nətin kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel,” inu nīpətin təmə, “Uhgīn tətətig kitat min.”

²⁴ Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha İərəməərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan, ²⁵ məto in təməsuwinən əh mehm matuwīn matuwīn mətoarus-pən Meri tiləs nətin iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə İesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgin İesu

¹ İesu təmaiir əpəh nītən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmətərəməərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol min neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kətenatig wir e nənən nīpəti məhau min. Kən motuwa mətətapəh məmə, ² “?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm İsrəl? Emotehm rəhan məhau təmə rəpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nisiaiian kəm in.”

³ Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nīkilat rafin təmərat. ⁴ Kən təmərgəfimin pris asol min ne iəgətu min rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm İsrəl, kən mətətapəh olat məmə, “?Kristo itəm Uhgīn tinəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?” ⁵ Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otaiir əpəh taon Petlehem e nītən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgīn aupən, təməte tol min-nulan məmə, ⁶ ‘İk Petlehem əpəh e nītən Jutia, okol kəsənən məmə ik nat əpnəpin e netəm-iasol min əpəh ikin Jutia, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wir rəhak min netəm İsrəl tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip min.’”

⁷ Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kətenatig wir e nənən nīpəti məhau min kotuwa tuəfimin anion ilat, mətətapəh olat məmə məhau əh təmə rətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in. ⁸ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io min ekuwin mos-ipən nisiaiian kəm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwīn, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm min məhau əh, nīkilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwin mətətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpil ikin. ¹¹ Kən kəmotuwīn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisiaiian kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim min itəm nəmtilat tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit min itəm nəmiəwin təwir nian katuwan e nigəm, nərgin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwin təwir, nərgin u mir.

¹² Kən Uhgīn təmən-iəhau ilat e napilaiirən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawilək-in Kig Herot motuwīn-pən e suatip pisin moatuwin iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmiələs İesu məhlagim məhaluwīn əpəh İjip

¹³ Nian netəm kətenatig wir min u kəmotiet rəkis minəatuwin, kən nagelo kit rəha Uhgīn təmuwa miet-arəpa o Josep e napilaiirən mətən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, mīləs suakəku ilau rəhan mama,

onəkəhlagim məhaluwin əpəh İjip. Kən onatəhlatig əh-ikin mətoarus-pən io əm ekən-ipinə min kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa min, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu.”

¹⁴ Kən əmun e nian əh lapin, Josep təmətul mīləs suakəku ilau rəhan mama məhlagim mətəhaluwin əpəh İjip. ¹⁵ Kən kəmətəhlatig e nīməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nīpahrienən e nəghatən itəm İləməmə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, “Emaun-in nətik iərman məmə otiet rəkis İjip.”

Mopael min rəha Kig Herot Asol kəmotəhamnu nisualkələh nəman

¹⁶ Kən e nian Kig Herot Asol təmitun məmə netəm kotenatig wir e məhau min kəməsotolən nəwian motawilək-in motagim, kən nikin təmahmə pik agin. Kən in təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin Petlehem ne ikin min rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh iərman min itəm rəhalat nup təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmitəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan. ¹⁷ Natimnat min u təmol nəghatən u tuwa mol nīpahrienən lan itəm ien Jeremaea tənəmən rəkis aupən ikin məmə, ¹⁸ “Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətəsək tətəsək məto-inu tatəto tərət agin. Pətan əh in Rejel, in tətəsək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikəən məmə suah kit otuwa məghat mīləs-ipər min rəhan nətəligən məto-inu rəhan min nisualkələh kinotimis rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet İjip məhalitəlig-pən Nasaret

¹⁹ Uarisig e nian Kig Herot Asol təmimis, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh İjip, kən nagelo kit rəha Ughin təmuwa o Josep e napilaiirən kit matən-ipən kəm in məmə, ²⁰ “Josep. Ətul mīləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh İsrəl, məto-inu netəm min u kəmotolkeikə məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis.” ²¹ Kən Josep təmətul mīləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh İsrəl.

²² Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəmə rəhan tata Kig Herot Asol matərəməmə e Jutia, kən in təməgin nītəlig-pənən Jutia. Kən Ughin təməghat kəm Josep e napilaiirən kit min məmə in otəsuwənən Jutia, kən təmiet muwin ikin pisin e nītən asol Kalili. ²³ Kən kəməhaluwin mətəhlatig nītən əh Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien min rəha Ughin aupən otuwa mol nīpahrienən. İlat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətəmnus-iarəp nəghatən rəha Ughin

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;

Jon 1:19-28)

¹ Nup min neen tinuwa minuwın rəkis, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən mətəmnus-iarəp nəghatən rəha Ughin əpəh Jutia ikin taruən-aruən ikin, ² matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motuwın o Ughin, məto-inu, nian itəm Ughin otərəməmə e netənim rafin tınatuwa iuahkir.” ³ Jon Baptais u, itəm Aesə, ien rəha Ughin aupən, təmətəghat-in

* **2:15:** Hos 11:1 **2:18:** Jer 31:15 **2:18:** E ves u, nərgin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha İsrəl. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15

məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə rəha ləramərə, kən motol rəhan suatip tətəuatip.’”

⁴ Jon tatuwin e natimnat itəm kəmol e nīməmə nat megəh kit katən məmə kəmol, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigi kau, kən nigin nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.* ⁵ Kən netənim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin min nitən Jutia, ne ikin min iuəhkir o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon. ⁶ Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

⁷ Məto nian Jon təməplan məmə Farisi min ne Satusi min tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Itəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht məmə okəmə nəkotol əm baptais u, kən onəkotagim tənin nalpinən ne neməha rəha Uhgīn itəm otuwa? ! Kəp! ⁸ Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwīn o Uhgīn.

⁹ “Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotəuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnəpīn əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnəpīn kəpiel min əm, məto Uhgīn titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham.† ¹⁰ Məto-inu roiū ne, Uhgīn tinətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil mərəkin-pən e nigəm.

¹¹ “Roiū, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat min rəhatəmat. Məto etənim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmen-pənən məmə ekilas rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmīn Rəha Uhgīn ne nigəm. ¹² In tatətul matip o nakilən nolən rəha netənim məmə otoor netənim, tahmen-pən e etəm tətəsum matoor nagwənən təwir ne nagwənən tərət. Tatos nagwənən təwir matuwīn latuənu. Məto tətəračin-pən nagwənən tərət e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

Jon təmol baptais e Iesu

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Kən Iesu təmīet e nitən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan. ¹⁴ Məto Jon tatən-iəhau əskasik in mən-ipən məmə, “Tətəuatip əm məmə ik onəkol baptais lak. ?Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?” ¹⁵ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp. Pəs otol nəhlan roiū. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgīn tolkeike.” Kən Jon təmegəhan-in.

¹⁶ Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiū agin Iesu təmə e nəhau, kən əmun nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmīn Rəha Uhgīn təmeiuiū-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan. ¹⁷ Kən nəwīa Uhgīn təmisi-pən e

3:3: Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwin e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwīn lan aupən.

(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nikilat tamataht məmə Elaija otitalig-pa min e natueintən nian kit min məmə otol əpen-əpenə e netənim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, Iesu təmuhapik lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netənim tətəht məmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm Isrel, nikilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e niganəmti Uhgīn məmə netənim okotəkaike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32

neai matən məmə, “Inu nətik keike itəm iakolkeike pik, kən nəkik tagien pik ron.”

4

Setan təmos-ipən-os-ipən

kəm Iesu

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Kən Narmin Rəha Uhgın təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwin ikin. ² Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapin, kən uarisig lan nəumis təmus pik. ³ Kən Setan təmuwa minatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ən-ipən kəm kəpiel min pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pıret lan.”

⁴ Məto Iesu təmuhalpın nəghatən rəha Setan məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm, məto okotatig e nəghatən min rafin itəm tatisi-pən o Uhgın.’ ”

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgın, ⁶ kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ətipən əpəh ləhau e nisip, məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Uhgın otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”

⁷ Kən Iesu təmuhalpın nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İəməmə Uhgın məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətətig itəmat min, o kəp.’ ”

⁸ Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne nətimnat wir agin min rafin itəm kotatig lan, ⁹ kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Nətimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatəməmə olat, okəmə nəkisin-pa nulin kən məfak-pa kəm io.”

¹⁰ Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “!Uwin isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İəməmə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

¹¹ Kən Setan təmagım mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın

e nitən Kalili

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kən e nian əh, kəmaskəlīm Jon Baptaıs kıləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmiet muwin e nitən Kalili. ¹³ Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwin əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuahkir o Lek Kalili, kən mətatig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Naptali aupən. ¹⁴ Təmuwin ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nıpahrienən lan itəm təmən aupən məmə, ¹⁵ “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e suatıp tatuwin e lek Kalili, entənıpən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima İaihlua min. ¹⁶ Netəm ikin kəmotatig

e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tinatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpin ilat itəm kəmotatig e napinəpən rəha nimisən u tatəfətain ilat nian rafin.”

¹⁷ Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Ughin matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolan rat min, kən motitəlig-pən o Ughin, məto-inu nərəməərən rəha Ughin tinatuwa iušhkir.”

*Iesu təmaun-in netəmim kuwit məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Iesu təmətaliwək e nikali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgin kit min u Pita. Ilau katuərakın net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm min. ¹⁹ Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak min netəmim.” ²⁰ Kən roiu agin, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹ Kən Iesu təmətaliwək muwin noan məsin min, kən məplan suah mil kəiu min ilau pian, nərgilau u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Katuəpələh e nıpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wir rəhalau net min, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea miauarisig-in in. ²² Kən roiu agin, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

*Iesu təməgətun netəmim kən matol-wir netəmim e nimisən
(Luk 6:17-19)*

²³ Kən Iesu təmətaliwək ikin min rafin e nitan Kalili, matəgətun netəmim əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Ughin kəm netəmim, kən matol-wir netəmim itəm koatimis e nimisən rafin, ne netəmim itəm nıpətılət tərət o nimisən rafin. ²⁴ Kən namnusən e Iesu təmətəlau rafin e profens ikin Siria, kən netəmim kəmotəmik netəmim rafin itəm koatimis motuwa o Iesu, rəhalat nimisən tol min-nulan: neen koatimis, neen nıpətılət titəhmə, neen narmin rat tətətig elat, neen koatos nimisən rəha mənig moataut, kən neen nıpətılət məsin təmimis. Məto Iesu təməl-wir ilat. ²⁵ Kən nımanin netəmim kəmotiet e nitan Kalili, ne ikin Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikin pisin min neen əpəh Jutia, ne ikin min entənıpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisig-in Iesu.

5

Əpəh ilis e nıtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in

¹ Nian Iesu təməplan nımanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwin əpəh ilis e nıtot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in, ilat kəmotuwa. ² Kən minətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatig e nəwıwən pahrien

Iesu təmən məmə,

³ “Nakoatatig e nəwıwən pahrien nian nəkoatıləs-ıəhau itəmat, moatən e nıkitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Ughin. In nəwıwən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Ughin, kən in tətərəməərə etəmat.

- ⁴ Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian nakoatasăk kăn nikitămat titahmă.*
In năwîrăn pahrien măto-inu, Uhgîn otos-iăhau nikitămat.
- ⁵ Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian năsotos-ipăr atipăn itămat. In năwîrăn pahrien măto-inu, o nian kit Uhgîn otos-ipînă nătueintăn kăm itămat u rahan min.
- ⁶ Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian nakotolkeike pik e nikitămat rafin agin mămă nămegăhăn răhatămat okotătuatip e niganăm̃ti Uhgîn. In năwîrăn pahrien măto-inu, Uhgîn otol răhatămat nămegăhăn kotătuatip e niganăm̃tin.
- ⁷ Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian nakotasăkitun netămim. In năwîrăn pahrien măto-inu, Uhgîn otasăkitun itămat.
- ⁸ Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian nikitămat tătutătıp măwîr. In năwîrăn pahrien măto-inu, onăkotăplan Uhgîn.
- ⁹ Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian itămat netămim răha nălăhăuăn nămălinuăn. In năwîrăn pahrien măto-inu, okaun-in itămat mămă nenăti Uhgîn.
- ¹⁰ Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian năkoatol natim̃nat ităm kotătuatip e niganăm̃ti Uhgîn, kăn netămim koatol tărăt kăm itămat ron. In năwîrăn pahrien măto-inu, itămat netămim răha Uhgîn, kăn in tătărămăfă etămat.
- ¹¹ “Nakoatatiḡ e năwîrăn pahrien nian netămim koatol natim̃nat min tărăt kăm itămat măto-inu itămat netămim răhak, inăh koatăn rat itămat, kăn moatărăkin itămat, kăn moateiuă-in itămat moatăn năghatăn tărăt min moatărăkin itămat lan. ¹² Nîpahrienăn, netămim kămoatol nolăn ahmen min əm kăm ien min aupăn ikin ităm ilat koatol kăm itămat. Kăn otăgien pik, măto-inu nătouăn asol răhatămat tătatiḡ əpăh e nego e neai.

Sol ne năhag-ăhagăn
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itămat năkotahmen e sol kăm netămim rafin e nătueintăn.[†] ?Măto okămă rahan nătehenăn tinikă, otăhro muwa mătēhen min? Təsəwîr minăn o nat kit min, okărakin, kăn netămim kotăliwăk lan. ¹⁴ Itămat năhag-ăhagăn răha netămim e nătueintăn. Taon ităm kămol əpăh ilis e nîtot, okol tăsəhluaigăn. ¹⁵ Kăn etămim kit tikă mămă otăsiepăn e lait, kăn măfătăin-iăhau e kătım. Kăp, nian tăsiepăn e lait, kăn in otăkăike mătupăr ikin lait tătəpələh ikin mămă lait otăsiəgəpîn rafin nîpăгноa nimă o netămim rafin. ¹⁶ Kăn e nolăn ahmen min əm, otol răhatămat lait e nămegăhăn răhatămat tăsă mămă netămim okotăplan wăk wîr min ităm itămat năkoatol, kăn ilat okotiləs-ipăr nărgi tata Uhgîn ităm tătatiḡ e nego e neai.”

Lou răha Moses

¹⁷ Kăn Iesu tămatăkăike matăn-ipăn kăm ilat mămă, “Təsəwîrăn mămă nikitămat otăht mămă emuwa mămă ekărakin Lou ităm Uhgîn tămos-ipăn kăm Moses ne ien min aupăn. !Kăp! Eməsuwamăn mămă ekărakin ilat, măto emuwa mămă ekol nîpəti năghatăn min əh okotuwa motol

* **5:4:** Iesu tăsən ətuatipăn ikin-u mămă suah kit tămahro nikin titahmă. Kăm-naka nikin titahmă o nolăn rat rahan, o kăm-naka nikin titahmă măto-inu suah kit tămimis, o kăm-naka in nat kit min. **5:4:** Aes 61:2-3; Nöl Əpən 7:17 **5:5:** Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2 **5:10:** 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wăk 7:52 [†] **5:13:** Sol tatol nagwənən tătətehen wîr, kăn măsəratən. Təwîr mămă nolăn răhatat otătăsitu e netămim mămă ilat kotuwa netăm kotătuatip. Măto tărăt okămă nolăn răhatat tătuiw-păn netămim e nolăn rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12

nīpahrienən. ¹⁸ Pahrien, iatən kəm itəmat məmā nian nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in min otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnəpən in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən min rafin rəha Lou kotuwa motol nīpahrienən lan. ¹⁹ Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətu netəmim min məmā ilat min okotapəs, nat əpnəpən in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmā in ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgin. Məto suah kit itəm tatol Lou min əh, matəgətu netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmā in ilis agin e nərəmərəən rəha Uhgin. ²⁰ Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip wir agin e niganəmti Uhgin, taprəkis-in nolən min rəha Farisi min ne iəgətu min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmā kotətuatip wir. Okəmā rəham nolən təsətuatip wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”

Suah kit itəm neməha tatol
(Luk 12:57-59)

²¹ Kən Iesu təmən min məmā, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətu min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmā, ‘Əsotəhamnuan etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmti kot mos nalpinən.’” ²² Məto io iatən kəm itəmat məmā,† okəmā suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətuatip məmā suah əh itəm neməha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmā suah kit tatən rat pian, kən tətuatip məmā in otətul e niganəmti kaonsel asol. Kən okəmā suah kit tətau-iərmis-in suah kit,§ kən tətuatip məmā etəm təmən nəghatən əh otuwın e nigəm asol.

²³ “Kən o nat əh inəh, okəmā nian natuwın e olta e Nimə Rəha Uhgin məmā onəkös-ipən nat kit kəm Uhgin, məto ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən, ²⁴ əpəs pitən rəham nat əh, kən muwın məplan piam muəg-ətuatip-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimır, muea iolitulau min, kən uarisig nəpanitəlig muwın mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgin e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgin.

²⁵ “Kən okəmā nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmā otıləs ik muwın e kot, təwir məmā nakuwın uəhai əm, nian nəşianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nīpəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmā nakapəs, etəmim un otıləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otıləs-ipən ik e kalapus. ²⁶ Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmā, okəmā tol nəhlan, okol nəşietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən rəham.”

Etəmim itəm tətəkləh-in pətan

²⁷ Kən Iesu tətəkəike mətən-ipən kəm ilat məmā, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmā, ‘Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotəkləh-inən nīpitan pisin min.’” ²⁸ Məto io, io iatən kəm itəmat məmā nian suah kit itəm tinol marit rəkis tətəplan pətan pisin kit matolkeike məmā otəkləh-in, kən in tinol rəkis təfagə rat e nikin, təhmen əm məmā in tinəkləh-in pahrien. ²⁹ Okəmā niganəmtin tol ik natol təfagə, kən təwir məmā nakiləs-irəkis mərakin. Təməwir məmā nīpətim məşin tikə, taprəkis-in nīpətim

5:17: Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Jem 2:10 **5:21:** Eks 20:13; Dut 5:17

† **5:22:** Iesu təməşənən məmā Lou in tərə. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u “tətau-iərmis-in,” tətəghat-in nəghatən min təhmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kapə təpiə,” o “Ik nəti iərmis.” **5:22:** 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25
5:27: Eks 20:14; Dut 5:18

rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə. ³⁰ Kən okəmә nelmәm tol ik natol tәfagә, kən tәwir mәмә nakәtatip rәkis mәрakin. Tәмәwir mәмә nipәtim mәsin tikә, taprәkis-in nipәtim rаfin okərakin-pән e nigәм asol namnun tikә.”*

Etәmim itәм tәtapәs

rәhan pәtan

(Mat 19:9; Mak 10:11-12;

Luk 16:18)

³¹ Kən Iesu tәмән min mәмә, “Itәmat nәmotәto rәkis nәghatән u mәмә, ‘Etәmim itәм otapәs rәhan pәtan, in otәkәike mos-ipән naoa kit kәм in itәм tatәgәtun mәмә in tinapәs in.’ ³² Mәto io, io iatән kәм itәmat mәмә, okәмә pәtan kit itәм tәmol marit tәsuwinән mehm suah pisin kit, mәto rәhan iәрman tatol tifos mәtapәs in, kән suah un tatol tәfagә rat. Kән okәмә pәtan әh tatәtәu-pән suah pisin, kән pәtan әh tatol tәfagә, mәto nәmkakiahән rәha iәрman rәhan aupән. Kән suah u itәм tatit pәtan әh, in min tatol tәfagә.”

Noanawil min

³³ Kən Iesu tәмән min mәмә, “Nәmotәto rәkis nәghatән kit min itәм iәgәtun min kәmotән kәм rәhatat pipi min aupән mәмә, ‘Nәsotәtgәhlән noanawil min rәhatәmat itәм nәmotos, mәto nәkotәkәike motol nat naka itәм nәmotos noanawil lan kәм Uhgin mәмә nakotol.’ ³⁴ Mәto io, io iatән kәм itәmat mәмә, sotos әmән noanawil o nat kit mәмә otol rәhatәmat nәghatән tәskasik. Sotosән noanawil o nego e neai mәto-inu ikin әh Uhgin tatәrәmәrә lan, kән nolән әh tahmen mәмә noatos noanawil o Uhgin. ³⁵ Kән sotosән noanawil o nәtueintән mәto-inu ikin әh Uhgin tatәrәmәrә lan, kән nolән әh tahmen mәмә noatos noanawil o Uhgin. Kән sotosән noanawil o Jerusalem mәto-inu ikin әh in taon rәha Uhgin, u in Kig asol ikin, kән nolән әh tahmen mәмә noatos noanawil o Uhgin. ³⁶ Kән sotosән noanawil o rәhatәmat-kapә, mәto-inu rәhatәmat nәsanәнән tikә mәмә nakotәuhlin noanutәmat kit tuwa mәruәn o mapin. Uhgin әm tatәrәmәrә e natimnat e nәmegәhән rәhatәmat. Kән nolән әh tahmen mәмә noatos noanawil o Uhgin. ³⁷ Mәto apәs rәhatәmat nәghatән nian rаfin otән әm nipahrienән. Kән okәмә rәhatәmat nәtәligән e nat kit in ‘әwәh,’ kән nakotән әm mәмә, ‘әwәh.’ Kән okәмә rәhatәmat nәtәligән e nat kit in ‘kәpә,’ kән nakotән әm mәмә, ‘kәpә.’ Nәghatән min itәм kotaprәkis-in ‘әwәh’ o ‘kәpә,’ koatisi-pән e Setan.”

Nalpinән

(Luk 6:29-30)

³⁸ Kən Iesu tәmatәkәike matән mәмә, “Nәmotәto rәkis nәghatән kit mәмә, ‘Okәмә suah kit tәрәkin niganәmtim kit, kән netәmim okotәрәkin min niganәmtin kit. Kән okәмә suah kit tәрәkin nәluәm kit, kән netәmim okotәрәkin min nәluin kit.’ ³⁹ Mәto io, io iatән kәм itәmat mәмә, nәsalpinән nәratән kәм etәmim itәм tәmol tәrat kәм ik. Okәмә suah kit tәhai ik mem nikapim matip, kән nakәkәike malәlin-pән min nikapim mol pәs tem min. ⁴⁰ Kән okәмә suah kit tilәs ik mian e kot, kән

5:29: Mat 18:9; Mak 9:47 * 5:30: Inu nimaa nәghatән itәм tatәgәtun mәмә Iesu tolkeike mәмә kitat okotәkәike motol wәk әskasik o napәsән rәhatat nolән rat min. 5:30: Mat 18:8; Mak 9:43 5:31: Dut 24:1-4; Mak 10:4 5:33: 1 Kor 7:10-11 5:33: Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 5:34: Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 5:35: Sam 48:2; Aes 66:1 5:38: Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21

matəkəike ron ik māmə nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in māmə otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol. ⁴¹ Kən okəmə mopaēl kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik māmə nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitəh, mətə ik nakəkəike miləs min muwin kilometa kit min tol kəiu. ⁴² Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah kit tolkeike māmə in otos rəham nat kit muwin kənu mos mitəlig min muwa, kən nəсэнən māmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

*Nolən rəha nolkeikən
tikimīr min
(Luk 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Kən Iesu tāmən min māmə, “Nəmotəto rəkis māmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motetəhau tikimīr min rəhatəmat.’ ⁴⁴ Mətə io, io iatən kəm itəmat māmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimīr min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat, ⁴⁵ kən nolən əh otəgətun māmə itəmat nenəti Uhgīn rəhatəmat itəm tətətig ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan mətə-inu rəhatəmat tata Uhgīn təmol mitgar tətasiəgəpin netəmim itəm kotəwīr ne netəmim itəm kotərat, kən in mətəhl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətətuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən. ⁴⁶ ?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht māmə Uhgīn otətou itəmat o nolən kit itəm təwīr? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos mənī rəha takis, itəm katən māmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min! ⁴⁷ ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, mətə tahro? ?Nikitəmat təht māmə nəkoatol nat kit itəm in təwīr taprəkis-in netəm əpnəpin? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgīn, ilat min koatol nəhlan. ⁴⁸ Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgīn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwīr mətətuatip nian rafin, tahmen-pən əm māmə rəhatəmat Tata Uhgīn in tatol.”

6

Nolən min itəm təwīr kəm Uhgīn

¹ Kən Iesu tāmən min māmə, “Sotolən māmə nəkotol nolən min itəm təwīr kəm Uhgīn māmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol māmə netəmim okotəplan, kən Uhgīn əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwīr o nos-ipənən kəm ian-rat min

² “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min māmə nakot-asitu elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwīr, mətə nikilat təmkimik. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwī moatol-arəp e nimə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol māmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan māmə netəmim okotisiəi-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat māmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisəiəiən rəha netəmim. ³ Mətə itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min māmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol māmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnəpin rəhatəmat min netəmim. ⁴ Otol nəhlan māmə netəmim okotərru rəhatəmat nolən wīr min, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.”

*Nolən rəha nəfakən**(Luk 11:2-4)*

⁵ Kən Iesu təmətəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Netəm min əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netəmim. ⁶ Məto nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, nakotuwin əpəh e nipəgnoa nimə rəhatəmat, kən motəhtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgin itəm tətətig ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otəto itəmat o rəhatəmat nolən wir min.

⁷ “Kən nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, sotargetainən nəghatən min tepət tepət u nipətin tika, tahmen e netəm kotəruu Uhgin. Nikilat təht məmə rəhalat uhgin min okotəto ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən. ⁸ Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotətapəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgin tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.

⁹ “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, kən otəfak mihin nulan:

‘Tata rəhatəmat itəm nətatig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.

¹⁰ Pəs nərəməərən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nipahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.

¹¹ Os-ipa nagwənən kəm itəmat tahmen-in rəha nian roiu.

¹² Kən aluin məsalpinən, nolən rat min rəhatəmat, tahmen-pən əm məmə itəmat ekotaluin məsotaskəlim-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol nəratən kəm itəmat.

¹³ Kən segəhan-inən itəmat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta oekotakia motol nolən rat, məto os-irəkis itəmat e nelmi Setan.’

¹⁴ “Okəmə itəmat nakotaluin, məsotaskəlim-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgin e nego e neai, in otaluin məsalpinən, rəhatəmat nolən rat min. ¹⁵ Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlim-iəkis e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgin otəsaluinən kən malpin nolən rat min rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

¹⁶ Kən Iesu təmatən min məmə, “Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgin, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat tol pisin, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis tinus ilat, kən netəmim okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netəmim. ¹⁷ Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin, onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat, ¹⁸ məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otəto itəmat o rəhatəmat nolən wir min.”

*Nat tawir əpəh e nego e neai**(Luk 11:34-36)*

¹⁹ Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, win min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwın imə kəkləh-in rəhatəmat natimnat. ²⁰ Məto təwir məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e neai. İkin əh win min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən. ²¹ İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruan rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, məto nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.

²² “Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətim. Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətim tərıoah e nəhag-əhagən. ²³ Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətim in tərıoah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətim in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətatig e napinəpən asol agin-əh!*

²⁴ “Etənim tika itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətəlkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgın ne mənı e nian kitıəh əm.”

*Təsəwirən məmə
nakotətəlig-in pik**(Luk 12:22-31)*

²⁵ Kən Iesu təməən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik rəhatəmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətitəmat məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ? Nəukəti nəmegəhən rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ? Kən naka in nat asol o nipətitat, napən, o kəp? Kəp. ²⁶ Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. İlat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipagnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ? Kən e niganəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh! ²⁷ ? Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitıəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁸ “?Kən təhrol nikitəmat tətəht pik napən onəkotuwın lan? Nikitəmat təht-tu nəgui nig min itəm koatəwiə əpnəpin əm. İlat kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən. ²⁹ Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etənim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motəprəkis. Məto nəgui nig əpnəpin min kotəwir taprəkis-in rəhan napən. ³⁰ Uhgın təmol manuwiłl əpnəpin əm təwir pik e nəgui nig min əh. Məto manuwiłl əh in rəha nian kitıəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən

6:19: Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituan netənim e rəham mənı. Kən nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iəumis kit. **6:25:** Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6

okamə Uhgin tatol-wir manuwihl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgin otos-
ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwīn lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei,
rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!

³¹ “Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, “? Ekotun naka?” o “?Ekotənim naka?” o “?Ekotos hiə napən motuwīn-in?”

³² Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgin, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenəti Uhgin min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh. ³³ Məto pəs onəkotol nərəməərəən rəha Uhgin, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgin tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgin otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat. ³⁴ Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, məto-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitiah, in tinaħmen rəkis rəha nian kitiah.

7

*Sotakilən nolən rəha
suah kit min*

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ Okamə nakotakil rat netənim, kən Uhgin otələhəu nəghatən rəha nalpənən rəhatəmat. ² Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgin otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okamə nakotakil etənim e nolən itəm tətəuətəp, kən Uhgin otakil itəmat e nolən itəm tətəuətəp. Məto okamə nakotakil rat netənim e nolən əskasik, kən Uhgin otakil itəmat e nolən ahmen min əm. ³ ?Tahro nakoatən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min, məto itəmat nəsoətəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat? ⁴ ?Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkis nimismisi nig e niganəmtim,’ məto nəsoətəplanən nig asol e niganəmtitəmat? ⁵ !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wirən nohrəkisən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min.

⁶ “Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgin kəm kuri min, kən sotəraķin-pənən rəhatəmat nat wir min kəm pikəs min.* Okamə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhgin

(Luk 11:9-13; 6:31)

⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgin o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat. ⁸ Ekən nəhlan məto-inu netənim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netənim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

⁹ “?Itəmat pah, nian nətin tatətapəh-in piret, məto in tatos-ipən kəpiel? ! Kəp! ¹⁰ ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp! ¹¹ Nat əpnəpin itəmat netənim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən

6:32: Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24 * **7:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “sotəraķin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pikəs” katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22

natimnat wir min kəm nenətitəmat min. !Məto Tata Uhgin e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nīpahrienən, in otos-ipən natimnat wir min kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron!¹² Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nīpəti Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aupən.”

Suatip kəiu

(Luk 13:24)

¹³ Iesu təmən məmə, “Itəmat onəkotəkəike motuwīn-pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatip itəm tīmətiḡ əm tatuwin o nərəkinən, kən netəmim tepət koatuwin-pən e nafiluə əh.¹⁴ Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwin o nəmegəhən, kən netəmim noan məsin əm okotəplan.”

Nig ilau noan

(Luk 6:43-44)

¹⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Oatəto wir itəmat o ien eiueiuə min. Ilat koatuwa moatəghat mətig e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nīkilat, ilat kotahmen e kuri iarupin. ¹⁶ Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətiḡ e nīkilat. Netəmim okol kəsotuwīnən e nolkosik o iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwir mətəhen tahmen e krep o fik. ¹⁷ Tol min-nulan, nig itəm təwir tatətoe-in noan itəm təwir, məto nig itəm tərət tatətoe-in noan itəm tərət. ¹⁸ Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsoe-inən noan itəm təwir. ¹⁹ Nig min rafin itəm kəsotətoe-inən noalat itəm təwir, okəte rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm. ²⁰ Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətiḡ e nīkilat.

²¹ “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, ‘Iərəməərə, Iərəməərə,’ itəm ilat kotitun nuwinən motətiḡ ahgin nərəməərəən rəha Uhgin məto ilat min əm u itəm koatol nəwīa rəhak Tata itəm tətətiḡ e nego e neai. ²² E nian Uhgin otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə, ‘!Iərəməərə, Iərəməərə! ?Təhro? ?Nəkītun o kəp məmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən motol natimnat pispis min e nərgəm?’ ²³ Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat məmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. !Otuwin isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə

(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴ Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenətiḡ, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel. ²⁵ Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nīmətag asol telel moh nimə. Məto nimə təsiətən məto-inu kəmiləkin-pən nəukətin e kəpiel. ²⁶ Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəliḡ-in wīrən nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e nīməkləkil əm. ²⁷ Kən nuhuən təməfik, kən

naruah taiu, kən nīmətag asol tel el moh nimə. Kən nimə təmīet, kən nian təmīet, mətə tāmərat agin.”

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətətig lan

²⁸ Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmīlat təmīwig pik ron, ²⁹ mətə-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun min rəha Lou, mətə rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.

8

Iesu təmol-wir suah kit tamos nimisən u leprosi

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Nian Iesu təmeiuiū-pa e nītōt, netəmim tepət kəmotətəu-pən. ² Kən suah kit nimisən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu, kən mən məmā, “Iərəmərə, okəmā nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.” ³ Kən Iesu təmāg-əfəmāh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmā, “Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta.” Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan. ⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmā, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, mətə uwin əm mehm pris kit pəs in tehm məmā nīpətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmā nīpahrienən nīnəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min

(Luk 7:1-10)

⁵ Kən Iesu təmuwin miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmā, ⁶ “Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə rəhak, nīpətin rafin təmimis, kən tatəto tərət pik.” ⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmā, “Oekimnə mol in təwir min.”

⁸ Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmā, “Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən məmā ik onəkuwa e rəhak nīpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekītun məmā in otəto təwir min. ⁹ Ekītun məmā nimisən əh otəkəike mol nəwiam, mətə-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəməərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəməərə elat. Okəmā ekən kəm kit məmā, ‘Uwin,’ kən tuwin. Kən okəmā ekən kəm kit məmā, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmā ekən kəm rəhak slef məmā, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”

¹⁰ Nian Iesu təmətə nəghatən əh, kən narmin təmīwig pik ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisig-in məmā, “Nīpahrienən iakatən kəm itəmat məmā, suah u sənəmā in etəm Isrel. Kən nat əpnəpin noanol min rəha Isrel, mətə esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasik tahmen-pən lan. ¹¹ Iatən kəm itəmat məmā netəmim tepət okotisi-pən e nīkalin pər ikin ne e nīkalin pah ikin, okotuwa motəgwən kitiah e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəməərən əpəh e nego e neai. ¹² Mətə itəmat noanol rəha Isrel itəm Ughin təmaupən mītəpun itəmat məmā in otərəməərə etəmat, in otərakin-pən itəmat ihluə

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Ughin, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərakin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmā suah kit itəm tamos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Ughin.

Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11:** Luk 13:29

8:20: 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

məmə, “!Ei! ?Etənim naka u? Nat əpnəpin nımətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etənim kəiu

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənipən-pən e lek, ikin Katara, kən etənim kəiu itəm narmin rat min kotatig elau kəmialet-arəpa məmə okuəplan Iesu. Ilau kəmasipən e nıpəg kəpiel min, ikin katitənim netənim ikin. Ilau kuəsanən mətioh netənim, kən netənim koatəgin nuwın-pənən ikin. ²⁹ Kən əmun narmin rat min itəm kotatig elau kəmotaget əfəməh motən məmə, “! Ik Nəti Uhgın! ?Nəmuwa məmə nakahrol itimat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpinən kəm itimat itəm təsolən əh nian rəhan?”

³⁰ İuəhkir əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotagwən, ³¹ kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh.”

³² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin.” Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwin e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteuiəu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motəmmim. ³³ Kən netənim itəm koatehm pikəs min, kəmotəgin motuwin e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau. ³⁴ Kən əmun netənim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

9

Iesu təmol-wir etəm

nipətin təmimis

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kən Iesu təmuwin e pot muwin entənipən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon Kapaneam. ² Kən netənim neen kəmotiləs etənim kit motuwa ron. Nipətin məsin təmimis, kən mətapil e rəhan nimitiwin. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətən, kən təmən-ipən kəm etəm tatimıs un məmə, “Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis.”

³ Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat min məmə, “Nəghatən əh tərət. Suah əh tatəghat məmə otol məmə in Uhgın.”

⁴ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro itəmat nakoatos nətəligən itəm tərət min-nulan? ⁵ ?In pəhrəuən timətig məmə oekən, məmə, ‘Emafəl rəkis rəham nolən rat min,’ o ‘Ətul maliwək?’* ⁶ Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotitun məmə Nəti Etənim tatos nepəten ikin-u e nətueintən məmə ofafəl rəkis təfagə rat min.” Kən in təmən-ipən kəm suah əh tatimıs məmə, “Ətul miləs rəham nimitiwin maliwək matuwin latuənu.” ⁷ Kən suah u tatimıs təmətul maliwək matuwin latuənu. ⁸ Kən nian nimanin netənim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi Uhgın itəm təmos-ipən nepəten kəm etənim məmə otol nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgın məmə ofafəl rəkis nolən rat min rəha netənim. **9:6:** Jon 17:2

⁹ Kən Iesu təmalıwək muwın məsin mın, məplan suah kit, nərgin u Matiu. In etəmim itəm tatos məni rəha takis, kən tatəpələh ikin katətu-pən takis ikin. Kən Iesu təməni-ipən kəm in məmə, “Uarisig-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən in təmətül muarisig-in Iesu.

¹⁰ Kən Iesu təmuwın mətagwən e nımə rəha Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh mətagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim. ¹¹ Kən nian Farisi mın kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu məmə, “?Tahro rəhatəmat iəgətu tətəgwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takis ne netəm koatol təfagə?”

¹² Məto Iesu təməto rəhalat nəghatən kən təməni-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm təsimisən təsuwinən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatimis, in otəkəike muwın məplan tokita. ¹³ Otuwın motegəs-in motol nıpəti nəghatən u pahrien itəm Naəa Rəha Ughin tatən məmə, ‘Nat kit tatol nıkkik tətəgien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais mın itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkkik tətəgien.’‡

Iatən tol mın-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm mın u itəm nıkkilat təht məmə kınətuatıp rəkis məmə okotuarisig-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm mın u, netəm nol təfagə məmə okotuarisig-in io.”

*Nolən rəha napəsən nagwənən o Ughin
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə, “Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Ughin, kən Farisi mın, ilat mın koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”

¹⁵ Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marit rəha suah kit, kən in tətətig e nagwənən rəhan ilat in mın neen, nıkkitəmat təht məmə in mın neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikin itəm tatuwa məmə netəmim okotiləs-irəkis etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in mın neen kotitun napəsən nagwənən.

¹⁶ “Kən etəmim kit tikə məmə otos nımismisi nıməhan wi kit, kən məhlətain-pən e nıməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nımismisi nıməhan wi titun nəhapən nıməhan oas, kən ikin təməhap ikin aupən titun nuwamən mol iahgin pik agin.

¹⁷ “Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təkəsik itəm kəmol e nuwigi nənı. Okəmə tol nəhlan, kən wain otəhləpik, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi tımətmətig, kən wain ne pətəl katuəməhl wir.”*

† **9:10:** Farisi mın, ilat kəmoatətu-pən wir agin-əh Lou rafin itəm Ughin təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətu-pən wir mın nəghatən mın itəm kəmotisip-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatıp mın rəha Ughin. Kən Farisi mın, kətan məmə netəmim rafin itəm kəsotətu-pənən lou əkkələh mın əh, ilat iol təfagə.

9:11: Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Ughin təməni nəhlan, nıpətin məmə in otapəs rəhalat sakrifais mın məto-inu nəratən tətətig e nıkkilat. Ughin təməni məmə ilat kotəkəike motəsəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12 § **9:17:** Afın futnot e Luk 5:37

* **9:17:** Iesu təməni nəhlan məmə in otəgətu ilat məmə rəhan nəgətuən in tuwiwi mol pisin e nəgətuənən rəha Farisi mın ne iəgətu mın rəha Lou.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm tənimis
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulin o Iesu məmә, “Nətik pətan əkəku tənimis roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.” ¹⁹ Kən Iesu tətətul ne rəhan netənim, motuarisig-in suah un motuwın.

²⁰ Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nimisən rəhalat nıptan nian rafin əm, minos nup tuelef.[†] Kən pətan əh təmisipən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek nıpəgnəmti kot məsin rəhan, ²¹ təmol nəhlan məto-inu tatən atıp kəm in məmә, “Okəmә ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.”

²² Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmә, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatətəən təmol ik nınəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nimisən tənikә.

²³ Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwin imə məplan netənim koatahl nau motan napuən lan rəha nimisən, kən netənim kəmoatasək pik. ²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Otiet motuwın isəu, məto-inu pətan əkəku un təsimisən, məto in tətəpil əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu. ²⁵ Məto nian netənim kəmotiet motuwın ihluə, kən tuwin imə, məskəlim nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un tətətul. ²⁶ Kən namnusən rəha nat u təmaiu mitalau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wir iganəmtin rat kəiu

²⁷ Kən nian Iesu təmiet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmә, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itimlau!”

²⁸ Nian Iesu tinuwın əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmә, “?İtalau nətuahatətə məmә ekitun nol-wirən niganəmtitalau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmә, “Əwəh, İərəmərä.”

²⁹ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtitalau mən-ipən məmә, “Uhgin otol-wir niganəmtitalau məto-inu nəmuahatətə lan.” ³⁰ Kən niganəmtitalau tinəwir kən kınatəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm ilau məmә, “Onəsüən-iarəpən natimnat min u kəm netənim.” ³¹ Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəpəp namnusən rəha Iesu tuwin mitalau e ikin min rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəm təruru nəghatən

³² Nian suah mil u kəmiaiet, netənim kotiləs etənim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmin rat tatətig lan. ³³ Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah əh, kən tinatəghat. Kən nımanin netənim narmilat təmiwig pik ron, kən motən məmә, “Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh İsrəl nian kit ne.”

³⁴ Məto Farisi min kəmotən məmә, “Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha narmin rat min məmә otəhg-iarəp narmin rat min.”

Iesu nikin təmahmə pik o netənim

³⁵ Kən Iesu təmalıwək matuwın e taon ne latuənu min rafin, kən matəgətun əpəh e nıpəgnoa nimə min rəha nuəfiminən, matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, kən matol-wir netənim rafin itəm koatimis, ne netənim rafin itəm nıpətılāt tərāt koatəwir. ³⁶ Nian

[†] 9:20: Lou təmən məmә nimisən u leprosi təmol pətan əh tamkimik, kən okəmә tatek suah kit, kən in min otamkimik. 9:21: Mat 14:36 9:27: Mat 20:29-34 9:30: Mat 8:4 9:33: Mak 2:12 9:34: Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 9:35: Mat 4:23; Mak 1:39

təməplan nımanin netəmim tınepət pik, kən nıkin təmahmə pik olat məto-inu kinotos pik nahməən, kən motəruru nasitu-atıpən e rəhalat nəmegəhən, kinotahmen e sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat. ³⁷ Kən İesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “! Otəplan-tu! Nagwənan tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. ³⁸ Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə okotuwin kəulək-in nasumən rəhan.”

10

Netəm tuelef rəha İesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Kən İesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiaħ, kən mos-ipən nəsanənən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim, kən motitun nol-wirən nımışən min rafin, ne netəm min u nipətilat təmərat.

² Kən inu nərgi netəm tuelef rəha İesu: in taupən Saimon, u nərgin kit min un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nəti Sepeti mil; ³ ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha takis; ne Jemes nəti Alfeas; ne Tateas; ⁴ ne Saimon u kətaun-in məmə Selot; * ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən İesu tuwin e nelmi rəhan tikimir min.

İesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kən nian İesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwin motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə, “İtəmat onəsotuwinən o netəm min un sənəmə noanol min rəha İsrel, kən məsotuwinən e taon kit rəha netəm Sameria, ⁶ məto onəkotuwin o noanol min rəha İsrel itəm kotahmen e sipsip min koatlue. ⁷ Kən nian nakotuwin, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, ‘Nian itəm Uhgın otərəməərə e netəmim rafin lan, tinatuwa iuəhkır.’

⁸ “Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimis kotəwir min. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotimis kotəmegəh min. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nipətilat tuwa məwir min. Kən netəmim itəm narmin rat tətətig elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmin rat min kotuwin isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən nəmtin. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətuəən itəmat lan. ⁹ Nian nakotuwin, nəsotosən məni. ¹⁰ Kən məsotənikən rəhatəmat kətim min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-in, in əm un, məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikin rəhatəmat min. İatən nəhlan məto-inu tətətip əm məmə katos-ipən kəm iolwək min natimnat itəm tətətip o natigən rəhalat.

¹¹ “Nian nakotuwin e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit itəm nıkin tagien məmə nakotuwin mətətig itəmat min, kən nakoatətig ikin əh mətoarus-pən nian nakotiet min. ¹² Nian nakotuwin kətətig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wir kəm ilat məmə, ‘Nəməlinuən tətətig otəmat.’ ¹³ Kən okəmə netəmim e nipəгноa nimə u, nıkilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətətig

9:36: Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mak

6:7; Luk 9:1 * **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasik o kantri rəhan. Əplan e tiksonari.

10:6: Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor

9:14 **10:12:** Luk 10:5-6

olat. Məto okəmə nikilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.

¹⁴ “Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nako-tuwın e rəhalat nıpəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike moto-hapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən mantaatəmat olat. ¹⁵ Nıpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgın otakil netəmim, nalpınən rəha netəm min əh in otəskasik pik maprəkis-in nalpınən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”

Netəmim okotol tərət kəm netəmim rəha Iesu

¹⁶ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu. Etahl-ipən itəmat nakoatuwin təhmen e sipsip min itəm kəmotuwın ilugin e kuri iarupın min. Onəkotəkəike motenatig wir təhmen e malikim, kən itəmat motan mətig təhmen e mənig mak. ¹⁷ Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə nəkoatətul e niganəmti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən.

¹⁸ “Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nako-tuwın motətul e niganəmti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kig min məmə onəkotən-iarəp nəghatən təwir rəhak e niganəmtilat, kən e niganəmti Iaihlua min. ¹⁹ Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotuwin motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmin Rəha Uhgın, in otos-ipinə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh. ²⁰ Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmin Rəha rəhatəmat Tata, otos-ipinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.

²¹ “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimır min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat. ²² Netəmim rafin okotəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh. ²³ Nian okotol tərət kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagim motuwın e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwın rafinən e taon min rəha Isrel mətoarus-pən Nəti Etəmim in otuwa min.

²⁴ “Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgətuən, kən iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol. ²⁵ Netəm katəgətuən ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgətuən rəhalat, kən iolwək min kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol təhmen min əm e iolwək min rəha nimə rəhak.”

*Etəmim rəha Iesu
təsəginən etəmim
(Luk 12:2-7)*

²⁶ Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəginən netəmim. Natimat itəm netəmim koatəfətain, Uhgın otiləs-iarəpa ikin tagəhag ikin, kən natimnat itəm netəmim koatəhluaig-in, Uhgın otiləs-iarəpa, netəmim

rafin kotəplan. ²⁷ Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp min e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e niganəmti netənim.

²⁸ “Sotəginən netənim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgin itəm titun nərəkinən nipətitəmat ne narmitəmat e nigəm asol. ²⁹ Otəplan-tu. Mənig əlkələh min, netənim koatol-salim-in məni əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgin təsəgəhan-inən ilat, okol kit təsimisən. ³⁰ Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgin tətəfin rafin ilat. ³¹ !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig əlkələh min əh.

³² “Tol nəhlan, okəmə etənim otən-iarəp nərgək e niganəmti netənim, kən io min iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata e nego e neai. ³³ Məto okəmə etənim otən-iarəp e niganəmti netənim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.

³⁴ “Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netənim kotəmu. ³⁵ Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama, kən pətan otol timəht ilau uhun, ³⁶ kən etənim otol tikimir ilat atip rəhan min.†

³⁷ “Kən etənim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etənim. Kən etənim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etənim. ³⁸ Kən etənim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io,‡ in təsahmenən məmə otuwa rəhak etənim. ³⁹ Kən etənim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwır, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etənim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.

⁴⁰ “Kən etənim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etənim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təməhl-ipa io. ⁴¹ Kən etənim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgin, in otos nətəuən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etənim itəm tatos e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm ətuatip, in otos nətəuən lan, tahmen əm e etəm ətuatip. ⁴² Kən etənim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm kəm rəhak etənim, məto-inu in titun məmə rəhak etənim, nat əpnəpən rəhak etənim in ləhau agin, nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətəuən.”

10:26: Mak 4:22; Luk 8:17

10:28: Rom 8:31; Jem 4:12

10:31: Mat 6:26

10:33:

Luk 12:8-9 **10:36:** Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netənim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatəta lan, məto neen okəsotahatətan lan, kən moatətəhau.

10:37: Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netənim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiah kitiah kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhan rəhatat. Okəm-naka netənim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhan rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotatut matip əm o natigən e nəmegəhan itəm Uhgin tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

11

*Iesu ne Jon Baptais**(Luk 7:18-35)*

¹ Nian Iesu tinol namnun năgătunən rəhan netəm tuelef, tămiet ikin əh muwin e taon min e nitən Kalili, matăgătun netəmim kən matən-iarəp năghatən rəha Uhgîn kəm ilat.

² E nian əh, Jon Baptais tătətig e kalapus, kən in tăməto namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təmahl-ipa rəhan neen netəmim kotuwîn motətapəh ron mămə, ³ “?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən mămə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsahgîn etəmim kit min mămə otəpanuwa min?”

⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mămə, “Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan: ⁵ netəm niganəmtilat tăpis kinoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkilat tərət kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmos nımisan leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ⁶ Etəmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

⁷ Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən mămə, “?Aupən, nəmotuwîn ikin taruən-aruən ikin mămə nəkotəplan naka? ? Nəmotuwîn mămə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nımətag tətəhləpik-ahləpik əpnəpîn əm? Kəp. ⁸ ?Kən tahro itəmat nəmoatiet, mămə nəkotəplan suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwîn e napən wir tol nəhlan, nian rafin kotatig e nımə rəha kig. ⁹ ?Kən tahro itəmat nəkoatiet, mămə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nıpahrienən, kən etəmim əh in ilis taprəkis-in ien. ¹⁰ Inu etəm Naoa Rəha Uhgîn təmatəghat-in nian Uhgîn təmən mămə,

‘Otəplan-tu. İatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak năghatən. In otəpən-in ik mămə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’

¹¹ Nıpahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təmaiir e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən mətə etəm ləhau agin e nərəməərən rəha Uhgîn, in ilis taprəkis-in Jon.* ¹² E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp năghatən rəha Uhgîn mətəarus-pa roiu, nərəməərən rəha Uhgîn in təkaskik mămə otol wək matuwîn. Kən netəmim itəm kotəskasik kotalkut pik mămə okotuwîn motatig ahgîn. ¹³ İatən nəhlan mətə-inu, aupən agin mətəarus-pa nian rəha Jon, năghatən min rəha Lou itəm Uhgîn təmos-ipən kəm Moses, ne năghatən min rəha ien min rəha Uhgîn, koatən-iarəp nərəməərən rəha Uhgîn. ¹⁴ Kən okəmə nikitəmat tagien mămə nakotos nətəligən u, ekən mămə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən mămə otuwa. ¹⁵ Etəm matəlgin tatig, təwir mămə in otətəlig-in wir kən mitun năghatən min u.

11:5: Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən mămə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisaiian. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgîn otahl-ipa, kən in tatən-iarəp mămə Kristo tinətuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol mətə-inu in tatos wək əh. Mətə nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in mămə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgîn nian in tətəhatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13

16 “?Netəm mīn u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat mīn neen māmə, 17 ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat māmə onakoatol danis rəha nagienən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiua rəha nimisən, mətə nəsotasəkən kitat mīn itimat.’ 18 Iatən nəhlan mətə-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgin, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən māmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ 19 Mətə nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətəgwən kən matənim wain, kən netəmim kotən māmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən mənī e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Mətə netəmim itəm koatətu-pən nītunən rəha Uhgin koatol wək wīr mīn. Kən wək wīr mīn əh koatəgətu māmə nītunən rəha Uhgin in nīpahrienən.”

Nahməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon mīn əh itəm in təmöl nat pispis tēpət ikin e niganəmtilat. Təməghat nəhlan mətə-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat mīn. 21 Təmən māmə, “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Mətə-inu emol pap nat pispis tēpət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat mīn əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat mīn, kən ilat kəmotuwīn e natimnat rat motuwīn moatəpələh e nəmtap e nīgəm motəgətu māmə koatəto tərət agin o rəhalat nolən rat mīn.

22 Mətə iatən kəm itəmat māmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. 23 “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht māmə Uhgin otələs-ipər itəmat e ikin rəha nisialien əpəh e nego e neai? !Kəp! Mətə Uhgin otəhlman itəmat nakotuwīn ləhau agin, imə naulisən, mətə-inu emol nat pispis tēpət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat mīn əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgin təməsərəkīnən Sotom, kən təmətətig əm mətəarus-pa u-roiu. 24 Mətə iatən kəm itəmat māmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm Sotom aupən ikin.”

Itəmat itəm nīnotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən māmə, “Tata Uhgin, ik Iərəməə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik mətə-inu nəməhluaig-in nīpəti natimnat mīn u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wīr nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh māmə okotitun wīr. 26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat māmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nītunən rafin agin kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wīr io u Nəti Uhgin, māmə io pah ətuatip. Mətə Tata Uhgin əm titun. Kən suah kit tikə itəm

titun wir Uhgin, mato io pisin am u Nati Uhgin, ekıtun, ne netamim itam io emitapun mamə ekol-arəp Tata Uhgin kəm ilat.

²⁸ “Otuwa ron io, itamat itam nakotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm min, kən ekos-ipinə namegən.[†] ²⁹ Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən mægətun itamat lan. Iatən nəhlan mato-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən. ³⁰ Tol nəhlan mato-inu rəhak wək ekos-ipinə kəm itamat in timətig, kən rəhak katipa in toigoig.”

12

Iəramərə rəha Sapat

(Mak 2:23—3:6; Luk 6:1-11)

¹ Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan min netamim kəmotaliwək motuwın-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netamim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. ² Məto nian Farisi min kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu mamə, “!Ei, əplan-tu! Rəham netamim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mamə, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefit təmol aupən, nian in ne rəhan min netamim nəumis təmus ilat? ⁴ In təmuwin imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgin, kən mos pıret mun itəm pris min kınotos-ipən rəkis kəm Uhgin. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, mato-inu pıret əh, Lou tatən mamə pris min əm kotıtun nunən. ⁵ ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, mamə nian rafin e Sapat, pris min əpəh e Nimə Rəha Uhgin, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgin tatəplan mamə nat əh in tətuatip əm. ⁶ Məto iatən kəm itəmat mamə suah kit u ikin-u in ilis taprəkis-in Nimə Rəha Uhgin. ⁷ E Naoa Rəha Uhgin, in tatən mamə,

‘Nat kit tatol nıkik tətəgien, inu mamə onəkotasəkitun netamim, mato sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ıpa kəm io itəm tatol nıkik tətəgien.’

Okəmə nakotıtun nıpəti nəghatən u, kən netəm min u itəm kotətuatip, okol nəsotakılən ilat motən mamə ilat koatol nolən rat. ⁸ Iatən nəhlan mato-inu io, Nati Etəmim, io Iəramərə rəha Sapat.”

⁹ Kən Iesu təmıet ikin əh, maliwək matuwın əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəhalat. ¹⁰ Kən əmun ikin əh, suah kit əh-ıkin nelmin təmımis, təsəg-ətuatip-inən. Kən kəmotətapəh o Iesu mamə, “?Təhro? ?In tətuatip e Lou mamə e Sapat, etəmim titun nol-wırən etəmim itəm tatımis?” İlat kəmotətapəh ron mato-inu koategəs-in nat tərət kit rəha Iesu itəm ilat okotıləs-ipən in e kot ron.

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mamə, “?Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakımıl e Sapat, nıkıtəmat təht mamə suah əh otuwın miuw-pər-pa min? !Əwəh! Otəkəike muwin miuw-pər. ¹² !Məto etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətuatip əm e Lou mamə natol nat itəm təwir e Sapat.”

11:27: Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 [†] **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfigəm min’ tatəghat-in Lou rəha netəm İsrəl itəm kotahmen e nat təfigəm mato-inu Lou min u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25

12:2: Eks 20:10 **12:4:** 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5

¹³ Kən tāmən-ipən kəm etəm nelmin tāmimis māmə, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən tāməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tinuwa minəwır agin min, tinahmen e nelmin kit min. ¹⁴ Məto Farisi min kəmotiet motuwın ihluə minəotəte noa ron māmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgın təmitəpun

¹⁵ Kən Iesu təmitun nətəligən rəhalat, kən təmiet ikin əh. Kən netənim tēpət kəmotuarisig in. Kən in təmol-wır nimisən rafin rəhalat kotuwa motəwır min. ¹⁶ Kən tāmən-iəhau ilat māmə okəsotən-iarəpən in kəm netənim min. ¹⁷ Natimnat min əh kəmotiet māmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otuwa mol nıpahrienən lan. Uhgın təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən māmə,

¹⁸ “Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis, iakolkeike pik in, kən nikik tagien pik ron.

Kən io oekol māmə Narmin Rəhak otuwa marioah lan.

Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e nıganəmti netənim e nəptən pisin pisin min.

¹⁹ Okol in təsərgəhəuən kən məsəgət əfəməhən, məsəghat pikən ikin netənim kotərgəfımən ilat min ikin.

²⁰ In etəm mətig,

kən in otol təwır kəm netənim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tikə.* In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətətip, otol win e nolən itəm tərət.

²¹ Kən netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan, māmə in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30;

Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kən netənim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nıganəmtin təpis kən təsəghatən məto-inu narmin rat kit tətətig lan. Kən Iesu təmol-wır min, kən suah əh tənətləplan nat kən minatəghat. ²³ Kən netənim rafin narmilat təmiwig motən māmə, “?Okəmə naka suah u in Mipı Kig Tefit itəm Uhgın tāmən māmə otahl-ipa?”

²⁴ Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən māmə, “Suah əh tətəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmin rat min.”

²⁵ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Okəmə netənim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netənim kotoor ilat min, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

²⁶ “Kən okəmə Setan tətəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netənim, kən tatol atıp əm tikimır kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəməərəən otətul?

²⁷ ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netənim? ?İlat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərət māmə nakoatən māmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netənim okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən māmə in neıueıuəən. ²⁸ Məto okəmə iatəhg-iarəp

12:14: Jon 5:16 **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən māmə, “Okol təsatəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik rəha lait itəm tətəhaniəm əm.” **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25

narmin rat min e nasananen raha Narmin Raha Uhgin, kan naramaran raha Uhgin tinuwa rakis otamat.

²⁹ “Kan ekan e suatip kit min tol nulan mama, etamim kit tikə mama titun nuwinan e nimə raha etamim kit itəm tasanən mama otamik rahan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm tasanən, uarisig təpanuwın imə məmki-rakis rahan natimnat.

³⁰ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimır. Kan etəm u itəm təsargətainən sipsip min, in tatoor ilat kotagim atit. ³¹ Tol nəhlan iatən kəm itəmat mama, Uhgin otafəl rakis nolən rat min rafin pisin pisin,[†] ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpinən kən məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmin Rahan. ³² Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgin otaluin kən məsalpinən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin Raha Uhgin, Uhgin okol təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa.[‡]

³³ “Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə nig in tərə, kən noan in tərə. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig mama nig in təwir o nig in tərə.[§] ³⁴ !Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwir kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərıoah e nikin. ³⁵ Etəmim itəm nətəligən təwir tərıoah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm in təwir. Kən etəmim itəm nətəligən rat tərıoah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm tərə. ³⁶ Iatən kəm itəmat mama e nian Uhgin otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in mama təhro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnəpın min rafin rəhalat. ³⁷ Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat, mama itəmat netəm kotətuatıp o netəm kotərat.”

Nəmtətin raha Jona

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kən iəgəhun min neen raha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in mama, “İəgəhun. Ekotolkeike mama ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.”;

³⁹ Məto təməni-pən kəm ilat mama, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatətən o Uhgin, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike mama ekol nəmtətin kit itəm otəgəhun mama emisi-pən o Uhgin. Məto Uhgin otos-ipən əm nəmtətin kitıəh əm, kən inəh nəmtətin raha ien əh Jona. ⁴⁰ Tahmen əm mama Jona təməməhl e nian kisil lapın ne nərauiəgən e nərpı nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian kisil lapın ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən.

⁴¹ “E nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp mama itəmat noanol raha Isrel nakotərat.

12:28: Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 [†] **12:31:** Uhgin tatəfəl rakis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in mama in otaluin məsalpinən rəhalat nolən rat min. **12:31:** Hip 6:4-6 [‡] **12:32:** Netəmim neen kotən mama nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən mama İesu tatol-wır netəmim e nasanənən raha Setan. Tahmen əm mama ilat kotaun-in mama Narmin Raha Uhgin in Setan. Netəmim neen min kotən mama nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətən əh e İesu, kən motapəs wək raha Narmin Raha Uhgin. **§ 12:33:** Nipəti nəghatən raha İesu mama in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 **12:38:** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17

Okotitun nənən nəhlan mato-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa. ⁴² Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itamat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan mato-inu, in təmiet e nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.

⁴³ “Nian narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwın maliwək mətan əpəh ikin nig ne niamitə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, mato təsəplanən. ⁴⁴ Kən tən atip əm kəm in məmə, ‘Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wir natimnat. ⁴⁵ Kən tuwın mit narmin rat sepin min itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwın imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərat pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”

Mama rəha Iesu ne pian min

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in. ⁴⁷ Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham mama ne piam min əpəh ihluə koatətul. Ilat kətolkeike məmə okotəghat kəm ik.”* ⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak min?” ⁴⁹ Kən mæg-ətuatip-in-pən nelmin mægətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, “!Inu rəhak mama ne piak min! ⁵⁰ İatən nəhlan mato-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne winik, ne rəhak mama.”

13

Nimaa nəghatən e nəptən

(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

¹ E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwın matəpələh əpəh iuahkir e nikali Lek Kalili. ² Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwın e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar. ³ Kən in təmən-ipən natimnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən min.

Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwın məmə oteatəgtəg rəhan nikuti wit əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Kən nian təmərakin-rakin rəhan nikuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip, kən mənig min kəmotuwa motun ilat rafin. ⁵ Kən nikuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuahkir əm. Kəmotəwia uəhai əm mato-inu nəptən noan məsin əm. ⁶ Məto nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke mato-inu nokilat təseiuiu pikən. ⁷ Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwia məto nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamis. ⁸ Kən nikuti wit neen min kəmotisas-pən e nəptən itəm təwir, kən kəmotoe-in noalat, neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat Tate. ⁹ Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

12:41: Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20

E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmte e nəghatən Kris aupən, ves 47 tika.

Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

* **12:47:**

12:50:

¹⁰ Kæn netəm ræha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmæ, “? Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən min?”

¹¹ Kæn Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmæ, “Iatən nəhlan mətə-inu itəmat un, Uhgin tāmərəh e suatip otəmat məmæ itəmat onəkotitun nəghatən anion min ræha nərəmərəən ræha Uhgin. Mətə ilat əh, Uhgin tāmərəhən e suatip nulan olat. ¹² Tol nəhlan mətə-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgin otos-ipən min nitunən kəm in, kæn rəhan nitunən in otepət pik. Mətə etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmæ in tatos. ¹³ Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat mətə-inu ilat koatəplan pap mətə kəsotitunən, kæn ilat koatəto pap mətə kəsotitun wirən. ¹⁴ Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesəa tatuwa matol nīpahrienən lan. In tāmən məmæ, ‘Okəatəto, moatəto, moatəto, mətə okol kəsotitunən.

Kæn okəatəplan, moatəplan, moatəplan, mətə okol kəsotitunən nian kit.

¹⁵ Tol nəhlan mətə-inu nikilat tinuwa məskasik,

kæn kinotəpou-in nətəlig-inən,

kæn motahtosis-in niganəmtilat.

Okəmæ təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e niganəmtilat,

kæn ilat okotətəlig-in e matəlgilat,

kæn nikilat otəmət-mətig,

kæn okotitun,

kæn okotəuhlin-pa ilat ron io məmæ ekosmegəh ilat.’

¹⁶ Mətə itəmat u, Uhgin təməwte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, kæn nian nəkotəplan, nəkotitun, kæn nian nəkotəto, nəkotitun. ¹⁷ Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmæ, ien min tepət ne netəm ətuatip min tepət kəmotolkeike pik məmæ okotəplan nat naka itəm nəkoatəplan, mətə kəsotəplanən. Kæn motolkeike pik məmæ okotəto nat naka itəm nəkoatəto, mətə kəsotətoən.”

¹⁸ Kæn Iesu təmatəkəike matən məmæ, “Itəmat otətəlig-in wir-tu məmæ nəkotitun nīpəti nimaa nəghatən rəha etəm u itəm tāmərəkin nikuti wit.

¹⁹ Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgin, mətə in təsitunən. Kæn Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwin e nikin.

²⁰ “Kæn nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen e etəmim itəm tatəto nəghatən rəha Uhgin, kæn mos e nikin agien,

²¹ mətə nokin təseiuiu pikən, kæn tatətul əm o nian əkuəkir əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kæn təmə uəhai əm e rəhan nahatətəən.

²² “Kæn nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgin, mətə rəhan nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kæn in tolkeike məmæ rəhan nautə otepət, kæn nətəligən min əh kotatu-atu nəghatən rəha Uhgin, kæn nəghatən əh təsoe-inən noan.

²³ “Mətə nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgin kæn mitun nīpətin. Kæn e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kæn nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərət

²⁴ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən məmә, “Nərəmərəən rəha Uhgın, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nikuti wit e rəhan nasumən. ²⁵ Məto nian in ne rəhan min netəmim kəmoatapıl, rəhan kit tikiwir təmuwin mərakin nikuti manuwił rat min e rəhan nasumən, kən magim. ²⁶ Kən nikuti wit wir min kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian əh, nikuti manuwił rat min kəmotər min motuwa motol iahgin.

²⁷ “Kən slef min rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmә, ‘Etəm-iasol. ?Nikuti wit min itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nikuti wit wir min əm, o kəp? ?Məto tahrō nikuti manuwił rat min kınōtər?’ ²⁸ Kən təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘Tikiwir kit təmol nat əh.’

“Kən rəhan slef min kōtən-ipən kəm in məmә, ‘? Məto tahrō? ? Nakolkeike məmә itimat ekotuwin kew rəkis manuwił rat min əh?’

²⁹ “Məto təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘Kəpə. Otəpəs. Okəmә itəmat nakotuwin kew rəkis manuwił rat min, kən mətə nakotew rəkis min wit wir min. ³⁰ Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tinimətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəulək-in wit məmә ilat okotaupən motew rəkis manuwił itəm tərət motəlis o nərakin-pənən e nigəm. Uarisig okotəulək-in wit wir min moatəmik moatuwa e nıpəgnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e

*nikuti mastat**

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmә, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e nikuti mastat itəm etəmim təmos muwin məfe e rəhan nasumən. ³² Nikuti mastat əh in nətin agin, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nig kit, kən mənig min itəm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmın min.”

Nimaa nəghatən e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmә, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”

³⁴ Natimnat min əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nipahrienən məmә təməsənən nat kit kəm ilat okəmә təməsuəhən nimaa nəghatən. ³⁵ Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nipahrienən lan. Təmən məmә, “Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən min. Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”

Iesu təmən nıpəti nimaa nəghatən e manuwił

³⁶ Kən Iesu təmiet rəkis e netəmim, kən muwin e nıpəgnoa nimə kit. Kən rəhan min netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmә, “Ən-tu kəm itimat nıpəti nimaa nəghatən e manuwił itəm təmər e nasumən.”

³⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Etəmim itəm təmərakin nikuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim. ³⁸ Kən nasumən, in nətueintən, kən nikuti wit wir min, ilat u netəmim rəha Uhgın itəm tətərəmərə elat. Kən manuwił rat min, ilat netəmim rəha Setan. ³⁹ Kən tikiwir itəm təmuwin

* **13:30:** Mastat in nig itəm katol-pən nikutin e nagwənən məmә tatəpien wir. Nikutin in natiəkəku agin. **13:35:** Sam 78:2

mərakin manuwił rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in nammun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo min. ⁴⁰ Okotəmik manuwił rat motan-ətip e nigəm, nolən əh tahmen əm e nammun nian.

⁴¹ “To Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo min rəhak okotuwin ikin iatəməmə ikin, motoe rəkis natimnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat min. ⁴² İlat okotəraikin-pən ilat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək kən moatəgətain nəluilat min. ⁴³ Kən netəm kotətuatip okotasia tahmen e mit e nəməməən rəha rəhalat Tata Ughin. Etəm matəlgın tatig, in otəkəike matəlig-in wir nəghatən min u.”

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig

⁴⁴ Kən İesu təmatəkəike matən məmə, “Nəməməən rəha Ughin in tahmen e bokis məni kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatig mitənim min. Nikin təmagien pik, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən mos-nəmtin nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵ Kən İesu təmətan məmə, “Nəməməən rəha Ughin in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salim-in min. Kən in tategəs-in kəpiel wir min nəmtilat tiəkis, katən məmə perel. ⁴⁶ Nian təməplan perel kit itəm təwir pik agin, kən in təmuwin mol-salim-in rəhan natimnat rafin, kən muwin mos-nəmtin perel əh kən miləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷ Kən İesu təmatəkəike matən məmə, “Nəməməən rəha Ughin in tahmen e nian netəmim koatəraikin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pisin pisin min lan. ⁴⁸ Nian net tinərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm min motaii-pən nəm wir min e kətim asol min rəhalat, məto okotəraikin nəm itəm kotərat. ⁴⁹ Kən e nammun nian, nagelo min okotuwa motos-irəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatip, ⁵⁰ kən motəraikin-pən netəm kotərat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.

⁵¹ “?İtəmat nəkotitun natimnat min un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.” ⁵² Kən təmətan kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgəturn min rafin rəha Lou itəm kəməgəturn wir ilat e nəməməən rəha Ughin, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit min tatos-irəkis nat oas.”†

Ien itəm kəsisiai-inən

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian İesu tinol nammun nuəhən nimaa nəghatən min əh, kən təmiet ikin əh, ⁵⁴ muwin iman ikin. Kən təmatəgəturn netəmim əpəh e nimə rəha nəfiminən, kən narmilat təmiwig, kən kotən məmə, “?Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pispis min? ⁵⁵ Suah əh, kitat kotitun wir in. ?In neti etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian min ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp?

13:40: Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 **13:42:** Mat 8:12 **13:43:** Mat 8:12 **13:50:** Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Ughin itəm kəməte rəkis e Naoa Rəha Ughin əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgəturnən wi rəha İesu. **13:54:** Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42

⁵⁶ ?Kən rəhan kaka min kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nitunən o nolən natimnat min əh?” ⁵⁷ Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmin rafin koatisiai-in. Məto rəhan min netəmin əpəh latuənu ne rəhan min netəmin e nīpəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotisiai-inən.”

⁵⁸ Kən təməsolən nat pispis tepət ikin əh, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

14

*Kig Herot Antipas
təməghat o Iesu*

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian əh, Kig Herot Antipas u tatəramərə e nītən Kalili, təməto namnusen rəha Iesu. ² Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol min məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh min e nimisən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pispis min.”

Nimisən rəha Jon Baptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptais. Inu namnusen e nimisən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

Aupən ikin, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u pətaguihl rəha pia Herot u, Filip Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, “Təsətuatipən məmə nəkiləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou.” Kən Herot Antipas təmaskəlīm Jon o Herotias, məlis ətain, mīləs-ipən e kalapus. ⁵ Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon, məto təməsolən məto-inu tatəgin netəmin. Ilat koatisiai-in Jon moatən məmə in ien kit.

⁶ Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian təmaiir lan, kən pətan əkəku, nəti Herotias, təmol danis aupen e niganəmti netəmin rafin. Kən rəhan nolən danis təmol Herot Antipas nīkin təmuwīn pīk lan, ⁷ kən tol nəhlan, in təmən-iəkis mos noanawīl məmə in otos-ipən nat naka itəm pətan əkəku əh tolkeike. ⁸ Kən Herotias təməghat kəm nətin, kən nətin təmən-ipən kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kəm io roiu.” ⁹ Kən kig, nīkin təpou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmin məmə ilat okotol nəwīa nəti Herotias, məto-inu o rəhan noanawīl ne nəniəkisən itəm təmol e niganəmti netəmin. ¹⁰ Kən təmahīl-ipən netəmin neen kotuwīn e kalapus, kən ilat kəmotətətip rəkis rəhn-kapə Jon ikin əh, ¹¹ motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm nəti Herotias, kən in təmos-ipən kəm rəhan mama. ¹² Kən netəmin rəha Jon kəmotuwīn motiləs nīpətin motuwīn motitənim, kən motuwīn motən-ipən kəm Iesu.

*Iesu təmagwən netəmin
faif-taosan*

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu təməto namnusen əh, kən təmətipən e bot kit muwīn əpəh ikin kīkə-kīkə ikin. Məto nian nīmanin netəmin kəmotitun ikin təmuwīn ikin, ilat kəmotiet e rəhalat latuənu min motaliwək ipar motuarisig-in Iesu. ¹⁴ Nian Iesu təmuwar, təməplan nīmanin netəmin tepət, kən nīkin təmahmə olat matakeike ilat, kən mol-wīr nimisən min rəhalat.

¹⁵ Kæn ehnaipæn iuæhkîr o napinæpæn, ræhan min netæmim kæmotuwa ron moatæn mæmæ, “Ikîn-u, ikîn kîkæ-kîkæ ikîn, kæn otæsuwæhæn talugin. Ahl-ipæn nîmanin netæmim mæmæ okotuwin latuænu min motos-næmtin nigilat neen nagwænæn.”

¹⁶ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Kæp. Otæpæs æm ilat kotatig, kæn itæmat æm otagwæn ilat.”

¹⁷ Mæto komotæn-ipæn kæm in mæmæ, “Itimat ekoatos æm pîret faif ne næm kæiu.”

¹⁸ Kæn tæmæn mæmæ, “Otos motuwa kæm io.” ¹⁹ Kæn mæn-ipæn kæm netæmim mæmæ okotæpælæh læhau e manuwihl. Kæn tæmos pîret faif ne næm kæiu æh, masipær æpæh e neai, matæfak-pæn ron, kæn mæmkas pîret. Kæn tæmos-ipæn kæm ræhan min netæmim, kæn ilat kotos-ipæn kæm nîmanin netæmim. ²⁰ Kæn ilat rafin kæmotagwæn, nærpilat tasis. Kæn nîmismîsi nagwænæn itæm kæmotapæs, netæmim ræha Iesu kæmotaii-pæn e kætim asol ilat tuelef itæm kæmotær kær wir. ²¹ Kæn netæmim itæm kæmotagwæn, næman æm tahmen e faif-taosan, mæto kæsafinæn nipitan ne nisualkælæh.

*Iesu tæmaliwæk e næhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)*

²² Kæn Iesu tæmæn kæm ræhan netæmim mæmæ ilat okotætîpæn e bot motaupæn moatuwin entænîpæn-pæn e lek, mæto in otahl-ipæn netæmim kotitælig-pæn îmælat min ikîn. ²³ Nian tinahl-ipæn rækis netæmim, kæn muwin æpæh îlis e nitot kit in pîsin æm, mæmæ otæfak. Nian tinalugæn, Iesu pîsin æm æh-ikîn, ²⁴ mæto bot tinuwin rækis ilugin e lek, kæn tinatîlæs pikæn nîmætag, kæn peau-peau min kînoatoh bot.

²⁵ Kæn lapîn iuæhkîr o nianæn, Iesu tæmaliwæk e nætuei næhau muwa olat. ²⁶ Mæto nian netæmim ræha Iesu kæmotæplan in tætaliwæk e nætuei næhau, kæn kæmotægin pik moatæn mæmæ, “!Ei, narmi etæmim kit!” Kæn kæmotasæk æfæmæh mæto-inu koatægin.

²⁷ Mæto uæhai æm, Iesu tæmæghat kæm ilat mæmæ, “!Ei, nikitæmat tætul mæha-mæha. Io æpæh. Sotæginæn!”

²⁸ Kæn Pita tæmæ, “Iæræmæra, okæmæ ik pahrien, kæn aun-in io ekaliwæk e nætuei næhau minæ.”

²⁹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Wa.”

Kæn Pita tiet e nætuei bot, kæn maliwæk e nætuei næhau matuwin o Iesu. ³⁰ Mæto nian tæmæplan nîmætag, kæn nîkin tæmægin pik, kæn minætuoun mætamnîm mætæsæk-pæn o Iesu matæn mæmæ, “!Iæræmæra, asitu lak!” ³¹ Kæn roiu agin, Iesu tæmea-pæn maskælim Pita, kæn mæn-ipæn kæm in mæmæ, “Ik ræham nahatætææn tækæku agin. ?Tahro ræham nahatætææn tækæku lak?” ³² Kæn nian kæmuætîpæn e bot, kæn nîmætag tæmurahl nelmin. ³³ Kæn ilat e nætuei bot kæmotos-ipæn nisîaiiæn asol kæm in moatæn mæmæ, “Pahrien, ik Næti Uhgin.”

³⁴ Nian kinotuwin entænîpæn-pæn, kæmotuwar e næptæn Kenesaret. ³⁵ Kæn nian netæmim æh-ikîn æh kinotitun Iesu, kotahl-ipæn næghatæn tuwin mîtælau o netæmim e latuænu min rafin æh-ikîn. Kæn kæmotos ræhalat min netæmim itæm koatîmis motuwa o Iesu, ³⁶ kæn kæmotækæike o Iesu mæmæ ilat itæm koatîmis okotek æm nipægnæmti kot ræhan. Kæn ilat rafin itæm kæmotek nipægnæmti kot ræhan, ræhalat nîmîsæn tæmîkæ, kæn kæmotæwir.

15

*Nat itəm tatol
etəmim tamkimik
(Mak 7:1-23)*

¹ Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmā, ² “? Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, mətə kəsotaupənən motaikwas e nelmilat.”

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “? Mətə tahro itəmat min nakoatətgəhl Lou rəha Ughin o naskəlīm əskasikən kastom rəhatəmat?

⁴ Iatən nəhlan mətə-inu, Ughin təmən məmā, ‘Nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat tata ne mama,’ kən təmən min məmā, ‘Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.’ ⁵ Mətə itəmat nakotən məmā, okəmā suah kit rəhan kit mənī əh-ikin itəm in titun nasituan e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmā, ‘Kəsi, emələhəu pişin mənī u məmā rəha Ughin,’ ⁶ kən okol in otəsisiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən mənī u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Ughin tatol nat əpnapin lan, mətə-inu itəmat nakotolkeike məmā nakotaskəlīm kastom rəhatəmat min əm. ⁷ !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Ien Aesea təməghat-in itəmat ətuatip nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Ughin itəm tatən məmā,

⁸ ‘Netəm min u koatisiai-in io e nohlilat əm, mətə nikilat isəu ron io,

⁹ Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapin əm, kən nian koatəgətun, koatən məmā nəghatən min rəhak, mətə in nəghatən min rəha netəmim əm.’ ”

¹⁰ Kən Iesu təmaun-in netəmim məmā okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmā, “Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u. ¹¹ Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Ughin, mətə nat naka itəm tatiet e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e niganəmti Ughin.”

¹² Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmā, “?Nəkitun məmā Farisi min, nikilat tərət nian kəmotəto nəghatən əh?” ¹³ Kən təmən-ipən məmā, “Nig min rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfeən, okew-pər ilat nokin. ¹⁴ Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, mətə niganəmtilat təpis. Okəmā etəmim itəm niganəmtin təpis tit etəmim kit min itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən okiaiwig-pən e noakimil.”

¹⁵ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmā, “Ən-tu nipəti nimaa nəghatən kəm itimat.”

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “?Itəmat rəhak netəmim, mətə itəmat min nəsotitunən əh? ¹⁷ ?Nəkotitun o kəp məmā, nat naka itəm tatuwin e nohli etəmim meiuaiu e nərpən, kən miet min e nipəti etəmim? ¹⁸ Mətə natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kən matiet e nohli etəmim, matol etəmim tətamkimik e niganəmti Ughin. ¹⁹ Tol nəhlan mətə-inu, natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kotol nulan: nətəligən tərət min; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nəghat eiueən e netəmim; nən ratən nərgi etəmim. ²⁰ Inu natimnat itəm tol etəmim tətamkimik e niganəmti Ughin,

məto okəmə suah kit təsaikuasən nelmin kən mətagwən, inu təsolən in tamkimiik e niganəmti Uhgín.”

*Nahatətəən rəha
pətan Iaihlua*

(Mak 7:24-30)

²¹ Kən Iesu təmiet ikin əh, kən muwin ikin itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəmahl ikin. ²² Kən pətan kit əh-ikin, Iaihlua u pətan Kenan, təmuwa ron mətasək əfəmäh məmə, “Iərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun io. Narmın rat kit təskasik təmatig e nətik pətan matərəkın in.”

²³ Məto Iesu təsən-ipən agin-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatəkaike ron, motən məmə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətasək əfəmäh matuarisig-in kitat.”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-ipa əm io o sipsip min rəha noanol rəha Isrel itəm kəmotəluə.” ²⁵ Məto pətan əh təmuwa misin nulin aupən e Iesu matən məmə, “Iərəmərə, asitu lak.” ²⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatipən məmə ekos nagwənən nigı nısualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri min.”* ²⁷ Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Məto kuri min koatun nımisimisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha iərəmərə min rəhalat.” ²⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm nəkölkeike, otuwa mol nıpahrienən.” Kən roi u agin, netin pətan təməwir.

Iesu təmol-wir nımisən tēpət

²⁹ Kən Iesu təmiet ikin əh maliwək e nıkalı Lek Kalili. Kən mər muwin əpəh ilis e nitot kit kən matəpələh. ³⁰ Nımanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmiik netəm min u itəm nelkilat təməfaiu-əfaiu, ne netəm nıganəmtilat təpis, ne netəm nıpətılət məsin təmimis, ne netəm kotəruru nəghatən, ne nımisən pisin pisin min. Kən motəlin-pən ilat iuəhkır o Iesu, kən təmol-wir ilat. ³¹ Kən nımanin netəmim narmilat təmiwig nıan kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən kınotəghat, ne netəm nıpətılət məsin təmimis kınotəwir, ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu kınotaliwək, ne netəm nıganəmtilat təpis kınotəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgín rəha Isrel.

*Iesu təmagwən netəmim
fo-taosan*

(Mak 8:1-10)

³² Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nıkiik tınahməh pik o netəmim min u. Kitat min ilat o nıan kısıl əh-roiu, kən nat tikə məmə okotun. Esölkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwin, nəumis tus ilat, mətan, neen kotimis-eah əpəh e suatıp.”

³³ Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə pıret u ikin-u, ikin taruən-aruən ikin itəm təhmen məmə okotagwən nımanin netəmim lan?”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pıret kuwəh u nakoatos?”

Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pıret sepin ne nəm əkəku noan məsin əm.”

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm nımanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən. ³⁶ Kən təmos pıret ilat sepin, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim min, kən kotos-ipən kəm

15:24: Mat 10:6 * **15:26:** Nəghatən u ‘nısualkələh’ tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihlua min. **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14

netəmim. ³⁷ Kən ilat rafin kəmotun nərpiilat tasis. Kən netəmim rəha Iesu kotaii-pən nīmismisi nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətim asol ilat sepin, kəmotər kər wir. ³⁸ Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, mətə kəsafinən nīpitan ne nisualkələh. ³⁹ Kən Iesu tahl-ipən nīmanin netəmim koatuwin, kən in təmətipən e bot muwin ikin Makatan.

16

Farisi min ne Satusi min koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Kən Farisi min ne Satusi min kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pispis asol itəm otəgətin məmə Ughin təmahl-ipa in.* ² Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tینهناipən, nakotən məmə, ‘olawig təraviə, mətə-inu napuə tinasia.’ ³ Kən laulaugin nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfik, mətə-inu napuə tinasia mitalau.’ Nəkotitun nənən nīpəti nəmtətin min e nimal napuə itəm tatiet, mətə nəkotəruru nənən nīpəti nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.

⁴ “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Ughin, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətin məmə emisi-pən o Ughin. Mətə Ughin otos-ipən əm nəmtətin kitiah əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.” Kən təmapəs ilat matuwin.

Is rəha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)

⁵ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatuwin entənipən-pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos pīret neen. Kən nian kinotuwin entənipən-pən, ⁶ kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.”

⁷ Kən kəmoatən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatəghat nəhlan mətə-inu kəmotaluin nəmikan pīret neen.”

⁸ Mətə Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku agin. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat min məmə pīret tikə otəmat? ⁹ ?Nəsotitunən əh, o kəp? ?Ninotaluin pīret faif u itəm emagwən netəmim faif-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nīmismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh? ¹⁰ ?Kən ninotaluin pīret sepin u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nīmismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh? ¹¹ ?Tahro itəmat nəsoititunən məmə esəghat-inən pīret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.” ¹² Kən e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən pīret məmə okoatəto ilat ron, mətə okoatəto ilat o nəghatən min itəm Farisi min ne Satusi min koatəgətin netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Nian Iesu təmuwa ikin Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “?Netəmim kotən məmə pah u io, Nəti Etəmim?”

* **16:1:** Farisi min ne Satusi min, nikilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in tāsisi-pən e Ughin. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16 **16:4:** Mat 12:40; Jona 1:17 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38

¹⁴ Kən kotən-ipən māmə, “Neen koatən māmə ik Jon Baptais, neen koatən māmə ik ien Elaija, kən neen koatən māmə ik ien Jeremaea, o ien kit aupən ikin.”

¹⁵ Kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, “?Məto tahro etəmat? ?Nakotəmə pah u io?”

¹⁶ Kən Saimon Pita tāmən-ipən māmə, “Ik Kristo itəm Uhgin tāmən māmə otahl-ipa, ik Nəti Uhgin itəm tətətig matəmegəh.”

¹⁷ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm ik, Saimon nəti Jona, məto-inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego e neai itəm təmol əp nat u kəm ik. ¹⁸ Kən ekən-ipinə kəm ik māmə ik Pita, u nīpətin təmə kəpiel. Kən ekiləkin rəhak niməfak e kəpiel u, kən okol nəsanənən rəha nimisən† otəsaprəkis-inən. ¹⁹ Ekos-ipinə kəm ik nepətan itəm tətisi-pən o Uhgin əpəh e nego e neai. Kən əpəh e nego e neai, Uhgin tīnegəhan-in rəkis nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol mihin.” ²⁰ Kən mən-ipən əskasik kəm rəhan netəmim māmə okəsotən-ipənən kəm suah kit māmə in Kristo itəm Uhgin tāmən māmə otahl-ipa.

Iesu tāmən-iarəp

rəhan nimisən

(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

²¹ E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim māmə in otəkəike muwin Jerusalem, kən etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətan min rəha Lou, okotol in tətə nahməən e nəratən tēpət, kən okotohamnu in, kən uarisig e nian kisil, in otəmegəh min e nimisən.

²² Kən Pita tos pisin Iesu, kən mətuoun matən-iahau matən māmə, “Iərəməərə, Uhgin otəkəike mahtosig-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nīpahrienən lan!”

²³ Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita māmə, “!Setan! !Uwin isəu ron io! Ik nətahtosig-in io. Rəham nətəligən sənəmə nətəligən rəha Uhgin, məto in nətəligən rəha netəmim əm.”

²⁴ Kən Iesu tāmən-ipən kəm rəhan netəmim māmə, “Etəmim itəm tolkeike māmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən mīləs rəhan nig kəməluuə mətəu-pa io. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pīk wək əm māmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwīr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin. ²⁶ ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwīr, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgin māmə Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in. ²⁷ Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo min e nəsanənən ne nepətan əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətəuən kəm netəmim rafin e wək ətuatip itəm kəmotol. ²⁸ Iatən-ipinə nīpahrienən māmə netəmim neen koatətul ukin-u itəm kəsotimisen motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa māmə in otərəməərə e natimnat rafin.”

16:14: Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16

† **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmimis, məto nimisən, rəhan nəsanənən tikə o etəmim itəm tətəhatətə e Uhgin. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20 **16:24:** Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9 **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12

17

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Nian sikis tinuwa minuwın rəkis, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwın əpəh ilis e nitot əfəməh, ilat pisin əm. ² Kən ikin əh, nipəti Iesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag təhmen e mitgar, kən rəhan natimnat tinuwa məruən məhag-əhag. ³ Roiu agin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.

⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İərəməyə. Təwir məmə itiməhal eməhaluwa ikin-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkin makeen kisil u ikin-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵ Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwıa suah kit təmıet e mal napuə matən məmə, “İnu nətik itəm iakolkeike pik. Nıkkik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!”

⁶ Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənım-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik. ⁷ Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləginən.” ⁸ Nian kəməhłasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pisin əm.

⁹ Nian kəmotəiuaiu-pa e nitot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nımisən.”

¹⁰ Kən kəməhalən-ipən məmə, “? Məto təhro iəgəhun min rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa min?”*

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nıpahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wır min natimnat rafın. ¹² Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nəhməən e nelmilat.” ¹³ Kən rəhan netəmim kınotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit

(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

¹⁴ Nian kınotiet-pa o nımanin netəmim, suah kit tuwa misin nulin aupən-in Iesu, ¹⁵ kən məmə, “İərəməyə, asəkıhun nətik. Tətaut, kən matəto pik nəhməən lan. Nian tərət tatiet-pən e nıgəm, matiet-pən ləhau e nəhau. ¹⁶ Emiləs muwın o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wırən.”

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahətətəən, kən nınotuwın isəu o suatıp rəha Ughın. ? Onəghan nəpanotitun? ? Oekətətig kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io.” ¹⁸ Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwır.

¹⁹ Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Təhro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nəhatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə

17:2: 2 Pita 1:16-18 **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

* **17:10:** Nian Ughın təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpən-əpənə natimnat rafın. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tinol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tinuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1

rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnəpin tahmen e nikuṭi mastat u nəṭin agin, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tika itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†

²² Nian kəmotuwa kitiaḥ əpəḥ Kalili, Iesu təməən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəṃim, suah kit oteḡəhan-in-pən io e nelmi tikimər min. ²³ Netəṃim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uḡin otosmegəḥ min io e nimisən.” Kən rəhan netəṃim kəmotəto tərət pik agin o nəḡhatən əh.

Takis rəḥa Nimə Rəḥa Uḡin

²⁴ Nian Iesu ne rəhan netəṃim kəmotuwa Kapaneam, netəṃim rəḥa nosən məni rəḥa takis rəḥa Nimə Rəḥa Uḡin, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Təhro? ?Rəḥam iəḡəṭun tatəṭou takis u, o kəp?”

²⁵ Kən Pita təməən-ipən məmə, “Əwəḥ, tatəṭou.”

Nian Pita təmuwin e nipəḡnoa nimə, kən Iesu təmaupən məḡḥat matən kəm in məmə, “?Saimon, nikim təht mə naka? ?Kig min rəḥa nəṭueintən koatos takis o pah, koatos o rəḥalat min netəṃim, o netəm pišin min?”

²⁶ Pita təməən-ipən məmə, “Koatos o netəm pišin min.”

Kən Iesu təməən-ipən məmə, “Kən tol nəḥlan, netəm rəḥa kig kəsotəṭouən. ²⁷ Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərət otat. Kən tol nəḥlan, təwir məmə ik onəkuwin əpəḥ ləḥau e lek, mərakin rəḥam nipien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəḥap nipəḡnoan, kən onəkəplan məni silfa kit tahmen-in nəṭouən takis. Os muwin mos-ipən kəm ilat o nəṭouən rəḥalau takis.”

18

Etəm-iasol e nərəməərəən rəḥa Uḡin

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əḥ, netəṃim rəḥa Iesu kəmotuwa ron motəṭapəḥ ron məmə, “? Pah u in etəm-iasol e nərəməərəən rəḥa Uḡin?”

² Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa məṭul iluḡin elat, ³ kən mən məmə, “Pəhrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsoṭəuḥlinən itəmat motuwa motahmen e nisualkəḥ, okol nəsoṭuwinən motatig əḡin nərəməərəən rəḥa Uḡin. ⁴ Tol nəḥlan, pah u otiləs-iəḥau atip in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəməərəən rəḥa Uḡin.

⁵ “Okəmə suah kit in ləḥau tahmen e suakəku u, kən etəṃim kit nikin tagien o nosən suah u muwin e nipəḡnoa nimə rəḥan, kən okəmə tatol e nəḡək, kən tahmen məmə tatos io min e nikin agien.

⁶ “Məto okəmə etəṃim kit tatiuw-pən rəḥak kit etəṃim u tahmen e suakəku əḥ, məmə otol nolən rat, kən suah əḥ, Uḡin otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əḥ otəskasik taprəkis okəmə kəṭu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəḥ itəḥai lokamnim məmə otamnim.

⁷ “Kəsi, nahməən asol otuwa o netəṃim rəḥa nəṭueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəṃim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən min əḥ okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatip rəḥa nəratən əḥ. ⁸ Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə,

† **17:20:** E kopi oas min neen rəḥa Niutesteman itəm kəməte e nəḡhatən Kris aupən, kəsəṭəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəḡ-iarəp narmin rat min nəḥlan, in otəkəike matəfak kən matəṭuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21

17:24: Eks 30:13; 38:26 **18:1:** Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2

kən nakəte rəkis mərakin. Məto-inu təwīr pik māmə nian nakuwīn e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in māmə ik nataskəlīm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kərakin-pən ik e nigəm itəm tatuəp namnun tikə. ⁹ Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis mərakin. Məto-inu təwīr pik māmə nian nakuwīn e nego e neai, niganəmtim kit tikə, taprəkis-in inu māmə ik nataskəlīm niganəmtim kərən mil, kən kərakin-pən ik e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

*Nimaa nəghatən o sipsip
itəm təmalue
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən māmə, “Nəkotəkəike moatitun wīr māmə nəsothəm-iəhauən netəmim rəhak mīn itəm kotahmen e nisualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat māmə nagelo mīn itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e niganəmti rəhak Tata u tətətig əpəh e nego e neai māmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgīn.*

¹² “?Nikitəmat təht māmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wanhanrit, kən kitiah təluə mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat naintinain əpəh e nitot, kən muwīn megəs-in itəm un itəm təmalue. ¹³ Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat māmə, nikin otəgien o sipsip u kitiah əm, taprəkis-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəluəən. ¹⁴ E nolən ahmen mīn əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikəən māmə rəhan kit suakəku otuwīn məluə.”

*Piam itəm tatol nəratən
kəm ik
(Luk 17:3)*

¹⁵ Kən Iesu təmən māmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwīn məplan itəlau pisin əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmöl təsətuatipən. Okəmə tatətəlig-in ik, rəham nəghatən otol in tatitəlig-pa mīn nakuəwīr otəlau mīn. ¹⁶ Məto okəmə təsətelig-inən ik, os etəmim kitiah o kəiu məhaluwīn mīn məhaləplan māmə nəghatən mīn rafin itəm onəkotən, okotitun māmə ilat rafin nīpahrienən əm. ¹⁷ Məto okəmə təsətelig-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okəmə təsətelig-inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen e İaihlua o etəmim rəha nosən mənī e takis.

¹⁸ “İatən pahrien kəm itəmat māmə, əpəh e nego e neai, Uhgīn tīnegəhan-in rəkis nəwīatəmat itəm nakotən e nətueintən. Nian nəkoatahtosig-in nat kit o nakoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.

¹⁹ “Kən iatən mīn kəm itəmat māmə, okəmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgīn, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron. ²⁰ Tol nəhlən məto-inu, ikin pəhruən etəmim kəiu o kisił kəhaluwa kitiah e nərgək, io itəmat mīn ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluīnən kaon rəha suah kit

²¹ Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron māmə, “İərəmərə. ?Ekaluīn nolən tərət itəm piak təmöl kəm io mau kuwəh? ?Mau sepīn tahmen, o?”

18:8: Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48 * **18:10:** E naoa oas agin tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən ikin, ves 11 tikə. In tatən māmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa māmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəluə.” **18:10:** Hip 1:14 **18:15:** Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7

²² Kən Iesu tāmən-ipən māmā, “Iakən-ipinə kəm ik māmā, sənāmā mau sepin əm, mətō mau sepinte-sepin.”†

²³ “Nakəkəike mol nəhlan mətō-inu nərəmərəən rəha Uhgın in tol nulan. Kig kit tolkeike māmā otəplan-tu kaon min itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in māmā ilat okotətu. ²⁴ Nian tınətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol kaon iahgın iahgın, tahmen e ten-taosan talen.”‡ ²⁵ Mətō suah əh tınəruru nətuən, kən tol nəhlan, kig tāmən māmā okol-salim-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nisualkələh, ne rəhan natimnat min rafin māmā otətu rəhan kaon.

²⁶ “Kən rəhan iolwək təmeiuaiu misin nulin aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm in māmā, ‘Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkır məsin kəm io māmā ekətu rafin rəhak kaon?’ ²⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin rəhan kaon māmā otəsətuən nian kit ne, kən megəhan-in māmā otuwin.

²⁸ “Mətō nian iolwək u təmuwin, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius. § Ilau kərən iolwək mil kətioal wək kitəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlīm itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətip nentou, matən māmā, ‘!Ətu-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’

²⁹ “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu misin nulin matəkəike ron matən māmā, ‘Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkır məsin kəm io māmā ekətu rəhak kaon?’

³⁰ “Mətō in təmə, kəp. Kən təmuwin mən māmā okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus mətəarus-pa otətu rafin rəhan kaon min itəm təmol. ³¹ Nian iolwək min neen kəmotəplan nat əh, nikilat təmahmə pik ron, kən motuwin motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

³² “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa tāmən-ipən kəm in māmā, ‘Ik iolwək itəm tərət agın. Emapəs rafin rəham kaon mətō-inu nəmatəkəike ron io. ³³ ?Təhro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’ ³⁴ Kən neməha təmol etəm-iasol, kən tāmən māmā okiləs kan kiləs-ipən e kalapus māmā etəm tatehm kalapus otol nalpınən kəm in mətəarus-pən otətu rafin rəhan kaon itəm təmol.”

³⁵ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Kən e suatip kitəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmā nəsotaluin pahrienən nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Nian Iesu təmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan. ² Kən nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikini əh, kən təmol-wir ilat e nimisən min.

³ Kən Farisi min neen kəmotol noa eko-eko māmā otu-w-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu motən māmā, “?

† **18:22:** Nipətin rəha “mau sepinte-sepin” māmā kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tikə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu. § **18:28:** Roitu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan vatu. **18:34:** Mat 5:25-26 **18:35:** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13

Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnəpən əm kit, o kəp?”

⁴ Kən təməni-ipən məmə, “?Nəmotəfin o kəp məmə, e nətuounən muwin mətoarus-pa u-roiu, Uhgin u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne pətan? ⁵ Kən Suah u təməni məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nīpətilau kitiah.’ ⁶ Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiah əm. Uhgin tinilpən ilau kinuea minioal kitiah, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatipən rəhalau natigən.”

⁷ Kən Farisi min kotən-ipən məmə, “?Məto tahro Moses təməni məmə etəmim titun nos-ipənən naəa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwin?”

⁸ Kən Iesu təməni-ipən məmə, “Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel məmə onəkotapəs rəhatəmat nīpitan min məto-inu rəhatəmat-kəpə təskasik pik. Məto aupən, təməsolən nulan. ⁹ Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in tətakləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip.”

¹⁰ Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, “Okəmə natigən rəha iərman ne pətan təskasik pik nulan, təwir məmə iərman ne pətan okəsioalən marit.”

¹¹ Kən Iesu təməni-ipən məmə, “Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən nəghatən u, məto netəm min əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm. ¹² Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin min. Kit okol təsolən marit məto-inu nīpətin məsin tərət nian təmaiiir. Kit okol təsolən marit məto-inu netəmim kəmotərəkin nīpətin məsin. Kən kit tatən atip məmə in otəsolən marit məmə otol wək rəha nərəməərəən rəha Uhgin. Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos.”

Iesu təməfak o nisualkələh

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmən elat, kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat. ¹⁴ Məto Iesu təməni-ipən məmə, “Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu nərəməərəən rəha Uhgin in rəha netəmim min u kotol nulan.” ¹⁵ Kən təmələhəu-pən nelmən elat, kən miet ikin əh.

*Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət*

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, “Təgəhun. ?Io ekəkəike mol wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhan lilin?”

¹⁷ Kən Iesu təməni-ipən məmə, “?Tahro nakatətapəh ron io o nat naka itəm təwir? Suah kitiah əm itəm in təwir. Okəmə nakolkeike məmə nakos nəmegəhan lilin, ətəu-pən nəghatən min rəha Lou.”

¹⁸ Kən suah u təməni-ipən məmə, “?Lou min pəhruən?”

Kən Iesu təməni-ipən məmə, “Sohamnuən etəmim, kən məsakləh-inən pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e kot, ¹⁹ kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.”

²⁰ Kən etəm aluə u tāmən-ipən māmə, “Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolan?”

²¹ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Okāmə nakolkeike māmə rəham nolən otətuatip agin, uwın mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən mənı lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”

²² Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim matuwın nikin təpou mətə-inu rəhan nautə tēpət.

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm rəhan min netəmim māmə, “Ekatən pahrien māmə, tiəkis o etəmim itəm rəhan nautə tēpət māmə otuwın matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin. ²⁴ Kən iatən min kəm itəmat māmə, tiəkis māmə kamel otuwın-pən e nıpəg nitel, mətə tiəkis pik māmə etəm rəhan nautə tēpət otuwın matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”

²⁵ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən māmə, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lili?”

²⁶ Kən Iesu təplan ilat kən mən māmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Mətə Uhgin, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁷ Kən Pita tāmən-ipən māmə, “Emotapəs natimnat rafin māmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”

²⁸ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “İatən pahrien kəm itəmat māmə, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel. ²⁹ Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o winilat min, o rəhalat tata o mama, o nenətilat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgin otos-ipən natimnat min əh tēpət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lili kəm ilat. ³⁰ Mətə netəmim tēpət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim tēpət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

¹ “Tol nəhlan mətə-inu nərəmərəən rəha Uhgin tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugin agin māmə otegəs-in netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən. ² Kən in tāmən māmə otətou ilat kitiah kitiah wan tenarius* e nian kitiah, kən mahl-ipən ilat kotuwın e rəhan nasumən.

³ “İuəhkır nain klok laulaugin, təmiet muwın e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit. ⁴ Kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, ‘İtəmat min, otuwın motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətu itəmat e mənı itəm tətəuati.’ ⁵ Kən kəmotuwın.

“Kən iuəhkır o tina, təmiet muwın mol nat kitiah əm, kən mol min e tri klok ehnaipən. ⁶ Kən iuəhkır e faif klok ehnaipən, təmiet muwın məplan netəmim neen min koatətul əpnəpən əm. Kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, ‘?Təhro nəkoatətul ikin-u nian apiəpiə kit, məsotolən nat kit?’ ⁷ Kən kotən-ipən māmə, ‘Mətə-inu suah kit təsegəs-inən itəmat māmə ekotol wək

19:26: Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21 **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30

* **20:2:** Tenarius kitiah in tahmen e nətəuən rəha wək o nian kitiah. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu.

rəhan.’ Kən tāmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mīn otuwīn kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwīn.

⁸ “Nian tīnehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən tāmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mīn məmə, ‘Aun-in iolwək mīn kotuwa, nakos-ipən rəhalat mēni. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwīn mətouarus netəm kəmotaupən motol wək.’

⁹ “Kən iolwək mīn itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən tāmətou ilat wan tenarius kitiah kitiah. ¹⁰ Tol nəhlan, netəm mīn u itəm kəmotaupən kol wək, nikilat təht məmə okotos mēni taprəkis-in itəm mīn u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiah kitiah kəmos mīn əm wan tenarius. ¹¹ Nian kəmos mēni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mīn məmə nikilat təsagienən o mēni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə, ¹² ‘Netəm mīn u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiah əm, məto ik nəmətou itimat mīn ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauiə əskasik e nian apiəpiə.’

¹³ “Məto etəm-iasol tāmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp? ¹⁴ Os rəham mēni matuwīn. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam. ¹⁵ Rəhak u mēni. ?Ekitun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natətəhak olat məto-inu io iakəwir olat?’ ”

¹⁶ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, etəm tatarisig otaupən, kən etəm tətaupən otuarisig.”

Iesu tāmən-iarəp

rəhan nimisən

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Kən nian Iesu təmatuwīn Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pisin, kən tāmən-ipən kəm ilat məmə, ¹⁸ “Koatuwīn əpəh ilis Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol mīn ne iəgəhun mīn rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekimis, ¹⁹ kən motiləs-ipən io kəm Iaihlua mīn məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nig kəməluau məmə ekimis. Kən uarisig e nian kisil, kən Ughin otosmegəh mīn io e nimisən.”

Nətapəhən rəha mama kit

o Iesu

(Mak 10:35-45)

²⁰ Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron. ²¹ Kən Iesu tāmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

Kən pətan tāmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətik mil u, ilau kərən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh e nikaləm mol, ikən mīn rəha nəsanənən ne nisialiən, nian natəraməra lan.”

²² Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruu nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigī nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”

20:8: Lev 19:13; Dut 24:15 **20:16:** Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23

20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənīm kələh e kəp rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənīm lan?” **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilau māmə, “Pahrien, onakuəkəike muənīm-pən e rəhak kap rəha nətoən nəhməən. Məto o nəpələhən e nīkalik matip ne mol, sənəmə rəhak māmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgīn təmol əpen-əpenə olat.”

²⁴ Nian netəmim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian. ²⁵ Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiah, kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua min. Ilat koatol təkaskik pik kəm rəhalat netəmim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəmərəən rəhalat. ²⁶ Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike māmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat, ²⁷ kən okəmə itəmat kit tolkeike māmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat. ²⁸ Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmin. Eməsuwamən māmə netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa māmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən māmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

Iganəmtin rat mil

kəmuəplan nat

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nīmanin netəmim kəmotətəu-pən in. ³⁰ Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nīkali suatip, kən nian kəmuəto māmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən māmə, “!Iərəməra, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”

³¹ Kən məto, nīmanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən māmə kəsuağət pikən, məto ilau kuagət pik agin min māmə, “!Iərəməra, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”

³² Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən māmə, “?Nakioalkeike māmə ekol naka kəm itəlau?”

³³ Kən kuən-ipən māmə, “Iərəməra, ekioalkeike māmə ekuəplan nat.”

³⁴ Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek niganəmtilau. Kən roiu agin, kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp māmə in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;

Jon 12:12-19)

¹ Nian kinotuwa iuəhkir o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu, ² kən mən-ipən kəm ilau māmə, “!an əpəh e latuənu aupən etat, kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəməruətain ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasig muea kəm io. ³ Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in māmə Iərəməra tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”

⁴ Nat u təmuwa māmə in otol nəghatən naka itəm ien tāmən otuwa mol nīpahrienən. Ien tāmən māmə,

⁵ “Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon* māmə,

‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,

rəhan nətəligən in ləhau,

kən mətasuə e togki,

20:25: Luk 22:25-26

20:26: Mat 23:11; Mak 9:35

20:28: Luk 22:27; Fil 2:7

* **21:5:**

Nəghatən u “Nətin Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem.

ne togki u in nətın əm.’ ”

⁶ Kən etəmim mil rəha İesu kəmian mioal nat naka itəm İesu təmən məmə okioal. ⁷ Kəmuasig togki ne nətın, kən muəfətain noankawı togki mil e rəhalau kot mın, kən İesu təpələh-pər lan. ⁸ Nımanın netəmim tepət koatəpen rəhalat kot mın əpəh e suatıp, kən neen kotəte nımali nig mın, kən motəpen ilat e suatıp. ⁹ Kən nımanın netəmim itəm kotaupən e İesu, ne nımanın netəmim itəm kotuarisig-in İesu, koatagət əfəməh moatən məmə,

“!Hosana† o Mipi Tefit!

!İərəməre Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

!Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

¹⁰ Nıan İesu təmıet-arəpa Jerusalem, netəmim rafın əh-ikın nıkilat təmaut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”

¹¹ Kən nımanın netəmim kotən məmə, “İnu ien İesu, rəha Nasaret, əpəh e nıtan Kalili.”

İesu əpəh e Nımə Rəha Uhgın

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kən İesu təmuwin əpəh imə e Nımə Rəha Uhgın, kən məhg-iarəp netəmim itəm koatol-salim-in ne moatos-nəmtın natımnat əh-ikın məmə okotol sakrifais lan. Kən mahwin tepıl mın itəm kətauluin məni ikın, kən mahwin jea mın rəha netəm mın u koatol-salim-in ioen mın. ¹³ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte e Nəoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nımə, okaun-in məmə nımə rəha nəghatən kəm Uhgın e nəfakən,’ mətə itəmat nəmotol məmə in ‘nımə rəha iakläh mın.’ ”

¹⁴ Kən iganəmtın rat mın ne netəm nelkılət təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən tol-wır ilat. ¹⁵ Mətə nıan pris asol mın ne iəgətuwin mın rəha Lou kəmotəplan nat wır mın itəm in təmol, kən motəplan mın nisualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nımə Rəha Uhgın, moatən məmə, “!Hosana o Mipi Tefit!” neməha təmol ilat. ¹⁶ Kən kotən-ipən kəm İesu məmə, “?Nakatəto nat naka itəm nisualkələh koatən, o kəp?” Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh. ?Nəmotafın, o kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgın itəm tatən nulan məmə, ‘E nohli nisualkələh agın ne nisualkələh mətmətig, nəmol məmə ilat okotənwiwi ik?’”

¹⁷ Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani, mapıl ikın.

Nig kit fik təmauke-auke

(Mak 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Lauaugın agın, İesu təmatitəlig-pən Jerusalem, kən nəumis tinus. ¹⁹ Kən təməplan nig u fik e nıkalı suatıp, kən təmuwin ron mətə təsəplanən noan kit, tatəplan əm nımalın. Kən təmən-ipən kəm nig u məmə, “!Okol nəsoe minən!” Kən roiu agın, nig təmauke-auke.

²⁰ Nıan rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmilat təmiwig, kən motən-ipən kəm İesu məmə, “?Tahro nig əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

²¹ Mətə İesu təmən-ipən məmə, “İatən-ipinə nıpahrienən məmə okəmə nəkoatos nahatətəən, kən rəhatəmat nətəligən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig u fik. Mətə sənəmə in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nitot əh məmə, ‘Uwin mamnim əpəh itəhai,’ kən otol

21:5: Sek 9:9 † **21:9:** Nıpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.” **21:9:** Sam 118:26
21:13: Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11 **21:16:** Sam 8:2

nəwiatəmat. ²² Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatəpəh-in e nəfakən.”

Nətapəhən o nepətən

rəha Iesu

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Iesu təmuwin e Nimə Rəha Uhgin, kən nian təmatəgətun, pris asol min ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, “?Natol natimnat min u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Takətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol natimnat min u lan. ²⁵ ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiə o nolə baptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha netəmim əm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘Məto tahro nəsotənən nıpahrienən lan.’” ²⁶ Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu nıkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgin.”

²⁷ Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itimat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io min, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natimnat min u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nikitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətin iərman kəiu. Kən təmuwin mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətik, uwin mol wək u-roiu əpəh e nasumən.’” ²⁹ Məto nətin təmən-ipən məmə, ‘Takapəs.’ Kən matig məuhlin min rəhan nətəligən, kən muwin e nasumən.

³⁰ “Kən tata tuwin o nətin itəm təkəku, mən-ipən min kəm in nat kitəh əm. Kən nətin təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwin,’ məto təmapəs-pən e nasumən.

³¹ “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatip. Kən iakatən-ipinə nıpahrienən məmə, netəm koatos məni rəha takis, ne nıpitan rəha suatip koatuwin e nərəmərən rəha Uhgin əupən etəmat, ³² məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatip rəha nolən ətuatip, kən məto itəmat nəsotənən nıpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha takis, ne nıpitan rəha suatip kəmotən nıpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən məsotənən nıpahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kən Iesu tatəkaike matən məmə, “Otətəlig-in-tu nimaa nəghatən kit min. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwin mıtəlau lan. Kən mol ikən kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwin o naliwəkən ik pisin

kit. ³⁴ Nian krep tinəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef min məmə okotuwin e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsin kəm ilat.

³⁵ “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlim rəhan slef min, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kisil lan. ³⁶ Kən tahl-ipən min slef min neen kotuwın olat, ilat tepət taprəkis-in itəm aupən min. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərət kəm ilat e nolən ahmen min əm itəm kəmotol kəm netəm aupən. ³⁷ Nəmnun agin, tahl-ipən nətin iərman tuwin olat, kən mən məmə, ‘İlat okotəkəike motisiai-in nətik.’

³⁸ “Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətin, kən kotən-ipən kəm ilat min məmə, ‘İnu nəti etəm-iasol itəm otərəməbə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwın motohamnu min, kən motərəməbə e nasumən rəhan.’ ³⁹ Kən kəmotaskəlim motatipin-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”

⁴⁰ Kən nian İesu təmol nəmnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, “?Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”

⁴¹ Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkin agin-əh netəm rat min əh, motohamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwin e nelmi netəm pisin neen, kən e nian ətuatip itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin rəhan.”

⁴² Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotəfin Naoa Rəha Ughin u, o kəp? Tatən məmə, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs, in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə. İərəməbə təmol nat u, kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’

⁴³ Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nəərəməbəən rəha Ughin okoh-rəkis otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim min u itəm okotol noalat. ⁴⁴ Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə kəpiel otisi-pər lan, otəpələh-ərən in.”[†]

⁴⁵ Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa nəghatən itəm İesu təmuəh, kən kinotitun məmə tatəghat-in ilat. ⁴⁶ Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs İesu lan kan e kalapus, məto koatəgin nimanin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

¹ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, ² “Nəərəməbəən rəha Ughin in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marit rəha nətin. ³ Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netəmim min u itəm təmahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.

⁴ “Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwin motən-ipən kəm netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkis e rəhak nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak itəm kotəhg-əhg wir, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tinahmen. Otuwa e nagwənən rəha marit.’

21:33: Aes 5:1-2 **21:38:** Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12 **21:42:** Sam 118:22-23; Rom

9:33; 1 Pita 2:6-8 [†] **21:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tikə.

⁵ “Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit tatuwin e rəhan nasumən, kit tatuwin e rəhan stoa. ⁶ Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tarat kəm ilat, kən motohamnu ilat. ⁷ Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael min kotuwin, kən motohamnu netənim min u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən motasiepən e rəhalat taon asol.

⁸ “Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, ‘Kinol əpen-əpenə rəkis e nagwənən rəha marit, məto netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa. ⁹ Tol nəhlan, otuwin əpəh e suatip asol min kən motən-ipən kəm netənim əpnəpən rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.’ ¹⁰ Kən iolwək min kəmotuwin əpəh e suatip asol min, kəmotuəfimin netənim rafin itəm kəmotəplan ilat, netənim itəm kotəwir ne netəm itəm kotərat, kən ikin kətagwən ikin təmərioah e netənim.

¹¹ “Məto nian kig təmuwa məplan netənim, təməplan etənim kit əh-ikin itəm təsuwinən e natimnat rəha marit. ¹² Kən kig təmən-ipən məmə, ‘?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa imə məto nəməsuwinən e natimnat rəha marit?’ Kən suah u tinəruru nuhalpənən nəghatən rəhan.

¹³ “Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netənim məmə, ‘Okotəlis ətain nelmin ne nelkin, kən motərakin-iarəp əpəh e naluginən itəm ikin kətasək ikin, kən kətagətain nəluitəm ikin.’ ”

¹⁴ Kən Iesu təmətəkəike mən məmə, “Tol nəhlan məto-inu netənim tepət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat.”

Takis rəha Kig Sisa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kən Farisi min kəmotiet motuwin motol noa eko-eko min məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. ¹⁶ Kən kotahl-ipən rəhalat netənim kotuwin o Iesu ilat netənim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, “Təgəzun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgəzun ətuatip pahrien suatip rəha Uhgın. Nəsolən məmə nətəligən rəha netənim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol təhmen-ahmen əm kəm netənim rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnəpən əm. ¹⁷ Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən takis kəm Kig Sisa, o kəp?”

¹⁸ Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkımik! ?Təhro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io? ¹⁹ Otəgəzun-tu məni itəm katətuw takis lan.” Kən kotos məni* motuwa kəm in, ²⁰ kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?”

²¹ Kən kotən-ipən məmə, “Kig Sisa.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgın, otos-ipən kəm Uhgın.”

²² Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu motagim.

Nian Uhgın otosmegəh netənim e nimisən

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netənim okəsotəmegəh minən e nimisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,

22:6: Mat 21:35 **22:13:** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15:** Mak 3:6 * **22:19:** Məni itəm kəmos motuwa in koen məni kit, nərgin u ‘tenarius,’ itəm təhmen e wan-taosan vatu. **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8

²⁴ “Iagətun. Moses tāmən kəm itimat māmə, okāmə etəmim otimis kən məsiləsən nətin kit, kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh māmə otiləs suakəku o niuw-pərən nərig rəha pian itəm təmimis.

²⁵ “Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat min ilat sepin. Itəm təmaupən maiir təmol marit, kən mimis, məsiləsən nətin kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlimis. ²⁶ Kən in min təmimis məsiləsən nətin kit, kən itəm tatol kisil lan ne ilat rafin muwin mətoarus-pən itəm tatol sepin, kəmotol nat kitiah əm. ²⁷ Kən əmun, nəutahlimis tims. ²⁸ ?Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat māmə, e nian itəm Ughin otosmegəh netəmim lan e nimisən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepin kəmotol marit e pətan əh?”

²⁹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu nəsititunən Naoa Rəha Ughin ne nəsanənən rəhan. ³⁰ Nian Ughin otosmegəh netəmim e nimisən, kən netəmim okəsətolən marit, okotahmen e nagelo min əpəh e nego e neai. ³¹ ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Ughin itəm tatəghat-in nian Ughin otosmegəh netəmim e nimisən? Tatən māmə, ³² ‘Io Ughin rəha Epraham, io Ughin rəha Aisak, kən io Ughin rəha Jekop.’ In sənəmə Ughin rəha netəm kəmotimis, məto in Ughin rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən min e təs miləhal.”

³³ Nian nimanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik

(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farisi min kəmotəto māmə Iesu təmoh-iahau Satusi min e rəhan nəghatən, kən Farisi min kəmotuwa kitiah. ³⁵ Kən kit itəm titun pik Lou, tāmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu māmə Iesu otən nəghatən kit təsətuatipən, māmə, ³⁶ “?Lou pəhruən rəha Ughin u in ilis pik?”

³⁷ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Nakəkəike molkeike Iərəməərə Ughin rəham e nikim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham. ³⁸ Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilis pik. ³⁹ Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkır tahmen əm, māmə, ‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm māmə nakolkeike atip ik.’ ⁴⁰ Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukəti Lou rafin, ne naoa rəha ien min rafin aupən.”

Kristo in nati pah

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kən e nian Farisi min kotuəfimin ilat min, kən Iesu tāmən-ipən māmə, ⁴² “?Nikitəmat təht māmə naka, e Kristo itəm Ughin tāmən māmə otahlipa? ?In tatisi-pən e noanol rəha pah?”

Kən ilat kotən-ipən māmə, “In noanol rəha Tefit.”

⁴³ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Məto tahro e Tefit, itəm tatəghat e narmin rəha Ughin, tətaun-in Kristo māmə ‘Iərəməərə.’ Məto-inu tatən māmə,

⁴⁴ ‘Iərəməərə tāmən kəm rəhak Iərəməərə māmə,

“Əpələh e nikalək e nelmək matip, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən, mətoarus ekiləs-iahau rəham tikimır min ləhau e nelkəm.”’

⁴⁵ ?Kən okāmə Tefit tətaun-in Kristo māmə ‘rəhak Iərəməərə,’ kən otahro māmə Kristo in mipi Tefit rat?” ⁴⁶ Kən etəmim kit təsuhəlpinən nəghatən

rəha Iesu. Kən e nian əh matuwın, kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

23

*Nahməən asol sepin
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)*

¹ Kən Iesu təməni-ıpən kəm nımanin netəmim ne rəhan min netəmim məmə, ² “İəgətun min rəha Lou ne Farisi min koatos nepətan məmə okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat. ³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natımnat rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp. ⁴ Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasik min itəm kotahmen e katipa əfigəm, məto okol kəsotos-ıpənən noanelmılat məmə okasitu elat.

⁵ “Natımnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim okotəplan. Nəkotitun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın ikin, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmılat lan.* Məto rəha iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat paos in iahgin taprəkis. Kən nəkotitun nol əlkələh min itəm koatəkul-pən e nıpəgnəmıti kot min, itəm tatəgətun məmə etəmim in təskasik o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat nol kaifəməh pık. ⁶ Kən e lafet min, ilat kotalkeike ikin rəha nısiiaiən, kən əpəh e nımə rəha nuəfımınən, ilat kotalkeike məmə okotəpələh ima netəm-iasol min ikin. ⁷ Kən e ikin katol maket ikin, ilat kotalkeike məmə netəmim kotən təwir kəm ilat, kən motaun-in ilat məmə ‘Rapai’ u nıpətin təmə ‘etəm in ilis.’† ⁸ Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə ‘Rapai, u etəm in ilis,’ məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitıəh əm, kən itəmat piatəmat min. ⁹ Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, ‘Tata, etəm katisiai-in,’ məto-inu Tata rəhatəmat kitıəh əm əpəh ilis e nego e neai. ¹⁰ Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə, ‘İəgətun,’ məto-inu rəhatəmat İəgətun kitıəh əm, Kristo itəm Uhgın təməni məmə otahl-ıpa. ¹¹ Etəm u in ilis etəmat, in iolwək rəhatəmat. ¹² Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ıpər atıp in, Uhgın otıləs-ıəhau, kən etəmim itəm otos-ıəhau atıp in, Uhgın otıləs-ıpər.

¹³ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nıkitəmat tamkımık! Nakotahtosig-in o netəmim suatıp o nuwınən matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgın, məto

23:3: Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwıgi kau. Kəmotəte rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətətig e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha İsrəl itəm kınotos rəkis nup tatin, ilat okotuwin e paos min əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nıpinəgin ne nelmın mol e nol kəmol e nuwıgi kau. E nəghatən İnglis, katən paos min əh, “phylacteries.”

23:5: Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okamə iəgətun rəha Lou təmalıwək matuwa iuəhkır ron ik, nakətul e nısiiaiən, kən nakatən təwir kəm in, maun-in in məmə, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kən noanol rəha İsrəl kətaun-in rəhalat iəgətun asol min itəm ilat ilis pık məmə “Rapai,” u nıpətin təmə “etəm in ilis” o “etəm tatəmık netəmim.” **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

itəmat nəsutuwīnən, kən nəsutegəhan-inən məmə netəmim okotuwin.†

15 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmə nakotuwin isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwinən e nəptən pisin pisin min məmə nakotiuw-pa etəmim kitiah əm e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən min əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpinən rəha nigəm asol taprəkis-in itəmat.

16 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o Nimə Rəha Uhgin məmə otol rəhan nəghatən tatətul-ia kis, okəmə təsolən, məto in nat əpnapin əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawil o iaen u kol tatipit-ipit rəha Nimə Rəha Uhgin, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawil ron.’ 17 !Itəmat netəm nakotalmə, niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatipit-ipit, o Nimə Rəha Uhgin itəm tatol kol tasim? 18 Nakotən min məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o olta, in nat əpnapin əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawil e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawil ron.’ 19 !Itəmat netəm niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim? 20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawil e olta, pahrien, tatos noanawil e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan. 21 Kən etəm tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin, pahrien tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin ne Suah u tətətig ikin. 22 Kən etəm tatos noanawil e nego e neai, pahrien tatos noanawil o jea rəha kig u in rəha Uhgin, kən tatos noanawil o Suah u tatəpələh-pər lan.

23 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nimali nig nəmiəwilat tatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumin. Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətətip kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwir nəkoatol lou əlkələh min, məto nəkotəkəike moatol lou asol min, məto kəp, nəsotolən. 24 !Itəmat noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! !Itəmat netəmim noategəs-in mim-inao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgəən, məto nəkotərgə nat megəh asol u kamel!

25 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o natimnat itəm nəmos məto-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən. 26 !Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min in təwir təsamkimikən.

† 23:13: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tika. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min. !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotakləh-in natimnat rəha nəutahlimis min, məto nian kitiah əm, nəkotol nəfakən əfəməh min məmə netəmim okotisial-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpinən otəskasik təhmin min.” 23:16: Mat 15:14 23:22: Aes 66:1; Mat 5:34 23:23: Lev 27:30; Maeka 6:8 23:25: Mak 7:4

27 “!Kəsi, nahmään asol otuwa otəmat iəgəṭun mīn rəha Lou, ne Farisi mīn! !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e suwīt rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihlua, netəmim kotəplan məmə təwīr, məto əpəh imə tərīoah e nīkilkīlī netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimik. 28 E nolən ahmen mīn əm, ihlua, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat nəkotətuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərīoah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat aḡin mīn.

29 “!Kəsi, nahmään asol otuwa otəmat iəgəṭun mīn rəha Lou, ne Farisi mīn! !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nīmə e kəpiel rəha suwīt rəha ien mīn aupən ne netəm kotətuatip, kən moatol nəhliṭ e kəpiel kən moatol malə-malə lan. 30 Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatig e nian mīn rəha tipitat mīn, okol itimat eməsotasituən elat motohamnu ien mīn.’ 31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəṭ məmə itəmat noanol ətuatip mīn rəha tipitimat mīn aupən itəm kəmotohamnu ien mīn əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat. 32 Kən təwīr əm, itəmat otəkaike motol namnun wək itəm tipitəmat mīn kəmotətuoun.

33 “!Itəmat sinek mīn, ne neti sinek mīn! ?Nikitəmat tataht məmə okol nakotagim e nalpīnən e nīgəm asol? !Kəṭ! 34 Tol nəhlan, ekahl-ipīnə ien mīn, ne netəm kotenatig, ne iəgəṭun mīn. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nīg kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nīmə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəṭ ilat kotiet e taon kit motiet motuwīn e kit. 35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpīnən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətuatip, itəm tətəuoun e Epel itəm in tətəuatip, muwīn mətoarus-pən Sekaraea, nəti Perekia, itəm tipitəmat mīn kəmotohamnu e Nīmə Rəha Uḡin ilugin e olta ne nīmə. 36 İatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpīnən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiū.

37 “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mīn rəha Uḡin, kən netəmim itəm Uḡin təmahli-pa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apīn, inəh netəm u rəha Uḡin itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tēṭət iatəḡ-əfəməh-in nelmək məmə iatəmīk-əfīmīn wīr itəmat matos wīr itəmat, tahmen-pən e mənīg itəm tatu nenətin mīn e nīkwīn, məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io. 38 Otəplan-tu. Uḡin tinapəs itəmat, rəhatəmat nīmə nəratən otoh, kən nat otikə ikin. 39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nīpahrienən məto-inu onəsotəplan mīnən io mətoarus nakotən məmə, ‘!İərəmərə Uḡin tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!’ ”

24

*Nəmtətin mīn rəha
namnun nian*

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 İesu təmīet e Nīmə Rəha Uḡin maliwək matuwīn, kən rəhan mīn netəmim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nīmə mīn u əpəh e Nīmə Rəha Uḡin. 2 Kən İesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nīmə mīn əh. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə nīmə mīn əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel mīn elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen.”

³ Kən uarisig lan, Iesu tāmaliwək ilat rəhan netəmim motuwın əpəh e Nıtot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pisin əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-tu məmə natimnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tinuwa iuahkir?”

⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wir itəmat məmə etəmim kit otaseiuə-inən itəmat, ⁵ mətə-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiuə-in netəmim tepət. ⁶ Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən ənapın min məmə netəmim koatəluagin. Mətə nakoatehm wir itəmat məmə nəsotəginən. Natimnat min əh otəkəike motuwa motol nıpahrienən lan, mətə namnun nian otəpanuwa. ⁷ Noanol min okotoh noanol min, kən kantri min okotoh kantri min. Nəumis otan, kən namig otəloal ikin min tepət. ⁸ Natimnat min əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm tınətuoun matəto nahməən o neməkən.

⁹ “E nian min əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okul nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol min rafin okotəthau itəmat mətə-inu o nərgək. ¹⁰ Kən e nian min əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat min e nelmi tikimır min rəhalat, kən motəthau ilat min, ¹¹ kən ien eiueiuə min okotuwa moteiuə-in netəmim tepət. ¹² Mətə-inu nəratən tınətepət, iuahkir netəmim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgin otikə, ¹³ mətə etəmim itəm otətul əskasik mətəarus namnun nian, kən Uhgin otosmegəh in. ¹⁴ Kən namnusən təwir əh rəha nərəməəən rəha Uhgin, okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.

¹⁵ “Ten u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgin tatəthau, kən matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik’ (nian nakotafin, otətəlig-in nıpətin). Tol nəhlan, nian nat tərat əh tatətul e Nimə Rəha Uhgin, ¹⁶ kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwın motəhluaig e nıtot min. ¹⁷ Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okul təsuwınən imə mos min rəhan natimnat. ¹⁸ Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okul təsitəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹ !Kən kəsi o nıpitan u itəm kotəpik-əpik, ne nıpitan itəm kotapinahin nisualkələh e nian əh, mətə-inu ilat okotəto tərat pik agin! ²⁰ Təwir nakotəfak məmə onəkəsothagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapət, ²¹ mətə-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim təməsəplənən tol mihin nəhlan aupən mətəarus-pa u-roiu, kən okul nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit tahmen e in əh. ²² Kən okəmə Uhgin təsətatipən nian rəha nəratən əh, okul etəmim kit təməsəmegəhən. Mətə Uhgin otətatip nian əh o rəhan min netəmim itəm təmitəpun rəkis ilat.

²³ “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgin təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən nıpahrienən lan, ²⁴ mətə-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə min okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne

nat pispis min māmā okoteiua-in netāmim, kən okotalkut māmā okoteiua-in netāmim itəm Uhgīn tāmītəpun rəkis ilat, okāmā ilat kotitun nolən.²⁵ Nīkitəmat otəkəike matəht wīr nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol nīpahrienən lan.

²⁶ “Tol nəhlan, okāmā suah kit tən kəm itəmat māmā, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’ əsotuwīnən. O suah kit tən māmā, ‘In ikin-u e nīpəg noa nīmā,’ sotənən nīpahrienən lan,²⁷ mətə-inu nian Nəti Etāmim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netāmim rafin okotəplan, tahmen e nīpitən itəm tāmipit masiəgəpin rafin neai. ²⁸ Nian nat megəh kit tāmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa māmā okotun. E nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun māmā otəsuwəhən ekuwa min.

²⁹ “Nian ətuatip nəratən əh otol namnun, kən ‘mitgar otəpis agin, kən məwig otəsəmilhən minən, kən məhau min okotisas e neai, kən Uhgīn otəloal e nəsanənən min əpəh e neai.’*³⁰

“E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etāmim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etāmim ekuwa e nimal napuə e neai e nəsanənən ne nəpətən əhag-əhag asol rəha Uhgīn itəm otasiə mītəlau lak. ³¹ Kən ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat okotuwīn ikin min rafin e nətueintən, motos-irəkis rəhak netāmim itəm Uhgīn tāmītəpun rəkis ilat, kən kuəfimin ilat kitəh.

³² “Nīkitəmat otəkəike matəht nig u fik.† Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatərgət, itəmat nəkotitun māmā nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ³³ Kən e nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, onəkotitun māmā otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁴ İatən pahrien kəm itəmat māmā netāmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətəarus natimnat min əh okotuwa kol nīpahrienən lan.‡ ³⁵ Neai ne nətueintən okiakə, mətə nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

Etāmim tika itəm titun nuwamən rəha İesu Kristo

³⁶ Kən İesu təmatəkəike matən māmā, “Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotərru, kən io min Nəti Etāmim ekərru. Mətə Tata Uhgīn əm in titun nian ətuatip əh. ³⁷ E nian io Nəti Etāmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin itəm netāmim kəsotol əpen-əpenən ron. ³⁸ E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netāmim koatəgwən, moatənīm, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətəarus-pən Noah təmuwīn imə e nīpəgnoa nego rəhan, ³⁹ kən ilat kinotərru nat naka otuwa mətəarus-pa naruəh təmaiū məmīk ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti Etāmim

24:24: Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 * **24:29:** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tatəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwig əpəh e neai. **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7

24:31: 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nig u fik tahmen e naip. ‡ **24:34:** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən māmā, “İatən pahrien kəm itəmat māmā noanol u rəha İsrəl otəsikəən mətəarus natimnat min əh okotuwa motol nīpahrienən lan.” **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8

otuwa. ⁴⁰ Etəmim kæiu e nasumən, kən okos kitiah, kapəs kitiah. ⁴¹ Pətan kæiu katuəpələh kitiah matioal nagwənən, kən okos kitiah, kapəs kitiah.

⁴² “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, mato-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat Iəramərə otuwa lan. ⁴³ Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmā etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə māmā iakləh otəsəhapən muwin imə. ⁴⁴ Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, mato-inu Nəti Etəmim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.

⁴⁵ “Nikitəmat otəkəike mataht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətəskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu māmā iolwək əh otəramərə e rəhan min rafin iolwək min māmā in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip. ⁴⁶ Kən okəmā etəm-iasol otuwa məplan etəm tətəramərə e iolwək min rəhan, kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh. ⁴⁷ Iatən-ipinə niphahrienən māmā etəm-iasol əh otələhəu in tərəmarə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁸ Məto okəmā iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht māmā, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’ ⁴⁹ kən matuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənəm ilat netəm kotapis. ⁵⁰ Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin təsəhtən māmā rəhan etəm-iasol otuwa lan. ⁵¹ Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, mətə məkilat tamkimik. Ikin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.”

25

Nimaa nəghatən o nipitan əlkələh ilat ten

¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmā, “E nian itəm rəhatəmat Iəramərə otuwa min, nəramərəən rəha Uhgın otol nəhlan. Nipitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapin māmā okotuwin e marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos rəhan pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten kəmos rəhalat lait. ² Faif kotalməl, kən faif kotenatig. ³ Nipitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmos rəhalat lait min, məto kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait. ⁴ Məto nipitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmos rəhalat lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait. ⁵ Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napilən tinatos ilat koatiuw nəm, kən minotapil.

⁶ “Kən lapin agin, suah kit təmagət əfəməh māmā, ‘!Etəmim itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’

⁷ “Kən nipitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait min. ⁸ Kən nipitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nipitan itəm kotenatig māmā, ‘!Awil! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin mətə-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamir, otəsuwəhən kotəpis.’

⁹ “Məto nipitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat māmā, ‘!Kəp! Karasin min u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig motuwin motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin əpəh e stoa.’

¹⁰ “Məto nian nipitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwin o karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən nipitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwin ilat min e nagwənən rəha marit, kən motuwin imə. Kən kahtosig e toa.

24:39: Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15

24:47: Mat 25:21,23 **24:51:** Luk 12:42-46 * **25:1:** Nipitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7

11 “Uarisig, nipitan əlkələh itəm kotalmələ kəmotitəlig-pa motaun motəmə, ‘!Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnə imə!’

12 “Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘!atən-ipinə pahrien məmə, io ekəruru itəmat.’”

13 Kən nian İesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat İərəməərə otuwa lan.”

Nimaa nəghatən e iolwək e mənı kısıl

14 Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, “Ekən min məmə e nian itəm rəhatəmat İərəməərə otuwa min, nəərəməərən rəha Ughin otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə otaliwək muwin e nəptən pisin kit muwin isəu. Kən maun-in rəhan iolwək min kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmilat rəhan mənı min məmə okotol nat kit lan. 15 Təmos-ipən tətəu-pən nitunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etəmim kitiaħ, təmos-ipən kətim faif kəmotər-motarioah e mənı, u mənı tepət pik aġin. Kən kit min, təmos-ipən min kətim kəiu tahmen əm, u mənı tepət pik. Kən kit min, təmos-ipən kətim kitiaħ tahmen əm, u mənı tepət.† Kən etəm-iasol təmıet muwin e rəhan naliwəkən.

16 Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwin uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos min kətim faif min. 17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu, təmuwin mol bisnes lan, kən mos min kətim kəiu min. 18 Məto iolwək itəm təmos kətim kitiaħ, in təmuwin mel noakimil məhluagin-pən mənı rəha rəhan etəm-iasol ikin.

19 “Kən nup tepət tinuwa minuwın, kən etəm-iasol rəha iolwək min u tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək min məmə otəplan-tu məmə ilat kəmotol naka e mənı min itəm təmos-ipən kəm ilat. 20 Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif min itəm təmos, mətul e nıganəmti etəm-iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.’

21 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nəkərəməərə e natimnat tepət. !Wa imə matig ahġin nagiənən rəha etəm-iasol rəham!’

22 “Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim kəiu u.’

23 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nəkərəməərə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagiən!’

24 “Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitiaħ kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Ik etəm nəkatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfəən. 25 Kən eməġin ik, məmə okəmə emərəkın rəham mənı, kən onəköl nalpınən asol kəm io, kən emos rəham mənı muwin məhluagin e nisip. Ah, inu rəham mənı.’

25:11: Luk 13:25-27 25:12: Mat 7:23 25:13: Mat 24:42 † 25:15: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən “talen” pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian watu. Tu talen tahmen e ten-milian watu. Kən wan talen tahmen e faif-milian watu. 25:15: Rom 12:6 25:21: Mat 24:45-47; Luk 16:10

26 “Kæn ræhan etəm-iasol tæmæn-ipæn mæmæ, ‘!Ik iolwæk rat, ik iælpah! Ik nækitun rækis mæmæ iakatos nagwænæn e nasumæn itəm esasum-inæn, kæn matæhl noa nig e nig itəm eməsæfæn. 27 ?Tahro næsuwinæn mæləhəu-pæn rəhak mæni e bank, u in nimæ rəha nələhəuæn mæni? Okəmæ næmol nəhlan, nian emitalig-pa, ekuwin mos rəhak mæni, kæn ekos mæni mæsin min itəm bank otos-ipa.’ 28 Kæn etəm-iasol tæmæn-ipæn kəm ræhan iolwæk pisin mæmæ, ‘Os-irækis mæni ron mos-ipæn kəm iolwæk u itəm tæmos kætīm faif, 29 mæto-inu etəmim u itəm tinos rækis nat kit mol wæk lan tuwa mepæt, kæn okos-ipæn neen min, ræhan natimnat tepæt. Mæto etəmim itəm tæsolwækæn ræhan tuwa mepæt, okos-irækis rafin natimnat ron. 30 Kæn iolwæk u iælpah itəm tæruu nolæn nat tæwir kit, ærakin-pæn ihluæ e napinæpæn, ikin æh katasæk ikin katægətain nəluitəm.’ ”

Sipsip min ne næni min

31 Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Nian Næti Etəmim otuwa e nepætæn əhag-əhag ne nəsanænæn ræhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kæn in otəpələh e ræhan jea rəha Kig matəramərə e nəsanænæn ne nepætæn əhag-əhag ræhan. 32 Netəmim rafin e noanol min rafin e nətueintæn, okotuəfimin ilat min e niganəmtin, kæn in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip min tatoor sipsip min ne næni min. 33 In otoor sipsip min kotuwa kæn e nelmin matip, kæn næni min okotuwin e nelmin mol.

34 “Kæn Kig otæn-ipæn kəm netəm min un e nelmin matip mæmæ, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgīn tæmawte-in rækis ræhan nəwiræn kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgīn tæmələhəu pisin rəhatəmat. Otuwa motatig əhgīn nəramərəæn ræhan itəm tæmol əpen-əpenə lan aupæn təpanol nətueintæn. 35 Otuwa motos, mæto-inu nian nəumis tæmus io, nəmotos-ipa nagwænæn ekun; kæn emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənīm; kæn io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat latuənu; 36 kæn rəhak napæn tikə, kæn nəmotos-ipa napæn kəm io; kæn matimis, nəmotehm wir io; kæn emətatig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’

37 “Kæn netəm kotətuatip okotæn-ipæn kəm in mæmæ, ‘?Iəramərə, nian naka emotəplan ik nəumis tæmus ik, kæn emotagwæn ik; o nəmoaoa, kæn emotos-ipinə nəhau mæmæ nakənīm? 38 ?Nian naka emotəplan ik iapispis, kæn emotit ik motuwa latuənu; o rəham napæn tikə, kæn emotos-ipinə napæn kəm ik? 39 ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətatig e kalapus, kæn emotimnə kuag-pənin ik?’

40 “Kæn Kig otæn-ipæn mæmæ, ‘Iatæn-ipinə nīpahrienæn mæmæ nat naka itəm nəmotol kəm piak min u kit, nat əpnəpin in ian-rat, mæto nəmotol kəm io.’

41 “Kæn in otæn-ipæn kəm netəm min u e nelmin mol mæmæ, ‘Otuwin isəu ron io. Uhgīn tənələhəu rækis rəhatəmat nalpinæn. Otuwin e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgīn tæmol rəha Setan ne nagelo min ræhan. 42 Otuwin isəu mæto-inu nian nəumis tæmus io, nəsotos-ipamæn nagwænæn kit mæmæ ekun; kæn emətoaoa, nəsotos-ipamæn nəhau mæmæ ekənīm; 43 kæn io iapispis, nəsotaun-inən io mæmæ ekuwa latuənu; kæn rəhak napæn tikə, nəsotos-ipamæn napæn kit rəhak; kæn ematimis, mətatig e kalapus, nəsotuwamæn kuag-pənin io.’

25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18

25:30: Mat 8:12; Luk 13:28

25:31: Mat 16:27; 19:28

25:32: Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13

25:35: Aes 58:7

25:40: Prov 19:17; Mat 10:42; Mak

9:41 25:41: Mat 7:23

⁴⁴ “Kæn ilat min okotæn-ipa mämä, ‘! Iærämärä! ? Nian naka itäm emotäplan ik näumis tæmus ik, o mætoaoa, o ik iapispis, o ræham napæn tikä, o næmatimis, o næmætätig e kalapus kæn emäsotimnä kuag-pänin ik?”

⁴⁵ “Kæn in otæn-ipæn kæn ilat mämä, ‘Iatæn-ipinä pahrien kæn itæmat mämä, okämä næmasotasituæn e piak min u kit, nat æpnäpin in ian-rat, mæto næmasotolæn kæn io.’

⁴⁶ “Kæn ilat okotuwün motos nalpinæn itäm namnun tikä. Mæto netämim kotätuatip okotos næmegähæn lilin.”

26

*Nalpækauæn o
nohamnuæn Iesu*

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu tæmol namnun næghatæn min æh kæn ræhan netämim, kæn mæn-ipæn kæn ilat mämä, ² “Nækotitun mämä lafet ræha Nuhagego-inæn* otuwa, nian kæiu æm æh-ikin. Kæn io, Næti Etämim, okegæhan-in-pæn io mämä okætu-pær e nig kæmæluau.”

³ Kæn pris asol min ne netäm-iasol ræha noanol ræha Isrel kæmotuæfimin ilat min e nimæ ræha pris asol agin u nærgin u Kaeafas. ⁴ Kæn moatælpækau mämä okotaskælim Iesu e nolæn eko-eko, kæn motohamnu in. ⁵ Mæto motæn mämä, “Sænämä e nian ræha lafet ræha Nuhagego-inæn, okol mæta netämim kotoh ilat min.”

*Pætan kit tæmau Iesu
e nat pien-pien*

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Nian Iesu æpæh e Petani e nimæ ræha suah æh, nærgin u Saimon u leprosi tæmol, ⁷ kæn pætan kit tæmuwa ron mos senta kit u næmtin tiækis, kæmiuw-pæn e pætæl kæmol e kæpiel itäm næmtin tiækis, katæn mämä alapasta. Nian Iesu tatæpælæh e tepil mætagwæn, kæn pætan u tæmau ræhn-kapæ e senta un.

⁸ Nian netämim ræha Iesu kæmotæplan nat æh, nemæha tæmol ilat, motæn mämä, “?Tahro katærækin nat u? ⁹ Senta u, kitun nol-salim-inæn, kæn kos mæni asol lan, kos-ipæn kæn ian-rat min.”

¹⁰ Mæto Iesu tinitun næghatæn itäm koatæn, kæn mæn-ipæn kæn ilat mämä, “?Tahro noatæn rat pætan u? In tæmol nat tæwir agin kæn io. ¹¹ Ian-rat min nian rafin kotätig itæmat min ilat. Mæto io, okol esatigæn kitat min itæmat nian rafin. ¹² Nian tæmæhtæg-pæn e nipætik, tæmol mämä otol æpen-æpenä o nitænimæn io. ¹³ Iatæn pahrien kæn itæmat mämä, ikin min rafin e nætueintæn itäm okæn-iaræp namnusæn tæwir u, kæn okækæike kæn-iaræp min nat naka itäm pætan u tæmol, kæn nikilat otatæht min in.”

Pris asol min kæmotætou Jutas mämä otegæhan-in-pæn Iesu e nelmi ræhan tikimír min

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Kæn netäm tuelef u kit ræha Iesu, nærgin u Jutas Iskariot, tæmuwün mæplan pris asol min, ¹⁵ kæn mæn-ipæn mämä, “?Onækotos-ipa naka kæn io okämä ekegæhan-in-pinä Iesu kæn itæmat?” Kæn kæmotafin mæni ilat rafin tate itäm kæmol e silfa. ¹⁶ Kæn tætuoun e nian æh, Jutas tæmategæs-in suatip mämä otegæhan-in-pæn Iesu e nelmi ræhan tikimír min.

^{25:46:} Dan 12:2; Jon 5:29 * ^{26:2:} lafet ræha Nuhagego-inæn in ‘Pasova’ e næghatæn Bislama.
^{26:2:} Eks 12:1-27; Mat 20:18 ^{26:7:} Luk 7:37-38 ^{26:11:} Dut 15:11 ^{26:15:} Sek 11:12;
Jon 11:57

*Namnun nagwənan**(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)*

¹⁷ Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netənim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itimat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənan rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?”

¹⁸ Kən Iesu tāmən-ipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgəṭun tatən məmə: Nian itəm Uhgin təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiaḥ itimat rəhak netənim min e rəham nimə.’” ¹⁹ Tol nəhlan rəhan netənim kəmotol nat naka itəm Iesu tāmən məmə okotol o nol əpen-əpenən o nagwənan rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰ Nian tinehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netənim tuelef əpəh e tepil. ²¹ Kən nian kəmotagwən, kən tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr min rəhak.”

²² Kən nikilat tinəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiaḥ kitiaḥ məmə, “? Eh, Iəramərə, pah u? ?Io?”

²³ Kən Iesu tāmən-ipən məmə, “Etənim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr min rəhak, in rəhak kit itəm tatos nigin pīret mos-ipən meer e plet kitiaḥ əm itimlau min.†” ²⁴ Io, Nəti Etənim, iatuwin e suatip rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etənim e nelmi rəhan tikimīr min! Təwir pik aḡin məmə təməsaiir-əmən.”

²⁵ Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min tāmən-ipən məmə, “Iəgəṭun. ?Pah əh? ?Io?”

Məto Iesu tāmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəmən.”

²⁶ Nian kəmoatagwən, Iesu təmos pīret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netənim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nīpətik.”

²⁷ Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netənim, mən-ipən məmə, “Otənim, itəmat rafin. ²⁸ Inu nītak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatəṭul matəmegəh. Nītak u okəhtəg o netənim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat min. ²⁹ Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim minən wain u mətoarus nian itəm ekənīm wain wi kitat min itəmat əpəh e nəramərəən rəha Tata rəhak.”

³⁰ Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nītot Rəha Nig U Olif.

*Iesu tāmən-iarəp məmə**Pita otapəs in**(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;**Jon 13:36-38)*

³¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapin əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgin itəm təkəike mol nīpahrienən, tāmən məmə, ‘To ekohamnu etənim itəm tatehm sipsip min, kən sipsip min okotan kitiaḥ kitiaḥ.’”

26:17: Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netənim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. **26:23:** Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32

³² Məto nian ekəmegəh min e nımısən, iakaupən muwin əpəh Kalili, kən itəmat nəpanotuarisig.”

³³ Kən Pita təməni-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatəən lam nian kit ne.”

³⁴ Kən İesu təməni-ipən kəm Pita məmə, “İatən-ipinə pahrien kəm ik məmə, lapin əm u, uarisig mənig təpanımnən, onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”

³⁵ Məto Pita tən məmə, “Nat əpnəpin ekəkəike mımıs kilau min ik, okul ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.

İesu təməfak əpəh Ketsemani

(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kən İesu ne rəhan netəmim kəmotuwın ikin kit katən məmə Ketsemani, kən təməni-ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikin-u, pəs io ekuwin ikin əh məghat kəm Ughin e nəfakən.” ³⁷ Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nikin tınahmə pik, kən tınəto tərət. ³⁸ Kən təməni-ipən kəm iləhal məmə, “İakəto nikik tınahmə pik, iuəhkır ekimis lan. İtəməhal ətəhləpələh ukin-u, mətəhlaiir kitat min io.”

³⁹ Kən muwin noan məsin əm, meıuıu misin-pən rəhn-kapə e nısip matəfak, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatıp kit min əh-ikin o rəham nalpəkəuən, pəs nakəhrəkis ron io nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol nəwiam.”

⁴⁰ Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhləpil. Kən təməni-ipən kəm Pita məmə, “? Tahro nəşəhlaiirən kitat min io o aua kitəh əm ne? ⁴¹ Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəşəhaluwınən ima nos-ıpən-os-ıpənən. Nikitəməhal tolkeike, məto nıpətətəməhal təpou.”†

⁴² Kən mıtəlig-pən min matəfak mətau kəıu, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”

⁴³ Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kınəhləpil məto-inu napılən tinos iləhal. ⁴⁴ Kən tapəs iləhal mıtəlig-pən min matəfak mətau kisil, matən əm nəghatən kitəh əm.

⁴⁵ Kən mıtəlig-pa mən-ıpən kəm iləhal məmə, “? Nəkətəhləpil əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tınətuwa iuəhkır, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴⁶ !Əhalətul-ta, koatuwin! ! Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimır min!”

Tikimır min rəha İesu kəmotiləs motaskəlim

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;

Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian İesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha İesu, təmıet-arəpa ilat nımanin netəmim itəm koatəmik naıp asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha İsrəl kəmotahl-ıpa ilat. ⁴⁸ Jutas təməni-ıpən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlim in.” ⁴⁹ Kən roıu agin, Jutas təmalıwək muwin o İesu mən-ıpən məmə, “!Təwır, ləgəhun!” kən mətuilim-pən lan.

⁵⁰ Kən İesu təməni-ıpən məmə, “İo kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”

Kən netəmim kəmotalıwək motaskəlim İesu məmə okotiləs-ıpən e kalapıus. ⁵¹ Kən etəmim kit rəha İesu təməa-pən mıuw rəkis rəhan naıp asol

26:32: Mat 28:7,16 **26:34:** Mat 26:69-75 **26:38:** Jon 12:27 † **26:41:** İesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-ıəkis məşəhalapəsən rəhalat nahatəən lan. Afın min ves 31-35. **26:46:** Jon 14:31

rəha nəluaginən, kən moahin naip tətə-rəkis matəlgi slef rəha pris asol agin.

⁵² Kən Iesu tāmən-ipən kəm in māmə, “Aii-pən rəham naip e nāmeen, mətə-inu netəm min u itəm koatoahin naip, okotimis e naip. ⁵³ ?Nikim təht māmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agin otahl-ipa nagelo min taosan tepət tepət § māmə okotasitu lak? ⁵⁴ Mətə okəmā ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Ughin otəsuwamən mol nīpahrienən lan, itəm tatən māmə otuwa tol nəhlan.”

⁵⁵ E nian əh, Iesu tāmən-ipən kəm nīmanin netəmim māmə, “?Tahro nāmotuwa motəmik naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht māmə io iatol nəluaginən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nīmə Rəha Ughin matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlim io. ⁵⁶ Mətə natīmnat min əh rafin tinuwa mol nīpahrienən lan māmə Naoa Rəha Ughin itəm ien min aupən kəmotəte otuwa mol nīpahrienən lan.” Kən rəhan min netəmim kəmotapəs in motagin.

*Iesu təmətul e
niganəmti kaonsel*

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Netəm min u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwın o Kaeafas u in pris asol agin. İkin əh, iəgətun min rəha Lou ne netəm-iasol min rəha noanol rəha İsrel, koatuwa motuəfimin ikin. ⁵⁸ Mətə Pita tatən təlig-təlig matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min māmə otəplan-tu māmə okol naka e Iesu.

⁵⁹ Pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə min e Iesu māmə okotohamnu in o nəghatən min əh. ⁶⁰ Mətə kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə min rəha netəmim, nat əpnəpin nəghatən eiueiuə min tepət kəmotiet.

Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən, ⁶¹ kən muən-iarəp māmə, “Suah u təmatən māmə titun nərəkinən Nīmə Rəha Ughin, kən miləkin min e nian kışil əm.”

⁶² Kən pris asol agin tətul mən-ipən kəm Iesu māmə, “? Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pīkən ik?”

⁶³ Mətə Iesu təpnəpin əm məsəghatən.

Kən pris asol agin tāmən-ipən kəm in māmə, “Onakəkəike mos noanawil kit e Ughin itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nīpahrienən kəm itimat māmə ik Nəti Ughin ne Kristo itəm Ughin tāmən māmə otahl-ipa, o kəp.”

⁶⁴ Kən Iesu tāmən-ipən māmə, “Əwəh, tol əm māmə inu nəmən mihin ne. Mətə ekən-ipinə kəm itəmat rafin māmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etəmim ekatəpələh e nikalin matip rəha Ughin u Etəm Təsanən Agin, kən mateiuiə-pa e neai e nimal napuə.”

⁶⁵ Kən pris asol agin təməhap rəhan napən mətə-inu tatəto tərət o nəghatən rəha Iesu, kən mən māmə, “!Tatəghat rat e Ughin!* ?Tahro māmə suah kit min təkəike məghat min lan? Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh. ⁶⁶ ?Nikitəmat təht māmə naka?”

26:51: Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatip tatən māmə, “kampani rəha nagelo tueləf,” itəm tahmen e nagelo sepinte-tu-taosan. **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:61:** Jon 2:19-21 **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris min tāmən māmə Iesu tāmən rat Ughin mətə-inu Iesu tatən māmə in tahmen əm e Ughin. **26:66:** Mat 9:3; Jon 10:33

Kən kəmotən-ipən məmā, “Otəkəike mimis.”

⁶⁷ Kən kəmotagəh əpnəpən əm niganəmtin, kən motaht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat, ⁶⁸ kən motən-ipən məmā, “Ei, Kristo. ? Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgın məmā pah təmoh ik?”

Pita təmən məmā təruru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmā, “Ik min u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm Kalili.”

⁷⁰ Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmā, “Təkəruru nat un itəm nakatən.”

⁷¹ Kən maliwək muwin e ket rəha iat, kən ikin əh pətan əkəku kit min təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikin əh məmā, “Suah u kit u təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret.”

⁷² Məto Pita təmən-iamnin əskasik min mos noanawil məmā, “!İəkəruru suah əh!”

⁷³ Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikin əh kotuwın o Pita motən-ipən məmā, “Pəhrien məmā ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham təhmen əm elat.”

⁷⁴ Kən tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgın moatuwa ron okəmā teiuə. Kən təmos noanawil məmā, “!İəkəruru suah əh!”

Kən roiu agin, mənig təmimnən. ⁷⁵ Kən Pita nikin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmā, “Uarisig mənig otimnən, onakən mau kisil məmā nəkəruru io.” Kən Pita təmiet muwin ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atip in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Lauaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimin min motəte noa məmā okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu. ² Kəmotəlis in, kən motiləs motuwın motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³ Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimır min, təməplan məmā kəmotiaw-iarəp Iesu məmā otimis, nikin tinahmə pik o nat naka itəm təmol, kən təmik məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel. ⁴ Kən mən-ipən məmā, “Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimır min suah kit itəm təsolən nat tərət kit.”

Kən kotən-ipən məmā, “Inu nat əpnəpən əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵ Tol nəhlan, Jutas təməraikin-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən in miet magim muwin maril atip in.

⁶ Kən pris asol min kəmotuwın motuwər məni, kən motən məmā, “Təsətuatipən e rəhatat Lou məmā okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgın, məto-inu kəmos-nəmtin nita etəmim lan.” ⁷ Kən koatən məmā okotos məni əh kən kos-nəmtin nəptən kit u aupən katən məmā, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən məmā okatitənim iapispis min ikin. ⁸ Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh məmā, “Nəptən Rəha Nita.” ⁹ Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol nipəhrienən lan.

Təmən məmә, “Kəmos mənı tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm İsrel kəmotən o suah u,¹⁰ kən koatos mənı əh məmә okotos-nəmtin ‘nəptən o nolan sospən,’ tahmen əm məmә ləramərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e niganəmti Pailat

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kən Iesu təmuwin mətul e niganəmti Pailat, kən təmətapəh ron məmә, “?Ik kig rəha netəm İsrel?”

Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Ik nəmən mihin.”

¹² Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha İsrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, məto Iesu təsuhəlpinən rəhalat nəghatən. ¹³ Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmә, “?Nakatato nəghatən min itəm koatən tatiləs pikən ik, o kəp?” ¹⁴ Məto Iesu təpnəpin əm məsəghatən məsuhəlpinən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmin təmiwig pik.

¹⁵ Kən e nian rəha lafet rəha Nuhəgego-inən, in nolan rəha kapman məmә otahl-iarəp etəmin kit e kalapus itəm nimanin netəmin kəmotən. ¹⁶ E nian əh, etəm kit tatəmahl e kalapus, nərgin u Parapas. Kən netəmin rafin kotitun məmә in təmol tərət pik agin. ¹⁷ Kən nian nimanin netəmin kinotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmә, “?Nakotolkeike məmә ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwin, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmә Kristo?” ¹⁸ Təmən nəhlan məto-inu in titun məmә kəmotəghəhan-in-pən Iesu e nelmin məto-inu koatətəhak o Iesu.

¹⁹ Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmә, “Suah un təsolən nat tərət kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu eməpilaiir lan, kən roiu iatəto tərət agin ron.”

²⁰ Məto pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha İsrel kəmotəghat kəm nimanin netəmin məmә okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmә otahl-iarəp Parapas, kən kotəhamnu Iesu.

²¹ Kən Pailat təmətapəh olat məmә, “?Suah mil u, in pəhrəuən lan ekahl-iarəp?”

Məto nimanin netəmin kəmotən-ipən məmә, “Parapas.”

²² Kən Pailat təmən-ipən məmә, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nimanin netəmin rafin kəmotən-ipən məmә, “!Okətu-pər e nig kəluau otimis!” ²³ Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmә, “?O naka? ? Təmol nat tərət naka?”

Məto nimanin netəmin kəmotəgət əfəmäh, motən məmә, “!Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”

²⁴ Kən nian Pailat təməplan məmә okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kənoatətul matip o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin əupən e nimanin netəmin, kən mən-ipən kəm ilat məmә, “Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, məmә nitan otəmahl-pa lak. !Nimisən rəhan tatəməhl-pinə e nelmitəmat!”

²⁵ Kən netəmin rafin kəmotən məmә, “!Pəs nitan təməhl-pa otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!”

²⁶ Kən Pailat təməhl-iarəp meghəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən məmә okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmә okətu-pər e nig kəluau məmә otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

²⁷ Kæn mopael min ræha Pailat kotilæs Iesu motuwîn æpæh imæ e nimæ asol ræha kapman, katæn mæmæ Praetoriam. Kæn kæmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitælau lan. ²⁸ Kæn motæmki-rækis ræhan natimnat, motuwîn-in-pæn kot tasæ kit kæn in, tahmen e kot ræha kig kit. ²⁹ Kæn motuarin-uarin nol itæm tol nihlæn-nihlæn motol hat lan, motæfauin-pæn e ræhn-kapæ Iesu motol milæ lan mæmæ in hat ræha kig kit. Kæn motælæhæu-pæn noanig kit e nelmîn matip, kæn motisin nulilat aupæn in, motol milæ lan, motæn-ipæn mæmæ, “!Ekotisiai-in ik, kig ræha netæm Isrel!” ³⁰ Kæn motagæh lan, kæn motilæs noanig motoh ræhn-kapæ lan mau tepæt. ³¹ Nian kinotol rækis milæ lan, kæn motæpeg rækis kot tasæ, motuwîn-in-pæn min ræhan natimnat. Kæn motilæs motuwîn mæmæ okotætu-pær e nig kæluau mæmæ otimis.

Kæmætu-pær Iesu e nig kæluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;

Jon 19:17-27)

³² Nian kæmoatuwin, motæplan etæm Saerin kit, nærgin u Saimon, kæn moatakæike kæn in mæmæ otilæs nig kæluau. ³³ Kæmotuwa ikin kit katæn mæmæ, Kolkota, u nipætin tatæn mæmæ Louipil-uipil. ³⁴ Ikin æh kæmotæmki-pæn wain kæn Iesu itæm kæmeapætíp e nat taríp. Mæto nian Iesu tæmænim asgæwin, kæn mapæs nænimæn. ³⁵ Nian kæmætu-pær e nig kæluau, kæn moturin taes o ræhan natimnat. ³⁶ Kæn moatæpælæh moatuag-pæn moatehm Iesu ikin æh. ³⁷ Ilis e ræhn-kapæ, kæmotæte nipægnæmtin nænæn. Tatæn næhlan mæmæ, INU IESU, KIG RÆHA NETÆM ISREL. ³⁸ Kæn etæmim kælu itæm kætioh netæmim mætuaklæh-in ræhalat natimnat, kæmætu-pær ilau e nig kæluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol. ³⁹ Kæn netæm min u itæm kæmotaliwæk motuwa moatuwin, motæn-ipæn næghatæn rat kæn Iesu, moturin-urin ræhalat-kapæ, ⁴⁰ moatæn mæmæ, “Næmatæn mæmæ onakærækin Nimæ Ræha Uhgin kæn ik pisin æm milækin o nian kisl. !Osmegæh atip ik! ! Kæn eiuiæu e nig kæluau okæmæ ik Næti Uhgin pahrien!”

⁴¹ E nolæn ahmen min æm, pris asol min, ne iægætun min ræha Lou, ne netæm-iasol min ræha noanol ræha Isrel kotol milæ lan, ⁴² motæn mæmæ, “Tæmosmegæh netæmim, mæto okol tæruu nosmegæh atipæn in. In kig ræha Isrel. Okæmæ tatite atip e nig kæluau, kæn okotæn nipahrienæn lan. ⁴³ Tætahatætæ e Uhgin. Pæs Uhgin tilæs-irækis in æh-roiu okæmæ in tolkeike, mæto-inu tæmæn mæmæ in Næti Uhgin.” ⁴⁴ E nolæn ahmen min æm, iægæhl lou mil itæm kæmætu-pær ilæhal min in e nig kæluau, katuæn-ipæn næghatæn rat tepæt kæn in.

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;

Jon 19:28-30)

⁴⁵ Kæn e tuelef klok mætoarus-pæn tri klok, napinæpæn tæmeiuiæu miræfin nat. ⁴⁶ Kæn iuæhkir e tri klok ehnaipæn, Iesu tæmasæk æfæmæh mæn mæmæ, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” u nipætin tæmæ, “!Uhgin ræhak, Uhgin ræhak! ?Tahro nakatapæs io?”

⁴⁷ Nian netæmim neen itæm kæmoatætul æh-ikin kæmotæto tæmasæk æfæmæh næhlan, kæn kotæn mæmæ, “In tætaun-in Elaija.”

⁴⁸ Roiu agin, kit tēmaiu muwīn mīlās nat kit tame-ame tahmen e katān,* kēn mau e wain u tagin, maru e nig, kēn mīlās-ipān māmā Iesu otānim.
⁴⁹ Kēn ilat min neen kotān-ipān māmā, “Apās am. Pās koatēplan okāmā Elaija otuwa mosmegāh in, o kēp.”

⁵⁰ Kēn nian Iesu tēmasāk āfāmāh min, megāhan-in atip māmā otimis, kēn rāhan namegān tiet.

⁵¹ E nian ātuatip āh, nīmāhan itām tatākul e Nīmā Rāha Uhgīn tāmāhap mol māsīn kēiu, tāmātuoun āpāh ilis muwa mol namnun āpāh lāhau. Namig tāmaloal, kēn kēpiel min kāmōtimismis. ⁵² Kēn suwīt min itām kāmōl e nīpāg kēpiel kāmōtāhap motoag, kēn netām kotātuatip tepāt itām kāmōtimis rākis, kāmōtāmegāh min. ⁵³ Kāmōtiet e suwīt min kāmōl e nīpāg kēpiel, kēn uarisig Iesu tāmāmegāh e nīmīsān, ilat kāmōtuwīn āpāh Jerusalem motiet-arāp o netāmim tepāt.

⁵⁴ Kēn nian etām-iasol rāha mopael min rāha netām Rom ilat netām min u itām kāmōatehm Iesu, kāmōtēplan namig ne natimnat min āh, kāmōtēgin pik, kēn motān āfāmāh māmā, “!Nīpahrienān, inu Nāti Uhgīn pahrien!”

⁵⁵ Nīpitan tepāt kāmōatātul isāu moatēplan. Aupān ikin kāmōtiet Kalili moatātāu-pān Iesu moatasitu lan e nat pīsīn pīsīn min.† ⁵⁶ Ilat min neen u Meri Maktala, kēn Meri u mama rāha Jemes ne Joses, kēn mama rāha nāti Sepeti mil.

Kāmītānim Iesu
 (Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
 Jon 19:38-42)

⁵⁷ Etām Aramatia u rāhan nautā tepāt, nārgīn u Josep, in etāmim kit rāha Iesu. Nian tīnatuwa iūāhkir o nāpināpān, ⁵⁸ tāmūwīn māplan Pailat, kēn tātāpāh-in nīpāti Iesu, kēn Pailat tegāhan-in nīpāti Iesu kām in. ⁵⁹ Kēn Josep tāmīlās nīpāti Iesu muwīn malpin e nīmāhan ruān wi kit, nārgīn u linen, ⁶⁰ kēn mīlās muwīn mīlās-ipān e suwīt wi kāmēl e kēpiel. Suwīt u in rāha Josep. Kēn māsōupālpālin-pān kēpiel asol kit mahtōsig-in nīpāg kēpiel lan, kēn matuwīn. ⁶¹ Meri Maktala, ne Meri kit min katuāpālāh āh iūāhkir o suwīt.

Mopael min itām kāmotehm nīpāg kēpiel

⁶² Nian āh, in nian katol āpen-āpenā o Sapat, kēn kāmān lawīgīn e Sapat, pris asol min ne Farisi min kāmōtuwīn motēplan Pailat. ⁶³ Motān-ipān māmā, “Etām-iasol. Nīkitāmat tīnāht māmā, nian suah āh, etām rāha neiuēān, tāmātāmegāh āh, matān māmā, ‘Nian kisīl otuwa muwīn, kēn Uhgīn otosmegāh min io e nīmīsān.’” ⁶⁴ Tol nāhlan, ahl-ipān rāham neen mopael okōtuwīn moatehm nīpāg kēpiel suwīt mātōarus-pān nian kisīl tuwa muwīn. Mātān, rāhan netāmim māmā tāmāmegāh min e nīmīsān. Kēn neiuēiuēān u, in otārat taprākis-in itām aupān.”

⁶⁵ Kēn Pailat tāmān-ipān māmā, “Otos mopael min, kēn motuwīn motol natimnat rafīn itām nakotolkeike māmā okotol o nehm wīrān suwīt e nīpāg kēpiel.” ⁶⁶ Kēn kāmōtuwīn moatehm wīr nīpāg kēpiel tol nulan,

* 27:48: Nat u tahmen e nīmismis matres. 27:48: Sam 69:21 27:51: Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † 27:55: Nīpitan min āh kāmōtasitu Iesu e nat pīsīn pīsīn min tahmen e nagwānān, ne nāhau, ne ikin rāha nāpilān. 27:55: Luk 8:2-3 27:58: Dut 21:22-23 27:60: Aes 53:9 27:63: Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel.[†] Kən kəmotələhəu mopael min məmə okoatehm ikin əh.

28

*Iesu təməmegəh min
e nīmīsən*

*(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)*

¹ E Sante laulaugin agin,* təmatian məsian wirən, Meri Maktala ne Meri kit min kəmian məmə okiauag suwit e nipəg kəpiel.

² Kən əmun, namig asol kit təmaloal mətə-inu nagelo kit rəha İərəmərə təmeiuaui e nego e neai muwin e nipəg kəpiel, kən məsəupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan. ³ In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e nahui noa nitəhai. ⁴ Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat təmikə tahmen e netəm kəmotimis.

⁵ Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəginən, mətə-inu ekitun məmə natuegəs-in İesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau. ⁶ Tikə u ikin-u. In təməmegəh min e nīmīsən tahmen əm e inu təmən mihin aupən. Uea muəplan ikin təmatəməhl ikin. ⁷ Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmin məmə, ‘In təməmegəh min e nīmīsən, kən in tətəupən-in itəmat matuwın əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.’ İtəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”

⁸ Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel, matuəgin, mətə nikilau tətəgien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmin rəha İesu. ⁹ Kən əmun, İesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwıl.” Kən kəmuea o İesu, muaskəlim nelkin, kən muəfak kəm in. ¹⁰ Kən İesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. İan muən-ipən kəm piak min məmə okotuwin Kalili. İkin əh okotəplan io ikin.”

Nəghatən rəha mopael min

¹¹ Nian pətan mil kəmuəliwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwın e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan. ¹² Nian pris asol min kəmotuwın motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha İsrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən məni asol kəm mopael min, ¹³ motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən kəm netəmin məmə, ‘Rəhan netəmin kəmotuwa lapin nian itəmat emotapıl, motəkləh-in nipətin motiləs motəgin.’ ¹⁴ Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itəmat ekotəg-ətuətip-in nəghatən u kəm in. İtəmat onəsotosən nəratən lan.” ¹⁵ Tol nəhlan, mopael min kəmosos məni, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwin mitəlau e netəm İsrel muwa mətəarus-pa roiu.

*İesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmin*

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

[†] **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuətipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Mətə netəmin rafin kotitun məmə suah kit otəsiləs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təmahwin rəkis kəpiel. ^{*} **28:1:** Nəghatən Kris ətuətip tətən məmə, ‘Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətəupən e wik **28:6:** Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32

¹⁶ Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwın Kalili, motuwın e nıtot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwın ikin. ¹⁷ Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, məto neen rəhalat nətəligən tatol kəiu. ¹⁸ Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəməərən, Uhgin təmos-ipa kəm io. ¹⁹ Tol nəhlan, otuwın motiww netəmin rəha noanol min rafin e nətueintən məmə okotuwa rəhak netəmin, kən motol baptais elat e nərgi Tata Uhgin, ne Nətin, ne Narmın, ²⁰ kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən nıpahrienən, ekətatig kitat min itəmat nian min rafin mətoarus namnun nian.”

Mak Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Mak Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmә etəm tuelef kit rəha İesu. Məto katən mämә in fren wir kit rəha Pita itəm ilau katian ikin min tepət. Naoa rəha Wək Min tatən mämә in təmuwin ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisig lan, təmuwin ilau Panapas.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Kəmotən mämә Mak təmətatig Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisig kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwin o iəfak min əpəh Rom u ilat İaihlua min. Kitat kotitun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nıpəti nolən min rəha netəm İsrel itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm İsrel kinotitun rəkis. Məto in məuhlin nəghatən min u tuwa e nəghatən Kris itəm İaihlua min əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəməre e nıtən asol itəm titəlau-in Nıtəhəi Metitere-nian. Rəhalat nəghatən kitəh əm, kən rəhalat suatip kotəwir, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən min in təwir. Nian əh, in nian təwir o nən-iarəpən Namnusən Təwir rəha İesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwir təmaiu uəhai əm e nıtən pisin pisin min e suatip min rəha Rom.

?Təmäte naoa u o naka? Mak tolkeike mämә otən-iarəp ətuatip nam-nusən rafın rəha İesu, mämә in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike mämә otıləs-ipər nətəligən rəha iəfak min əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkis min itəm otapanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha İesu. Kən in təməni-iarəp nolən rəha İesu mämә in min təmətatig e nian iəkis min.

*Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatip
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuounən rəha Namnusən Təwir rəha İesu Kristo, Neti Ughin. ² İen rəha Ughin, nərgin u Aesea təməte-pən mihin e naoa aupən. Ughin təməni mämә,

“Otəplan-tu. İatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən. In otaupən-in ik mämә otol əpen-əpenə e rəham suatip.”

³ “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən mämә, ‘İtəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha İərəməre, kən motol rəhan suatip tətəutip.’”

⁴ Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmıet-pa ikin taruən-aruən ikin matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Ughin kəm ilat mämә okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwin o Ughin, mämә in otafəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okul baptais elat. ⁵ Netəmim rafın rəha nıtən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlig-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.

⁶ Jon təməsuwinən e natımnat wir. Rəhan natımnat tahmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natımnat kəmol e nıməme kamel, kən rəhn

kətəut kəmol e nuwigi kau, kən matun əm pitip ne nahui sukapak e nīkinat. ⁷ Kən təmatən-iarəp kəm netənim məmā, “Suah kit u tatuarisig-in io, rəhan nəsanənən ne nepətan taprəkis-in io. Io ekəsahmen-in minən məmā ekeiuaiu mapeg rəkis rəhan put. ⁸ Ekətol baptais etəmat e nəhau, mətō in otəpanol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgīn.”

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan

(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ E nian əh, Iesu tēmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan. ¹⁰ Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masipər məplan nego e neai təmerəh, kən Narmin Rəha Uhgīn təmeiuaiu-pa ron tahmen-pən e mak. ¹¹ Kən nəghatən kit təmisipər əpəh e nego e neai matən min-nulan məmā, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik agin ron ik.”

Setan təmos-ipən-os-ipən

kəm Iesu

(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Kən roiu agin-əh min, Narmin Rəha Uhgīn təmit-ipən Iesu əpəh ikin taruən-aruən ikin, ¹³ ima nat iarupin min. Təmatig ikin mos nian fote. Nian min Setan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo min kəmotasitu lan.

Iesu tinatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwīr

(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Nian kiniləs-ipən rəkis Jon e kalapus, Iesu təmuwīn əpəh Kalili matən-iarəp Namnusən Təwīr rəha Uhgīn kəm netənim. ¹⁵ Təmən məmā, “! Ure! !Rəhan nian tinuwa! !Nian rəha nərəmərən rəha Uhgīn tinatuwa iuəhkir! !Otəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwīn o Uhgīn, kən motahatətə e Namnusən Təwīr!”

Iesu təmaun-in etənim kuwīt rəha niuwən nəm

(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu təmətaliwək e nīkali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etənim rəha niuwən nəm min, nərgilau u Saimon ne pian Antru. Kətuatip-in rəhalau net. ¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmā, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etənim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etənim mil rəha niuwən netənim məmā okotuwa rəhak min netənim.” ¹⁸ Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

¹⁹ Kən Iesu təmətaliwək muwīn təhmin min məsin, kən məplan neti Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wīr rəhalau net. ²⁰ Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək min kotəpələh e nīpəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit əpəh Kapaneam

(Luk 4:31-37)

²¹ Kən Iesu ne rəhan min netənim kəmotuwīn əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwīn əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgəton netənim. ²² Kən netənim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmilat təmiwig pik ron mətō-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətan əh-ikin, kən maprəkis-in min rəha iəgəton min rəha Lou.

²³ Kən e nian əh, suah kit narmin rat tətətig lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə, ²⁴ “!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itimat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkən itimat! !Io enəmitun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Ughin!”

²⁵ Kən məto Iesu təməni-pan əskasik kəm narmin rat un məmə, “!Ah! Əsəghatən, miet e suah un.” ²⁶ Kən narmin rat təmol nıpəti suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.

²⁷ Kən netənim kəmotaut motən-pan kəm ilat min məmə, “!Ei, naka u! Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmin rat min, kən koatətəlig-in motol nəwian!” ²⁸ Kən kəmatəmnus ueiəhai əm Iesu, tuwin mapəköl əpəh e nitan Kalili.

Iesu təmol-wir netənim tepət

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha nuəfiminən, kən motaiu ətuatip əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikin. ³⁰ Nian kəmotuwın, məto uhu Saimon tətəp-əpəp, kən mətapil-pər e rəhan pet, kən kəmotən-pan kəm Iesu məmə pətan əh tatimis. ³¹ Kən Iesu təmuwin meə-pən o nelmin kən tətul. Kən nətəp-əpəpən tagim lan, kən tuwin matol nigilat nagwənən.

³² Tinehnaipən mit tinaht, nian rəha Sapət tinol namnun, kən netəm min u koatimis, ne netəm narmin rat tətətig elat, pialat min kəmotəmik ilat motuwa o Iesu. ³³ Netənim rafin e latuənu un kəmotuwa mo-təgəfimin əm ilat min əpəh e nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru. ³⁴ Kən Iesu təmol-wir netənim tepət u koatos nimisən pisin-pisin min kotəwir, kən məhg-iarəp narmin rat tepət e netənim, məto təməni-əhəu narmin rat min məmə okəsotəghatən, məto-inu kinotitun rəkis məmə pah u Iesu.

Iesu təmatəmnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili

(Luk 4:42-44)

³⁵ Kən laulaugin agin, fetukai təsirən əh, Iesu təmiet muwin əpəh ikin netənim kotikə ikin matəfak. ³⁶ Kən Saimon ne in min neen kəmotuwın kateam-in. ³⁷ Nian kəmotəplan, kən kəmotən-pan kəm in məmə, “Netənim rafin koteam-in ik.”

³⁸ Məto Iesu təməni-pan kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwın əpəh e latuənu pisin min neen, ekəmnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netənim mapəköl məto-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”

³⁹ Kən muwin mapəköl rafin e nitan əpəh Kalili, mətəmnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfiminən min, kən məhg-iarəp narmin rat min e netənim.

Iesu təmol-wir suah kit leprosi təmol

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kit leprosi təmol təmuwa misin-pən nulin o Iesu mətasəkin-pən nəwirən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən məfəl rəkis namkimikən lak.”

⁴¹ Kən Iesu nikin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!” ⁴² Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan, kən nıpətin tinəwir, namkimikən tinikə. ⁴³⁻⁴⁴ Kən Iesu təməni-pan əskasik kəm suah un məmə,

“Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto uwın əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nıpətim tınol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nıpahrienən nınəwır, kən rəham namkimikən tinikə.” Kən mahl-ipən tatuwin.

⁴⁵ Məto suah un təmuwin kən mən-iarəp nat un kəm netəmim min rafin mol Iesu təsuwinən e latuənu min məghat məto-inu nımanin netəmim tepət pik koatətulosis-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikin netəmim kotikə ikin. Kən netəmim kotisi-pən əpəh ikin min rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wır suah kit nəwtain məsin təmimis
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nian neen kinotuwa rəkis minotuwin, Iesu təmitəlig-pən min əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netəmim min məmə Iesu əpəh rəhan nimə. ² Kən netəmim tepət kəmotuwa motər wır əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tikə o etəmim kit min. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.

³ Kən suah kuwıt kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nıpətim məsin təmimis mətapıl-pər e rəhan nimitiwin. ⁴ Nian kəmotuwa, məto netəmim kinotər əpəh imə, kən okol kotəruru nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwin əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin ətuatıp əm əh Iesu tatətul ikin imə,* kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkır əm o Iesu. ⁵ Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatimis un məmə, “Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat rəham.”

⁶ Məto iəgəzun min neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nikilat təməht məmə, ⁷ “?Tahro suah u tatən rat Uhgin? Nəghatən əh tərət. Uhgin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha etəmim. !Pah min titun nos-irəkisən!”

⁸ Kən roiu agin-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmə, “?Tahro nikitəmat tatəht pik natimnat min-nulan? ⁹ ?Itəm pəhruən timetig, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah əh məmə, ‘Enos-irəkis rəkis rəham nolən rat,’ o itəm u timətig məmə, ‘Ətul, mıləs rəham nimitiwin matuwin?’ ¹⁰ Məto ekol nat kit məmə onəkotitun məmə io Neti Etəmim, iatos nepətan ikin-u e nətueintən o nos-irəkisən nolən rat rəha netəmim.” Kən məghat kəm suah əh məmə, ¹¹ “İatən-ipinə kəm ik məmə, ətul, mıləs rəham nimitiwin matuwin imam ikin.” ¹² Kən əmun suah apon təmətul, mıləs rəhan nimitiwin, maliwək matuwin, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmilat təmiwig ron kən motənwiwi Uhgin motəmə, “Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisig-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu təmuwin min mətəliwək əpəh e nıkalkal nəhau Lek Kalili, kən nımanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgəzun ilat. ¹⁴ Kən təmalıwək matuwin kən məplan Lifae neti Alfeas, in etəmim rəha nosən mənı rəha takis, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisig-in.

^{1:43-44:} Lev 14:1-32 * ^{2:4:} E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatimis.

¹⁵ Kən nian kit, Iesu təmuwin mətagwən əpəh ima Lifae ikin ilat netəmim rəha nosən məni rəha takis, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotagwən əm kitiah ilat Iesu ne rəhan min netəmim məto-inu netəmim tēpət kotal təfagə rat nəhlan kotuarisig-in Iesu. ¹⁶ Iəgətuwən rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətəgwən əm kitiah ilat nol təfagə min un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis, kən kotətapəh o netəmim rəhan min məmə, “?Tahro Iesu tətəgwən əm kitiah ilat netəm koatol nəhlan?”

¹⁷ Kən Iesu tāməto rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm min u kəsotimis-imisən kəsotuwinən o tokita, məto netəm min u koatimis-imisə koatuwin ron. Io eməsuwamən o netəm min u kotəmə kinotəuatip rəkis. Məto emuwa o netəm min u kotitun əm məmə ilat koatol nolən rat min.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kən e nian əh, netəmim min rəha Jon Baptais ne Farisi min kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Ughin. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi min kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham min kəsotolən mihin?”

¹⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marit, kən iərman u otol marit tətətig əh ilat in min neen motol lafet, nikitəmat tətəht məmə otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətətig əh ilat min, kən nikilat tətəgien, motəgwən əm. ²⁰ Məto nian əpəh ikin məmə okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in min neen nikilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən.”

²¹ Kən təmatig mən min məmə, “Suah kit min okol təsəhl-pənən nīmismisi nīməhan wi kit e nīməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən nīməhan wi un titun nəhap asolən nīməhan oas un.

²² “Suah kit min okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigi nat oas kit, məto-inu okəmə otuww-pən wain wi e nuwigi nat oas itəm təkaskik, kən wain otapual-apual kən nuwigi nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigi nat un okuərat. Məto wain wi okiww-pən əm e nuwigi nat wi itəm timətmətig.”†

Netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat

(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwin-pən əpəh e niki nasumən rəha wit, kən netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.

²⁴ Kən Farisi min u kotaskəlim əskasik Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkan əh e nasumən ne kəsolən natimnat min nəhlan kotərəkin Lou. ?Tahro rəham netəmim min kotal nəhlan?”

²⁵⁻²⁶ Iesu təmuhalpən rəhalat nəghatən məmə, “Okəm-naka itəmat nakəsotafinən əh nat u Təfit təmol aupən nian Apiata in pris asol agin rəha Ughin. Itəmat nīnotafin rəkis məmə Təfit nəumis təmus, kən tuwin əpəh e Nīmə Tapolən rəha Ughin, kən mīləs pīret asim u pris min əm koatun, kən in mīləs muwa motun ilat in min neen.”

²⁷ Kən təmatig mən-ipən mīn kəm ilat māmā, “!Kəməsolən Sapat māmā in nat figəm kəm netəmim, mətō kəmol Sapat māmā otasitu elat kotameg!
²⁸ Tol nəhlan, io Neti Etəmim ekatəramərə rafin e natimnat mīn, kən matəramərə mīn e Sapat.”

3

*Iesu təmol-wir nelmī
 suah kit təməfaiu*

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ E Sapat kit mīn, Iesu təmitəlig-pən mīn əpəh e nimə rəha nuəfiminən kən məplan suah kit nelmīn təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ² Nian Iesu təmuwin imə, kən netəmim kəmotolkeike māmā okotən iərəkīn Lou lan, kən motalkəlik wir ron māmā okotehm-tu māmā otol-wir suah un e Sapat, o kəp. ³ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un māmā, “Ətul muwa u aupən,” kən tətul muwin əpəh aupən. ⁴ Kən Iesu təməhai ilat māmā, “?Rəhatat Lou təmə kotitun nolən naka e Sapat? ?Təmā təwir māmā okotol nat wir, o nat tərət? ?Təwir māmā okotəsmegəh netəmim, o təwir māmā okotohamnu netəmim?” Mətō kotəpnəpīn əm.

⁵ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən neməha tol, kən nīkin təhmə olat mətō-inu rəhalat-kapə tiəkis pik. Kən mən-ipən kəm suah un māmā, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən suah apon təməg-ətuatip-in nelmīn, əmun nelmīn təwir. ⁶ Kən Farisi mīn apon kəmotiet motaiu ətuatip əm motuwin motəplan rəhalat tikimīr mīn e pati rəha Herot, motol əm kitiaḥ moteam-in suatip māmā okotiləs Iesu motohamnu.

Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in Iesu

⁷ Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwin əpəh e nəhau Lek Kalili. Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in ilat. Netəm mīn un neen kəmotisi-pən e latuənu rəhalat e nītən Kalili, ⁸ neen kotisi-pən əpəh e latuənu əlkələh mīn ne Jerusalem rəha nītən əpəh Jutia. Neen mīn kəmotisi-pis e nəwtain məsin əpəh nītən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənipən-pən matuwin. Neen mīn kəmotisi-pəhap əpəh ikin mīn e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm mīn un kīnotəto rəkis natimnat mīn un Iesu tatol ilat, kən kotuwa māmā okotəplan.

⁹ Kən nīmanin netəmim kəmotuwa pik, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim māmā okotol-əpen-əpenə e pot kit māmā otuwin məpələh lan, māmā nīmanin netəmim okəsotəhg-əhg pikən in. ¹⁰ Mətō-inu tinol-wir rəkis netəmim tepət, kən netəm mīn u kotimīs əḥ kotəhg-əhg ilat mīn māmā okotuwa iuəhkīr motek Iesu. ¹¹ Kən nian netəmim itəm narmin rat mīn kotatig elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu aupən-in motorin ilat motagət əfəməh māmā, “!Ik Neti Uhgīn!” ¹² Mətō Iesu təmən-iəhau əskasik narmin rat mīn un māmā okəsotən-iarəpən in kəm netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef māmā okotuarisig-in

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Kən Iesu ne kəmotuwin əpəh e noanu nītōt mīn, kən tətaun-in netəmim neen māmā okotuwa ron. ¹⁴ Nian kəmotuwin, kən təmitəpun rəkis ilat tuelef kən mos-ipər ilat māmā aposol mīn. In təmən mīn māmā netəm mīn əḥ, ilat əḥ okotaliwək ilat mīn, kən in otahləpīs ilat kotuwin

motən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim əpəh ikin min, ¹⁵ kən okotos min nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim.

¹⁶ Netəm min u ilat u təmitəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən min nərgin kit min məmə Pita, ¹⁷ ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu təmos-ipən min nərgilau təhan məmə, “Poanejes,” nıpəti nəghatən əh təmə neti kaluəluə mil, məto-inu neməha tatol ueiuaəhai ilau, ¹⁸⁻¹⁹ ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u kətaun-in məmə Selot, * ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi tikimir min. Netəm min əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul

(Mat 12:22-32;

Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uarisig, təmitəlig-pən min latuənu, kən nımanin netəmim kəmotuwa min ron, kən Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru namegən ne nagwənən ne. ²¹ Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa məmə okotit-irəkis o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən məmə Iesu nıtalməl.

²² İəgətu min neen rəha Lou kəmotisi-pən əpəh Jerusalem motuwa kən motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in tətətig e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən nəsanənən kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmin rat min e netəmim.

²³ Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuaəhkır ron kən tatuəh nımaa nəghatən kəm ilat, məmə, “?Nikitəmat tətəht məmə okol Setan təhg-iarəp atip Setan? !Kəp! ²⁴ Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkın rəhalat kantri, kən nərəməərəən rəhan otisas mıkə. ²⁵ Kən təhmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat min, kən okotərəkın aɡin-əh latuənu u. ²⁶ Kən okəmə Setan tətəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tikimir kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəməərəən otətul? Wək rəhan otisas mıkə.

²⁷ “Kən okol iakləh kit təsuwin əpnəpinən imə e rəha etəm kəgin kit ikin, mətakləh-in natimnat rəhan, məto otəkəike məlis e nol, mələhəu u, kən panuwin məkələh-in rəhan natimnat.

²⁸ “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netəmim, ne nəghatən rat min itəm ilat koatən, Uəgin titun nos-irəkisən. ²⁹ Məto etəm tatən rat Narmin Rəha Uəgin, okol Uəgin təsos-irəkisən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətətig kitiaəh lan mətatig, okol təsikəən.” ³⁰ Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotəupən motən məmə narmin rat kit tətətig lan.

Mama rəha Iesu ne pian min

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa, kən moatətul əm əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat.

³² Kən nımanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm Iesu məmə, “Ei, mama rəham ne piam min əpəh ihluə, kətolkeike məmə okotehm-tu ik.”

³³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah u rəhak mama ne piak min?” ³⁴ Kən masipən məplan rafin ilat kən məmə, “Otasipən-tu. İtəmat u piak min ne rəhak mama ətuatip min. ³⁵ Netəm min u koatol nəwia Uəgin, ilat u piak min, ne rəhak kaka min, ne rəhak mama.”

3:16: Jon 1:42 **3:17:** Luk 9:54 * **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **3:22:** Mat 9:34; 10:25 **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14

4

Etəm tatəfe nikutin natimnat

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kən Iesu təmitəlig-pən min əpəh e Lek Kalili matəgətuṇ netəmim, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwin e pot. Kən pot un tatəmahl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nimanin netəmim kəmotəpələh əpəh ipar e nikalkal lek. ² Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən min kəm ilat matəgətuṇ ilat e natimnat tepət.

³ Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Suah kit təmuwin məmə oteatəgtəg rəhan nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ⁴ Nian təmateatəgtəg rəhan nikutin natimnat, kən neen kotisas-pən əpəh e nikalkal suatip, kən mənig min kotuwa moaton rəkis. ⁵ Kən neen komotisas-pən əpəh e niki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-inu nisip noan məsin. ⁶ Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motaməs, məto-inu nokilat təməsiuəu pikən. ⁷ Kən neen kəmotisas-pən e niki nolkosik. Nian kəmotəwiə məto nolkosik tətəht-əsin ilat kən mətatətu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən. ⁸ Kən neen min kəmotisas-pən e nəptən wir, kən motəwiə wir motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrit.”

⁹ Kən Iesu təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

Netəmim min rəha Iesu kotəmə otən-tu nipəti nimaa nəghatən u

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu ne kəmotan pisin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm kotuarisig-in, kən kotəpəh ron o nuəhən nimaa nəghatən min. ¹¹ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgın tatən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəməyə e rəhan min netəmim. Məto netəm min u laihluə min, kotəto əm nəghatən rəha Uhgın e nuəhən nimaa nəghatən. ¹² Nələn u tol min-nəhlan məmə, ‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən, moatəto pap, məto kəsotitunən, kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkis, kən ko kəpotitəlig motapəs rəhalat təfagə rat, məmə Uhgın otos-irəkis rəhalat təfagə rat.’ ”

Iesu təməni-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? Itəmat nəkotəmə onəkotəhro motitun min nipəti nuəhən nimaa nəghatən pisin pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun.

¹⁴ “Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh təhmen əm e nəghatən rəha Uhgın itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nisip təhmen e niki netəmim. ¹⁵ Netəmim neen koatəto, məto təhmen əm e nikutin natimnat u tətisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiuehai əm olat. ¹⁶⁻¹⁷ Kən neen koatəto, məto təhmen əm e nikutin natimnat un tətisas-pən e niki kəpiel nokilat təsiuəu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, koatos ueiuehai əm e nəgienən, məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatətig rat, o netəmim koatol tərət kəm ilat o nəghatən rəha Uhgın, kən koatəmə

ueiuahai əm e rəhalat nəmegəhən. ¹⁸ Netənim neen min koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Ughin, ¹⁹ məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nəueintən, kən ilat kotolkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir min otepət. Natimnat min u kotahmen e nolkosik tətəht e nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha Ughin, kən məsotoe-inən noalat. ²⁰ Kən neen min koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Ughin, kotos e nikilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətain

(Luk 8:16-18)

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Pah tətəsiepən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tətəhtu-pən e nīpəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotəsiepən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə netənim okotehm nat lan. ²² Nat kətəfətain okəike kəpik, kən ne nat tətəhluaig otəkəike miet-pa ikin təhag-əhag ikin. ²³ Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

²⁴ Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wir-tu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okul təsitun wir minən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən, in otitun tepət məsin min. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-pən, kən Ughin otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Ughin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

²⁶ Kən Iesu təmən min məmə, “Nərəməərəən rəha Ughin tahmen e suah kit təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ²⁷⁻²⁸ Lapin min tuwin mətapil, kən e nərauiəgən min tuwin maliwək mətan, kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip əm tatos-ipən niamitəən kəm in məmə otoe-in noan. Məto nikutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto suah un təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərgət mol iahgin, kən mol-pən nimalin, kən moe matuwın matuwın, kən minimətə. ²⁹ Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin mīləs rəhan nisa muwin matəte rəkis matəulək-in, məto-inu nian ətuatip rəhan tinuwa.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Kən Iesu təmən min məmə, “? Nərəməərəən rəha Ughin tahro min-nulan? ?Karmə ekən naka məmə tahmen lan? ³¹ In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin netin, netin, netin. In təkəku e nikuti nig min rafin. ³² Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkis-in nig min itəm kətəfe e nasumən, mol nelmīn iahgin min, kən mənig ilis min kotuwa motol-pən niag-iagilat huə e tikəmkəmən.”

Iesu təmatəgətun netənim e nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:34-35)

³³ Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netənim e nuəhən nimaa nəghatən tepət, məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotitun. ³⁴ In təmatəgətun əm netənim e nuəhən nimaa nəghatən min əh tepət. Məto nian kotan

pisin əm ilat rəhan min netənim, kən tatən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən kəm ilat.

Iesu təməni-iahau nimətag asol ne nəhau ne

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Tinehnaipən, kən Iesu təməni-ipən kəm rəhan min netənim məmə, “Pəs-tu kotuwın-tu əpəh entənipən-pən e lek u.” ³⁶ Kən kəmotapəs netənim, kən rəhan min netənim kəmotuwın e pot məto Iesu tinəmuwın rəkis matəpələh. Kən kəmotiləs Iesu e pot moatuwin ilat pot neen min kotuarisig-in ilat. ³⁷ Kəmoatuwin əmun nimətag asol kit nəhgin-nəhgin tahmen əm e nalip təmuwa. Kən peau-peau asol min kotoralkin-pən əpəh e nipəgnoa pot, kən nəhau tinatər-pən e pot, kən pot natol o namnimən. ³⁸ Məto Iesu əpəh uarisig tətəpəl əlu-əlu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan min netənim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, İəgətun! !Təhro nikim təsəhtən itimat ne, iuəhkır əm ekotimis!”

³⁹ Kən Iesu təmaiir mətul matən-iahau nimətag ne nəhau məmə, “! Nahmen! !Uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən peau-peau asol min apon kəmotikə, kən təməməlinu təməməlinu.

⁴⁰ Kən Iesu təməni-ipən kəm rəhan min netənim məmə, “? Təhro nakotəgin pik nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tikə əh lak.”

⁴¹ Məto rəhan min netənim kintəgin pik, kən motən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei nəman! ?Etənim naka u? Nat əpnəpən nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

5

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Iesu ne rəhan min netənim kəmotuwın motuwar əpəh entənipən-pən e Lek Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. ² Nian Iesu təmiet e pot, kən məplan suah kit təmisi-pən əpəh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim netənim ikin. Suah un narmin rat tətətig lan. ³ Suah un tətətig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən kəruru min nəlisən e nol o sen. ⁴ Nian tepət kotəlis nelmin ne e sen. Məto nian rafin tateatip-eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit məmə otaskəlim. ⁵ Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətən əpəh e suwit, ne əpəh e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən matəte atip əm in e kəpiel asilə min.

⁶ Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmai u muwın meiuaiu misin-pən nulin ron. ⁷⁻⁸ Kən mətagət əfəməh məmə, “! Iesu, ik Nəti Uhgın İlis Agin! ?Nəmuwa məmə onakahro io?” Məto Iesu təmə, “!Ik narmin rat, iet e suah un!” Məto narmin rat apon təmə, “! Ekateasiə-in e nərgi Uhgın məmə onakəsölən nalpınən kəm io!”

⁹ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmə, “Nərgək u, Nimanin Tepət, məto-inu itimat tepət.” ¹⁰ Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən ilat əh-ikin əh.

¹¹ İkin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nikali nitot un. ¹² Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwın o pikəs min əpəh, megəhan-in itimat ekotuwın motatig əpəh elat” ¹³ Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwın, kən narmin rat min apon kəmotiet e suah apon motuwın əpəh e pikəs min. Kən pikəs min

un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiu motuwīn əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwīg-pən əpəh ləhau e nəhau un motamnīm.

¹⁴ Kən netəmīm itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiu motuwīn motən-iarəp natun kəm netəmīm min əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwīn mapəkol əpəh latuənu min. Kən netəmīm tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan. ¹⁵ Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan aupən, tinapəs nalmələn kən minuwīn e natimnat matəpələh, kən narmilat təmiwīg ron kən motəgin. ¹⁶ Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e niganəmtilat kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen. ¹⁷ Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwīn məsətulən əh iməlat ikin.

¹⁸ Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwīn e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwīn ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat.”

¹⁹ Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “Itəlig-pən imam ikin, kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Ughin ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təməsəkitun ik.”

²⁰ Kən təmuwīn əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmīm kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

*Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Kən Iesu ne kəmotuwīn min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin netəmīm kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nīkalkal lek. ²² Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron. ²³ Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatimis pik otəsuwəhan timis. !Awī, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!” ²⁴ Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nimanin netəmīm tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

²⁵ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nīmīsən rəhalat nīpitan nian rafin əm, minos nup tuelef. ²⁶ Kən təmuwīn məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan mənī elat, məto wək rəhalat kəmotol təto pik nahməən. Məto rəhan nīmīsən təməseiuaiuən, in təmər məsin min. ²⁷⁻²⁸ In təməto namnusən e Iesu, kən nikin təməht məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nīmīsən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek rəhan kot.

²⁹ Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nīmīsən təmətul, kən təməto əm e nīpətin məmə in tinəwir.

³⁰ Kən roiu min əm, Iesu təməto məmə nəsanənən məsin təmīet lan, kən təmeirair matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?”

³¹ Kən məto rəhan min netəmīm kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmīm koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io?’”

³² Məto Iesu təmətegəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek. ³³ Kən əmun pətan apon tinitun məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan nīmīsən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in. ³⁴ Kən Iesu

təmən-ipən kəm in məmā, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, nīnuwa minəwīr. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgīn tətətiḡ ron ik. !Rəham nīmīsən tinikəl!”

³⁵ Nian Iesu təmatəḡhat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmā, “Rəham pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəḡəṭun.”

³⁶ Məto Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəḡhatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmā, “Əsəginən, məsolən nikim tərət. Ahatətə əm lak.”

³⁷ Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmā okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwin. ³⁸ Kən kəmotuwin əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tēpət kəmotuwa motasək moatəun-əun. ³⁹ Kən Iesu təmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmā, “?Nakotagət pik nulan o naka? ?Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətəpīl əm.” ⁴⁰ Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmā okotiet motuwin əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim mīləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwin əpəh pətan əkəku un tətəməhl ikin. ⁴¹ Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəḡhatən məmā, “*Talita kum*,” nīpəti nəḡhatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmā onakətul!”

⁴² Kən roiu min əm, pətan əkəku apon tēmətul minataliwək. (Pətan əkəku un tinos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat təmiwig pik ron. ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmā, “Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmā okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tuñ.

6

Netəm Nasaret kəməsotisiai-inən Iesu (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Iesu təmīet ikin-un kən rəhan min netəmim kəmotətəu-pən motuwin əpəh iman ikin. ² Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəḡəṭun netəmim. Kən netəmim tēpət itəm kəmotətə rəhan nəḡhatən, kəmotaut pik ron motəmā, “?Ei nəman, kəruru məmā suah əpəh təməmik hiə natimnat min əpəh? ?Kəruru məmā təmahrenatig nəhlan? ?O kəruru məmā təmahrol nəhlan matol nat pispis min əpəh? ³ Kitat kotitun əm məmā suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatig.” Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

⁴ Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgīn kətsisiai-in pik ikin min rafin. Məto rəhan min əm, ne netəm iman ikin kəsotisiai-inən.”

⁵ Kən ikin əh, okol təsolən nat pispis kit ikin, məto rəhan əmun, titun nələhəu-pənən nelmin e netəm koatimis neen, kən kotəmegəh min. ⁶ Kən Iesu narmin təmiwig pik o netəm iman ikin məto-inu kəsotolkeikeən məmā okotən nīpahrienən lan. Kən təmaliwək muwin latuənu min rafin, matəḡəṭun netəmim.

Iesu təməhl-ipən rəhan netəm tuelef məmā okotuwin e nītən min (Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ Kən matig maun-in min rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmın rat min e netənim. ⁸ Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmā, “Onəkəstosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasikin rəhatəmat. Onəsotosən mənī kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən pīret, o kətim, o nat kit. ⁹ Onəkotuwin e put, məto onəsotosən sot kəiu. ¹⁰ Okəmā onəkotuwin əpəh ima suah kit ikin, kən otapil əm e rəhan nimə motatig kətatig kətoarus motiet latuənu əh. ¹¹ Kən okəmā onəkotuwin e latuənu kit, məto netənim neen kəsotolkeikən məmā okotit itəmat nakotuwin e rəhalat nīpəgnoa nimə, o kəsotəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nīsip e nelkitəmat məmā ilat okotitun məmā nəmotəuhlin-pən mənətaəmat olat.”

¹² Kən kəmotiet motuwin motən-ipən kəm netənim məmā okotəuhlin nətəligən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgīn. ¹³ Kən motəhg-iarəp narmın rat min tēpət e netənim, kən motol-pən oel e netəm min u koatimis, kən motol-wir ilat.

*Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmā tinəmegəh min
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tinuwin minapakol e nītən min rafin. Kən netənim neen kotəmā in Jon Baptais əpəh tinaiir-pa min mol tatos nəsanənən o nolən nat pīspis min.

¹⁵ Məto netənim neen min kotəmā in Elaija, neen min kotəmā ien kit rəha Uhgīn məto tahmen e ien min rəha Uhgīn aupən.

¹⁶ Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmā, “Jon Baptais əpəh emətatip rəkis rəhn-kapə, məto tinəmegəh min.”

*Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan
(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)*

¹⁷⁻¹⁹ Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filīp təmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmā, “Nakatərəkīn Lou. Təsahmenən məmā onakit pətan rəha piam.” Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmā okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmā otol rəhan pətaguihl nikin tagien, kən mahl-ipən rəhan min netənim kotuwin motaskəlim Jon kəlis ətain, kən kiləs kan kiləs-ipən e kalapus. ²⁰ Məto Kig Herot Antipas tətisiəi-in Jon mitun məmā in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wir kən məsohamnuən. Nian tēpət tətə nəghatən rəha Jon, kən tinəruru əfəməh, məto tolkeike məmā otatəlig-in.

²¹ Matuwin matuwin Herotias tinos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan min, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael min, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmā okotuwa motehm motagwən.

²² Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmol tanis kən nīkilat təmagien pīk ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmā, “Okəmā nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.” ²³ In təmən-īəkis kən

mos noanawil ron māmā, “Nat naka nakolkeike kən measiā-in ron io, ekos-ipinā. Nat əpnapin okēmā iahgin tahmen e nipilga rəhak natimnat, mato ekəike mos-ipinā.”

²⁴ Kən pətan əkəku apon təmuwin əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama māmā, “?Mama, oekeasiā-in naka o kig?” Məto rəhan mama tāmā, “Uwin measiā-in rəhn-kapə Jon Baptais.”

²⁵ Kən pətan əkəku apon təmai uəiuəhai əm muwin əpəh imə o kig kən māmā, “Ekolkeike māmā onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pilet kit.”

²⁶ Kən nat un təmol kig nikin tahmə pik, mato okol təsapəsən, mato-inu tinəmos rəkis noanawil e niganəmti netəmim u kəmotuwa o lafet. ²⁷ Kən mahl-ipən rəhan kit mopael māmā otai uəm muwin mīlās rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apon təmuwin əpəh e kalapus kən mətətip-rəkis rəhn-kapə Jon Baptais, ²⁸ kən mələhəu-pən e pilet kit mīlās muwa, kən mīlās-ipən kəm pətan əkəku apon, kən tilās muwin kəm rəhan mama. ²⁹ Nian netəmim min rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim kəmotəmnus nat un kəmol e Jon, kən kotuwa motilās nipətin motuwin motitənim e nipəg kəpiel rəha nolən suwit.

*Netəm tuelefrəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron
(Luk 9:10)*

³⁰ Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən natimnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən min itəm kəmotəgətu netəmim lan. ³¹ Məto netəmim tepət koatuwa moatuwin moatiet moatuwin, kən Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru nagwənən ne namegan ne. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmā, “Pəs-tu kotuwin-tu əpəh ikin kit netəmim kotikə ikin, kən nakotameg məsin.” ³² Kən ilat əm motuwin e pot kit minotuwin əpəh netəmim kotikə ikin.

*Iesu təmagwən nəman
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)*

³³ Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motitun ilat. Kən kəmotiet e latuənu min motaiu kaupən-in ilat, motuwin əpəh koatuwin ikin. ³⁴ Nian Iesu təmuwar e pot məplan nimanin netəmim tepət kinəmotuwa rəkis, kən təmasəkitun ilat, mato-inu kotahmen əm e sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat. Kən təmətul matəgətu ilat e natimnat tepət.

³⁵ Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in māmā, “Tinətəlugin, kən ikin-u kəsətigən ikin. ³⁶ Təwir māmā onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e latuənu min, ne əpəh ikin min, māmā okotos-nəmtin nigilat nagwənən.”

³⁷ Məto in təmən-ipən kəm ilat māmā, “Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm min əh.” Məto kotəmā, “!Naka! ?Nakəmā oekotuwin motərakin məni asol agin u tu-hanrit tenarius o nosən piret lan o nagwənən nimanin netəmim u?”*

³⁸ Məto Iesu təmə, “? Nakoatos piret kuwəh? Otuwin motehm.” Kəmotuwin motehm motəmā, “Piret faif, kən nəm kəiu.”

6:30: Luk 10:17 **6:34:** Nam 27:17; Mat 9:36

* **6:37:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan watu.

³⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwiłh amiəmitə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit, ⁴⁰ kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit. ⁴¹ Kən Iesu təmos pīret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətəg-pər əpəh e neai məfak ron, kən məmkas pīret un məmki-pən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos min nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim. ⁴² Kən netəmim rafin kəmotun nərpiłat tasis, ⁴³ kən motapəs nīmismisi pīret un ne nəm mil un, kən netəmim min rəha Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wīr. ⁴⁴ Kən netəm min u kəmotəgwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

*Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau*

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Kən roiu agin-əh min, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotiləs pot kit motaupən motuwīn entənipən-pən əpəh ikin kit nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwin iməlat min ikin-u panuwīn. ⁴⁶ Nian tinauiatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin, kən muwin əpəh e nitot məmə otəfak.

⁴⁷ Kən tinətaluwin, pot tinuwīn əpəh ilugin ətuatip əpəh e lek, məto Iesu tətən pisin əm əpəh ipar. ⁴⁸ Kən məplan ilat kotasuə kitasuə məto kinotəpou məto-inu nīmətəg tatoh ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkīr əm taprəkis-in ilat.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kən nian netəmim min rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!” ⁵¹ Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nīmətəg təmurałh nelmin, kən kəmotaut pīk ron, ⁵² məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e pīret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wīr netəm koatimis əpəh Kenesaret

(Mat 14:34-36)

⁵³ Kəmotuwīn entənipən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin u Kenesaret, kən motietain pot ikin. ⁵⁴ Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotitun ueiəhai əm məmə in Iesu. ⁵⁵ Kən kəmotaiu motuwīn əpəh latuənu min moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikin əh, koatəmik netəm koatimis e rəhalat pet motuwa ron. ⁵⁶ Kən ikin min rafin Iesu tatuwin-pən ikin e latuənu əlkələh, ne latuənu asol min, ne ikin min rafin titəlau, netəmim kəməkik netəm koatimis motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin. Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə oteğəhan-in ilat kotek əm nīpəgnəmti rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwīr e rəhalat nīmīsən.

7

Netəm-iasol min kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat

(Mat 15:1-9)

¹ Kən Farisi min ne iəğətuñ neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu. ² Kən kəmotəplan məmə netəmim min rəha

Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wırən e nelmilat e nolən rəha Farisi min.

³ Farisi min, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətu-pən ətuatip kastom rəha tipilat nuwəh min. Okəmə kəsotaikuas wırən e nelmilat un, kən kəsotagwənən. ⁴ Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotagwən. Kən moatətu-pən natimnat tepət min nəhlan itəm kəmos o tipilat nuwəh min. Kən kastom ətuatip əh-ikin rəha naikuasən e sospən, ne panikin, ne pesin u kəmol e iaen.

⁵ Kən inu Farisi min ne iəgətu min rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “?Təhro rəham min netəmin kəsotətu-pənən kastom rəha tipitat nuwəh min? ?Təhro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmilat u panotagwən?”

⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Ughin kən məht ətuatip itəmat lan u rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik. In təmən məmə, ‘Ughin təmə netəm min u kotisiai-in io e nəghatən əm rəhalat, məto nikilat tətən-pən əh əpəh isəu.

⁷ Motəfak kəm io o nat əpnapin əm məto-inu ilat kotəgətu netəmin e lou itəm etəmin əm təmol motəmə lou rəha Ughin, məto kəp.’ ”

⁸ Kən Iesu təmən min kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Ughin moatətu-pən əm kastom rəha etəmin.”

⁹ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotəusit pik o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Ughin kən motətu-pən atip əm kastom rəhatəmat. ¹⁰ Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’

¹¹ Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha Ughin. Kən nat katos-ipən kəm Ughin okol kəsol minən nat kit lan.’ ¹² Kən motatig moatən-iəhau min o nasituən e rəhan tata ne mama. ¹³ Məto e nolən əh, nakotəgətu netəmin e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Ughin tatol əm nat əpnapin lan. Kən natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol.”

Nat tol netəmin kotərat e niganəmti Ughin

(Mat 15:10-20)

¹⁴ Kən Iesu təmaun-in nimanin netəmin məmə okotuwa iyəhkır ron kən məmə, “Otətəlig-in wır-tu io məmə nəkotitun. ¹⁵ Nat etəmin tatərge təsolən etəmin tamkimik e niganəmti Ughin, məto nat tatiet e niki etəmin tatol etəmin tamkimik e niganəmti Ughin.”*

¹⁷ Nian Iesu təmiet e nimanin netəmin un kən muwın əpəh imə, kən rəhan min netəmin kotətapəh o nıpəti nəghatən min un kəm in. ¹⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kapə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm etəmin tatərge in tahmen əm e nat ihluə təsolən etəmin tərət e niganəmti Ughin. ¹⁹ Məto-inu tərge kən təsuwınən e nikin, məto tatuwın e tipain u, kən matiet min.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwır e niganəmti Ughin.)

7:2: Luk 11:38 **7:4:** Mat 23:25 **7:7:** Aes 29:13 **7:10:** Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16

* **7:15:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgın tatig, təwır məmə in otətəlig-in wır kən mitun nəghatən min u.” **7:15:** Wək 10:14-15

²⁰ Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətəmkimik e niganəmti Uhgin. ²¹ Məto-inu niki etəmim tətəht natimnat tərət tepət, ilat u: nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nohamnuən itəm; ²² nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiuaən; nolən rəha nit əpnəpin əmən nīpitan ne nəman; netetən; nənən nīkal itəm; nausitən; nalmələn. ²³ Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat kotəmkimik e niganəmti Uhgin.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e neti pətan kit
(Mat 15:21-28)

²⁴⁻²⁶ Kən Iesu təmiet ikin-un kən məsou pəhap muwin əpəh Fonisia, ima Iaihlua min e nitən rəha Siria, mətatig e nimə kit iuahkir o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətətig əh-ikin əh, məto okol təəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikin, narmin rat tətətig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmair ikin əh, kən in təəfakən, in Iaihlua. (Netəm Isrel kotəmə Iaihlua min kotahmen e kuri.) Nian təməto natimnat wir min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulin ron məmə otəhg-iarəp narmin rat e rəhan pətan əkəku. ²⁷ Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kəgwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nagwənən nigī nisualkələh kəm kuri min.”

²⁸ Məto pətan u təmə, “Nipəhrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nimisimi nagwənən nigī nisualkələh itəm kotisas-pən e nīpəg tepil.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nəmuhalpin wir rəhak nəghatən, uwīn-tu əpəh imam ikin məplan narmin rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku.” ³⁰ Pətan u təmaiu muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətəpil-pər wir əm e rəhan pet, kən narmin rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlgin talu məruru nəghatən

³¹ Kən Iesu təmiet ikin-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwīn əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikin. ³² Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgin talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs tətə təwir. ³³ Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsin o netəmim, kən mīləs-ipən noa nelmin e matəlgin kən magəh nelmin† mələhəu-pən e nami suah un. ³⁴ Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, “*!Efata!*” Nipətin təmə, “*!Əwir-ta!*” ³⁵ Kən əmun suah un tinatəto nat, kən namin tinəwir minatəghat wir.

³⁶ Kən Iesu təmən-iahau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu təmətəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim. ³⁷ Kəmotaut pik ron motəmə, “Natimnat rafin itəm tatol, məto in təwir pik agin. Netəm u matəlgilat talu kinoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kinoatəghat.”

8

Iesu təmagwən
netəmim fo-tausan
(Mat 15:32-39)

† 7:33: E nian min əh, netəmim nīkalat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətəsitə e nīmīsən. 7:36: Mak 1:43-45 7:37: Aes 35:5

¹ E nian kit min netəmim tepət kəmotuwa min ron, kən məto, nigilat nagwənən tinikə. Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə, ² “Nikik tinahmə pik o netəm min əpəh məto-inu, kəmotuarisig-in io minotos rəkis nian kisil, kən roiu əh, nigilat nagwənən tinikə. ³ Okamə ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kən niganəmtilat otapin e suatip, kən sueiuei otoh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotisi-pən əpəh isəu.”

⁴ Kən rəhan min netəmim kəmotətapəh ron məmə, “?Okəmik hiə pīret tahmen-in nagwənən ilat? İkin-u taruən-aruən ikin, netəmim kəsotatigən ikin.”

⁵ Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Nakoatos pīret kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepin.”

⁶ Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos pīret un məfak matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim, kən kəmotol mihin. ⁷ Kən kəmos min nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən min kəm ilat məmə okotoor kəlin kəm netəmim. ⁸⁻⁹ Kən netəm min u Iesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kəmotun nagwənən nərpilat tasis, kən kapəs nīmismisi nagwənən, kən kaii-pən e kīpəhau sepin kotər. ¹⁰ Kən Iesu tahl-ipən netəmim koatuwin iməlat min ikin. Kən ilat rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kan əpəh e nitən Talmanuta.

Farisi min kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit
(Mat 16:1-4)

¹¹ Kən Farisi min neen kəmotuwa o Iesu moatərgəhəu kəm in motən-ipən kəm in məmə otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotitun məmə in təmisi-pən pahrien o Uhgīn, o kəp. ¹² Kən Iesu nikin təməpou, kən mamegahl ron kən məmə, “?Karmə tahro netəm min u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pahrien kəm itəmat məmə okol kəsolən nəmtətin kit kəm itəmat.”

¹³ Kən mapəs ilat motuwin e pot kan əpəh e nīkali nəhau lek entənipən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)

¹⁴ Rəhan min netəmim kəmotaluin nəmikən pīret məto kəmos əm kitəh əm motuwin e pot. ¹⁵ Kən Iesu təmətahag kəm ilat məmə, “Otehm wir itəmat o is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas.”

¹⁶ Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatən nəhlan məto-inu kəməsotəmikən pīret.”

¹⁷ Kən məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən kən mən məmə, “?Tahro nakoatən nəghatən əh məmə nəməsotəmikən pīret? ?Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kən məsotitunən əh? ! Rəhatəmat-kapə tiəkis! ¹⁸ Niganəmtitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kən matəlgitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotətoən nat? Ekitun məmə okamə naka nīnəmotaluin natimnat itəm kīnotuwa rəkis. ¹⁹ ?Nian emos pīret əh faif məmkas mos-ipən kəm netəmim min əpəh faif-tausan kotun, kən uarisig nəmotaii-pən nīmismisin e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Tuelef.”

²⁰ Kən təmətapəh mīn olat məmə, “?Kən nian emos pīret əh sepīn məmə ekos-ipən kəm netəm mīn əpəh fo-tausan kotun, kən uarisig nəmotaii-pən nīmīsmisīn e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmā, “Sepīn.”

²¹ Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh io?”

Iesu təmol-wīr suah kit niganəmtīn təpīs

²² Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katən məmə Petsaeta, kən netəm ikin kəmotit suah kit niganəmtīn təməpīs motuwa kən kətasək ahgin Iesu məmə otələhəu-pən nelmīn lan. ²³ Kən Iesu təmos nelmī suah un mian isəu məsīn o latuənu kən tagəh niganəmti suah un* kən mələhəu-pən nelmīn mil lan, kən mətapəh ron məmə, “?Nīnītun nehmən nat o kəp?”

²⁴ Məto suah un təmasipər kən məmə, “Ekətəplan netəmim məto kotah-men əm e nig mīn məto in əmun kotaliwək.”

²⁵ Kən Iesu təmatig mələhəu-pən mīn nelmīn mil e niganəmti suah un, kən tīnītun nəplan wīrən natīmnat mīnapəs noapoapən. ²⁶ Kən Iesu təmahl-ipən məmə otatuwin iman ikin məto təmən-iəhau məmə otəsūwin-pənən əh latuənu əh-ikin.

Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Kən Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotiet motəsou pəhap motuwīn e latuənu mīn u iuəhkīr o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwin e suatip kən tatətapəh olat məmə, “?Otən-tu məmə netəmim kotəmā pah u io?”

²⁸ Məto rəhan mīn netəmim kotəmā, “Netəmim neen kotəmā ik Jon Baptais. Neen mīn kotəmā ik Elaija. Neen mīn kotəmā ik ien kit rəha Ughīn aupən.”

²⁹ Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmā pah u io?” Kən Pita təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Ughīn təmən məmə otəpanahl-ipa.”

³⁰ Kən Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə, okəsotən-iarəpən in kəm suah kit.

Iesu təməghat-in

rəhan nīmīsən

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹ Kən təmətəgətun ilat kən matən məmə, “Io Neti Etəmim oepanəto nahməən o natīmnat tēpət. Netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian kisil un, kən panəmegəh mīn.” ³² Təmən wīr pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nīkali suatip kən matən-iəhau əskasik məmə otəsəghatən nəhlan. ³³ Kən məto Iesu təmasipən məplan rəhan mīn netəmim, kən mən-ipən kəm Pita məmə, “!Ik iərmis Setan asol, agim muwīn isəu lak! Rəham nətəlīgən sənəmə rəha Ughīn, məto rəha etəmim əm.”

Naulis-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim

(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

³⁴ Kən Iesu təmaun-in rafīn netəmim ne rəhan mīn netəmim məmə okotuwa ron, kən təmən məmə, “Okəmā suah kit təmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən mīləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io.

³⁵ Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən

* **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33. **8:28:** Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9
8:34: Mat 10:38-39; Luk 14:27

u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəm otimis ron io ne Namnusən Təwir rəhak, in otos nəmegəhən lilin. ³⁶ ?Okəmə etənim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. ³⁷ Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgin məmə Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.

³⁸ “Netəm kotaulis-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Neti Etənim oekuwa lan, io min oekaulis-in nənən məmə ilat u rəhak min netənim. O nian əh oekuwa itimat nagelo asim min e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

9

¹ Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u nəkoatətul u ikin-u roiu, okol kəsotimisən mətoahgin kotəplan nərəmərən rəha Uhgin otuwa e nəsanənən asol.”

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin

(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kən nian sikis kinotuwa minotuwın rəkis, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pisin əm kəhaluarisig-in motuwın əpəh e nitot əfəməh kit, kən ilat pisin əm əh-ikin. Kən kəməhaləplan nipəti Iesu təmol pisin.

³ Rəhan napən təmuwa mərūən matipit-ipit, okol suah kit təsaikuasən e nıməhan kit tərūən min-nəhlan. ⁴ Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu. ⁵ Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətin, təwir məmə ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhaləl makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” ⁶ Pita tinatəghat əpnəpən əm məto-inu kınəhaləgin pik mətəhlasiəp.

⁷ Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən əpəh e napuə məmə, “İnu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.” ⁸ Kən roiu aɡin-əh min, kəməhaleirair, məto kınəəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.

⁹ Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iaəhau əskasik iləhal məmə, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Neti Etənim oekəmegəh min e nımisən.”

¹⁰ Kən iləhal kəməhalisiəi-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmə, “Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh min e nımisən, kəruru məmə nipətin təmə naka.”

¹¹ Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Təhro iəgətin min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”

¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nipahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir min natimnat rafin. ?Məto təhro Naoa Rəha Uhgin təmən məmə io Neti Etənim oepənəto nəhməən o natimnat tepət, kən netənim okotəplan io motapəs io? ¹³ Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tinuwa rəkis, kən kəmol nat tərət lan təhmen e Naoa Rəha Uhgin təmən məmə okəpanol mihin.”

Iesu tāmāhg-iarəp narmin rat e suakəku kit

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Nian kəmotitəlig-pa min, motehm netənim neen min rəha Iesu, mətə nimanin netənim kəmotitəlau elat, kən iəgətu neen rəha Lou ne netənim min rəha Iesu kotərgəhəu. ¹⁵ Nian netənim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kən motaiu ka māmə okotəghat kəm in. ¹⁶ Kən Iesu təmətapəh olat māmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəmin əpəh?”

¹⁷ Mətə netəmin min u kit tāmə, “Iəgətu, io emit netik muwa ron ik māmə onakol-wir, mətə-inu narmin rat kit tətətig lan kən mol təruru nəghatən. ¹⁸ Kən nian narmin rat apon taskəlim in, kən moh mīləs-iəhau morin əpəh e nisip, kən nahuin noan tiet tahmen əm e sop, kən matəgətain nəluin, nipətin tatikimkim. Kən emətapəh o rəham netənim māmə okotəhg-iarəp narmin rat əpəh lan, mətə kotəruru nəhg-iarəpən.”

¹⁹ Mətə Iesu tāmə, “Kəsi, itəmat un netəmin roiu ne nakəsotahatətəən lak. Karmə oekətig kitat min itəmat mətəarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kən karmə onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otiləs suakəku un motuwa!”

²⁰ Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmin rat apon tāməplan Iesu kən mol suakəku apon taut nipətin tasiəp-asiəp pik, kən miet morin əpəh ləhau e nisip məsoupəlpəl mətən, kən nahui noan tiet tahmen e sop. ²¹ Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata māmə, “?Təmol min-nəhlan minos nup kuwəh?”

Mətə rəhan tata tāmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətəarus-pa əh-roiu. ²² Kən nian tepət narmin rat əh toh matiləs-ipən əpəh e nigəmin ne nəhau māmə otohamnu. Okəmə nəkitun nolən, pəs nakəsəkitun itimlau masitu etimlau.”

²³ Mətə Iesu tāmə, “?Naka əh, nəghatən u māmə, ‘Okəmə nəkitun nolən’? Uhgən titun nolən natimnat rafin o etənim itəm tətahatətə lan.”

²⁴ Kən roiu agin, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh māmə, “Ekətahatətə lam, mətə in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak māmə rəhak nahatətəən otər mepət.”

²⁵ Kən nian Iesu tāməplan māmə netənim neen min kinotuwa iuəhkir ron, kən tən-ipən əskasik kəm narmin rat apon māmə, “Ik narmin rat itəm natol matəlgitəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipinə ətuatip u-roiu māmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa minən muwin lan!”

²⁶ Kən narmin rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-asiəp min u iuəhkir agin timis, kən miet lan. Okol nəkəplan māmə tinimis rəkis, kən netənim tepət kotəmə tinimis. ²⁷ Mətə Iesu təməa-pən maskəlim nelmin miuw-pər, kən tətul.

²⁸ Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netənim koatəpələh, kən kotətapəh ron māmə, “?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?”

²⁹ Mətə Iesu tāmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin rat min əh nəhlan.”

Iesu təmən-iarəp min

rəhan nimisən

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Kən Iesu ne rəhan min netənim kəmotiet ikin-un kən motuwın-pən əpəh e nitan Kalili ikin, məto Iesu təsolkeikeən məmə okitun məmə in əh-ikin əh. ³¹ Təmol nəhlan məto-inu tatəgətin rəhan min netənim. Təmə n məmə, “Io Neti Etənim, okegəhan-in-pən io kəm netənim kotohamnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən panəmegəh min.”

³² Kən məto rəhan min netənim kəsotitun wirən rəhan nəghatən, kən nikiilat tinəgin o nətapəh-inən nıpəti nəghatən rəhan.

?Pah in tepət elat?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən minoatuwin imə kit. Kən Iesu təmatatapəh olat məmə, “?Naka əpəh nəmoatən e suatip?”

³⁴ Məto kinotəruru nuhalpınən məto-inu, e suatip kəmoatən məmə pah in tepət elat. ³⁵ Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tolkeike məmə in otepət e netənim, in oteike meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.” ³⁶ Kən mıləs suakəku kit muwin məf aupən-in ilat, kən maskəlīm məmə, ³⁷ “Kən etənim itəm tatos e nikin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etənim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.”

Suah kit təmol nat pispis e nərgi Iesu

(Luk 9:49-50)

³⁸ Kən Jon təmə n-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətin emotəplan suah kit tatəhg-iarəp nərmin rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit.”

³⁹ Məto Iesu təmə, “Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pispis min e nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak. ⁴⁰ Etəm itəm sənəmə rəhatat tiki mır, in tolkeike itat. ⁴¹ Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətəsitə etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətouən rəhan, nat əpnəpin in nat əkəku əm tahmen tatos-ipinə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənim.”

Nat tol etənim tatəmə e rəhan nəmegəhən

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nisualkələh min u kotahatətə lak, okəmə suah kit tol kit təmə e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətən, kən suah əh, Uhgın otol nalpınən asol kəm in. Kən nalpınən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokəmnim məmə otəmnim.

⁴³⁻⁴⁴ “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip rəkis mərakin. Okəmə nelməm kitiah əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nıgəm asol namnun tikə.”* ⁴⁵⁻⁴⁶ Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakətəmə e rəham nəmegəhən nakətatip rəkis. Okəmə nelkəm kitiah əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelkəm kəiu

9:30: Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45 **9:35:** Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **9:37:** Mat 10:40 **9:40:** Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42

* **9:43-44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:43-44:** Mat 5:30

məto okəra kin-pən ik e nigəm asol.† 47 Kən okəmə niganəmtim kit tol ik nakatəmə e rəham nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmə niganəmtim kitiaħ əm məto onəkuwin ikin Uhgın tatəramərə ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmə niganəmtim kəiu məto okəra kin-pən ik e nigəm asol. 48 Kən ikin əh, firəl min okotətip e nıpəti netənim ikin məsotimisən, kən nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpın okol kəsəhamisən nian kit ne.

49 “Uhgın tateatəgtəg-pən nigəm e netənim tahmen əm e sol kateatəgtəg-pən e nagwənən.

50 “?Sol təwir, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka pəs tətəhen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin.”

10

?Təwir məmə nıpitan ne nəman okotapəs ilat min, o kəp?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwin miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənipən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nımanin netənim kəmotuəfimin-pən min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian min.

2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?”

3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, “?Lou naka un Moses təmələhəu aupən kəm itəmat?”

4 Kən məto kotəmə, “Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in tinapəs, kən panahl-iarəp.”

5 Məto Iesu təmə, “Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkis pik. 6 Məto e nətuounən, Uhgın təmol natimnat, kən mol iərman ne pətan. 7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. 8 Kən ilau okuea nıpətilau kitiaħ. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiaħ əm. 9 Uhgın tinılpin ilau kinuea minioal kitiaħ, kən o nat əh, pəs etənim kit okol təsatətipən rəhalau natigən.”

10 Kən Iesu ne rəhan min netənim kəmotuwın əpəh imə, kən rəhan min netənim kotətapəh ron o nat un. 11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tatol tifos matapəs rəhan pətan kən matit min in pisin kit, in tategəfəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip pətan. 12 Kən tahmen min əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan iərman kən matətu-pən in pisin kit, in min tategəfəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip iərman.”

Iesu təməfak o nisualkələh

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Kən netənim neen kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmın elat mawte-in nəwıran rəha Uhgın kəm ilat, məto rəhan min netənim kəmoatən-iəhau ilat. 14 Məto nian Iesu təməplan, kən

† 9:45-46: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. 9:47: Mat 5:29 9:48: Aes 66:24

9:50: Mat 5:13; Luk 14:34 10:4: Dut 24:1-4; Mat 5:31 10:6: Jen 1:27; 5:2 10:8: Jen 2:24; Efes 5:31-33 10:11: Mat 5:32

neməha tol, matəhai ilat məmə, “Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-
iəhauən nisualkələh min un, məto-inu netəm min u nikilat tahmen əm
e niki nisualkələh, ilat u Uhgin tatəramərə elat. ¹⁵ İatən pahrien kəm
itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə oteuiuiu mahmen e
suakəku mapəs Uhgin tərəmərə lan, in okol təsatig ahginən nərəmərəən
rəha Uhgin.” ¹⁶ Kən məmik nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin
elat məmə, “Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian İesu tinətaliwək matuwın, kən suah kit təmaiı muwa misin-
pən nulin ron məmə, “?İəgətun wir, oekəkəike mol naka un məmə ekos
nəmegəhən lilin?”

¹⁸ Məto İesu təmə, “?Tahro nakatən məmə io etəm təwir? Uhgin pisin
əm un in təwir, suah kit min tikə məmə in təwir. ¹⁹ Ik ninəmitun rəkis
lou min rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm, məsakləhən, məseiuəən,
məsakləh-inən pətan, onəkəike misiai-in rəham tata ne mama.”

²⁰ Məto suah un təmə, “İəgətun, lou min un, ematol rafin ilat nian
ematakəku mətoarus-pa u-roiu ne.”

²¹ Kən İesu təməhm suah un molkeike pik, kən məmə, “Nat kit min əm
əh-ikin onəkol. Uwin mol-salim-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən mənı
lan kəm ian-rat min, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən
muwa muarisig-in io.”

²² Kən nian suah un təməto nəghatən un, kən niganəmtin təməpou, kən
nikin təməpou pik ron matuwın məto-inu rəhan natimnat tepət.

Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwın
ima Uhgin

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

²³ Kən İesu təmasipən məplan netəm min əh-ikin, kən mən-ipən kəm
rəhan min netəmin məmə, “!Nəman! Tiəkis pahrien o netəm rəhalat
nautə tepət məmə okotuwın ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”

²⁴ Kən rəhan min netəmin kəmotaut pik o nəghatən rəhan, məto İesu
təmənin min məmə, “Nenetik min, tiəkis pahrien məmə suah kit otuwın
ahgin nərəmərəən rəha Uhgin. ²⁵ Tiəkis o kamel asol məmə otuwın-pən
e nıpəg nitel, məto tiəkis pik agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwın
matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”

²⁶ Kən rəhan min netəmin kəmotaut pik ron məmə, “?Ei, məto pah
titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁷ Kən İesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmin
təsolən. Məto Uhgin, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁸ Kən Pita təmə, “İtimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə
okotuarisig-in ik.”

²⁹ Məto İesu təmə, “İatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian
min, o kaka min, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io
ne Namnusən Təwir, ³⁰ e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nıtailat
wan-hanrit, inu nimə min, ne pian min, ne kaka min, ne mama min, ne
nisualkələh, ne nəptən min. Kən in otos min nəratən min itəm netəmin
okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən

lilin. ³¹ Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisig, kən netəm min u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən min məmə otəpanimis

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tāmataupən-in rəhan min netəmim, əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan min netəm tuelef motuwın, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan, ³³ məmə, “Otətəlig-in wır-tu io. Roiu kınəotər mınəotuwin əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmi pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotən məmə oekimis, kən okotəhlman-pən io e nelmi Iaihlua min. ³⁴ Kən okotol mılə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh min.”

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit

kəm ilau

(Mat 20:20-23)

³⁵ Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, “İəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itımlau.”

³⁶ Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?”

³⁷ Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəməmə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itımlau kit təpələh e rahm-matip kən kit təpələh e rahm-mol, ikın mil rəha nəsanənən ne nısiiaiın.”

³⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “İtəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro? ?İtəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nıgəm rəha nuwıgı nien itəm io ekəike mətul lan? * ? Kən muahmen-in min məmə okol bəptais etəmlau e nəhməən məmə okol mihin lak?”

³⁹ Kən kuəmə, “!Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə, “Pahrien, onakuəkəike muətul e nıgəm rəha nuwıgı nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol bəptais etəmlau e bəptais itəm okol bəptais lak lan. ⁴⁰ Məto o nəpələhən e nıkalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. İkın mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim

(Mat 20:24-28)

⁴¹ Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən neməha təmol ilat o Jemes ne Jon. ⁴² Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “İtəmat nəkotitun məmə netəm min u kotəmə okotepət e Iaihlua min, kotos-ipər atip ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalikiamtə rəhalat min netəmim.

⁴³ “Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat. ⁴⁴ Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat. ⁴⁵ Kən io min, Neti Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30 **10:34:** Mak 8:31; 9:31 * **10:38:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?İtəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətəən nəhməən itəm io ekəike mənim lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35

ekol wək kəm netəmim kən mos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat mīn.”

Iesu təmol-wir niganəmti Patimias

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kən Iesu ne rəhan mīn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kinotiet moatuwin, kən netəmim tepət kəmotuarisig-in ilat. Kən suah kit niganəmtin təpis, tatəpələh e nikali suatip, nərgin u Patimeas neti Timeas. Nian rafin tatəpəh-in mənī o netəmim. ⁴⁷ Nian təməto məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatip matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, “!Awī, Iesu Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁸ Kən netəmim neen kotəmərīt lan motəmə, “!Ei, əsagətən!” motən pap məto in təməha magət əfəməh pik mīn məmə, “!Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁹ Kən Iesu tətul kən mən məmə, “Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa.” Kən motən-ipən kəm in məmə, “Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətaun-in ik.”

⁵⁰ Kən suah un təmatipin rəhn kot, mətip mər muwin o Iesu. ⁵¹ Kən Iesu təmətəpəh ron məmə, “?Nakolkeike naka?” Məto təmə, “!əgətu, ekolkeike məmə nakol-wir niganəmtək pəs ekehm nat.”

⁵² Kən Iesu təmə, “Atuwin. Rəham nahatətəən tinol-wir ik.” Kən roiu agin mīn niganəmtin təməwir, tinatehm nat. Kən minatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki

matuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;

Jon 12:12-19)

¹ Kəmotuwin iuəhkīr o Jerusalem, iuəhkīr o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu təməhl-ipən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən. ² Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh kotasipənīn. O nian nakian əh-ikin, roiu agin onakuəplan nəti togki kit kəsasuəən əh lan kəmərūətain. Kən nəkiakis muasig mueia. ³ Kən okəmə suah kit təmə, “?Onakuahro-in neti togki?” kən nakuəmə, “!əramərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa mīn otəsuwəhən.”

⁴ Ilau kəmian kən muəplan neti togki un kəmərūətain e nikal suatip əpəh iuəhkīr o nafiluə e nimə, kən kiakis. ⁵ Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikin kən motəpəh olau məmə, “!Ei! ?Nakətiakis neti togki un o naka?”

⁶ Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən neti togki kəm ilau. ⁷ Kən kəmuasig togki mian o Iesu, kən muapəg rəhalau kot muəfətain noankawī togki un lan, kən Iesu təmasuə lan. ⁸ Kən netəmim tepət kəmotəpin rəhalat kot əpəh e suatip, kən neen kəmotaiu kan əpəh e nikinat katəte manat motəmīk motuwa motəpən əpəh e suatip. ⁹ Netəm kotaupən ne netəm koatuarisig kəmotagət əfəməh məmə,

“!Hosana,* ənwiwi Uhgīn!

!əramərə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

¹⁰ !Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən kəm nəramərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nəramərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefit!

10:52: Mak 5:34 * **11:9:** Aupən ikin, nipəti nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisig lan, nipətin tinuwa “ənwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26

!Hosana o Uhgin əpəh ilis e nego e neai!”

¹¹ Kən Iesu təmuwin əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgin məplan natimnat. Məto tinəpinəp rəkis, kən tiet ilat rəhan min netəm tuelef minoatuwin əpəh Petani.

Nig kit fik itəm noan tikə

(Mat 21:18-19)

¹² Kən kəmən lawigin, kinotiet min Petani minoatuwin Jerusalem, kən nəumis tinus Iesu. ¹³ Kən tasipən-in nig kit fik tatətul əpəh isəu məsin nimalin tepət. Tuwin məmə otəhl noan kit, məto noan tikə, nimalin əm, məto-inu sənəmə nian rəha nig fik tatəe lan. ¹⁴ Kən Iesu təməni-əpən kəm nig fik un məmə, “Okol netənim kəsotun minən noam e nup min rafin.” Kən rəhan min netənim kəmotəto rəhan nəghatən un təməni.

Iesu təməni-əpən netənim e Nimə Rəha Uhgin

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;

Jon 2:13-22)

¹⁵ Kən kəmotuwin motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgin məhg-iarəp netənim kotol maket, kən mahwin tepil rəha netəm kotol senis e məni, ne stul rəha netəm koatol-salim-in mak min. ¹⁶ Kən mətulosig-in netənim məmə okəsotənikən rəhalat natimnat motuwin-pən əpəh Nimə ikin Rəha Uhgin. ¹⁷ Kən təməgəton ilat məmə, “Kəməte-pən e Nəoa Rəha Uhgin məmə Uhgin təmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netənim rəha nitən min rafin okotəfak-pa ikin kəm io.’ Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’ ”

¹⁸ Kən pris asol min ne iəgəton min rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kinotəgin Iesu məto-inu nian nimanin netənim kəmotəto rəhan nəgətonən, narmilat tiwig pik ron. Kən pris asol min ne iəgəton min rəha Lou kinotətuoun kateam-in suatip kit məmə okotohamnu in. ¹⁹ Kən tینهناipən, Iesu ne rəhan min netənim kinotiet Jerusalem minoatuwin.

Nig fik təmənis matəgəton nəhatətəən rəha netənim

(Mat 21:20-22)

²⁰ Kən kəmən lawigin, kəmotuwa min e suatip motəplan nig fik apon tinauke rəkis muwin miet əpəh e nokin. ²¹ Kən Pita nikin tinəht nəghatən rəha Iesu o nig əh, kən məni-əpən kəm in məmə, “!İəgəton, əplan-tu nig fik ilouin nəməni rat, kən tinauke rəkis!”

²² Kən Iesu təməni-əpən kəm ilat məmə, “Otəhatətə əm e Uhgin. ²³ İatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətəhatətə pahrien e Uhgin, kən otəni-əpən kəm nitot əpəh məmə, ‘Uwin, mətipən atip əpəh itəhəi məmnim,’ kən okəmə təsənən e nikin kəiu, məhatətə əm e Uhgin, kən nat un otol pahrien. ²⁴ O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən mətəhatətə məmə onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.

²⁵ “E nian nakotətul katəfak, məto nikitəmat məsin əh-ikin tərət məto-inu suah kit təmol nat kit təsəhmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpənən rəhan nitai təfagə. Otol nəhlan pəs Uhgin əpəh e nego e neai in otaluin məfəl rəhatəmat təfagə rat min.”†

11:13: Luk 13:6 **11:17:** Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1 **11:23:** Mat 17:20 **11:24:** Mat 7:7 † **11:25:** E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris əpən, ves 26 tika. **11:25:** Mat 6:14-15

*?Pah tāmā Iesu otol
natimnat min əh?*

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotitəlig-pa min əpəh Jerusalem. Kən Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən pris asol neen, ne iəgətu min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotuwa ron. ²⁸ Kən katətapəh māmə, “?Ən-tu kəm itimat māmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətan əh, Uhgın o etəmim əm?”

²⁹ Kən Iesu təməni-pən kəm ilat māmə, “Oekətapəh-in-pinə-tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okāmə nakotuhəlpin u, kən ekən-ipinə māmə pah təmegəhan-in nepətan əh māmə ekol natimnat min əh. ³⁰ ?Otən-tu māmə pah təməni māmə Jon otol bəptais e netəmim? ?Uhgın, o etəmim əm kit?”

³¹ Kən əmun kinotən-ən kəm ilat min māmə, “?Ei, okotən māmə naka? Okāmə okotən māmə Uhgın əh-roiu, kən təpanən min māmə, kən təhro kəməsotəhatətəən e Jon. ³² Məto, okol kəsotənən māmə etəmim əm kit.” Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netəmim itəm kinotən rəkis nıpahrienən e Jon māmə in ien kit rəha Uhgın. ³³ Kən kəmotən-ipən kəm Iesu māmə, “İtimat ekotəruru.” Məto Iesu təmə, “Kən io min, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat māmə pah təmegəhan-in nepətan māmə ekol natimnat min əh.”

12

*Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat māmə, “Suah kit təmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol fenis e kəpiel tuwin mıtəlau in, kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep māmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis māmə etəmim otaiu lan mətehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim māmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwin o naliwəkən ik pisin kit.

² “Matuwin matuwin, kən nian nol u krep təmol noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in təməhl-ipa rəhan kit iolwək māmə in otuwin mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən māmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. ³ Məto netəm min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motəhl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

⁴ “Kən etəm-iasol un təhl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol nulisən kəm in. ⁵ Kən təhl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu timis. İlat tepət kəmotuwa, kən netəm min un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

⁶ “Kən kitəh əm əh-ikin ilau min kətuatig, inu netin keike otəpanəhl-ipa. Namnun, təməhl-ipa nətin, kən nikin tətəht māmə, ‘İlat okotəkəike motisiəi-in nətik.’ ⁷ Məto təmuwin kən netəm min un kotəmə, ‘İnu nəti etəm-iasol itəm otəməmə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwin motohamnu min, kən motəməmə e nasumən rəhan.’ ⁸ Kən kəmotaskəlim motohamnu, kən motiləs nıpətin motuwin motəra kin-pən əpəh ihluə e nasumən.”

⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwīn mohamnu ilat kən mos-ipən mīn nasumən un kəm netəm pīsīn neen.”

¹⁰⁻¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgīn u, o kəp? Tatən məmā, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nīmā kəsotolkeikeən motapəs, in tinuwa kəpiel keike o nolən nīmā. ləramərə təmol nat u, kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’ ”

¹² Kən netəm-iasol kotolkeike məmā okotaskəlīm Iesu mətō-inu kotəmā tatəghat rat elat. Mətō kinotəgin nīmanin netəmim kən motapəs, kagim.

?Tətuatip o nətouən takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Farisi mīn neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot An-tipas, rəhalat mīn netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmā okotuwa keiua e Iesu pəs təme atip e rəhan nəghatən. ¹⁴ Kamotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmā, “Iəgətun, ekotitun məmā ik etəm ətuatip kən məsəginən, məsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nīpahrienən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgīn. ?Ən-tu məmā tətuatip məmā ekotətou-pən takis kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”

¹⁵ Mətō Iesu tinitun əm məmā kotən əm e nohlilat mətō nikilat tol pīsīn, kən məmā, “?Təhro nakotəmā onəkotol məmā ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu mənī kit motuwa-tu pəs ekehm.”

¹⁶ Kən kəmos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmā, “?Narmī pah u, kən nərgi pah u e mənī u?” Mətō kotəmā, “Sisa.”

¹⁷ Kən Iesu təmə, “Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Mətō natimnat rəha Uhgīn okos-ipən kəm Uhgīn.” Kən narmilat təmiwig mətō-inu təmuhəlpin wir rəhalat nəghatən.

?Təhro etəmim timis kən məmegəh mīn?

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kən Satusi mīn neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis məsotəmegəh mīnən. Kəmoatalkut o nolən məmā rəhalat nətəligən in tətuatip, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmā, ¹⁹ “Iəgətun, Moses təməte rəkis lou kit u təmə, ‘Okəmā suah kit otimis, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netilau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlimis un, kən mialəs netilau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tinimis rəkis.’

²⁰ “Kən netəmim sepin ilat pialat mīn. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən netilau kit u, kən timis. ²¹ Kən itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kən məsialəsən netilau kit ne un, kən timis mīn. Kən pialau itəm tatuarisig-in ilau tol əm nat kitiah. ²² Matuwīn, matuwīn kən netəm mīn un sepin ilat pialat mīn kəmotit pətan un motuwīn kən ilat rafin minotimis, kən məsotiləsən nətilat kit ne. Kən pətan apon tinimis mīn. ²³ ?Kən o nian netəmim okotəmegəh mīn e rəhalat nīmīsən, kən pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepin kəmoatit?”

²⁴ Mətō Iesu təmə, “Itəmat nəmotəluə. ?Nəkotitun məmā nəmotəhrəluə? Mətō-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgīn, kən moatəruru mīn

nəsanənən rəha Uhgín. ²⁵ Nian netəm kəmotimis okotəmegəh mìn, ilat okotahmen e nagelo mìn əpəh e neai, kən məsotit mìnən pətan, ne məsotətəu-pən mìnən iərman. ²⁶ Kən oekəgəgun itəmat e etənim tətəmegəh mìn e rəhan nīmisen. Okəmə naka itəmat nakəsotəfinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naəa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatús. Kən e nian əh, Uhgín təmən-ipən kəm Moses məmə, ‘Roiu əh, io Uhgín rəha Epraham, ne Uhgín rəha Aisak, ne Uhgín rəha Jekop.’ ²⁷ In Uhgín rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotimis kitəh. Itəmat nəmotəluə pahrien.”

*?Lou naka un in tepət
e lou mìn?*

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kən iəgəgun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tatuhəlpin wír nəghatən rəha Satusi mìn. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmə, “?Lou ahro u in ilis pik kən məwír məmə okotətəu-pən?”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Lou u in ilis pik u okotətəu-pən təmə, ‘!Otətəlig wír-tu itəmat netəm Isrel! Uhgín u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in Uhgín. ³⁰ Onakolkeike Uhgín u in rəham Iərəmərə e nīkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.’ ³¹ Kən lou itəm tətuarisig-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik mìn neen tahmen-pən əm məmə natolkeike atip ik.’ Lou kit tikə mìn taprəkis-in lou mil əh.”

³² Kən iəgəgun əh rəha Lou təmə, “Iəgəgun, rəham nəghatən tətəuatip. Nəmən pahrien məmə Iərəmərə əmun in Uhgín. Uhgín kit mìn tikə. ³³ Kən okotolkeike Uhgín e nikitat rafin, ne nətəligən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat mìn neen məmə kotolkeike atip kitat mìn. Təwír pik məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh ne sakrifais mìn rafin itəm Lou tatən.”

³⁴ Kən Iesu təməhm məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kən tən-ipən ron məmə, “Ik nīnuwa iuəhkír o nərəmərəən rəha Uhgín.” Kən ilat rafin kīnotəgin nətapəh-in mìnən nəghatən ron.

*Mesaea sənəmə mīpī Tefit əm, mətə rəhan
mìn etəm-iasol*

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Nian Iesu təmatəgəgun netənim əpəh e Nīmə Rəha Uhgín, kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Tahro iəgəgun mìn rəha Lou kotəmə Mesaea u in mīpī Tefit? ³⁶ Narmin Rəha Uhgín təmos-ipən nenatigən kəm Tefit məmə otən məmə,

‘Uhgín təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə, Əpələh u e rəhk-matip, ikən rəha nəsanənən ne nisaiiən, mətəarus-pən oekos-iəhau rəham tikimír mìn məlin-pən ilat əpəh ləhau e nelkəm.’ ³⁷ Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?

Kən okəmə mīpī Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?”

Kən netəm mìn un kəmotətəlig-in Iesu kəmotagien pik o rəhan nəghatən.

*Netənim okoatəto wír ilat o iəgəgun mìn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)*

³⁸ Nian Iesu tēmatēgētun ilat kēn mēmā, “Oatēto wir itēmat o iāgētun mīn rēha Lou itēm kotolkeike nuwīnēn e kot āfēmāh motaliwāk e suatip, kēn netēmim koatos-ipēn nīsiaiēn kēm ilat. ³⁹ Kēn motolkeike mēmā okotāpālēh aupēn e nīmā rēha nuāfiminēn. Kēn e nian rēha lafet, ilat koatolkeike mēmā okotuwin kēpālēh-pēn aupēn ikin rēha nīsiaiēn. ⁴⁰ Kēn motaklēh-in nīmā mīn rēha nūtahlimis mīn, kēn moteiuā ēm katāfak kaifēmāh mēmā okotol pās netēmim kotīsiai-in ilat, mēto okāpanol nalpīnēn kēm ilat taprākis.”

Māni rēha nūtahlimis
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kēn Iesu tēmatēpālēh āpēh e Nīmā Rēha Uhgīn iuāhkir o pokis katārakin-pēn māni ikin matēhm netēmim tēpēt kotārakin-pēn māni rēhalat. Kēn netēm rēhalat nautē tēpēt kotārakin-pēn māni asol mīn. ⁴² Kēn nūtahlimis kit ian-rat tēmāii-pēn māni ākēku kēiu ēm.* ⁴³ Kēn Iesu tēmaun-in rēhan mīn netēmim kotuwa kēn mēmā, “Iatēn-ipīnē kēm itēmat mēmā nūtahlimis āh ian-rat pahrien, mēto in tēmārakin-pēn māni asol taprākis-in rēha netēmim mīn rafin. ⁴⁴ Ilat kēmōtārakin-pēn rēhalat māni, mēto tēpēt mīn āpēh latuēnu. Mēto nūtahlimis u itēm in ian-rat pahrien, in tēmos-ipēn rafin māni rēhan o nos-nēmīnēn nīgīn nagwōnēn, kēn tikē mīn āh-ikin.”

13

Iesu tēmā Nīmā Rēha Uhgīn otīsas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Nian Iesu tēmatiet e Nīmā Rēha Uhgīn, kēn rēhan kit netēm tūelef tēmān-ipēn ron mēmā, “Iāgētun, āplan-tu kēpiel asol mīn ne nīmā mīn, kotāwir!”*

² Kēn mēto Iesu tēmā, “Itēmat nakoatehm natimnat mīn āh, mēto nian otātuwa itēm netēmim okotohalkin-ohalkin kēpiel mīn rēha nīmā mīn āh, ināh kēpiel kit otāsētulēn āh-ikin tatētul ikin roiu.”

Nahmāēn asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Uarisig lan, Iesu tēmuwin matēpālēh āpēh e Nītōt Rēha Nīg U Olif ikin kitun nāplanēn Nīmā Rēha Uhgīn entēnīpēn-pēn. Kēn Jemes, Jon, Pita ne Antru kēmōtuwa ron ilat pīsīn ēm. ⁴ Kēn moatētapēh ron mēmā, “?Ān-tu mēmā natimnat mīn āh okotuwa nēghan? ?Kēn nēmētīn āhro u otol pās ekotītun mēmā tīnol nian ātuatip āh-roiu rēha natimnat mīn āh?”

⁵ Kēn Iesu tēmān-ipēn kēm ilat mēmā, “Onakoatēto wir itēmat o netēmim, māsotegāhan-inēn mēmā koteiuā-in itēmat. ⁶ Kēn mēto netēmim tēpēt okāpanotuwa e nārgāk, kit otēn mēmā in Mesaea, kit otēn mēmā in, kēn moteiuā-in netēmim tēpēt.

⁷ “Kēn okēmā nakotēto mēmā netēmim neen koatēmou āpēh iuāhkir otēmat, kēn motōto mīn mēmā neen mīn āpēh isāu kotōh mīn ilat mīn, mēto nīganmēpitēmat otāsīepēn. Natimnat mīn āh okotaupēn motuwa pahrien, mēto sēnēmā namnun nian āh tīnatuwa. ⁸ Nītēn asol mīn okotēluagin, kēn kantri mīn okotoh mīn ilat mīn, kēn namīg asol otāpanol ikin mīn rafin, kēn nēumis asol otus netēmim, mēto natimnat mīn āh

* **12:42:** Māni u tahmen-pēn e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nīmā Rēha Uhgīn, kāmōl nīmā mīn e kēpiel asol mīn. Neen rēhalat kotāfigām tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44

nətuounən əm rəha nahməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpən, kən mətuoun matəto nahməən məmə otəsuwəhən temək.

⁹ “Onakoatəto wir itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmin itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat. ¹⁰ Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmin ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.

¹¹ “Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka. E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgin otos-ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmin Rəha Uhgin otos-ipinə.

¹² “Netəmin okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat. ¹³ Netəmin rafin okotətəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgin otosmegəh.”

Nahməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgin tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik.’ (Etəm tətəfin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mitun nīpətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nitot min. ¹⁵ Etəm tətəmeg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwin minən e nīpəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim. ¹⁶ Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwin minən latuənu o rəhan nīməhan məmik. Otaiu əm magim.

¹⁷ “!Kəsi! Nahməən asol o nīpitan itəm kəmotol nərpilat ne nīpitan kotəpinəhin nisualkələh. E nian əh okotos pik nahməən. ¹⁸ Otəfak əsanən kəm Uhgin məmə natimnat min əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne, ¹⁹ məto-inu e nian əh, nahməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgin təmətuoun mol natimnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahməən asol kit tol min-nəhlan. ²⁰ Məto Uhgin təmətatip əkuəkir nian əh. Okəmə təməsətatipən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətatip rəkis nian əh o rəhan min netəmin itəm tinəmitəpun rəkis ilat məmə rəhan min.

²¹ “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpə!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ məto onəkəsotahatətəən lan. ²² Onəkəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiua neen, ne ien eiua min, ilat okotuwa motol nat pispis min, motol nat netəmin kotaut ron moteiua əm. Ilat okotalkut məmə okəmə kotitun nolən, kən okotiww-rəkis netəm min u itəm Uhgin tinəmitəpun rəkis ilat. ²³ !O natimnat min əh, oatəto! Enaupən rəkis minən-iarəp rafin natimnat min əh kəm itəmat.”

Nian rəha Neti Etəmin otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Kən e nian nahməən asol əh otikə,

‘kən mit otəpis,

kən məwig otəsasiən,

²⁵ kən məhau min e neai okotisas

kən natimnat asol min ikin e neai okotəloal.’

²⁶ Kən netənim okotəplan io Neti Etənim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nepətan əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpin rafin io.†

²⁷ Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo min rəhak kotuwīn motəmik netəm min u Uhgin təmitəpun ilat motuwa, kargətain əm ilat kitiah. Nagelo min okotuwīn e nītan min rafin agin e nətueintən məmə okotəmik ilat.

Kəruru nian itəm

Neti Etənim otuwa lan

(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

²⁸ “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatərget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ²⁹ Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən nəkotitun əm məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁰ Iatən pahrien kəm itəmat məmə netənim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətəarus natimnat min əh okotuwa kol nīpahrienən lan. ³¹ Neai ne nətueintən okiakə, mətə nəghatən min rəhak okol kəsotikəən. ³² Suah kit təsītunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etənim ekəruru. Mətə Tata Uhgin əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat

(Mat 24:42-44)

³³ “Onakoatəto wir itəmat moataiir, mətə-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan. ³⁴ Otahmen e etəm-iasol kit tatuwīn məmə otaliwək əpəh ik pispis kit, kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitiah kitiah. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.

³⁵ “Kən itəmat onəkotaiir mətə-inu itəmat nəkotəruru nian iəramərə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatər. ³⁶ Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuehai əm. !Təsəwīrən məmə nakotapil nian in otuwa! ³⁷ !Mətə nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netənim min rafin məmə okotaiir!”

14

Netəm-iasol kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotoh

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol min, ne iəgətan min rəha Lou kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motəhamnu. ² Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet mətə-inu kətah nīmanin netənim okotəμου okəmə kotitun məmə kəmotəhamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmər e pətəl u kəmol e

kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwīr, kən nəmtin tiəkis, kəmol e noki nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh. ⁴ Kən netənim neen kəmotəpələh əh-ikin, nəməha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “?Tahro matəəkən senta? ⁵ !Okol tapol-salim-in tapos mənī asol tahmen e tri-hanrit tenarius,* mitun nos-ipənən kəm ian-rat min!” Kən moatəhai moatəhai.

⁶ Məto Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wīr kəm io. ⁷ Nian min rafin itəmat ian-rat min nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike, nəkotitun nol-wīrən kəm ilat, məto io ekisatigən nian rafin kitat min itəmat. ⁸ Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nipətik məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanitənim io. ⁹ Ekātən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin okəpanamnus-iarəp Namnəsən Təwīr, kən kəpanamnus min nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

*Jutas təmən məmə
otegəhan-in Iesu*

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwin mehm pris asol min məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat. ¹¹ Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən mənī kit kəm in. Kən Jutas təmatəsağin əm nian wīr məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenən o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Nian tinuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, kən kinatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh neti sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netənim min rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike məmə ekotuwin hiə motol əpen-əpenə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Nuhagego-inən?”

¹³ Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etənim mil məmə, “Onakian əh taon muəplan suah kit tətahun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən. ¹⁴ Əpəh e nimə itəm tatuwin-pən ikin, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmə, “?Iəgətuon təmə noan u in hiə məmə itimat in ne rəhan min netənim ekotagwən ikin e lafet rəha Nuhagego-inən?” ¹⁵ Kən in otəgətuon noan asol u in ilis ağin kənəməlin wīr rəkis natimnat ikin. Onakian əm mioal nigitat ikin nagwənən.”

¹⁶ Kən kəmian taon muəplan natimnat tahmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in

(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;

Jon 13:21-30)

¹⁷ Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa, ¹⁸ motagwən e tepil. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekātən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikin-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak min tikimīr.”

¹⁹ Kən rəhan min netənim nikilat təməpou ağin, kən moatətapəh kitiah kitiah ron məmə, “?Ei, Iəramərə, pah u? ?Io?”

^{14:3:} Luk 7:37-38 * ^{14:5:} Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan watu. ^{14:7:} Dut 15:11 ^{14:8:} Jon 19:40 ^{14:12:} Eks 12:6 ^{14:18:} Sam 41:9

²⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən piret e pesin kitiah moatun. ²¹ Kən io Neti Etəmim oekəike mīmīs māmə inu Naoa Rəha Uhgīn tāmən mihin ne, mətə kəsi o suah əh kəut kəsua itəm otegəhan-in-pən io Neti Etəmim. !Təməwir əm māmə in tāməsaiir-pa-mən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;

1 Kor 11:23-25)

²² E nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm ilat māmə, “Otos, inu nipətik.” ²³ Matig mos mīn kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənīm-pən lan. ²⁴ Kən tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Inu nitak itəm tatol māmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət māmə otafəl rəkis rəhalat təfagə rat mīn. ²⁵ Ekətən pahrien kəm itəmat māmə oekəsənīm mīnən wain u mətəarus-pən oepənənīm mīn ikin Uhgīn otərəmərə ikin.” ²⁶ Kən motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwīn əpəh Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu tāmən-iarəp māmə

Pita otəpanən māmə in

təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;

Jon 13:36-38)

²⁷ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Itəmat rafin un onəpanotagīm-tənīn io mətə-inu, Naoa Rəha Uhgīn tīnəmən rəkis mihin aupən māmə Uhgīn otəpanoh etəmim rəha nehmən sipsip mīn, kən sipsip mīn okotaiu kitiah kitiah. ²⁸ Mətə o nian oekəmegəh mīn, ekaupən-in itəmat muwīn əpəh Kalili.”

²⁹ Mətə Pita tāmə, “Nat əpnəpīn ilat rafin okotagīm-tənīn ik, mətə io əm un okol ekəsagīm-tənīnən ik.”

³⁰ Kən Iesu tāmən-ipən kəm in māmə, “İatən pahrien kəm ik māmə o lapīn huə, nian mənig otəsīmənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisi māmə nəkəruru io.”

³¹ Mətə Pita tāmən əskasik māmə, “Nat əpnəpīn ekəkəike mīmīs kilau mīn ik, okol ekəsənən māmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mīn tahmen e Pita.

Iesu təmuwīn matəfak

əpəh Ketsemani

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kən lapīn kəmotuwīn əpəh kəmahwīnu ikin kit, nərgīn u Ketsemani, kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Otəpələh u ikin-u, pəs ekuwīn məfak.”

³³ Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwīn, kən nīkin tīnatahmə pik, kən tīnətə tərət agin. ³⁴ Kən māmə, “Nīkik tītahmə pik, kən iuəhkīr ekīmīs lan. Atəhaləpələh u ikin-u matəhalaiir.”

³⁵ Kən muwīn məsīn mīn meiuaiu morin e nisip matəfak māmə, “Okəmə suatip kit mīn əh-ikin, pəs nian əfigəm u otəsuwamən ron io.” ³⁶ Kən matəfak māmə, “Apa,” (u nipətīn tāmə rəhak tata), “ik nəkitun nolən

natimnat min rafin. Awe, os-irakis nahmæn min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”

³⁷ Kən mitəlig-pa məto rəhan etəmim miləhal kinəhlapil. Kən tən-ipən kəm Pita məmə, “? Saimon, nakatapil, o? ? Tahro nəsaairən-tu aua kitish əm?” ³⁸ Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, “Onakəhlaiir matəhaləfak matəhalehm wir məmə onakəsəhaluwinən e nelmi ios-ipən-os-ipən. Nikitəməhal tolkeike, məto nipətītəməhal təpou.”

³⁹ Kən təmapəs min iləhal, mitəlig-pən min matəfak matən əm nat kitish. ⁴⁰ Kən mitəlig-pa min, məto kinəhlapil min, minəhaləruru naiirən, kən minəhaləruru min məmə okəhalən-ipən naka kəm in.

⁴¹ Təmuwin min kən mitəlig-pa mau kisil, məto kətəhlapil, kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nakatəhalapil əh matəhlameg? !Nahmen! Nian tinuwa məmə io Neti Etəmim okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴² !Halətul-ta, kotuwin! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa.”

Tikimir min rəha Iesu kəmotaskəlim in

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;

Jon 18:3-12)

⁴³ Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan min titaupən-in nimanin netəmim. Neen kotəmik naip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm min un, pris əsol min, ne iəgəhun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁴ Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tinəmən rəkis kəm ilat məmə, “Suah əh oekətuilim-pən lan u, nəkotitun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlim motos motuwin motaskəlim wir!”

⁴⁵ Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkir o Iesu, kən mən məmə, “Iəgəhun,” kən mətuilim-pən lan. ⁴⁶ Kən netəm min əh kəmotuwa motaskəlim tiəkis. ⁴⁷ Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkir olat təmew rəhan naip e nəmeen mətatip rəkis matəlgı slef kit lan rəha pris əsol agin.

⁴⁸ Kən Iesu təmə, “? Tahro nakotəmik naip əsol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotiləs io? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit? ⁴⁹ Nian min rafin kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Ughin ekatəgəhun netəmim ikin. ?Kən nakotahro məsotaskəlimən io? Məto nat Naoa Rəha Ughin təmən, otəkəike muwa mol nipahrienən lan.”

⁵⁰ Kən rəhan min rafin netəmim kinotapəs in, kən motagim-tənin. ⁵¹ Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in niməhan kit, matuarisig-in Iesu, kən netəmim neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan, ⁵² kən rəhn niməhan tikis, taiu piəpiə əm magim.

Iesu təmatul e niganəmti kaonsel min

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kən titalugin əh, kəmosos Iesu motuwin əpəh ima pris əsol agin u katuəfimin rafin pris əsol min, ne iəgəhun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikin. ⁵⁴ Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh latuənu ima pris əsol agin ikin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min rəha pris əsol agin moatəto nigəm. ⁵⁵ Kən pris əsol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nipəgnəmtin min neen e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne. ⁵⁶ Kən netəmim tēpət kəmotēiua e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁵⁷ Kən neen kotətul moteiuə lan məmә, ⁵⁸ “Emotəto tāmən māmә otərəkin Nimə Rəha Uhgin u netənim əm kəmotol e nelmilat, mətə e nian tatol kisil lan, təpaniləkin min nitain u kəsolan e nelmītəm.” ⁵⁹ Kəmotən nəhlan mətə ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁶⁰ Kən pris asol agin tāmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu māmә, “?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?”

⁶¹ Mətə Iesu təpnapin əm məsəghatən, kən pris asol agin apon tāmən-ipən min māmә, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?”

⁶² Kən Iesu tāmә, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etənim ekatəpələh e rəhn matip Uhgin u nahgin tepət, kən panotehm min io e napuə e neai ekatuwa.”

⁶³ Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat mətə-inu nikin təmərət o nəghatən rəha Iesu, kən māmә, “Okəsotegəs-in minən suah kit māmә otən min nat kit lan. ⁶⁴ !Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgin! ? Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?” Kən ilat rafin kəmotən māmә otəkəike mimis.

⁶⁵ Kən kəmotol milə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis niganəmtin motoh kən motəmә, “!Ei, ik ien rəha Uhgin! !Ən-tu māmә pah u təmoħ ik!” Kən mopaēl min rəha pris asol agin kəmotem.

Pita tāmən māmә

in təruru Iesu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;

Jon 18:15-27)

⁶⁶ Kən Pita tāmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin təmuwa. ⁶⁷ Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisilu wir māmә, “!k min itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan.”

⁶⁸ Mətə Pita tāmən-iamnin, kən māmә, “!əkəruru nat un nakatən,” kən muwin matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənig kit tənimnən.

⁶⁹ Kən pətan un təmehm min ikin əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-ikin māmә, “Suah u in ilat kit.” ⁷⁰ Mətə Pita tāmən-iamnin min.

Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən min kəm in māmә, “Nipahrienən, ik min ilat kit mətə-inu ekotitun māmә ik etəm Kalili.”

⁷¹ Mətə tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron okəmә teiuə. Kən təmos noanawil māmә, “! !əkəruru suah əh nakotəghat-in!”

⁷² Kən roiu agin-əh min mənig tinimnən min, kən nikin tinəht nəghatən rəha Iesu māmә tāmən minu lan māmә, “Mənig otəsəmnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil māmә nəkəruru io.” Kən Pita tinəto tərət kən mətasək.

15

Iesu tāmətul e

niganəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;

Jon 18:28-38)

¹ Kən laulaugin agin pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətu min rəha Lou, ne netənim min rafin rəha kaonsel kəmotuəfimin ilat min, kən moatələhəu nəghatən kit māmә okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm netənim neen māmә okotəlis Iesu kən motit

motuwīn motəhlman-pən e nelmi Pailat, u kapman asol rəhalat. ² Kən Pailat təmətapəh ron məmā, “?Ik kig rəha netəm Isrel?” Kən mətō Iesu tāmā, “Ik nāmən mihin.”

³ Kən pris asol min kəmotən-iarəp nolən tepət lan. ⁴ Kən Pailat təmətapəh ron məmā, “?Tahro nakəsuhəlpinən? ? Nəmətō kəmotən nīpəgnəmtin tepət lam?”

⁵ Mətō Iesu təsəghat minən, təməpnəpin əm, kən Pailat narmin təmiwig ron.

Pailat tāmən məmā Iesu otəkəike mīmīs

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;

Jon 18:39—19:16)

⁶ E nup min rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat məmā in otahl-iarəp suah əpnəpin əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən. ⁷ Kən suah kit u, nərgin u Parapas, tətətig e kalapus ilat in min neen, mətō-inu kəmotəhamnu etəmin e nian kəmatəmou o kapman. ⁸ Kən nīmanin netəmin kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmā otol əm nat kitəh tahmen-pən e itəm tatol nian min, mahl-iarəp suah kit e kalapus.

⁹ Kən Pailat təmətapəh olat məmā, “?Nakotolkeike məmā ekahl-iarəp kig rəha netəm Isrel?” ¹⁰ Tāmən nəhlan mətō-inu in tinitun rəkis məmā pris asol min kəmosot-ipən Iesu e nelmin mətō-inu kotətəhak.

¹¹ Mətō pris asol min kəmotəkəike kəm nīmanin netəmin məmā okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmā otahl-iarəp Parapas, mətō sənəmā Iesu. ¹² Kən Pailat təmətapəh olat məmā, “? Mətō ekahro e suah u itəmat nəmotəmā in kig rəha netəm Isrel?”

¹³ Kən kəmotagət əfəmāh məmā, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁴ Kən Pailat təmətapəh min olat məmā, “?Nolən tərət naka u suah u təmol?” Mətō kəmotagət əfəmāh min məmā, “! Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁵ Kən Pailat təmolkeike məmā otol nikilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən mahlman-pən Iesu e nelmi rəhan mopael min məmā okotalis motətu-pər e nig kəməluau.

Mopael min kəmoatol

mīlə e Iesu

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwīn əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmā Praetoriam. Kən kəmotəun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ¹⁷ Kən motuwīn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfəuin-pən kəm in. ¹⁸ Kən motol mīlə lan motəmā, “Itimat ekotos-ipinə nisaiiən kəm ik, kig rəha netəm Isrel.” ¹⁹ Kən motoh rəhn-kapə e noanig, motagəh lan, motisin nulilat məmā koatos-ipən nisaiiən eiuan kəm in. ²⁰ Nian kəmotəhkuł rəkis lan, kən motəpeg rəkis kot asiə un, kən motuwīn-in-pən əh rəhan natimnat, kən motit motuwīn məmā okotəht-ipən e nig kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e

nig kəməluau

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;

Jon 19:17-27)

²¹ E suatip, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otıləs nig kəluau. ²² Kən kəmotit Iesu motuwın əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u nıpətin təmə Louipıl-ıpıl. ²³ Kən kəmosot-ıpən wain u kəmol pıləh-pıləh ilau mərsin u mir məmə otənim pəs təsətoən nahməən e nıpətin, məto tapəs nənimən.

²⁴ Kən kəmotıləs Iesu motuwın motəht-ıpən e nig kəməluau. Kən mo-toor rəhan natımnat moturin tais ron məmə pah otos. ²⁵ Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin, ²⁶ kən motəte-rəkis nıpəgnəmtin u kəmotehm lan məmə, IN KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ıpən nəghatən un e rəhan nig kəməluau. ²⁷ Kən etənim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh netənim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nıkalın matip, kit e nıkalın mol.*

²⁹ Kən netənim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol mılə lan motəmə, “Ei, ik nəmən məmə onakərəkın Nımə Rəha Uhgın kən nian tatol kisil lan u, nəpanıləkın min in pisin. ³⁰ Eıuıaiutu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam.”

³¹ Pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotol əm nat kitıəh motalah-əmnı motəmə, “Təmasitu e netənim tepət, məto okol təsasitu atipən lan. ³² Təwir pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteıuıai u e nig kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə lan.” Kən etənim mıl u katəhaləkül iləhal Iesu kınatuən min nəghatən rat lan.

Iesu tınımis

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;

Jon 19:28-30)

³³ Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napınəpən təmeıuıaiu mırəfin nat. ³⁴ Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” Nıpətin rəhan nəghatən təmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Təhro nakatapəs io?”

³⁵ Netənim neen kəmoatətül əh-ikın kəməsotəto wırən nəghatən un, kəmotən məmə, “Haləto-tu. Tətaun-in Elaija.” ³⁶ Kən ilat kit təmaıu muwin miuw-pən wain u tagın e nat kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwin o Iesu məmə otənim. Kən məmə, “Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa mıləs-ləhau, o kəp.”

³⁷ Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.

³⁸ Kən əpəh e Nımə Rəha Uhgın, nıməhan itəm tatəkulosig-in İkin Tasim Agın İkin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-pa əpəh ləhau. ³⁹ Kən etəm-iasol rəha mopaél min itəm təmatətül e nıkalı Iesu, təməhm məmə təmımis min-nulan, kən in təmən məmə, “!Nıpahrienən, suah u in Neti Uhgın pahrien!”

⁴⁰ Nıpitan neen kəmoatətül isəu motasipa moatehm. İlat neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome. ⁴¹ İləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili, mətahlasitu lan. İlat nıpitan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;

Jon 19:38-42)

15:21: Rom 16:13 15:24: Sam 22:18 * 15:27: E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə. 15:29: Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 15:34: Sam 22:1 15:36: Sam 69:21 15:40: Luk 8:2-3

⁴² Kən nian əh İesu tənimis lan, in nian rəha nol əpen-əpenən natimnat rəha Sapat, kən olawigin nian rəha Sapat, kəsolan wək lan. Tinehnaipən, ⁴³ Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katisiai-in. In nikin tənəht pik nərəməən rəha Uhgın. Kən tənəsəginən muwin ima Pailat ikin matətapəh-in nipəti İesu. ⁴⁴ Nian Pailat tənəto məmə İesu tənimis rəkis, kən tənəut maun-in etəm-iasol rəha mopael min matətapəh ron məmə, “?Katən pahrien məmə İesu tənimis rəkis?”

⁴⁵ Məto etəm-iasol rəha mopael min tənə, “Nipahrienən, tənimis rəkis.” Pailat tənəto nəghatən un kən megəhan-in-pən nipəti İesu kəm Josep. ⁴⁶ Kən Josep tənəwin mənəmən nimenəhan ruən kit muwa mələs-iaəhau İesu e nig kəməluau malpin lan, mələs muwin mələhəu-pən e nipəg kəpiel u kinəmel rəkis məmə okol suwit ikin. Kən məsəpəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in-pən nipəg kəpiel un lan. ⁴⁷ Kən Meri Maktala ne iahunin iti Joses, ilau kəmuəplan ikin-u kəmələhəu-pən İesu ikin.

16

*İesu tənəmegəh
e rəhan nimenən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)*

¹ Nian rəha Sapat tinuwa minəwin rəkis, kən Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmən nat pien-pien min u nənəwəlat təwir məmə okəhalol-pən e nipəti İesu. ² Lauəgin əgin mit tənətər e Sante, pətan mələhal un kəmətəhaluwin e suwit. ³ Nian kəmətəhaluwin e suatip kən mətəhalən kəm iləhal min məmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol əpəh e nipəg kəpiel?” ⁴ Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkır, məhalətag-pən məhaləplan kinəhuin rəkis kəpiel.

⁵ Kəməhaluwin imə e nipəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rahləhal-matip, tatuwin e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pik ron. ⁶ Kən tənən-ipən kəm iləhal məmə, “Səhaləgin pikən. Natəhaleam-in İesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nig kəməluau, məto in təkə u ikin-u roiu. In tənəmegəh rəkis e rəhan nimenən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikin. ⁷ Kən roiu onakəhaluwin məhalən-ipən kəm rəhan min netəmim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwin Kalili, kən onəkotuarisig-in motuwin motehm əh-ikın məmə inu tənəmən rəkis mihin ne kəm itəmat.”

⁸ Kəmahlaiu məhaliet e suwit məhlagim, məto-inu kinəhaləgin pik matəhlasiəp. Kən məhaluwin məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu kinəhaləgin pik.

[Nəghatən rəha Mak tənol namnun ikin-u kən netəm pisin kotilpin ves 9 mətəarus-pən ves 20]

*İesu təniet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)*

⁹ Nian İesu tənəmegəh min e Sante lauəgin əgin, kən maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən tənəhg-iarəp narmin rat sepin lan. ¹⁰ Kən Meri tənəwin mən-ipən kəm rəhan min netəmim itəm kəmotan ilat min ilat aupən, məto nikilat titahmə pik kən motasək. ¹¹ Məto nian kəmotəto məmə

Iesu tinamegəh rəkis e rəhan nimisən, kən miet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən nīpahrienən lan.

Iesu tāmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu

(Luk 24:13-35)

¹² Uarisig, Iesu tāmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiəsipən Jerusalem mətian e suatip, məto e nian əh nīpətin təmol pisin. ¹³ Kən ilau kəmiatəlig min mian muən-ipən kəm ilau min neen, məto ilat kəməsotən minən nīpahrienən elau.

Iesu tāmiet-pa o

rəhan netəm lepin

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

¹⁴ Kən uarisig, Iesu tāmiet-pa min o rəhan netəm lepin nian kəmotagwən matəhai ilat məmə, “Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pik.” Təməhai ilat məto-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotəhm məmə tinamegəh rəkis e rəhan nimisən.

¹⁵ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motən-iarəp Namnusən Təwīr kəm netəmim min e nītən min rafin. ¹⁶ Etəm otəto Namnusən Təwīr təhatətə lan kən mol baptais, Uhgīn otosmegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. ¹⁷ Kən netəm okotahatətə lak, Uhgīn otol ilat kotol nat pispis min. Okotəhg-iarəp narmin rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pisin pisin min. ¹⁸ İlat kotitun naskəlīmən sinek u tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə lan, məto okol təsərkīnən ilat. İlat motitun nələhəu-pənən nelmilat e netəm kotimis kotəmegəh.”

Iesu tinər matuwin e neai

(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

¹⁹ Kən nian İərəməərə Iesu tinəghat rəkis kəm rəhan min netəmim, kən Uhgīn tinos minuwīn e neai, kən in tatəpələh e nikali Uhgīn matip, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən. ²⁰ Kən rəhan min netəmim kəmotiet motuwīn motamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh ikin min rafin. Kən İərəməərə tətasitu elat matol nəmtətin tepət. Kən nəmtətin min əh koatol nəfigəmən məmə rəhalat nəghatən in nīpahrienən.

Luk Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Luk Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha İesu, məto in fren wir kit rəha Pol, kən təmalıwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm İsrel, in İaihlua əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wir sikul. In təməplan wir natımnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha İesu. In təməte naoa mil u: Namnusən Təwir Itəm Luk Təmäte, ne Wək Min Rəha Aposol Min.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm rəhan kit fren, nərgin u Teofilas. Nipəti nərig u məmə, “Etəmim itəm tolkeike Uhgin.” Luk təməte naoa u tatuwin o suah u, məto in titun məmə İaihlua min tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət, nəkilat təht məmə Luk təmətatig Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e İesu təmitəlau.

?Təmäte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatip məhag-əhag wir e nəmegəhən rəha İesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat İesu moatəplan wək rəhan. Nian təməto rəkis rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgəhun məmə İesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgin, kən in İosmegəh.

¹ Teofilas, ik etəm-iasol katisiai-in ik.

Netəmim tepət kəmotalkut pık məmə okotəte rəkis ətuatip namnusən rəha natımnat min itəm Uhgin təmol ilugin itimat. ² Kəmotəte rəkis natımnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm min əh kəmotatig e nian rəha nətuounən rəha natımnat min əh, kən ilat kəmotəhm ətuatip e niganəmtilat natımnat min əh, kən moatən-iarəp. ³ Kən io emitəp wir nəghatən min lan məmə ekıtn wir natımnat min əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəlgən məmə təwir io min ekəte rəkis ətuatip natımnat rafin min əh məmə onakatafin. Ekəte ətuatip natımnat itəm kəmotəupən, kən natımnat itəm kəmotuarisig. ⁴ Ekolkeike məmə ekən natımnat min əh kəm ik məmə nəkitun ətuatip nıpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkis.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

⁵ E nian rəha suah kit, nərgin u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgin u Sekaraea. In kit e pris min kətaun-in ilat məmə, Pris min rəha Apia, u təmisi-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikin. Rəhan pətaguihl, nərgin u Elisapet, kən in min təmisi-pən e noanol rəha pris u Eron. ⁶ Kən ilau kuətuatip e niganəmıti Uhgin, kən e nian rafin kətuətəu-pən wir nolən rəha Lou ne nəghatən min rəhan, kən məsuəəkınən kit. ⁷ Məto nətilau tikə məto-inu Elisapet, in təməseməkən mətoahgin minıpitaguihl, kən ilau kərən kinuaguihl.

⁸ Kən nian ətuatip tinuwa məmə, Pris min rəha Apia okotuwin e Nımə Rəha Uhgin motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in min təmuwin mol wək rəha Uhgin. ⁹ E nolən rəha pris min, ilat koatərakın kəpiel əkəku

min kotahmen-pən e taes māmə okotegəs-in māmə otəgəṭun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgin māmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwin kəm Uhgin. E nolən əh tāməgəṭun Sekaraea. ¹⁰ Kən e nian itəm tāmūwin imə matuwaan nat pien-pien, nimanin netəmim tepət koatəṭul ihluə katəfak.

¹¹ Kən nagelo kit rəha Uhgin tiet-arəpa ron matəṭul əh e rəhan matip ikin, itəm katuwaan nat pien-pien min ikin. ¹² Kən nian Sekaraea tāməplan, kən narmin tāmīwig mətasiəp minəruru əfəməh nat, kən nəginən tāmərīoah e nīkin. ¹³ Məto nagelo tāmən-ipən māmə, “Sekaraea, əsəginən, məto-inu Uhgin tinəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet otiləs nətin kit iərman. Kən onakəkaike maun-in nərgin māmə Jon. ¹⁴ Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan, ¹⁵ məto-inu in otuwa etəm-iasol e niganəmti ləramərə. Kən in otəsənimən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmin Rəha Uhgin otərīoah e nəmegəhən rəhan, nian otətətig əh e nərpī rəhan mama, matuwin əm nulan nian rafin. ¹⁶ Kən in otīuw-pa netəm Isrel tepət kotitəlig-pa o ləramərə, Uhgin rəhalat. ¹⁷ Kən in otətaupən-in ləramərə e narmin ne nəsanənən rəha Elaija māmə in otəuhlin nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən min o rəhalat nīsuwalkələh min, kən in otəuhlin min netəm koatəht nəwia Uhgin okotuwa min e nenatigən rəha netəm kotətuatip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha ləramərə.”

¹⁸ Kən Sekaraea tāmən-ipən kəm nagelo māmə, “?Oekahro min-nulan mitun māmə nat u otuwa mol nīpahrienən? Məto-inu io enaguihl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguihl min.”

¹⁹ Kən nagelo tāmən-ipən kəm in māmə, “Io, nərgək u Kapriel, kən io iatəṭul e niganəmti Uhgin e nian rafin. Kən in tāmahl-ipa io māmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipinə namnusen təwir u. ²⁰ !Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagəṭən mətoarus-pa nakehm nīpəti nəghatən u, məto-inu nəməsənən nīpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nīpahrienən e nian ətuatip rəhan.”

²¹ Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlig-in māmə tahro tinan tinuwəh-pik nəhlan e Nimə Rəha Uhgin. ²² Kən nian in tāmūwa ihluə, məto tinəruru nəghatən, kən ilat kinotitun māmə in təmehm nat kit tahmen e napilaiirən. In təmasgəwin-asgəwin əm e nelmin kəm ilat, məsagəṭən məto-inu namən təmeko.

²³ Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgin tinol namnun, kən in təmitəlig-pən latuənu. ²⁴ Kən təsuwəhən, rəhan pətaguihl tinəpəs məwig e suakəku. Kən e məwig faif, pətaguihl u in təmatəhluaig əm latuənu, ²⁵ kən in tāmən māmə, “Inu wək əm rəha ləramərə. Aupən ikin, nətik tikə kən etaulis. Məto roiu əh, Uhgin təmol təwir ron io, kən nīkin tagien māmə ekiləs nətik, kən io esaulis minən e niganəmti netəmim.”

Nagelo tāmən-iarəp māmə Iesu otaiir

²⁶ Nian Elisapet tinəpək-əpək minos məwig sikis, Uhgin tāmahl-ipən rəhan nagelo, nərgin u Kapriel, māmə in otuwin e nitan Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret. ²⁷ In təmos nəghatən kit matuwin rəha pətan kit itəm iərman təsuwinən əh mehm, məto kinən rəkis māmə okos rəhan kətim kan mə rəha suah kit, nərgin u Josep. In mipi Kig Tefit rat. Kən pətan əh, nərgin

u Meri. ²⁸ Kæn nagelo tæmuwin met-aræpæn, kæn mæn kæn in mæmæ, “Tæwîr, Meri. Uhgîn tæmælähæu ræhan næwîræn kæn ik, kæn mætätig itæmlau min.”

²⁹ Mæto Meri tinatæruu æfæmæh næghatæn æh, kæn nikin tinatæht pik mæmæ nipæti næghatæn æh tæhro. ³⁰ Kæn nagelo tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, “Æsæginæn, Meri, mæto-inu Uhgîn tæmitæpun mæmæ in otawte-in ræhan næwîræn kæn ik. ³¹ Kæn inæh, ik onakæpæs-in mæwig e nætim kit, kæn milæs iærman. Kæn onækaun-in nærgin mæmæ Iesu. ³² In otuwa etæm-iasol kæn etæm kæike, kæn okaun-in mæmæ Næti Uhgîn Ilis Agin. Kæn Iæræmæra Uhgîn otol in tuwa Kig, tahmen-pæn æm e tipin rat Tefit. ³³ Kæn in otæramæra e noanol min rafin itæm koatisi-pæn e Jekop, kæn ræhan næramæraæn otatig lilin matuwin matuwin namnun tikæ.”

³⁴ Kæn Meri tæmæn-ipæn kæn nagelo mæmæ, “?Oekahro min-nulan milæs suakæku kit okæmæ esætæu-pænæn æh iærman?” ³⁵ Kæn nagelo tæmæn-ipæn kæn in mæmæ, “Narmîn Ræha Uhgîn otuwa matig lam, kæn næsanænæn ræha Uhgîn Ilis Agin otæfætæn ik. Kæn inæh, suakæku onækilæs, okaun-in mæmæ in tæmisi-pæn o Uhgîn, kæn in Næti Uhgîn. ³⁶ Kæn iatæn kæn ik mæmæ ik kit Elisapet tinæpæk-æpæk rækis in nætin kit iærman, nat æpnæpin in tinipætaguihl rækis. Kæmatæn lan mæmæ pætaguihl itæm tæsemækan, mæto roiu æh tinæpæs mæwig sikis rækis e nætin. ³⁷ Nætîmnat min u tætætæu-pæn næghatæn ræha Uhgîn mæmæ, ‘Uhgîn titun nolæn nætîmnat rafin, kæn nat kit tæsiækisæn ron.’ ” ³⁸ Kæn Meri tæmæn-ipæn mæmæ, “Æwæh, io pætan iolwæk æm ræha Iæræmæra. Pæs in otol kæn io nat naka itæm ik ninæn rækis.” Kæn nagelo tæmapæs in, kæn matuwin.

Meri tæmaliwæk matuwin mæmæ otatag Elisapet

³⁹ Uarisig lan tæsuwæhæn, Meri tæmîet iman ikin maliwæk uæhai æm matuwin æpæh ikin e nitot min e taon kit ræha nitæn Jutia mæmæ otatag in kit Elisapet, ⁴⁰ kæn in tæmuwin latuænu ræha Sekaraea, muwin imæ matæn tæwir kæn Elisapet. ⁴¹ Kæn e nian Elisapet tæmæto næghatæn ræha Meri, suakæku un itæm tætatig æpæh e nærpîn tæmæut, kæn Narmîn Ræha Uhgîn tæmæ e niki Elisapet. ⁴² Kæn tæmagæt æfæmæh mæmæ, “!Uhgîn tæmol tæwir kæn ik taprækis-in nipitan min rafin, kæn in otol tæwir kæn suakæku itæm onækilæs! ⁴³ Ekisitunæn mæmæ o naka Uhgîn tæmol tæwir kæn io min-nulan mæmæ mama ræha Iæræmæra ræhak tæmuwa mætag io. ⁴⁴ Iatæn næhlan mæto-inu e nian ematæto ræham næghatæn, kæn suakæku un itæm tætatig æpæh e nærpik tæmagien mæut. ⁴⁵ Kæn Uhgîn otol tæwir kæn ik mæto-inu næmæn nipahrienæn e næghatæn itæm Iæræmæra tæmæghat-in lam.”

Napuæn ræha Meri

⁴⁶ Kæn Meri tæmæn mæmæ,
 “E næmegæhæn rafin ræhak, iatænwiwi Iæræmæra,
⁴⁷ kæn nikik tætagien pik o Uhgîn Iosmegæh ræhak,
⁴⁸ mæto-inu io pætan iolwæk æm ræhan itæm io nat æpnæpin æm, mæto nikin tætäht io.
 Kæn roiu ne matuwin, netæmim rafin okotæn mæmæ Uhgîn tæmol tæwir kæn io;
⁴⁹ mæto-inu Uhgîn u næsanænæn ræhan in iahgin,
 in tæmol nat pispis min tæwir pik agin kæn io,
 kæn nærgin in tasim.

⁵⁰ Kən in tətəsakitun netəm min u itəm koatisiai-in in, inu netəm rəha noanol min aupən ikin mətəarus-pa itəm rəha noanol min kəsotaiirən əh.

⁵¹ In təmol nat pispis min e nəsanənən e nelmin.
In təmahl-iarəp netəm kətausit e nətəligən rəhalat.

⁵² In təmos-iəhau iərəməmə min e rəhalat nərəməməən,
kən in təmiləs-ipər netəm min u rəhalat nətəligən teiuaiu.

⁵³ Netəm itəm nəumis tatus ilat, in tətəgwən ilat e nəgwənən itəm təwir,
kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətəhl-iarəp ilat kən nat tikə e nelmilat.

⁵⁴ Uhgın təmasitu e noanol min rəha Isrel u rəhan iolwək min,
kən təməsaluinən məmə otəsakitun ⁵⁵ Epraham ne rəhan min noanol,
matuwın matuwın namnun tikə.”

⁵⁶ Kən Meri tətətig ilau Elisapet mətəarus-pən məwig kisil, kən in təmitəlig-pən min əpəh iman ikin.

Naiirən rəha Jon Baptais

⁵⁷ Kən nian ətuatip rəha Elisapet tinuwa məmə otemək lan, kən təmiləs nətin iərman. ⁵⁸ Kən netəmim itəm kotətig iuəhkır ron ne rəhan min noanol, kəmotəto namnusən əh məmə iərəməmə təməsakitun mol təwir pik kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiah ilat min məmə okotəgien kələh. ⁵⁹ Nian suakəku əh tinos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkır kotaun-in nərgin məmə iahuni rəhan tata Sekarəea, ⁶⁰ mətə rəhan mama tən məmə, “Kəpə. Okaun-in nərgin u məmə Jon.” ⁶¹ Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “?Tahro? Rəham kit noanol tikə itəm kotaun-in nərgin əh Jon.” ⁶² Kən kəmoatəghat e noanelmilat moatətapəh o Sekarəea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgin məmə pah. ⁶³ Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkis nat kit lan, kən təməte-pən məmə, “Nərgin u Jon.” Nian kəmotəhm, narmilat təmiwig pik ron.

⁶⁴ Kən e nian əm əh, namən tinəg-ətuatip, kən tinatəghat matənwiwi Uhgın. ⁶⁵ Kən ilat rafin itəm kotətig iuəhkır kəmotəgin. Kən netəmim kəmotəghat-in natimnat min əh titəlau ikin min rafin e narit min nitən jutia. ⁶⁶ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən kəmoatətəlig-in əm, kəmoatətapəh məmə, “?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?” Kəmoatən min-nulan mətə-inu kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha iərəməmə tətətig lan.

Sekarəea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in

⁶⁷ Kən Narmin Rəha Uhgın təmə e niki Sekarəea, tata rəha Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. Kən təmən min-nulan məmə,

⁶⁸ “Pəs kotənwiwi iərəməmə, u Uhgın rəha netəm Isrel,
mətə-inu in təmuwa məmə otəsitə e rəhan min netəmim,
kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimır min rəhalat.

⁶⁹ In təmiləs-ipər iəsmegəh təsanən itəm otəsmegəh kitat,
in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Təfit.

⁷⁰ Kən in təhmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgın tinəmən rəkis kəm kitat
e nəghatən rəha ien min rəhan aupən.

⁷¹ In tinəmən-iækis rækis māmə otosmegəh kitat o tikiṃir min rəhatat ne netəṃim rafin itəm kotetəhau kitat.

⁷² In təmiləs-ipər iosmegəh əh māmə otasəkitun pipi rat min rəhatat, kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təməṇ e rəhan nəniækisən rəha nasituən,

⁷³ inu nəniækisən itəm təməṇ kəm pipi rat Epraham.

⁷⁴ In təmiləs-ipər iosmegəh əh māmə otosmegəh kitat,

kən miləs-irækis kitat e nelṃi tikiṃir min rəhatat,

māmə nian min rafin e nəmegəhən rəhatat,

kitat kotitun nol wəkən rəhan e niḡanəṃti Uḡin, kən məsotəḡinən,

⁷⁵ kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian min rafin.

⁷⁶ “Kən ik, nətik, okaun-in ik māmə ien rəha Uḡin Ilis Aḡin,

məto-inu ik onakaupən-in Iərəmərə māmə onəköl əpen-əpenə e rəhan suatip.

⁷⁷ Ik onakən-iarəp kəm rəhan min netəṃim māmə Uḡin otosmegəh ilat nian in otafəl rækis rəhalat təfagə rat min.

⁷⁸ In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwir kəm kitat.

E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e miṭgar təməṇ e neai,

⁷⁹ mətasiəḡəpin kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin niṃisən tatoh itəm ikin,

kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəməlinuən.”

⁸⁰ Kən suakəku təmatepət e niṗətin, kən narṃin rəhan təsanən. Kən nian rafin in tətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin mətəsaḡin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e niḡanəṃti netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu

(Mat 1:18-25)

¹ E nian min əh, suah kit etəm Rom, nəḡin u Sisa Okastas, in tatəməməṇ niṭən min rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətatig māmə okafin rafin netəṃim itəm koatatig rafin əh-ikin. ² Inu nafiṇən netəṃim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria. ³ Kən o nəghatən əh rəha nafiṇən, netəṃim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat min ikin itəm kəmotaiir ikin māmə okafin ilat, kən kəte rækis nəḡilət e naoa rəha kapman. ⁴ Kən Josep ne Meri kəṃiaiet e niṭən Kalili e taon kit, nəḡin u Nasaret, mian əpəh niṭən Jutia e taon kit, nəḡin u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. Ilau kəṃian ikin əh məto-inu Josep in mipi Tefit rat.

⁵ Ilau Meri katian māmə okos nəḡilau. Kiṇəḡətosig-in rækis Meri māmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rækis suakəku kit.

⁶ Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa māmə otemək-in nətin. ⁷ Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e niṃəhan, mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh min kotagwən-pən ikin. Təmol min-nəhlan məto-inu niṃə tikə māmə okuapil ikin, kən ilau kətuapil əm əh e niṃə rəha nat megəh min.

Iolwək e sipsip min ne nagelo min

⁸ Kən e nīkali Petlehem, iolwək e sipsip mīn koatehm wir rəhalat sipsip mīn lapīn. ⁹ Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmīet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə təmasiəgəpīn ilat, kən kəmotəgīn pik. ¹⁰ Məto nagelo təmən kəm ilat māmə, “Əsotəgīnən, məto-inu io iatuwa māmə ekos-ipīnə namnūsən təwir kəm itamat itəm otol niki netəmīm kotagīen pik, kən namnūsən u in rəha netəmīm rafīn. ¹¹ Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Iosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgīn təmən aupən māmə otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə. ¹² Inu nəmtətīn rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpīn e nīməhan, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh mīn ikin.”

¹³ Kən roiu agīn-əh mīn, nagelo mīn tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat mīn, moatənwiwi Uhgīn, moatən māmə,

¹⁴ “Katənwiwi Uhgīn əpəh ilis ilis agīn-əh e neai.

Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmīm itəm niki Uhgīn tətəgīen olat, ilat okotatig e nəməlinuən.”

Iolwək e sipsip mīn kəmotuwīn motehm Iesu

¹⁵ Nian nagelo mīn kəmotapəs iolwək e sipsip mīn motitəlig-pən əpəh e nego e neai, kən iolwək e sipsip mīn kəmotən kəm ilat mīn māmə, “Pəs kotuwīn Petlehem motehm-tu nat əh itəm Iərəmərə təmən kəm kitat.”

¹⁶ Kəmotəruməhlīn uəhai əm motuwīn motehm Meri ne Josep ne suakəku itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh mīn ikin. ¹⁷ Nian kəmotuwīn motehm rəkis suakəku u, kən kəmotamnūs-iarəp nəghatən rəha suakəku u itəm kəmos o nagelo. ¹⁸ Kən netəmīm rafīn itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip mīn, ilat kəmotaut, narmīlat təmiwig pik ron. ¹⁹ Məto Meri təmatos əm e nīkīn natīmnat mīn u rafīn, matətəlig-in e nian mīn. ²⁰ Kən iolwək e sipsip mīn kəmoatitəlig, moatīlās-ipər nərgi Uhgīn moatənwiwi in o natīmnat rafīn itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mīhīn kəm ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

²¹ Nian suakəku u tīnos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgīn māmə Iesu, nərgīn u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikin, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmiālās Iesu mīan e Nīmə Rəha Uhgīn

²² Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tīnuwa ətuatip e nian rəha Josep ne Meri māmə okioal nəhlān. Kən kīālās suakəku un mīan əpəh Jerusalem māmə okioas-ipən kəm Iərəmərə. ²³ Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən māmə, “Suakəku iərman mīn itəm kaupən katīlās ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgīn māmə rəhan.”

²⁴ Kən ilau kəmīan Jerusalem o nat kit mīn, māmə ilau okioas mak kəu o iouen kəu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgīn o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha Iərəmərə tatən mīhīn.

Simeon təmehm Iesu

²⁵ Kən inəh etəmīm kit tətətatig əh Jerusalem, nərgīn u Simeon. Rəhan nəmegəhən in tətətatip wir, kən nian rafīn tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgīn. Kən in tətəsahgīn nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmīn Rəha Uhgīn təmuwa marioah e nīkīn.

²⁶ Narmîn Rəha Uhgîn tînən rəkis kəm in māmə otəsimisən mətəarus in otehm Kristo itəm İəramərə tāmən māmə in otahl-ipa. ²⁷ Kən Narmîn Rəha Uhgîn tēməuhlin nîkin māmə in otuwîn e Nîmə Rəha Uhgîn. Kən Josep ne Meri kəmialəs suakəku u İesu mian e Nîmə Rəha Uhgîn māmə ilau okioal natimnat rafin itəm Lou tatən. ²⁸ Kən Simeon təməplan İesu, kən təmīləs mægəfəlin, kən matənwiwi Uhgîn, mən-ipən māmə,

²⁹ “İəramərə, nəmöl rafin rəham nəghatən o nənīəkisən kəm io, iolwək əm rəham.

Kən roiu, egəhan-in io māmə ekimis-ta e nəməlinuən,

³⁰ mətə-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.

³¹ Ik nəmöl əpen-əpenə māmə in İosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.

³² In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm İaihlua min, kən netəmim okotīləs-ipər rəham min netəm İsrəl o İosmegəh əh.”

³³ Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmīlau təmiwig o nəghatən min itəm Simeon tāmən lan. ³⁴ Kən Simeon təməfak māmə nəwīrən rəha Uhgîn otuwîn olau. Kən in tāmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku māmə, “Onakatehm, Uhgîn təmitəpun māmə suakəku u otol māmə netəmim tēpət əpəh İsrəl okoteuiəu motorin, kən tēpət min okotər. Kən in otuwa nəmētətin kit itəm netəmim tēpət okotəghat rat lan māmə, ³⁵ netəmim okotəplan nətəligən min e nîki netəmim tēpət. Kən ik Meri, nîkim otitəgit tahmen e suah kit təmaru nîkim e naip asol.”

Ana təmehm İesu

³⁶ Kən pətaguihl kit əh-ikin tətətig, nərgin u Ana, kən in ien kit. In nəti Fanuel, etəmim kit itəm təmisi-pən e noanol rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl əh, rəhan nup tēpət. Nian təmatetəm-alua əm, kən mətəu-pən rəhan iəguihl. Kən ilau kəmuan o nup sepin əm, kən rəhan iəguihl təmimis. ³⁷ Kən pətan u təmatətig əm nulan mətəarus-pa nian əh in tīnuwa pətaguihl kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tətətig e Nîmə Rəha Uhgîn matəfak, inəh laulaugin ne ehnaipən tətətuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgîn. ³⁸ Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tətəghat-in suakəku əh. Kən pətaguihl u tətənwiwi Uhgîn ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm kəmoatəsahgin māmə Kristo in otikis netəm İsrəl.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

³⁹ Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha İəramərə tāmən, kən kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikin. ⁴⁰ Kən suakəku təmatepət muwa məskasik, kən in tenatig tenatig wīr, kən nian rafin nəwīrən rəha Uhgîn təmərīoah e rəhan nəmegəhan.

Etəm alua İesu əpəh e Nîmə Rəha Uhgîn

⁴¹ E nup min rafin, tata ne mama rəha İesu katian Jerusalem māmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən. ⁴² Nian İesu tīnos nup tuelef, təmatəu-pən ilau məhaluwīn əpəh ilis e lafet əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm İsrəl. ⁴³ Nian lafet tīnol namnun, kən rəhan min kinotitəlig mīnoatuwin imələt ikin, mətə etəm alua İesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama,

2:30: Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42;

1 Pita 2:8 * **2:38:** Nəghatən u “Kristo in otikis netəm İsrəl” rəhan suatip kəiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian rəha İesu, nîkilat təht māmə Kristo otīləs-irəkis netəm İsrəl e nelmī tikimīr min u netəm Rom. Mətə nīpətin asol māmə Kristo otikis netəm İsrəl o təfagə rat min rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

in mätatig əm Jerusalem, mətə ilau kəməsiatunən. ⁴⁴ Nīkilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nīmanin netəmim rəhalat, kən ilat kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau min, ne netəmim itəm kiātun ilat. ⁴⁵ Mətə nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlig mueam-in mian Jerusalem. ⁴⁶ Kəmuəam-in nian kisil, kən muəplan e Nīmə Rəha Uhgīn, tatəpələh ilat iəgətun min matətəlig-in ilat, kən matətapəh olat o natimnat neen. ⁴⁷ Kən netəmim rafin itəm kəmotətə in, narmilat təmiwig pik o rəhan nitunən ne rəhan nuhalpinən nəghatən min.

⁴⁸ Kən nian rəhan tata ne mama kəmuəhm, kən narmilau təmiwig pik ron. Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəmahro mol min-nulan etimlau? !Əplan-tu! Itimlau rəham tata nikitimlau təməht pik ik, kən iakatuegəs-in pik ik.” ⁴⁹ Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ?Nəkəsiatunən məmə io ekəkəike mätatig e nīmə rəha rəhak Tata?” ⁵⁰ Mətə ilau kəməsiatunən nīpəti nəghatən itəm təmən kəm ilau.

⁵¹ Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwīn əpəh Nasaret. Kən in təmətisiāi-in ilau matol nəwialau. Mətə nian rafin rəhan mama tatətəlig-in natimnat rafin min əh e nīkin. ⁵² Kən Iesu təmətəpət e nīpətin, kən rəhan nenatigən tatol iahgīn, kən e nian min rafin, Uhgīn ne netəmim, nīkilat tətəgien əm ron.

3

*Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)*

¹ Kən uarisig e natimnat min əh, etəm Rom, nərgīn u Sisa Taepirias, in tətərəmərə nītən min rafin rəha Rom. Kən e nian in təmətərəmərə mətəarus-pa nup fiftin, kən netəm-iasol min neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmətərəmərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmətərəmərə əpəh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisantias təmətərəmərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia. ² Inu e nian ətuatip rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agīn mil.

E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tīnəpət rəkis u-roiu, in təmətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin, kən Uhgīn təmos-ipən nəghatən kit kəm in. ³ Kən in təmuwīn mətən ikin min rafin iuəhkīr o nəhau Jotan təmətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin mənətaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwīn o Uhgīn, məmə in ofatəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat. ⁴ In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təmətə e naoa rəhan məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, !təmat, otol əpən-əpənə o suatip rəha İəməmə, kən motol rəhan suatip tətəuatip. ⁵ Napin nəhau min rafin okətəuīn wir, kən nītə min ne narit min rafin okos-iahau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-apər okəike kol təpiə. ⁶ Kən netəmim rafin okotəhm suatip rəha Uhgīn o nosmegəhən netəmim.’ ”

⁷ Kən e nian əh, netəmim tēpət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat, mətə in təmən-ipən kəm ilat məmə, “!İtəmat nəkotahmen əm e sinek min! !Nikitəmat otəsəhtən məmə onəkotagim tənin neməha ne nalpinən rəha Uhgīn itəm otuwa! ⁸ Otol natimnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat min kən motuwīn o Uhgīn. Kən sötən atipən

kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnəpin əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnəpin kəpiəl min əm, məto Uhgın titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham. ⁹ Kən inəh roiū ne, Uhgın tinətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwīr, kən in otahtil mərakin-pən e nigəm.”

¹⁰ Kən nimanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ¹¹ Kən Jon təmən kəm ilat məmə, “Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tikə, kən okəmə nigam nagwənən tatig, os-ipən məsin kəm netəmim u nigilat tikə.”

¹² Netəm neen rəha nosən mənī rəha takis kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?”

¹³ Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotosən mənī o netəmim taprəkis-in itəm tahmen əm məmə onəkotos.”

¹⁴ Kən mopael min neen kəmotətapəh min, “?Kən tahro etimat? ? Naka u itimat ekotəkəike motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən mənī, kən oekotol nahməən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən mənī, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərət.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətəuən rəhatəmat kən in əm un.”

¹⁵ Kən netəm min əh koatəsahgin, kən nikilat tatəht Jon məmə kətah in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. ¹⁶ Kən Jon təmuhalpən rəhalat nətəligən məmə, “Iatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nəpətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahməən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgın ne nigəm. ¹⁷ In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm kotəwīr ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətəsum. Tatiləs fok o nafəl rəkisən nuwigi noa wit məmə otos nipətin itəm təwīr. Netəmim itəm kotəwīr kotahmen e nipəti wit, tatos ilat matuwīn latuənu. Məto netəmim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigi noa wit, tatərakin-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

¹⁸ Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwīr e nəghatən tēpət məmə otiuw-pa nətəligən rəha netəmim kotuwīn o Uhgın.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

¹⁹ E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu pətaguihl rəha pian, kən təmol natimnat tēpət itəm kotərat. Kən o nolən min əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat min rəhan. ²⁰ Kən Herot Antipas təmatig mol min nolən rat kit min taprəkis, inəh təmiləs Jon muwīn mahtosig-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Məto e nian Jon təməsuwīnən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmim min, kən Iesu min in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian Iesu təmətafak, Uhgın təmerəh e neai, ²² kən Narmin Rəha Uhgın təmisi-pər matite, nipətin tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e Iesu,

3:8: Jon 8:33,39 **3:9:** Mat 7:19 **3:12:** Luk 7:29 * **3:16:** Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, “esahməənən məmə ekikis rəkis nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25 **3:19:** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18

kən nəwia Uhgin təmisi-pən e nego e neai matən məmə, “Tk netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik agin ron ik.”

Pipi rat min rəha Iesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netənim nikilat tataht məmə in nəti Josep.

Kən Josep in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

Lifae in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josep,

²⁵ Josep in nəti Matatias,

Matatias in nəti Amos,

Amos in nəti Neham,

Neham in nəti Esli,

Esli in nəti Nagae,

²⁶ Nagae in nəti Mahat,

Mahat in nəti Matatias,

Matatias in nəti Semein,

Semein in nəti Josek,

Josek in nəti Jota,

²⁷ Jota in nəti Joanan,

Joanan in nəti Resa,

Resa in nəti Serupapel,

Serupapel in nəti Sealtiel,

Sealtiel in nəti Neri,

²⁸ Neri in nəti Melki,

Melki in nəti Ati,

Ati in nəti Kosam,

Kosam in nəti Elmatam,

Elmatam in nəti Er,

²⁹ Er in nəti Josua,

Josua in nəti Eliesa,

Eliesa in nəti Jorim,

Jorim in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

³⁰ Lifae in nəti Simeon,

Simeon in nəti Juta,

Juta in nəti Josep,

Josep in nəti Jonam,

Jonam in nəti Eliakim,

³¹ Eliakim in nəti Melea,

Melea in nəti Mena,

Mena in nəti Matata,

Matata in nəti Natan,

Natan in nəti Tefit,

³² Tefit in nəti Jese,

Jese in nəti Opet,

Opet in nəti Poas,

Poas in nēti Salmon,
 Salmon in nēti Nason,
³³ Nason in nēti Aminatap,
 Aminatap in nēti Atmin,
 Atmin in nēti Ani,
 Ani in nēti Hesron,
 Hesron in nēti Peres,
 Peres in nēti Juta,
³⁴ Juta in nēti Jekop,
 Jekop in nēti Aisak,
 Aisak in nēti Epraham,
 Epraham in nēti Tera,
 Tera in nēti Nahor,
³⁵ Nahor in nēti Seruk,
 Seruk in nēti Rehu,
 Rehu in nēti Pelek,
 Pelek in nēti Eper,
 Eper in nēti Sela,
³⁶ Sela in nēti Kaenan,
 Kaenan in nēti Apaksat,
 Apaksat in nēti Sem,
 Sem in nēti Noah,
 Noah in nēti Lamek,
³⁷ Lamek in nēti Metusela,
 Metusela in nēti Inok,
 Inok in nēti Jaret,
 Jaret in nēti Mahalalel,
 Mahalalel in nēti Kenan,
³⁸ Kenan in nēti Enos,
 Enos in nēti Set,
 Set in nēti Atam,
 kən Atam tāmisi-pən e Uhgin.

4

*Setan tamos-ipən-os-ipən
 kəm Iesu*

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Narmin Rəha Uhgin tāmarioah e nāmegəhən rəha Iesu, kən e nian in tāmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin tāməghat-pən e niki Iesu māmə in otuwīn əpəh ikin taruən-aruən ikin. ² Kən e nian foti, Setan tamos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in tāməsagwənən, kən e nammun nian min əh, nəumis təmus wir in. ³ Kən Setan tāmən-ipən kəm Iesu māmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel u māmə otəuhlin muwa mol piret lan.” ⁴ Kən Iesu təmuhalpin māmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgin māmə, ‘Netənim okol kəsotatigən e nagwənən əm’ ”

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, tāməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ⁶ kən tāmən-ipən kəm in māmə, “To ekələhəu-pinə e nelməm nərəməgəən e niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, mətə-inu natimnat rafin əh tətatig e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etənim pah itəm

iakolkeike māmā ekos-ipən kām in. ⁷ Məto okāmā ik onakəfak kām io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham.”

⁸ Kən Iesu təmuhəlpin rəhan nəghatən māmā, “Naoya Rəha Ughin tatən māmā, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İəramərə Ughin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

⁹ Kən Setan təmit in minuwın əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Ughin. Kən təməni-ipən kəm in māmā, “Okāmā ik Nəti Ughin, kən iwīg ukin-u, ¹⁰ məto-inu kəməte-pən e Naoya Rəha Ughin māmā, ‘In otahl-ipa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,’ ¹¹ kən təməte-pən māmā, ‘Okotiləs ik ilis e nelmilat māmā onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.’ ”

¹² Kən Iesu təmuhəlpin rəhan nəghatən māmā, “Naoya Rəha Ughin tatən min māmā, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İəramərə Ughin māmā otol nat kit, kən māmā onəkotəplan māmā in tətətiğ itəmat min, o kəp.’ ”

¹³ Kən nian Setan tınol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təmagim muwın isəu o Iesu matəsahgin māmā nian wir kit min rəhan otəpanuwa min.

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Kən Iesu təmitəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Ughin təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəməmnus-amnus in titəlau e niməptən əh. ¹⁵ Kən Iesu təməgətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən netənim rafin koatənwiwi in.

Netəm Nasaret

kəmotapəs Iesu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təməpət ikin aupən. Kən e nian rəha Sapat, in təmuwın e nimə rəha nuəfiminən təhmen əm māmā in təmatol mihin nian min. Kən in təmətul māmā otəfin Naoya Rəha Ughin, ¹⁷ kən kəmos-ipən naoya itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapik itəm Aesea təməte-pən tatən nəhlan māmā, ¹⁸ “Narmin Rəha Ughin tətətiğ lak məto-inu təmitəpun io māmā ekən-iarəp namnusən təwir kəm ian-rat min. Kən təməhl-ipa io māmā ekuwın mən-ipən kəm netəm kotətiğ e kalapus māmā ekikis ilat, kən məhl-iarəp ilat, kən mən-ipən kəm iganəmtin əpis min māmā okotehm min nat. Kən təməhl-ipən io māmā ekuwın mikis nikin rat min itəm kotətiğ e nelmin netəm pisin, itəm koatol tərət kəm ilat, ¹⁹ kən mən-iarəp māmā nian tinuwa rəkis māmā İəramərə otəgətun rəhan nəwirən kən mosmegəh netənim.”

²⁰ Təməfin rəkis naoya un, kən məuiəu min mos-ipən titəlig-pən o etəm tətəhm wir naoya min, kən təməpələh māmā otəgətun netənim. Kən niganəmti netənim rafin e nimə rəha nuəfiminən təmatətul əm lan. ²¹ Kən in təmətəghat kəm ilat matən min-nulan māmā, “Roiu agin e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoya Rəha Ughin, Ughin tatol əp nəghatən min əh māmə tınətuwa otol nıpahrienən.”

²² Netənim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwīg o nəghatən wir min itəm tatən, kən motən kəm ilat min māmā, “?Nəti Josep u, o kəp?”

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Ekitun māmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan māmə, ‘Tokita, ol-wir atip-tu nipətim,’ u nipətin māmə, ‘Natimnat min əh itəm katən māmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwir māmə nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.’

²⁴ Nipahrienən, iakatən kəm itəmat māmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm təmisi-pən elat. ²⁵ E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup ksil ne məwig sikis, kən nəumis təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nipahrienən kəm itəmat māmə, e nian əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel, ²⁶ məto Uhgin təməsahl-ipənən Elaija māmə otuwın masitu elat. Kəp. In təməhl-ipən māmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in İaihlua kit. ²⁷ Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos nimisən rəha nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wirən kit ne. Məto in təmol-wir əm Neman u etəm Siria, İaihlua kit.”

²⁸ Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh, neməha təmol pik ilat. ²⁹ Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwın əpəh lekiəkis e nikali taon māmə okotərakin-iarəp. ³⁰ Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

*Iesu təməhl-iarəp narmin rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)*

³¹ Kən Iesu təmeiuiəu muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmətəgətu netəmim. ³² Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətuənən, narmilat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətan əh-ikin.

³³ Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kən suah kit əh-ikin itəm narmin rat kit tatətig lan. Kən in təməgət əfəməh māmə, ³⁴ “!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa māmə onakərəkin itimat? Ekitun rəkis ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgin!” ³⁵ Məto Iesu təməghat əskasik lan māmə, “!Ahh, sagəten! !Iet magim e suah un!” Kən narmin rat əh təmol suah un tiet morin-pən e niməptən ilugin-in ilat, kən in təmiet magim lan, məto təməsərəkinən suah un.

³⁶ Kən netəmim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatən-ipən kəm ilat min māmə, “!Ei! ?Nəgətuənən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmin rat min e nəghatən rəha nepətan ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.” ³⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitalau e nitan əh.

*Iesu təmol-wir netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatimis tatəpətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu māmə otol-wir. ³⁹ Kən Iesu təmətul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəpətəpən, kən nətəpətəpən təmikə. Kən roiu agin-əh min əm, pətaguihl u təmətul minatol nagwənən nigilat.

⁴⁰ Nian mit tiniwig rəkis,† netəmim kəmos netəmim rafin itəm koatimis e nimisən pisin pisin min moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiah kitiah, kən ilat rafin kəmotəmegəh. ⁴¹ Kən iərmis

4:24: Jon 4:44 **4:25:** 1 King 17:1,7 **4:26:** 1 King 17:8-16 **4:27:** 2 King 5:1-14 **4:32:**

Mat 7:28-29 * **4:38:** Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita māmə, “Saimon,” kən nian neen, kətaun-in māmə, “Pita.” † **4:40:** Lou tatən māmə etəmim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netəmim kotitun niləsən netəmim.

min kəmotiet motagim e netənim tepət motagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhgın!” Məto Iesu təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotitun məmə in Kristo itəm Uhgın təmahl-ipa.

⁴² Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwin əpəh ikin kit itəm netənim kotikə ikin. Məto netənim kəmotəam-in, kən nian kəmotəhm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotən-iaəhau məmə in otəsagimən mapəs ilat. ⁴³ Məto in təməni-ipən kəm ilat məmə, “Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin min neen, mən-iarəp namnusen təwir rəha nəramərəən rəha Uhgın, məto-inu Uhgın təmahl-ipa io məmə ekol mihin.”

⁴⁴ Kən in təmatuwin mətan nitan Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın e nimə rəha nuəfiminən min.

5

Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Nian kit, Iesu təmatətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili.* Kən nimanin netənim kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgın. ² Kən in təməhm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e noa niməkləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min. ³ Kən Iesu təmə e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə otuwi-iarəp pot tuwin ihluə məsin. Nian Saimon təmətig-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgəton netənim.

⁴ Nian Iesu təməghat rəkis kəm netənim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “Saimon, otasua kotuwin əpəh lokənim, kən nakotəra kin rəhatəmat net məmə nakotos nəm neen.” ⁵ Kən Saimon təməni məmə, “Etəm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mətoahgin-pa tinian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik ninən min məmə okotuwin, kən tol nəhlan, pəs okotuwin min motəra kin rəhatimat net min.”

⁶ Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmosos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net min rəhalat kəmotə kasis wir e nəm min, kən net min kinotətuoun minotəhap-əhap. ⁷ Kən ilat kəmotəun-in-pən ilat min neen e pot kit min məmə okotuwa kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuəhkir əm pot mil kətuənnim!

⁸ Nian Saimon Pita təməhm nat u, kən təmisin-pən nulin o Iesu e nisaiian mətan məmə, “!İarəmərə, uwin isəu ron io məto-inu, io esah-menən, io iol təfagə rat!” ⁹ In tatəghat min-nulan məto-inu in ne netəm min əh e pot mil, kəmotaut pik narmilat tiwig o nəm min itəm kotepət pik nəhlan. ¹⁰ Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau min kəmuaut pik narmilau tiwig o nəm min u.

Məto Iesu təməni-ipən kəm Saimon məmə, “Əsəginən. Ik etənim rəha niuwən nəm, məto roiu əh matuwin, ik onakiuw-pa netənim.” ¹¹ Kən e nian ilat kəmotuwi-par rəhalat pot min, kən motapəs natimnat rafin motuarisig-in əm Iesu, kən motuwa rəhan min netənim.

4:41: Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23

tatan məmə, “Lek Kenesaret” u nərgin kit min rəha Lek Kalili.

* **5:1:** Nəghatən Kris ətuatip

5:1: Mat 13:1-2; Mak 3:9-10

† **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8 **5:11:** Mat 19:27

Iesu tæmol-wir etæm tatos nimisæn u leprosi†

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu tæmætalwæk e taon kit, suah kit itæm tatos nimisæn u leprosi tæmaliwæk muwa. Nimisæn u leprosi tæmiræfin nipætin. Kæn nian in tæmehm Iesu, tæmeiuaiu misin-pæn nipinægin e nisip matos-ipæn nisialiæn kæm in, kæn in tæmætasæk matækæike ron matæn mæmæ, “Iæramæræ, okæmæ nakolkeike, kæn nækitun nol-wiræn io, kæn mafæl rækis namkimikæn lak.”

¹³ Kæn Iesu tæmæg-æfæmæhin-pæn nelmin mælæhæu-pæn lan mæn mæmæ, “Æwæh. Iakolkeike. !Æwir-ta!” Kæn roiu agin-æh æm, nimisæn u leprosi tæmagim mikæ lan.

¹⁴ Kæn Iesu tæmæn-iæhau mæmæ otæsæn-iaræpæn natimnat min u kæm netæmim, mæto in tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Uwin mehm pris kit pæs in otehm mæmæ nipætim tinol min-nulan, kæn os-ipæn sakrifais kæm Uhgin itæm Lou ræha Moses tæmæn o suah kit itæm ræhan leprosi tatikæ, kæn netæmim okotitun mæmæ nipahrienæn ninæwir, kæn ræham namkimikæn tinikæ.”

¹⁵ Mæto namnusæn ræha Iesu tatiet matuwîn ikin min rafin, kæn nimanin netæmim kæmotuwa mæmæ okotætælig-in ræhan nægætunæn kæn mæmæ in otol-wir nimisæn min ræhalat. ¹⁶ Mæto nian tepæt, tatuwin ikin taruæn-aruæn ikin, in pisin æm, mæmæ otatæfak.

Iesu tæmol-wir etæm nipætin mæsin tæmimis

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Nian kit, Iesu tæmatægætun æpæh imæ e nimæ kit, kæn Farisi min, ne iægætun min ræha Lou, ilat æh-ikin koatæpælæh, kæmotisi-pæn æpæh latuænu min e nitæn Kalili, ne nitæn Jutia, ne taon Jerusalem. Kæn næsanænæn ræha Iæramæræ tætatig o Iesu mæmæ in otol-wir netæmim u koatimis. ¹⁸ E nian æh, netæmim neen kæmotilæs suah kit motuwa itæm tætapil æm e nimitiwin ræhan mæto-inu nipætin mæsin tæmimis. Kæn ilat kotelkeike mæmæ okotilæs motælæhæu-pæn e nelki Iesu. ¹⁹ Mæto ilat kotæruu nuwinæn imæ mæto-inu netæmim tepæt æh-ikin. Kæn kæmotuwîn æpæh ilis e nimæ motos-irækis næhgi nimæ mæsin, § kæn motæhlman-æhlman suah un tatite e nimitiwin ræhan muwin iuæhkir æm o Iesu.

²⁰ Nian Iesu tæmehm ræhalat nahatætææn, kæn tæmæn mæmæ, “Iolik. Ræham nolæn rat min, io emos-irækis.”

²¹ Kæn iægætun min ræha Lou ne Farisi min nikilat tæht mæmæ, “?Etæmim naka u tatæghat ausit mæmæ in Uhgin? Uhgin æm in titun nos-irækisæn nolæn rat min ræha netæmim.” ²² Iesu in titun æm ræhalat nætæligæn, kæn in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Tahro nakoatætælig min-nulan? ²³ ?Naka in timætig mæmæ ekæn, ‘Ekos-irækis ræham tefagæ rat min,’ o ‘Ætul maliwæk’? ²⁴ Kæn roiu onækotehm mæmæ Næti Etæmim tatos nepætæn o nos-irækisæn tæfagæ rat min ikin-u e nætueintæn.” Kæn in tæmæn kæm suah u tatimis mæmæ, “Ætul, milæs ræham nimitiwin maliwæk matuwîn imam ikin.” ²⁵ Kæn roiu agin-æh min, suah u tæmætul milæs ræhan nimitiwin minataliwæk matænwiwi Uhgin minatuwin. ²⁶ Kæn ilat rafin kæmotaut pik ron narmilat

† **5:11:** E Naoa Ræha Uhgin, næghatæn u “leprosi” tatæghat-in nimisæn pisin pisin min ræha nuwigitæm. Nimisæn min u tatæraekin nuwigitæm, kæn Lou ræha Moses tatæn mæmæ suah kit itæm tæmos nimisæn næhlan, in tamkimik e niganæmti Uhgin. Afîn Levitikas itæm tepæt 13-14. **5:14:**

Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian æh, kæmol næhgi nimæ neen e tael. Kæn netæm min u kæmotos-irækis tael min neen mæmæ otol kuhal tahmen e suah u itæm in tatimis. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48

5:24: Jon 5:8

tiwig, kən moatənwiwi nərgi Uhgin, kən motasiəp kən moatəgin məsin moatən məmə, “Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pispis agin.”

Iesu təmaun-in Lifae

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmiet maliwək matuwın, kən in təmehm suah kit itəm tatos məni rəha takis, nərgin u Lifae, tatəpələh ikin katətou takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muarisig-in io muwa rəhak etənim.” ²⁸ Kən in təmapəs natimnat min rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.

²⁹ Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə. Kən netənim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netənim əpnəpin min kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat məmə okotagwən. ³⁰ Kən Farisi min ne netənim neen min rəhalat itəm iəgəhun min rəha Lou, nikilat təsagienən kən moatən-ən kəm netənim rəha Iesu məmə, “?Tahro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netənim itəm koatos məni rəha takis ne netəm nol təfagə rat?”

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etənim itəm in təsimisən, təsuwinən mehm tokita. Məto etəm tatimis, in otəkəike muwin mehm tokita. ³² Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nikilat təht məmə kotətuatip rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərət min itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netənim rəha Jon Baptais, nian rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgin, kən netənim rəha Farisi min koatol əm nat kitiah, məto rəham netənim min kotagwən əm katilpin. ?Tahro?” ³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etənim itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə okotəkəike motapəs nunən nagwənən, o kəp? !Kəp! ³⁵ Məto nian tatuwa itəm netənim okotiləs-irəkis suah u itəm təmol əm marit motiləs kan isəu o rəhan min netənim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan.”*

³⁶ Kən Iesu təmuəh min nimaa nəghatən kit tol min-nulan məmə, “Okol suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən wirən ilau napən oas.

³⁷ “Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmol e nuwigi nənı.† Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otəhləpik kən mol pətəl oas in otasis kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl min, in otərat. ³⁸ Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi. ³⁹ Kən etənim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsolkeikeən məmə otənım min wain wi, məto-inu in otən məmə, ‘Wain oas in təwir.’ ”

5:30: Luk 15:1-2

5:34: Jon 3:29

*

5:35: “Etənim itəm təmol əm marit” tatəpsen-pən

Iesu, kən “rəhan min netənim” tatəpsen-pən netənim min rəha Iesu. † 5:37: E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigi nənı. Pətəl wi in timətmətiq o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətəhləpik pətəl tətasis.

6

Netāmim rāha Iesu kəmoatəhl wit e nian rāha Sapat

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Nian kit e Sapat, Iesu ne rāhan min netāmim kəmotaliwək motuwa e nasumən min rāha wit, nat kit tahmen e rais, kən rāhan min netāmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin, kən moatun. ² Məto Farisi min neen koatən māmə, “!Ei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?”

³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “?Itəmat nəsofafinən e Naoa Rəha Ughin, natimnat min əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rāhan min netāmim, nəumis təmus ilat. ⁴ Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Ughin, təmos pīret u itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Ughin. Kən Lou tatən māmə pris min əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən mos-ipən neen kəm rāhan min netāmim māmə okotun.” ⁵ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Io, Nəti Etāmim, ekatəramərə e nian rāha Sapat.”

Iesu təmol-wir etāmim e nian rāha Sapat

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Kən e nian pišin kit min rāha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgəhun netāmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ⁷ Kən iəgəhun min rāha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik māmə okotehm-tu Iesu māmə otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən māmə Iesu təmətgəhl Lou.

⁸ Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən tāmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis māmə, “Wa, mətul aupən e niganəmti netāmim rafin.” Kən təmuwin mətul-pən əh aupən. ⁹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Takolkeike māmə ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətuatip e Lou māmə okol, okol nat wir, o okol nat tərət? ?Okosmegəh etāmim, o okohamnu etāmim?” ¹⁰ Kən təmisilu ilat rafin mitalau, kən tāmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis māmə, “Əg-ətuatip-in nelmə.” Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir. ¹¹ Məto netəm min əh, nikilat tinərat pik agin, kən kinoatəghat-əghat kəm ilat min māmə okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təmitəpun tuelef aposol min rāhan

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot māmə otəfak, kən in təmətatig matəfak kəm Ughin e nian əh mətoarus tian. ¹³ Kən tinian, təmaun-in rāhan min netāmim māmə okotuwa kehm. Kən təmitəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat māmə aposol min. ¹⁴ Nərgi aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi māmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu, ¹⁵ ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in māmə Selot,* ¹⁶ ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rāhan min tikimir min.

Iesu təməgəhun netāmim kən mosmegəh netāmim itəm kəmoatimis

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Kən Iesu ne rāhan aposol min kəmotiet e nitot u moteiuaiu motuwa motatig e nitən iəməhl ilat rāhan netāmim tepət, ne nimanin netāmim

6:1: Dut 23:25
futnot e Mat 10:4.

6:2: Jon 5:10

6:3: 1 Saml 21:1-6

6:4: Lev 24:5-9

* 6:15: Əplan-tu

tepat min kəmotisi-pən nitən Jutia, ne Jerusalem, ne nikalkal nitəhai ikin Taea ne Saeton. ¹⁸ Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wir nimisən min rəhalat. Kən in təmol-wir netəmim itəm narmin rat min kəmoatərəkən ilat. ¹⁹ Kən netəmim itəm kəmotətul moatitəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu nəsanənən tatisi-pən lan matol-wir ilat rafin.

Nagienən ne nəratən

(Mat 5:1-12)

²⁰ Kən Iesu təmasipən mehm rəhan min netəmim, kən tən-ipən kəm ilat məmə,

“Itəmat u ian-rat min, nakoatətig e nəwīrən pahrien. In nəwīrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgin, kən in tatəramərə etəmat.

²¹ Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatətig e nəwīrən pahrien. In nəwīrən pahrien məto-inu, onəkotən məmə, ‘Əwəh, tahmen.’

Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatətig e nəwīrən pahrien. In nəwīrən pahrien məto-inu onəkotalah.

²² Nakoatətig e nəwīrən pahrien nian netəmim koatətəhau itəmat, kən kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol natimnat kitiaəh itəmat min ilat, kən katən rat itəmat, kən katərəkən-rəkən nərgitəmat məmə itəmat rəha iərmis min, kən ilat koatol nolən min əh kəm itəmat məto-inu io Nəti Etəmim, kən itəmat rəhak min.

²³ “E nian min əh, otəgien, kən motətip-ətip e nagienən məto-inu nətouən asol rəhatəmat rəha natimnat min əh tətətig əpəh e nego e neai. Nikitəmat otəgien məto-inu tipilat min kəmoatol nolən kitiaəh əm kəm ien min aupən ikin.

²⁴ “Məto, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu, ninotos rəkis nagienən rafin itəm onəkotos.

²⁵ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotəgwən pik moatəto təwir lan əh-roiu məto-inu, nəumis otəpanus itəmat.

Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək onəkotasək aɡin.

²⁶ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatiləs-ipər nərgitəmat məto-inu, tipilat min kəmotiləs-ipər mihin nərgi ien eiueiuə min aupən ikin.”

Otolkeike rəhatəmat

tikimīr min

(Mat 5:38-48; 7:12)

²⁷ Kən təmən min məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlig-in motitun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimīr min, kən motol təwir kəm netəm koatətəhau itəmat, ²⁸ kən nian netəmim koatau iərmis-in itəmat, məto itəmat onəkotəpəh-in o Uhgin məmə otos-ipən rəhan nəwīrən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərət kəm itəmat.

²⁹ “Okəmə suah kit tatem nikapim, kən ahwin-pən nikalin kit min tem. Okəmə suah kit tatiləs rəham kot, kən atətul matip o nos-ipən minən rəham sot. ³⁰ Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm təmos rəham neen natimnat, apəs əm, məsəpəh-inən.

³¹ Kən otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat.

32 “?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u koatolkeike itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol təwir kəm ilat min, kən moatolkeike ilat min. 33 ?Kən okəmə nəkoatol əm təwir kəm netəm min əh itəm koatol təwir kəm itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol əm nat kitəh min. 34 ?Kən okəmə nakoategəhan-in natimnat kəm netənim neen itəm ilat kotitun nos-ipa minən nitain, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koategəhan-in natimnat kəm ilat min məmə nian kit kəpanotos-ipən min nitain tahmen.

35 “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimir min, kən moatol təwir kəm ilat, kən moategəhan-in natimnat itəm kəmosot məmə okəsotalpinən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətəuən asol tətətig, kən nakotuwa nenəti Ughin Ilis Agin, məto-inu in tatol təwir kəm netəm naumis min, kən tatol təwir min kəm netənim itəm kəsotənən məmə nikilat tagien o natimnat wir itəm in tatol kəm ilat. 36 Otasəkitun netənim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətəsəkitun netənim.”

*Əsənən nolən rəha etənim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)*

37 Kən İesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etənim məmə in tərət, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərət; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpinən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpinən o təfagə rat kit rəham; aluin nolən rat rəha etənim itəm təmol kəm ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham. 38 Awte kən məhan nelməm kəm netənim, kən kos-ipinə natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgətain, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.”

39 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “İganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. !Kəsi, okiaiwig-pən e noakimil asol! 40 Etəm tətətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgəhun, məto etənim itəm tətətəlig-in wir matətəu-pən iəgəhun e nətəligən min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgəhun.

41 “?Təhro nakatən nisip noan məsin itəm təmuwın e niganəmti piam, məto nikim təsəhtən nig asol itəm tətətig e niganəmtim? 42 ?Okəmə nakəsehmən nig asol əpəh e niganəmtim, kən onakahro min-nulan mos-irəkis nisip e niganəmti piam? !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Aupən mos-irəkis nig asol e niganəmtim, kən mitun nehm wirən nisip e niganəmti piam kit.

43 “O nat əh inəh, iatən məmə, nig katun tikə itəm tatəe-in nig kəsunən, tahmen-pən əm e nig kəsunən təsoe-inən nig katun, 44 məto-inu etənim tatitun nig e nehmən noan. Ko etənim təsəhlən noa nig katun e nolkosik, kən ko etənim təsəhlən noa nig tətəhen e nol e luən. 45 Etəm təwir, nikin tərrioah e natimnat wir min, kən in tatol natimnat itəm təwir. Kən etəm tərət, nikin tərrioah əm e nolən tərət min, kən in tatol əm nolən tərət; məto-inu e nian tatəghat, kən natimnat min əh e nikin koatiet.”

46 Kən İesu təmən məmə, “?Təhro nakotaun-in io məmə ‘İəməmə, İəməmə,’ məto nəsotolən nat naka itəm ekatən? 47 Pəs ekəgəhun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matəto nəghatən min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.

⁴⁸ “Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkin rəhan nimə. Aupən, təmel nisip meiuaiu muwin mafəl wir kəpiel apin əpəh ləhau, kən miləkin-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa mīləs pikən, mətə təsəloalən lan, mətə-inu təmiləkin wir tiəkis. ⁴⁹ Mətə etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etəmim itəm tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e nīməptən. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa mīləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin mīməlkin-məlkin.”

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Mat 8:5-13)

¹ Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwin əpəh e taon Kapaneam. ² Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom tatətig, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, mətə slef əh tatimis pik, rəhan nahməən tepət. ³ Kən e nian etəm-iasol əh təməto namnusən rəha Iesu, kən in təmahləpis netəm-iasol neen rəha netəm Isrel məmə okotuwin motən-ipən kəm Iesu məmə otuwin mol-wir rəhan slef. ⁴ Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasik ron motən məmə, “Iərəməre, tətuatip əm məmə nakasitu e suah əh, ⁵ mətə-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in təmiləkin nimə rəha nuəfiminən rəhatat.”

⁶ Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kīnoatuwa iuəhkīr o nimə, etəm-iasol rəha mopael min təmahləpən rəhan min netəmim kotuwin motehm Iesu moatən-ipən məmə, “Iərəməre, əsəlikiamtəən ik o nuwamən, mətə-inu esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikin. ⁷ Kən tol min-nəhlan, io esimnən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, mətə io etəm ləhau əm. Mətə aghat əm, kən rəhak slef, in otasanən min. ⁸ Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, mətə-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəməre lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəməre elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwin,’ kən tuwin. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən in tol.”

⁹ Nian Iesu təməto nəghatən u, narmin təmiwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nimanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, “Ekatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapin noanol min rəha Isrel, mətə esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan.” ¹⁰ Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotəhm slef əh tinəsənən rəkis.

Iesu təmosmegəh nətī nəutahlimis kit

¹¹ Kən təsuwəhən e natimnat min u, Iesu təmuwin e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan min netəmim ne nimanin netəmim tepət itəm koatəuarisig-in in. ¹² Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkīr o nafiluə rəha taon, kən təməhm netəmim koatisi-pən e taon moatalis etəm təmimis kit. In etəm aluə iərman, nətī nəutahlimis kit noan kitəh əm. Kən nimanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh. ¹³ Kən nian Iərəməre təməhm nəutahlimis əh, in təmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in məmə, “Əsasəkən.” ¹⁴ Kən təmuwin mek pet itəm kətalis suah u təmimis lan, kən kəmotətul. Kən Iesu təmənipən məmə, “!Etəm aluə! !Iatən kəm ik məmə, ətul!” ¹⁵ Kən etəm təmimis

tināmegāh minātul, kən mātoun matəghat. Kən Iesu tamos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.

¹⁶ Netənim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi Uhgin māmə, “! Ien asol kit roiu tətətig kitat min!” Kən motən min māmə, “!Uhgin təmuwa māmə otasitu e rəhan min netənim!” ¹⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau ikin min rafin e nitən Jutia kən e niməptən min rafin iuəhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais

(Mat 11:2-19)

¹⁸ Netənim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natimnat rafin itəm Iesu tamol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etənim mil kəiu kuea ron, ¹⁹ kən tahləpis ilau māmə okian muehm Iəramərə muətapəh ron māmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pisin kit min?”

²⁰ Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in māmə, “Jon Baptais təmahl-ipa itimlau ekuea māmə ekuətapəh ron ik māmə, “? Karmə ik suah əh itəm otuwa, o mətə ekotasipən o etəm pisin kit min?” ”

²¹ Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, mətə Iesu tatol nimisən tēpət koatəwir. Neen koatos nimisən pisin pisin min, neen narmin rat tətətig elat. Kən netənim tēpət niganəmtilat tēpis, mətə Iesu tamol-wir ilat. ²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau māmə, “Iatəlig mian muən-ipən natimnat min u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm niganəmtilat tēpis kinoatəplan nat. Kən netənim itəm nelkilat tərət kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegāh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ²³ Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm netənim itəm kəsotəmeən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən.”*

²⁴ E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig min, kən Iesu təmətuoun matəghat-in Jon kəm nimanin netənim. In təmən māmə, “?Aupən ikin, itəmat nəmoatuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin māmə onəkotehm naka? ?Nəmoatuwin māmə onəkotehm suah kit əpnapin əm itəm tahmen e nuwig itəm nimətag tətəhl tatahuin-ahuin? !Kəp! ²⁵ ?Okəmə kəpə, kən nəmoatuwin māmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? !Kəp! Netəm itəm koatuwin e napən wir, motagien əm e rəhalat nautə, ilat kotətig e nimə wir min tahmen e rəha kig. ²⁶ ?Kən naka əh nəmoatuwin māmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, nipahrienən, mətə iatən kəm itəmat māmə in ilis taprəkis-in e ien. ²⁷ Suah u inu Naoa Rəha Uhgin təmatəghat in māmə,

‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən. In otaupən-in ik māmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’

²⁸ Iatən kəm itəmat māmə, netənim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkis-inən suah əh Jon. Mətə etəm tətətig ləhau agin e netənim rafin e nəramərəən rəha Uhgin, in ilis taprəkis-in Jon.”

²⁹ Nian netənim əpnapin, ne netənim rəha nosən mənə rəha takis kəmotəto nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən māmə suatip rəha Uhgin in

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68 **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Nöl Əpən 1:8

7:22: Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netənim tēpət koatasipən o Kristo itəm otəpanuwa. Mətə nikilat təht māmə in otol nolən min itəm tol pisin e nolən min rəha Iesu. Nikilat təht māmə Kristo otos nəsanənən o nəluaginən e kapman rəha Rom. **7:26:** Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1

suatip atuatip. Koatən nəhlan mato-inu Jon təmol baptais rəkis elat.³⁰ Məto Farisi min ne iəgətun min rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol baptais elat, kən inəh kəmotərakin suatip rəha Uhgin e nəmegəhən rəhalat.

³¹ Kən Iesu təmatəghat min məmə, “?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu, məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəligən naka? ³² Ilat kotahmen-pən əm e nisualkələh itəm nat kit tikə otol nīkilat tagien. Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən motagət əfəməh motaun-in ilat min neen məmə, ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiua rəha nimisən, mətə nəsotasəkən kitat min itimat.’

³³ “Iatən min-nulan mətə-inu nian Jon Baptais təmuwa, matətuakəm məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən, məsənimən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ ³⁴ Mətə io, Nəti Etənim, emuwa mətəgwən matənim wain, kən itəmat nakoatən məmə, ‘!Otəplan-tu, suah əh in etənim rəha nagwən pikən ne etənim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən mənə e takis, ne netəmim itəm nol təfagə!’ ³⁵ Nenatigən rəha Uhgin ne nalpəkauən rəhan in tətətip məmə itimlau Jon ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tətəgətun məmə inu nīpahrienən.”

Pətan rat kit təmau nelki Iesu e senta

³⁶ Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in tətəpəh o Iesu məmə otuwīn magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwīn latuənu, muwīn e nīpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh məmə otəgwən.[†]

³⁷ Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təmətə məmə Iesu tətəgwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətətig e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katan məmə alapasta. ³⁸ Kən in təmuwa iuəhkīr o Iesu mətul e nīkali nelkin mətəsək, nahui nəmtin tətəoun mətəhl-pən e nelki Iesu mīnol nelkin tīnəpilit. Kən təmafəl nahui nəmtin e nelki Iesu e noanun, kən mətəofəl nelki Iesu matos-ipən nīsiaiən kəm in,[‡] kən mol-pən senta e nelkin.

³⁹ Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atip e nīkin məmə, “Okəmə suah əh in ien pahrien, kən okol in təmitun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkin, məmə in iol təfagə rat.”

⁴⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən Saimon təmən məmə, “Iəgətun, ən-tu kəm io.”

⁴¹ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau mənə təsahmenən, kən iərəmərə kit təmos-ipən mənə neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpīn rəhan mənə. Kit təmos faif-hanrit tenarius, kən kit tos fifti tenarius. §

⁴² Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nītain, kən iərəmərə təmən məmə,

7:29: Luk 3:12 7:30: Mat 21:32 7:34: Luk 15:2 † 7:36: Nian min neen, netəm Isrel koatətu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotəgwən. Mətə tepil rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotəpil e nīkalilat motol nelmilat tətətu-pər rəhalat kaugə, kanu nelmilat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətəmahl-iarəp katehm wir əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmin e Mat 26. 7:37: Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ 7:38: Nəghatən Kris atuatip tatən məmə, pətan əh təmek nelki Iesu e nohlin. Inu nəmtatin məmə in tətisai-in pik Iesu, kən nīkin tagien o natimnat itəm Iesu təmol kəm in. § 7:41: Roiu, faif-hanrit tenarius tahmen e faif-hanrit-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

‘Uapəs əm nalpinən məni itəm nəmioas.’ ?Kən suah mil u in pəhrüən lan otolkeike pik iərəməra?”

⁴³ Kən Saimon in təmən məmə, “Nikik təht məmə etəm u itəm in təmos məni tepət, kən iərəməra təmasəkitun pik, in otolkeike pik iərəməra.” Kən Iesu təmən məmə, “Nəmən pahrien.”

⁴⁴ Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nəhui nəmtin mafəl e noanun. ⁴⁵ Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtin kit itəm tatəgətun məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwin əm nulan, kən nolən rəhan tatəgətun məmə in tolkeike pik io. ⁴⁶ Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, məto pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtin tiəkis. ⁴⁷ Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat min itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən min əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pik io. Məto nian iatos-irəkis təfagə rəha etəmin noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io.”

⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Reham təfagə rat min, io enafəl rəkis.”

⁴⁹ Kən netəmin neen min itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat min məmə, “?Etəmin naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkis təfagə rəha etəmin?”

⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Uhgin təmosmegəh ik məto-inu nəmahatətə lak. Kən uwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətətig ron ik.”

8

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

¹ Uarisig e natimnat min əh, Iesu in taliwək matuwin e taon min neen ne latuənu min neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kən mətamnus-iarəp nəmnusən təwir rəha nərəməraən rəha Uhgin. Kən e nian əh, tuelef aposol min rəhan kəmoatətəu-pən. ² Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin ilat kəmoatimis, o kəmoatos narmin rat min tətətig elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wir rəhalat nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepin lan; ³ ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatərəməra e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan min u koatos-ipən rəhalat məni o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e niməptən

(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

⁴ Nimanin netəmin tepət kəmotisi-pən e taon min tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə, ⁵ “Suah kit, etəm rəha nəfəən nikuti wit, təmuwin matərakin nikuti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e suatip, kən uarisig netəmin kotuwa kaliwək lan, kən mənig min kotuwa motun rəkis ilat. ⁶ Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau tika ləhau lan. ⁷ Kən nikutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne

wit kuəwɪə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotimis.
⁸ Kən nikutin neen mɪn kəmotisas-pən e nəptən wir motəwɪə moteo-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit.”

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən mɪn u.”

⁹ Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, “Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm itimat.” ¹⁰ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itamat, Ughin tinerəh rəkis e rəhatəmat suatip məmə itamat onəkotitun nəghatən rəha nərəmərəən rəha Ughin itəm tatəhluaig. Məto netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən mɪn, məmə ilat okoatehm, məto kotəruu, kən ilat okoatəto, məto okol kəsotitunən.”

¹¹ Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nipəti nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nikuti wit, inu nəghatən rəha Ughin. ¹² Nikutin mɪn itəm koatias e suatip, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Ughin, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha Ughin e rəhalat nətəligən məmə okəsotənən nipahrienən lan, kən Ughin otəsosmegəhən ilat. ¹³ Kən nikutin mɪn itəm koatias-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Ughin, kən nikilat tətəgien ron. Məto nokilat təseiuauiən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkir əm. Məto nian nəsasauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən. ¹⁴ Kən nikutin mɪn itəm koatias-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Ughin, məto natimnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhən rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kətolkeike nautə tepət, o kətolkeike məmə okotəto təwir e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e nəghatən rəha Ughin. ¹⁵ Məto nikutin itəm tatisas-pən e niməptən təwir, inu tahmen e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Ughin, kən nikilat tətəuatip kən məwir, kən ilat kotaskəlīm nəghatən rəha Ughin tətətig tiəkis e nikilat. Kən ilat kotalkut matuwɪn matuwɪn, kən moteo-in nəmegəhən təwir.”

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətəsiepən e lait kən mətəii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolan mihin. Nian nakotəsiepən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan. ¹⁷ Kən e nolən kitəh mɪn əm, okəmə suah kit tatəhluaig-in nat kit, məto Ughin otol əp in, kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Ughin otən-iarəp. ¹⁸ Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm tinitun rəkis nipəti nəghatən rəhak, in titun nosən təhmin mɪn. Məto etəm itəm təsitunən, in otəmkarəpən e nat itəm nikin tatəht məmə tatos.”

Mama rəha Iesu ne pian mɪn
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɪn kəmotuwa məmə okotehm, məto okol kəsotuwinən iuəhkir motehm məto-inu nimanin netəmim tepət koatətəlosig-in. ²⁰ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne pian mɪn ilat əpəh ihluə koatətul, kən kətolkeike məmə okotehm ik.”

²¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Netəmim rafin itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim mın, rəhak mama ne piak mın.”

Iesu tāmən-iahau nimətag asol e Lek Kalili

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Nian kit Iesu ne rəhan mın netəmim kəmotuwın e pot kit, kən in tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Pəs kotuwın əpəh entənipən-pən e lek u.” Kən kəmotiww niuwən motiet. ²³ Nian pot tınətaiu, kən Iesu təmuwın mapıl. Kən nimətag asol kit təmeiuiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwın e nıpəgnoa pot, iuəhkır əm pot tətəmmim. ²⁴ Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-ta, okotimis roiul!”

Kən Iesu təmaiir məghat mən-iahau nimətag ne peau-peau asol mın māmə, “! Nahmen, uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən tınəməlinu tınəməlinu. ²⁵ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “?Tahro? ?Rəhatəmat hiə nahatətəən?”

Məto ilat kinoatəgin, kən narmilat tınatiwig mın, kən mınəatən-ipən kəm ilat mın māmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnəpın nimətag ne nəhau, məto katutəlig-in rəhan nəghatən matioal.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat mın e suah kit

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar. ²⁷ Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmin rat mın kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən, kən in təsapılən imə, məto in tətatig əm əh e nıpəg kəpiel mın, ikin katitənim netəmim ikin. ²⁸⁻²⁹ Aupən ikin, nian tepət, narmin rat əh tatol in tətəlməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmin e sen māmə otaskəlim tiəkis moatehm māmə otəsərəkin-rəkinən natimnat. Məto e nian rafin tateatip-eatip sen mın əh, kən narmin rat tatakəike kəm in māmə otiet magim muwın əpəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearig əfəməh, muwa morin-pən e nelki Iesu, kən mətagət māmə, “!Iesu, Nəti Uhgın İlis Agin! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik māmə onəsolan nəlpinən asol kit kəm io!” Narmin rat u tāmən nəhlan məto-inu Iesu tınən rəkis māmə in otiet magim e suah u.

³⁰ Kən Iesu təmətapəh māmə, “?Nərgəm pah?” Kən in tāmən māmə, “Nımanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan. ³¹ Kən narmin rat mın kəmotətapəh əskasik o Iesu māmə, “Onəsahl-ipənən itimat e nıpəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nəlpinən.”

³² Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs mın tepət kotəgwən motan əh-ikin. Kən narmin rat mın kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu māmə, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs mın əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwın. ³³ Kən narmin rat mın u kəmotiet e suah un motuwın e pikəs mın, kən pikəs mın ilat rafin kəmotaiu moteiuiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motəmmim.

³⁴ Nian netəm kotəgwən pikəs mın kəmotəhm nat u, kəmotiet motəgin motuwın moatən-iarəp namnusən rəha natimnat mın u e taon rəhalat ne ikin mın rafin titəlau lan. ³⁵ Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin māmə okotəhm natimnat mın əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm mın suah un itəm narmin rat mın kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh

iuahkir e nelki Iesu, tinəsalmlən, kən minuwın-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

³⁶ Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotam-nus tatuwin kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wir suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan.

³⁷ Kən netəmim rafin u kotatig iuahkir ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, mətə-inu ilat kənoatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entənipən-pən ikin.

³⁸ Mətə suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmatəpəh o Iesu məmə, “!Awı, pəs ekımnə kitat!” Mətə Iesu təmən-ipən kəm in məmə,

³⁹ “İtalig matuwın imam ikin, muwin mən-iarəp natımnat min itəm Uhgın təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwin ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natımnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nian Iesu təmitəlig-pa min e entənipən-pa lan e lek u, netəmim nıkilat təmagien məmə kınotehm min Iesu, mətə-inu ilat kəmoatəsahgin.

⁴¹ Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən. Təmuwa meıuau misin nulin e nisıaiən, matəkəike e nətapəhan kəm Iesu məmə in otuwın əpəh iman ikin, ⁴² mətə-inu rəhan pətan əkəku tatimis pik rəhan nahməən tepət, kən otəsuwəhən timis. In noan kitış əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmalıwək matuwın o pətan əkəku əh, kən nımanin netəmim tepət kəmotuwa kıləlau lan katıləs-pikən-ləs-pikən. ⁴³ Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nımisən rəhalat nıpitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən təmuwin o netəmim tepət itəm koatol mərsin, mətə okol kit təsol-wırən. ⁴⁴ Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek nıpəgnəmti nıməhan rəha Iesu, kən əmun roıu agin-əh min əm, rəhan nımisən təmol namnun. ⁴⁵ Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təmek io?”

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!Etəm-iasol, nımanin netəmim tepət koatıləs-pikən-ləs-pikən ik!”

⁴⁶ Mətə Iesu tən məmə, “Kəp. Ekitun məmə suah kit təmek io mətə-inu emətə məmə nəsanənən təmıet lak.”

⁴⁷ Kən e nian pətan əh tınıtun məmə okol in təsəhluaıgən, in təmuwa mətəsiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nisıaiən kəm Iesu. Kən e nıganəmti netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən matən-iarəp min məmə e nian təmek in, kən roıu agin-əh min əm, rəhan nımisən təmol namnun. ⁴⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, rəham nahatətən lak təmol-wır ik. Kən atuwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətatig ron ik.” ⁴⁹ Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətım pətan əkəku tınımis rəkis. Əsəlıkıamtən iəgətun.”

⁵⁰ Mətə nian Iesu təməto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir min.” ⁵¹ E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nımə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmə ilat əm okotuwın imə. ⁵² Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, mətə Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsımisən. In tətapıl əm.”

⁵³ Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotitun məmə pətan əkəku əh tinimis rəkis. ⁵⁴ Məto Iesu təmea-pən miləs nelmi pətan un kən maun-in məmə, “Pətan əkəku, ətul.” ⁵⁵ Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh min mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otos-ipən nat kit tun.” ⁵⁶ Kən rəhan mama ne tata, narmilau təmiwig pik, məto Iesu tən-ipən kəm ilau məmə, “Onəkəsuan-iarəpən natimnat min u kəm suah kit.”

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nəməməən rəha Uhgın

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kən Iesu təmuəfimin rəhan netəm tuelef kotuwa kitiaəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətan o nəməməən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min, kən məmə ilat okotol-wir nimisən min. ² Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nəməməən rəha Uhgın, kən məmə okotol-wir netənim itəm koatimis.

³ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwin, məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotahmen-pən e kasikin, o kətim, o nagwənən, o mənə, kən məsotosən napən kəiu.

⁴ Kən e nian itəmat nakotuwin e latuənu kit motatig e nimə kit, nimə u inun onəkotatig əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan. ⁵ Kən ikin pəhrəuən onəkotuwin ikin, okəmə netənim nikilat təsagienən məmə nakotuwa motatig itəmat min ilat, kən otəhapispis rəkis nimoulul e nelkitəmat motiet. Inu nəmtətin kit tatəgətan məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgın tərət olat.”

⁶ Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwin latuənu min moatəmnus-iarəp namnusən təwir, kən ikin min rafin koatuwin ikin, moatəfak o netənim tətət, kən kotəmegəh.

⁷ Kən Kig Herot Antipas u in iəməmə e nitən Kalili, in təməto namnusən rəha natimnat min u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlig-in muwin minəruru əfəməh məto-inu netənim neen kotən məmə Jon Baptais tinəmegəh min, ⁸ kən netənim neen min kəmotən məmə Elaija tinuwa min, kən netənim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgın aupən ikin itəm təməmegəh min. ⁹ Kən Herot Antipas təmən məmə, “Jon u, io enəməhatip rəkis rəhn-kapə. ? Məto etənim pah u iatəto rəhan namnusən?” Kən in təməgəs-in Iesu məmə otəplan.

Iesu təmagwən netənim faif-taosan

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;

Jon 6:1-14)

¹⁰ Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən kəm in natimnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkis e netənim, motuwin əpəh e taon pisin kit min, nərgin u Petsaeta. ¹¹ Məto e nian netənim kəmotəto namnusən məmə Iesu tinuwa, kən kəmotuwa motuarisig-in ilat. Kən Iesu nikin təmagien əm nian in təməhm ilat, kən in tatəgətan ilat e nəməməən rəha Uhgın, kən matol-wir netəm koatimis kotəmegəh min.

¹² Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron, moatən məmə, “Iəməmə. Ahl-ipən netənim rafin koatuwin əpəh e

latuənu min məmə okotegəs-in ikin təwır kit rəha napılən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun mətə-inu, ikin-u koatan ikin roiu, in liminan.”

¹³ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm min əh.” Kən ilat kotən məmə, “Itimat ekoatos əm pıret faif ne nəm kəiu. ?Tahro? ?Nakolkeike məmə ekotuwin motos-nəmtin nagwənən kit min nigı nımanin netəmim min əh rafin?” ¹⁴ Kəmotəghat nəhlan mətə-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikin əh, okəmə kafın nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.

Məto İesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Otuwin motoor ilat fite fite motən məmə okotəpələh.” ¹⁵ Kən rəhan min netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin kəmotəpələh.

¹⁶ Kən İesu təmos pıret əh faif ne nəm kəiu, masipər e neai, kən matəfak kəm Uhgın o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotos-ipən kəm netəmim. ¹⁷ Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwin nərpılət tasis. Kəmotapəs nımismisi nagwənən, kən netəmim rəha İesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.

*Pita təmən məmə
İesu in Kristo*

(Mat 16:13-20; Mak 8:27—9:1)

¹⁸ Kən nian kit, İesu ne rəhan min əm kotatig, kən İesu tatəghat kəm Uhgın e nəfakən. Kən in təmətapəh olat məmə, “?Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?” ¹⁹ Məto kotən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən neen koatən məmə ik ien Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgın aupən ikin itəm tınəmegəh min.” ²⁰ Kən İesu təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

²¹ Məto İesu təmən-iaəhau əskasik ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən min əh kəm netəmim. ²² Kən in təmatig mən min kəm rəhan min netəmim məmə, “Nat kit itəm otəkəike muwa mol nıpahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nəhməən e natimnat tepət. Kən netəm-iasol min rəha noanol rəha İsrəl, ne pris asol min, ne iəgətuwin min rəha Lou, ilat okotəuhlin mənətaalat kəm io, kən motəhamnu io, kən ekimis. Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgın otol ekəmegəh min e nımisən.”

²³ Kən İesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəm u tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike maluin atıp in, kən e nian rafin in otəkəike mıləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io, ²⁴ məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakıəh e rəhan nəmegəhən lili. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, kən in otos nəmegəhən lili. ²⁵ ?Okəmə suah kit tatos rafin natimnat rəha nətueintən u, kən otimis ron, in otıləs nat wir naka? ²⁶ Okəmə nətaulis-in io mətaulis-in min rəhak nəghatən, kən Nəti Etəmim in otaulis-in min ik e nian itəm in otatuwa e nəpətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nəpətən əhag-əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min itəm kotasim. ²⁷ Məto iatən nıpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul ikin-u, uarisig nəpanotimis məto nakotaupən motehm nəməməən rəha Uhgın.”

*İesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ Uarisig e nāghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkīr nian eit tinuwa minuwīn rəkis, kən Iesu tāmīt Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwīn əpəh ilis e nītōt māmə okotəghat kəm Uhgin e nəfakən. ²⁹ Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tinuwa minol pisin, kən napən rəhan təmuwa məruən matipitipit. ³⁰ Kən əmun Moses ne Elaija kəmuət-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu, ³¹ kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mitalau elau, kən katəhaləghat-in nīmīsən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nāghatən rəha ien min rəha Uhgin otuwa mol nīpahrienən lan.*

³² Məto Pita ne təs mil, napilən tinos rəkis iləhal, kən kəməhalapil məsin. Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol titəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne Elaija katuətul iləhal Iesu. ³³ Kən nian suah mil kinətuagim minatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-ipən kəm Iesu māmə, “Iərəməra, təwir māmə itiməhal etəhalatig ukin-u. Pəs ekəhaliləkin makeen kisil, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto in təmatəghat əpnapin əm, təsitunən māmə nāghatən naka in tatən. ³⁴ Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian napuə təməfətain iləhal, kəməhaləgin kəməhaləgin. ³⁵ Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmisipən e nimal napuə, tatən māmə, “Inu nətik itəm io emitəpun. !Əhalətəlig-in wir!”

³⁶ Nian kinotəto rəkis nəwia Uhgin təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian min əh, kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

*Iesu təməhl-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Kən kəmən lawig in, nian Iesu ne rəhan etənim miləhal kəmotisi-pər ilis e nītōt moteiuaiu-pa, kən motehm netənim tepət kəmotuwa ron. ³⁸ Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh Iesu māmə, “Iakolkeike māmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahli iouen kitiah əm. ³⁹ Nian tepət, narmin rat kit tatuwa lan, kən mol in tətəgət pik, kən mol nīpətin tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən min kotiet, kotahmen əm e sop. Narmin rat əh tətəra kin pik in, kən mətəskəlim in, iuəhkīr təsapəsən in. ⁴⁰ Kən io emətapəh o rəham min netənim māmə okotəhg-iarəp narmin rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”

⁴¹ Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat māmə, “Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tikə. Kən rəhatəmat nətəligən təsətuatipən. Enəpou-in itəmat. ?Oekatig kitat min itəmat nian kuwəh? It nətim muwa ukin-u.”

⁴² Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmin rat təməhtigəpis tiet morin-pən e nisip, mol nīpətin tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat un, kən məhg-iarəp narmin rat tiet, kən mol suakəku təwir. Kən təmos-ipən suakəku titəlig-pən mehm rəhan tata.

⁴³ Kən ilat rafin, narmilat təmiwig o nəsanənən asol rəha Uhgin. Məto nian netənim narmilat təmiwig o natimnat rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan min netənim māmə, ⁴⁴ “Otos nāghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti Etənim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.” ⁴⁵ Məto rəhan min netənim kəsotitunən nīpəti nāghatən u məto-inu Uhgin təməhluəig-in

* **9:31:** Nāghatən Kris ətuatip tatən māmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magim əpəh Jerusalem.” **9:31:** Luk 9:22 **9:32:** 2 Pita 1:16-18 **9:35:** Luk 3:22 **9:44:** Luk 9:22

nipəti nəghatən u məmə ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in nətapəh-inən nipəti nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kən netəmim rəha Iesu koatol nikilat min məmə pah in iahgin etəm-iasol, etəm keike taprəkis-in ilat. ⁴⁷ Məto Iesu təmitun rəhalat nətəligən min, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e nikalın, ⁴⁸ kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nıkin tagien məmə otos suakəku kit mehm wır, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io, matehm wır io. Kən etəm tatos io e nıkin agien, in tatos Uhgın itəm təmahl-ipa io. Inu nipahrienən məto-inu etəm tatos-iaəhau in ləhau agin, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”

⁴⁹ Kən Jon təmən məmə, “İərəmərə. Itimat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iaəhau məmə otəsol wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etəmim.” ⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iaəhauən in məto-inu, okəmə suah kit təsolən tikimır itəmat min, kən in iolitəmat.”

Netəm Sameria neen nikilat təməsagienən o Iesu

⁵¹ Kən tinuwa iuəhkir o nian itəm Uhgın otos Iesu lan muwin əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-ipən atıp kəm in məmə otəkəike muwin Jerusalem, kən nat kit tikə məmə otəhtosig-in. ⁵² Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwın əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan. ⁵³ Məto netəm əh-ikin əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwın matig iməlat ikin məto-inu, ilat kotitun wır məmə tatuwin Jerusalem. ⁵⁴ Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat min əh, kən kəmuən məmə, “?İərəmərə, nakolkeike məmə ekuəun-in nigəm tisi-pən əpəh ilis e nego e neai meiuai muwa mus ilat?”† ⁵⁵ Məto Iesu təmeirair məhai ilau. ⁵⁶ Kən kəmotuwın min latuənu pisin kit min.

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisig-in Iesu

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwin e suatıp, kən suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “İo ekuərisig-in ik, ikin pəhruən onəkuwin ikin.”

⁵⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nipəg tatig məmə okotapıl ikin. Kən mənig min, nimaalat tatig məmə okotapıl ikin. Məto io Nəti Etəmim, nimə rəhak tikə o napılən.”

⁵⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min məmə, “Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak etəmim.” Məto suah un tən-ipən məmə, “İərəmərə, awi. Egəhan-in io ekuwin pitən mıtənım rəhak tata.” ⁶⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotimis rəkis e nikilat, koatitənəm atıp ilat min. Məto ik, uwın mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgın.”

⁶¹ Kən kit min tatən məmə, “İərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, məto awi, əpəs pitən ekitəlig-pən min imak ikin mauiatıpın rəhak min netəmim.”

9:45: Luk 18:34

9:46: Luk 22:24

9:48: Mat 10:40

9:50: Mat 12:30; Luk 11:23

† 9:54: Naoa oas min neen rəha Oltesteman katılpin nəghatən u məmə, “tahmen e Elaija.” Afın-tu 2 King 1:9-16

9:54: 2 King 1:9-16

9:61: 1 King 19:20

⁶² Məto İesu təməni-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah kit tətououn matol wək rəha Uhgın, məto rəhan nətəligən tatuwin o nat pisin pisin min neen, kən suah u təsahmen-pənən məmə Uhgın otərəməyə lan.”

10

İesu təməni-ipən rəhan netəmim sepinte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwir

¹ Uarisig e natimnat min əh, İərəməyə təmitəpun rəkis sepinte-tu netəmim neen min rəhan, kən təməni-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwin e taon min ne ikin min neen min itəm İesu təpanuarisig muwin ikin.

² Kən təməni-ipən kəm ilat məmə, “! Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. Kən otəfək-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otəhl-ipa iolwək min tepət məmə okotuwin kəulək-in nasumən rəhan. ³ Otuwin, məto nəkotəkəike motitun məmə io etəhl-ipən itəmat məmə nakotuwin təhmen-pən e sipsip əlkələh min itəm kotaliwək moatuwin ilugin e kuri iarupin min. ⁴ Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha məni, ne kətim, ne put, kən əsotamegən e suatip katəghat kəm netəmim.

⁵ “Nimə naka itəm onəkotuwin ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘!Pəs nəməlinuən otətətig ikin!’ ⁶ Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfəkən otuwa mol nıpahrienən, kən nəməlinuən otətətig ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfəkən otitəlig-pa min ron ik. ⁷ Kən otətig əm e nimə kitəh əm, sotapılən e nimə pisin pisin min. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka okotos-ipinə, otənim. Məto-inu in tətəuatip əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətəuatip məmə in otos nətouən lan.

⁸ “Nian itəmat nakotuwin taon kit, okəmə nıkilat tətəgien otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat, ⁹ kən otol-wir netəmim itəm koatimis motətig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat məmə, ‘Nərəməyə rəha Uhgın tatuwa iuəhkır otəmat.’ ¹⁰ Məto okəmə nakotuwin e taon kit, kən netəmim nıkilat təsəgienən otəmat, kən otuwin motaliwək e suatip asol min, kən motən məmə, ¹¹ ‘Nimə otuwin itəm tətətig e nelkitimat, ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin tətəgətin məmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgın təməpəs itəmat. Məto nəkotəkəike motitun məmə nəərəməyə rəha Uhgın tınatuwa iuəhkır rəkis.’ ¹² Kən iatən nıpahrienən kəm itəmat məmə, Uhgın otol nalpınən asol kəm ilat taprəkis-in nalpınən rəha taon rat əh Sotom aupən.”

¹³ “!İtəmat netəm Korasin, kəsi, nəhmən asol otuwa otəmat! !İtəmat netəm Petsaeta, kəsi, nəhmən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat rat motuwin moatəpələh e nəmtap e nıgəm motəgətin məmə koatəto tərət agın o rəhalat nolən rat min. ¹⁴ Məto e nian əh itəm Uhgın otol nalpınən kəm netəmim, nalpınən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpınən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ¹⁵ ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nıkitəmat təht məmə Uhgın otıləs-ipər itəmat e ikin rəha nısiailən əpəh e

nego e neai? !Kəp! Məto Uhgîn otîlās-iəhau itəmat nakotuwin ləhau agin, ikin itəmat onəkotaulis ikin.”

¹⁶ Kən Iesu tāmən-ipən kəm rəhan min məmə, “Netənim itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in io. Kən netənim itəm koatəuhlin məntaalat kəm itəmat, koatəuhlin məntaalat kəm io, kən netənim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io, koatəuhlin məntaalat kəm suah u itəm təmahli-ipa io.”

Netənim rəha Iesu sepinte-tu kəmoatitəlig

¹⁷ Kən netənim min rəha Iesu ilat sepinte-tu kəmotitəlig-pa min, kən nīkilat tətəgien moatən kəm Iesu məmə, “!Iəramərə, nat əpnəpin narmin rat min, məto nian itimat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatimat!”

¹⁸ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emehm Setan təmisipər ilis e neai meiuaiu tahmen-pən e nipitən. ¹⁹ Otətəlig-tu. Io enos-ipinə rəkis nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nakotitun neɡuətainən sinek min ne skopion* min. Kən nəsanənən itəm iatos-ipinə kəm itəmat, in taprəkis-in nəsanənən rəha tikimīr rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkinən itəmat. ²⁰ Inəh nīpahrienən. Məto nəsoətagienən məmə narmin rat min koatol nəwiatəmat, məto otagien əm məto-inu Uhgîn təməte rəkis nərgitəmat əpəh e nego e neai.”

²¹ Kən e nian əh, Iesu nīkin tətəgien pik e nəgienən itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgîn, kən in təməfak mən məmə, “Tata Uhgîn, ik Iəramərə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwīwi ik məto-inu nəməhluaig-in nīpəti natimnat min u e niganəmti netənim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netənim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²² Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkis natimnat rafin e nelmək. Tata əm titun Netin. Kən Nətin əm ne netənim neen, ilat min əm kotitun Tata. Ilat u netənim itəm Nətin təmitəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”

²³ Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min netənim məmə, “! Nəkotatig e nəwirən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat natimnat min əh! ²⁴ Iatən kəm itəmat məmə, aupən ikin ien min tepət, ne kig min tepət, kəmotolkeike pik məmə okotehm natimnat min u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotəto natimnat min itəm nakoatəto, məto kəməsotətoən.”

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwir kit rəha Sameria

²⁵ Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig wir o kəp. In tāmən məmə, “? Iəgətun, oekahro min-nulan mos nəmegəhan lili?” ²⁶ Kən Iesu tāmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən məmə naka? ?Nian ik nətafin, kən nīpətin tatən naka kəm ik?”

²⁷ Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike Iəramərə rəham Uhgîn e nīkim rafin, ne nəmegəhan rafin rəham, ne nəsanənən rafin

10:15: Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkiəh e nīməptən. Tatus itəm, kən titəhmə titəhmə, taprəkis-in mīlpət o timar.
10:20: Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17
10:25: Mat 22:35-40; Luk 18:18

rəham, ne nətəligən rafin rəham; kən molkeike min ik min neen tahmen-pən əm məmə nakatolkeike atip ik.”

²⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatip un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos nəmegəhən lilin.”

²⁹ Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm ətuatip, kən in təmətapəh o Iesu məmə, “?Məto pah min u ilat io min neen?”

³⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmiet Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwın əpəh Jeriko. Kən e suatip, iakləh neen kəmotaskəlim motəmki-rəkis rəhan natimnat, kən motoh kələhəu timiseah mətaməhl e suatip, kən kotagim motapəs.

³¹ Kən təpəwir əh, pris kit tatitəp suatip əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in təmaliwək mawilək-in matuwın. ³² Kən Lifaet[†] kit titəp min əm suatip kitiah muwa, kən nian təməplan suah əh tətəməhl, in təmol əm nat kitiah min mawilək-in. ³³ Məto etənim kit rəha Sameria, itəm koatol tikimır ilat netəm Isrel, in min titəp suatip əh matuwa, kən məplan suah əh tətəməhl. Nian təməplan, nikin təmahmə ron, ³⁴ kən təmaliwək muwın iuəhkır ron, mafəl rəhan nıməgəm min e oel ne wain, kən malpin wır ilat. Kən təmiləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən miləs mian əpəh e hotel matehm wır. ³⁵ Kən kəmən lawigin, in təmos məni neen[‡] muwın mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wır suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekitəlig-pa min, pəs io ekos-ipinə nıtain.’ ”

³⁶ Kən nian Iesu tinol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatig e Lou məmə, “?E rəham nətəligən, suah miləhal əh, nəkitun məmə iləhal pah təmol təwir kəm suah əh kəmoh, tahmen məmə in in kit?” ³⁷ Kən ienatig e Lou təməpən-ipən məmə, “Etənim itəm in təməskitun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik uwın mol min tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmol mihin ne.”

Iesu təmuwın latuənu rəha Mata ne Meri

³⁸ Nian Iesu ne rəhan min netənim kotaliwək e suatip, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgin u Mata, təmos Iesu e nikin agien muwın əpəh e rəhan nımə. ³⁹ Pətan əh, pian kit əh-ikin, nərgin u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkır o nelki İərəməmə matətəlig-in nəgətunən min rəhan. ⁴⁰ Məto Mata, rəhan nətəligən tatuwın pik o nolən nagwənən, kən wək tınatoh in. Kən təmuwın o Iesu mən-ipən kəm in məmə, “?İərəməmə, taho? ?Nikim təht məmə tətəuatip əm, o kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o nolən wək u, kən io pisin əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak.” ⁴¹ Məto İərəməmə təməpən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata. Əsətəlig-in pikən natimnat min tepət nəhlan. ⁴² Məto nat kitiah əm in nat keike, kən Meri in tinitəpun rəkis nat u itəm in təwir taprəkis, kən okol io esiləs-irəkisən nat əh ron.”

^{10:27:} Dut 6:5 ^{10:27:} Lev 19:18 ^{10:28:} Lev 18:5 ^{† 10:32:} Lifaet, ilat netənim min u kotasitu e pris min e wək rəhalat, kən koatol wək pisin pisin min əpəh e Nımə Rəha Ughin.

^{‡ 10:35:} Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiah, kən katətu-in tenarius kitiah. ^{10:39:} Jon 11:1; 12:2-3 ^{10:42:} Mat 6:33

11

Iesu tēmatēgātun rēhan netāmim e suatip rēha nēghatēn kēm Uhgīn e nēfakēn

(Mat 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nian kit, Iesu tēmatēghat kēm Uhgīn e nēfakēn ēpēh ikin kit. Kēn nian tēmōl namnun rēhan nēfakēn kēm Uhgīn, kēn rēhan kit etāmim tēmatēpēh ron mēmā, “Iērēmārē, ēgātun-tu itimat e suatip rēha nēghatēn kēm Uhgīn e nēfakēn, tahmen-pēn e Jon Baptais in tēmēgātun mihin rēhan mīn.”

² Kēn Iesu tēmēn-ipēn kēm ilat mēmā, “Nian nakotēghat kēm Uhgīn e nēfakēn, onēkotēn mēmā,

‘Tata Uhgīn, nārgēm in ilis āgīn, pēs netāmim okotisiāi-in.

Pēs rēham nērēmārēn tuwa matig. ³

Nian rafin, os-ipa nagwēnēn kēm itimat tahmen-in rēha nian roiu.

⁴ Kēn afēl rēkis rēhatimat nolēn rat mīn mēto-inu itimat esotaskēlim-jākisēn e nikitimat nolēn rat mīn rēha netāmim itēm koatōl kēm itimat.

Kēn segēhan-inēn itimat ekotuwin ima nos-ipēn-os-ipēnēn, ikin itēm mēta oekotakiā motōl tēfagē rat.’”

⁵⁻⁶ Kēn tēmēn-ipēn kēm ilat mēmā, “?Okēmā suah kit tuwa imam ikin lapīn, kēn rēham nagwēnēn tikā, kēn onēkol naka? Onēkuwin e nīmā rēha ik kit, kēn mēn-ipēn mēmā, ‘Io kit, os-ipa nagwēnēn mēsīn, kēn ekos muwin magwēn suah kit lan itēm tēmisi-pēn isēu muwa imak ikin roiu lapīn, kēn rēhak nagwēnēn tikā mēmā ekagwēn in lan.’ ⁷ Kēn in otuhalpīn-pīnā kēm ik mēmā, ‘!Aaah! Atuwīn, sēhgaiirēn etimat, enotapīl rēkis itimat rēhak nisualkēlēh. Okol esētul mīnēn mos-ipīnā nagwēnēn kēm ik.’

⁸ Ekēn kēm itēmat mēmā, nat ēpnāpīn ik in kit, mēto suah un tēsolkēikēn mēmā in otos-ipīnā nagwēnēn kēm ik. Mēto iatēn nīpahriēnēn, nian nakatēkēike matētapēh ron, kēn in otētul mos-ipīnā natīmnat rafin kēm ik itēm nakolkeike.

⁹ “Kēn tol nēhlan ekēn kēm itēmat mēmā, otētapēh-in kēm Uhgīn o natīmnat, kēn in otos-ipīnā kēm itēmat. Kēn otegēs-in, kēn nakotēhm. Kēn otēht-ēht toa, kēn toa otērēh otēmat. ¹⁰ Ekēn nēhlan mēto-inu netāmim rafin itēm koatētapēh-in, kēn okoatos. Kēn netēm mīn u itēm koategēs-in, kēn okoatehm. Kēn netāmim itēm koatēht-ēht toa, kēn toa otērēh olat.

¹¹ “Itēmat tata mīn. ?Itēmat kit, nian nētīn tatētapēh-in nēm, mēto in tatos-ipēn sīnek? !Kēp! ¹² ?O nian in tatētapēh-in noanahli-mēnig, mēto in tatos-ipēn skopion? !Kēp! ¹³ Nat ēpnāpīn itēmat netēm nakotērat, mēto nakoatos-ipēn natīmnat wir mīn kēm nenētīmat mīn. Mēto Tata Uhgīn ēpēh e nego e neai, nolēn rēhan in tēwir pīk maprēkis-in nolēn rēhatēmat, kēn nīpahriēnēn, in otos-ipēn Narmīn Rēhan kēm netēm mīn u itēm koatētapēh-in ron.”

Netāmim neen kēmoatēn mēmā Iesu tatōl wāk e nāsānēnēn rēha Setan

(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Kēn e nian kit, suah kit ēh-ikin itēm narmīn rat tētātīg lan, kēn tol mēmā in tēruru nēghatēn. Kēn Iesu tēmēhgīarēp narmīn rat ēh, kēn suah ēh tēmētūoun matēghat, kēn netāmim narmīlat tēmīwig pīk ron.

¹⁵ Mēto netāmim mīn ēh neen koatēn mēmā, “Pielsepul u in etēm-iasol rēha narmīn rat mīn, in ēm ēh tēmos-ipēn nāsānēnēn kēm suah u mēmā

* **11:12:** Skopion - afin-tu futnot ēpēh Luk 10:19

in otəhg-iarəp narmin rat min e netənim.” ¹⁶ Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis kit e nəsanənən itəm tatisipən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə okotitun-tu məmə Iesu in etənim pah.

¹⁷ Məto Iesu tinitun rəkis nətəligən min rəhalat, kən təmən məmə, “Okəmə netənim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəməərəən otisas mikə. Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netənim lan koatoor ilat min, kən okotərəkin agin-əh latuənu u. ¹⁸ ?Kən okəmə netənim rəha Setan koatoor ilat min, kən otahro nulan rəhan nərəməərəən otətətig? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul. ¹⁹ ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netənim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə in neiuəiuəən. ²⁰ Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netənim e nəsanənən rəha Uhgın, kən tatəgətun məmə nərəməərəən rəha Uhgın tinuwa rəkis otəmat.

²¹ “Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tatəmik natimnat rəha nəluaginən, tatətul matip matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotətig wir əm. ²² Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nəsanənən taprəkis-in in, otuwa muəmuə mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha nəluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoo natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netənim.

²³ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etənim u itəm təsargətainən sipsip min, in tatol ilat kotəgim atit.”

²⁴ Kən Iesu təmən məmə, “Nian narmin rat tatiet e suah kit, kən in tətən əpəh ikin kikə-kikə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tətən məmə, ‘Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisipən ikin aupən.’ ²⁵ Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis wir. ²⁶ Kən in otuwın mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat kotəprəkis-in in. Kən okotuwın min imə motətig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəmegəhən tərət, məto roiu tınərat pik agin-əh.”

²⁷ Nian Iesu tətən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik.”

²⁸ Kən Iesu təmə, “Nipahrienən, məto Uhgın otawte-in rəhan nəwırən taprəkis kəm netənim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Kən nian netənim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tepət məsin min, kən Iesu təmə, “Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agin. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pispis u nəmtətin kit. Məto okol Uhgın təsos-ipinəən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgın otos-ipinə nəmtətin kitəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona. ³⁰ Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwin o netənim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitəh min əm, io Nəti Etənim ekuwa nəmtətin rəha netənim u-roiu ne. ³¹ Kən e nian əh itəm

Uhgin otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otītun nənən nəhlan mətə-inu, in tēmiet e nikalin nəptən əpəh isəu aɡin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa. ³² Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgin otakil netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotītun nənən nəhlan mətə-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat min rəhalat. Kən roiu, suah kit ikin-u itəm in ilis taprəkis-in Jona.”

Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit tikə itəm tətasiəpən e lait, kən uarisig in tətəhluaig-in, o tətaii-pən e nīpəg kitəh. Kəp. Mətə nian etəmim tətasiəpən e lait, otəkəike mətə-pər e nig rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nīpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natimnat. ³⁴ Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nīpətim. E nian niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nīpətim tərīoah e nəhag-əhagən. Mətə nian niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nīpətim tərīoah e napinəpən.† ³⁵ Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wir məmə nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən. ³⁶ Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərīoah wir e nəhag-əhagən, napinəpən in otikə aɡin lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpin wir rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpin ik.”

Iesu təməghat əskasik kəm Farisi min ne iəɡətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;

Luk 20:45-47)

³⁷ Kən nian Iesu təməghat rəkis, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwin əpəh imə matəpələh e nikali tepil o nagwənən. ³⁸ Kən Farisi apon təmaut ron narmin təmiwig nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmin uarisig təpanagwən.

³⁹ Kən ləramərə təmən kəm in məmə, “Itəmat Farisi min, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, mətə əpəh e nīpəɡnoalat, kotapin. Itəmat nakotərīoah e naumisən ne nəratən. ⁴⁰ ! Itəmat nakotalməl pik! ?Nikitəmat tətəht o kəp məmə, Uhgin itəm təmol nīpətitəm, in təmol min nikitəm? !Əwəh! ⁴¹ Mətə otos-ipən kəm ian-rat min e nikitəmat aɡien, kən natimnat rafin ihluə ne imə kotətuatip motəwir.

⁴² “! Mətə itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wir nimismisi Lou min, tahmen e tait rəha nimali nig min itəm nəmiəwilat tatəpien o nolən nagwənən. Mətə nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol min rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətətuatip min kəm netəmim, kən məsotolkeikeən Uhgin. Nəkotəkəike motol nolən wir min asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wir minən nimismisi Lou min rafin.

11:31: 1 King 10:1-10 **11:32:** Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34:** Nīpətin kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nīkim tagien o nasitəuən netəmim e rəham məni. Kən nīpətin kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. Nīpətin kit min rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, rəham nətəligən kitəh əm o Uhgin.

43 “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu nako-tolkeike məmə onəkotuwın motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket, nakotolkeike məmə netəmim okotilas-ipər nelmilat kəm itəmat o nisiaian itəmat.

44 “Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat nəkotahmen e suwit itəm kotamkimik, məto kəsiton ətuatipən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkimik.”†

45 Kən iəgəzun kit rəha Lou təməən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgəzun. Nian nakatən nəghatən min u, kən tatərəkın min itəmat.”

46 Kən Iesu təmə, “! Iəgəzun min rəha Lou! Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu, itəmat nakoatəlin-pər nat figəm min itəm tiəkis məmə netəmim okoatəmik.‡ Məto nəsotasituən məsın e noanelmitəmat məmə onəkotasitu elat o nəmikən natimnat min əh.

47 “Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwit min rəha ien min rəha Uhgın aupən, nakoatiləkin nimə wır min, kən nakoatən məmə nakoatisiai-in ilat. Məto nakoteiuə. Tipitəmat min əm kəmotohamnu ilat.* 48 İnəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhən-in natimnat min əh itəm tipitəmat min kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien min, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatiləkin suwit min rəhalat.

49 “Kən o nat əh, Uhgın itəm tenatig təməən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien min ne aposol min kotuwın motəghat kəm ilat, kən ilat okotitəp motol nəratən kəm neen, kən motohamnu neen.’ 50 Tol nəhlan, Uhgın otakil itəmat təhmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien min rafin rəhan, kən in otol nalpinən kəm itəmat o nimisən rəhalat, ilat itəm kəmotatig e nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu, 51 ien min rafin itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekarəea, itəm təmimis e Nimə Rəha Uhgın ilugin e olta ne nimə.† Nipahrienən, itəmat roiu ne, Uhgın otol nalpinən kəm itəmat.

52 “Itəmat iəgəzun rəha Lou, nahməən asol otuwa otəmat məto-inu suatip kit əh-ikın itəm tatəgəzun nat naka itəm Uhgın tolkeike. Itəmat nəkotitun suatip əh, məto nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kən nakahtosig-in netəmim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən.”

53 Nian Iesu təmiet e nimə əh minataliwək matuwın, kən iəgəzun min rəha Lou ne Farisi min, neməha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tikimır min. Koatərakin-pən nəghatən əskasik tēpət kəm in 54 məmə okoteam-in nıpəgnəmtin neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

*Nəghatən min rəha nem əskasikən
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)*

1 Kən e nian əh, netəmim tēpət kəmotuwa kitiah, okol kafin kəruru. Məto netəmim tinēpət pik, kən moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kən Iesu

† 11:44: Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmimis, kən in tamkimik e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wır e ikın rəha suwit min məmə netəmim kəsotaliwək pikən lan. § 11:46: “Nat figəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tēpət tēpət rəha noanol rəha Isrel. * 11:47: Iesu tətəhai Farisi min məto-inu koatən məmə koatisiai-in ien min aupən.

Məto ilat kəsotolən natimnat itəm ien min kəmoatən. † 11:51: E Naoa Rəha Uhgın əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kən Sekarəea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22.

təmətuoun matəghat kəm rəhan min netəmim məmā, “Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwir, mətə nikilat tamkimik. ² Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgin tapaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kən natimnat itəm etəmim tatəhluagin, kən Uhgin tapaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan. ³ Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto e nərauiəgən. Kən natimnat itəm nakoatən anion e nipəgnoa nimə, kən netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafin okotəto.

⁴ “Rəhak min netəmim, ekən kəm itəmat məmā, əsotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, mətə uarisig, okol kəsotol minən nat kit tərət kəm itəmat. ⁵ Mətə iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatip məmā onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgin, mətə-inu nian in otohamnu suah kit, in titun nəraikin-pənən in e nigəm asol. Əwəh, nipahrienən, ekən kəm itəmat məmā nakoatəkəike motəgin Uhgin. ⁶ Məniğ əlkələh min, katol-salim-in ilat tepət nəmtin məni əkəku əm, mətə Uhgin tasaluin agin-əhən kit. ⁷ Əsotəginən, mətə-inu Uhgin tolkeike itəmat taprəkis-in məniğ min tepət. Nipahrienən, Uhgin təmafin mitun wir noanutəmat rafin.

⁸ “Ekən kəm itəmat məmā, okəmā etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmā in rəhak kit, kən io Nəti Etəmim, io min ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgin məmā in rəhak etəmim. ⁹ Mətə okəmā etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmā in sənəmā etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgin məmā suah u in sənəmā etəmim kit rəhak. ¹⁰ Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgin otəfəl rəkis rəhan təfagə rat. Mətə etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgin, okol Uhgin təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərət.

¹¹ “Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən, ne e niganəmti iərəməre min, ne netəm-iasol min məmā okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmā onəkotəhro min-nulan kuhalpin rəhalat nəghatən, ¹² mətə-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgin otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

¹³ Kən netəm min əh kit təməni-ipən kəm Iesu məmā, “Iəgətun. Tata rəhak tinimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmā otoor natimnat rəha tata rəhatimlau məmā otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmā rəhak.” ¹⁴ Mətə Iesu təməni kəm in məmā, “Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəliğin u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat.” ¹⁵ Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmā, “Oatəto wir itəmat. Otahtosisig-in wir itəmat məmā onəkəsotuəwamən itəmat iəumis min, mətə-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmā nautə tepət.”

¹⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmā, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nipətin tepət. ¹⁷ Kən təməni-ipən atip kəm in məmā, “?Oekəhrol min-nulan, mətə-inu rəhak nimə min kinəsotahmenən məmā ekəlin-pən nigak nagwənən min lan?”

¹⁸ “Kən in təməni məmā, “Təwir məmā ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgin məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min ikin. ¹⁹ Kən ekitun nənən məmā,

rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwir əm nulan matuwın.

²⁰ “Məto Uhgin təməni-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialmə! Roiu əm lapin, onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl nəmərgətain?’ ”

²¹ Kən İesu təməni məmə, “Uhgin otol əm nəhlan kəm netənim itəm kotərgətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto nikin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgin tolkeike.”

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nıpətitəm

(Mat 6:19-21, 25-34)

²² Kən İesu təməni kəm rəhan netənim min məmə, “Məto-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nıpətitəmat məmə onəkotuwın-in natimnat naka. ²³ Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən nıpətitəmat taprəkis-in napən min rəha nuwin-inən. ²⁴ Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, məto Uhgin tətəgwən ilat. !Məto Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min! ²⁵ ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiah əm e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁶ ?Məto okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, təhro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?

²⁷ “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm koatəguin. İlat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig min. ²⁸ Nəgui-nig min əh koatətul rəha nian kitiah əm, kən olawigin, netənim kotoan ilat e nigəm, məto Uhgin in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ipinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netənim, rəhatəmat nahatətən in natiəkəku əm.

²⁹ “Təsəwirən məmə nikitəmat tətəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat. ³⁰ Nikitəmat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotahatətən e Uhgin, ilat koategəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat. ³¹ Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nəməməyəni rəha Uhgin motol tətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikin-u e nətueintən.

³² “Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotatig ahgin rəhan nəməməyəni, kən in otehm wir itəmat, kən itəmat min onəkotəməmə itəmat min. ³³ Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotəlhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e neai. Kən ikin əh, okul iakləh min kəsotuwınən iuahkir motakləh-in, kən okul win min kəsotərəkinən natimnat min əh. ³⁴ İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrüən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.”

Netəmim rəha Iesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

³⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin. ³⁶ Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iəramərə kit itəm tətisi-pən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa mataht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə. ³⁷ Iolwək min itəm koataiir moatətul matip nian iəramərə tatuwa, ilat okotehm motos nəwirən rəha iəramərə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwin-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat. ³⁸ Kən okəmə iəramərə tatuwa lapin e napinəpən tinəlis kinkin lan, e nian mənig min kinotətuoun kinaotimnən lan, məto iolwək min ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir agin kəm ilat. ³⁹ Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapılən, in tatətul matip matehm wir rəhan nimə məmə iakləh otəsuwamən imə. ⁴⁰ Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etəmim ekuwa min e nian itəm itəmat nakəsotitunən.”

⁴¹ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iəramərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat əm, o rəha netəmim rafin?”

⁴² Kən Iəramərə tatən məmə, “?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian min rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iəramərə kit otıləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nig iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan? ⁴³ Kən nian iəramərə rəha suah əh tətiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh. ⁴⁴ Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iəramərə in otıləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otəramərə e natimnat rafin rəhan. ⁴⁵ ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.’ Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək min nipitan ne nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapıs. ?Kən iəramərə otol naka? ⁴⁶ Iəramərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul matipən ron. Kən iəramərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otıləs-ipən in tuwin matig ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.

⁴⁷ “Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iəramərə rəhan, məto in təsətul matipən məmə otol wək min əh, kən okoh in tətə nahməən. ⁴⁸ Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən min rəha iəramərə, kən matol natimnat itəm təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etəmim itəm Uhgın tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etəmim itəm katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatəpəh-in min natimnat tepət ron.”

Iesu tatol netəmim koatoor ilat min

⁴⁹ Kən Iesu təmən məmə, “Emuwa məmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nıkkik otagien. ⁵⁰ Nian əskasık kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə bəptais kit, kən nıkkik titəhmə lan mətoarus-pən tinol namnun. ⁵¹ ?Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən? !Kəp! Eməsuwamən

məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat min. ⁵² Kən tətouon u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kisil katəhaləhai kəiu, kən kəlu katuəhai kisil. ⁵³ Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətin pətan, kən nətin əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”

*Netəmim okotəkəike motitun nəmtətin min
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Kən in təməghat min kəm nimanin netəmim matən məmə, “Nian nakotehm nimal napuə min okotə, kən nakotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin. ⁵⁵ Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmiləs kərpəp,* nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin. ⁵⁶ !Ei! ! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Itəmat nakoatəmə nəkotitun pik natimnat min, kən motitun nehmən nıməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto təhro nəkəsotitunən nıpəti nəmtətin min itəm nakoatəplan əh-roiu?

⁵⁷ “?Təhro nəkəsotitəpunən suatip itəm tətəuatip məmə onəkotətəu-pən?
⁵⁸ Nian suah kit otıləs ik nakuwin e kot, kən nian natualiwək e suatip, kən təwir məmə nakuaupən muəghat muən wir rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otıləs ik muwin e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e nelmi polis, kən polis otıləs ik muwin mahtosig-in ik e kalapus. ⁵⁹ İatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsiətən e kalapus mətoarus nəkətou rafin agin nalpinən rəham.”

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min

¹ Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm İesu məmə netəm Kalili neen koatox nat megəh min məmə okotol sakrifais lan kəm Ughin, kən nian kitiah min əm, mopael min rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nitalat nat megəh min kəmotol əm kitiah kətaiu.*

² Kən İesu təmən-ipən məmə, “?Təhro? ?Nikitəmat təht məmə nımisən əskasik tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkis-in netəmim rafin rəha Kalili? ³ !Kəp! İatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nəkəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis. ⁴ ?Kən təhro e netəm eitən rəha Saeloam itəm nimə əfəməh təmiet məfətain ilat kotimis? ? Nikitəmat təht məmə natimnat min əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərət taprəkis-in netəmim rafin əpəh Jerusalem? ⁵ !Kəp! İatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nəkəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis.”

⁶ Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Etəmim kit təməfe nig kit əpəh e rəhan nasumən, nərgin u fik. Kən nian nup min neen təmuwa minuwın rəkis, suah u təmuwin nian tepət mateam-in noa nig u, məto tikə, məto-inu təsoeən. ⁷ Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, ‘Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u minos nup kisil, məto esəhmən noa nig kit ne. Ahtihl rəkis. Təsəwirən məmə tatətulosig e nıməptən rəha nasumən.’

12:53: Maeka 4:6 * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Nian nakotəto nımətag itəm tatisi-pis,” məto-inu əpəh İsrəl, nape-apeən tatuarisig nımətag itəm tatisi-pis. **12:59:** Mat

5:25-26 * **13:1:** Netəm İsrəl kəmotaut o nımisən rəha netəm min əh məto-inu ilat koatatig e Nımə Rəha Ughin u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2 **13:7:** Luk 3:9

⁸ Kən suah u tatehm nasumən tuhalpın rəhan nəghatən məmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitiah min əm. Kən ekel nisip mitalau e nəukətin, kən masitu lan məmki-pən nisip wir. ⁹ Kən okəmә tatoe e nup əh-ikin, kən təwir əm. Məto okəmә kəpә, ik nəkitun nəte rəkisən.’”

Iesu təmol-wir pətan kit e Sapat

¹⁰ Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netənim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfiminən. ¹¹ Kən pətan kit əh-ikin itəm narmın rat tətətig lan e nup eitın, kən tatol məmə məntaan tətəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatipən. ¹² Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, “Pətan. Io iatikis rəkis rəham nimisən, kol təsaskəlim minən ik.” ¹³ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin lan, kən əmun roiu agin-əh min əm, təmətul ətuatip minəwir, kən minatənwiwi Uhgın.

¹⁴ Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən, nikin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wir pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təməni-pən kəm netənim məmə, “Nian sikis rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-wir itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwanən lan.”

¹⁵ Kən İərəmərə təməni-pən kəm in məmə, “! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ? Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pilik o togki itəm təməru ətain, masig muwin tətənəm nəhau? ! Kəp! İtəmat rafin nəkoatol min-nəhlan. ¹⁶ Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitın. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat.” ¹⁷ Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimir min kəmotaulis. Kən netənim rafin, nikilat tətəgien o wək wir agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgın

(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Kən Iesu təməni məmə, “?Nəmərəən rəha Uhgın in tahmen e naka? ? Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan? ¹⁹ Nəmərəən rəha Uhgın, in tahmen-pən e noa nəpik† itəm natiəkəku, kən suah kit təmələs məfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min.”

²⁰ Kən təməni min məmə, “?İatəgətun nəmərəən rəha Uhgın məmə in tahmen-pən e naka? ²¹ In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətəkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətəhl flaoa rafin tətəsin matol iahgin.”

Toa əkəku

(Mat 7:13-14, 21-23)

²² Kən nian Iesu təməliwək matuwın Jerusalem, kən matəgətun netənim e taon min ne latuənu min. ²³ Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?İərəmərə, netənim noan məsin əm itəm Uhgın otosmegəh ilat?”

Kən Iesu təməni-pən kəm ilat məmə, ²⁴ “İatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwin-pən e toa itəm natiəkəku tatuwin e nego e neai, məto-inu netənim tepət itəm okotalkut məmə okotuwin imə, məto ko kəsotuwinən. ²⁵ Məto o nian kit, İərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsotuwanən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən

13:8: 2 Pita 3:9,15 **13:14:** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh İkin İsrəl, məto tikə əpəh Ntən.

māmā, ‘Awi, Iarēmārā. !Erəh e toa otimat!’ Məto in otən māmā, ‘Ekəruru agin-əh itəmat.’ ²⁶ Kən itəmat nakotətuoun moatən māmā, ‘Iarēmārā, kitat kəmotagwən kələh, kən ik nəmatəgətuon itimat əpəh e rəhatimat ikin.’ ²⁷ Məto in otən-ipinā māmā, ‘Io ekatən kəm itəmat māmā ekəruru agin-əh itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agin. !Otuwin isəu ron io!’

²⁸ “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min aupən koatətig e nego e neai itəm Uhgin tatərēmārā lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain nəluitəmat, moatəto tərat. ²⁹ Kən netəmim okotisi-par, kən motisi-pah, kən motisi-pəhap, kən motisi-pis, māmā okotuwin motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgin tatərēmārā lan. ³⁰ Kən təwir māmā nəkotitun māmā, netəmim neen itəm koatuarisig əh-roiu, ilat okotuwa motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul uarisig.”†

*Herot təmolkeike māmā in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kən e nian əh, Farisi min neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu māmā, “Təwir māmā nakiet uəhai əm u ikin-u matuwin, məto-inu Herot Antipas tolkeike māmā otohamnu ik.”

³² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmā, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri iarupin itəm tətəgwən mītə. Otuwin motən-ipən kəm in māmā io ekatən māmā, ‘Ehm-tu. Nian əkuəkir əm əh-ikin tətətig itəm io ekəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən matol-wir nimisən rəha netəmim, kən uarisig e nian kisil lan, kən ekol nammun rəhak wək.’

³³ “Nat əpnəpin Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətu-pən rəhak suatip matuwin u-roiu, ne olawig, ne oniah muwin miet-pən Jerusalem. Inu ikin ətuatip itəm okotəkəike kisiəi-in ien min ikin. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien min rəha Uhgin ikin.

³⁴ “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgin, kən netəmim itəm Uhgin təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgin itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək māmā iatəmik-əfimin wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nikwin, məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁵ Kən nəkotitun māmā Uhgin təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat māmā okol nəkəsotehmən io matuwin matuwin mətoarus nakotən māmā, ‘! Iarēmārə Uhgin tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!’ ”

14

Iesu təmuwin əpəh rəha Farisi kit ikin

¹ E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwin e nimə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi min māmā okotagwən, kən netəmim koatisilu wir māmā okotehm-tu naka əh otol. ² Kən inəh Iesu tatəpələh ikin, suah kit tatimis e nimisən rəha kasis-asis, tatəpələh iuəhkir əm ron. ³ Kən Iesu təmətapəh o iəgətuon min rəha

13:25: Mat 25:10-12 **13:27:** Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3 **13:30:**

Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 † **13:30:** Netəm Isrel, nikilat təht māmā ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nikilat təht māmā Iaihlua min kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwinən e nego e neai, kən Iaihlua min tepət, ilat okotuwin e nego e neai.

13:35: Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13

Lou ne Farisi min māmā, “?Tahro? ?Lou tategāhan-in māmā suah kit otol-wir netām koatimis kotāmegāh min e nian rāha Sapat, o kəp?” ⁴ Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu tamos suah un, mol nīpətin təwir min, kən mahl-ipən tatuwin.

⁵ Kən tāmən-ipən kəm ilat māmā, “?Okāmā itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau otīwig-pən pikən e noakimil asol e nian rāha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwin miləs-irəkis uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsəl mihinən?” ⁶ Kən nəghatən rəhalat təmikə māmā okotən.

⁷ Kən Iesu təmehm netənim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwa imə motitəpun ikin min rāha nisiaiien māmā okotəpələh aupən ikin. Kən tāmən-ipən kəm ilat māmā, ⁸ “Okāmā etənim tətaun-in ik māmā onəkuwa o nagwənən kit rāha marit, kən nəsuwinən məpələh ikin rāha nisiaiien. Məta suah kit in ilis katisiai-in pik tuwa, ⁹ kən etəm-iasol rāha nimə otən kəm ik māmā, ‘Agim. Pəs suah u in təpələh u ikin-un.’ Kən onakaulis məto-inu nakəkəike muwin məpələh ləhau agin itəm nisiaiien tikə ikin. ¹⁰ Məto okāmā suah kit tətaun-in ik māmā nakuwin magwən e lafet kit, kən təwir māmə nakitəpun ikin nisiaiien tikə ikin. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rāha nimə tatuwa, in otən kəm ik māmā, ‘Rəhak etənim, uwin məpələh ilis, ikin rāha nisiaiien.’ Kən inu otiləs-ipər nərgəm e niganəmti netənim rafin əh imə. ¹¹ Ekən nəhlan məto-inu etəm tatiləs-ipər atip in māmə in otuwa etəm-iasol, Uhgin otiləs-iəhau in. Məto etənim itəm tatiləs-iəhau atip in, Uhgin otiləs-ipər mol tuwa etəm-iasol.”

¹² Kən Iesu tāmən-ipən kəm etəm-iasol rāha nimə māmā, “Okāmā natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapin, təsəwirən māmə nakaun-in ik min neen, ne piam min, ne rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatig kitəlau lam. Okāmā natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-in ik māmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpin nat nəmol kəm ilat. ¹³ Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat min, ne netəm nīpətilat məsin tərət, ne ielkin rat min, ne netəm niganəmtilat təpis, māmə okotuwa nakotagwən. ¹⁴ Kən Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpin agin-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e nammun nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegāh min, kən Uhgin otətou ik lan.”

*Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol
(Mat 22:1-10)*

¹⁵ Kən ilat kit əh-ikin itəm tətəgwən təməto nəghatən əh, kən tāmən-ipən kəm Iesu māmā, “Təwir pik o etənim itəm otuwin əpəh e nego e neai itəm Uhgin tatəramərə lan, kən magwən e lafet asol rəhan.”

¹⁶ Məto Iesu tāmən kəm in māmā, “Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netənim tepət māmə okotuwa kəgwən kələh ilat min. ¹⁷ Kən e nian rāha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək māmə otuwin mən-iarəp kəm netənim itəm təmaun-in rəkis ilat. Kən tən-ipən kəm ilat māmā, ‘Otuwa kəgwən, məto-inu enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.’ ¹⁸ Məto ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən māmə okol kəsotuwanən. Kit təmaupən mən kəm in māmā, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iəramərə māmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm niməptən kit, kən ekəike muwin mətəg.’

19 “Kæn kit min tæmæ, ‘Kæsi. Ən-tu kæm rəham iərəmərə mæmæ ko esimnən mæto-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən kat, kæn ekæike muwin mehm pitən rəhalat min wək.’

20 “Kæn kit min tæmæ, ‘Ən-tu kæm rəham iərəmərə mæmæ ko esimnən mæto-inu, kæmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.’

21 “Kæn iolwək tæmuwa mæn-ipən kæm rəhan etəm-iasol. Kæn etəm-iasol un nikin tæmahmə tæmahmə, kæn tæmən kæm rəhan iolwək mæmæ, ‘Uwin uəhai e suatip ne ikin min neen e taon meam-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərət, ne netəm niganəmtilat təpis, ne ielkin rat min, kæn mit ilat motuwa.’ 22 Kæn in tæmol əm mæmæ rəhan etəm-iasol tæmən mihin ne, kæn tæmitəlig-pa mæn-ipən mæmæ, ‘Etəm-iasol. Natimnat rafin itəm nəmən, io enol rækis, mæto nagwənən tepət əh-ikin kæn nimə tahmen e netəmin neen min.’

23 “Kæn etəm-iasol tæmən kæm iolwək mæmæ, ‘Kæn uwin e suatip, ne ikin min rafin ihluə e taon, kæn uwin muəh nikilat mæmæ ilat okotuwa imə, mæmæ nimə u rəhak otəkæike mər wir. 24 Mæto ekən kæm ik mæmæ netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.’ ”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

25 Netəmin tepət tepət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kæn in tæmeirair mæn-ipən kæm ilat mæmæ, 26 “Okəmæ suah kit tolkeike mæmæ otuwa muarisig-in io, in otəkæike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkæike molkeike io maprækis-in rəhan tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətin min ne pian min ne winin min, ne in atip min.* Okəmæ təsol mihinən, kæn ko in təsahmenən mæmæ otuwa mol rəhak lan etəmin. 27 Kæn etəmin pah itəm təsiləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa io, kæn ko in təsahmenən mæmæ otuwa mol rəhak lan etəmin.

28 “Okəmæ itəmat kit tolkeike mæmæ otiləkin nimə asol kit kaifəməh, kæn in otaupən məpələh mehm wir mənī rəha natimnat min mæmæ otehm rəhan mənī mæmæ tahmen, o kəp. 29 In tatol nəhlan mæto-inu okəmæ in təsəupənən mehm wir mənī ron, kæn in tatətuoun matol fauntesen† əm, mæto tinəruru nol rafinən, kæn netəmin rafin itəm okotuwa motehm, kæn okotalah-əmnu moatən mæmæ, 30 ‘Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, mæto tinəruru nol rafinən.’

31 “Kæn okəmæ kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən mæmæ kig pisin kit min itəm rəhan mopael min tuente-taosan tatuwa mæmæ okuəluagin, kæn otəsuwin uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkæike məpələh mehm wir mæmæ in titun nol winən, o kəp. 32 Okəmæ titun mæmæ okol təsol winən, in otəkæike mahl-ipən netəmin neen kotuwīn motehm rəhan tikimīr nian in əpəh isəu əh, kæn okotəpəh o nəməlinuən. 33 Kæn e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkæike mətəpələh motehm wir nəmegəhən rəhatəmat. Okəmæ itəmat kit təsəpəsən əh rəhan natimnat min rafin, kæn ko in təsahmenən mæmæ otuwa mol rəhak lan etəmin.”

34 “Nian etəmin kit takiəh nien, kæn nipəti nien in təwir o nawirən nagwənən. Mæto nian kīnawīr rækis nagwənən lan, kæn nipətin təsəwīr

14:20: 1 Kor 7:33 * 14:26: Nəghatən Kris ətuatip tatən mæmæ, suah itəm tolkeike mæmæ otuarisig-in Iesu, in tatakæike mətəhau rəhan min. Mæto nipəti nat u mæmæ, kitat okotolkeike rəhatat min, mæto kotəkæike molkeike pik agin Iesu. 14:26: Luk 9:23 † 14:29: Nəghatən u “fauntesen,” tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkīnən nimə.

minən o nunən.[†] ³⁵ Kən okol kəsolan nat wir kit lan, kən netəmim okotəra kin əm. Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip

itəm təməluə

(Mat 18:10-14)

¹ E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim tepət itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlig-in Iesu. ² Kən Farisi min ne iəgə tun min rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən məmə, “Suah əh, nikin tətəgien əm məmə nol təfagə rat min koatuwin ron, kən motəgwən kələh.”

³ Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə, ⁴ “? Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiaəh təməluə, məto in nikin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin mategəs-in itəm təməluə mətoarus-pən in otehm. ⁵ Kən nian in təmehm, təmiləs-ipər məhun, kən nikin tətəgien. ⁶ Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotəgien kələh, məto-inu emehm min rəhak sipsip itəm təməluə.’ ”

⁷ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən iatən kəm itəmat məmə, təhmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgin, kən nagienən əpəh ilis e nego e neai o suah əh in tepət, taprəkis-in nagienən o netəmim nainti-nain itəm nikilat təht məmə kotətuatip məsotolan nat kit tərət itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmikə

⁸ Kən Iesu təmatig məghat min məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten kəmol e silfa, kən in təmikil kitiaəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pürum megəs-in wir əpəh imə matuwin matuwin mehm. ⁹ Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan min neen ne netəm kotatig motitəlau lan, matən məmə, ‘Otuwa kotəgien kələh məto-inu emehm rəkis məni ilou rəhak təmikə.’ ”

¹⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiaəh min əm, nagienən asol e niganəmti nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwin o Uhgin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməluə

¹¹ Kən Iesu təmatakəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu. ¹² In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə min rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

[†] **14:34:** Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, kən nat tikə otol tətehen min.” Məto sol rəha netəmim e nian min əh, in təmol piləh-piləh e nat pisin itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol piləh-piləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50 **15:2:** Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10 ***** **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnəpin nəratən tətətig e nikilat rafin.

¹³ “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwın mol-salim-in ilat, kən mos məni e nautə min un miet iməlat ikin muwın e nəptən pisin kit min isəu. Kən ikin əh, təmatərakın rəhan məni e nolən rat min matuwın matuwın. ¹⁴ Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitan e nitən əh, kən nəumis tinatus suah un, nigin nagwənən tinikə. ¹⁵ Kən təmuwın matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahl-ipən məmə otuwın mətagwən rəhan pikəs min. ¹⁶ Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigı pikəs min, məto etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.

¹⁷ “Kən nətəligən wir tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək min rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətatig u ikin-u, otəsuwəhən kən ekimis e nəumis. ¹⁸ Oekiet u ikin-u mitəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, “Tata. Io emol tefagə tarat kəm Uhgin ne ik. ¹⁹ Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim. Məto aun-in io ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.”’ ²⁰ Kən təmətul maliwək minatuwin məmə otehm rəhan tata.

“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən təmasəkitun, maiu muwın miləs muətain mətagien ron. ²¹ Kən netin tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tarat kəm Uhgin ne ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.’

²² “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Ei! Otuwin uəhai motos kot itəm in təwir maprəkis motuwa kuwin-in-pən kəm in, kən motos rig motarigin-pən e noanelmin, kən motos put ka kuwin-in-pən e nelkin, ²³ kən motiləs pilik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətik, ²⁴ məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təməluə, məto enehm min.’ Kən ilat kənoatol lafet.

²⁵ “Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa minuwa iuəhkir o latuənu, kən minəto netəmim koatol napuən min, moatol tanis. ²⁶ Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətəpəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netəmim koatol?’ ²⁷ Kən tən-ipən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pilik itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa min, kən in təsanən əm.’

²⁸ “Kən nəkin təmahmə, kən məmə, ‘Okol esuwınən imə.’ Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwın imə. ²⁹ Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwiam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan itimat io min neen. ³⁰ Məto nətim əh itəm təmərakın rafin rəham nautə o nətouən nipitan min lan rəha suatip, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pilik tasis-asis matol lafet lan rəhan.’

³¹ “Kən rəhan tata tən-ipən məmə, ‘Nətik. Nian rafin kilau min ik kətuatig, kən nətimnat rafin rəhak in rəham. ³² Məto tətəuatip əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təmikə, məto roiu kinotehm min.’ ”

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

¹ Kən Iesu tāmən kəm rəhan min netəmim māmə, “Suah kit rəhan nautə tepət, kən in tamos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək min. Kən rəhan iolwək min neen kəmotuwa moatən-ipən nərātən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə, moatən māmə, ‘Ei, suah əh tatərakin rəham natimnat.’

² Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in māmə, ‘?Ei, nəghatən naka min u iakatəto katən lam? Ekolkeike māmə nakos rafin nəghatən min rəha wək rəham muwa, mətə-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.’

³ “Kən etəm-iasol əh təmuwin matətəlig-in māmə, ‘Awe. Rəhak iərəmərə tolkeike māmə otərakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən māmə ekel nisip mos mənə ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən mənə o netəmim. ⁴!Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwin iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak iərəmərə otərakin io e rəhak wək.’

⁵ “Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəmərə kotuwa ron kitəh kitəh. Kən tāmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa māmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ ⁶ Kən suah əh tāmən māmə, ‘Eməmik tram rəha oel o noahən ilat wan-hanrit.’* Kən etəm-iasol tāmən kəm in māmə, ‘Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.’

⁷ “Kən tāmən-ipən kəm suah kit min māmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ Kən in tāmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən etəm-iasol tāmə, ‘Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.’

⁸ “Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərət kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiuəiuəən māmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun māmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən min rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat min, taprəkis-in nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†

⁹ “Kən iatən kəm itəmat māmə, otasitu wir e netəmim e mənə rəha nətueintən māmə ilat okotuwa iolitəmat min. Kən nian mənə rəha nətueintən otikə, kən Uhgin otos itəmat muwin əpəh e nego e neai itəm otatətig lilin.

¹⁰ “Okəmə nəkitun māmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun māmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun māmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun māmə in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgin. ¹¹ ?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən mənə rəha nətueintən u, kən pah otegəhan-in itəmat māmə nakotos nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgin?

¹² Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit min, kən nikitəmat təsəhtən māmə okos-ipən əh min kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat mətə-inu, katəplan māmə onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.

¹³ “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut māmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgin ne mənə e nian kitəh əm.”

¹⁴ Farisi min kotolkeike pik mənə, kən nian kəmotəto nəghatən min u, kən kəmotalah-əsan e Iesu. ¹⁵ Mətə in tāmən kəm ilat māmə, “Itəmat nəkoatol nolən min itəm koatol netəmim koatən māmə nəkotətuatip. Mətə Uhgin titun nikitəmat māmə kotərat. Iatən nəhlan mətə-inu nat naka itəm

* 16:6: Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † 16:8: Nipəti nəghatən rəha Iesu māmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgin tolkeike māmə otatul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgin. 16:10: Luk 19:17-26 16:13: Mat 6:24

netənim koatiləs-ipər məmə in nat keike, məto e niganəmti Uhgin in nat əpnəpin əm.”

¹⁶ Kən in təmatəkəike matən məmə, “Kəməni-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp namnusen təwir rəha nəməmə rəha Uhgin, kən netənim rafin kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin. ¹⁷ Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol min mətoarus-pən in əkəku agin. Lou otətatig taprəkis-in neai ne nətueintən.

¹⁸ “Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit min mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətəkləh-in pətan rəha suah pisin kit.”

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

¹⁹ Kən Iesu təməni məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgu-i-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min. ²⁰ Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirəfin nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu. ²¹ In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərət min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

²² “Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisaiiən. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim. ²³ Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nəhməən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin. ²⁴ Kən təmaun-in əfəməh məmə, ‘Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ah-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek nəmək lan məmə otətəp, məto-inu iatəto nəhməən asol e nigəm ukin-u roiu.’

²⁵ “Məto Epraham təmə, ‘Nətik, nikim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nəhməən tepət e nipətin. Məto roiu əh, in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nəhməən tepət e nipətim. ²⁶ Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tatəto kitat, ik un, kən itimat u. Okəmə itimat kit tolkeike məmə otimnə mehm ik, məto okol təsimnəən. Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa mehm itimat, məto okol təsuwamən.’

²⁷ “Kən etəm rəhan nautə tepət təməni məmə, ‘Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ah-ipən Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak, ²⁸ məto-inu piak faif əh-ikin. Təwir məmə in otuwin məghat mem əskasik ilat məmə okəotəto ilat məmə okəsətuwamən ukin-u itəm iatəto nəhməən asol agin ikin.’

²⁹ “Məto Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgin tətətatig. Pəs piam min okotəto nəghatən min əh.’

³⁰ “Kən etəm rəhan nautə tepət təməni məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Məto okəmə suah kit otəmegəh min e nimisən otuwin məghat kəm ilat, kən niphərienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəligən kən motapəs təfagə rat min rəhalat.’

³¹ “Kən Epraham tāmā, ‘Okāmā kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgīn, kən in nat əpnapin okāmā suah kit təmegəh pap e nimisən kən muwin matəghat kəm ilat, mətō okol kəsotən minən nīpahrienən lan.’”

17

Oatəto itəmat

(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ Kən Iesu tāmən kəm rəhan min netəmim māmā, “Nīpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərāt min itəm koatiuw-pən netəmim e nərātən, ilat okotuwa. !Mətō nahmənən asol tatuwin o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatip rəha nos-ipən-os-ipənən! ² Mətō okāmā etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku, māmā otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgīn otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okāmā kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhai lokamnim māmā otamnim. ³ Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wir rəhatəmat nəmegəhən.

“Okāmā piam tatol təfagə tərāt kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e niganəmtin, kən okāmā tatəuhlin rəhan nətəligən, kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatig e nikim. ⁴ Kən nat əpnapin in tatol təfagə rat kəm ik mau sepin e nian kitiah, kən muwa mau sepin mən-ipinə kəm ik māmā, ‘Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən mapəs rəhak təfagə rat,’ kən ik onakəkaike maluin rəhan nolən rat min, kən məsosən tatig e nikim.”*

⁵ Kən aposol min kəmotətapəh o Iərəmərə māmā, “Ol rəhatimat nahatətəən təkəsik təhmin min.”

⁶ Kən Iərəmərə tāmən māmā, “Nat əpnapin okāmā rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin əm tahmen e nimismisi niməkləkil, kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin māmā, ‘Euw atip ik, kən muwin miwig-pən itəhai,’ kən nig u otol nəwiatəmat.†

⁷ “Ən-tu. ?Okāmā suah kit rəhan iolwək tətəsum, o in tatehm sipsip min, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nikitəmat təht māmā etəm-iasol otən kəm in māmā, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh?’ !Kəp! ⁸ Mətō in otən kəm rəhan iolwək māmā, ‘Uwin mol nigak nagwənən, kən uwin muwin e rəham napən təwir, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nimək nənimən. Nian nəmol rafin rəham wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənīm.’ ⁹ ?Kən nikitəmat təht māmā etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkaike mol? !Kəp! ¹⁰ Kən itəmat un, nəkotəhmen əm e iolwək min rəha Uhgīn. Nian nəmotol rəkis natimnat rafin itəm Uhgīn tāmən kəm itəmat māmā onəkotəkaike motol, onəkotəkaike motən əm māmā, ‘Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat təsahmənən o nənwiwən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkaike moatol.’”

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

¹¹ Nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, in təmaliwək muwin-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili. ¹² Kən nian in təmiet-arəpa latuənu

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nīpəti nəghatən əh təsənən māmā kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepin əm, mətō kotəkaike motaluin namnun tikə. † **17:6:** E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nikuti mastat u in natəkəku agin, ne nig kit itəm nəukətin təmeiuiui agin, nərgin u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21

kit, netəmim ten itəm nimisən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsin, ¹³ kən motaun-in məmə, “!İesu, Etəm-iasol, asəkitun itimat!”

¹⁴ Kən nian in təmehm ilat, təməni-pən kəm ilat məmə, “Onəkotuwın o pris məmə in otehm nıpətitəmat.”[†] Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwir, nimisən təmikə.

¹⁵ Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tinikə, kən in təməuhlin mitəlig-pən o İesu, matən əfəməh məmə, “!İatənwiwi Ughin! !İatənwiwi Ughin!” ¹⁶ Kən in təmeiuiəu e nelki İesu misin nulin nıpinəgin tatek nısip, kən matən kəm İesu məmə nıkin tətəgien məmə in təmol-wir rəhan nimisən. Kən suah u in etəm Sameria.[§] ¹⁷ Kən İesu təməni məmə, “?Emol-wir netəm ten maruətuəh-in rəkis rəhalat nimisən, o kəp? ?Məto nain hiə? ¹⁸ ?Suah u in iapıspis əm, məto in pisin əm təmitəlig-pa matənwiwi Ughin?” ¹⁹ Kən İesu təməni kəm suah u məmə, “Ətul maliwək matuwın. Rəham nahatətəni təmol-wir ik.”

Nuwamən rəha nəramərəni rəha Ughin

(Mat 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nian kit, Farisi min kəmotətapəh o İesu məmə, “? Onəghan nəramərəni rəha Ughin otuwa?” Kən in təməni-pən kəm ilat məmə, “Nəramərəni rəha Ughin otəsuwamən məmə netəmim okotehm e nıganəmtilat. ²¹ Kən etəmim tikə itəm otən məmə, ‘!Asi-pa mehm, in huə!’ o ‘!Asipən mehm, in əpəh!’ məto-inu nəramərəni rəha Ughin tinuwa rəkis mətatig e nikitəmat.”

²² Kən İesu təməni kəm rəhan min netəmim məmə, “Nian min koatuwa itəm itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian min rəha Nəti Etəmim, məto okol nəkəsotehmən. ²³ Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, ‘!Asi-pa, in huə!’ o ‘!Asipən, in əpəh!’ Məto əsotuwınən motətəu-pən ilat, ²⁴ məto-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nıpitən itəm tatipit kən mətəsiəgəpin neai e nıkalin kit mətoarus-pən nıkalin kit min, kən netəmim rafin koatəplan motitun. ²⁵ Məto əupən, io ekəkəike məto nahməni tēpət, kən netəm kotatig roiu, ilat okotəuhlin məntaalat motapəs io.

²⁶ “E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh Noah əupən, itəm netəmim kəmoatol natimnat min məsotitunən məmə Ughin otol nat kit lan. ²⁷ E nian əh, netəmim kəmotəgwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pa nian itəm Noah tinuwın imə e nıpəgnoa nego asol rəhan. Kən nuhuən təməfik naruəh asol təmuwa maiu əlimin rafin netəmim itəm kəsotuwınən e nego.

²⁸ “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotəgwən, moatənim, moatol-salim-in natimnat min, moatos-nəmtim natimnat min, moatasum, moatiləkin nimə min, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat. ²⁹ Məto e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nıgəm ne kəpiel min itəm koatəp kəmotisi-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.

17:13: Lev 13:45-46 [†] **17:14:** Nian nimisən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkimik. Nian nimisən təmikə, in təkə muwın mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nimisən tikə ne namkimikən tikə. Nian İesu təməni məmə ilat okotuwın motehm pris kit, in tahmen məmə in təməni məmə in otol-wir ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 **§ 17:16:** Netəm İsrəl koatətəhau netəm Sameria. Afın nıpətin e tiksonari. **17:23:** Mak 13:21; Luk 21:8
17:28: Jen 18:20; 19:25

³⁰ “Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa mın lan kən Uhgin otol əp io kəm netəmim. ³¹ E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nımə, pəs in otəgim məsuwin mınən imə məmə in otos rəhan natimnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otəgim məsuwa mınən latuənu. ³² !Onəkəsotaluinən pətaguihl rəha Lot! ³³ Etəm tolkeike məmə in otaskəlim rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lili. Məto etəmim itəm tətəpəs natimnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lili. ³⁴ İatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuapil e pət kitiah əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. ³⁵⁻³⁶ Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.”*

³⁷ Kən rəhan iolwək mın kəmotən-ipən kəm in məmə, “? İərəmərə, onəkuwa hiə?”

Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai mın koatiwīg ilis moteiuiui moatər itəhai, kən nəkotitun məmə nəm mın əh-ikin əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlimis kit itəm tatasək o nasituən

¹ Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nikilat otatite. ² In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikin rəha nələhəuən nəghatən mın. Kən təsisiai-inən Uhgin, kən təsisiai-in mınən netəmim. ³ Kən e latuənu əh, nəutahlimis kit əh-ikin, kən nian rafin tatəwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikiwir tatol kəm io.’ ⁴ Məto ien təməsuwinən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wir nəratən əh rəha nəutahlimis. Məto pətan əh tətəpəh o suah əh nian rafin matuwın matuwın, kən ien tinatətəlig-in məmə, ‘Nat əpnəpin esisiai-inən Uhgin, kən məsisiai-in mınən netəmim, ⁵ məto pətan əh tatən nat kitiah mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwın matuwın. Io ekəkəike muwin mən wir rəhan nəratən kən mələhəu nəwırən. Okəmə ekapəs, kən in otatuwa ron io matuwın matuwın kən ekəpou in.’”

⁶ Kən nian İərəmərə təmuəh rəkis nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə, “Otətəlig-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərət təhmin. ⁷ ?Məto təhro e Uhgin? In təmitəpun rəhan mın netəmim, kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauiəgən mın ne lapin mın rafin. ?Kən nikitəmat təht məmə in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən?’ Kəp. ?Kən nikitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan mın? ⁸ İatən kəm itəmat məmə nıpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan mın, kən mol-wir rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etəmim oekitəlig-pa mın lan e nətueintən, oekəhm netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgin, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos mənı rəha takis

17:31: Mat 24:17-18 **17:32:** Jen 19:26 **17:33:** Luk 9:24 * **17:35-36:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən mın u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian İesu otuwa mın, netəmim rafin okotəplan ikin İesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatip rəha İesu tatən məmə, “Tahmen e nat megəh təmamis mətaməhl, kən kuweria mın kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nīkilat tatəht məmə ilat kotətuatip taprəkis-in netəmim rafin, kən motasil-iahau-in netəmim rafin. ¹⁰ In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos mənī rəha takis. ¹¹ Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgīn, mətə nīpahrienən tatən atip in, matən məmə, ‘Uhgīn, iatən tagkiu kəm ik mətə-inu nəmol məmə ekol etəm pisin lak, inəh io mīn neen kotołkeike pik mənī kən moateiuə məmə kotaklāh-in, kən moatol tərət, kən motaklāh-in pətan rəha etəm pisin. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos mənī rəha takis. ¹² Nian kəiu e wik kitiah, iatətuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natimnat ten, ekatos-irəkis kitiah matos-ipinə kəm ik.’

¹³ “Mətə suah əh, etəm tatos mənī rəha takis, in tatətul-pən isəu, kən mətəulis məsasipərən e neai məfak. Kən nīkin tatitəgīt mətəsək mətəht manikiləhan matən məmə, ‘Uhgīn, io etəm tərət. !Asəkitun io!’ ”

¹⁴ Kən Iesu təmə, “Iatən kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlig-pən latuanu, etəm rəha takis, rəhan nəmegəhən in otətuatip e niganəmti Uhgīn. Mətə Farisi təsol mihinən, mətə-inu etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, Uhgīn otiləs-iahau, mətə etəmim itəm tatos-iahau atip in, Uhgīn otiləs-ipər.”

*Nisualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Kən netəmim neen kəmotəmīk rəhalat nisualkələh mətəmtig motuwa kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmīn elat kən məfak olat. Mətə nian rəhan mīn netəmim kəmotəhm ilat, kən kəmotən-iahau ilat. ¹⁶ Mətə Iesu təmatən-iarəp məmə nisualkələh mīn un okotuwa ron, kən təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə, “Əsəhtəsig-inən nisualkələh məmə okəsətuwamən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, mətə-inu nərəməərəən rəha Uhgīn in rəha netəmim itəm kotahmən e nisualkələh mīn u. ¹⁷ Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matig əhgīn nərəməərəən rəha Uhgīn, kən in təkə muwa tahmən e suakəku. Mətə okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən.”

*Suah kit rəhan nautə tēpət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Təgətun, ik etəm təwīr. ?Oekol naka məmə ekos nəmegəhən lilin?” ¹⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Təhro nakatən kəm io məmə io etəm təwīr? Suah kit tikə in etəm təwīr, mətə Uhgīn əm in təwīr. ²⁰ Ik nəkitun nəghatən mīn e Lou rəha Uhgīn koatən məmə, ‘Əsaklāh-inən pətan pisin, əsohamnuən etəmim, əsaklāh-inən natimnat, əseiueiuəən e kot, isiai-in rəham mama ne tata.’ ”

²¹ Kən suah u təmən məmə, “Natimnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematəkəku mətəarus-pa u-roiu.” ²² Nian Iesu təməto nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə, “Nat kitiah əm əh-ikin itəm ik nəməsolən əh. Uwīn molsalim-in nautə rafin rəham, kən mōs mənī lan muwīn mōs-ipən kəm ianrat mīn, kən ik onakos natimnat wīr əpəh e nego e neai. Kən wa, muarisig-in io məmə ik rəhak etəmim.”

²³ Mətə nian təməto nəghatən mīn əh, nīkin təməpou mətə-inu rəhan nautə tēpət. ²⁴ Kən Iesu təmasipən məplan, təmən məmə, “!Awī, tiəkis pik

o etəm rəhan nautə tepət məmə in otuwın matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgın! ²⁵ Tiəkis məmə kau otuwın-pən e nıpəg nitel, məto tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwın matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgın.”*

²⁶ Kən netəm kəmotəto nəghatən əh kəmotən məmə, “?Okəmə in tiəkis o etəm rəhan nautə tepət, məto pah əh in tahmen məmə otos nəmegəhən əh?”

²⁷ Məto in təmən məmə, “Natimnat itəm tiəkis, ko netəmim kəsotolən, məto Uhgın in titun nolən.”

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Məto tahro etimat? Emotapəs rafın rəhatimat natimnat kən moatuwa məmə ekotuarisig-in ik.”

²⁹ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “İatən pahrien kəm itəmat məmə, etəm təmapəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian min, o rəhan tata ne mama, o rəhan nisualkaləh məto-inu in tatətəu-pən nərəməərəən rəha Uhgın, ³⁰ kən e nətueintən u, in otos natimnat tepət nəhlan taprəkis-in ilat min u təmapəs ilat, kən uarisig, in otos min nəmegəhən lilin.”

*İesu təmən-iarəp min
rəhan nimisən*

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Kən İesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nımanin netəmim motuwa kitış kuafımın ilat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Roiu koatuwin əpəh ilis Jerusalem, kən natimnat min itəm ien min rəha Uhgın əupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol nıpahrienən. ³² Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmi İaihlua min, kən netəmim okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol naulisən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nıpətik. ³³ Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kisil lan, oekəmegəh min.”

³⁴ Məto kəsotitunən rəhan nəghatən min. In tahmen-pən e nəghatən itəm nıpətin tatahluaig, kən kəsotitunən nıpəti nəghatən min əh.

*İesu təmol-wır
iganəmtin əpis kit*

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Nian İesu tatuwa iuəhkır o taon əh Jeriko, iganəmtin əpis kit əh-ikin tatəpələh e nikali suatip. Nian rafın in tateasiə-in mənı o netəmim. ³⁶ Kən nian iganəmtin əpis təməto məmə netəmim tepət kotaliwək e suatip, kən in təmətapəh məmə, “?Naka əh katol?” ³⁷ Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “İesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatip.”

³⁸ Kən təmagət əfəməh məmə, “!İesu! !Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

³⁹ Kən netəm min u koataliwək motaupən-in İesu, kəmotagət lan, moatən məmə, “!Əsagətən!” Məto in təmagət əfəməh məsin min məmə, “!Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

⁴⁰ Kən İesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotiləs motuwa. Kən nian kəmotiləs motuwa iuəhkır, İesu təmətapəh ron məmə, ⁴¹ “?Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmə, “İərəməərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”

⁴² Kən İesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən təmol-wır niganəmtim.” ⁴³ Kən roiu agin-əh min əm, təmaiir

* **18:25:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Tiəkis məmə kamel otuwın-pən e nıpəg nitel.” Kamel in nat megəh asol taprəkis-in kau. **18:31:** Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

minatehm nat, kən minatuarisig-in Iesu, matənwiwi Uhgín. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgín.

19

Iesu ne Sakias

¹ Kən Iesu təmalıwək muwín imə e taon u Jeriko matuwín məmə otiet-arəpən e nəwtain məsín. ² Kən e taon əh, suah kit əh-ikin, nərgín u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takis, kən rəhan nautə tepət. ³ Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, mətə təruru nəplanən mətə-inu in natiəkuəkir, kən netəmim koatətulosig-in. ⁴ Kən in təmaiu aupən muwín maiu e nig kit, nərgín u sikamo, məmə otitun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikin.

⁵ Kən nian Iesu təmuwa ətuatip əh in ikin, təmasipər məplan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Sakias. Eiuaiu uəhai, mətə-inu roiu ekəkəike muwín matig əpəh e rəham nimə.” ⁶ Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikin imə, kən nikin təmagien.

⁷ Mətə nian netəmim kəmotəplan natimnat mın əh, kən koatasiwən-in nolən mın əh moatən nıkalı Iesu məmə, “Suah əh tatuwín e nimə rəha iol təfəgə rat.”

⁸ Kən nian kinotuwin e nıpəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə, “İəramərə, atətəlig-in-tu. Oekoor rəhak natimnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-rat mın. Kən natimnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpin mau kuwit.”

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu Uhgín tinosmegəh rəkis ik ne rəham mın, mətə-inu ik mın, nəmahatətə e Uhgín, kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham. ¹⁰ Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəluə, kən mosmegəh ilat.”

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iəramərə rəhalat

¹¹ Nian netəmim koatətəlig-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nimaa nəghatən kəm ilat mətə-inu in tınatuwa iuəhkır o Jerusalem, kən nıkilat təht məmə nəramərəən rəha Uhgín otəsuwəhən tuwa. ¹² Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm-iasol kit tolkeike məmə in otuwín isəu məplan kig asol agin məmə kig asol otıləs-ipər in mol kig lan əpəh iman ikin, kən otəpanitəlig-pa mın. ¹³ Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh kitiəh kəm ilat.* Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘İtəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mətəarus-pən io ekitəlig-pa mın.’

¹⁴ “Mətə ilat əpəh iman ikin koatətəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən kəm kig asol agin məmə, ‘İtəmat esotolkeikeən məmə suah u otəramərə etimat.’ ¹⁵ Mətə kəmıləs-ipər in kol kig lan, kən in təmitəlig-pa mın. Kən in təmaun-in rəhan iolwək mın itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmə otitun məmə ilat kəmotol win e məni naka nian in təmətatig əpəh isəu.

¹⁶ “Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘İəramərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni ten mın.’ ¹⁷ Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘İk iolwək təwır, nəmol wək

19:7: Luk 15:2

19:8: Eks 22:1; Nam 5:6-7

19:9: Luk 13:16; Wək 16:31

19:10: Luk

15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15

*

19:13: Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in təhmen-pən e wan-hanrit-taosan vatu.

itəm in tawir. Məto-inu nəmol wək tawir o nehm wirən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in min ik məmə onakərəməmə taon ilat ten.'

¹⁸ "Kən etəm tatuarisig lan təmuwa mən-ipən məmə, 'İərəməmə, nəmələhəu-pa məni kitəh e nelmək, kən emol win e məni faif min.' ¹⁹ Kən etəm-iasol təməni-ipən kəm in məmə, 'Ik onakərəməmə e taon ilat faif.'

²⁰ "Kən iolwək kit min təmuwa mən-ipən kəm in məmə, 'İərəməmə, inu rəham məni. Eməlis ətain e napən, kən məhluaig-in wir, ²¹ məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkis. Nakatos natimnat itəm kəsənəmə rəham, kən matəulək e nasumən min itəm ik nəməsəfəən ilat.'

²² "Kən etəm-iasol təməni-ipən kəm in məmə, 'Ik iolwək rat! Nəghatən əm rəham tatəgətun məmə nəmol tərət ağin. Ninitun rəkis məmə io etəm-iəkis, kən iakatos natimnat itəm kəsənəmə rəhak, kən iatəulək e nasumən min itəm eməsəfəən ilat. ²³ ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwin mələhəu-pən e pag, kən nian ekitəlig lan, ekitun nosən rəhak məni ilau profit rəhan?'

²⁴ "Kən təməni-ipən kəm rəhan min əh məmə, 'Otos-irəkis rəhan məni, kən motos-ipən kəm suah u rəhan məni ten.'

²⁵ "Kən ilat kəmotən məmə, 'İərəməmə, təsətuatipən məto-inu rəhan məni ten rəkis!'

²⁶ "Kən etəm-iasol təməni-ipən kəm ilat məmə, 'İatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən min neen min. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan natimnat rafin. ²⁷ Kən roiu, rəhak tikimər min itəm kəməsotolkeikəən məmə ekuwa kig rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e niganəmtək.' "

Iesu təmuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;

Jon 12:12-19)

²⁸ Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək maupən matuwin Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in. ²⁹ Nian kinotuwa iuəhkir o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nitot Rəha Nig U Olif, kən in təməni-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmə, ³⁰ "İan əpəh latuənu itəm kotisi-pən ikin. İkin əh, onakuehm nəti togki kit itəm kəsəsuəən əh lan. İakis nol lan muasig muea ikin-u. ³¹ Kən okəmə suah kit tətəpəh otəmlau məmə, '?Nəkətiakis togki o naka?' kən onəkuən-ipən kəm in məmə, 'İərəməmə rəhatat, in tolkeike məmə otol nat kit lan.'

³² Kən kəmian muehm natimnat rafin tol əm məmə inu Iesu təməni mihin ne. ³³ Kən nian kəmətiakis nəti togki, kən netəmim min rəha togki kəmotətapəh olau məmə, 'İEi! ?Nətiakis nəti togki o naka?' ³⁴ Kən ilau kəmuən-ipən məmə, "Kəp. İərəməmə tolkeike məmə otol nat kit lan." ³⁵ Kən kəmuasig muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain məntəa nəti togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nəti togki. ³⁶ Nian təmasuə lan minatuwin, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat min kot motəpen-pən e suatip.

³⁷ Nian Iesu tınatuwa iuəhkir o Jerusalem mətasuə e togki mateiuiui e Nitot Rəha Nig U Olif, kən netəmim rafin rəhan nikilat tətəgien, kən minətuoun moatənwiwi Ughin motagət əfəməh o nat pispis min itəm kəmoatehm in təmatol. ³⁸ Kən koatən məmə, "İİərəməmə Ughin tətətig ilau Kig u itəm tatuwa e nərgin!

!Pəs nāməlinuən tətətiḡ əpəh e nego e neai, kən əpəh ilis ilis aḡin e nego e neai, katiləs-ipər nərḡi İəramərə Uḡin!”

³⁹ Kən Farisi min neen itəm kəmotatiḡ əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmə, “İəḡətuḡ. Ən-iaḡau rəham min netəmim məmə okotakəm nohlilat.”

⁴⁰ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəm min u kəsotagətən, kən kəpiəl min u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

⁴¹ Kən nian Iesu təmuwa iuəhkir təmehm taon əh Jerusalem, kən təmasək o netəm min əh-ikin əh. ⁴² Kən tatən məmə, “Ei, nat əpnəpin nəmotapəs natimnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotitun ilat roiu əm, kən Uḡin otos-ipinə kəm itəmat. Məto kəp. Natimnat min əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən. ⁴³ Məto e nian min itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tikimər min okotuwa kətul kitəlau-in itəmat, okotel niməptən kətu-pər kol əpətin rəhatəmat taon, kən motahtosiḡ-in itəmat lan məmə nəkəsotietən. ⁴⁴ Kən ilat okotərəkin rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin nəsualkələh min rəhatəmat. Okol kəpiəl kit ne rəha nimə min osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uḡin təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.”

Iesu təməḡg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uḡin

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Kən Iesu təmuwın minatəḡg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uḡin. ⁴⁶ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte rəkis e Naəa Rəha Uḡin məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,’ məto itəmat ninoatol tinuwa in ‘nimə kit itəm iakləh min koatəhluaig ikin.’”

⁴⁷ Kən uarisig lan, e nian min rafin, Iesu təmatəḡətuḡ əpəh imə e Nimə Rəha Uḡin. Kən pris asol min, ne iəḡətuḡ min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kəmotegəs-in suatiḡ məmə okotohamnu Iesu, ⁴⁸ məto kəməsotehmən suatiḡ kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pik məmə okoatəto nəḡhatən min rəhan, kən nəḡhatən rəhan tətəskəlim wir rəhalat nətəliḡən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Nian kit, Iesu təmatəḡətuḡ netəmim əpəh e Nimə Rəha Uḡin, kən matən-iarəp namnusan təwir rəha Uḡin kəm netəmim. Kən pris asol min, ne iəḡətuḡ min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in, ² kən kəmotətapəh ron məmə, “? Ən-tu kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uḡin o etəmim əm?” ³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwir əm. Io ekətapəh-in min nəḡhatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpin-pa kəm io. ⁴ ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol bəptais e netəmim, Uḡin o etəmim əm?”

⁵ Kən kīnoatən-ən nəghatən u kəm ilat mīn, mīnoatən māmā, “Okāmā kotən māmā Ughin tāmegəhan-in, kən in otən māmā, ‘? Məto tahro nəkəsotənən nīpahrien e Jon?’ ⁶ Məto okāmā kitat kotən māmā netāmim əm kəmotəghān-in, kən netəm mīn əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kīnotən rəkis nīpahrienən e Jon māmā in ien kit rəha Ughin.” ⁷ Kən ilat kəmotuhalpīn māmā, “Itimat esotitunən māmā pah tāmegəhan-in.” ⁸ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “Kən io mīn, ko esənən māmā pah tāmegəhan-in nepətən kəm io māmā ekatol natīmnat mīn u.”

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep

(Mat 21:33-46; 22:15-22;

Mak 12:1-17)

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netāmim māmā, “Etəm-iasol kit tāməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in tāmələhəu-pən nasumən u e nelmī netāmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsin kəm in. Kən təmuwīn əpəh e nīməptən pīsin kit matig mīnos nian tepət. ¹⁰ Kən nian krep təmōl noan kən kīnotəmarəg, etəm-iasol in tāmahl-ipa rəhan kit iolwək māmā in otuwīn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən māmā okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm mīn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹¹ Kən etəm-iasol tāmahl-ipa mīn rəhan kit iolwək mīn. Kən ilat kotaht mīn, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹² Kən in tahl-ipən mīn kit mīn, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nīməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.

¹³ “Kən etəm-iasol rəha nasumən tāmā, ‘?Ekol naka əh-roiu? Təwir māmā ekahl-ipən nətik ətuatip itəm iakolkeike pīk, okəm-naka ilat okotisiai-in.’ Kən in tāmahl-ipən.

¹⁴ “Məto nian netəm mīn əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat mīn māmā, ‘Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa māmā rəhan. Pəs kotuwīn motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan māmā rəhatat.’ ¹⁵ Kən kəmotaskəlīm motewkəkan motuwīn əpəh ihluə e nasumən, kən motoh kohamnu.

“?Kən iərəməərə otol naka kəm netəm mīn əh? ¹⁶ In otuwa moh netəm mīn əh kotimis, kən in otələhəu-pən nasumən asol əh otuwīn e nelmī netəm pīsin.”

Kən nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən māmā, “!Pəs okol kəsol agin-əhən nat əh!”

¹⁷ Məto Iesu təmasipən ətuatip əm olat, kən mən māmā, “Naəa Rəha Ughin tatən māmā,

‘Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkinən nīmə kəmotərakīn, in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nīmā.’

“? Məto nəghatən u nīpətin naka? ¹⁸ Netāmim rafīn itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapitpīt ilat motol nīmismisīn. Məto okāmā kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in otawtəwītə mərət agin.”

¹⁹ Kən iəgətun mīn rəha Lou, ne pris asol mīn kəmotitun māmā nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatip māmā okotaskəlīm uəhai əm, kiləs-ipən e kalapus, məto kīnoatəgin netāmim, kən motapəs.

?Tətuatip məmə netəmim okotətou takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Kən iəgəṭun min rəha Lou, ne pris asol min koatalkəlik wir o Iesu, moatolkeike məmə okotətu-pən nīpəgnəmtin min neen e nəghatən kit rəhan məmə okotiləs-ipən in e nelmi etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netəmim neen məmə ilat okotuwin motol kəut kəsua kəm Iesu. ²¹ Kən kəut kəsua min kəmotuwin motətapəh o Iesu məmə, “Iəgəṭun. Itimat ekotitun natimnat min itəm nakatən ne natimnat itəm nakəgəṭun netəmim lan, kotətuatip wir. Ik onakəsolan nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin. Kən ik nakatəghat-in əm nīpahrienən matəgəṭun netəmim e suatip rəha Ughin. ²² ?Ən-tu kəm itimat məmə, tətuatip e Lou rəhatat məmə okotətou takis kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?”

²³ Məto Iesu təmitun əm məmə koatol kəut kəsua kəm in, kən in təmənipən kəm ilat məmə, ²⁴ “Otəgəṭun-tu məni kit kəm io. ?Narmi pah u tətətig e məni u? ?Kən nərgi pah u tətətig e məni u?” Kən kəmotən məmə, “Narmi Sisa, ne nərgi Sisa.”

²⁵ Kən in təmənipən kəm ilat məmə, “Inəh natimnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natimnat rəha Ughin, os-ipən kəm Ughin.”

²⁶ Kən e niganəmti netəmim rafin, nəghatən min itəm koatətapəh-in, okol kəsotiləs-iahauən Iesu lan. Məto narmilat təmiwig pik o nəghatən itəm Iesu təmuhalpin, kən kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otimis kən məmegəh min?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm kəmotimis, okol kəsotəmegəh minən. ²⁸ Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, “Iəgəṭun. Moses təməte-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otimis, kən rəhan pətaguihl tətətig məto kəsialəsən nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlimis un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh min okotaskəlim nərig min rəha etəm tikə.

²⁹ “Tol nəhlan, pian ilat sepin. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig timis, məto kəsialəsən nətilau kit. ³⁰ Pian itəm tatuarisig in, təmit min nəutahlimis un, məto in min təmimis, kən kəsialəsən nətilau kit. ³¹ Kən uarisig lan, pialat kit min tit min nəutahlimis un, məto təmimis min. Kən pian min əh ilat rafin sepin kəmotit pətan un, məto kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafin. ³² Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis min. ³³ Inəh netəm sepin, ilat pialat min kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh min e nīmīsən, pətan əh in rəha pah lan?”

³⁴ Kən Iesu təmənipən kəm ilat məmə, “E nətueintən u, nəman ne nīpitan koatol marit. ³⁵ Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Ughin nīkin tətəgien olat məmə ilat okotəmegəh min e nīmīsən kən mos ilat muwin kotətig e natigən wi, ko ilat kəsotol minən marit. ³⁶ Ilat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən ilat nenəti Ughin məto-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nīmīsən. ³⁷ Kən kotitun məmə inu otuwa mol nīpahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tətəgəṭun min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətaun-in Iəramərə

Uhgin māmā in ‘Uhgin rāha Epraham, Uhgin rāha Aisak, ne Uhgin rāha Jekop,’ nat əpnapin iləhal kāməhalimis rəkis nuwəh məsin. ³⁸ Uhgin u, in Uhgin rāha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgin rāha netəm kəmotimis, məto-inu in tatehm netənim rafin māmā ilat koatəmegəh, nat əpnapin okāmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh.”*

³⁹ Kən iəgətun min rāha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu māmā, “Iəgətun, nəmuhalpin wir pahrien.” ⁴⁰ Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgin tāmən māmā otahl-ipa

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmā, “?Tahro netənim koatən māmā Kristo itəm Uhgin tāmən māmā otahl-ipa, in mipi Kig Tefit rat? ⁴² Məto-inu e Naoa Rāha Napuən Min,† Kig Tefit atip əm tāmən māmā, ‘Iərəməə Uhgin tāmən kəm rəhak Iərəməə Kristo māmā, “Əpələh e nīkalik matip, ikin rāha nəsanənən ne nisiaiən,

⁴³ mətoarus-pa io ekos-iahau rəham tikimir min,

mol ilat kotahmen e nīməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ‡

⁴⁴ Kig Tefit atip tāmən māmā Mesaea in rəhan Iərəməə. ?Kən okāmə mipi Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəməə?”

Iesu tāməghat-in iəgətun min rāha Lou

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;

Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nian netənim kəmoatətəlig, Iesu tāmən-ipən kəm rəhan min netənim māmā, ⁴⁶ “Itəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pənən nolən min rāha iəgətun min rāha Lou. Nīkilat tətəgien māmā okoatuwin-in napən əfəməh min rāha nausitən māmā netənim okoatehm ilat ron. Kən nīkilat tətəgien nian netənim koatos-ipər nelmilat e maket e nisiaiən kəm ilat. Kən əpəh imə e nīmə rāha nuəfiminən, kotolkeike māmā okotəpələh aupən əpəh təwir ikin. Kən e nian rāha lafet, ilat koatolkeike māmā okotuwīn kəpələh-pən aupən ikin rāha nisiaiən. ⁴⁷ Kən ilat koatol tərət kən motakləh-in nīmə min rāha nəutahlimis min. Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm māmā netənim okoatəplan ilat ron. Nəlpinən rāha netəm min u in otəskasik maprəkis.”

21

Nəutahlimis kit tamos-ipən rəhan məni kəm Uhgin

(Mak 12:41-44)

¹ Kən Iesu təmatehm tatisilu wir netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən məni e pokis rāha məni əpəh e Nīmə Rāha Uhgin, ² kən in təmehm nəutahlimis kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.* ³ Kən Iesu tāmən māmā, “Nipahrienən iatən kəm itəmat māmā, məni itəm pətan u təmaii-pən, in taprəkis-in rāha netənim rafin, ⁴ məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat əpnapin əm olat, rəhalat tepət

20:37: Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnapin nipəti etənim tənimis, məto narmin tatəmegəh əh.

† **20:42:** “Naoya Rāha Napuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatip tatən māmā, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u māmā, “Oekol ik ilis taprəkis-in rəham tikimir min.” **20:43:** Sam

110:1 * **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12

min əh-ikin. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nagwənən, kən tikə min əh-ikin.”

Nəmtətin min rəha

Namnun Nian

(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kən rəhan min neen netəmim koatəghat-in Nimə Rəha Uhgin itəm rəhan kəpiel asol min kotəwir, ne natimnat wir min əh imə itəm netəmim kəmos-ıpən kəm Uhgin. Kən İesu təmən məmə, ⁶ “İtəmat nakoatehm natimnat min əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotəhalkin-ohalkin kəpiel min rəha nimə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roju.”

⁷ Kən kəmotətapəh ron məmə, “İəgətun. ?Natimnat min əh onəghan kotuwa? ?Kən nəmtətin naka otəgətun məmə otəsuwəhən natimnat min əh okotuwa?”

⁸ Kən İesu tatən məmə, “Onəkotəkəike moatəto wir itəmat məmə suah kit otəseiuə-inən itəmat, məto-inu netəmim tepət okotuwa motən məmə, ‘İo, io Kristo u!’ kən neen okotən məmə, ‘Nian rəha natimnat əh tinatuwa iuəhkir.’ Məto əsotuarisig-inən ilat. ⁹ Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagin, o netəmim koatətul moatəmu ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat min əh okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian.”

¹⁰ Kən İesu təmən-ıpən kəm ilat məmə, “Noanol min neen okotoh noanol pisin neen min, kən kapman kit otoh kapman kit. ¹¹ Kən namig asol min okotan, kən nəumis otan ikin min tepət e nətueintən, kən nimisən əskasik min okotan e nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki netəmim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol min e neai.

¹² “Məto nian natimnat min u okəsotuwamən əh, netəmim okotəskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən motiləs itəmat kən əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e niganəmti kig min ne netəm-iasol min rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nıpahrien lak. ¹³ İnəh nian ətuatıp məmə nakotən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ¹⁴ Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat, ¹⁵ məto-inu io ekos-ıpinə nəghatən ətuatıp kəm itəmat kən mos-ıpinə nenatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimır min okol kəsotuhəlpinən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə. ¹⁶ Kən rəhatəmat tata ne mama min, ne piatəmat min, ne rəhatəmat noanol min, ne iolitəmat min okotiləs-ıpən itəmat e nelmi tikimır min. Kən okotohamnu itəmat neen. ¹⁷ Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. ¹⁸ Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikən. ¹⁹ Nian onakoatətul əskasik motahatə lak e nian iəkis min itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.

²⁰ “Məto nian onakehm mopaəl min okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin agin taon əh Jerusalem. ²¹ Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim motuwın motəhluaig əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh, onəkəsotuwın minən əh imə e taon əh, ²² məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgin otol nalpinən lan kəm netəm koatol nolən tərət, kən mol əp nəghatən itəm kəməte-pən e naoa rəhan tuwa

mol nīpahrienən. ²³ Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpiłat əh-ikin, ne itəm min u koatapinahin nisualkaləh, məto-inu nərātən asol otuwa e nətueintən, kən neməha ne nalpinən rəha Uhgın otuwın kəm netəmim rafin rəha Isrel. ²⁴ Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimır min kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwın ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min rəhalat. Kən Iaihlua min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-iahau netəmim ikin itəm koatatig əh, motərəməra elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun.†

²⁵ “Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən ikin-u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərkerikən rəha nitəhai ne peau-peau asol min. ²⁶ Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nərātən asol min itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgın otəloal-əloal elat. ²⁷ Kən e nian əh, okotehm Nəti Etəmim tateiuaiu e mal napua kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan. ²⁸ Kən nian natimnat min u kınotətuoun moatuwa katol nīpahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat.”

²⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min. ³⁰ Okəmə kotalpətəg minotapilpıl min, kən nəkotitun məmə in nian rəha nasumən. ³¹ E nolən kitiah əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan, onəkotitun məmə otəsuwəhən, nəməmə rəha Uhgın tuwa.

³² “Nīpahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsikəən mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nīpahrienən. ³³ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

³⁴ Kən Iesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat, ³⁵ məto-inu nian əh otuwa miləs netəmim rafin rəha nətueintən. ³⁶ Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etəmim otagien otəmat nian onəkotətul e niganəmtin.”

³⁷ Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən lapin min in tiet muwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapıl əh-ikin. ³⁸ Kən nian min rafin laulaugin ağin, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgın.

22

Jutas təmol-salim-in Iesu

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinatuwa iuəhkir, kən in tinətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən. ² Kən pris asol min ne ləgətun min

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7 ‡ **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwin muwin isəu.

rəha Lou koateam-in anion suatip məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netənim məmə, kətah nımanin netənim okotəməu okəmə kotitun məmə kəmotəhamnu Iesu.

³ “Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu. ⁴ Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol min ne netəmi-asol min rəha mopaer rəha Nimə Rəha Ughin, mateam-in suatip məmə oteghəhan-in Iesu tuwin e nelmilat. ⁵ Kən nikilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm in. ⁶ Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə oteghəhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netənim okotikə lan.

Etənim kaiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən (Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

⁷ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinuwa, kən e nian əh, netənim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ⁸ Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İan kən mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwin motəghəhan ikin.”

⁹ Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itımlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?”

¹⁰ Kən təməni-ipən kəm ilau məmə, “Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuət-arəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisig-in məhaluwin e nimə kit itəm otuwin ikin. ¹¹ Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “?İəgətun təmah-ıpa itımlau məmə ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan min netənim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?” ¹² Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kınəlin wir rəkis natımnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin.”

¹³ Kən kəmiən muehm natımnat rafin təhmen əm məmə inu Iesu təməni mihi ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan min

¹⁴ Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwin məpələh e tepil ilat rəhan aposol min. ¹⁵ Kən təməni-ipən kəm ilat məmə, “Otəsuwəhan, okol nəhməən kəm io. Məto nikik tinolkeike pik məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ¹⁶ İakolkeike pik məmə kitat okotəghəhan min-nulan məto-inu, okol esəghəhan minən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nipəti lafet u tuwa mol nipahrienən lan e nəməməən rəha Ughin.”

¹⁷ Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Ughin, kən mən məmə, “Otos itəmat rafin, kən motənim, ¹⁸ məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənımən wain mətoarus-pən nian natımnat rafin kotatig əghin nəməməən rəha Ughin.”

¹⁹ Kən təmos pıret mən tagkiu ron kəm Ughin, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netənim, kən mən məmə, “İnu nipətik itəm iakatos-ıpinə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nikitəmat tataht io.”

²⁰ Kən e nolən kitıəh əm, nian kəmotəghəhan rəkis, Iesu təmos kap wain kən təməni məmə, “Kap wain u in nitak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkisən wi rəha nasituan rəha Ughin kəm netənim. ²¹ Məto

onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukın-u kotagwən kitat min e tepil, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak min tikimír. ²² Io Nəti Etəmim oekəkəike mímis məmə inu Uhgin təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən asol tatuwin o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tikimír min!” ²³ Kən kinoatəpəh-əpəh olat min məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”

²⁴ Kən nat kit min, ilat kinoatol nikilat min məmə pah u in ilis pik taprəkis-in ilat. ²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig min rəha nətueintən u koatəramərə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atip ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’” ²⁶ Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilis, in otıləs-iahau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit. ²⁷ ?Pah u in ilis pik, etəmim itəm tətəgwən e tepil, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun məmə etəm tətəgwən e tepil in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.

²⁸ “Itəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkír ron io e nian ekətatig e nian əskasik min. ²⁹ Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatıləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io min iatıləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig min, ³⁰ məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat min onəkotəpələh e jea min rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol min tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatəramərə elat.”

³¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tinətapəh rəkis o Uhgin məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgəhun rəhatəmat nahatətəən in təskasik lak o kəp. ³² Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham nahatətəən otəsətiteən. Kən nian nakatəuhliñ rəham nətəligən tatitəlig-pa min, ik onəkəkəike mol nətəligən rəha piam min okotəskasik.”

³³ Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iəramərə. Iatətul matip məmə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mímis kilau min ik.”

³⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapin hua, nian mənig otəsimmənən əh, kən ik onəkən mau kisił məmə nəkəruru io.”

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən mənə e paos, ne kətim, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natimnat təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”

³⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan mənə e paos o kətim, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluaginən, pəs otol-salim-in rəhan kot mos-nəmti rəhan kit. ³⁷ Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nípahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nikilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkin Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nípahrienən əh-roiu.”

³⁸ Kən ilat kəmotən məmə, “Iəramərə, əplan-tu. Naip rəha nəluaginən kəiu əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otəpəs-ta.”

Iesu təmuwin matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Kən Iesu təmiet e taon muwın əpəh e Nıtot Rəha Nıg U Olif tahmen-pən əm məmə in tatol mihin e nian rafin, kən rəhan mın netəmim koatətəu-pən. ⁴⁰ Kən nian in təmuwin mətoarus-pən əh-ikin əh, təmənipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.” ⁴¹ Kən in təmalıwək mapəs ilat muwın məsin, kən misin nulan matəfak matən məmə, ⁴² “Tata, okəmə nıkim tagien, awi, os-irəkis nahməən mın u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.” ⁴³ Kən nagelo kit təmisi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu. ⁴⁴ Kən məto-inu nıkin titahmə pik, kən rəhan nətəligən tinatol wək pik, kən təməfak əskasik pik, kən noəh təmaıu lan məhl matəht nısip tahmen e nıta.*

⁴⁵ Nian təməfak rəkis, in təmətul mıtəlig-pən məmə otehm rəhan mın netəmim, kən təməplan ilat kinotapıl rəkis. Kinotəpou məto-inu nıkilat titahmə. ⁴⁶ Kən təmənipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotapıl? Otaiir motəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”

Tikimır mın rəha Iesu kəmotuwa kıləs
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;

Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian Iesu təmatəghat əh, nımanin netəmim kəmotiet-arəpa ikin əh, kən suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmit ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkir məmə otatuilim e Iesu. ⁴⁸ Məto Iesu təmənipən kəm in məmə, “?Jutas, io Nəti Etəmim, məto tahro nəmuwa məmə onəkatuilim-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimır mın?”

⁴⁹ Kən nian netəmim mın rəha Iesu kınotehm natimnat mın əh minotitun məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?İərəməə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?” ⁵⁰ Kən ilat kit təmoahin naip tətə-rəkis matəlgin matip rəha slef rəha pris əsol agın.

⁵¹ Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmın e matəlgi suah u, kən mol-wır mın.

⁵² Kən Iesu təməghat kəm pris əsol mın, ne netəm-iasol mın rəha mopael rəha Nımə Rəha Uhgın, ne etəm-iasol mın rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu. In təmən məmə, “?Tahro, nəman? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwın kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit, kən nakotəmık naip əsol mın rəha nəluaginən ne nəlnal mın moatuwa məmə onəkotaskəlim? ⁵³ ?Nian rafin etən əm kitat mın itəmat e Nımə Rəha Uhgın, məto tahro nəsotaskəlimən io? Məto roıu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tatəməməə.”

Pita təmən məmə
in təruru Iesu

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwın e latuənu rəha pris əsol agın. Kən Pita tuarisig-in ilat məto təsuwınən iuəhkir olat. ⁵⁵ Netəm mın əh kəmotahl nıgəm kit əpəh e iat rəha pris əsol agın, kən motəpələh

* 22:44: E kopi oas mın neen rəha Nıutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tıka. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təməte ves 43-44, məto suah kit mın itəm təməte kopi kit rəha naoa u. 22:54: Mak 14:53-54

kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min. ⁵⁶ Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm tətəsiəgəpin in, kən niganəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan.” ⁵⁷ Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esitunən suah un nakatən.”

⁵⁸ Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, “Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim rəhan.”

⁵⁹ Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwın rəkis, kən suah kit təməghat əskasik kəm ilat məmə, “!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!” ⁶⁰ Məto Pita təmə, “!Ei! !Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimnən. ⁶¹ Kən İərəmə rə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin təməht nəghatən rəha İərəmə rə itəm təmən lan məmə, “O lapin əm u, nian mənig otəsimnənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” ⁶² Kən Pita təmiet muwın ihluə, təmasək təmasək.

*Netəmim kəmotəsan-əsan
e Iesu*

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh. ⁶⁴ Kən kəmotəlis ətain niganəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?” ⁶⁵ Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkın in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel

*(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)*

⁶⁶ Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətin min rəha Lou kəmotuwa kuəfimin e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu motuwa tətul e niganəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh ron məmə, ⁶⁷ “Okəmə ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat.” Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsotənən nipahrienən lak. ⁶⁸ Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhəlpinən. ⁶⁹ Məto tətəuon roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən, inəh e nikali Uhgın matip, Uhgın u itəm rəhan nəsanənən iahgin.”

⁷⁰ Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik Nəti Uhgın?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”

⁷¹ Kən kotən məmə, “?Tahro kitat koateam-in nəghatən kit min məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kınotəto ətuatip nəghatən əh e nohlin.”

23

*Iesu təmətul e
niganəmti Pailat*

*(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Jon 18:28-38)*

¹ Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwın kəm Pailat. ² Kən moatən-iarəp nipəgnəmtin min itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim min, kən mol ilat kotalməl, kən mətəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimır ilat kapman rəha Rom, mətəhtosig-in itimat məmə esotətouən takis kəm Sisa itəm tətərəmərə e

niməptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhgın təməhl-ipa məmə in kig kit.”

³ Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmən mihin.”

⁴ Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol min ne netəmim rafin məmə, “Esehmən nıpəgnəmtin kit ne, itəm tatən məmə suah u təmələkin lou.”

⁵ Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, “Kəp. Məto suah u tətən əpnəpin matəgətun netəmim rafin ikin min əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa mətoarus-pa ukin-u, kən mol nətəligən rəha netəmim koatəluə motəlməl.”

⁶ Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh məmə, “?Tahro? ?Suah u in etəm Kalili?” ⁷ Kən nian təməto məmə Iesu təmiet ikin əh itəm Herot Antipas tatəməmə ikin, in təməhl-ipən Iesu məmə otuwın mehm Herot, məto-inu e nian əh, Herot min in tətətig Jerusalem.

Iesu təmətul e niganəmti Herot Antipas

⁸ Kən nian Herot Antipas təməhm Iesu, nikin təmagien pik, məto-inu nuwəh məsin in təmolkeike məmə otehm. Herot təmətəto əm nəmnusən rəhan, kən in təmolkeike pik məmə in otehm Iesu otol nat pispis kit. ⁹ Kən o natimnat min u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən min tepət kəm Iesu, məto Iesu təməpnəpin əm məsuhəlpinən rəhan nəghatən. ¹⁰ Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotətul motəghat əskasik e nıpəgnəmtin min rəhalat moatoh Iesu lan. ¹¹ Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan min mopaél kotagət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopaél min məmə okotuwın-in-pən kot wir kit rəha kig kəm in, kən motit motuwın min kəm Pailat.

¹² Aupən ikin, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tikimər kəm ilau min, məto e nian əh, ilau kəmuea minioalkeike ilau min.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mīmīs

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;

Jon 18:39-19:16)

¹³ Kən Pailat təməun-in pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitəh. ¹⁴ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, nəmotiləs motuwa tətul e niganəmtək, kən nəmotən məmə tatəuhlin nətəligən rəha netəmim rəhatəmat koatol tikimər kəm kapman. Məto emakil rəkis nətəligən u e niganəmtitəmat, kən məsehmən məmə təmətgəhl lou kit, kən nıpəgnəmtin min itəm nakoatən lan təsolən nıpahriənən. ¹⁵ Kən Herot Antipas min, in təmakil mehm məmə nolən rat kit təsəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in təhl-ipa tuwa min o kitat, kən təpiə əm məmə suah u in təməsolən nat kit itəm tərət məmə in otimis ron. ¹⁶⁻¹⁷ Kən o nat əh inəh, rəhak min mopaél okotalis əm, kən uarisig kotəhl-iarəp tatuwın.”*

¹⁸ Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Otiləs-iarəp suah un kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itəmat!” ¹⁹ (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluəgin o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)

23:7: Luk 3:1 * **23:16-17:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min ikin-u tatən məmə, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike məhl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus.”

²⁰ Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in təməghat min kəm ilat. ²¹ Məto ilat kəmotagət əfəməh pik məmə, “!Ətu-pər in e nig kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!”

²² Məto Pailat təməghat min kəm ilat minətau kisil lan əh-roiu məmə, “? Tahro? ?Suah u in təmol nat tərən naka? Io esəhmən məmə in təmol nat kit itəm tətətip məmə in otimis ron. Məto rəhak mopael min, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin.”

²³ Məto ilat koatəkəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kinol win e nətəligən rəha Pailat. ²⁴ Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mīmīs tahmen-pən məmə inəh ilat kəmotən mihin ne. ²⁵ Kən in təmol nətəligən rəhalat, kən təmahil-iarəp Parapas u əupən in təmətatig e kalapus o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwin e nelmi rəhan mopael min məmə ilat okotos motuwin kitəp nətəligən rəha nimanin netəmin.

Kəmit Iesu kan məmə otimis

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;

Jon 19:17-27)

²⁶ Kən nian mopael min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otıləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. ²⁷ Kən nimanin netəmin tepət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nipitan tepət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu. ²⁸ Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nipitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətitəmat min. ²⁹ Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘!Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotəpinahinən suakəku!’ ³⁰ E nian əh, netəmin okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’ ³¹ ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətəmiəmitə əh, kən tahro e nian nig tinəmətu?”†

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

³² Kən mopael min kəmotıləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə okotohamnu iləhal Iesu. ³³ Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali Iesu matip, kən kit e nikalin mol. ³⁴ Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io, kən məsalpinən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes ron.

³⁵ Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “!In təmosmegəh netəmin tepət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgın təməh məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgın Təmitəpun, kən pəs in oto-smegəh atip in!”

23:29: Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** “Nig nimalin tətəmiəmitə əh” tatəpsen-pən Iesu itəm tətətip agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tinəmətu” tatəpsen-pən iol təfagə rat min. Kən uarisig lan, Uhgın otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin.

Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35:** Sam 22:7-8

³⁶ Kən mopael min, ilat min koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkir ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin,[†] ³⁷ moatən məmə, “!Okəmə nīpahrienən ik kig rəha noanol min rəha Isrel, osmegəh atip ik əh-roiu!”

³⁸ Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nig kəluau, tatən məmə, INU KIG RƏHA NETƏM ISREL.

³⁹ Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə, “!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh min itimlau!”

⁴⁰ Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosig-in məmə, “?Tahro? ?Nəsəginən Uhgin, nat əpnəpin onakimis? Nəlpinən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm. ⁴¹ Məto təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərət kit ne.”

⁴² Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nīkim otatəht io.” ⁴³ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nīpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmimis

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;

Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kən iuəhkir tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasieən, kən napinəpən tīnan rafin ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nīməhan itəm tatəkulosig-in-pən Ikin Tasim Agin Ikin e Nīmə Rəha Uhgin, təməhap məsin kəiu. ⁴⁶ Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan nəmegən tiet.

⁴⁷ Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom təməhm natimnat min əh, kən in təmənwiwi Uhgin matən məmə, “!Nīpahrienən, suah u in tətətuatip pahrien!” ⁴⁸ Kən netənim itəm kəmotuwa ikin əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natimnat min əh, kəmoatuwin moatəto tərət e nīkilat, kən motahtaht manīkiləhalat. ⁴⁹ Kən ioli Iesu min, ne nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat min əh.

Josep təmitənim Iesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;

Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən suah əh in etənim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwir, rəhan nəmegəhən tətətuatip, kən in etənim kit təmətəsəhgin məmə otəplan nəməməən rəha Uhgin. Kən in təməsegəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh. ⁵² Kən in təmuwin mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nīpəti Iesu tos. ⁵³ Kən Josep təmuwin mīləs-iaəhau nīpəti Iesu e nig kəməluau, mos muwa malpin e nīməhan wir kit, nərgin u linen. Kən təmiləs muwin mələhəu-pən e nīpəg kəpiel itəm kīnəməte rəkis o nolən suwit ikin, məto kəsitaniman əh suah kit ikin. ⁵⁴ In əh e nian rəha noanol min rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkir Sapat tətəuoun.

⁵⁵ Kən nīpitan itəm kəmotisi-pən Kalili kəmotuarisig-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un, motuwin motəplan nīpəg kəpiel, kən motəplan nolən

[†] **23:36:** Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min.
Hip 6:19-20; 10:19-20

23:36: Sam 69:21

23:44-45:

itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikin. ⁵⁶ Kən uarisig, nipitan kəmotitəlig-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat min neen ne fomat itəm nəmiəwilat təwir məmə okol-pən e nipəti Iesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

*Iesu tāməmegəh min
e nīmīsən*

*(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)*

¹ Kən e Sante laulaugin agin, nipitan kəmotuwın əpəh e suwit, motəmi k nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir itəm kəmotol əpen-əpenə rəkis lan. ² Nian kəmotuwa e suwit, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nipəg kəpiel lan, məto kəmahwin rəkis. ³ E nian kəmotuwın e nipəg kəpiel, məto kəsotehmən nipəti İərəməərə Iesu. ⁴ Kən ilat kinotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat min əh. Kən əmun etəmim kəiu əh-ikin, katuətul ilat min nipitan, kəmian e napən itəm tatipit-ipit. ⁵ Kən nipitan kəmotəgin pik, kəmotisin nulilat motasil-iaəhau moatehm nīməptən, kən suah mil kuəmə, “?Tahro nakoategəs-in etəm tāməmegəh u ikin-u ima netəm kəmotimis? ⁶ In tikə ukin-u. !In tāməmegəh min! Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təman kəm itəmat nian in tāmətətig əh əpəh Kalili məmə, ⁷ ‘Natimnat min u okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti Etəmim tuwin e nelmi iol təfagə rat min, kən okətu-pər e nig kəluau timis, məto e nian tatol kisil lan, kən in otəmegəh min.’” ⁸ Kən nikilat tinəht nəghatən rəha Iesu.

⁹ Kən kəmotiet e suwit motuwın motən-ipən natimnat min əh kəm netəm lefen rəha Iesu, ne rəhan min rafin. ¹⁰ Kən nipitan min əh itəm kəmotən-iarəp natimnat min u kəm aposol min, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nipitan neen min itəm kəmotuwın e suwit. ¹¹ Məto aposol min kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kit itəm nipətin tikə, kən məsotənən nipahrienən lan.

¹² Məto Pita tāmətul maiu muwin əpəh suwit ikin, moeg-oeg masipən e nipəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nipəti Iesu lan, məto nat kit min tikə əh-ikin. Kən in təmaliwək mītəlig minatuwin latuənu, kən matətəlig-in pik natimnat min əh.

*E suatip tatuwin Emeas
(Mak 16:12-13)*

¹³ E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu kit, nərgin u Emeas. Latuənu un mətoarus-pən Jerusalem, in iuəhkır o lepen kilometa. ¹⁴ Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat min itəm kəmol ilat. ¹⁵ Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkır olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwın. ¹⁶ Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək məto-inu Uhgın təmahtosig-in nətəligən rəhalau.

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un nakatuən?”

Kən əmun kəmuəlahl muətul, niganəmtilau təməpou. ¹⁸ Kən suah mil əh kit, nərgin u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, “Okəm-naka ik əm un iapispis kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat min itəm kəmol ilat e nian min itəm kinotuwın rəkis.”

19 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmә, “?Natimnat naka min əh?”

Kən kəmuən-ipən kəm in məmә, “Natimnat min itəm kəmol e etəm Nasaret əh İesu. In ien kit rəha Uhgın, kən rəhan wək təsanən wir ne rəhan min nəghatən kotəfigəm, kən niki Uhgın ne niki netəmim tətəgien lan. 20 Məto rəhatimat pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotiləs-ipən e nelmi netəm Rom məmә okotakil məmә in otimis. Kən kəmotətu-pər e nig kəluau timis.

21 “Məto itimat emotələhəu-pən pap rəhatimat nətəligən tətətig əskasik lan məmә in otiləs-irəkis itimat noanol min rəha İsrel e nelmi tikimır min rəhatimat. Kən roiu in nian tatol kisil lan. 22 Kən nat kit min, nipitan neen itəm emotan, kəmotol məmә narmitimat təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin agin-əh, kəmotuwın əpəh e suwit itəm kəmitənim İesu ikin, 23 məto kəməsotehmən nipətin. Kən kəmotitəlig-pa moatən məmә, ‘Emotehm nat kit tahmen e napilaiirən, inəh nagelo mil kəiu kətuən-ipa kəm itimat məmә İesu tətəmegəh.’ 24 Kən rəhatimat neen netəmim kəmotuwın e suwit, kəmotehm natimnat rafin agin tətətip tahmen-pən əm e nəghatən əh nipitan min əh kəmotən mihin ne, məto kəsotehmən İesu.”

25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmә, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tikə, kən nakatiaiıw nifagə matialəs pik o nənən nıpahrienən o natimnat itəm ien min rəha Uhgın kəmotən! 26 ?Nəkiatun o kəp məmә, Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ipa otəkəike mos nahməən e nipətin, kən uarisig lan, in təpanuwın əpəh e nego e neai mos nərgin rəha nısiailən?” 27 Kən İesu təmən-ipən wir kəm ilau Naoa Rəha Uhgın itəm koatəghat-in in, təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwın mətoarus-pən naoa min rəha ien min rəha Uhgın.

28 Kən kınətəhaluwa iuəhkır o latuənu itəm suah mil katian ikin. Kən kənuəplan məmә İesu tınətaliwək minatuwin məsətulən, 29 məto ilau kətiauəh nikin məmә, “Ei, təwir məmә nəkətatig kitəhal min ik, məto-inu tınəpinəp rəkis, otəsuwəhən roiu mıt taht.” Kən təmuwın minəhm ilau mətəhaləpələh.

30 Kən kınətəhaləpələh məmә okəhlagwən, kən in təmos pıret mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ipən kəm ilau. 31 Kən əmun Uhgın təmol kəniatun məmә in İesu, kən əmun in təmikə min, kən kənəsüəplanən. 32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau min məmә, “!Ei! ?Nian in təmatən-ipa wir Naoa Rəha Uhgın kəm kilau e suatıp, kən kətuəto təwir lan nikilau tətəgien pik, o kəp?”

33 Kən roiu agin-əh min, kəmuətul miaiet ikin əh miatəlig-pən min Jerusalem. Kən ikin əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha İesu ne netəmim neen min rəhan kəmotuwa kuəfimin rəkis ilat min katəpələh, 34 kən moatən məmә, “!Nıpahrienən! !İəməmə təməmegəh min, kən Saimon Pita* təməhm rəkis!” 35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol kəm ilau e suatıp, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun İesu lan e nian itəm in təmatəmkas pıret matos-ipən kəm ilau.

*Netəmim rəha İesu min kəmotehm
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Jon 20:19-23)*

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Luk 9:22 **24:27:** Sam 22:1-21;

Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatıp tətən məmә, “Saimon.” **24:34:** 1 Kor 15:4-5

³⁶ Kən nian katuən əh nəghatən mīn əh, Iesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətətig otəmat.”

³⁷ Məto ilat kəmotaut lan kən minoatəgin, nikilat təht məmə kinotəplan narmīn kit. ³⁸ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro rəhatəmat nətəligən tətərat nəhlan? ?Təhro rəhatəmat nətəligən tətətul pagpag? ³⁹ Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nīpətīk kən motitun məmə io. Narmī etəmim nīpətīn ne nīkilkilīn tīkə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nīpətīk ne nīkilkilīk əh-ikīn.”

⁴⁰ Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmīn ne nelkīn kəm ilat. ⁴¹ İlat kəsotən wīrən nīpahrienən lan məto-inu nikilat tətəgien pīk, kən narmīlat tətīwīg. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəgwənən kit un nakoatos, o?” ⁴² Kən kəmos nəm məsīn itəm kəmwān rəkis motos-ipən kəm in, ⁴³ kən e nīgənəmtīlat, təmos mun.

⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikīn, nian emətətig əh kitat mīn itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, nətīmnat rafīn itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Ughīn, okotəkəike motuwa motol nīpahrienən lan, inəh nəghatən mīn e naoa rəha Moses, ne naoa mīn rəha ien mīn rəha Ughīn, ne Naoa Rəha Napuən Mīn.”

⁴⁵ Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən mīn itəm tətətig e Naoa Rəha Ughīn. ⁴⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətətig e Naoa Rəha Ughīn tətən məmə netəmim okotol tətərat kəm Kristo itəm Ughīn təməhl-ipa, motol tətəto nəhməən e nīpətīn matuwīn matuwīn tīmīs, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh mīn e nīmīsən. ⁴⁷ Kən e nərgī Kristo itəm Ughīn təməhl-ipa, netəmim okotəkəike motən-iarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat mīn, kən Ughīn in otəsəlpīnən nītai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat mīn. Nəghatən u otəkəike muwīn kəm noanol mīn rafīn əpəh ikīn mīn rafīn, otətuoun Jerusalem kən muwīn mətoahgin-pən ikīn mīn rafīn e nətueintən. ⁴⁸ İtəmat nəmotəhm nətīmnat mīn u, kən onəkotən-iarəp ətuatīp nəghatən mīn lan. ⁴⁹ Kən ekəhl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-īəkīs məmə in otəhl-ipa kəm itəmat, inu rəhan Narmīn. Məto onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən rəha Narmīn Rəha Ughīn, kən tərīoah e nəmegəhən rəhatəmat.”

*Ughin təmiləs Iesu
muwīn e neai
(Mak 16:19-20)*

⁵⁰ Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwīn əh latuənu Petani. Kən təmiləs-ipər nelmīn məfak olat. ⁵¹ Kən nian təmətəfak olat, kən təməpəs ilat nian Ughīn təmiləs mīnatuwīn əpəh ilis e nego e neai. ⁵² Kən kəmotēuiəu motəfak-pən kəm in, kən uarisig lan, kotitəlig-pən Jerusalem nikilat tətəgien. ⁵³ Kən nian rafīn, koatuwīn e Nīmə Rəha Ughīn moatənwiwi Ughīn.

Jon

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Jon Təmäte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha İesu, kən İesu tolkeike pik in. In təmäte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm netəmim məmə okotən nıpahrienən e İesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətən rəhalat tuwa məskasik, məto-inu rəhalat nahatətən təsəskasikən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafın rəha niməfak koatısiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafın okotitun wır rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiua tətən, məto netəmim kotitun nahtosig-inən nəghatən eiua min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təmäte naoa u o naka? Jon təmäte naoa u matən-iarəp wır məmə İesu in nəti Uhgın, kən netəmim rafın itəm okotahatə lan, okotos nəmegəhən itulin. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatıp məmə İesu in nəti Uhgın, kən İesu in Uhgın pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən min neen rəha İesu itəm naoa min rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatıp-in nətəligən min neen itəm netəmim koatən e İesu.

Nəghatən Rəha Uhgın Təmuwa Etəmim, in İesu

¹ Aupən agin, e nətuounən nian, Nəghatən tinatig rəkis.* Nəghatən u təmətatig ilau Uhgın, kən Nəghatən u, in Uhgın. ² E nəukəti nian, in tinəmatig rəkis ilau Uhgın, ³ kən Uhgın təmol natimnat rafın e Nəghatən u, kən natimnat rafın itəm Uhgın təmol, nat kitiah ne tıka məmə Nəghatən u təsolən.† ⁴ Inu, in Nəukəti Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafın. ⁵ Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpın napinəpən, kən napinəpən okol təsəprəkis-inən.§

⁶ Etəmim kit itəm Uhgın təmahl-ipa tuwa, nərgin u, Jon.* ⁷ Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs ilat rafın kotən nıpahrienən lan. ⁸ Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafın. ⁹ Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm in tətasiəgəpın netəmim rafın.†

¹⁰ Nat əpnəpın məmə Uhgın təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətatig e nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruu in. ¹¹ Təmuwa iman ikın, məto natıman min koatəuhlin məntaalat kəm in, məsətolkeikeən. ¹² Məto netəmim rafın itəm kəmos in nikilat tagien ron, kən motahatə e nərgin, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa nenəti Uhgın min.‡ ¹³ Nenəti Uhgın min əh, ilat kəsətaiirən e nolən itəm

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təmäte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves min u. † **1:9:** 1 Jon 2:8 ‡ **1:12:** Kal 3:16

nisualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəligən rəha etəmim, o rəha tata min, məto ilat kotaiir wi min e Uhgın, e rəhan nəsanənən əm. §

¹⁴ Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatig kitat min. Kən itimat emotəplan rəhan nepəten, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e niganəmtitimat. Inu, in nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiah Əm, itəm in təmisi-pən e Tata Uhgın. In tərıoah e nəwıran itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah min e nıpahrienən.*

¹⁵ Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, “Etəmim u inu itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit min əh-ikin tatuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inun, nian eməsaiirən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’ ”

¹⁶ Kən in tərıoah e nəwıran itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwıran əh rəhan, nian rafın in tatos-ıpa, matos-ıpa, matos-ıpa, kəm kitat rafın.

¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgın təmos-ıpa aupən, Moses in suatip ron, məto İesu Kristo in suatip rəha nawte-inən nəwıran əh ne nıpahrienən rəha Uhgın kəm kitat. †

¹⁸ Suah kit təsehmən Uhgın nian kit ne. ‡ Məto Noan Kitiah Əm, in Uhgın, itəm in iuahkir o noanenau rəha Tata Uhgın, in təmol əp Uhgın kəm kitat kən kotitun. §

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa

(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8;

Luk 3:15-17)

¹⁹ Kən netəm-iasol min e noanol rəha İsrel itəm kotatig Jerusalem, kəmotahl-ıpən pris min neen ne Lifaet min un, netəm kotasitu e pris min e Nımə Rəha Uhgın, məmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, məmə, “?Ik etəmim pah un?” Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-ıarəp in.

²⁰ Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ıpən ətuatip əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa.”

²¹ Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?”*

Məto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”

Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgın itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?”†

Məto Jon təmə, “Kəpə.”

²² Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-ıarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-ıpən kəm netəm kəmotahl-ıpa itimat ekotuwa.”

²³ Kən tən-ıpən kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgın Aesea tinəmən-ıarəp rəkis aupən məmə, ‘Suah kit tətəgət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən məmə, Otol-wir suatip rəha İəramərə.’ ”‡

²⁴ Nətəmim itəm kəmahl-ıpa ilat, Farisi min neen əh-ikin, ²⁵ kən ilat kəmotətapəh min o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-ıarəp aupən, kən təhrol nakatol bəptais e netəmim?”

²⁶ Kən tuhalpın matən məmə, “Io iatol bəptais e netəmim e nəhau, məto suah kit u ikin ilugın etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in. ²⁷ Io etaupən, suah un in tatuarisig, məto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen

§ 1:13: Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * 1:14: Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † 1:17: Rom 5:21 ‡ 1:18: Eks 33:20 § 1:18: 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nöl Əpən 22:4 * 1:21: Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † 1:21: Dut 18:15 ‡ 1:23: Aes 40:3

agin-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”^{§ 28} Natımnat min u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgin u Petani, in tətətig əpəh entənəpən e nəhau Jotan. İkin əh Jon tatol baptais e netəmim ikin.

Iesu in tahmen e nəti sipsip rəha Uhgın

²⁹ Kəmən lawigin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın.* Kən in otəpanos-irəkis nolən rat min rəha nətueintən u.[†] ³⁰ Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit min əh-ikin tatuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inu nian eməsaiirən əh, in tənəmatig lilin rəkis.’ ³¹ Nian io ematəghat-in, kən io min eməruru məmə in etəmim pah; məto emuwa matol baptais e netəmim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol min rəha İrel.”

³²⁻³³ Jon təmatətul-arəp matən məmə, “Uhgın təmahl-ipa io məmə io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io min eməruru məmə suah u inu. Məto Uhgın təmən-ipa kəm io məmə, ‘Onəkəplan Narmin Rəhak oteuiui matig e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e Narmin Rəha Uhgın.’ Kən əmun, uarisig eməplan Narmin Rəha Uhgın təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meuiui məpələh-pər lan. ³⁴ Io ətuatip eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp məmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgın pahrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətəun-in rəhan netəmim

³⁵ Kəmən lawigin, Jon tətətig əpəh ikin kitiah əm iləhal rəhan kəiu etəmim. ³⁶ Kən nian niganəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmə, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın!”

³⁷ Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matuarisig-in Iesu. ³⁸ Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmə, “!Ei! !Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”

Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatig hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nıpətin u “İəgəgun.”)

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwın nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiuarisig-in məhaluwın kuəplan ikin in tətətig ikin. İuəhkır mığgar tiwig ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal min mətoarus tapınəp.

⁴⁰ Suah mil u kit itəm təməto Jon, nərgin u Antru, pian u Saimon Pita.

⁴¹ Kən roiu agin-əh min, in təmuwin mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkis Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nıpətin u məmə, “Kristo,” itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.)

⁴² Kən təmit Saimon muwa o Iesu.

Kən nian niganəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in məmə, “İk u inu Saimon, nəti Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”[‡] e nəghatən Kris).[§]

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

⁴³ Kəmən lawigin min, Iesu nıkin tənəht məmə otuwın-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.”

⁴⁴ Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita. ⁴⁵ Kən in təmehm Nataniel,

§ 1:27: Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agin-əhən məmə ekos-irəkis put rəhan.” Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha iərəmərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agin. * 1:29: Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † 1:29: Hiprus 9:22,26 ‡ 1:42: Nıpəti nərgin u Pita, in “kəpiel.” § 1:42: Mat 16:18

kən tən-ipən kəm in māmā, “Itimat enotəplan suah ilouin, aupən Moses tāmōtə rākis rəhan nəghatən min itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien min rəha Ughin aupən ilat min kāmōtōtə rākis nəghatən min itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nati Josep, kən nəgin u, Iesu.”

⁴⁶ Məto Nataniel tāmā, “?Naka lan? ?Nikim təht māmā nat wir kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!”

Kən Filip tāmā, “Ita, təwir əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”

⁴⁷ Nian Iesu tāməplan Nataniel taliwək matuwa, kən tāmā, “!Suah u, in noanol ətuatip rəha Isrel! !Neiueiuəən tikə lan!”*

⁴⁸ Kən əmun Nataniel tətəpəh o Iesu māmā, “?Nəmahro mitun māmā io etəm tol nulan?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nig fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan rākis ik.”†

⁴⁹ Kən Nataniel tāmā, “!Iəgətun! !Ik Nəti Ughin! !Ik Kig rəha noanol min rəha Isrel!”

⁵⁰ Iesu tāmən-ipən kəm in māmā, “?Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən əm māmā enəməplan rākis ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nig fik? Ik onəpanəplan nat asol min taprākis-in itəm u.” ⁵¹ Kən mən min māmā, “Nipahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm itəmat māmā, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo min rəha Ughin koatər moatuwin e neai, kən moteiuai moatuwa o Nəti Etəmin.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

¹ Kəmən niəh in, katol marit kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh ikin ilat min. ² Kən ilat kotaun-in-pən min Iesu ne rəhan min netəmin, māmā ilat min okotuwın e marit əh. ³ Kən e nian əh, kāmōtənim rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Rəhalat wain tāmika.” ⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm in māmā, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.” ⁵ Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək min rəha marit māmā, “Itəmat onəkotəkəike motol natimnat rafin itəm in otən.” ⁶ Nuwigi nat asol ilat sikis, kəməlin əh-ikin əh o nəhau, māmā netəm Isrel ilat kotəike motaikwas e nelmilat māmā ilat okotarətuəh e niganəmti Ughin. Nuwigi nat min un, kəmol e kəpiel, kən okəmā naka kitəh titun nosən wan-hanrit lita nəhau. ⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək māmā, “Otətu-pən nəhau e nuwigi nat min un.” Kən kāmōtətu ilat kotərioah wir. ⁸ Kən tən-ipən kəm ilat māmā, “Otətu rākis nəhau neen motos motuwın kəm etəm tərəmərə e marit.” Kən ilat kəmotol mihin.

⁹ Kən nian suah un tāmənim asgəwin, məto nəhau tinol rākis wain lan. Məto etəmin itəm tərəmərə e marit u, in təruru māmā kəmos hiə wain u. Netəm min əm un itəm kāmotos nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit təmaun-in etəm təmol marit, ¹⁰ mən-ipən māmā, “Nian rafin netəmin kotaupən motos-iarəp wain wir, kən uarisig netəmin kotənim tēpət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwir pikən. Məto ik natos əh itəm təwir muwa mətoarus-pa u-roiu.” ¹¹ Kən inu nəmtətin

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nig fik min, ilat nig-kitun min e nasumən ikin Isrel. Netəmin koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nimalilat. Koatəpələh ahgin pik nig fik iuahkir o nimə rəhalat kən moatəfak māmā nikilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Ughin. Nat itəm Iesu tāmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel māmā okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nig fik, kən nikin təmataht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

itəm Iesu tāmətuoun agin-əh lan mol. Kən in təmol ikin Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in tāməgətuon nepətan rəha Uhgīn lan, kən rəhan netəmim mīn, kəmotahatətə əskasik lan.

*Iesu tāməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e
Nimə Rəha Uhgīn*

*(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;
Luk 19:45-46)*

¹² Uarisig e marit əh, in təmeiuiəu muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian mīn ne rəhan netəmim mīn. Kən kəmotatig nian əkuəkīr əm əh-ikin əh. ¹³ Kən tinuwa iuəhkīr o nian rəha lafet kit rəha noanol mīn rəha Isrel itəm katən māmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən Iesu tāmər muwin əpəh Jerusalem.

¹⁴ E Nimə Rəha Uhgīn, Iesu tāməplan netəmim itəm koatos mənī e kau, ne sipsip, ne iouen, māmə netəmim okotos-nəmtīn. Kən netəmim neen əh-ikin, ilat koatol senis e mənī rəha netəm ik pisin pisin mīn. ¹⁵ Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mītəp netəm mīn un ilat rəhalat kau mīn ne sipsip mīn māmə okotiet e Nimə Rəha Uhgīn. Kən in tāməhtəg mənī rəha netəm mīn u itəm koatol senis lan, kən tāməhwīn-ahwīn rəhalat tēpīl mīn. ¹⁶ Kən məhai ilat mīn u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən māmə, “!Otəmīk nat mīn un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!” ¹⁷ Kən netəmim rəhan, nīkilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn, itəm tatən māmə, “!o ekolkeike pīk Nimə Rəham e nīkīk, nīkīk tatīmīs-pən lan.”†

¹⁸ Kən netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel kotətapəh ron māmə, “?Pah təmol māmə nəkītun nolən nat u? !Ol nəmtətin māmə otəgətuon ətuatip kəm itimat!”

¹⁹ Məto Iesu tāmə, “Okəmə itəmat nakotərəkīn Nimə u Rəha Uhgīn, kən nian kīsil əm, io ekiləkīn mīn tətul.”‡

²⁰ Kən netəm-iasol mīn un kotəmə, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pīk e nup ilat rafin foti-sikis motiləkīn Nimə u Rəha Uhgīn. ?Onakahrol nulan mīləkīn e nian kīsil əm?”

²¹ Məto Nimə əh Rəha Uhgīn itəm Iesu tatəghat-in, in nīpətin. ²² Kən uarisig, nian in tinīmīs rəkīs, kən mīnəmegəh mīn, kən rəhan netəmim mīn, nīkilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm tāmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgīn, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkīs nətəlīgən mīn rəha netəmim

²³ Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tēpət kəmotəplan nəmtətin mīn itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgīn. ²⁴ Məto Iesu in təmitun nat itəm tətətatig e nīkilat, kən məsatahatətəən elat. ²⁵ Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin nətəlīgən rəha netəmim.§

3

Nikotimas təmuwin məplan Iesu

¹ Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgīn u, Nikotimas.* In Farisi kit.

² Kən nian kit lapīn, in təmuwin māmə otəghat ilau Iesu. In tāmən-ipən

* **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6 † **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29. § **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11 * **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42

māmā, “Iəgəṭun, itimat ekotitun māmā ik iəgəṭun kit itəm Uhgīn təməhl-
ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsolən nəmtətin min un ik nakatol
okāmə Uhgīn təsatigən ron.”

³ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm
ik māmā, okāmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəməṛəən
rəha Uhgīn.”†

⁴ Kən Nikotimas, narmin təmiwig pik, kən mətapəh ron māmā, “?Etəm
tinol iahgin rəkis, otəhrol maiir mətmətig min? !In okol təsuwin minən e
nərpī rəhan mama kən maiir-pa min!”

⁵ Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm
ik māmā, okāmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmin Rəha Uhgīn, okol
təsuwinən matig ahgin nərəməṛəən rəha Uhgīn.‡ ⁶ Nipətitəm tətaiir əm
e nita rəha etəmim əm, məto Narmin Rəha Uhgīn əm un in tatol māmā
narmitəm tətaiir wi min. ⁷ Təsəwirən māmā narməm otiwig məto-inu
emən-ipinə kəm ik māmā, ‘Onəkotəkəike motaiir wi min.’ ⁸ Tahmen əm
e nimətag tətisi-pə ikin kit, matelel nat matuwin ikin kit itəm in tolkeike
māmə otuwin-pən ikin. Natəto əm, məto ik nəkəruu māmə təmisi-pə hiə,
kən matuwə hiə. Kən e suatip kitiah əm, kitat kəsotəplanən Narmin Rəha
Uhgīn, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm
təmaiir wi min.”§

⁹ Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu māmā, “?Natimnat min un,
otəhrol nulan muwa?”

¹⁰ Kən Iesu təmə, “Ik iəgəṭun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruu
natimnat min u?” ¹¹ Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik māmā,
nəghatən min u itəm ekoatən ilat, itimat ekotitun wir, kən natimnat
itəm ioatən-iarəp, itimat enotəplan rəkis. Məto itəmat nəsoṭahətəən
e nəghatən min rəhatimat. ¹² Io iatən əm natimnat min itəm katol e
nəṭueintən əm u, məto itəmat nəsoṭahətəən e rəhak nəghatən. ?Kən
okāmə ekən natimnat min itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan
motahətətə lan? ¹³ Suah kit təsuwinən əpəh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-
pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nəti Etəmim əm, təmisi-pən iman ikin e
Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun nən-iarəpən.

¹⁴ “Aupən, əpəh ikin taruən-aruən ikin, Moses təmiləs narmi sinek
kit, mətu-pər ilis e nig əfəməh kit, kən miləs-ipər.* Kən e nolən kitiah
əm, okəike kiləs-ipər mihin Nəti Etəmim, ¹⁵ māmə netəm min u itəm
okotahətətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. ¹⁶ Tol nəhlan, Uhgīn
təmolkeike pik netəmim e nəṭueintən, tol-pən in təməsahl-ipamən Nətin tuwa
e nəṭueintən u māmə otən-iarəp nalpinən rəha nolən rəha netəmim rəha
nəṭueintən, məto in təməhl-ipa, māmə otuwa mol suatip o nosmegəhən
netəmim e nəṭueintən.

¹⁸ “Etəmim itəm təṭahətətə lan, Uhgīn okol təsənən nalpinən rəhan, məto
etəmim itəm təsahətətəən lan, Uhgīn tinən rəkis nalpinən rəhan, məto-inu
in təsahətətəən e Nəti Uhgīn Noan Kitiah Əm. ¹⁹ Uhgīn tətakil netəmim e
nolən u māmə, Nəhag-əhagən tīnuwa rəkis e nəṭueintən, məto netəmim

† 3:3: Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ 3:5: Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 § 3:8: Esik
37:9 * 3:14: Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:16: Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10;
1 Jon 4:9-10

kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, mətə-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatipən. ²⁰ Etənim itəm tatol nolən itəm təsətuatipən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, mətə-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpin rəhan nolən min.

²¹ Mətə etənim itəm tatətəu-pən suatip rəha nīpahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpin rəhan nolən kən matəgətuən məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Ughin.”

Jon Təməghat-in Min Iesu

²² Uarisig e natimnat min əh, Iesu ne rəhan min netənim kəmotuwīn e nitən Jutia. Təmatig nuwəh məsin ilat min ikin əh, kən matol baptais e netənim. ²³ Mətə e nian əh, Jon min, in tatol baptais e netənim əpəh ikin kit iuəhkīr əm o Salim, nərgin u, Aenon, mətə-inu, ikin əh, nəhau tēpət ikin. Kən netənim koatuwīn ikin əh, məmə Jon otol baptais elat. ²⁴ E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.

²⁵ Kən netənim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatip itəm etənim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e niganəmti Ughin. ²⁶ Kən ilat kəmotuwīn kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “İəgətuən, ik nəkitun etənim kit u əupən itələu min əpəh entənīpən-pən ikin e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netənim. Roiu əh, in tīnatol baptais e netənim. Kən ilat rafin kīnoatuwīn ron.”

²⁷ Kən Jon tən-ipən məmə, “Etənim təruru nolən nat kitəh ne, okəmə Ughin əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in. ²⁸ Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io Kristo itəm Ughin təmən məmə otahl-ipa.’ Mətə Ughin təməhl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig. ²⁹ Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etənim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etənim u, netənim koatəsahgin məmə in otuwa e lafet rəha marit, kən nīkilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetətən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlig-in o nətəən nəwian, kən io min esetəhakən kəm in o netənim itəm koatuarisig-in, mətə nīkik tagien mərioah ron. ³⁰ Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meiuaiu.”

³¹ Etənim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-in netənim rafin. Etənim itəm tətən əm e nətueintən, in etənim əm rəha nətueintən, kən in titun əm nənən natimnat min u e nətueintən u. Mətə, etənim itəm tətisi-pən ilis e neai in ilis taprəkis netənim rafin. ³² In tatətul-arəp o nən-iarəpən natimnat itəm in təməplan kən minəto rəkis, mətə etənim kit ne təsəhatətəən e rəhan nəghatən. ³³ Mətə etənim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətəhatətə lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Ughin təmən, in nīpahrienən. ³⁴ Tol nəhlan mətə-inu etənim əh itəm Ughin təməhl-ipa tuwa, in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Ughin. Kotitun məmə in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Ughin mətə-inu Ughin təmos-ipən Narmīn Rəhan tərīoah lan, okol kəsolən mak lan kəsəhmən namnun. ³⁵ Əwəh, Tata Ughin in tolkeike pīk Nətin əh, kən in tīnələhəu-pən rəkis natimnat rafin e nelmin. ³⁶ Etənim u itəm tətəhatətə e Nəti Ughin u, in tatos nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən mətə, etəm tatəht nəwīa Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, mətə-inu etənim itəm tol nəhlan, nəməha rəha Ughin tatuwīn ron namnun tikə.

4

Iesu tēmatəghat kām pətan Sameria

¹ Farisi min kəmotəto nəghatən, māmə Iesu in tīnatiuw-pa netəmim tēpət kīnotuwa ron, kən in tatol baptais elat tēpət. Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon. ² (Məto nīpahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim min əm rəhan ilat kotal baptais e netəmim.) ³ Kən nian Iesu tīnitun māmə Farisi min kīnotəto nəghatən əh, kən in tēmiet e Jutia mītəlig-pən əpəh Kalili.

⁴ Kən nian in tēmatuwin ikin əh, tāmən mə otəkəike muwin-pən Sameria ikin. ⁵ Kən in tēmuwin-pən e taon kit e Sameria, nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkīr o nīməptən kit itəm aupən Jekop in tēmatatipən† kām nətīn u Josep. ⁶ Kən wel rəha Jekop əh-ikin. Kən Iesu tīnəpou agin, məto-inu in tāmaliwək e suatip əfəməh, kən tuwa mēpələh-pər iuəhkīr o wel, mītameg. E nian əh, in tīnol tina.‡

⁷⁻⁸ Kən rəhan netəmim min kəmotuwin əpəh e taon, māmə okotos-nəmtīn nagwənən. Kən pətan Sameria kit, tēmuwa māmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kām in māmə, “Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsīn kām io. Ekolkeike māmə ekənīm.”

⁹ Kən pətan Sameria u, tən-ipən kām in māmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kām io?” Tāmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsūənīm kələhən nəhau e panikin kitəh.

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kām in māmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Ughin tolkeike māmə otos-ipinə kām ik. Kən ik məruru min io, io u, iatətapəh-in-pinə nəhau kām ik. Okəmə ik nəkitun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipinə nəhau megəh.”§

¹¹ Kən pətan un, tən-ipən kām in māmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkīt tīkə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu ahrol minu lan? ¹² Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kām itat, kən in tēmatətu nəhau ikin nīmīn, ilat nənətīn min, ne rəhan min kau min. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?”

¹³ Kən Iesu tāmən-ipən kām in māmə, “Netəm koatənīm nəhau e wel u, ilat okəpanotoaoa min. ¹⁴ Məto etəmim itəm otənīm nəhau itəm io ekos-ipən kām in, okol təsoaoa minən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kām in, in tahmen e nəmti nəhau kit itəm tītapuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nīkin nian rafīn, matos-ipən nəmegəhən itulīn kām in, itəm otəsolən namnun.”†

¹⁵ Kən pətan un tən-ipən kām in māmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kām io, māmə io ekəsoaoa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau.”‡

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən kām in māmə, “Uwin maun-in-pən rəham iaguīhl, kən muea ikin-u.” ¹⁷ Kən pətan un tən-ipən kām in māmə, “Io rəhak

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel māmə okotuwin ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkīmīk e nīganəmti Ughin. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:**

E nian əh, mītgar tīnətul ətuatip. § **4:10:** Pətan u tāməsītun wīrən nīpəti nəghatən itəm Iesu tāmən-ipən māmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nīpətīn ətuatip un nəmti nəhau kit itəm talien mītəpuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atip in, māmə Narmin Rəhan in tatos-ipən nəhau līlīn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:**

Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38

‡ **4:15:** Jon 6:34

iaguihl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguihl tikə. ¹⁸ Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakatuatig u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iaguihl. Nəghatən rəham u-roiu, in nīpahrienən.”

¹⁹ Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgīn. ²⁰ Tipitimat min aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgīn əpəh ilis e nitot əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”

²¹ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən nīpahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikin tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgīn əpəh e nitot asol əh, ne Jerusalem min. ²² Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgīn məto itəmat nəkotəruru in. Məto itəmat ioatəfak kəm Uhgīn u, ekotitun in, məto-inun suatip rəha Uhgīn o nosmegəhən netənim in təmisi-pa etimat, netəm Isrel. ²³ Məto otəsuhəhən, nīpahrienən məmə nian əh tinuwa rəkis, nian Narmin Rəha Uhgīn in otasitu e iəfak pahrien min, mol ilat məmə ilat okotitun wir Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nikilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgīn in tategəs-in iəfak min itəm koatol nəhlan. ²⁴ Uhgīn in sənəmə etənim. Kəpə. In narmin. Tol nəhlan, kən netənim itəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nikilat pahrien e nəsanənən rəha Narmin Rəhan.”

²⁵ Kən pətan u, təməni-pən kəm in məmə, “Io enitun məmə Mesaea u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgīn təməni məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun nəni-iarəpən natimnat rafin kəm kitat.”*

²⁶ Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu, † iatəghat kəm ik.”†

²⁷ Kən roiu aɡin-əh, netənim rəha Iesu kəmotitəlig-pa min. Kən narmilat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “?Ik nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”

²⁸ Kən pətan u, təməpəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mitalig muwin əpəh e taon. Təmuwin matən-ipən kəm netənim ikin əh məmə, ²⁹ “Eh. Otuwin-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təməni-iarəp rafin natimnat min itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgīn təməni məmə otahl-ipa?” ³⁰ Kən ilat kəmotiet e taon əh, minoatuwin məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

³¹ Kən e nian əh, netənim rəha Iesu koatuəh nikin məmə, “Iəgəhun, ik aɡwən kit.”

³² Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nigak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru.”§

³³ Tol nəhlan, rəhan netənim kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Tahro? ?Okəm-naka suah kit təməs-ipən nagwənən kit kəm in, o?”

§ 4:22: Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * 4:25: Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkəuən rəha Uhgīn kəm ilat. † 4:26: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təməni ikin-u ne ikin tēpət min e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgīn təmətən o nəni atipən nərgin kəm Moses, matən məmə, “Io Etatig.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgīn. Iesu in tatən məmə in Uhgīn, kən matig matən min məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. † 4:26: Jon 8:24; 9:35-37 § 4:32: Job 23:12; Jon 6:27

³⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgin təməhl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u nigak, məmə iakatol natimnat itəm in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək min itəm in təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.

³⁵ “Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwig kuwit əh-ikin tətətig məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ipinə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nimalilat tinapə rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-roiu.†

³⁶ “Etənim rəha nəuləkən tinuwa, minətuoun minatos rəkis rəhan nətouən. Kən nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən lilin. E nolən u, etənim itəm tətəsum ne etənim itəm tətəulək in mos matuwa, ilau kəən nikelau otəgien. ³⁷ Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwin mə otəsum, məto etəm pisin kit min otəulək-in məmik muwa.’ Nəghatən u, in niphahrienən. ³⁸ Io eməhl-ipən itəmat məmə onəkotuwın motəulək e nasumən itəm itəmat nəməsotəsum-inən. Netəm pisin min, ilat kəmotəsum in. Kən itəmat ninoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

³⁹ Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-inu pətan əh tətəmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp natimnat rafin itəm io emətol.”

⁴⁰ Kən nian netəm Sameria kəmotuwın motehm, kən kəmotəkəike kəm in məmə otuwın motətig ilat min. Kən Iesu təmuwın moatətig o nian kəiu.

⁴¹ Kən netənim tepət min kəmotahatətə lan e rəhan min nəghatən.

⁴² Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itəmat emətahatətə lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, məto roi u əh, ekoatahatətə lan məto-inu itəmat əm eməto rəhan nəghatən min, kən motitun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.”‡

Iesu təmol-wir nati etəm-iasol kit rəha kig

⁴³ Nian Iesu tətətig mos nian kəiu rəkis ikin əh, in təmiet muwın Kalili.

⁴⁴ Məto-inu aupən, in tətətan məmə ien min rəha Uhgin, natiməlat min, ilat kəsotisai-inən ilat. § ⁴⁵ Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwın Jerusalem moatollafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat min itəm in təmol ikin əh. Kən nian Iesu təmuwın Kalili, nikelat təmagien ron.

⁴⁶ Kən Iesu təmitəlig-pən min e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikin əh aupən, in təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətətig ikin. Kən nətin kit tatimis. ⁴⁷ Kən nian suah u təməto məmə Iesu təmisi-pən u Jutia minuwa rəkis Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən

* **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tətəghat-in nagwənən e nasumən itəm nimalilat tinapə rəkis, in tətən ətuatip əm məmə, “!Otəplan-tu! Netənim kinotətul matip rəkis. Sotolan kəmin motəpil o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin tahmen-pən əm e netəm koatol kəmin o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənən təpanəmitə.’ Kəpə, netənim kinatəul matip rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgin.” ‡ **4:42:** 1 Jon 4:14 § **4:44:** Nat əpnəpin Iesu təməiir latuənu Petlehem, e nəptən əsol Jutia, netənim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu tətətatig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotəhatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən timətmətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotətig e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otəhl-ipa (Jon 4:40-42).

* **4:46:** Jon 2:1-11

mən-ipən ron məmә oteiuaiu muwın əpəh Kapaneam kən mol-wir nətın. Məto-inu suakəku nol otimis.

⁴⁸ Kən İesu tən-ipən kəm suah un məmә, “!Nəman! İtəmat u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətin min ne nətimnat min itəm narmitəmat otiwig ron aupən, kənu uarisig un, nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol nəsotahatətəən lak.”

⁴⁹ Kən suah un təmə, “! Etəm-iasol, awi! ! Pəs kian uəhai əm! ! Otəsuwəhən roiu nətik timis!” ⁵⁰ Kən İesu təmən-ipən kəm in məmә, “Uwın; nətim otəpanəmegəh.” Kən suah un təmahatətə e nəghatən rəha İesu kən mitalig.

⁵¹ Nian in təmatuwın əh e suatip, təməplan rəhan iolwək min, kən ilat kotən-ipən kəm in məmә, “Rəham suakəku tinəmegəh rəkis.” ⁵² Kən in təmətapəh olat məmә, “?Təməwir e nian naka?” Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmikə.” ⁵³ Kən suah un, təmitun məmә, e nian ətuatip əh inəh, İesu təmən-ipən kəm in məmә, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kən in ne rəhan min, kəmotahatətə e İesu. ⁵⁴ Inu nian tatol kəiu lan itəm İesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətin kit.

5

İesu təmol-wir suah kit əpəh iuəhkir e nəhau Petseta

¹ Uarisig e nian əh, İesu təmər muwın e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet kit rəha netəm İsrel əh-ikin əh.

² E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm İsrel katən nərgin məmә Petseta. Kən nimə kit tatətul iuəhkir o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkir o ket u e fenis rəha taon u, nərgin u, Ket rəha Sipsip. ³⁻⁴ Kən ikin əh, e feranta min, netəm koatimis tətəp koatəpəl əh-ikin. Neen niganəmtilat tətəp, kən neen nelkilat tətəp, neen min nıpətilat nəwtain təmimis.* ⁵ Kən suah kit əh-ikin əh tətəpəl. In təmatimis minos rəkis nup tətə-eit. ⁶ Kən İesu təplan suah un tətəpəl, kən in minitun məmә suah u təmimis nuwəh məsin, kən tətəpəh ron məmә, “? Tahro? ?Nakolkeike məmә onakəwir?”

⁷ Etəm tətimis un tən-ipən kəm in məmә, “Etəm-iasol, etəmin tikə məmә otıləs io meiuaiu muwın e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafın, io etalkut pik məmә ekeiuaiu muwın e noan əh, məto netəmin neen ilat kotəprəkis-in io moteiuaiu motuwın. Kən ilat motaupən motek nəhau.”

⁸ Kən İesu tən-ipən kəm in məmә, “!Ətul! Mos rəham nimitiwın maliwək matuwın.” ⁹ Kən roiu agın suah apon təməwir min. Kən maiuaiu rəhan nimitiwın mos matuwın.

Nat u kəmol e nian rəha Sapat,† ¹⁰ kən netəm-iasol min rəha İsrel kəmotəhai suah un itəm tinəmegəh e rəhan nimisən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatipən e Lou rəhatat məmә onakos nulan rəham nimitiwın.”‡ ¹¹ Kən in tən-ipən kəm netəm min u məmә, “Məto suah u təmol-wir io, in təmən-ipa məmә ekos rəhak nimitiwın maliwək matuwın.”

* **5:3-4:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmә, “İlat koatəpəl ikin əh moatəsağın noan əh məmә otəloal. 4 Məto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uğın tuwa, muwın e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmin itəm təupən meiuaiu matuwın e nəhau, nat əpnəpın tatos nimisən naka, məto rəhan nimisən otəwir.” † **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ **5:10:** Jer 17:21

¹² Kən ilat kəmotətapəh ron məmā, “?Suah pah apon təmən-ipinə kəm ik məmā onəkol nat un?”

¹³ Məto suah un təruru nərgi Iesu, məto-inu netəmim tepət ikin əh, kən Iesu təmikə-pən əm əh ilugin elat.

¹⁴ Kən uarisig, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgın, kən tən-ipən kəm in məmā, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik ninəwir rəkis! Məto onatəto ik məmā nəsol minən təfagə rat min. Okəmā nakol, nəratən kit otıləs min ik, itəm tərət təhmin min.”

¹⁵ Kən suah apon təmuwın mən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmā, “Suah u itəm təmöl-wir io, nərgin un, Iesu.”

¹⁶ Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kınəatitəp-itəp Iesu məmā okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natimnat min tol nəhlan e nian rəha Sapat. § ¹⁷ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək, kən io min oekətol wək.”*

¹⁸ Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təskasik təhmin min, məmā okotohamnu in timis. Məto-inu roiu əh, sənəmā məmā tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgin pik, in tatən məmā rəhan u Tata ətuatip Uhgın, kən tol nulan, in matol məmā in tahmen ətuatip e Uhgın. †

*Iesu in tərəmərə
məto-inu in Nəti Uhgın*

¹⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmā, “Nipahrienən agin un iatən kəm itəmat, Nəti Uhgın təruru nolən nat kit e rəhan atip əm nətəligən. Titun əm nolən natimnat min un itəm Tata Uhgın tatol, məto-inu natimnat rafin u itəm Tata Uhgın tatol, Nətin, in min in tatol. ‡ ²⁰ Nətin titun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgın tolkeike pik Nətin, kən in tatəgətun kəm in natimnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun min natimnat min kəm in itəm iahgin min kotəprəkis-in in min u, məmā otol itəmat narmitəmat tatiwīg pik ron.

²¹ “Məto-inu Tata Uhgın tatol netəm kəmotimis ilat koatəmegəh min, kən e nolən kitiəh əm, Nətin titun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nikin tagien məmā otos-ipən kəm ilat. § ²² Məto-inu sənəmā Tata Uhgın itəm in otakil netəmim, məto in təmələhəu-pən rafin nakilən e nelmi Nətin,* † ²³ məmā netəmim ilat rafin okotisiai-in Nətin, tahmen əm məmā inun koatisiai-in mihin Tata Uhgın. Etəmim itəm təsisia-i-nən Nətin, okol təsisia-i-nən Tata Uhgın u itəm təmahl-ipa Nətin. ‡

²⁴ “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmā, etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən mətəhatətə e Uhgın itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tinatos nəmegəhən itulin. In okol təsətulən e niganəmtək məmā oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tinagin rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən. § ²⁵ Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat, məmā o nian kit itəm tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgın, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos nəmegəhən.

§ 5:16: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmāte e nəghatən Kris aupən, kəmātu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoategəs-in suatip o nohamnuən in.” * 5:17: Jon 14:10

† 5:18: Jon 10:30,33; 19:7 ‡ 5:19: Jon 14:10 § 5:21: Rom 4:17; Jon 11:25 * 5:22: Kitat kotəplan ves 21-22 kən mitun məmā Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nikin tagien məmā otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmā Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpinən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † 5:22: Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ 5:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23

§ 5:24: Jon 3:18

²⁶ Tata Uhgin in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiah əm, in təmol mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən,* ²⁷ kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepəten e nelmī Nətin məmə in otakil nolən min rəha netənim, məto-inu in Nəti Etənim.

²⁸ “Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin, ²⁹ kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti Tata Uhgin məmə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpənən.†

³⁰ “Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha netənim min, məto iatol ətuatip əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netənim, ekıtun mə ekol tətuatip, məto-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgin itəm təməhl-ipa io ekuwa.”‡

Nətul-arəpən o narusanən Iesu

³¹ Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən.§ ³² Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekıtun məmə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nıpahrienən.*

³³ “Aupən, itəmat nəmotəhl-ipən rəhatəmat min netənim məmə okotuwin motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nıpahrienən.† ³⁴ İatəghat nulan, məto esəgileən e nəghatən rəha etənim əm kit məmə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsölən nulan.‡ İatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike məmə Uhgin otosmegəh itəmat. ³⁵ Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nıkitəmat təməgien ron o nian təkuəkir əm.

³⁶ “Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən motəprəkis-in nəghatən min un Jon təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təməhl-ipa io.§ ³⁷ Kən Tata Uhgin itəm təməhl-ipa io, inun itəm tinatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətoən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niganəmtin. ³⁸ Kən nəghatən rəhan təsatig wirən e nıkitəmat, məto-inun itəmat nəsotəhatətəən lak, io u, itəm in təməhl-ipa io iakuwa.

³⁹ “İtəmat noatafin pik nəghatən min e Nəoa Rəha Uhgin, kən motəhatətə e nəghatən min əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tikə. Məto otəplan-tu. Nəghatən min əh e Nəoa Rəha Uhgin, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io. ⁴⁰ Məto itəmat nakotəpəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

⁴¹ Esölən nat əgin-əh e nənwıwıən rəha netənim. Kəpə. ⁴² Məto itəmat u inun, io ekıtun wir itəmat, kən io ekıtun wir məmə nolkeikeən rəha Uhgin

* **5:26:** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † **5:29:** Netənim itəm kotəhatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netənim itəm kəsotəhatətəən lan, ilat okotos nalpənən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netənim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotəhatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgin tatos-ipən nahatətəən kəm netənim əpnəpin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min. ‡ **5:30:** Jon 8:16 § **5:31:** Dut 17:6; 19:15 * **5:32:** Jon 8:17-18 † **5:33:** Jon 1:19-28 ‡ **5:34:** 1 Jon 5:9 § **5:36:** Jon 10:25; 14:11

tikæ e nikitamat. ⁴³ Io emuwa e nærgi Tata ræhak, mæto itamat næsotosæn io e nikitamat, nikitamat tæsagienæn ron io; mæto okamæ etæmim kit tatuwa e nærgin atip æm, kæn nikitamat tos, kæn motagien ron. ⁴⁴ Nian rafin itamat nakotolkeike mæmæ nakotos nænwiwiæn ræhatamat min, mæto næsotalkut agin-æhæn mæmæ onækotol nat kit itæm Uhgin u, in pisin æm in Uhgin, otænwiwi itamat ron. ?Onækotahatætæ ahro nulan lak e nolæn æh?

⁴⁵ “Tæsæwiræn mæmæ nikitamat otæht mæmæ, io oekæn-iaræp nolæn rat min ræhatamat e niganæmti Tata Uhgin. Kæpæ. Mæto Moses ilæ, nian rafin itamat noatuag-pæn ron,* in otæn-iaræp nolæn rat min ræhatamat. ⁴⁶ Mæto-inu okamæ itamat næmotahatætæ pahrien e næghatæn min ræha Moses, kæn itamat onækotahatætæ min e ræhak næghatæn min. Mæto-inun, næghatæn min itæm in tæmæte rækis, ilat koatægħat-in io. ⁴⁷ Mæto itamat næsotahatætæn e næghatæn min itæm in tæmæte, tol næhlan, suatip tikæ agin mæmæ onækotahatætæ lak.

6

Iesu tæmagwæn netæmim tepæt

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;

Luk 9:10-17)

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu tæmuwin æpæh entænipæn e næhau asol nærgin un, Lek Kalili. Kæn nærgin kit min un, Lek Taepirias. ² Kæn nimanin netæmim kæmoatuarisig-in, mæto-inun koatæplan næmtætæn min ræhan, itæm tatol netæmim koatimis koatætæ tæwir. ³ Kæn Iesu tæmuwin æpæh ilis e nitot kit, kæn matæpælæh ikin æh ilat ræhan min netæmim. ⁴ E nian æh, lafet kit ræha netæm Isrel u, kætaun-in mæmæ lafet ræha Nuhagego-inæn tinatuwa iuæhkir.

⁵ Kæn nian Iesu tasipæn æpæh isæu, kæn mæplan nimanin netæmim tepæt ilat koatuwa, kæn in tætapæh o Filip mæmæ, “?Okotæhrol motos pîret tepæt tahmen-in netæm min u mæmæ ilat okotun?” ⁶ In tæmæn asgæwin æm mæmæ otæplan nahatætæn ræha Filip, mæto in tinitun rækis nat naka itæm in otæpanol.

⁷ Kæn Filip tæn-ipæn kæm in mæmæ, “!Ei! Okamæ okos-næmtin pîret mæni lan tahmen e tu-hanrit tenarius pap,* mæto okol tæсахmenæn. Netæm min u rafin ilat okotun æm noan mæsin noan mæsin.”

⁸ Kæn etæmim kit ræha Iesu, pian u Saimon Pita, nærgin u Antru, in tæmæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, ⁹ “Suakæku kit æh-ikin æh, in tatos pîret faif kæmol e pale, ne næm kæiu. Mæto okol tæсахmen-in agin-æhæn netæm min æh.”†

¹⁰ Kæn Iesu tæmæ, “Otæn-ipæn-tu kæm netæmim kotæpælæh.” Kæn ikin æh, manuwihl tepæt, kæn ilat kæmotæpælæh. Kæn nampa ræha næman æm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡ ¹¹ Kæn Iesu tæmos pîret, mæn tagkiu kæm Uhgin ron, kæn mos-ipæn pîret un kæm ilat rafin u koatæpælæh, kæn matig mol min nat kitæh æm e næm. Kæn ilat kæmotun tahmen-in nærpilat.

¹² Kæn nian kinotagwæn rækis, nærpilat tasis, kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “Otuwin motuwær nimismisi pîret min æh koatis. Tæsæwiræn mæmæ okotærækin.” ¹³ Kæn ilat kæmotuwwin motuwær nimismisi pîret kæn motaii-pæn e kætim asol min ilat tuelef kotærioah wir.

* 5:45: Jon 9:28; Rom 2:17 * 6:7: Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu.

† 6:9: 2 King 4:42-44 ‡ 6:10: Nipitan ne nisualkælæh ilat min e nimanin, mæto kæmafin æm næman. Nolæn ræhalat tol næhlan. !Okamæ naka, netæmim ilat rafin tuente-taosan!

Piret u, in nīmismisi piret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.

¹⁴ Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən məmə, “Nipahrienən. !Ien pahrien uš rəha Uhgīn itəm aupən kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!”* ¹⁵ Kən Iesu təmitun məmə netəm min u kotəmə okotuwa motos in motuwīn motəkaike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagim min, mapəs ilat muwīn əpəh e nitot, mətən in pisin əm.†

*Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau*

(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mitgar təmeiuiui, netəmim rəha Iesu min kəmotēuiui mo-tuwīn e lek əh. ¹⁷ Kən tinapinəp, mətə Iesu tikə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwīn motər e pot kit, kən minotasuə lan motaulego min e lek un, məmə ilat okotuwīn Kapaneam. ¹⁸ Kən nīmətag asol kit təmətul minol nəhau tinərat-nərat. ¹⁹ Kən nian ilat kəmotasuə motuwīn, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkir o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgin pik, § ²⁰ mətə in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotəgin pikən, io u inu.*” ²¹ !Kən nikilat təmagien o niləsən in e pot, moatol əmun, roiu agin, mətə pot tinuwīn e nəwtain nəhau entənipən-pən ikin-un kəmotən məmə okotuwīn ikin!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

²² Kəmən lawigin, netəmim min itəm kotatig əh entənipən-pa ikin e lek asol u, ilat kəmotəplan məmə aupən, pot kitəh əm tatətul ukīn-u. Kən ilat kotitun məmə Iesu təsuwīnən e pot u ilat rəhan min netəmim, mətə-inun nian kəmotiet, ilat pisin əm moatuwin. ²³ Kən pot min neen, kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar iuəhkir əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak mətən tagkiu o piret, kən netəmim kəmotun. ²⁴ Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tinikə u ikin-u, kən rəhan min netəmim kotikə, ilat min kəmotasuə min e pot kit, motuwīn e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in piret rəha nəmegəhən

²⁵ Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənipən-pən əpəh e lek u, kotəpəh ron məmə, “?Iəgətin, ik nəmuwa ikin-u nəghan?”

²⁶ Mətə Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin iatən kəm itəmat məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin min u itəm emol, mətə itəmat nəmotun əm piret, nərpitəmat tasis. ²⁷ Mətə təsəwirən məmə itəmat nahgitəmat otikə o nosən piret itəm otəpanəmnəmit mikə.† Itəmat, nahgitəmat otəkaike mikə o nosən piret itəm tətatig lilin u, rəha nəmegəhən itəm namnun tikə.‡ Piret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ipinə kəm itəmat; mətə-inu Tata Uhgīn, in təməgətin məmə nikin tagien o Nətin.”§

§ 6:14: Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgīn təmos-ipən piret təmisi-pər e neai, nərgin u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pispis, magwən ilat e piret. Rəhalat nətaligen təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkisən ilat e netəm Rom (ves 15). * 6:14: Dut 18:15-19 † 6:15: Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ 6:19: Job 9:8 § 6:19: Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * 6:20: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † 6:27: Aes 55:2 ‡ 6:27: Jon 6:35, 48 § 6:27: Aes 55:2

²⁸ Kən ilat kəmotətapəh ron māmə, “?Nolən naka mīn un itəm Uhgīn tolkeike māmə itimat oekotol?”

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmə, “Itəmat nəkotəkaike motahatətə lak, māmə Uhgīn təmahl-ipa io.* Nat u inu Uhgīn in tolkeike.”

³⁰ Kən ilat kəmotətapəh mīn ron māmə, “?Məto ik onəkol nəmtətin naka, māmə itimat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka?

³¹ Nian rəhatat pipi mīn u aupən, ilat kəmotan ikin taruən-aruən ikin, ilat kəmotun ‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn tatən māmə, ‘In tatos-ipən pīret itəm tatisi-pən e Nego e Neai māmə ilat okotun.’‡

³² Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat māmə, “Nīpahrienən agīn u iatən kəm itəmat māmə, sənəmə Moses təmos-ipən pīret u itəm tatisi-pən e Nego e Neai māmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipinə. Kən inun tatos-ipən pīret pahrien itəm tatisi-pən e Nego e Neai, māmə itəmat onəkotun. ³³ Məto-inu pīret rəha Uhgīn, inu in itəm tatisi-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e nətueintən.§ Kən pīret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən.”*

³⁴ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in māmə, “Etəm-iasol, awi os-ipa-tu pīret u kəm itimat nian rafin.”†

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmə, “Io u, io‡ Pīret itəm tatos-ipən nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumis otəsus mīnən. Kən etəmim itəm otahatətə lak, in otəsoaoa mīnən.§ ³⁶ Məto io emən-ipinə rəkis kəm itəmat, māmə nat əpnapīn nəkotəplan io, məto itəmat nəsothahatətən əh lak. ³⁷ Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.* ³⁸ Məto-inu io eməsisipənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən māmə iakol natimnat mīn u io əm ekolkeike. Məto emuwa māmə ekol natimnat mīn u itəm rəhak Tata təmahl-ipa io ekuwa ron. ³⁹ Kən in tolkeike māmə io esəmkarəpən-inən netəm mīn un itəm in təməmkī-pa ilat kəm io. In tolkeike māmə e namnun nian, io oekol netəm mīn u ilat okotəmegəh mīn e nīmīsən.† ⁴⁰ Məto-inu rəhak Tata in tolkeike māmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o Netin, kən motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm mīn u ilat okotəmegəh mīn e nīmīsən.”

⁴¹ O nat u, netəmim nikilat tinətuoun mətagət, məto-inu in tatən māmə, “Io u, Pīret itəm tatisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.” ⁴² Ilat koatən māmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotitun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan māmə, ‘Io emisi-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən?’”

⁴³ Iesu təmən-ipən kəm ilat māmə, “Nikitəmat təsagət-agətən nulan. ⁴⁴ Okəmə Tata Uhgīn itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atipən ron io māmə io oekol in otəmegəh mīn e nīmīsən e namnun nian.‡ ⁴⁵ Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgīn, tatən nulan māmə, ‘Uhgīn in otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgīn, in tatuwa ron io.§ ⁴⁶ Etəmim kitəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgīn. In pīsīn əm un itəm təmisi-pən lan, təməplan in.* ⁴⁷ Nīpahrienən agīn u iatən-ipinə

* 6:29: Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 † 6:31: Nam 11:7-9 ‡ 6:31: Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33: Jon 3:13,31 * 6:33: Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34: Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ 6:35: Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § 6:35: Jon 4:14; 7:37-39 * 6:37: Jon 17:2 † 6:39: Jon 17:2,12; 18:9 ‡ 6:44: Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § 6:45: Aes 54:13; Jer 31:34 * 6:46: Jon 1:18; 5:37; 7:29

kəm itəmat məmə, etənim itəm tətəhatətə lak, in tinos nəmegəhən lilin. 48 Io un, Piret rəha nəmegəhən.† 49 Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u ‘mana’ əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis. 50 Məto Piret itəm tətisi-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etənim itəm tatun, okol təsimisən. 51 Io u, io Piret itəm tətəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. Etənim itəm otun Piret u, in otəmegəh matuwīn, matuwīn, namnun tikə; kən Piret u, itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netənim e nətueintən, inun, noanuwhəgək.”

52 Nəghatən u təmol netənim kinotətul minoatərgəhəu kəm ilat min, motəmə, “?Təhrol? ?Suah u titun nos-ipamən noanuwhəgin kitat kotun?”

53 Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwhəgi Nəti Etənim, kən məsotənimən nitan, okol nakəsotosən nəmegəhən.† 54 Etənim itəm tatun əm noanuwhəgək matənim nitak, in otos nəmegəhən lilin, Š kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.* 55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwhəgək in piret pahrien nigē netənim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nimi netənim. 56 Etənim itəm tatun noanuwhəgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən iakətatig lan.† ‡

57 “Rəhak Tata itəm təmahli-pa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitəh əm, etənim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io. 58 Io u piret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In təsahmenən e piret u, itəm tipitəmat min aupən kəmoatun. Nat əpnapin məmə ilat kəmoatun piret əh, məto ilat kinotimis rəkis. Məto etənim itəm tatun piret u, in otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə.”Š 59 Iesu təməni-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netənim əpəh e nimə rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

Netənim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netənim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə, “!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?”

61 Kən Iesu təmitun atip məmə netənim min rəhan, kinotasiwīn-asiwīn-in nəghatən əh rəhan. Kən in təməni-ipən kəm ilat məmə, “?Təhrol əh? ?Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu o nat u? 62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etənim tər matuwīn min ikin əh, in təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?† 63 Narmin Rəha Uhgīn əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etənim.† Nəsanənən rəha etənim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm

† 6:48: Piret əpnapin əm tasitu e nipətitat məmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu. ‡ 6:53: Iesu tatəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwhəgin, katənim nitan, nipətin un, məmə netənim okotəkəike motəhatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təməni tol kitat nikitat tuəh nipəti Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28.

Š 6:54: Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətilau kuahmen ahmen elau min. In tətuatip əm məmə nunən noanuwhəgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * 6:54: Sam 63:5 † 6:56: Nian kitat koatən məmə koatatig e Iesu, o koatəpər-ipən e Iesu, nipətin u məmə kitat koatatig e Iesu məsotietən, moatisi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatəgile lan, koatilpin kitat min. ‡ 6:56:

Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 Š 6:58: Jon 6:41,51 * 6:59: nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. † 6:62: Jon 3:31; 17:5 ‡ 6:63: Jon 6:68; 2 Korin 3:6

tatos-ipən nāmegəhən kəm netəmim. ⁶⁴ Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsohatətəən əh lak.” (Iesu təmən nulan məto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u kəsotahatəən lan, kən pah un in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min rəhan.) § ⁶⁵ Kən in təmən məmə, “O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol etəmim kit təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgın təsolən suatip ron.”*

⁶⁶ Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tərət kəmotagim, minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatə e Iesu

⁶⁷ Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, “?Təhrol etəmat? ?Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs io?”

⁶⁸ Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Iərəməyə, itimat oekotuwin o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nāmegəhən itəm namnun tikə.† ⁶⁹ Kən itimat enotahatə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis məmə ik Etəm Asim rəha Uhgın.”‡

⁷⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emitəpun itəmat, məto itəmat kitəh u ikin, in iərmis.” § ⁷¹ In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in min in etəm tuelef kit rəha Iesu, məto uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimir min.*

7

Iesu təməghat ilat pian min

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwin latuənu min e Jutia məmə otol rəhan wək əh-ikin əh, məto-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatəte noa anion kit ron. Kən titəlig muwin latuənu min e nitən Kalili. ² Məto nian tinuəkir e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən Makeen.* ³ Kən pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Təwir məmə nakiet muwin əpəh Jutia, mə pəs netəmim min rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis min rəham itəm natol. ⁴ Məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotitun in, okol təsəhluaig-inən rəhan wək min. Okəmə natol natimnat min u, uwin mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs netəmim min e nətueintən kotəplan.” ⁵ Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatəən lan, kən mol koatən nəhlan.†

⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatip rəhak təsuwamən əh,‡ məto itəmat, nian min rafin əm tətəuatip otəmat. ⁷ Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotəthəuən itəmat, məto io, ilat kotəthəu io, § məto-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatipən.* ⁸ Itəmat onəkotuwin e lafet, məto io okul esuwin paupənən e lafet əh məto-inun, nian ətuatip rəhak təsuwamən əh.”† ⁹ In təmatən nəghatən u, kən mətatig əpəh Kalili.

Iesu təmuwin min e lafet rəha Nolən Makeen

¹⁰ Kən pia Iesu min kəmotəupən motuwin e lafet əh, uarisig un, Iesu təmuwin min. Məto nian təmuwin, in təmətan anion əm o netəmim

§ 6:64: Jon 2:25 * 6:65: Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68: Jon 6:63 ‡ 6:69: Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70: Jon 13:2,27 * 6:71: Jon 17:12 * 7:2: lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † 7:5: Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ 7:6: Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § 7:7: Jon 15:18-21 * 7:7: Jon 3:19-20 † 7:8: Jon 7:6

māmə okəsotehmən. ¹¹ Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətapəh-in əpnəpin əm o netəmim māmə, “?Suah əpəh in hiə?”

¹² Kən ikin əh, nīmanin netəmim kəmotasiwīn-asiwīn in. İlat neen kotəmə, “In etəm wir kit,” mətə neen kotəmə, “Kəpə, in tateiua-in əm netəmim əpəh.” ¹³ Mətə ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol min, † kən kit tāməsən-iarəpən İesu əpəh e niki netəmim māmə netəmim okotəto.

¹⁴ Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugin e lafet u, İesu in təmuwīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn, matəgətu netəmim. ¹⁵ Kən netəm-iasol rəha netəm İsrəl, narmilat təmiwig pik, kən kotəmə, “?Suah u təmahrol mītun natimnat min u e Naoa Rəha Uhgīn? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətu nən lan, ne.” ¹⁶ Kən İesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Nəghatən min u itəm iatəgətu netəmim lan, sənəmə rəhak əm. İlat kotisi-pən e Tata Uhgīn itəm təmahl-ipa io ekuwa.

¹⁷ “Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təkəsik māmə otol natimnat min itəm Uhgīn tolkeike, kən in otitun māmə nəghatən min u rəhak, ilat koatisi-pən o Uhgīn, sənəmə rəhak atip əm. ¹⁸ Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nēpətən, in tətəlkut atip əm ron, māmə otiuw rəkis netəmim, kən kotos-ipər nərgin ron. § Mətə etəmim itəm tolkeike māmə netəmim okotiləs-ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən nīpahrienən, in sənəmə etəm tateiua. ¹⁹ Moses təmos-ipinə Lou kəm itəmat, mətə itəmat kitiah ne təsəl-wirən Lou əh ne. ?İtəmat nakotəmə onəkotohamnu io o naka?”*

²⁰ Kən nīmanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narmin rat kit un tətətig lam! ?Pah tāmə otoh ik ne?”

²¹ Kən İesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Io emol wək kitiah əm, † kən itəmat rafin, narmitəmat tatiwig ron. ²² Mətə itəmat min nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən nisualkələh e nian əh, moatətu-pən Lou rəha Moses. † (Nīpahrienən, sənəmə Moses ətuatip in təmətuoun nolən əh, mətə tipitəmat min ilat kəmotətuoun.) § ²³ Mətə nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nisualkələh e nian rəha Sapat moatol māmə onasotəgəhlən Lou rəha Moses.* ?Kən təhrol neməha tatol itəmat mətə-inu io emol-wir agin nīpəti etəmim e nian rəha Sapat? † ²⁴ Otəpəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e niganəmtitəmat, mətə itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətəuatip.” ‡

Netəmim kəmoatəghat-in

Kristo

²⁵ Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ? Suah u inu, netəm-iasol kotəmə okotohamnu? § ²⁶ Mətə otəplan-tu. In tinatəgətu arəp əm netəmim əpəh e niganəmti netəmim mətə suah kit

† **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 § **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54 * **7:19:** Netəm-iasol min rəha netəm İsrəl, kəmoategəs-in suatip o nohamnuən İesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgīn tatən-iahau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3

§ **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4 * **7:23:** Netəm İsrəl, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pisin elau min, okəmə natol kit matəgəhl kit, kən onəkəkəike mītun māmə lou naka un in iahgin. Nat əpnəpin māmə kəsəgəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, mətə netəm İsrəl ilat kinotən rəkis māmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. İesu tatən māmə onasəkitunən itəm, in min un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin min e lou rəha Sapat.

† **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15 § **7:25:** Jon 7:1

təsəhaən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol min kinotitun rəkis māmə in Kristo itəm Uhgın tāmən māmə otahl-ipa? ²⁷ Məto kitat kotitun ikin suah u tāmisi-pən ikin. Məto nian Kristo in otuwa, okol suah kit tāsītunən ikin in tātisi-pən ikin.”*

²⁸ Kən e nian əh, Iesu in tatəgəṭun netəmim e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təmagət əfəməh matən-iarəp māmə, “Nikitəmat təht māmə nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgın təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgın, in nīpahrienən. Itəmat nəkotəruru in, ²⁹ məto io ekītun,† məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”

³⁰ O nat u, ilat kəmotolkeike māmə mopael min okotaskəlim Iesu, məto kit təməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡ ³¹ Məto e nīmanin netəmim ikin əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.”§

Mopael min rəha Nimə Rəha Uhgın kəmotuwa māmə okotaskəlim Iesu

³² Kən nian Farisi min kəmotəto nīmanin netəmim kotasiwīn-asiwīn e Iesu nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ipən mopael min itəm kotəṭul o Nimə Rəha Uhgın māmə okotaskəlim Iesu.* ³³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Io ekətətig nian təkuəkir əm kitat min itəmat, kən uarisig, ekītəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io. ³⁴ E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwmən ikin.”

³⁵ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kinotətapəh-ətapəh olat min māmə, “?In otuwīn hiə əh māmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwīn o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm kotətig e nəptən pisin pisin min ilat netəm Kris, māmə otəgəṭun netəm Kris? ³⁶ In tatən māmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikin əh in tatuwīn ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nīpətin tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

³⁷ Nəmnun nian rəha lafet əh, in iahgın taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təməṭul əpəh e niganəmti netəmim magət əfəməh māmə, “!Etəmim itəm tatoaə, pəs in otuwa ron io, mənīm!† ‡ ³⁸ Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naə Rəha Uhgın u tatən nulan māmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nīkin, tahmen e nəmti nəhau itəm titapuel-apuel matər mətaiu e nīkin.’”§ ³⁹ Iesu tāmən nəghatən u, matəghat-in Nərmīn Rəha Uhgın u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh,

* **7:27:** Netəmim kotitun māmə Iesu tīnepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun māmə Kristo in otisi-pən əpəh taon Pətlehem (Maəka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nikilat təht māmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikin in tāmisi-pən ikin. † **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48 † **7:37:** “Noəəən” in nīmāə nəghatən itəm tatəpsen-pən māmə kitat kotəkəike motos Uhgın tahmen e etəmim itəm tatoaə təike mənīm nəhau. “!Otuwa ron io, mənīm!” in nīmāə nəghatən itəm tatən māmə, “Ahatətə lak.” ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nəl Əpən 22:17 § **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nəl Əpən 7:17 * **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33

Narmin Rəha Uhgın, təsuwamən əh e netəmim, məto-inu kəsİLəs-ipərən əh İesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o İesu

⁴⁰ Nian netəmim əh-ikin kəmotəto nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgın u, aupən kəmatəghat-in.”

⁴¹ Məto neen min ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

Məto in pisin min neen kotən məmə, “?Nikitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa titun nisi-pənən e netəm Kalili?§ ⁴² Naoa Rəha Uhgın tatən məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aupən.”* ⁴³ Tol nəhlan, kən nımanin netəmim min u, kəmotoor ilat min o İesu. ⁴⁴ Kən neen kotəmə okotaskəlim in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol min rəha netəm İsrel kəməsotahatədən e İesu

⁴⁵ Kən mopaël min kəmotitəlig motuwın o pris asol min ne Farisi min, kən netəm-iasol min əh kəmotətapəh olat məmə, “?Təhrol nəsotİLəsən İesu motuwa?”

⁴⁶ Kən mopaël min un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!EməsotİLəsən məto-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”

⁴⁷ Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro? ?In tineiuə-in min itəmat? ⁴⁸ ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatəta lan? ⁴⁹ Məto netəm ənpəpin min, ilat kotəruru agin Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgın otərəkın ilat.”

⁵⁰ Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat min. Suah u inu aupən təmuwın matəghat kəm İesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁵¹ “?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpinən rəha etəmim itəm kitat kəsotaupənən motitun wir, kənu, məsotehm ətuatipən nat naka itəm in tatol?”

⁵² Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik min un ik etəm Kalili? Uwin-tu mafin min Naoa Rəha Uhgın. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsisi-pənən Kalili.”

[E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53—8:11 tİKə.]

⁵³ Kən netəmim kınotitəlig-pən min motuwın latuənu min.

8

¹ Məto İesu təmuwın əpəh e nitot u, nərgin un, Nitot Rəha Nig U Olif.

Pətan itəm təmapil ilau iərman pisin u sənəmə rəhan iərman

² Kəmən lawigin, laulaugin agin-əh, kən İesu təmitəlig-pən min e Nimə Rəha Uhgın. Kən netəmim tepət kəmotuwa, motuəfimin ilat min ron, kən İesu təməpələh minətuoun matəgəhun ilat. ³ Kən nəgəhun min rəha Lou ne Farisi min kəmotİLəs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e nıganəmtilat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətapil ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatip iərman. ⁴ Kən ilat kəmotən-ipən kəm İesu məmə,

† **7:39:** E naoa rəha Jon, nipətin rəha nİləs-ipərən rəha İesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmiləs-ipər İesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katİLəs-ipər İesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nımisən, muwın matig ilau Tata Uhgın əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətin əhag-əhag ətuatip rəhan. ‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32 § **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † **7:50:** Jon 3:1

“Iægætun, pətan u netəmim kəmotəhtimis in məmə in tətəpəl ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman ətuatip. ⁵ E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apin motahtimnu.* ?Məto ik, rəham nətəligən təhrol?” ⁶ Ilat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotitun nakilən nolən rəhan ron. Məto Iesu təpnapin əm, moeg-oeg matəte nat e nisip e noanelmin.

⁷ Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat kit u ikin-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u.”† ⁸ Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin. ⁹ Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kinotan kitiah kitiah, moatagim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet kitiah kitiah, motapəs əm Iesu ne pətan un.

¹⁰ Kən Iesu təməg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə, “?Pətan, netəm min u kəmotəhruwin? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpinən?”

¹¹ Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat kotikə.”

Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io min, okol esən-iarəpən rəham nalpinən. Məto atuwin, mol namnun e nolən rat min.”‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

¹² Kən Iesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, “Io u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim u e nətueintən.§ Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*

¹³ Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, “!Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!”†

¹⁴ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nīpahrienən məmə io atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekitun ikin iatisi-pən ikin, kən mitun min ikin iatuwin min ikin,‡ məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin, kən motəruru ikin iatisi-pən ikin. ¹⁵ Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəligən rəha etəmim əm. Məto io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan. ¹⁶ Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətətip, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm rəhak, məto itimlau Tata Uhgən itəm təməhl-ipa io, rəhatimlau nakilən in kitiah əm. ¹⁷ E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu, kətioal nəfigəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otətətul.§ ¹⁸ Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təməhl-ipa io iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io.”*

¹⁹ Kən tol nəhlan, ilat kinotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”

Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru min rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun min rəhak Tata.”†

* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtimnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23

²⁰ Iesu tāmən nəghatən u, nian in tāməgəṭun netāmim əpəh e ikin kit itəm kataləhəu-pən mənī ikin e Nīmə Rəha Uhgīn. Məto suah kit tāməsuiwīnən maskəlīm in, məto-inun təsolən əh nian rəhan.

Iesu tāmisi-pən ilis

²¹ Kən Iesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, “Io ekagim tənin itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotimis, kən təfagə rat u rəhatəmat† otatig əh etəmat. Ikin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəsotuwaṃən ikin.”

²² Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin, nīpəṭin tatən naka? ?Okəm-naka in oṭohamnu atip in, o?”

²³ Kən Iesu tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikin-u, məto io, io imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netāmim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha nətueintən u.† ²⁴ Tol nəhlən, iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotimis e nolən rat min rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatəṭən lak məmə Io u inu,* kən itəmat onəkotimis, kən nolən rat min rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat.”†

²⁵ Kən ilat kəmotəṭapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”

Kən in tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmen əm məmə inun ematən kəm itəmat aupən, mətoarus-pa u-roiu. ²⁶ Natimnat tepət itəm ekitun nənən etəmat, kən mitun nakilən nolən min rəhatəmat ron, məto etəmin itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nīpahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natimnat min itəm eməto ron, məmə netāmim rəha nətueintən ilat okotəto.”

²⁷ Məto ilat kəsotitunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgīn. ²⁸ Tol nəhlən, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotiləs-ipər rəkis Neti Etəmin un,† nəpanotitun məmə Io u inu.† Kən onəpanotitun min məmə esol atipən nat kit e rəhak əm nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgīn tāməgəṭun io lan.* ²⁹ Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatig itimlau min. In təsapəsən io ekan pisin,† məto-inu, nian rafin, iatol natimnat min itəm nīkin tagien ron.”†

³⁰ Nian Iesu təmatən nəghatən min əh, netāmim tepət kəmotən nīpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

³¹ Kən Iesu tāmən-ipən kəm netəm Isrel min itəm kəmotən nīpahrienən lan məmə, “Okəmə nakotaskəlīm əskasik nəghatən min u rəhak, itəm iatən-ipinə kəm itəmat, itəmat ətuatip un, rəhak netāmim min.† ³² Kən itəmat onəkotitun nīpahrienən, kən nīpahrienən u, otikis itəmat məmə nakəsotuwa-minən kol slef.”*

³³ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itəmat u noanol min rəha Epraham,† itəmat u esotol agin-əhən slef† min rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmə, ?Nīpahrienən otikis itəmat, nakotapia.’?”

† **8:21:** Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatəṭən lan (Jon 9:41). **§ 8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **8:24:** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatəṭən lan, məto tatəghat-in nolən rat min rafin agin-əh itəm netāmim əh kəmotol. † **8:28:** Jon 3:14; 12:32-33 **§ 8:28:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * **8:28:** Jon 14:24 † **8:29:** Jon 16:32 † **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38 **§ 8:31:** 2 Jon 1:9 * **8:32:** Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † **8:33:** Luk 3:8 † **8:33:** slef: Əplan e tiksonari.

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat mēmā, “Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat, netənim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatəramərə elat, kən mətaskəlīm ilat matol ilat koatuwa rəhan slef mīn. Š ³⁵ Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən mēmā otatig e nīmā rəhan.* Məto iəramərə tategəhan-in mēmā nətin otətətig e nīmā rəhan nian rafin matuwin matuwin namnun tikə. ³⁶ ! Tol nəhlan, okəmā Nəti Uhgīn tatikis itəmat, kən tatikis agin pahrien itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-minən kol slef! ³⁷ Ekitun mēmā itəmat noanol mīn rəha Epraham, məto noategəs-in suatip mēmā onəkotohamnu io, məto-inu nəsololkeikən mēmā onəkotətəlig-in rəhak nəghatən.† ³⁸ Io iatən natimnat mīn un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Məto itəmat noatol natimnat mīn u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat.” ³⁹ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in mēmā, “Məto tata rəhatimat, in Epraham.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmā, “Okəmā itəmat noanol ətuatip mīn rəha Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən mīn, təhmen lan təmatol aupən. Məto itəmat sənəmā noanol ətuatip rəhan.‡ ⁴⁰ Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgīn, məto itəmat nakotən mēmā onəkotohamnu io. ?Nikitəmat təht mēmā nolən rəha Epraham tol nəhlan? ⁴¹ Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in mēmā, “Itimat u sənəmā nisualkələh lapin. Uhgīn əm in Tata rəhatimat.”

Nenəti Setan

⁴² Kən Iesu tən-ipən kəm ilat mēmā, “Okəmā Uhgīn pahrien in Tata rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emiši-pən lan, muwa ikin-u.Š Məto in sənəmā rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikin-u e rəhak atip əm nətəligən, emuwa məto-inu in təmahl-ipa io. ⁴³ ? Məto təhrol nakəsotitunən nīpəti nəghatən rəhak? !Məto-inun nəsololkeike agin-əhən mēmā onəkotəto rəhak nəghatən! ⁴⁴ Itəmat, rəhatəmat nolən təhmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan. Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,† tatol əh, in etənim rəha nohamnuən itəm. In tatətəhau nīpahrienən, məto-inu nīpahrienən tikə lan. Nian in tateiua, in tatol əm rəhan nolən, məto-inu in etənim rəha neiuaən, kən in tata rəha neiua mīn. ⁴⁵ Məto io iatən nīpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat nəsohatətatən e rəhak nəghatən. ⁴⁶ ? Təhrol? ?Itəmat kit u ikin-u titun nəgətinən mēmā io emol nolən rat kit? ?Okəmā io ekatən əm nəghatən pahrien mīn, kən təhrol itəmat nəsohatətatən lak? ⁴⁷ Etənim rəha Uhgīn, in tatətəlig-in nəghatən rəha Uhgīn, məto itəmat sənəmā netənim rəha Uhgīn. Tol nəhlan, nəsoətəlig-inən nəghatən rəha Uhgīn.”

Iesu ne Epraham

⁴⁸ Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, “!Nəman! !Itimat enotəplan ətuatip ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmin rat kit tətətig lam!”

⁴⁹ Məto Iesu təmə, “Narmin rat tikə lak, məto io iatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən məto itəmat, nakotərkən nərgək. ⁵⁰ Io esalkutən o rəhak nərgig asol, məto suah kit in tətəlkut ron io. Kən in otəpanakil netənim rafin.

Š 8:34: Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * 8:35: Kal 4:30 † 8:37: Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ 8:39: Rom 2:28-29; 9:7-9 Š 8:42: 1 Jon 5:1 * 8:44: 1 Jon 3:8 † 8:44: E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan mēmā Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, mēmā, “Ik onəkotol nəsimis agin-əhən.” Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgīn təmən e Jen 2:17.

⁵¹ Nipahrienən aḡin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatol nəwīak, okol in təsimisən nian kit ne.”†

⁵² Kən netəm min un kotən-ipən kəm in məmə, “!Roiu enotitun məmə narmin rat kit tətətig lam! Epraham təmimis, kən ien min kəmotimis min, məto ik nakatən məmə, etəmim itəm tatol nəwīam, in okol təsimisən nian kit. ?Nəghatən naka u? ⁵³ ?Ik nakaprəkis-in Epraham u tipitimat tinəmmis rəkis? ?Kən ne ien min u kəmotimis? ?Ik nakəmə ik etəmim naka?”§

⁵⁴ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə io əm iatiləs-ipər atip io, kən rəhak nisaiiən in nat əpnəpən əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in Uḡin rəhatəmat, inun in tatiləs-ipər io matos-ipən nisaiiən kəm io. ⁵⁵ Itəmat nəkotəruru in, məto io ekitun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən in otol io məmə io etəmim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekitun in, kən io matol nəwīan. ⁵⁶ Tipitəmat u Epraham, nikin təmagien pik məmə in otəpanəplan nian rəhak otuwa. Kən nian in təmitun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nikin təmagien təmagien.”

⁵⁷ Kən netəm min u kəmotəhai motəmə, “!Nəman! !Ik nəsosən əh nup fifti ne! ?Nəmahrol məplan Epraham?”*

⁵⁸ Kən Iesu təmə, “Nipahrienən aḡin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, nian Epraham təməaiirən əh, məto Io Etətig.”† ‡

⁵⁹ Kən əmun, ilat kəmotəmik kəpiel apin, motəmə okotaht Iesu lan;§ məto Iesu təməhluəig, kən miet e Nimə Rəha Uḡin, minatuwin.

9

Iesu təmol-wir niganəmti suah kit

¹ Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, məto niganəmtin təpis. ² Kən netəmin min rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə, “!əgətun, suah u təmaiir məto niganəmtin təpis. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?”*

³ Məto Iesu təmə, “Niganəmti suah u təmərat, məto sənəmə e nolən rat rəhan, o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Məto, niganəmti suah u təməpis nəhlan məmə Uḡin otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan.†

⁴ Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uḡin, itəm təməhl-ipa io ekuwa. Nian lapin otəpanuwa, kən etəmim in təruru nolən wək.§ ⁵ Nian io etətig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhəgən rəha netəmin e nətueintən.”*

⁶ Nian Iesu təmən rəkis nəghatən əh, təməgəh nisip, kən mol nəmit əkəku lan, kən mos nəmit un, mol-pən e niganəmti suah un. ⁷ Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Onəkuwin e noan nəhau Saeloam, kən mau niganəmtim.” (Nərgin u Sailom, nipətin təmə, “Kəməhl-ipən”). Kən suah un təmuwin, mau niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, məto niganəmtin tinəwir, kən tinatehm nat.†

⁸ Kən netəmin iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in, məmə in etəmin kit nian rafin tateasiə o məni o netəmin, ilat narmilat təmiwig

† 8:51: Jon 11:26 § 8:53: Jon 4:12 * 8:57: Epraham təmimis minos rəkis nup tu-taosan, uarisig Iesu təpanair-pa. † 8:58: Nian Iesu təmən min məmə, “Io Etətig,” tatos nərgi Uḡin (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmən məmə in Uḡin ətuatip. † 8:58: Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59: Lev 24:16 * 9:2: Luk 13:2-3 † 9:3: Jon 11:4 † 9:4: Nian Iesu tatən məmə, “Nian tatian əh,” nəghatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhəgən (ves 5). Məto lapin tatəpsen-pən rəhan nimisən. § 9:4: Jon 12:35-36 * 9:5: Jon 1:4 † 9:7: Aes 35:5

pik ron. Kæn kinotætəpəh-ətapəh olat min məmæ, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o mæni o netəmim?”

⁹ Kæn netəmim neen koatəmæ, “Əwəh, in əh.”

Kæn mæto neen kotəmæ, “Kəpə. Tahmen əm lan, mæto sənəmæ in.”

Mæto suah un tāmæ, “!Io u inu!”

¹⁰ Kæn ilat kəmotətəpəh ron məmæ, “?Niganəmtim tāmahrol məwir?”

¹¹ Kæn in tāmæ, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kæn mol-pən e niganəmtək, kæn mæn məmæ, ‘Uwın əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kæn əmun, emuwın. Nian emau niganəmtək, mæto niganəmtək tinəwir, enatehm nat.”

¹² Kæn ilat kəmotətəpəh ron məmæ, “?Mæto suah un tətətig hiə?”

Kæn in tāmæ, “!o ekəruru.”

¹³ Kæn netəmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwın kəm Farisi min. ¹⁴ Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat. ¹⁵ Kæn Farisi min kəmotətəpəh ron məmæ, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kæn suah un təmən-ipən kəm ilat məmæ, “!esu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kæn ekuwin mau rəkis, kæn niganəmtək təwir, iatəplan nat.” ¹⁶ Kæn Farisi min neen kəmotən-ipən məmæ, “Suah un təsisi-pənən o Uhgin, mæto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”

Mæto Farisi min neen min kotəmæ, “?Mæto tahro? Suah əh sənəmæ in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kæn ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u. ¹⁷ Kæn ilat kəmotətəpəh min ron məmæ, “?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kæn nikim təht məmæ in etəmim naka?” Kæn in təmən-ipən kəm ilat məmæ, “!n ien kit.” ¹⁸ Mæto netəmiasol rəha netəm Isrel kəsotənən nıpahrienən lan məmæ suah u aupən niganəmtin təməpis, mæto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotəun-in-pən rəhan tata ne mama kueia, ¹⁹ kæn kəmotətəpəh olau məmæ, “?Təhrol? ?Nətitəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuən-tu məmæ nian in təmaiir-pa, kæn niganəmtin təpis? ?Okəmæ nıpahrienən, kæn niganəmtin tāmahrol məwir?”

²⁰ Kæn rəhan mama ne tata kuəmæ, “!itəmlau ekiatun məmæ nətitəmlau əh, kæn itəmlau ekiatun məmæ təmaiir-pa, niganəmtin təpis. ²¹ Mæto itəmlau ekuəruru məmæ, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kæn itəmlau ekuəruru min məmæ etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmæ itəmat nakotətəpəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.” ²² Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, mæto-inu ilau kətuəgin netəmiasol min rəha Isrel, mæto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmæ, etəmim itəm tatən-iarəp məmæ Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmæ otahl-ipa, kæn ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

²³ Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmæ, “!n tinepət rəkis, təwir məmæ itəmat nakotətəpəh ron, pəs in tən.”

²⁴ O nat u, ilat kəmotəun-in-pən min suah un itəm niganəmtin təməpis aupən, məmæ otuwa mətul aupən e niganəmtilat. Kæn kəmotəhai motən məmæ, “Ən nıpahrienən kæn ləs-ipər nərgi Uhgin. Itəmat ekotitun məmæ suah u, in iol təfagə rat.”

²⁵ Mæto suah u tāmæ, “!o ekəruru məmæ suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitih əm itəm io ekitun. Aupən niganəmtək təməpis, mæto roiu enətaiir.”

²⁶ Kæn ilat kinotətəpəh min ron məmæ, “?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kæn niganəmtim təwir?”

27 Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəşotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”

28 Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itəmat u, netəmim rəha Moses!† 29 Itəmat ekotitun wir məmə Uhgın təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə təmisi-pən hiə.”§

30 Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmisi-pən ikin!

31 Kitat kotitun məmə Uhgın təşotətəlig-inən netəm koatol nolən rat. ! Məto etəm tətisiəi-in Uhgın, kən matol nəwian, Uhgın tatətəlig-in!* 32 E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niganəmtin tinəwir. 33 Okəmə suah u təməsisi-pənən o Uhgın, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətətip əm məmə in tətisi-pən o Uhgın.”†

34 Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! !Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm, tətəuon e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ? Nakəhrol məmə nakəgətun itəmat?” Kən ilat kəmotəhl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, təhmen e etəm niganəmtin təpis

35 Kən İesu təməto nəghatən məmə kəməhl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin məplan, kən tətəpəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”

36 Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awı! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.”§

37 Kən İesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik nınehm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”*

38 Kən suah un tən-ipən kəm İesu məmə, “!Ərəməyə, io enatahatətə lam.” Kən in təmisin-pən nulin ron, kən matəfak kəm in.†

39 Kən İesu təməni-pən kəm in məmə, “!O emuwa e nətueintən u məmə ekakil netəmim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotehm nat, kən netəm min u koatehm nat, niganəmtilat otəpis.”‡

40 Kən Farisi min neen əh-ikin, kəmotətə nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə niganəmtitəmat min təpis?”§

41 Kən İesu təməni-pən kəm ilat məmə, “Okəmə niganəmtitəmat təpis, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nəlpinən o təfagə rat min rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə niganəmtitəmat təwir, nakotehm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat min rəhatəmat tətətig əh etəmat.”*

10

İesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

† 9:28: Jon 5:45 § 9:29: Netəm-iasol rəha netəm İsrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə İesu təmisi-pən o Uhgın, məto-inu Uhgın əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Nəoa Rəha Uhgın tətən məmə nian Kristo itəm Uhgın təməni məmə otəhl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm İsrel, niganəmtilat təpis o nətimnət min rəha Uhgın, kən kotəpəs nətəu-pənən İesu. * 9:31: Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † 9:33: Jon 3:2 ‡ 9:34: Jon 9:2; Aes 66:5 § 9:36: Rom 10:14 * 9:37: Jon 4:26 † 9:38: Mat 28:9 ‡ 9:39: Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § 9:40: Rom 2:19 * 9:41: Jon 15:22,24; Hip 10:28-31

¹ Kən tən māmā, “Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat māmā, etənim itəm tatuwin imə e noanikulu rəha sipsip, təsuwin-pənən e ket, məto in tətaiu əm lan kən matiwigego in māmā otuwin imə e noanikulu rəha sipsip,* in iakläh ne iohamnu itəm kit.† ² Məto etənim itəm tatuwin-pən e ket, in etəm tatehm sipsip.‡ ³ Etənim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip mīn kotitun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgi sipsip mīn kitiah kitiah, kən in matit ilat moatiet. ⁴ Nian in tatit rəhan mīn rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətaupən-in ilat, kən sipsip mīn koatuarisig-in, məto-inu kotitun nəwian. ⁵ Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagim kapəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian.”

⁶ Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nīpətin māmā tatən naka.

Iesu in etənim ətuatip rəha nehmən sipsip

⁷ Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən mīn kəm ilat māmā, “Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat māmā, io u, io Ket rəha sipsip mīn itəm koatuwin-pən ikin.§ ⁸ Netəm mīn u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netənim rəha naklähən əm ne nohamnuən itəm.* Məto sipsip mīn kol kəsotətəlig-inən ilat. ⁹ Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, māmā otuwin imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwihl wir itəm tamiəmitə lan.† ¹⁰ Məto iakläh, in tatuwa əm o nat kitiah əm. In tatuwa māmā otakläh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Məto io, emuwa māmā iakol saatip o nosən nəmegəhən,‡ kən nəmegəhən u, in tərīoah wir e nəwīrən rafin.

¹¹ “Io u, Etənim rəha Nehm Wirən Sipsip Mīn.§ Etəm wir un, itəm tatehm wir sipsip mīn, in nīkin tagien əm māmā otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip mīn.* ¹² Məto etənim un itəm katətou māmā in otatehm sipsip mīn, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip mīn. Kən okəmā tarəplan kuri iarupin kit tatuwa māmā otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupin u, tuwin mus sipsip mīn neen, kən məghatit ilat kotagim kitiah kitiah. ¹³ Etəm nəhlan, in otagim məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip mīn, məto e nīkin, in təsolən nat agin e sipsip mīn.

¹⁴⁻¹⁵ “Io u inu, io Etənim rəha Nehm Wirən Sipsip Mīn. Tata Uhgīn in titun io, kən io ekītun in,† kən e nolən kitiah əm, io ekītun rəhak sipsip mīn, kən rəhak sipsip mīn ilat kotītun io. Io nīkik tagien əm, māmā oekimis o nosmegəhən ilat. ¹⁶ Kənu rəhak mīn neen əpəh ikin sipsip mīn, itəm kəsotatigən e noanikulu u, məto io ekəkəike mit mīn ilat kotuwa. Ilat mīn, okəpanotitun nətoən nəwiak. Kənu sipsip mīn u ilat rafin u, okotuwa

* **10:1:** Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip mīn ikin nian rafin lapin, māmā ilat okotatig wir o kuri iarupin mīn ne laion mīn. † **10:1:** Jon 10:8,10

‡ **10:2:** E ves mīn u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakläh mīn koatəpsen-pən netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel. Kənu sipsip mīn koatəpsen-pən netənim mīn rəha Uhgīn. § **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24

‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20

† **10:14-15:** Mat 11:27

motuəfimin əm ilat mın motol kitiah. Kən etənim kitiah əm, in otatehm ilat.† §

17 “Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nikik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netənim, məmə uarisig lan, io ekos mın nəmegəhən rəhak.* 18 Etənim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepədən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos mın nepədən məmə ekaskəlīm mın rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin.”†

19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor mın ilat mın o nəghatən mın u. 20 Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətətig lan! !Rəhn-kapə tətəlməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?”

21 Məto neen mın, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin rat tətətig lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir mın?”†

Netənim kəmoatətəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhgın

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Mın Nimə Rəha Uhgın. § 23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu tətətəliwək e feranta e Nimə Rəha Uhgın, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon. 24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Onəghan kən ik nəpanol itəmat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itəmat.”*

25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat,† məto itəmat nəsoatəhatətən lak. Nəmtətin mın u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e nəghatən rəhak,† 26 məto itəmat nəsoatəhatətən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak mın sipsip mın. § 27 Rəhak sipsip mın ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekitun wir ilat, kən ilat koatuarisig-in io. 28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol kəsotisimisən nian kit ne. Kən etənim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e nelmək.* 29 Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat rafin. Tol nəhlən, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmin.† 30 Itimləu rəhak Tata, itimləu kitiah əm.”†

31 Kən netəm Isrel kəmotəmik mın kəpiel apin, məmə okotaht in lan. 32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enamol rəkis nəmtətin wir mın tepət e niganəmtitəmat. Nəmtətin mın əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə io ekol. ?Məto nəmtətin əhrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apin?”

† 10:16: Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves mın 1-5. İkin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətəun-in ilat məmə rəhan mın. Sipsip mın itəm kotatig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotəhatətən e Iesu. Sipsip mın itəm Iesu tətən məmə ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat iaihlua mın. Nian in otaun-in ilat, kən ilat mın okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiah, kən etənim kitiah əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § 10:16: Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6

* 10:17: Aes 53:12 † 10:18: Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 † 10:21: Eks 4:11 § 10:22: Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit aupən. Tipilat mın kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhgın, təpiə, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən mın məmə lafet rəha Laet Mın, məto-inu netənim kəmotasiəpən e lait mın tepət e rəhalat latuənu mın. * 10:24: Luk 22:67-71

† 10:25: Jon 8:58 † 10:25: Jon 5:36; 14:11 § 10:26: Jon 6:44 * 10:28: Jon 6:39; Rom 8:35-39 † 10:29: Jon 17:2,6,24 † 10:30: Dut 6:4; Jon 17:21-23

³³ Kən ilat kotəmā, “Itimat esotənən māmā ekotaht ik e kəpiel apin o nat pispis wir min u ik natol. Itimat ekotəmā ekotaht ik mato-inu nakatən rat Uhgin. Ik etəmim əm, mato ik nakatən māmā ik Uhgin.”

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat māmā, “Kəmāte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatip Lou, māmā Uhgin təmən-ipən kəm ilat māmā, ‘Itəmat uhgin min.’”³⁵ Kən kitat kotitun māmā Naoa Rəha Uhgin, okol təsəuhlinən. Uhgin təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim neen. ? Tol nəhlan, okəmā Uhgin təmatəghat-in netəm min u, kən mən ilat māmā uhgin min, ³⁶ kən nakotəhrol motəhai io moatən māmā io iatən rat Uhgin mato-inu iatən māmā io Nəti Uhgin? Io u inu, itəm Tata Uhgin in təmələhəu-pən io māmā rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə lak, māmā otahl-ipa io ekuwa e nətueintən. ³⁷ Okəmā esolən nəmtətin min itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətən lak. ³⁸ Mato okəmā iatol nəmtətin min u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapin māmā itəmat nəsotahatətən e rəhak nəghatən min, mato təwir māmā onəkotahatətə e nəmtətin min rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wir agin māmā Tata Uhgin tətətig lak, kən iakətətig e Tata Uhgin.”* ³⁹ Tol nəhlan, o nəghatən min u, ilat kəmotolkeike min māmā okotaskəlim in, mato in təmiet elat, magim.

⁴⁰ In təmeguəfimin-pən min e nəwtain nəhau Jotan, muwin əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmim ikin. Kən mətətig ikin əh. ⁴¹ Kən netəmim təpət kəmotuwa ron, kən moatən māmā, “Jon təməsolən nəmtətin kit ne. Mato nəghatən min itəm in təmatən e suah u, ilat rafin niphahrienən əm.”† ⁴² Kən ikin əh, netəmim təpət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis

¹ Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.* ² Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki İərəməmə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis. ³ Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu māmā, “Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,‡ in tatimis.”

⁴ Nian Iesu təməto nəghatən u, kən in təmə, “Lasaros tatimis, mato rəhan nimisən əh, okol təsolən in timis agin-əh. Nimisən əh rəhan otol māmā netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Uhgin ron. Kən nimisən əh otol māmā netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgin ron.”

⁵ Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros. ⁶ Tol nulan, nian tətəto pap māmā Lasaros tatimis, in təmatig min mos nian kəiu əpəh ikin tətətig ikin.§ ⁷ Kən uarisig, tən-ipən kəm rəhan netəmim min māmā, “Pəs kotitəlig-pən min Jutia.”

§ **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgin təmuah nimaə nəghatən kit māmā, netəm-iasol min rəha netəmim rəhan, ilat kotahmən e uhgin min, mato inu in təmitəpun ilat māmā ilat okoatətul o Uhgin, kən motakil rəhan netəmim min. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat māmā, “uhgin min.” Mato kəsi, māmā ilat kəmosotakilan e suatip ətuatip, kən Uhgin otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəmāte aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol min roiū.

* **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21 † **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3 ‡ **11:3:** Jon 11: 5,36 § **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tətəsahgin minu lan māmā Lasaros otimis paupən, mato-inun in otol nəhatətən rəhalal təskasik min nian in otol Lasaros tinəmegəh min e nimisən. Əplan-tu ves 14-15.

⁸ Məto rəhan netənim min kotən-ipən kəm in məmə, “İğətun, roiu əm huə, netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmə okotahtimnu ik e kəpiel apin. ? Məto ik nakən məmə onakitəlig-pən min ikin əh?”

⁹ Kən İesu tən-ipən kəm ilat məmə, “İtəmat nəkotitun məmə tuelef aua e nərauiəgən. Okəmə etənim tətaliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu tətəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.*

¹⁰ Məto okəmə in tətaliwək lapin, in titun norinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu rəhan nəhag-əhagən tikə.” ¹¹ İesu tinən rəkis nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u Lasaros, in tətəpil. Məto io oekuwin əh-ikin məhgaiir lan.”†

¹² Kən rəhan min netənim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə in tətəpil, kən rəhan nimisən otikə. !In otəto təwir min!” ¹³ E nəghatən u rəha İesu, nıpətin u məmə Lasaros tinimis rəkis. Məto ilat nikilat təht məmə Lasaros in tətəpil əm. ¹⁴ Kən İesu təmən-ipən wir məmə, “Lasaros tinimis rəkis. ¹⁵ Nian nikik tatuəh itəmat, nikik tagien məmə eməsətigən itımlau min, məto-inu nat u, otasitu etəmat məmə onəkotahatətə lak. Məto təwir məmə pəs kotuwın motehm in.”

¹⁶ Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netənim neen min rəha İesu məmə, “Təwir, pəs kitat rafin kotuwın, məmə kitat rafin okotimis əm kitat min.”

İesu in nəukəti naiir-pa min e nimisən

¹⁷ Nian İesu təmiet-arəpən Petani, kən təməto məmə kəmitənim Lasaros, tinos nian kuwıt rəkis. ¹⁸ Latuənu u Petani, in iuəhkır əm o Jerusalem, okəmə naka suatip lan tahmen e kilomita kisil, ¹⁹ kən netəm İsrəl tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne Meri motiləs-ipər nətəligən rəhalau məto-inun katuəto tərət o rəhalau kaka təmimis.

²⁰ Kən nian Mata təməto məmə İesu tatuwa, in təmətul muwın məmə otəplan. Məto Meri, in təmatəpələh əm imə.† ²¹ Kən Mata təmən-ipən kəm İesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, okol rəhak kaka təməsimisən. ²² Məto io enitun əh məmə nat naka onəkətapəh-in kəm Uhgin, kən Uhgin otəpanos-ipinə kəm ik.”

²³ Kən İesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh min.”

²⁴ Mata təmə, “İo ekıtun məmə Lasaros otəpanəmegəh min e Namnun Nian, itəm netənim rafin kəmotimis okotaiir-pa min.”§

²⁵ Kən İesu tən-ipən kəm in məmə, “İo u, io Nəukəti Naiir-pa Minən e Nımisən, kən io min, io Nəukəti Nəmegəhən. Etənim itəm in otahatətə lak, nat əpnəpin məmə in təmimis, məto in otəmegəh min. ²⁶ Kən etənim itəm tətəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsimis agin-əhən nian kit ne.† ? Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”

²⁷ Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, İəramərə. İo enatahatətə lam, məmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. İk Nəti Uhgin. İk u inun, aupən netənim kəmoatən məmə ik onəpanuwa e nətueintən.”

İesu təmasək

²⁸ Nian Mata tinən rəkis nəghatən u, kən muwın məmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwın kən masiwən-in-pən e matəlgın məmə,

* 11:9: Jon 8:12; 9:5 † 11:11: Nımisən rəha netəm kotahatətə e İesu in tahmen əm məmə kəmotəpil əlu-əlu əm məto-inu ilat kəmos nəmegəhən lılin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18 ‡ 11:20: Luk 10:38-42 § 11:24: Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15 * 11:26:

Jon 3:15 † 11:26: Mat 25:46

“Iagətun† tinuwa rækis. Tolkeike mämə otəplan ik.” ²⁹ Kən nian Meri tāməto nəghatən u, tāmətul uəhai əm, matuwın mämə otəplan Iesu. ³⁰ Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwin ikin mehm. ³¹ Kən nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatiləs-ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in tāmətul uəhai əm matuwın ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nikilat təht mämə tatuwin e suwit, otasək.

³² Meri tāmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian tāməplan Iesu, in təmisin nulin mən-ipən kəm in mämə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, kən okol rəhak kaka təsimisən.”

³³ Nian Iesu tāməplan mämə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək, in tāməto tərət pik, nikin tifim. ³⁴ Kən in tāmətapəh olat mämə, “?Nəmotitənim hiə?”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in mämə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

³⁵ Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh. § ³⁶ Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik agin-əh suah u taprəkis!”

³⁷ Məto ilat neen min koatan mämə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir iganəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros mämə təsimisən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

³⁸ Kən Iesu tāməto min tərət pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat kəmotitənim Lasaros əpəh e nıpəg kəpiel kit, kən motiləs-ipən min kəpiel kit min motahtosig-in-pən nıpəg kəpiel lan. ³⁹ Kən Iesu tən-ipən mämə, “Otahwin rækis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, wini Lasaros, tən-ipən kəm Iesu mämə, “Etəm-iasol, in tinəpien rækis. Kəmitənim tinos nian kuwit rækis.”

⁴⁰ Məto Iesu tən-ipən kəm in mämə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin mämə emən-ipinə rækis kəm ik mämə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətan əhag-əhag rəha Ughin?” ⁴¹ Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rækis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən mämə, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəməto rækis rəhak nəghatən. ⁴² Kən ekıtun mämə e nian rafin, natəto io. Məto iatən nəghatən u, o netəm min u, itəm koatətul titələu-in io, mämə ilat okotahatətə mämə ik nəməhl-ipa io.”* ⁴³ Kən əmun, nian Iesu tinən rækis nəghatən u, in təmaun əfəməh mämə, “!Lasaros, ətul miet!” ⁴⁴ Kən Lasaros tāmətul miet, matəmik mətmətig əm nıməhan min u itəm kəməlis ətain nelmın ne nelkin ne niganəmtin ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat mämə, “Otikis rækis nıməhan min əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol min rəha Isrel kəmotegəs-in suatip mämə okotoh Iesu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;

Luk 22:1-2)

⁴⁵ Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat min u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan. ⁴⁶ Məto ilat min neen kəmotuwın o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat min itəm Iesu təmol. ⁴⁷ Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min mämə, “?Okotəhrol nulan? Suah əh tinətol nəmtətin tepət. ⁴⁸ Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nımə Rəha Ughin ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmətat.”

⁴⁹ Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən mämə, “Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u. ⁵⁰ ?Təhrol

itəmat nəsoṭitunən? ʔItəmat nəsoṭitunən məmə təwīr məsin otəmat məmə etəmim kitiah əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?"†

⁵¹ Nian in tinən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol aḡin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡

⁵² Kən məto rəhan nimisən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosmegəh minən nenəti Uhgīn min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiah əm. § ⁵³ Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkaike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu. ⁵⁴ Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwin əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

⁵⁵ Tinatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kīnoatiet ikin pišin pišin min minoatuwa Jerusalem məmə okotol natimnat min məmə ilat okotaruətuəh† e niganəmti Uhgīn, paupən un, məpanotuwīn e lafet əh. ⁵⁶ Kən netəm min əh kīnoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimīn e Nīmə Rəha Uhgīn, kīnoatəpəh-əpəh olat min məmə, "ʔKəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?"

⁵⁷ Məto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətatig ikin, in otəkaike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopaēl min kotuwīn motaskəlim.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əh-ikin tətatig əh kəpənən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tīnətəlig-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh min. ² Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən, moatagwən.† ³ Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigi nat, muwa. Senta u, kəmol e noki nato.‡ Senta əh, nəmiəwīn təwīr, kən nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nīpəḡnoa nīmə.§ ⁴ Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min, in təməhai ron. In

† 11:50: Jon 18:14 ‡ 11:51: Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikəən məmə netəm Rom okotərəkīn kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nīpahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nīpətin tatəḡatun məmə Iesu otəkaike mīmīs məmə Uhgīn otəsolən nalpīnən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfəḡə rat min.

§ 11:52: Aes 49:6; Jon 10:16 * 11:55: Eks 12:13,23,27 † 11:55: Okotaruətuəh, nīpətin un, məmə ilat okotafəl wīr ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgīn.

* 12:2: Luk 10:38-42 † 12:2: Nīpahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapīl motisin-pən nuwləlmīlat e tepīl, kətagwən. ‡ 12:3: Nato in nat kit nəmiəwīn tatəpien wīr, tahmen e nigpis. § 12:3: Mak 14:3

təmən məmā, ⁵ “?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat mīn? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.* ⁶ In təmən nəhlan, məto sənəmā in tatol nat aḡin e ian-rat mīn, məto in təmən əm, məto-inu in iaklāh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tatakłāh-in.

⁷ Məto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəligən. In təmatəłəhəu wir senta u, məmā otau nīpətik, o nian əh itəm okitənim io lan. ⁸ Ian rat mīn, nian rafin itəmat mīn ilat nəkotatig.† Məto io, okol esatigən nian rafin kitat mīn itəmat.”

Pris asol mīn kəmotegəs-in mīn suatip o nohamnuən Lasaros

⁹ Kən nian nīmanin netəm Jutia kəmotəto məmā Iesu tətətig latuənu Petani, kən ilat kīnoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən məmā okotehm Iesu, məto ilat kotuwa mīn məmā okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol mīn təmegəh.‡ ¹⁰ Kən əmun, pris asol mīn, kəmotegəhan-in mīn məmā okəkəike kohamnu mīn Lasaros, ¹¹ məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh mīn, kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən mīnotapəs rəhalat netəm-iasol mīn.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmā in kig

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kəmən lawigin, nīmanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmā okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmā Iesu tətaliwək minatuwa e taon. ¹³ Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit tahmen e nimali nəmīl§ moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmā,

“!Hosana!”*

!İərəməərə Uhgīn tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

!İərəməərə Uhgīn tətətig ilau Kig u rəha netəm Isrel!”†

¹⁴ Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwin. Natimnat mīn u, Naoa Rəha Uhgīn tinəmən rəkis məmā,

¹⁵ “Netəm Saeon,‡ itəmat sotəginən.

!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,

in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!”§

¹⁶ E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nīpəti nat u. Məto uarisig, nian Iesu tinəmegəh mīn e nīmīsən, kən Uhgīn tinol əp rəkis nepətən rəha Iesu, kən nīkilat təpanəht məmā aupən, kəməte rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgīn, kənu netəmim kīnotol nəghatən mīn əh tinuwa mīnol nīpahrienən lan.

¹⁷ E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nīpəg kəpiel məmegəh mīn, nīmanin netəmim tepət kəmotatig ilat əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp mīnotən-iarəp natimnat mīn u in təmol. ¹⁸ Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmā okotəplan Iesu, məto-inu koatəto məmā

* **12:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu.” † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:**

Jon 11:43,44 § **12:13:** Nimali nəmīl u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimīr mīn rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmīl məto-inu nīkilat tətəht məmā Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmā otəmki-rəkis ilat e nərəməərən rəha netəm Rom. * **12:13:**

Nəghatən u, “Hosana,” nīpətin ətuatip in “Asitu, Uhgīn, osmegəh itimat,” məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nīpətin məmā, “!Ənwiwi Uhgīn!” Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49 ‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotəun-in mīn məmā Saeon,

məto-inun nərgin əh rəha nitot kit itəm kəmiləkin-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit mīn. § **12:15:** Sek 9:9

in təmol nəmtətin əh. ¹⁹ Kən Farisi min kınəatən-ən kəm ilat min məmə, “! Otəplan-tu, okol kitat kəsotol agin-əhən nat kit. Roiu əh, netənim rafin e nətuounən kınəatuarisig-in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan İesu

²⁰ Kən nian netənim kəmotuwın Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet u, kən netəm Kris neen min əh-ikin ilat min, kəmoatəfak. ²¹ Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan İesu.” ²² Kən Filip tətul muwın mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən kəm İesu.

²³ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, Nəti Etənim, rəhan nian tinuwa rəkis, məmə Uhgin otol əp rəhan nepətən əhag-əhag. ²⁴ Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etənim otəkəike mītənim nıkuti nat e nisip kən otimis. Okəmə təsimisən, kən okol təsəwıəən kən məsoeən. Məto okəmə otimis, kən otoe-in noan tepət, tepət.* ²⁵ Etəm nikin tətəht pik rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etənim itəm nikin təsəht pikən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlim wir nəmegəhən rəhan o nəmegəhən lilin.† ²⁶ Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io,‡ kən okəmə ikin pəhrəuən io ekatig ikin, kən in min, in otatig ikin-u.§ Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgin otisiai-in.”

İesu təməghat-in nımisən rəhan

²⁷ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, nıkkik tıtahmə pik.* ? Oekahrol min-nulan? Okol esənən məmə, ‘Tata, ohrəkis nəhməən itəm tatuwa ron io.’ Natımnat u inu, io emuwa ron. ²⁸ Tata, ik os-ipər atip nərgəm.”

Kən əmun, roiu agin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən məmə, “Io eniləs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekiləs-ipər min.”

²⁹ Kən netənim itəm kəmotətul iuəhkır ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat neen kotəmə, “!Netənim! ?Naka u? ?Kəluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə, “Nəgelo kit əh tatəghat kəm in.”

³⁰ Məto İesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwian u, təməsuwamən məmə io ekəto. Məto təmuwa məmə itəmat onəkotəto.† ³¹ Roiu əh tınol nian itəm Uhgin otakil nolən rəha netənim e nətueintən. Roiu əh, in otəh-ıəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iəramərə rəha nətueintən u.§ ³² Nian katiləs-ipər io ilis,* kən io oekiuw-pa netənim rafin kotuwa ron io.”† ³³ E nəghatən u, in tinuhapık e nımisən rəhan.‡

³⁴ Kən netənim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “İtəmat enotəto rəkis e Lou rəhatat, məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa

* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24 * **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 † **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnəpin məmə nımisən rəha İesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol win, məto nipahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2; 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katiləs-ipər io ilis” nian tepət. Kən in nıpətin kəlu. Nian tatən “katiləs-ipər io ilis,” nıpətin kit in tatəghat-in nımisən rəha İesu e nig kəməluau. Kən nıpətin kit min, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwıran asol ne nepətən asol rəha İesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3

tuwa, in otatig lilin əm, matuwın namnun tika.Ş ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

³⁵ Kən İesu təməni-pən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u, tətətig otəmat o nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətətig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən napinəpən otirəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru ikin in tatuwin ikin.

³⁶ Nian nəhag-əhagən u tətətig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən.”*

Netəm İsrəl ilat kəməsotahatətəən e İesu

Nian İesu təməni rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwin matəhluaiğ. ³⁷ Nat əpnəpən məmə in tinol rəkis nəmtətin tepət e niganəmti netəm İsrəl, məto ilat kəsotahatətəən lan. ³⁸ İen rəha Uğin u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nıpahrienən lan. In təməni məmə, “?İərəməra, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat?

?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?

?Kən İərəməra otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o nosmegəhən?”†

³⁹ Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan məto-inu tahmen-pən əm məmə Aesea təməni-iarəp min aupən məmə,

⁴⁰ “In təmol ilat məmə niganəmtilat otəpis.

Okəmə təsəpisən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.

Kən in tinahtosig-in rəkis nikilat.

Okəmə təsolən, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi min.”‡

⁴¹ İen rəha Uğin, Aesea u aupən, təməni nulan məto-inun in təməplan nepətən əhag-əhag rəha İesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in.Ş

⁴² Kən məto, netəm-iasol min tepət məsin, ilat min kəmotahatətə e İesu. Məto ilat koatəgin nəni-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, məto-inun koatəgin Farisi min məmə okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfiminən, ⁴³ məto-inu netəm iasol min u, ilat kotolkeike pik məmə netəmim okotənwiwi ilat, taprəkis-in məmə Uğin nikin otəgiən olat.

Nəghatən rəha İesu titun nakilən nolən rəha netəmim

⁴⁴ Kən İesu təmagət əfəməh məmə, “Etəmim itəm tətəhatətə lak, sənəmə tətəhatətə pisin əm lak, məto tətəhatətə min e Uğin itəm təməhl-ipa io.

⁴⁵ Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan min Uğin u təməhl-ipa io.* ⁴⁶ Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim itəm otahatətə lak, otəsətiğən e napinəpən. ⁴⁷ Etəmim itəm tatətə rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpınən, məto-inun eməsəwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpınən rəha netəmim. Məto emuwa məmə ekosmegəh ilat.‡ ⁴⁸ Məto etəmim itəm tətəuhlin-pa məntəən kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-ikin tətətig məmə in otən-iarəp rəhan nalpınən. O Nəmnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpınən rəhan.Ş ⁴⁹ Tol nəhlan məto-inu

Ş 12:34: Netəmim nikilat tətəht ves min əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat təsəhtən ves min itəm koatən məmə Kristo in otəupən mimis.

* 12:36: Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † 12:38: Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ 12:40: Aes 6:10

Ş 12:41: Aes 6:1-4 * 12:45: Jon 14:8-9 † 12:46: Jon 1:4 ‡ 12:47: Jon 3:17 Ş 12:48: Jon 5:45

nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin əm, məto Tata Uhgin u təməhl-ipa io, kən in təmən məmə ekəkəike muwin mən nəhlan, kən mol nəhlan.*
⁵⁰ Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən min u, itəm in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən lili tətətig lan. Kən tol nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata Uhgin təmən-ipa kən məğətu io elat, məmə ekən mihin.”

13

Iesu təmau nelki rəhan netənim

¹ Tīnuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tinitun məmə rəhan nian tīnuwa rəkis məmə otiet e nətueintən u, muwin mehm Tata Uhgin.* Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netənim u kotatig e nətueintən, kən məto roiu in tatəğətu əsas rəhan nolkeikən rafin kəm ilat. ² Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netənim min kəmoatəgəwən, kən Setan tīnatos-ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti Saimon, məmə in otosalim-in Iesu tuwin e nelmī tikimīr min rəhan. ³ Iesu təmitun məmə Tata Uhgin təmələhəu-pən rəkis natimnat rafin u e nelmin,† kən tinitun min məmə in təmisi-pən o Uhgin, kən in otəpanitəlig-pən min o Uhgin. ⁴ Tol nəhlan, in təmətul, kən məpeg rəkis rəhan sot asol, kən mətəut-in tawil kit. ⁵ Kən mīləs pesin kit, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun mətau nelki rəhan min netənim, kən mətafəl e tawil, tawil u itəm in tatətu-in.

⁶ Təmol mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in məmə, “?İərəməyə, təhrol? Təsəwirən məmə ik onakau nelkək.”

⁷ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu ik nəkəruru nīpəti nat u io iatol, məto uarisig un, onəpanitun nīpətin.”

⁸ Kən Pita tən-ipən kəm in məmə, “Okol nəsauən nelkək nian kit ne.”

Məto Iesu təmə, “Okəmə ekəsauən nelkəm, kən okol ik nəkəsəwamən mol rəhak etənim.”

⁹ Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “!İərəməyə, okəmə tol nəhlan, kən onasauən əm nelkək, məto onakau min nelmək ne rəhk-kapə!”

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Kəp! Etəm un tinaig rəkis, in tīnəruən rəkis, tīnahmən. Təwir əm məmə okəsau minən nīpətin; məto io oekəike mau min əm nelkin. Itəmat nīnotəruən rəkis. Məto sənəmə itəmat rafin ağın-əh.”‡ ¹¹ Iesu tinitun rəkis məmə ilat pah un oteğəhən-in-pən in e nelmī rəhan tikimīr min. Tol nəhlan, kən in tən məmə, “Sənəmə itəmat rafin ağın-əh.”

¹² Nian Iesu tinau rəkis nelki rəhan netənim min, kən muwin min e rəhan napən, kən muwin min məpələh e nəmeen e tepil. Kən əmun mətapəh olat məmə, “?İtəmat nəkotitun nīpəti nat u emol roiu ağın etəmat? ¹³ İtəmat nakotaun-in io məmə İəğətu ne İərəməyə, kən tətəuətip əm nulan, məto-inun nīpahrienən məmə io u, rəhatəmat İəğətu ne rəhatəmat İərəməyə.

¹⁴ “Məto-inu io, io u rəhatəmat İərəməyə ne io İəğətu rəhatəmat, kənu io ekau nelkitəmat, kənu itəmat min, onəkətau nelkitəmat min.§ ¹⁵ İo emol məğətu itəmat lan, məmə itəmat onəkətol nolən kitəh əm, məmə inu, emol mihin etəmat. ¹⁶ Nīpahrienən ağın u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, iolwək kit, in təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in təsaprəkis-inən etəm tīahləpis.* ¹⁷ Roiu əh, itəmat nəkotitun wir

* 12:49: Jon 14:31 * 13:1: Jon 16:28 † 13:3: Mat 28:18 ‡ 13:10: Jon 13:18 § 13:14:

1 Pita 5:5 * 13:16: Luk 6:40

natimnat min u. Kən o nat u, okəmə nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwīrən o Uhgīn.[†]

¹⁸ “Io esənən itəmat rafīn.[‡] Io ekītun wir itəmat min un itəm io emitəpun itəmat.[§] Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn, otəkəike muwa mol nīpahrienən lan. Nəghatən u tatən məmə, ‘Etənim u, aupən itimlau ematuagwən kələh e plet kitiah, məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəlīgən, minatol noa kəm io.”^{*} ¹⁹ Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian okəsolan əh. Məto nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak, məmə Io u inu.[†] ²⁰ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etənim pah itəm tatos rəhak iahləpis kən nīkin tagien ron, tahmen-pən əm məmə in tatos min io, kən nīkin tagien ron io. Kənu etənim itəm tatos wir io, kən nīkin tagien ron io, tahmen-pən əm məmə in tatos wir min rəhak Tata, kən nīkin tagien ron.”[‡]

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimīr min

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;

Luk 22:21-23)

²¹ Nian Iesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nīkin təməfigəm pik, kən in təmə, “Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikin-u, otegəhan-in-pən io e nelmi tikimīr min rəhak.”

²² Kən rəhan netənim min kəmotətag-pən motəplan ilat min. Nikilat nataht məmə kəruru məmə in tatən pah. ²³ Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik,[§] in tatəmahl^{*} iuəhkir əm o Iesu. ²⁴ Kən Saimon Pita, in təmasgəwīn-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron, məmə etənim pah əh in tatən.”

²⁵ Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkir o Iesu, kən mətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, pah un nakatən?” ²⁶ Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas pīret məsin, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas pīret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nəti Saimon Iskariot. ²⁷ Kən Jutas təmos pīret un. Kən Setan tinalpin rəhan nətəlīgən.

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwīn uəhai əm mol.”^{†‡} ²⁸ Netənim min un rəha Iesu itəm kotəmahl titəlau e tepīl moatagwən, ilat kəsotitunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka. ²⁹ Jutas in titəhtu kətim rəha mənī rəhalat, kən ilat neen nikilat təht məmə Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwīn mos-nəmtin nagwənən neen nigilat o lafet, o okəm-naka tatuwīn otos-ipən mənī neen kəm ian-rat min.[§] ³⁰ Kən nian Jutas təmos rəkis pīret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tinəpinəp rəkis.^{*}

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

³¹ Nian Jutas tiniet rəkis, kən Iesu təmə, “Roīu əh, Uhgīn tinatīləs-ipər nərgi Nəti Etənim,[†] kən Nəti Etənim tinatīləs-ipər nərgi Uhgīn. ³² Məto

[†] **13:17:** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 [‡] **13:18:** Jon 13:10 **§** **13:18:** Jon 15:16 ***** **13:18:**

Sam 41:9 [†] **13:19:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. [‡] **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18

§ **13:23:** Etənim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətəpīl iuəhkir o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in təmətə naoa u, kən məsənən nərgin. ***** **13:23:** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəmahl nəhlan moatagwən. [†] **13:27:** Luk 22:3 [‡] **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. **§** **13:29:** Jon

12:5-6 ***** **13:30:** Luk 22:53 [†] **13:31:** Jon 12:23

nian Nəti Etənim tınol əp rəkis nepətan rəha Uhgin, kən Uhgin atıp əm in otol əp min nepətan rəha Nəti Etənim. Kən in otol əm huə roiu əm.†

33 “Nənətik min, okol esatigən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io, məto io iakatən min əm nəghatən kitiah əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘İkin əh ekatuwin ikin, itəmat nəkotəruru nuwinən ikin.’§

34 “Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat, kənu e nolən kitiah əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.‡ 35 Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netənim rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netənim.”§

Iesu təməni-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Kən Saimon Pita tətəpəh ron məmə, “?İləməmə, ik onəkuwin hiə?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “İkin əh io ekatuwin ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisig un, onəpanuwa.”* 37 Kən Pita tətəpəh ron məmə, “?İləməmə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, nikik tagien əm məmə ekimis ron ik.” 38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?İk nakəmə nıkim tagien əm məmə onakimis ron io? Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, mənig otəsimmənən əh, kən ik onakən mau kışil məmə nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgin

1 Kən Iesu təməni-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahməən. Itəmat nəkotəkəike motahətətə e Uhgin,* kən motahətətə min lak. 2 E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikin. Nəghatən u in nipahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipinə rəkis kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.† 3 Kən məto-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanıtəlig-pa min mos itəmat nakotuwa moatətig kitat min io,‡ məmə itəmat onəkotətig ikin-u itəm io min iakətətig ikin.§ 4 İkin əh iakatuwin ikin, itəmat ninotitun rəkis suatip rəhan.”

5 Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Təməmə, itəmat ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ?Ekotəhrol nulan motitun suatip tatuwin ikin əh?”

6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u,* suatip ron.† Kən io un, nəukəti nipahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§ Etənim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwin.* 7 Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata.† Kən tol nəhlan, tətəoun roiu, ninotitun rəkis in, kən minotəplan.”

† 13:32: Jon 17:1-5 § 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † 13:34: Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 † 13:34: Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § 13:35: 1 Jon 3:14; 4:20 * 13:36: Jon 14:2 † 13:38: Jon 18:27 * 14:1: Sam 4:5 † 14:2: Hip 11:16 † 14:3: 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § 14:3: Jon 12:26 * 14:6: Jon 6:35 † 14:6: Jon 10:9; Hip 10:20 † 14:6: Jon 1:14 § 14:6: Jon 1:4 * 14:6: Wək 4:12 † 14:7: Jon 1:18; 1 Jon 2:23

⁸ Kən Filip tən-ipən kəm in məmā, “Iəramərə, awi əgəṭun-tu Tata Uhgín kəm itimat. Nat əm u inu, itimat ekotolkeike.”†

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Filip, io eməṭatig təfəməh kitat min itəmat. Məto ik nəkəṛuru əh io. Etəṃim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgín. § ?Təhrol ik nakatən məmā, ‘Awi, əgəṭun Tata Uhgín kəm itimat’?”* ¹⁰ ?Ik nəsaḥatətəən məmā iakatig e Tata Uhgín, kənu Tata Uhgín tətəṭig lak?† Nəghatən min u iakatən kəm itəmat, sənəmā rəhak əm. Tata Uhgín u, nian rafin, tətəṭig lak, inun in tatol rəhan min u wək. ¹¹ Itəmat onəkotəike motəhatətə lak nian io iatən məmā iakətəṭig e Tata Uhgín, kənu Tata Uhgín tətəṭig lak. Məto okəmā kəpə, təwir məmā nakotəhatətə lak o nəfigəmən rəha nəmtəṭin min itəm emətol.‡ ¹² Nipəhrienən agin u iatən kəm itəmat məmā, etəṃim itəm tətəhatətə lak, in otol nolən wək min un itəm io emətol. § Əwəh, in otol nolən wək tər təhmin min taprəkis-in wək min un itəm io emol, məto-inun io oekatuwin o Tata Uhgín. ¹³ Io Nətin, kən okəmā nakotəasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnəpin okəmā nakotəasiə-in nat naka, io epanol,* məmā wək u rəha Nətin otələs-ipər nərgi Tata Uhgín. ¹⁴ Kən okəmā onəkotəasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol.”

Iesu təməṇ məmā Narmin Rəha Uhgín otuwa

¹⁵ Kən Iesu təməghat əh matuwīn, matən məmā, “Okəmā itəmat nako-tolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.† ¹⁶ Kən io, oekəasiə o Tata Uhgín məmā in otəhl-ipa Iasitu‡ kit min otəmat. Kən in otəṭatig lilin itəmat min. ¹⁷ Suah un inun, in Narmin rəha Nipəhrienən. § Netəṃim rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e nikilat,* məto-inu ilat kəsotəplanən in, motəṛuru in. Məto itəmat, nəkotitun in, məto-inun in tətəṭig itəmat min. Kən in otəpanatig e nikitəmat.

¹⁸ “Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatig pisin əm, tahmen e suakəlh. Io epanitəṭig-pa min otəmat. ¹⁹ Otəsuwəhən, netəṃim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto itəmat onəpanotəplan io.† Kən məto-inun io epanəmegəh, itəmat min onəpanotəmegəh.‡ ²⁰ O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun məmā iakətəṭig e rəhak Tata. § Kən itəmat nəkotatig lak, kənu io ekətəṭig etəmat.

²¹ “Etəṃim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol, etəṃim u inun in tolkeike io. Kən etəṃim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike min in.* Kən io min oekolkeike in. Kən io oekol əp io kəm in, məmā in otitun əsas io.”

²² Kən Jutas u, (sənəmā Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təməṭapəh ron məmā, “?Iəramərə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itimat əm, məto onəsol əpən ik kəm netəṃim rəha nətueintən?”†

²³ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Etəṃim itəm tolkeike io, in otətol nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itimlau ekueia mətuatig itiməhal min. Kən itimlau ekioal imatimlau əh-ikin.‡

† 14:8: Eks 33:18 § 14:9: Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3

* 14:9: Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † 14:10: Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ 14:11: Jon 5:36; 10:38 § 14:12: Luk 10:17 * 14:13: Mat 7:7 † 14:15: Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ 14:16: Jon 14:26; 15:26; 16:7 § 14:17: Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6

* 14:17: 1 Korin 2:14 † 14:19: Jon 16:16 ‡ 14:19: Jon 6:57 § 14:20: Jon 10:38; 17:21

* 14:21: Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † 14:22: Wək 10:41 ‡ 14:23: Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3

²⁴ Etənim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən min u itəm nəmotəto ematən, eməsən atipən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa.Š

²⁵ “Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat nian etatig əh kitat min itəmat. ²⁶ Məto Narmin Rəha Uhgin u, in Iasitu, itəm Tata Uhgin otahl-ipa e nərgək, in otəgətun itəmat e natimnat min rafin. Kən in otatol itəmat məmə nikitəmat otatəht natimnat min u itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*

²⁷ “Roiu əh tinuəkir məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəməlinuən rəhak tətatig otəmat.† Kənu nəməlinuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmenən e nəməlinuən itəm nətueintən u tatos-ipinə. Itəmat, nikitəmat təsahməən kən məsotəginən. ²⁸ Itəmat nənəmotəto rəkis rəhak nəghatən, emən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘Io oepanapəs itəmat, məto uarisig, oepanitəlig-pa min otəmat.’ Okəmə nakotolkeike pahrien io, kən nikitəmat otəgin əm məmə nəkotəplan io iakatuwin o rəhak Tata, məto-inu in ilis taprəkis-in io. ²⁹ Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian ilat kəsotolən əh, məmə nian ilat kənotuwa moatol nıpahrien lan, kən itəmat onəkotahatətə lak. ³⁰ Roiu əh, okul esəghatən təfəməh min kəm itəmat, məto-inun Setan u iərəməərə rəha nətueintən u,‡ in tinatuwa. In təsosən nəsanənən məmə otol win lak. ³¹ Məto io iatol ətuatip əm nəwia Tata Uhgin məmə netənim rəha nətueintən okotitun məmə io ekolkeike in.Š

“Itəla, pəs kotətul motəgin ikin-u, moatuwin.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nig pahrien

¹ Kən Iesu tatən məmə, “Io un,* io ekahmen e nokət nig pahrien. Kən rəhak Tata in tahmen e etənim itəm tatitəsilin nig u.† ² Nelmi nig min rafin itəm kəsotoeən, in tatətə rəkis ilat, kən nelmi nig min rafin u itəm koatə, in tətəfəl wir ilat,‡ məmə ilat okotə-in noalat tepət.Š ³ Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kən io enafəl wir rəkis itəmat e nəghatən min itəm iatən-ipinə kəm itəmat.* ⁴ Otəper-ipa lak,† kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən e nəukətin. E nolən kitəh əm, itəmat okul nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə nəsoəper-ipamən lak.‡

⁵ “Io u, io nokət nig. Kən itəmat nelmi nig min, nelmi nig min itəm koatətul-pən wir lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etənim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otoe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsoəper-ipamən lak, okul nəsotolən nat kit.Š ⁶ Okəmə etənim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig kit, itəm kınərakin kən tinapə rəkis. Nelmi nig min tol nəhlan, kitun nəmıkən kərakin-pən e nigəm, kuwaan ətip.* ⁷ Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən min rəhak kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotitun neasiə-inən. Kən Uhgin otol kəm ik.† ⁸ Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan

Š 14:24: Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * 14:26: Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † 14:27: Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ 14:30: Jon 12:31 Š 14:31: Jon 10:18; 12:49 * 15:1: Jon 6:35 † 15:1: Aes 5:1-7 ‡ 15:2: Hip 12:5-11 Š 15:2: Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3: Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † 15:4: Jon 6:56 ‡ 15:4: Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. Š 15:5: Fil 4:13 * 15:6: Mat 3:10 † 15:7: Mat 7:7

tepat,† nat əh in tatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgəṭun māmə itəmat rəhak mīn netəmim.Š

9 “Tata Uhgīn in tolkeike pik io. E nolən kitiah əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən. 10 Okəmā itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikeən, tahmen ətuatip əm mə inun io emol nəghatən mīn rəha Tata Uhgīn, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikeən. 11 Io ematən-iarəp nəghatən mīn u kəm itəmat, māmə nikitəmat otətagien, tahmen əm māmə io nikik tətəgien. Kənu nikitəmat otəgien otəgien marioah.† 12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən māmə itəmat onəkotolkeike itəmat mīn, tahmen əm māmə io ekolkeike mihin itəmat.† 13 Suah kit tikə itəm tolkeike pik in kit taprəkis-in etəmim un itəm tategəhan-in rəhan nəmegəhan māmə otosmegəh in mīn neen.Š 14 Kən okəmā itəmat nəkotol natimnat mīn u iatən kəm itəmat, tatəgəṭun māmə itəmat un, io mīn neen. 15 Io oesaun-in mīnən itəmat māmə iolwək mīn rəhak, mətə-inun etəm tatol wək, in təruru natimnat mīn itəm rəhan etəm-iasol tatol. Mətə roiu əh, io ekaun-in itəmat, māmə io mīn neen, mətə-inun natimnat mīn rafin u itəm emətə o rəhak Tata, enən-iarəp rəkis kəm itəmat.* 16 Itəmat nəməsotitəpunən io, mətə io emitəpun itəmat.† Kən io emələhəu-pən itəmat māmə itəmat onəkotuwin motol wək, kən wək rəhatəmat otoe-in noan.† Kən noan un, in otətətig. Tol nəhlan, kən okəmā nakoteasə-in natimnat mīn kəm Tata Uhgīn e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat. 17 Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat mīn.”Š

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatətəhau netəmim rəha Iesu

18 Kən Iesu tən-ipən māmə, “Okəmā netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh māmə aupən, ilat kəmotətəhau mihin io.* 19 Okəmā itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, mətə-inu rəhalat u itəmat. Mətə sənəmā itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io enimitəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotətəhau itəmat.† 20 Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat māmə, ‘Iolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.’† Kən mətə-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərət agin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiah əm etəmat.Š Okəmā ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Mətə ilat kəməsotol agin-əhən rəhak nəghatən mīn. 21 Ilat okotol natimnat mīn nulan etəmat, mətə-inun itəmat rəhak mīn netəmim.* Ilat okotol nəhlan, mətə-inu ilat kotəruru Uhgīn itəm təmahl-ipa io.†

22 “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat mīn. Mətə kəmoatəuhlin məntalat ron io moatəpəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən māmə rəhalat nolən

† 15:8: Kal 5:22-23 Š 15:8: Jon 8:31 * 15:10: Jon 14:15 † 15:11: 1 Jon 1:4 † 15:12: Jon 13:34 Š 15:13: Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * 15:15: Jon 8:26 † 15:16: Jon 13:18 † 15:16: Jon 15:5 Š 15:17: Jon 15:12 * 15:18: Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † 15:19: Jon 13:16; 17:14 † 15:20: Jon 13:16 Š 15:20: 2 Tim 3:12 * 15:21: Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † 15:21: Jon 16:1-3

rat tikā.†§ ²³ Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau min rəhak Tata. ²⁴ Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmā pah u io. Kən nat əpnəpin kəmotitun io, mətō koatətəhau io, kən tol nəhlan məmā koatətəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən məmā rəhalat nolən rat tikā.* ²⁵ Mətō natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmā nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotətə rəkis e naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmā, ‘Io esolən nat kit elat, mətō ilat kotətəhau agin-əh io, moatol timəht kəm io.’†

²⁶ “Mətō nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha Nipahrienən u, tatisi-pən o Tata Ughin.† Io ekahl-ipa in tuwa otəmat. ²⁷ Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ mətō-inu itəmat noatətig kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətōarus-pa u-roiu.

16

¹ “Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmā rəhatəmat nahatətən otəseiuaiun. ² Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən rəhalat;* kən nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmā ilat koatol wək wir kit rəha Ughin.† ³ Ilat okotol natimnat min u, mətō-inun ilat kotəruru Tata Ughin, kən motəruru min io.† ⁴ Mətō io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat. Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh məmā io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat.”

Wək min itəm Narmin Rəha Ughin otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwīn, matən məmā, “Io eməsən-iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, mətō-inu emətətig kitat min itəmat. ⁵ Mətō roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmah-l-ipa io, mətō itəmat kit təsətapəhən ron io məmā, ‘? Ik onəkuwīn hiə?’ ⁶ Mətō roiu, tol nulan məmā emən natimnat min u kəm itəmat, kən nikitəmat təmahmə. ⁷ Mətō io iatən pahrien kəm itəmat məmā, otəwir pik otəmat məmā io ekagim tənin itəmat. Mətō-inu okəmā esagim təninən itəmat, kən Iasitu§ okol təsuwamən matig itəmat min. Mətō okəmā io ekagim, muwīn, kən io ekahl-ipa in tuwa mətətig otəmat.* ⁸ Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən məmā ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətətip e niganəmti Ughin, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim. ⁹ Narmin u otəgətun ilat məmā ilat iol təfagə rat,† mətō-inu kəsotahatətən lak. ¹⁰ Narmin u otəgətun kəm ilat məmā nətəligən rəhalat in təsahmenən o rəhalat nətuatipən e niganəmti Ughin,† mətō-inu io ekitəlig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotehmən io. ¹¹ Narmin u otəgətun kəm ilat məmā nətəligən

† 15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § 15:22: Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e təfagə rat. Mətō netəmim rəha nətueintən kotətəhau məmā Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). * 15:24: Jon 5:36; Mat 11:20-24 † 15:25: Sam 35:19; 69:4 † 15:26: Jon 14:26 § 15:27: Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * 16:2: Jon 9:22; 12:42 † 16:2: Wək 26:9-10 † 16:3: Jon 15:21; 1 Jon 3:1 § 16:7: Jon 14:16 * 16:7: Jon 7:39 † 16:9: Jon 15:22 † 16:10: Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18

rəhalat in təsahmenən o nakilən nolən rəha netənim, məto-inu Uhgın in tinakil rəkis iəməmə rəha nətueintən u, Setan. §

¹² “Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu əh, okol nəšotos rafinən ilat. Ilat kotiekis pik əh otəmat.* ¹³ Məto nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,† in otit itəmat, tol mə itəmat nəkotitun nipahrienən rafin. In okol təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat min u itəm in tatəto e Tata Uhgın. Kən in otən-iarəpinə min kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa. ¹⁴ In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u, in otələs-ipər io. ¹⁵ Natimnat min rafin rəha Tata Uhgın, in rəhak.‡ Tol nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmin u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nipətin kəm itəmat.”

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otəsuwəhən onəšotəplanən io, məto uarisig un, təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io.” §

¹⁷ Kən netənim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat min məmə, “?Nəghatən u, nipətin naka? In tatən kəm itat məmə, ‘Otəsuwəhən onəšotəplanən io, məto uarisig, otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.’ Kən in tən məmə, ‘Məto-inu io iakatuwin o Tata Uhgın.’ ¹⁸ ?Nəghatən u, ‘otəsuwəhən’ nipətin naka? Kitat kotəruru nəghatən min əh in tatən.”

¹⁹ Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotalkeike məmə okotətapəh-in nat kit ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? Io emən məmə, ‘Otəsuwəhən itəmat nəšotəplanən io. Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.’ ?Kən roiu nakotətapəh otəmat min o nipəti nəghatən u? ²⁰ Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən, nikin otagian. Itəmat onəkotəto tərət pik agin, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.† ²¹ Nian okəmə tinuəhkır məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərət, məto-inun tinol nian rəhan məmə otəto nahməən e nipətin. Məto uarisig, okəmə nətin tinaiir rəkis, kən in nikin təsəht minən nahməən əh. In nikin tətagien pik məto-inu nətin tinaiir-pa e nətueintən. ²² E nolən kitəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərət. Məto uarisig, kənu io ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otagian otagian, okol etənim kit təsol minən itəmat nikitəmat tahmə min. ²³ O nian əh, itəmat onəšotətapəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgın e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.‡ ²⁴ Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəšotətapəh-in əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagian otagian marioah.” §

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

²⁵ Kən Iesu tatəghat əh matuwin matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat min u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io ekəsuəh minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in. ²⁶ E nian əh, itəmat onəkoteasə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto

§ 16:11: Jon 12:31 * 16:12: Mak 4:33 † 16:13: Jon 14:17 ‡ 16:15: Jon 17:10 § 16:16: Jon 14:18 * 16:20: Mak 16:10 † 16:20: Jon 20:20 ‡ 16:23: Mat 7:7 § 16:24: Jon 15:7-8 * 16:25: Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6

io esənən məmə io ekuwin e nərgitəmat measiə-in natimnat ron†²⁷ məto-inu Tata Uhgin, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan.²⁸ Io emisi-pən o Tata Uhgin, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgin.”

²⁹ Kən netənim rəhan min koatən məmə, “!In un! !Roiu əh ik nəsuəh minən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itəmat. ³⁰ Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalpənən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itəmat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgin.”

³¹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?Nipahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?†³² Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən məmə nian əh tiniet-arəpa rəkis, itəm netənim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwın imatəmat min ikin, motapəs io, io pisin əm.Ş Məto okol io esan pisin əmən, məto-inu nian rafin rəhak Tata tətətig itimlau min.*³³ Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəligən oteuiui məto-inu nəkotətig lak.† E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,† məto sotəginən, motətul məha-məha,Ş məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.”*

17

Iesu təməfak atip ron

¹ Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətag-pər ilis e neai, kən mətəfak matən məmə,

“Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-ipər nərgi Nətim, məmə in min otəpaniləs-ipər nərgəm,*² məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəməyə e netənim rafin,† kən mitun min nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat min u, itəm ik nəmos-ipən ilat min kəm in.†³ Kən nəmegəhən lilin u, nipətin u məmə netənim okotitun ik, itəm ik əm un ik Uhgin pahrien,Ş kən motitun min Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.*⁴ Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm io məmə iakol.†⁵ Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətatig kilau min ik. Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e nian nətueintən u təmatikə əh.Ş

Iesu təməfak o rəhan min

⁶ “Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham min netənim, məto roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min netənim. İlat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən,⁷ kən roiu əh,

† **16:26:** Kitat kotitun nuwinən o Uhgin e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotalkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitəh əm, inun, məmə Uhgin otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34; Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgin. † **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27

* **16:32:** Jon 8:29 † **16:33:** Jon 14:27 † **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9

* **16:33:** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * **17:1:** Jon 12:23;

13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 † **17:2:** 17:24; Jon 6:37,39 § **17:3:**

Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8 † **17:4:** Jon 13:31 † **17:4:** Jon 19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2;

8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * **17:6:** Jon 1:18

ilat kotitun māmā, natimnat min u itām ik nāmos-ipa kām io, ilat koatisi-pən əm ron ik. ⁸ Ilat kotitun natimnat min u, mato-inu ik nīnāmən-ipa rākis nəghatən kām io, kən io emən-ipən kām ilat, kən ilat koatos e nīkilat. Kən ilat motitun māmā nīpahrienən agin māmā io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak māmā ik nāmahl-ipa io.

⁹ “Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm min u itām ik nāmos-ipa ilat kām io, mato-inun ilat u rəham min. ¹⁰ Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itām ik natos, ilat rəhak.† Kən netəm min u, ik nāmōl ilat māmā nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək. ¹¹ Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u. Məto netəm min u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin. Awī, nakaskəlīm netəm min u kotatig wīr e nəsanənən rəha nərgəm u itām ik nāmos-ipa kām io, māmā ilat okotatig kitīəh əm, tahmen māmā inu, kilau min ik kitīəh.‡ ¹² Nian io emətətig itimat min ilat, kən ematipal wīr§ olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm itām ik nāmos-ipa kām io. Io ematehm wīr ilat, esaiiroauinən kit.* Kitīəh əm u itām təməlue, inun itām Ughin otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol nəhlan, māmā otol nəghatən rəha Naoa Rəha Ughin otuwa mol nīpahrienən.

¹³ “Roiu əh, iatuwa ron ik, mato iatən nəghatən min u nian etatig əh e nətueintən, māmā ilat min, nīkilat otagien otagien, tahmen əm māmā io nīkik tətəgien. ¹⁴ Io emən-iarəp rəham nəghatən min kām ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatətəhau ilat,‡ mato-inun ilat sənəmā netəmim rəha nətueintən,§ tahmen əm māmā io sənəmā etəmim rəha nətueintən. ¹⁵ Io esəpəhən ron ik māmā onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto ekolkeike māmā ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, māmā in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakīpal wīr* olat.† ¹⁶ Io, sənəmā etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmā netəmim rəha nətueintən. ¹⁷ Rəham nəghatən in nīpahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən māmā in otol wək e nəmegəhən rəhalat māmā ilat netəmim pahrien rəham motasim motətuatip.‡ ¹⁸ Ik nāmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən kitīəh əm, io enatahl-iarəp min ilat, kotuwīn e nətueintən.* ¹⁹ Kən io iatos-ipinə atip io māmā iakatasim o nolən nalpəkəuən rəham,† māmā ekasitu e netəm min u, māmā ilat min okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

²⁰ “Io esəfakən əm o netəm min u, mato iatəfak min o netəm min u itām okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm min u. ²¹ Tata, io iatəfak olat, māmā ilat rafin okotuwa kitīəh əm, tahmen-pən əm māmā inun kilau kitīəh əm, kən iakətətig-pinə lam, kən ik nəkətətig lak. Iatəfak māmā ilat okotuwa kitīəh əm kitat min ik, māmā netəmim rəha nətueintən okotahatətə māmā ik nāmahl-ipa io.§ ²² Ik nīnāmos-ipa rākis nepətən* ”

† 17:10: Jon 16:15 ‡ 17:11: Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § 17:12: “Ematipal wīr,” nīpətin u, ematehm wīr māmā nat kit təsərəkīnən, mol protektem elat. * 17:12: Jon 6:39

† 17:12: Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ 17:14: Jon 8:23; 15:19 § 17:14: 1 Pita 2:11 * 17:15: “Onakīpal wīr,” nīpətin u, otehm wīr māmā nat kit təsərəkīnən, mol protektem elat. † 17:15: Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ 17:17: Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § 17:18: Jon 3:17

* 17:18: Jon 20:21; Mat 28:18-20 † 17:19: Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ 17:19: Hip 10:10 § 17:21: Jon 3:17 * 17:22: Jon 1:14

kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətan rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiah əm tahmen əm məmə kilau kətioal kitiah.† 23 İakətətiḡ e nīkilat, kən ik nəkətətiḡ lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiah əm e natimnat min rafin məmə netəm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə ik nəməhl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netənim† tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.

24 “Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min, kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io min ekuwin ikin, § məmə ilat okotəplan nepətan əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətan əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u təmatikə əh.†

25 “Tata, ik nəkətuatip agin.‡ Netənim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik, § məto io ekitun ik. Kən netəm min u rəhak min, ilat kotitun məmə ik nəməhl-ipa io. 26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wır ik,* kənu io, oiakatakəike matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otinip wır nīkilat,† kən məmə io atip oiakətətiḡ e nīkilat. Nolkeikeən u iakətəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nəkolkeike mihin io.”‡

18

Tikimır min rəha İesu kəmotuwa motaskəlīm in
(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;

Luk 21:47-53)

1 Nian İesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənipən-pən e noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwinu kit ikin. Kən İesu ne rəhan netənim min kəmotuwın e niki nig min əh.

2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in İesu kəm rəhan tikimır min, in tinitun rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, İesu ne rəhan min netənim ilat koatuəfimin ilat min ikin.* 3 Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul o Nīmə Rəha Uhgın kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mopael min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwın e niki nig olif əh. İlat koatəmik noanisiə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən.†

4 İesu tinəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, məto in təmalıwək muwın olat, kən mətapəh olat məmə, “?İtəmat noategəs-in pah un?”

5 İlat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u İesu.” Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u inu.”‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən İesu e nelmilat, in tatətul ilat min.) 6 Kən nian İesu

† 17:22: Jon 14:20 ‡ 17:23: Jon 16:27 § 17:24: Jon 12:26 * 17:24: Netəm koatəfak koatehm nepətan rəha İesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəliḡ-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətan əhag-əhag e niganəmtitat (1 Jon 3:2). Nepətan əhag-əhag rəha İesu itəm rəhan netənim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətan məmə in Uhgın, nepətan əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † 17:24: Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ 17:25: Sam 119:137; Rom 3:26 § 17:25: Jon 15:21; 16:3 * 17:26: Jon 17:6 † 17:26: E ves u, nipətin kəiu. Kitiah, İesu tatəfak məmə Tata Uhgın otolkeike rəhan min netənim, tahmen əm məmə in tatolkeike İesu. Məto in tatəfak min məmə rəhan netənim min okotolkeike ilat min tahmen əm məmə Tata Uhgın in tatolkeike İesu. ‡ 17:26: Jon 15:9; Rom 5:5 * 18:2: Luk 21:37; 22:39 † 18:3: Wək 1:16 ‡ 18:5: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § 18:5: Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8

təmən məmә, “Io u inu,” ilat kəmotani məntaalat motitəlig, moteiuaiu motorin ilat e nīsip.*

⁷ Kən Iesu tatig mətapəh min olat məmә, “?Itəmat nakotegəs-in pah un?” Kən ilat kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.”

⁸ Kən Iesu tən-ipən məmә, “Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmә, ‘Io u inu.’† ‡ Okəmә itəmat nakoategəs-in io, kən təwīr məmә nakotapəs netənim min u, koatuwin latuənu.” ⁹ In təmən nəhlan məmә nəghatən u itəm in tinəmən rəkis in otol nīpahrienən. Nəghatən u təmən məmә, “Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit.”§

¹⁰ Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp rəhan nisa, məte rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin, matəlgin matip. Nərgi suah un, Malkas.

¹¹ Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmә, “Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkaike mitun məmә nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgīn in tamos-ipa kəm io, kən io ekəike mətəlig-in əm, mol.”†

Ilat kəmotiləs Iesu motuwīn tətul aupən e niganəmti Anas

(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;

Luk 22:54)

¹² Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael min rəha netəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kən motəlis ətain nelmīn. ¹³ Kən kəmotaupən motiləs in motuwīn tətul e niganəmti Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh.‡ ¹⁴ Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmә təwīr pīk məmә etənim kitəh əm otimis o netənim, taprəkis-in məmә netənim rafin okotimis.§

Pita təmən məmә in

tərru Iesu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;

Luk 22:55-57)

¹⁵ Kən Saimon Pita ne etənim kit min rəha Iesu, ilau kəmiauarisig-in Iesu. Etənim u kit min rəha Iesu, pris asol agin in titun wīr. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nīmə rəha pris asol agin un. ¹⁶ Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etənim kit min u rəha Iesu, itəm pris asol agin titun wīr, in təmīet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit Pita mian imə. ¹⁷ Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətapəh ron məmә, “?Ei, ik min un etənim rəha suah əh?”

Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etənim.”

* **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20;

8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, “Ik onəkaike mitun məmә nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatip tatən məmә, “?Oesənim-pənan e panikin u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənim e panikin” in nimaa nəghatən, nīpətin u, məmә Iesu tategəhan-in məmә in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgīn otol nalpinən kəm in o nolən rat min rəha netənim rafin. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipar pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təməte naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəlgən əh, motol məmә etəm tatol pris asol agin, okəike katiləs-ipar nītain, məmә suah kit in otəsəməməən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipar Anas məmә in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iaəhau in e rəhan wək, kən motiləs-ipar Kaiəfəs məmә tatos nəməen. Məto Anas in tatos əh nəməməən e nətəlgən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmә in pris asol agin. § **18:14:** Jon 11:49-51

¹⁸ Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək min rəha pris asol agin, ne mopaël min, ilat kəmotasiepən e noanəmkilip e nigəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətul, moatəto nigəm.

Pris asol agin təməghat

kəm Iesu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;

Luk 22:66-71)

¹⁹ Kən pris asol agin tatətapəh-in natimnat min o Iesu. Tatətapəh o netəmim min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*

²⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Io ematən rəhak nəghatən min e niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Ughin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min. ²¹ ? Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin matəpəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin matəpəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat min u itəm ematən.”

²² Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopaël kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Ughin, in tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmā, “? Nakatən nulan e pris asol agin o naka?”

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Okəmā emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmā onakən-iarəp. ?Məto okəmā rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?”

²⁴ Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tinən min məmā

təruru Iesu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;

Luk 22:58-62)

²⁵ Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmā, “? Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?” Məto Pita təmā, “Kəpə, sənəmā io rəhan etəmim.”

²⁶ Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatip matəlgin aupən, in təmən məmā, “? Nikik təht məmā eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?”

²⁷ Məto Pita təmā, “Kəpə. Sənəmā io.”

Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.†

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;

Luk 23:1-5)

²⁸ Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, motuwin e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəməərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwinən e nimə rəha etəm ik pisin kit. Okəmā okotuwin imə, kən ilat koatən məmā ilat kotamkimik e niganəmti Ughin, kən ilat okol kəsotunan nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡ ²⁹ O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat

* **18:19:** Nat ənapin məmā Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nəpədən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6). † **18:27:** Jon 13:38 ‡ **18:28:** Jon 11:55

in tæmiet e rahan nimæ, muwa ihluæ mæ otæplan ilat. Kæn in tæmætaphæ mæmæ, “?Nipægnæmti naka un itæmat noatehm-pæn e suah u?”

³⁰ Kæn ilat kæmotæn-ipæn kæn in mæmæ, “Okæmæ suah u in tæsatgahlæn lou, okol esotilæsen in motuwa kæn ik.”

³¹ Kæn Pailat tæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “Tæwir mæmæ itæmat onækotilæs in motuwîn, kæn itæmat motakil, tætau-pæn lou min ræhatæmat.”

Mæto ilat kotæn-ipæn kæn in mæmæ, “Mæto netæm Rom æm ilat kotegæhan-in mæmæ kitun nohamnuæn etæmim.” ³² Iesu tæmatæn aupæn mæmæ in otimis næhlan, § kæn natimnat min u kæmol mæmæ næghatæn min u rahan okotuwa motol nipahrienæn.

³³ Kæn æmun Pailat tuwîn min imæ, kæn maun-in Iesu tuwa mætul aupæn-in niganæmtin, kæn tætapæh ron mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik kig ræha netæm Isrel?”*

³⁴ Kæn Iesu tæn-ipæn kæn in mæmæ, “?Ik atip æm nakatætaphæ nulan, o ik nakatætaphæ mæto-inu netæmim koatæn-ipinæ io kæn ik?”

³⁵ Kæn Pailat tæn-ipæn mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik nikim tæht mæ io etæm Isrel kit? Netæmim imam ikin æm ne pris asol min ræham, ilat kæmotegæhan-in-pa ik e nelmak. ?Ik næmol nat naka?”

³⁶ Kæn Iesu tæmæ, “Io, esolan kig ræha nætueintæn u. Okæmæ io kig kit tahmen e kig min ræha nætueintæn u, kæn ræhak netæmim min okotæmou, motoh netæm min un itæm kotalkeike mæmæ okotos-ipæn io e nelmi netæmiasol ræha netæm Isrel. Mæto io sænæmæ kig kit ræha nætueintæn u.”†

³⁷ Kæn Pailat tætapæh ron mæmæ, “?Mæto nipahrienæn mæmæ ik kig kit?”

Kæn Iesu tæmæ, “Ik næmæn mæmæ io kig kit. Io emaiir-pa e nætueintæn u o nat kitæh æm, mæmæ ekatætul-aræp matæn-iaræp nipahrienæn.‡ Kæn etæmim itæm nikin tagien mæmæ otætæu-pæn nipahrienæn, kæn in tatætæg-in ræhak næghatæn.”§

³⁸ Mæto Pailat tæn-ipæn kæn in mæmæ, “?Naka un, nipahrienæn?”

Pailat tæmakil mæmæ Iesu in tæike mimis

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;

Luk 23:13-25)

Kæn Pailat tæmiet min muwîn mehm netæmiasol min ræha netæm Isrel, mæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “Io esæplanæn nolæn rat kit ne e suah u, itæm tatæn mæmæ suah u tæmæraikin lou.* ³⁹ Mæto e nolæn ræhatæmat, e nian ræha lafet ræha Nuhagego-inæn, nian rafin iatikis suah kit mahl-iaræpæn e kalapus. ?Kæn tæhrol? ?Itæmat nakotalkeike mæmæ io ekegæhan-in kæn mikis kig ræha netæm Isrel?”

⁴⁰ Kæn ilat kotagæt æfæmæh motæn mæmæ, “!Kæpæ! !Itimat ekotapæs suah un, ekototalkeike Parapas!” Parapas un, in iaklæh kit, kæn in tæmatæluagin matohamnu itæm mæmæ otæhg-iaræp kapman ræha Rom.†

19

¹ Kæn Pailat tæmos-ipæn Iesu e nelmi ræhan mopael min, kæn ilat kæmotalisalis.* ² Kæn kæmotæmik nol itæm tol nihlæn-nihlæn, motol hat lan, tahmen e hat ræha kig, kæn motæfauin-pæn e ræhn-kapæ. Kæn motuwîn-in-pæn kot

§ **18:32:** Iesu tæmæn mæmæ in otimis e nig kæmæluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kæn netæm Rom, ilat koatohamnu netæm koatol næratæn, moatætu-pær ilat e nig kæluau. Mæto netæm Rom kæsatogæhan-inæn mæmæ netæm Isrel, ilat kotal mihin. * **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3

† **18:36:** Luk 17:21; Jon 6:51 ‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47 * **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wæk 3:14 * **19:1:** Aes 50:6; 53:5

əfəməh kit kəm in, tol nəgui-naris lan, tahmen e kot rəha kig. ³ Kən ilat motuwa ron, moatol miləh lan, kən moatən məmā, “Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itimat ekotos-ipən nisaiien kəm ik.” Kən ilat moatem-pən əm nikapin.

⁴ Kən Pailat tiet min muwin ihluə, kən matən-ipən kəm netəmim məmā, “Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp min suah u tuwa ihluə, məmā itəmat onəkotəplan-tu məmā io esəhmən nolən rat lan ne.” ⁵ Kən Iesu təmiet min muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwin e kot əfəməh tol nəgui-naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmā, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”

⁶ Məto nian pris asol min ne mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgīn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmā, “!Okəht-ipən e nig kəməluau! !Okəht-ipən e nig kəməluau!”†

Kən Pailat təməni-ipən kəm ilat məmā, “!Təla, itəmat pisin əm, otiləs motuwin, motəht-ipən in e nig kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”

⁷ Məto ilat kotəmə, “Rəhatimat kit əh-ikin lou tatən məmā in otəkəike mimis, məto-inu in tatən məmā in Nəti Uhgīn.”‡ ⁸ Kən nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgin pik təhmin min. ⁹ Kən in təmatig muwin min imə, mətapəh o Iesu məmā, “?Ik etəm hiə?”§

Məto Iesu təsuhəlpinən rəhan nəghatən. ¹⁰ Kən Pailat tən-ipən kəm in məmā, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?Ik nəsitunən məmā io iatos nəsanənən məmā ekahl-iarəp ik, kən matos min nəsanənən məmā okəht-ipən ik e nig kəməluau?”

¹¹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Okəmə Uhgīn təməsolən nat u, okol ik onəsos agin-əhən nəsanənən məmā onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipinə io e nelməm, in tərət maprəkis-in rəham.”†

¹² Kən tətəuoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmā otikis Iesu. Məto netəm-iasol min rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmā, “Okəmə nakikis suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmā in kig, in tikimīr rəha Sisa.”

¹³ Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa min ihluə. Kən in təmuwin e ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən mətəpələh-pər jea rəha nakilən. ¹⁴ Tinuəkīr mitgar tətul e tina, e nian ətuatip rəha nol əpen-əpenən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.

Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmā, “!Ei netəm min əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!”§

¹⁵ Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmā, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-ipən e nig kəməluau!”

Kən Pailat təməni-ipən kəm ilat məmā, “?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nig kəməluau?” Məto pris asol min kotəmə, “!Sisa əm un, in rəhatimat kig!”

† **19:6:** Wək 3:13 ‡ **19:7:** Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § **19:9:** Pailat təmətapəh nəhlan o nitunən məmā okəmə naka Iesu in uhgīn əkəku kit, o okəm-naka nikin tataht məmā Iesu in etəm e nəptən pisin kit kən etəm pisin kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuəhalpin rəkis rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nipahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * **19:11:** Rom 13:1 † **19:11:** Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ **19:13:** Kapata in ikin kit kəməlin kəpiel itəm tepin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kəməhləkin. § **19:14:** Jon 19:19,21-22

¹⁶ Kæn Pailat tæmegahan-in-pæn Iesu tuwîn e nelmilat, mæmæ mopael min ræha Rom okotuwin motæht-ipæn e nig kæmæluau.

Mopael min kæmotatu-pær Iesu e nig kæmæluau

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;

Luk 23:26-43)

Kæn ilat kæmotilæs Iesu motuwin. ¹⁷ In tatilæs nig kæmæluau ræhan,* matiet matuwin ikin kit min, nærgin un, Kolkota e næghatæn ræha netæm Isrel. Nipætin u, “Louipil-uipil.” ¹⁸ Kæn ikin æh, kæmotæht-ipæn Iesu e nig kæmæluau. Kæn kæmotatig motæht-ipæn min etæmim kæiu, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol, kæn Iesu in tatækul ilugin elau.

¹⁹ Kæn Pailat tæmæn kæte rækis næghatæn kit, kilæs kan kæht-ipæn e ræhn-kapæ nig kæmæluau. Næghatæn u tatæn mæmæ, IESU, ETÆM NASARET, KIG RÆHA NETÆM ISREL.† ²⁰ Kæn netæm Isrel tepæt, ilat kotafin næghatæn u, mæto-inu ikin æh kæmotæht-ipæn Iesu ikin, in iuæhkîr æm o taon.‡ Kæn næghatæn u, kæmæte rækis e næghatæn ræha netæm Isrel, ne næghatæn ræha netæm Rom, ne næghatæn ræha netæm Kris. ²¹ Kæn pris asol min ræha netæm Isrel, kæmotuwin motæn-ipæn kæm Pailat mæmæ, “Onækəsæteæn mæmæ, ‘Kig ræha netæm Isrel.’ Tæwir mæ onakæte ilæ mæmæ, ‘Suah u in tatæn mæmæ in kig ræha netæm Isrel.’”§

²² Mæto Pailat tæmæ, “Nat itæm emæte, emæte.”

Mopael min kæmotoor natimnat ræha Iesu

²³ Kæn nian mopael min kæmotæht-ipæn rækis Iesu e nig kæmæluau, kæn motæmik ræhan natimnat, kæn kæmotoor ilat næmtin kuwit, mæto-inun mopael min ilat kuwit. Mæto kot æfæmæh ræhan, etæmim itæm in tæmol nimæhan, in tæmisilpin-ilpinæn nimæhan lan, in tæmol apiæpiæ æm nimæhan æh. ²⁴ Kæn mopael min u kinotæn-æn kæm ilat min mæmæ, “Ei, tæsæwiræn mæmæ okotearæsin nat u. Tæwir mæmæ okotatipin æm tais ron. Kæn etæm tatol win lan, in titol ræhan u kot.” Nat u tæmîet mæmæ otol næghatæn ræha Naoa Ræha Uhgin tuwa mol nipahrienæn, u tæmæn mæmæ, “Ilat kæmotæmki-rækis ræhak natimnat. Ilat kæmotoor elat min. Kæn ilat kæmotatipin tais mæmæ otægætun mæmæ pah otos natimnat min æh.”*

Kæn tol næhlan, mopael min kæmotol mihin pahrien.†

Iesu ne ræhan Mama

²⁵ Kæn iuæhkîr æm o nig kæmæluau ræha Iesu, nipitan kuwit kæmoatætul æh-ikin. Mama ræha Iesu, ne pia ræhan mama, ne Meri kit min, pætan ræha Klopas, kæn iahunin kit min Meri pætan Maktala.‡ ²⁶ Kæn nian Iesu tæmæplan ræhan mama ne suah un itæm in tolkeike pik§ katuætul e nikalin, kæn tæn-ipæn kæm ræhan mama mæmæ, “!Pætan, nætim un!”

²⁷ Kæn mæn-ipæn kæm suah u mæmæ, “Ik ræham u mama.” Kæn tætuoun e nian æh, suah u tæmit pætan un mian iman ikin, kæn in tæmatehm wir in, tahmen e ræhan mama ætuatip.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;

Luk 23:44-49)

* 19:17: Luk 14:27 † 19:19: Jon 19:14,21 ‡ 19:20: Hip 13:12 § 19:21: Jon 19:14

* 19:24: Sam 22:18 † 19:24: Jon 19:28,36,37 ‡ 19:25: Luk 8:2; Jon 20:1,18 § 19:26: Jon tatæn atip æm in mæmæ, “suah un itæm in tolkeike pik” (Jon 13:23).

28 Kən uarisig lan, Iesu təmitun məmə wək min itəm in təmuwa məmə otol, tinol namnun rəkis.* Kən o nolən nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nıpahrienən lan, in təməni məmə, “Enoaoa.”†

29 Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagin. Kən ilat kəmotilas nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmi nig katən mə hisop, kən motilas-ipər tuwin iuəhkir o nohli Iesu, məmə otirim. 30 Kən nian in təmənim wain u məsin, kən məmə, “!Natimnat rafin tinol namnun!”‡

Kən təmətag-iaəhau, meğəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mimis.

Suah kit təmaru nıkalı Iesu

31 Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nıpati suah miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwin motəpəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan min netənim, kotuwin, motəgəhl nelkiləhal, pəs iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotilas-irəkis nıpatiləhal. 32 Kən mopaël min kəmotəpən motəgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəhtipən ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.

33 Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun, ilat kəsotəgəhlən nelkin. 34 Kən mopaël kit təmaru əm nıkalın e rəhan nıro,* kən roiu ağin-əh, nita ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nıpətin.† 35 (Kən suah kit əh-ikin tatətul,‡ in təməhm natimnat min u e nıgənəmtin. Kən nəghatən min rəha suah u, in tətuatip, kən in titun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat min onəkotitun motahatətə lan.) 36 Natimnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nıpahrienən lan,§ u tatən məmə, “Okol nıkilikilin kit təsitəgitan.”* 37 Kən nəghatən kit min e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “İlat okotəplan suah u itəm kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənim Iesu

38 Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u, in etənim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.‡ In təmuwin məplan Pailat, kən tatəpəh ron məmə oteğəhan-in pəs tiləs-irəkis nıpati Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwin miləs-irəkis. 39 Kən Nikotimas, u əpən in təmuwin məplan Iesu lapın,§ in təmuwin ilau Josep. In tatitol kətim kit, təmərioah e nat pien-pien min u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate kilo.

40 Kən ilau kəmiäləs-irəkis nıpati Iesu, mualpin e nıməhan wır kit, nərgin u linen. Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e nıməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel kotalpin mihin nıpati etənim,

* 19:28: Jon 17:4 † 19:28: Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ 19:30: Luk 12:50; Jon 4:34;

17:4 § 19:31: Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * 19:34: Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † 19:34: 1 Jon 5:6-8 ‡ 19:35: Aposol

Jon itəm təməte naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § 19:36: Jon

19: 24,28,37 * 19:36: Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netənim rəha Uhgin. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nıkilikili nenəti sipsip min itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiaəh əm, nıkilikili Iesu kit, təməsitəgitan. Sam 34:20. † 19:37: Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ 19:38:

Jon 7:13 § 19:39: Jon 3:1-2; 7:50

moatitənim. ⁴¹ Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau, kəmahwinu ikin, kən e ikin əh, nipəg kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənim itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənim-pənən əh suah kit ikin. ⁴² Kən ilau kəmuələhəu-pən nipəti Iesu e nipəg kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nipəg kəpiel itəm katitənim itəm ikin, in iuahkir əm.

20

Iesu tinəmegəh min

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;

Luk 24:1-12)

¹ E Sante, laulaugin agin, titapinəp-apinəp əh, Meri u pətan Maktala,* təmuwin e nipəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosigin nipəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkis. ² Tol nəhlan, kən in təmaiu mitəlig muwin o Saimon Pita ne etənim u kit min rəha Iesu, u Iesu tolkeike pik, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İlat kəmotiləs-irəkis nipəti İəramərə əpəh e nipəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nipətin.”

³ Kən Pita ne etənim kit min u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nipəg əh. ⁴ Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən mərəkis-in Pita, maupən muwin əpəh nipəg u ikin. ⁵ Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan nıməhan wir u linen tatəməhl, məto in təməsuwinən imə. ⁶ Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa min, kən megupən uəhai əm imə e nipəg kəpiel u, kən təməplan nıməhan u koatəməhl, ⁷ kən məplan min nıməhan u kəmotəlpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Nıməhan u, in təsəməhl-pənən ilat nıməhan min un neen, məto in kəmaiu-aiu wir kələhəu pisin. ⁸ Etənim u rəha Iesu itəm təmaupən, in min təmuwin imə e nipəg kəpiel, kən in təməplan natimnat min u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tinəmegəh min. ⁹ (Naə Rəha Uhgın tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh min e nımisən, məto ilat kəsotitun wirən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu

(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kən etənim mil un rəha Iesu kəmiatəlig mətian iməlau ikin, ¹¹ məto Meri in tatətul iuahkir e nipəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nipəg. ¹² Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natimnat rəhalau in tərüən tərüən. İlau kətuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin. Kitiaə tatəpələh e nəmə rəhn-kapə, kən kitiaə e nəmə nelkin.

¹³ Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, “Pətan. ?İk natasək o naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “İlat kəmotiləs-irəkis nipəti İəramərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-pən hiə.”

¹⁴ Nian in tinən rəkis nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm u ikin-un, məto in təruru məmə Iesu. ¹⁵ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “Pətan. ?Nakətasək o naka? ?İk nategəs-in pah?” Məto pətan u, nikin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatitasilin nəhwinuən, kən in təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmiləs-irəkis nipətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin miləs.”

* 19:42: Əplan-tu futnot e 19:31.

* 20:1: Luk 8:2; Jon 19:25

† 20:9: Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28

16 Kən Iesu tən-ipən māmə, “Meri.” Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan, kən māmə, “!Raponi!” (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nipətin tāmə, “Rəhak İəğətin.”)

17 Kən Iesu tənən-ipən kəm in māmə, “Saskəlimən io, məto-inu io esuwınən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Məto ik, uwın, mehm piak min kən mən-ipən kəm ilat māmə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in min rəhatəmat Tata. In Uhgın rəhak, kən in Uhgın min rəhatəmat.”

18 Kən Meri Maktala təmuwın məplan netəmim min rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat māmə, “!Suah min əpə! !Io eməplan İəməmə!” Kən in tənən-iarəp nəghatən min itəm Iesu in tənən-ipən kəm in.

Netəmim min rəha Iesu kəmotəplan Iesu

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim min rəha Iesu kəmotərgəfimin ilat min əpəh e nimə kit, kən motahtosig e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”† 20 Kən in təmurapik nelmın kən mol-pən nikalin kəm ilat, kən nikilat təmagien pik məto-inu kinotəplan İəməmə.§

21 Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat māmə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.* Tol mə rəhak Tata təməhl-ipə io,† e nolən kitəh əm io etəhl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən.”‡ 22 Kən nian in tinən rəkis nəghatən u, kən in təməhag-pən elat, kən māmə, “İtəmat, otos Narmin Rəha Uhgın.§ 23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgın min in otəfəl rəkis nolən rat rəhan. Məto okəmə itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uhgın otəsəluinən kən məsafəl rəkisən.”*

Iesu ne Tomas

24 Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Tomas, u kətaun-in māmə, Mil Mil, in təmikə e nian Iesu təmiet-arəpa olat. 25 Kən in min neen, ilat kəmotən-ipən kəm in māmə, “!Ei, emotəplan rəhatat İəməmə!”

Məto Tomas tənən-ipən kəm ilat māmə, “Okəmə ekəplan nəmə nil e nelmın mil, kənu ekek e noanelmik, kənu meə-pən e nəmə niro e nikalin, kənu panahatətə lan. Məto okəmə esəplanən, okol esahatətəən lan.”†

26 Kən tinos wik kitəh rəkis, netəmim min rəha Iesu koatəpələh min əpəh imə, e nimə kitəh əm, kən motahtosig e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikin ilat min. Nat əpnəpın kəmol lok e toa, məto Iesu tatig muwa min mətul ilugin elat mən-ipən māmə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”‡ 27 Kən mən-ipən kəm Tomas māmə, “Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelmə. Kən məğ-ətuatip-in nelməm kən meə-pən e nəmə niro u e nikalik. Səmik mətmətəgin rəham nahatətəən rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak.”§

28 Kən Tomas tən-ipən kəm in māmə, “İk rəhak İəməmə, kən ik rəhak Uhgın.”*

† 20:19: Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § 20:20: Jon 16:19-22 * 20:21: Jon 20:19,26

† 20:21: Jon 3:17 ‡ 20:21: Mat 28:19; Jon 17:18 § 20:22: Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38;

8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * 20:23: Mat 16:19; 18:18 † 20:25: Mak 16:11 ‡ 20:26: Jon 14:27;

20:19,21 § 20:27: Luk 24:40 * 20:28: Nol Əpən 4:11

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmā, “Ik nəmahatətə lak, mətō-inu nəmāplan io.† Məto netəm min un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwīrən pahrien, nīkilat tagien pahrien.”‡

Naoa u, kəmāte məmā netəmim okotahatətə e Iesu

³⁰ Iesu təmol nəmtətin min tepət e niganəmti rəhan netəmim, itəm kəsəte rəkisən e naoa u.§ ³¹ Məto kəmāte nəghatən min u məmā itəmat onəkotahatətə* məmā Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmā otahl-ipa, inu Nəti Uhgin. Kəmāte nəhlan, məmā itəmat onəkotos nəmegəhən e nərgin, mətō-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepin

¹ Uarisig e natimnat min u, Iesu təmol əp min in o rəhan min netəmim,* əpəh e nīməkləkil e nīkali lek asol, katən mə Lek Kalili.† Kən təmol əp in nulan. ² E nian əh, netəmim min u rəha Iesu kəmotaliwək kitiaḥ: Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in məmā Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne nəti Sepeti mil,‡ ne etəmim mil kəiu min rəha Iesu. ³ Saimon Pita tən-ipən olat məmā, “Io enatuwin ekatipin net.”

Kən ilat kotəmə, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwin.” Kən ilat rafin kəmotatite, motuwin e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natimnat o wək. Kən ilat kəmotuwin, motatipin net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§

⁴ Kən tinatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, mətō rəhan min netəmim, ilat kotərruru məmā Iesu.*

⁵ In tətəpəh olat məmā, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”

Kən ilat kotəmə, “Kəpə, nəm tikə.”

⁶ Kən in tən-ipən kəm ilat məmā, “Itəla, otatipin-pən-tu net e matip ikin e nīkali pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun, kotatipin-iarəp net, əmun, minotərruru niuw-pərən, mətō-inu net tinər minər minərioah e nəm.†

⁷ Kən suah u itəm Iesu tolkeike pīk, in tən-ipən kəm Pita məmā, “!Ei! ! Iərəmərə ətuatip əh!” Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətipən itəhai, meai muwin ipar. ⁸ Kən netəmim min u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon təmərioah e nəm, mətō-inu bot in iuəhkir əm məsin o nīməkləkil, təhmen əm hanrit mīta. ⁹ Kən nian ilat kəmotuwin ipar, motəplan nigəm əkaku kit əh-ikin, nəmtahlin tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikin, katuwan e nigəm, ne pīret əh-ikin. ¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmā, “Otəmīk nəm min un neen itəm nəmotos motuwa.”

¹¹ Kən Saimon Pita təmuwin min e pot, kən mewkəkan net muwin əpəh ipar. Net u tərioah e nəm asol min, ilat rafin wan-hanrit-fifti-tri. Kən nat əpnəpin məmā net u təmərioah pap e nəm, mətō in təməsəhapən. ¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmā, “Otuwa motagwən.” Kən ilat kit nīkin təsəhtən məmā otətapəh ron məmā, “?Ik pah un?” mətō-inu ilat kinotitun

† 20:29: Jon 3:15 ‡ 20:29: 1 Pita 1:8-9 § 20:30: Jon 21:25 * 20:31: Jon 3:15 † 20:31: Jon 19:35 * 21:1: Jon 21:14; Jon 20:19,26 † 21:1: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmā Lek Taepirias, in nərgi Lek Kalili kit min. ‡ 21:2: Nəti Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təməte naoa u. § 21:3: Luk 5:5 * 21:4: Luk 24:16; Jon 20:14 † 21:6: Luk 5:4-7

əsas māmə in Iəramərə. ¹³ Kən Iesu tamos pīret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən min nəm.

¹⁴ Kən inu, nian tatol kīsil lan, itəm Iesu tāmōl əp in o rəhan min netəmim uarisig e nian in tāmimis, kən māmegəh min.[†]

Iesu ne Pita

¹⁵ Nian ilat kīnotagwən rəkis, Iesu tāmətapəh o Saimon Pita, māmə, “Saimon, nətī Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm min un?” Pita tən-ipən kəm in māmə, “Əwəh, Iəramərə, ik nəkitun māmə io ekolkeike pīk ik.”[§]

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip min.”

¹⁶ Kən Iesu tatig mətəpəh min ron māmə, “Saimon, nətī Jon. ?Ik nakolkeike io?”

In tən-ipən kəm Iesu māmə, “Əwəh Iəramərə, ik nəkitun māmə iakolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Itəla, ik onakəteh m wir rəhak sipsip min.”^{*}

¹⁷ Kən mətəu kīsil lan, Iesu tatig mətəpəh min ron māmə, “Saimon, nətī Jon. ?Ik nakolkeike io?”[†]

Kən Pita, nīkin tāmāhmə, mətə-inu Iesu tāmətapəh ron mau kīsil, māmə, “?Ik nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in māmə, “Iəramərə, ik nəkitun natimnat rafin.[‡] Ik nəkitun māmə io ekolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Itəla, ik atagwən rəhak sipsip min.

¹⁸ “Nīpahrienən agin u iatən kəm ik māmə, aupən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin atip rəham kətəut, kən mətəliwək matuwīn ikin min rafin itəm nakolkeike māmə nakuwīn ikin. Mətə nian ik onakaguīhl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm pisin kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikin ik nəsolkeikeən māmə nakuwīn ikin.” ¹⁹ E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkis əm, nolən itəm Pita otimis, kən rəhan nīmīsən,[§] in otīlās-ipər nərgi Ughin.^{*}

Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Itəla, uarisig-in io.”[†]

Iesu ne suah un itəm Iesu tāmōlkeike pīk

²⁰ Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pīk, tatuarisig-in ilau. Suah əh inəh, itəm tāmīəu-iəu muwa iuəhkīr o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən, kən matətapəh ron māmə, “?Iəramərə, pah un otegəhan-in-pən ik e nelmī rəham tīkimīr min?”[‡]

²¹ Nian Pita təməplan in, kən tətəpəh o Iesu māmə, “?Iəramərə, mətə tahro e suah əh?”

²² Kən Iesu tən-ipən kəm in māmə, “?Okəmə io ekolkeike māmə in otatəmegəh muwīn mətəarus nian iakītəlig-pa min, ik onəkitun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisig-in io.”[§]

²³ Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikin katən titəlau-itəlau e piatat min māmə, “Etəmim u rəha Iesu otəsīmīsən,” mətə Iesu təməsənən kəm Pita māmə suah u otəsīmīsən. In təmən əm māmə, “?

[†] 21:14: Jon 20:1,19,26 § 21:15: Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * 21:16: Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † 21:17: Jon 13:38 ‡ 21:17: Jon 16:30 § 21:19: Katən māmə e nup tate min tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nig kəməluau. * 21:19: Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † 21:19: Mat 4:19; 16:24 ‡ 21:20: Jon 13:23,25 § 21:22: Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24

Okəmә, io ekolkeike mәмә in otatəmegəh, mətoarus-pən iakitəlig-pa min, ik onəkitun o naka?”

²⁴ Etəmin u rəha Iesu in etəmin kitiah əm itəm tatən-iarəp natimnat min u,* kən in mäte rəkis nəghatən min u. Kən itimat ekotitun məmә nəghatən min u tatən, in nīpahrienən əm.†

Namnun nəghatən

²⁵ Kən natimnat tepət min əpəh ikin itəm Iesu təmol‡ kən okəmә netəmin kəpoatəte rəkis natimnat min u ilat rafin e naoa min, io, nīkik təht məmә rum otikə e nətueintən rafin o nəlinən naoa min u.

* **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmә, “itimat,” mətə in tatən əm in pisin əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Mīn Wək Mīn Rəha Aposol Mīn Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u Wək Mīn

?Pah tāməte naoa u? Luk tāməte naoa u. Afīn e “Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u Luk” o nītunən māmə Luk in pah.

?Tāməte tatuwīn kām pah? Luk tāməte naoa u tatuwīn kām in kit, nərgīn u Teofilas, etəm kitīəh əm itəm Luk tāməte naoa u “Namnusən Təwīr Itəm Luk Tāməte” tatuwīn kām in. Nərig u, nīpətīn tāmə, “Etəmīm itəm tokeike Uhgīn.” Luk tāməte naoa u tatuwīn kām suah u, mətō in titun māmə Iaihlua tēpət okotafīn mīn.

?Nəmegəhən tahro nulan nīan tāməte? Naoa mīn rəha Namnusən Təwīr koatəghat-in nəmegəhən ne nīmīsən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp māmə nīməfak təmahro mətououn. Naoa u məsīn tatəghat-in tēpət e wək rəha Pita, kən məsīn mīn tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Tāməte naoa u o naka? Luk tāməte naoa u matən māmə nīməfak təmahro mīn nulan mətououn, kən otahro mīn nulan nīməfak otatəwīə. Kən e naoa u, kitat okotehm māmə iəfak mīn okotahruhalpīn nəghatən kām netəm Isrel ne netəm Iaihlua mīn itəm kotalkeike māmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan māmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan māmə Luk ne Pol kiolkeike māmə netəmīm rafīn itəm Rom tatəramərə elat, ilat okotən nīpahrienən e Iesu.

Uhgīn tāmən māmə otahl-īpa

Narmin rəhan

¹ Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən mīn rəha natīmnat rafīn itəm Iesu tēmatol ne matəgətun netəmīm lan. ² Naoa əh tatən-iarəp nīan Iesu tāmətuoun rəhan wək mətōarus Uhgīn tāmīlās matuwīn e Nego e Neai. Mətō aupən, tāməsuwīnən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgīn tāmətasitu lan māmə otəgətun rəhan aposol* mīn. ³ E nīan tāməmegəh mīn e nīmīsən, nīan tēpət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nīan kitīəh kitīəh e nīan foti, kən matol əp in kām ilat māmə okotitun māmə in tāməmegəh pahrien e nīmīsən. Kən e nīan mīn əh, tēmatəgətun ilat e nəramərəən rəha Uhgīn. ⁴ Nīan Iesu tāmətātīg əh ilat mīn ilat, in tāmən-īpən nəghatən kit kām ilat māmə, “Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətātīg motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgīn, u rəhak tata tīnəmən-īəkīs rəkīs māmə otos-īpīnə kām itəmat, tahmen mīn māmə inu io iatən-īpīnə kām itəmat. ⁵ Aupən Jon tēmatol baptais e netəmīm e nəhau, mətō otəsuwəhən, Uhgīn in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan.”

Uhgīn tāmīlās Iesu muwīn e Nego e Neai

⁶ E nīan mīn əh, itəm aposol mīn kəmotātīg ilat Iesu, kəmotətapəh ron māmə, “?Iəramərə, tīnuwa e nīan ətuatīp əh-roiu māmə ik onəkol

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** “Aposol” in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-īpa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nīan nakotafīn nəghatən əh “aposol” e naoa u, nīpətīn tən māmə netəmīm tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat mīn. Kən e naoa u, Pol tāmən māmə in mīn aposol kit rəha Iesu, mətō in tāməsaliwəkən ilat netəmīm tuelef mīn əh. Naoa əh, in tatəghat tēpət e aposol mīl, Pita ne Pol.

1:2: Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11

kitat netəm Isrel okotərəmərə min e nitən min rəhatat, o kəp?” ⁷ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian min rəha natimnat min əh, Uhgın təməluaig-in otəmat, okol itəmat nəsoṭitunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən. ⁸ Məto e nian Narmin Rəha Uhgın otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwın motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e nətueintən.”

⁹ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgın təmiləs-irəkis in tinər matuwın e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsoṭəplan minən. ¹⁰ Nian kəmotitəgpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuət-arəpa muətul ilugin elat, ¹¹ kən muən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u moatətagpər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgın təmiləs-irəkis otəmat miləs mər matuwın e neai, in otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwın.”

Aposol min

¹² Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm. ¹³ Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwın e nipağnoa nimə kit əpəh ilis lan itəm koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes. ¹⁴ Netəm min əh ne nipitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa moatəfak kitiaəh nian tepət.

Etənim itəm otos nəme Jutas

¹⁵ Nian neen tinuwa minuwın rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiaəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə, ¹⁶ “Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otəkəike muwa mol nipaḥrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən nəghatən kəm Kig Təfit, kən Kig Təfit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netənim motuwın kaskəlim Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol nipaḥrienən lan. ¹⁷ Jutas kitat min kitiaəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu etat.”

¹⁸ (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmiet morin kən kəhap nərpın nisgan tiet. ¹⁹ Kən netəm Jerusalem kəmotətə nəghatən əh, kəmotəun-in nəptən əh e nəghatən ikin məmə, “Akeltama,” nipaṭin u məmə Nəptən e Nita.)

²⁰ Kən Pita təmən məmə, “E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmə, ‘Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnəpin əm, okol etənim kit təsatigən ikin.’

“Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə, ‘Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.’

²¹⁻²² “Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e niganəmtin nəməğəhən rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in İərəmə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm

1:6: Luk 24:21 **1:7:** Mak 13:32 **1:8:** Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11:** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53 † **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9 **1:18:** Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8

kitat min kəmoatan aupən e nian min u itəm İərəmərə İesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətatig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgın təmos-irəkis İesu o kitat miləs mər muwin e Nego e Neai.”

²³ Kən ilat kəmotən-iarəp nərği etənim kəiu, kit nərğin u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərğin u Matias. ²⁴ Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “İərəmərə, ik nəkitun niki netənim rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhrəuən ik nənəmitəpun rəkis ²⁵ məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwın e suatip itəm tərət, iman ətuatip ikin.” ²⁶ Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərği Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgın təmuwa e nəmegəhən rəhalat

¹ E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha İsrel, netəm min u itəm koatahatətə e İesu kəmotuwa kitiaə. ² Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nımətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nıpəgnoa nımə itəm koatəpələh ikin. ³ Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən ləpləpin nigəm min əh, kəmotiwig motan ahmen-in netənim rafin itəm koatəpələh əh imə. ⁴ Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat, kən minos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat e nəghatən ik pisin min.

⁵ Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm İsrel itəm koatəfak kəm Uhgın. İlat kəmotisi-pən ik pisin pisin min məto kotatig Jerusalem. ⁶ Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netənim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən. ⁷ Kəmotaut pik agin kən motən məmə, “İEi! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp? ⁸ ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən? ⁹⁻¹¹ Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. İkin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm İjip, ne netəm Lipia e nıkalin-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm İsrel, neen netəm pisin məto koatəfak kəm Uhgın, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat koatən nat asol itəm Uhgın təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat.” ¹² Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min məmə, “İEi! ?Naka u tol nulan?”

¹³ Məto neen kəmotalah-əmnü ilat, motən məmə, “Nat koatapis əpəh.”

Pita təməghat kəm netənim

¹⁴ Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netənim məmə, “İtəmat rafin noanol min rəha İsrel ne netəm pisin pisin min u nakoatatig Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nıpəti nat əh kəm itəmat. ¹⁵ İtəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis.

* **1:21-22:** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27 **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21;
Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6

Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?[†]

¹⁶ “Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgin aupən, nərgin u Joel, təməən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təməən məmə,¹⁷ ‘Uhgin təməən məmə, “E namnun nian mīn, ekos-ipən rəhak Narmin kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətitəmat mīn, nəməən ne nīpitan, ilat okotən-iarəp nəghatən mīn rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə mīn rəhatəmat, Uhgin otos-ipən nat kit tahmen e napilaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl mīn rəhatəmat okotapilaiir e napilaiirən pisin pisin mīn.¹⁸ Sənəmə netəm-iasol mīn əm, məto nəməən ne nīpitan ilat nolwək mīn əm rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən mīn rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat.¹⁹ Oekol nat pispis mīn əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin mīn e nīməptən. Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan.²⁰ Aupən, mītgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian asol asol agin rəha İəramərə otuwa.²¹ E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.”

²² “Noanol mīn rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun wir nat pispis mīn, ne nəmtətin pisin pisin mīn itəm İesu təmol e nəsanənən rəha Uhgin, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat mīn əh tatəgətin məmə Uhgin in pisin əm təməhl-ipa İesu tuwa.²³ E nalpəkauən rəha Uhgin itəm təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotəhamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotəh kətu-pər e nig kəməluau.

²⁴ “Məto Uhgin təmikis İesu e nəhməən rəha nīmīsən, kən mol in təmegəh mīn e nīmīsən, məto-inu nīmīsən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlīmən.²⁵ Tefit təməən nulan e İesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekıtun məmə İəramərə tətətig itimlau mīn. Okol esəginən məto-inu tətətig e nıkalik itimlau mīn.²⁶ Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nikik təməlinu məto-inu ekıtun məmə Uhgin otosmegəh nıpətik.²⁷ Kən okol nəsapısən narmək tətətig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol nəsegəhan-in mīnən nıpəti rəham Etəmim Ətuatıp məmə otəmnəmit.²⁸ Ik nəməgətin rəkis suatıp rəha nəmegəhan kəm io, kən ik onəkol io nikik tətəgien pik nian ekətətig kilau mīn ik.’ In əh nəghatən itəm Tefit təməən e İesu aupən.

²⁹ “Piak mīn. İakolkeike məmə ekən nat ətuatıp kəm itəmat. İaguihl u pipi rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən kəmitənīm, kən rəhan suwıt tətətig imətat ikin mətoarus-pa u-roiu.³⁰ Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos noanawıl kit kəm in mən-ıəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig.³¹ Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nıpahrienən lan. In təməən məmə Kristo əh, itəm Uhgin təməən məmə otəhl-ipa, in otol təmegəh mīn e nīmīsən, kən Uhgin otəsapəsən narmin tətətig ima netəm kəmotimis ikin, kən nıpətin okol təsəmnəmitən.³² Kən nəghatən u tatəghat e İesu itəm Uhgin təmol rəkis təmegəh mīn e nīmīsən. !Kən itimat emotəplan e nıganəmtitimat!³³ İesu, rəhan tata təmiləs in mər

[†] 2:15: Netəm əh kəsotənīmən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətəpis laulaugin. 2:21: Joel 2:28-32 2:28: Sam 16:8-11 2:29: 1 King 2:10 2:30: 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 2:31: Sam 16:10

muwın e nıkalın matıp e ikın rəha nısiailən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgın təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan kəm İesu məmə İesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natımnat min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgın tatol. ³⁴ Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e İesu. Kən Tefit təməsəghat-in atipən in nian in təmən nəghatən min əh məmə, ‘İərəməərə təmən kəm rəhak İərəməərə məmə, “Əpələh e nıkalik matıp, ikın rəha nısiailən ne nəsanənən, matəsahgin. ³⁵ Oekol rəham tıkimır min məmə okotahmen e nımoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəməərə elat.” ’ ³⁶ Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə İesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgın təmol məmə in İərəməərə ne Kristo - etəm itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

Netənim tepət kəmoatən nıpahrienən e İesu

³⁷ Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nıkilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol min məmə, “Piatımat min. ?Oekol təhro nulan?”

³⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi İesu Kristo, məmə Uhgın otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat. Kən Uhgın otos-ipinə Narmin u kəm itəmat, ³⁹ məto Uhgın təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətəmat min, ne namipitəmat min itəm okəpanotuwa. Nəniəkisən u tətətig o netəm min u itəm İərəməərə Uhgın rəhatat tətəun-in ilat.” ⁴⁰ Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, “Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgın otəsölən nalpinən kəm itəmat min ilat.” ⁴¹ Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nıpahrienən lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netənim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatətə e İesu.

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nıpahrienən e İesu

⁴² Nian rafin netəm min u koatən nıpahrienən e İesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiah, e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, ‡ ne nəfakən. Kən nian rafin nıkilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh. ⁴³ Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən rəha Uhgın. Kən netənim narmilat təmiwig pik ron. ⁴⁴ Netəm min u koatahatətə e İesu, nian rafin koatuwa kitiah moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min, ⁴⁵ tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan. ⁴⁶ Nian rafin kotuwın katəfak kitiah e Nımə Rəha Uhgın. § Kən kəmotuwın e nımə pisin pisin min moatoor nagwənən nigilat e nagienən ne nıkilat pahrien, kən kəmotəgwən min e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu. ⁴⁷ Kən nian rafin koatənwiwi Uhgın, kən netənim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin İərəməərə Uhgın tatosmegəh netənim kotuwa kitiah ilat netəm koatahatətə e İesu.

3

Uhgın təmol nat pispis e etəm u nelkin tərət

2:33: Wək 5:32; 7:55-56

2:35: Sam 110:1

2:36: Wək 5:30-31

2:39: Aes 57:19

2:41: Wək 2:47; 4:4

‡ **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu: Əplan e tiksonari.

2:42:

Wək 20:7

2:44: Wək 4:32-35

§ **2:46:** Nımə Rəha Uhgın - ikın itəm noanol min rəha Isrel

kotuwa moatəfak ikın kəm Uhgın.

2:47: Wək 6:7; 11:21

¹ Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmuualiwək mətian e Nimə Rəha Uhgın. ² Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgın u katən māmə Nafiluə Təwir. Nian rafin tateasiə in mənı o netəmim itəm koatuwin imə. ³ Nian təməplan Pita ne Jon kınatian māmə okia imə, in təmətapəh olau māmə okios-ipən mənı kit kəm in. ⁴ Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə, “Ətag-pa mehm itımlau.” ⁵ Kən təmətag-pən məplan ilau nıkin tatəht māmə otos mənı kit olau.

⁶ Kən Pita təmən-ipən kəm in māmə, “Rəhak mənı tikə agın. Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi İesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!” ⁷ Kən in təmasitu lan, mıləs nelmin matip miuw-pər māmə otətul. Kən roiu agın nelkin mil kəmuəg-ətuatip. ⁸ Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwin e Nimə Rəha Uhgın, kən minataliwək matətipər-ətipər matənwiwi Uhgın. ⁹ Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgın. ¹⁰ Nian ilat kınotitun māmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o mənı nian rafin e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın

¹¹ Nian təmətəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu motuwa māmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgın u katən māmə Fəranta rəha Kig Solomon.* ¹² Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat māmə, “Noanol min rəha İsrel. ?Təhro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht māmə itımlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah u e nəsanənən əm rəhatımlau? !Kəp! ¹³ O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgın rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, İesu. Inu etəm kitiaə əm İesu itəm nəmotiləs motuwin o netəm-iasol min rəha kapman māmə ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis māmə okisohamnuən okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat māmə nəsoltolkeikeən in. ¹⁴ Itəmat nəmotapəs İesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir e niganəmti Uhgın, kən nəmotətapəh o Pailat māmə otəhlman suah əh iohamnu itəm. ¹⁵ Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu İesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-pən ron. Məto Uhgın təmol təmegəh min e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat māmə in nipahrienən. ¹⁶ Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itimat iotahatətə e İesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha İesu ne nahatətən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

¹⁷ “Piak min. Io ekitun māmə nat un nəmotol e İesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsoltitun wirən māmə İesu in pah. ¹⁸ Məto suatip u inu rəha Uhgın o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in təmən rəkis māmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən māmə otahl-ipa, in otəkəike məto nahməən e nipətin.

¹⁹ “İtəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min kən motitəlig-pən o Uhgın māmə in otafəl rəhatəmat nolən rat min, kən māmə İəramərə Uhgın otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e

3:4: Wək 14:9 3:6: Wək 4:10; 16:18 * 3:11: Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgın. İkin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha İsrel koatəghat-in Lou rəha Uhgın. 3:13: Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23 3:17: Luk 23:34; 1 Tim 1:13

nəmegəhən rəhatəmat, ²⁰ kən məmә in otahl-ipa Kristo titəlig-pa mīn, etəm itəm Uhgīn tāmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu. ²¹ Məto Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgīn otol-wir mīn natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgīn tāmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien mīn aupən agin kəmotən-iarəp.

²² “Kən Moses tāmən-iarəp məmә, ‘Iərəmərə Uhgīn otiləs-ipər ien kit mīn etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian. ²³ Netəm mīn u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgīn otiləs-irəkis ilat o rəhan mīn netəmim kən ilat okotimis.’ ²⁴ Inu nīpahrienən. Ien mīn rafin kəmotən əm nəghatən kitəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.

²⁵ “Nəniəkisən mīn u itəm Uhgīn tāmən-ipən kəm rəhan ien mīn aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgīn tāmən kəm tipitəmat mīn aupən, in rəhatəmat mīn, məto-inu Uhgīn tāmən-ipən kəm Epraham məmә, ‘Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mīpim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.’ ²⁶ Nian Uhgīn tāmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmә in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”

4

¹ Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris mīn, ne etəm tərəmərə e mopaēl mīn itəm koatehm Nīmә Rəha Uhgīn, ne Satusi mīn,* kəmotiet-arəpa. ² Nīkilat təmahmә pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmә Iesu tāmimis kən məmegəh mīn. Kən inu tatəgətun məmә netəm u kəmotimis, Uhgīn otosmegəh mīn ilat. ³ Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tinəpinəp rəkis, kən okuəməhl əm mətoarus olauwig.† ⁴ Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən nīpahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nīpahrienən e Iesu, ilat iuəhkir tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

⁵ Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol mīn rəha Isrel, ne iəgətun mīn rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfimin ilat mīn əpəh Jerusalem. ⁶ Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel. ⁷ Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotəpəh olau məmә, “?Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?”

⁸ Kən Narmin Rəha Uhgīn təmarioah e niki Pita, kən Pita tāmən-ipən kəm ilat məmә, “Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol mīn rəha Isrel, ne netəm-iasol mīn. ⁹ Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmә suah u itəm nelkin təmərət təmos hiə nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkin. ¹⁰ Itəmat rafin ikin-u ne noanol mīn rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun məmә suah u itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat

3:19: Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18 **3:26:** Wək 13:46 * **4:1:**

Əplan nəghatən mīn əh e tiksonari: pris mīn, ne mopaēl itəm koatehm Nīmә Rəha Uhgīn, ne Satusi.

† **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawig məto-inu lou tāmən məmә suah kit təsolən pas e kot lapin.

4:4: Wək 2:41 ‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou mīn itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae.

nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təməmis. Məto Uhgīn təmol təmegəh mīn. ¹¹ Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgīn təmən lan məmə, ‘Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərət motərakin, məto roiu in tinuwa kəpiel keike itəm nimə tatətul-pər lan.’ ¹² Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgīn təmos-ipa məmə titun nosmegəhən netənim, məto Iesu pisin əm titun nosmegəhən netənim.”

¹³ Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kəsuağinən ilat, nat əpnəpin kəsioalən skul, ilau etənim əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan. ¹⁴ Kən kinotəruru nuhalpīnən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin tinəwir rəkis tatətul iləhal min ilau.

¹⁵ Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwin ihluə pəs ilat əm kotəghat pitən. ¹⁶ Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat mīn məmə, “? Okotəhro suah mil əh? Netənim rafin u Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmol e suah u, in iahgin pik, okol kəsotən-iamninən. ¹⁷ Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu kəm netənim, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet mīnən netənim kotəto.”

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

¹⁸ Kən kəmotəun-in iləhal kəhaluwa mīn imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu, kən məsuəgətu mīnən netənim lan.

¹⁹ Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm otakil məmə tətuatip e niganəmti Uhgīn məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgīn. ²⁰ Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp natimnat itəm emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau.”

²¹ Kən kaonsel təmən-ipən mīn kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpīnən kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netənim, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə okotəhruəh ilau. Kəmotitun məmə netənim nikilat otahmə okəmə ilat okotol nalpīnən kəm ilau, məto-inu netənim rafin koatənwiwi Uhgīn o nat pispis itəm Uhgīn təmol e etəm nelkin təməfaiu ²² nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

²³ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol mīn ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau. ²⁴ Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitəh motəfak-pən kəm Uhgīn motən məmə, “Iəramərə Uhgīn, ik nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi, ne natimnat rafin elat. ²⁵ Ik nəməghat e nəsanənən e Nərmīn rəham kəm tipitimat u aupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə, ‘?Təhro netəm e nəptən pisin pisin mīn nikilat titahmə pik nəhlan? Təhro ilat koatəto noa məmə okotol nəratən mīn əh, u itəm okol koatol pap, təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.

²⁶ Netəm koatəramərə e nitən mīn, koatol əpen-əpenə okotəmu, kən netəm-iasol mīn rəha nətueintən koatuwa kitəh ilat mīn ilat, məmə okotəmu ilat Iəramərə Uhgīn ne Iosmegəh itəm in təmən’

²⁷ Iəramərə Uhgīn, in nīpahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən

tinuwa minet-arəp, məto-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne İaihlua min, ilat rafin kəmotuwa kitiaḥ ikin-u latuənu Jerusaleḡ, moatol noa eko-eko məmə okotohamnu İesu, itəm in rəham iol ətuatip itəm nəmitəpun. ²⁸ Kəmoatəte noa rəhalat tatətau-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik nınəmən rəkis e nəsanənən ne nenatigən rəham aupaḡ. ²⁹ Tol nəhlan, İəramərə, nıkim tataht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə okotoḥ itimat, ol itimat rəham iolwək min məmə esotəginən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən. ³⁰ Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən mol nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi İesu, rəham iol ətuatip.”

³¹ Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmin Rəha Uḡin təmuwa mərioah mətatig elat, kən kınəotən-iarəp nəghatən rəha Uḡin məsotəginən.

Netəm kəmoatən nıpahrienən e İesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

³² Netəm koatən nıpahrienən e İesu rəhalat nətəligən təmuwa kitiaḥ. Kit təməsaumisən məhluaiḡ-in rəhan nautə məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min. ³³ Kən aposol min kəmosos nəsanənən e Narmin Rəha Uḡin kən moatən-iarəp məmə İəramərə İesu təmegəḥ min e nımisən. Kən e nəwırən rəha Uḡin, in tətəsitə elat rafin itəm koatəfak. ³⁴ Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu netəmim neen kəmososalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən mosos-ipən məni lan kəm aposol min, ³⁵ kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.

³⁶ Tol nəhlan, suah kit əḥ-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras, aposol min kəmosos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u nıpətin təmə, “etəm tətəsitə matiləs-ipər nətəligən.” ³⁷ In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

¹ Məto suah kit min əḥ-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. İlau min kəmioal-salim-in rəhalau kit nıməptən. ² In təmaskəlīm anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwin məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin. ³ Məto Pita təməni-ipən kəm in məmə, “Ananaeas. ?Tahro nategəḥan-in iərmis u Setan tatuwa e nıkim? Nakateiua-in Narmin Rəha Uḡin kən mətaskəlīm anion məni məsin rəha nıməptən məmə rəham. ⁴ ?Aupaḡ nıməsosəlīm-inən nıməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosəlīm-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuḡlan? !İk nıseiua-inən etəmim, məto nateiua-in Uḡin!” ⁵ Nian Ananaeas təməto nəghatən əḥ, əmun mısı-pər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əḥ, kəmotəgin motasiəp. ⁶ Kən netəm alua min kəmotuwa motəlpin nıpətin motiləs motiet motuwin kitənim.

⁷ İuəḡkir aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmıet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tınimis rəkis. ⁸ Kən Pita təmətapəḥ ron məmə, “? Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əḥ rəhatəlau itəm nəmıosalim-in?” Kən in tən məmə, “Əwəḥ. Məni rafin un.”

⁹ Kən Pita tāmən-ipən kəm in māmə, “? Tahro nəmatioal anion noa kit māmə nakueiua-in Narmin Rəha Iəramərə māmə okol təsītunən nat u nāmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənīm rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa māmə okotiləs mīn ik.” ¹⁰ Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mīmīs namegən tiet. Nian netəm aluə mīn kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwīn kitənīm e nīkali rəhan iərman. ¹¹ Nian netəmīm rəha nīməfak ne netəm əpnəpin kəmotəto nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol mīn kəmotasitu e netəmīm tepət motol-wīr rəhalat nīmīsən

¹² Kən aposol mīn kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis mīn e niganəmti netəmīm. Kən netəmīm mīn u itəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatuwa kitiah əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nīmə Rəha Uhgīn. ¹³ Netəmīm kəmoatisiai-in ilat, mətə netəm mīn u kəsotənən nīpahrienən e Iesu kəmotəgin nuwīnən ikin əh mehm ilat. ¹⁴ Mətə nian rafin netəmīm tepət koatuwa moatən nīpahrienən e Iesu, nəman ne nīpitan, kən ilat tətəpət. ¹⁵ Mətə-inu e nat pispis mīn itəm aposol mīn kəmoatol, netəmīm koatos rəhalat nīmīsən mīn moatuwa, kən moatəlin ilat kotəpīl e rəhalat pet ne nimitiwin e suatip māmə nian Pita otaliwək mapikalīn ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpīs in əm tos neen kən māmə ilat okotəmegəh. ¹⁶ Kən netəmīm tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu mīn iuəhkīr o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmīk rəhalat netəm koatīmīs ne netəm itəm narmin rat tətətig elat motuwa, kən aposol mīn kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwīr.

Netəm-iasol mīn kəmotəmki-pən aposol mīn e kalapus

¹⁷ Kən suah u pris asol agin ne rəhan mīn netəmīm Satusi mīn u, ilat e pati kitiah, kəmotol pīk timəht elat mətə-inu netəmīm tepət kīnoatapəs ilat mīnoatuwin o aposol mīn. ¹⁸ Kən kəmotaut kaskəlīm aposol mīn kəmki-pən ilat e kalapus. ¹⁹ Mətə lapīn-in, nagelo kit rəha Iəramərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus mit ilat motiet. ²⁰ Kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Otuwin e Nīmə Rəha Uhgīn motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmīm.” ²¹ Kən kəmən lawīgīn, kəmotol nəwia nagelo kən mīnotuwīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmīm.

Aposol mīn kəmotuwīn e kot

Kən pris asol agin ne rəhan mīn, kəmotəun-in netəm-iasol mīn rəha noanol mīn rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiah māmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol mīn rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəməərə e kalapus māmə okotahl-ipa aposol mīn kotuwa e kot əpəh e kaonsel. ²² Mətə nian mopael mīn kəmotuwīn e kalapus, mətə aposol mīn kotikə. Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən māmə, ²³ “Nian emotuwīn ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətəhtosig, lok tətəkul-pən wīr əm lan, kən mopael mīn rəha kalapus koatətul katehm wīr əm nafiluə e kalapus, mətə nian emoterəh motuwīn imə, mətə kīkə-kīkə əh imə.” ²⁴ Nian etəm tətərəməərə e mopael mīn itəm koatehm Nīmə Rəha Uhgīn, ne pris asol mīn kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pīk, rəhalat-kapə təmīkə, mīnotəruru əpnəpin əm māmə nat naka otuwa mīn.

5:12: Wək 2:43; 14:3 5:19: Wək 12:7-10

* 5:21: kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmīm ikin e kot.

²⁵ Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “! Ei, nəman! ! Netəm min ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgın koatəgətun netəmim!” ²⁶ Kən etəm tərəməərə e mopaël min təmit mopaël min rəhan motuwın motəmik aposol min motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm əpnəpın okotaht ilat e kəpiël apın okəmə okotewkəkan ilat.

²⁷ Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agın təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁸ “Emotən-iahau əskasik agın itəmat məmə onəsətəgətunən netəmim e nərgi suah əh İesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim okotən məmə itəmat emotoh suah əh.”

²⁹ Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, “İtəmat ekotəkəike motol nəwia Uhgın, sənəmə nəwia netəmim əm. ³⁰ İtəmat nəmotəhamnu rəkis İesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgın u rəha tipitat min aupən təmol təmegəh min e nimisən. ³¹ Uhgın u inu təmiləs-ipər rəkis İesu məmə otuwın matəpələh e nikalin matip, ikin rəha nisaiiən ne nəsanənən, məmə in İərəməərə ne İosmegəh. Uhgın təmol nat əh məmə in otol suatip məmə noanol min rəha İsrəl kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min rəhalat. ³² Kən itəmat Narmin Rəha Uhgın ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgın tatos-ipən Narmin rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian.”

³³ Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew pik rəhalat neməha, kən kotolkeike məmə okotəhamnu əm ilat. ³⁴ Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatisaiiən. Kən təmətapəh o mopaël min məmə okotit aposol min motuwın ihluə pitən. ³⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Natimak min, netəm İsrəl. Otakil wir noa rehatəmat məmə onəkotəhro netəm min u. ³⁶ Wi agın huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəməhamnu in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiah kitiah, kən rəhan nətəligən təmuwın mikə. ³⁷ Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotəhamnu min, kən rəhan netəmim kəmotan kitiah kitiah. ³⁸ Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas. ³⁹ Məto okəmə tətisi-pən o Uhgın, okul kəsotosən nəsanənən məmə okotən-iahau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgın koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.

⁴⁰ Kən kəmotəun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən motən məmə mopaël min okotalis ilat. Kən motən-iahau əskasik min ilat məmə okəsotəghat minən kəm netəmim e nərgi İesu kən motəhlman ilat kotiet.

⁴¹ Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətəgien, məto-inu Uhgın təmisai-in ilat kən megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in İesu. ⁴² Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgın ne nimə min, ilat kəməsotəpəsən kəməotəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

¹ Nian neen tinuwa minuwın rəkis, kən netəm rəha İesu tinatər minatəpət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm İsrel əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kinoatən nikali iəfak min u netəm İsrel, moatən məmə nian koatoor məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotehm wirən nəutahlimis min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris.

² Kən tuwelef aposol min kəmotəun-in netəm rəha İesu məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “Piak min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgin məmə itimat ekotimnə katoor məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min. ³ Məto roiü, otatgi-arəp-tu etəmət min, netəmin sepin u itəm noatisiai-in ilat, kən kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgin tərıoah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat məmə ilat okoatol. ⁴ Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgin ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgin.”

⁵ Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhən e nəghatən əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipən u rəhan nahatətən təskasik e Uhgin ne Narmin Rəha Uhgin tərıoah mətatig lan, kəmotətig-iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm İsrel. ⁶ Kəmotit ilat motuwın kəm aposol min, kən aposol min kəmotələhəu-pən nelmilat elat motəfak elat.

⁷ Kən netəm rəha İesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm netəmin, kən netəm rəha İesu u Jerusalem tinatəpət-natəpət. E netəm əh, pris min tepət kəmotahatətə e İesu.

Kəmaskəlim Stipən

⁸ Kən Stipən u etəm tərıoah e nəwırən ne nəsanənən rəha Uhgin, təmol nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti netəmin. ⁹ Məto netəmin neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis İlat,* kəmotəghat ilat Stipən. Netəm min u noanol min rəha İsrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən netəmin neen min u noanol min rəha İsrel u kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiah, kən minoatərgəhəu ilat Stipən. Kəmə nəghatən rəha Stipən təsəuatipən, meto rəhalat tətəuatip.

¹⁰ Məto Narmin Rəha Uhgin təmol Stipən tenatig-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhəu rəhalat. ¹¹ Kən ilat kəmotətou anion netəmin neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə, “İtimat emotəto məmə Stipən təmən rat Moses ne Uhgin.” ¹² Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmin, ne netəm-iasol rəha İsrel ne iəgətun min rəha Lou, kəmotətəhəu Stipən. Kən kəmotuwın kaskəlim motiləs motuwın məmə otətul e niganəmti kaonsel. ¹³ Kən kəmotəmik netəmin neen motuwa məmə okoteiüə e Stipən. Kən netəm min un kotən məmə, “Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgin, kən matən rat Lou rəha Moses. ¹⁴ İtimat emotəto in təmən məmə İesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhəu Nimə Rəha Uhgin, kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin.” ¹⁵ Kən netəmin rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətəg-pən

6:1: Wək 4:35 6:7: Wək 2:41; 16:5 * 6:9: “nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis İlat” Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiü kəmikis ilat. 6:10: Luk 21:15

ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmә niganəmtin tənəhag-əhag tahmen e rəha nəgelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

¹ Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmә, “?Tahro, nəghatən min əh nīpahrienən?” ² Kən Stipen təmən məmә, “Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Ughin u itəm in ilis ilis pik, təmiet-arəpa o tipitat Epraham nian in təmətatig əpəh Mesopotemia, məsuwinən əh əpəh Haran. ³ Ughin təmən-ipən kəm in məmә, ‘Apəs rəham min, ne ikin nətatig ikin, muwin e ikin kit itəm io epanəgətun kəm ik.’ ⁴ Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwin mətatig əpəh Haran. Təmətatig ikin-u kən rəhan tata təmimis, kən Ughin təmiləs muwa e nəptən u itəmat noatatig lan əh-roiu. ⁵ Məto təmisos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmә in rəhan ətuatip. Məto Ughin təmən-iəkis kəm in məmә otəpanos-ipən rafin nitan əh kəm in ne namipin rat min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnəpin e nian əh Epraham təmisiləsən əh nətin kit. ⁶ Nəghatən itəm Ughin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmә, ‘O nian kit, noanol min rəham okotuwin katig e nəptən pisin kit. Okol iapispis elat kotal wək kəm netənim e nəptən pisin, okul nəhmən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit. ⁷ Məto ekol nalpinən kəm netənim itəm koatəməmə elat. Kən uarisig, noanol min rəham okotiet e nitan min əh motuwa kəfak kəm io e nitan u.’ ⁸ Kən Ughin təmən-iəkis məmә in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmә in otəhg-ipən nisualkələh nəman məmә in nəmtətin kit məmә ilat netənim rəha Ughin. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat.”

Stipen təməghat-in tipilat min

⁹ Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmә, “Məto-inu netəm min əh, nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmә otuwa slef rəhalat, məto ilau Ughin e nian rafin, ¹⁰ kən Ughin tilər-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən Ughin təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol min məmә kig otolkeike in, kən mol in tatəməmə e nitan Ijip ne netənim ne natimnat rafin rəhan.

¹¹ “Kən əmun nəumis təman e nitan əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netənim, kən tipitat min nigilat nagwənən təmikə. ¹² Nian Jekop tənəto məmә nagwənən əpəh Ijip, təməhl-ipən tipitat min əh kotuwin, kən inu nətuounən ilat kəmotuwin Ijip. ¹³ Kən uarisig ilat kəmotuwin min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmә in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto namnusən rəha Josep ne pian min. ¹⁴ Kən Josep təməhl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmә okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif. ¹⁵ Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwin kətatig Ijip, kən nian

7:3: Jen 11:31; 12:1 7:4: Jen 11:31—12:5 7:5: Jen 12:7; 15:18; 17:8 7:7: Jen 15:13-14;

Eks 12:40 7:7: Eks 3:12 * 7:8: Nələn rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaii; e nian eit, kotəhg-ipən. 7:8: Jen 17:9-14; 21:4 7:9: Jen 37:11,28; 39:2,21-23 7:10: Jen 41:37-44 7:11: Jen 41:54; 42:1-2 7:13: Jen 45:1-4,16 7:14: Jen 45:9-11; 46:27

kəmotatig kətatig kimis ikin. ¹⁶ Kən kəməmik ilat kən əpəh Sekem kitənim ilat ikin e niyəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor.”

Stipen təməghat-in Moses

¹⁷ Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Tinatüwa iuahkir məmə Ughin otosmegah rəhan netəmim itəm təməni-əkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tənepət-nepət. ¹⁸ Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep. ¹⁹ In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.

²⁰ “Kən e nian əh, Moses təməiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Ughin. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil. ²¹ Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wir rəhan. ²² Kəmotəgətun in e nenatigan rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təməpət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.

²³ “Nian tinos nup foti, nəkin təht məmə otuwın-tu muag natiman min, netəm Isrel, ²⁴ kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwın məmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon. ²⁵ Kən Moses nəkin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun məmə Ughin təməhl-ipən in məmə otuwın məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru. ²⁶ Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwın məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?Tahro natioh itəlau min?’ ²⁷ Məto suah u təmətuoun nəməhən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?’ ²⁸ ! Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəməh nəniəp!’ ²⁹ Nian Moses təməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwın əpəh Mitian mətatig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil.

³⁰ “Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwın mətan iuahkir o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³¹ Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən muwın iuahkir məmə otəplan wir, kən məto İəməmə Ughin təməghat kəm in məmə, ³² ‘İo Ughin rəha tipim min, Ughin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.’ Kən Moses təməgin minətasiəp minətəgin nətag-pənən əh nigəm ikin. ³³ Kən İəməmə Ughin təməni-ipən kəm in məmə, ‘Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, məto-inu io əh-ikin. ³⁴ Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən rəhalat, kən minatite muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig muwın min Ijip.’ ”

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikən Moses

³⁵ Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, “İnu etəm kitiah əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?’ Məto Ughin pisin əm təməhl-ipən suah əh Moses məmə otərəmərə kən

mosmegəh ilat. Təməhl-ipən nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³⁶ Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis ne nəmtətin tepət, təmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmә Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin. ³⁷ Inu etəm kitiah əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmә, 'Uhgın otılās-ipər ien kit mīn etəmat tahmen lak.'

³⁸ "Inu Moses itəm noanol mīn rəha Isrel kəmoatan kitiah ilat mīn, kən nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat mīn kəmoatan. Kən Uhgın təmos-ipən nəghatən keike mīn itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.

³⁹ "Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat mīn kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip. ⁴⁰ Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmә, 'Ol narmi nat kit məmә in otuwa uhgın rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru məmә in tinahruwin?' ⁴¹ Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmә in otuwa uhgın rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh mīn məmә okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol. ⁴² Məto Uhgın təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmә okotəfak kəm mitgar ne məwig ne məhau mīn e napuə. Kən nat əh tatəgətuən əsas əm nəghatən rəha Uhgın itəm kəməte e naoa rəha ien mīn rəha Uhgın. Tatən məmә, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh mīn məmә nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp! ⁴³ Məto itəmat nəmoatılās nimə tapolen rəha uhgın eiua u Molek, ne narmi məhau rəha uhgın eiua u Refan. Nat mīl u nəmoatol məmә onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.' "

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgın

⁴⁴ Stipən təmatəkəike matən məmә, "Nian tipitat mīn kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgın itəm tatəgətuən məmә Uhgın tətətig ilat mīn. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgın u təmən-ipən rəkis kəm in. ⁴⁵ Kən nup tepət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmә okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotılās Nimə Tapolən u motuwin e nitən u Uhgın təməhg-irəkis netənim ikin. Kən ilat kəmotılās motuwin motatig ilat mīn kətoarus-pa e nian rəha Tefit təmol kig lan. ⁴⁶ Uhgın təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmә Uhgın otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgın otətətig ikin. ⁴⁷ Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol. ⁴⁸ Məto Uhgın itəm ilis agin, təsatigən e nimə itəm etənim əm təmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgın itəm ien rəhan təmən məmә,

⁴⁹ 'İkin mīn rafin e neai tahmen in əm io məmә iakəpələh ikin mərəməərə, kən nətueintən rafin tahmen in əm məmә ekəf-pən nelkək ikin.

?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmә otahmen-in io?

?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmә ekuwin mameg ikin?

⁵⁰ Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat mīn əh?

Io pisin əm, io Uhgın emol rafin ilat.' "

7:35: Eks 2:14

7:36: Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33

7:37: Dut 18:15

7:38: Eks 19:3

7:40: Eks 32:1

7:41: Eks 32:2-6

7:43: Amos 5:25-27

7:45: Jos 3:14-17

7:46: 2

Saml 7:1-16

7:47: 1 King 6:1-38

7:50: Aes 66:1-2

*Stipen təməhai netəm-iasol
rəha kaonsel*

⁵¹ Kən Stipen təmatəkaike matən məmə, “!Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təkaskik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsotolkeikən məmə onəkotol nəwia Uhgın. !Itəmat nəkotahmen e tipitə min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgın! ⁵² ?Ien min rəha Uhgın aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimər min kən kotohamnu. ⁵³ Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgın u aupən nagelo min kəmotos motuwa, mətə itəmat nəməsotətəu-pən aginən Lou əh.”

Kəmahtimnu Stipen

⁵⁴ Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat təmapinəp, nīkilat nahnə nahnə, kən moatəgətain-pən nəluilat kəm in mətə-inu nīkilat nahnə agin. ⁵⁵ Mətə Narmin Rəha Uhgın təmarioah e Stipen, kən titagpər e Nego e Neai məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pik təmiet imə Uhgın ikin, kən məplan İesu tatətul e nīkali Uhgın matip, ikin rəha nəramərəən ne nəsanənən. ⁵⁶ Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nəman! İatəplan Nego e Neai rəha Uhgın taterəh, kən Nəti Etəmin tatətul e nīkali Uhgın matip, ikin rəha nəramərəən ne nəsanənən.” ⁵⁷ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəlgilat min e noanəlməlat, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwın kea-pən ahmən-ahmen əm ron, ⁵⁸ motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel apın. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot əsol min, motəlin-pən iuəhkır o nelki etəm aluə kit, nərgin u Sol. ⁵⁹ Nian kəmotəht Stipen e kəpiel apın, in təməfak məmə, “İərəməre İesu, os narmək.” ⁶⁰ Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, “İərəməre, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

¹ Kən Sol tatətul əm nīkin tətagien məmə ilat kəmotəhtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən əsol kınatol e nīməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motagim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pisin əm aposol min koatətig Jerusalem. ² Netəmin neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwın kītənim, kən ilat kəmotasək pik ron. ³ Mətə Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin nīməfak, matuwın e nīmə min matewkəkan-iarəp nəman ne nīpitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

⁴ Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatagim, kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgın ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin. ⁵ Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. ⁶ Nian nīmanin netəmin kəmotəto Filip, kən motəplan nat pispis min itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkır katətəlig-in nat naka in tatən. ⁷ Netəmin tepət narmin rat min

kəmotiet elat. Nian narmin rat min kəmoatiet, kəmotearig əfəmäh. Kən netənim tepət itəm nīpətilat təmimis, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min. ⁸ Kən netənim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

⁹ Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət e nəsanənən rəha iərmis min, kən netənim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit. ¹⁰ Kən netənim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis.” ¹¹ Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in tatol. ¹² Məto nian netənim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nīpahrienən lan, kən kəmol baptais elat, nəman ne nīpitan. ¹³ Suah min u Saimon, təməni min nīpahrienən e Iesu, kən kol baptais min lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in tatəplan Filip tatol.

¹⁴ Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria kinotahatə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat. ¹⁵ Nian ilau kənian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig elat, ¹⁶ məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi İəməərə Iesu, məto Narmin Rəha Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat. ¹⁷ Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.

¹⁸ Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən rəha netənim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau, ¹⁹ kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İos-ipa min nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netənim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin.”

²⁰ Məto Pita təməni-pən kəm in məmə, “!Ik ne rəham məni onakian e nigəm asol! Məto-inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm netənim. ²¹ Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatipən e niganəmti Uhgin. ²² Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm İəməərə, məta in tafəl rəkis rəham nolən rat min itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat. ²³ Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis.”

²⁴ Kən Saimon təməni-pən məmə, “!Awı! Uəfak-pən kəm İəməərə ron io məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsəwamən ron io.”

²⁵ Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha İəməərə ne natimnat itəm in təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmağim e latuənu min rəha Sameria matuən-iarəp min namnusən təwir rəha İəməərə.

Filip təməghat kəm etəm İtiopia kit

²⁶ Kən nagelo kit rəha İəməərə təməni-pən kəm Filip məmə, “Əsou pis muwin e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa.” (Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) ²⁷ Kən in təmatuwin əmun məplan etəm İtiopia kit e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwın rəha netəm

Itiopia.* Kən in tatəramərə e mənī rafīn rəha kwīn. Suah u tāmisi-pən Jerusalem e nəfakən, ²⁸ kən mīnītəlig matuwīn iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən māmə, “kat” itəm hos tatiuw. Kən mətāfin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea tāməte. ²⁹ Kən Narmīn Rəha Uhgin tāmən-ipən kəm Filip māmə, “Uwīn maliwək iuəhkīr o kat əh.”

³⁰ Kən Filip tāmāiu muwīn iuəhkīr ron, mətə suah u tətāfin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea tāməte. Kən tāmətapəh ron māmə, “?Nəkītun nīpəti nat un nakatafin, o kəp?”

³¹ Kən suah un tāmən-ipən kəm Filip māmə, “?Ekahro mītun? Mətə-inu suah kit tikə itəm otuhapik nīpəti nəghatən u kəm io.” Kən in mətəpəh māmə Filip otər muwīn ilau min muəpələh. ³² In tāmətāfin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin, tatən māmə,

“Kəmit tahmen e sipsip kan māmə okohamnu.

Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,

Kən in tāməpnāpīn əm, māsəghatən.

³³ Kəmōl aulis in, kən nian kəmākil e kot, kisakīl ətuatipən.

Nian kəmōtōhamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətīn tikə.”

³⁴ Kən suah u tāmətəpəh o Filip māmə, “?Karmə Aesea tāmətəghat atip in, o etəm pisin kit?” ³⁵ Kən Filip tāmətuoun e nəghatən kitīəh əm itəm tāmətāfin, matən-ipən namnusən təwīr rəha Iesu.

³⁶ Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un tāmən-ipən kəm Filip māmə, “!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?”†

³⁸ Kən tāmən-iəhau kat māmə otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol baptais lan. ³⁹ Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmīn rəha Iəramərə tiləs-irəkis Filip. Kən suah un tāmīsəplan mīnən, mətə tāmītəlig matuwīn iman ikin e nagienən asol e nīkin. ⁴⁰ Mətə Filip tāmāut əm, məplan tatətul əpəh e nītən pəhap ikin əpəh Astot. Kən in tāmətuwīn əpəh e taon mīn matən-iarəp namnusən təwīr rəha Iesu mətəarus in tāmīet-pən əpəh Sisaria.

9

Sol tāməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes

(Wək 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kən e nian əh, Sol tāmətəghat əskasik matən-iəkis māmə otōhamnu netāmīm rəha Iesu. In tāmūwīn məplan pris asol agīn ² mətəpəh ron māmə otəte naoa kit kəm nīmə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel əpəh Tamaskes, māmə okəmā otəplan kit tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnāpīn iərman o pətan, otaskəlīm ilat məlīs ilat məmīk ilat muwīn e kalapus əpəh Jerusalem.

³ Nian Sol tāmūwa iuəhkīr o Tamaskes, roiū agīn mīn nəhag-əhagən kit tāmisi-pər e neai tatuəp tahmen e nīpitən muwa masiəgəpīn in ne ikin mīn tītəlau lan. ⁴ Kən in tāmīet morīn e nəptən, kən mətə nəwīa suah kit tatən-ipən kəm in māmə, “!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?”

* **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən māmə in suah kit itəm kəmāte. E nian əh, okəmā suah kit tatol wək nian rafīn iuəhkīr e Kwīn kit, kən okate māmə otəsītən Kwīn. **8:33:** Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmāte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəmāsəteən. Mətə katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən māmə, “Kən Filip tāmən-ipən kəm in māmə, ‘Okəmā nakatən nīpahriənən e Iesu e nīkim rafīn, ekītun nolən baptais lam.’ Kən tən māmə, ‘Io iatən nīpahriənən e Iesu, māmə in Nəti Uhgin pahriən.’” **8:36:** Wək 10:47 **8:40:** Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

⁵ Kən Sol tətəpəh mēmā, “?Ik pah, Iərēmārə?” Kən nəwīa suah un təmən-ipən kəm in mēmā, “!o Iesu itəm ik natol tərāt kəm io. ⁶ Məto roiu ətul muwīn əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipinə mēmā nat naka onəkol.” ⁷ Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotəto əm nəwīa suah un, məto kəsotəplanən. ⁸ Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən kəmos əm nelmin motit motuwīn Tamaskes. ⁹ Təmos nian kisil təmīsehmən nat, kən tēməsagwənən kən māsənimən nəhau ne.

¹⁰ Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. Iərēmārə təmaun-in e nat kit tahmen e napilairən, kən mən-ipən kəm in mēmā, “!Ananaeas!” Kən in tagət mēmā, “Iərēmārə, io əpəh.”

¹¹ Kən Iərēmārə tən-ipən kəm in mēmā, “Uwīn əh e nimə rəha Jutas e suatip asol itəm katan mēmā Tətuatip, kən mətəpəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm Ughin e nəfakən, ¹² kən Ughin təmos-ipən napilairən kit, kən tēməplan etəmim kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa mələhəu-pən nelmin lan mēmā niganəmtin otəwīr min.”

¹³ Məto Ananaeas tēmā, “Iərēmārə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min mēmā otaskəlīm, məlīs netəm koatahatətə lam.”

¹⁵ Məto Iərēmārə təmən kəm Ananaeas mēmā, “!Uwīn! Məto-inu suah u in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis mēmā otən-iarəp nərgək kəm netəm laihluə u sənəmə netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel. ¹⁶ Kən io epanəgətun in mēmā otos nahmən o nərgək.”

¹⁷ Kən Ananaeas təmuwīn latuənu muwīn imə, kən mələhəu-pən nelmin e Sol, mən-ipən kəm in mēmā, “Piak Sol. Iərēmārə Iesu itəm tēmiet-arəp ron ik e suatip nian nəmoatuwa ikin-u, in təmahl-ipa io mēmā ik onakehm min nat, kən Narmin Rəha Ughin otərioah mətətig lam.” ¹⁸ Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm tēmiet rəkis e niganəmti Sol, kən in tinair min minatehm nat. Kən in tēmətul minataliwək, kən kol baptais lan mēmā in nəmtətin rəha nahatətən. ¹⁹ Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipətin təməsanən min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh Tamaskes. ²⁰ Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, mēmā Iesu in Nəti Ughin pahrien.

²¹ Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən mēmā, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu əpəh Jerusalem əpən, o kəp? Kən in təmuwa ikin-u mēmā otaskəlīm ilat məlīs ilat məmik muwīn kəm pris asol min. ?In əh, o kəp?”

²² Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprəkis-in nəghatən rəha netəm Isrel itəm koatətig Tamaskes, kən matəgətun wīr mēmā Iesu in Kristo itəm Ughin təmən mēmā otahl-ipa. Kən ilat kīnotəruru nat okotən. ²³ Nian tepət təmuwa muwīn rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatəte anion noa kit mēmā okotohamnu Sol, ²⁴ məto Sol tēməto noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən ne lapin min, netəm Isrel kotətlosig əpəh e nafiluə rəha fenis kəmol e kəpiel mēmā okotohamnu

Sol.* ²⁵ Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwın motiləs-iarəp e nakuhal e fenis. Kən in təmagim muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

²⁶ Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwın mətəu-pən netəm rəha Iesu, məto ilat koatəgin, nikilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in etəm rəha Iesu. ²⁷ Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat məmə təmahro nulan Sol təməplan İərəməərə Iesu e suatip nian təmatuwın Tamaskes. Kən təmən-ipən min kəm ilat məmə İərəməərə təməghat kəm Sol, kən təhro nulan in tinatən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən. ²⁸ Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi İərəməərə Iesu məsəginən. ²⁹ Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən kinoatol məmə okotohamnu Sol. ³⁰ Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwın motit Sol motuwın əpəh ləhau iuəhkir o itəhai e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagim muwin əpəh isəu e taon əh Tasas.

³¹ Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəməlinuən, etənim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Ughin təmətasitu elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatətig kətişiai-in İərəməərə. Kən ilat tinatəpət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

³² Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koatahatəto e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwin məplan netənim rəha İərəməərə əpəh e taon əh Lita. ³³ Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nıpətin təmimis tinos nup eit, təsaliwəkən mətapıl əm e rəhan pet. ³⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham nımitiwin.” Kən roiu agin min, Aeneas təməwir min mətul. ³⁵ Kən netənim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətan, kən ilat rafin kınotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak kəm İərəməərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

³⁶ E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nıpətin təmə, “tia,” u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwir kəm netənim kən mətasitu min e ian-rat min. ³⁷ Məto e nian əh, nımisən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin. ³⁸ İkin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, “!Otuya uəhai əm-tu!”

³⁹ Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwın əpəh ilis agin. Məto nəutahlimis min tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.

⁴⁰ Kən Pita təməhl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmimis məmə, “Tapita, ətul.” Kən pətan apon təmaiir məplan Pita, kən mətul matəpələh. ⁴¹ Kən Pita təməa-pən ron

* **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tēpət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon. **9:25:** 2 Kor 11:32-33 **9:26:** Kal 1:17-19 **9:27:** 1 Kor 9:1

maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat. ⁴² Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən niphahrienən e İərəməbə Iesu. ⁴³ Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigı kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

¹ E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e “Mopael rəha Itali.” ² In etənim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm İsrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan mənı tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha İsrel nian rafin. ³ Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilairən. In təməplan wır nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, “!Konilias!” ⁴ Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, “?İərəməbə, təhro?”

Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwırən itəm tatol kəm ian-rat min. ⁵ Ah-ı-pən netənim neen kotuwın əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon Pita. ⁶ In tətətig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigı kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkır o itəhəi.”

⁷ Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təməgin, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən. ⁸ In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwın Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilairən

⁹ Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatıp iuəhkır o taon əh Jopa, Pita təmuwın əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. ¹⁰ Məto nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigın nagwənən, in taiir məto təməplan napilairən kit itəm Uhgin tatos-ıpa. ¹¹ E napilairən əh, təməplan neai təməbəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətəskəlim nıpəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teıuau matuwa e nəptən. ¹² E nıpəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motakioah, ne mənig pisin pisin min. ¹³ Kən nəwıa suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ətul. Ohamnu neen mon.”

¹⁴ Məto Pita təmə, “!İərəməbə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-ıəhau məmə kəsunən tamkımık e niganəmtin.”

¹⁵ Kən nəwıa suah u təməghat min kəm in məmə, “Əsənən məmə nat kit tamkımık itəm io Uhgin iatən məmə təwır əm, təsamkımıkən.” ¹⁶ Kəmuəghat o natimnat min əh mau kısıl, kən roi u agın min, tapolən apən təmə r muwın əpəh e neai.

Pita təmos nıpəti napilairən

¹⁷ Kən Pita nıkin təmatəht pık məmə otitun nıpəti nat əh tahmen e napilairən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias

təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan. Kən minəhaluwin mətəhalətul əpəh e nafiluə. ¹⁸ Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?”

¹⁹ Kən nian Pita tətalkut əh məmə otitun nīpəti nat əh tahmen e napilairən, kən Narmin Rəha Uhgīn təməni-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh katəhalegəs-in ik. ²⁰ Ətul uəhai matite muwin məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal mətə-inu io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa.”

²¹ Kən Pita təmeiui u muwin mən-ipən kəm iləhal məmə, “Io u inu itəm itəməhal natahalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?”

²² Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tatəramərə e mopaəl min, u Konilias, təmahl-ipa itəməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətətip e niganəmti Uhgīn, kən in matəfak min kəm Uhgīn. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit rəha İəramərə təməni-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.” ²³ Kən Pita təmit iləhal motuwin imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

Kən kəməni lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətu-pən ilat. ²⁴ Kəməni lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. İkin əh Konilias təmətapəh o rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsağgin Pita. ²⁵ Nian Pita təmatuwin məmə otuwin imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in. ²⁶ Məto Pita təmitol-ipər min mən-ipən kəm in məmə, “Ətul, io etəmim əm tahmen lam.” ²⁷ Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tēpət kinotuwa rəkis katəpələh.

²⁸ Kən Pita təməni-ipən kəm ilat məmə, “İtəmat rafin nəkotitun wir məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiah ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwin motətag ilat. Məto Uhgīn təməni kəm io e napilairən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e niganəmtin. ²⁹ Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nīkik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?”

³⁰ Kən Konilias təmə, “Nian kisil tinuwin rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu ağın suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul aupən-in io, ³¹ kən mən məmə, ‘Konilias. Uhgīn təməto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wir min itəm ik natol kəm ian-rat min. ³² Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita məmə otuwa. In tətətig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min e nuwigī kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkīr o itəhai.’ ³³ Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. İtəmat rafin u ikin-u e niganəmti Uhgīn ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm İəramərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itəmat.”

Pita təməghat

³⁴ Kən Pita təməghat mən məmə, “Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgīn nikin tagien olat, ³⁵ məto nīkin tagien o netəmim ikin min rafin itəm koatisiai-in ne moatol nat itəm tətətip.

³⁶ “İtəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tatən namnusən təwir rəha nəməlinuən ilat Uhgīn e İesu Kristo

itəm in İəməmə rəha netəm rafin. ³⁷ Itəmat nəkotitun natimnat min itəm İesu etəm Nasaret təmol əpəh ikin min e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat. ³⁸ İesu əh, Uhgın təmitəpun mos-ipən Narmin Rəha Uhgın ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgın tətətig ilau min, in təmuwin e ikin min matol nat wir min, kən matol-wir netəmim itəm Setan təməlis ilat.

³⁹ “Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikin min əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim kəmotəh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis. ⁴⁰ Məto Uhgın təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisil lan, kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh min. ⁴¹ Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgın təmitəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh emotəgwən kitiah itimat min nian təməmegəh min e nimisən.

⁴² “Kən in təməni-ipa kəm itimat məmə ekotən İesu kəm netəmim, kən motən-iarəp məmə Uhgın təmiləs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne itəm kinotimis rəkis. ⁴³ İen min rafin rəha Uhgın aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin itəm koatən nıpahrienən lan, Uhgın otafəl rəkis rəhalat min nolən rat min e nərgi in İesu.”

Narmin Rəha Uhgın təmuwa o İaihluə min, netəm u sənəmə netəm İsrel

⁴⁴ Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat u itəm koatəto nəghatən əh. ⁴⁵ Kən netəm İsrel itəm koatən nıpahrienən e İesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pı k nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgın təməwte-in min Narmin Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm İsrel. ⁴⁶ Kinotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat məto-inu kəmotəto netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin min moatiləs-ipər nərgi Uhgın. Kən Pita təmə, ⁴⁷ “?Pah titun nəni-iaəhauən netəm min u məmə okəsölən baptais elat? Məto ilat kinotos rəkis Narmin Rəha Uhgın tahmen etat.” ⁴⁸ Kən in təməni-ipən məmə okol baptais elat e nərgi İesu Kristo. Kən ilat kəmotətəpəh o Pita məmə otatig məsin ilat min.

11

Pita təməmnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

¹ Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nıtən Jutia kəmotəto məmə İaihluə min, ilat min kinoatən nıpahrienən e nəghatən rəha Uhgın. ² Kən nian Pita təmə muwin Jerusalem, məto netəm rəha iəfak min itəm koatən məmə okəkəike kətəhg-ipən netəmim, ilat kinoatən nıkalın, ³ moatən məmə, “?Tahro ik nəmuwin mətatig e nimə rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, mətagwən itəmat min ilat?”

⁴ Kən Pita tınətuoun matən wir kəm ilat nəmnusən rəha natimnat rafin əpəh Sisaria, ⁵ təmatən kəm ilat məmə, “Nian emətatig Jopa matəfak məplan nat kit tahmen e nıpılaırən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm təmiet e neai kətəskəlın nıpəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuiə matuwa ron io. ⁶ Emətag-pən wir e nıpəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah,

ne nat megəh iarupin min, ne mənig pisin pisin min. ⁷ Kən eməto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmā, ‘Pita, ətul mohamnu neen mon.’

⁸ “Məto ekən-ipən kəm in məmā, ‘İləməmə, kəp! E rəhak nəmegəhən esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-İəhau məmā ekisunən tamkimik e niganəmtim.’

⁹ “Eməto min nəwia suah un təmisipən e neai matən-ipa kəm io məmā, ‘Əsənən məmā nat kit tamkimik itəm io Uhgın iakən məmā təwir əm təsamkimikən.’ ¹⁰ Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwin əpəh e neai.

¹¹ “Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə itəm iotatig ikin. Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmā okəhaluwa ron io, kit io kan. ¹² Kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipa kəm io məmā ekətau-pən iləhal, nat əpnəpin iləhal sənəmā netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətau-pa io, emotuwin kiet-pən əpəh e nimə rəha suah əh Konilias motuwin imə. ¹³ Kən in təmən-ipa kəm itəmat məmā təhrol nulan in təməplan nagelo kit rəha Uhgın təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmā, ‘Ahl-ipən netənim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita. ¹⁴ In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmā itəmat rafin, ik ne rəham min, ne rəham iolwək min, məmā Uhgın otosmegəh itəmat rafin.’

¹⁵ “Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgın təmeiuiui marioah matig elat tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən. ¹⁶ Kən nikik tataht nəghatən itəm İləməmə təmən məmā, ‘Jon tatol baptais e netənim e nəhau, məto otəsuwəhən Uhgın tol baptais etəmat e Narmin Rəhan.’ ¹⁷ Kən okəmā Uhgın tatos-ipən kəm ilat Narmin kitəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat nian kitat kəmotən nıpahrienən e İləməmə İesu Kristo, io etənim əm, okol esən-İəhauən Uhgın o nat naka itəm in tolkeike məmā otol kəm ilat.”

¹⁸ Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau minən, məto kəmotənwiwi Uhgın motəmā, “Nat əh tol nulan məmā Uhgın tinol rəkis suatip rəha İaihlə min məmā ilat min okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmā Uhgın otosmegəh ilat.”

Niməfak əpəh Antiok

¹⁹ Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol tərət kəm netəm koatən nıpahrienən e İesu. Kən iəfak min əh kəmotagim motuwin əpəh ikin min əpəh Fonisia ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgi İesu kəm netəm əm u, netəm Isrel. ²⁰ Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwin Antiok motən-iarəp min namnusən təwir rəha İləməmə İesu kəm netəm əpnəpin əm, sənəmā netəm Isrel əm. ²¹ Kən İləməmə təmatol wək tətəp e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən netənim tətəp tətəp kəmotəuhlin ilat motən nıpahrienən e İləməmə İesu.

²² Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas məmā otuwin əpəh Antiok. ²³ Nian təmiet-arəpən, təməplan məmā Uhgın təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netənim tətəp kəmotən nıpahrienən e İesu, kən Panapas nıkin təmagien masitu elat məmā ilat okoatətul əskasik e İləməmə e nikilat rafin. ²⁴ Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgın tərıoah mətatig

lan, kən rəhan nahatətəən in təkaskik o Uhgīn. Kən in tēmasitu e netāmim tepət ikin əh māmə ilat okotən nīpahrienən e Iəramərə Iesu.

²⁵ Kən Panapas tēmiet muwīn Tasas mategəs-in Sol. ²⁶ Nian tāməplan Sol, tēmīt mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin o nup kitiah muatəfak ilat netəm rəha nīməfak əh matuəgəhun netāmim tepət. Ikin əh Antiok kəmatuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo māmə, “Kristin.”*

²⁷ E nian əh, ien neen rəha Uhgīn kəmotiet Jerusalem motuwīn əpəh Antiok. ²⁸ Kit nərgīn u Akapus tēmətul məghat e nəsanənən e Narmīn Rəha Uhgīn māmə otəsuwəhən nəumis otan e nītən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatəramərə e netəm Rom.) ²⁹ Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike māmə okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən mənī naka, tepət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən. ³⁰ Kən kəmotol mənī mīn əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol māmə okuəmīk mian kəm elta mīn rəha nīməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiāh təmol nəratən kəm nīməfak

¹ E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgəhun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiāh təmahl-ipən rəhan mopael mīn māmə okotaskəlīm netāmim neen rəha nīməfak əpəh Jerusalem māmə otol ilat kotəto nahmən e nīpətīlat. ² Təmahl-ipən rəhan mīn netāmim kəmotuwīn kaskəlīm Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol. ³ Nian təmətamnu Jemes, məplan māmə netəm Isrel nīkilat təmagien pīk ron. Kən in təmatig maskəlīm mīn Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan. ⁴ Nian tinaskəlīm rəkis Pita, kən təmiləs-ipən e kalapus. Kən Herot təman māmə mopael sikistin okoatətosig-in, kuwit kuwit e aua mīn rafin e nərauīgən ne lapin. Kən Herot tolkeike māmə otīuw-iarəp tətul e nīganəmti netāmim nian lafet tinol namnun. ⁵ Məto nian Pita təmətətig e kalapus, kən netəm rəha nīməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgīn.

Uhgīn təmiləs-iarəp Pita e kalapus

⁶ E lapin itəm olawīg in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapīl ilugin e mopael kəiu, kəmalis nelmīn mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit mīn. Kən mopael kəiu kətuətul matuehm nafiluə e kalapus. ⁷ Roiu aģin-əh, nagelo kit rəha Iəramərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nīpəгноa kalapus. Təmekek nīkalī Pita kən məhgaiir lan. Kən māmə, “!Ətul uəhai!” Kən sen mil kəmuīsas atip e nelmi Pita mil.

⁸ Kən nagelo tən-ipən kəm in māmə, “Uwīn e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwīn elat. Kən tən-ipən mīn kəm in māmə, “Uwīnin rəham kot, kən mətau-pa io.” ⁹ Kən Pita təmətau-pən miaiet e nīpəгноa kalapus, məto in təsitunən māmə natimnat mīn u nagelo tatol lan in nīpahrienən. Nīkin təht māmə tatehm nat kit tahmen e napīlaiirən. ¹⁰ Kəmuālīwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən muālīwək muaprəkis-in mīn mopael kit mīn, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkīr ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmuālīwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə mīn.

11:25: Wək 9:30 * **11:26:** E nəghatən Kris, nīpəti nəghatən u “Kristin” tatən māmə “rəha Kristo.” **11:28:** Wək 21:10 **11:30:** Wək 12:25 **12:10:** Wək 5:19

¹¹ Kən Pita in tinitun māmə sənəmə napilairən, kən tən māmə, “Roiu enitun atuatiṗ māmə Iəramərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa mīləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike māmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike māmə okotəplan.”

¹² Nian Pita tinitun māmə Ughin təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Ughin tepət kəmotuwa kitiah moatəfak-pən kəm Ughin māmə otasitu lan. ¹³ Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwin māmə karmə pah əh tatəht-əht toa. ¹⁴ Nian təməto nəwia Pita, kən təmitun māmə in Pita pahrien. Kən nikin təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa məto təmaiu mītəlig muwin məplan netəmin u koatəfak, kən təmən māmə, “!Ei, netəmin, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

¹⁵ Məto kotəmə, “Ah. Ik ialmə.” Məto in təmatəkəike matən māmə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən māmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

¹⁶ Məto Pita tatəkəike mataht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nīkilat təmāut pik ron. ¹⁷ Məto Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat māmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat māmə təmahro nulan Iəramərə təmiləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak.” Kən təmiet magim matuwin ik pišin kit min.

¹⁸ Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotəpəh-əpəh olat min, kən minotəruru əfəməh māmə Pita təmahruwin. ¹⁹ Kən nian Herot təməto māmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael min māmə okotegəs-in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm kəmotehm kalapus mətəpəh olat māmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təmən māmə okəmīk mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiah təmimis

²⁰ E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiah neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiah kən motuwin māmə okotəplan kig māmə okotarū nego, məto-inu netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Məto aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiww-pən māmə otətəu-pən ilat.

²¹ E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan māmə otuwin məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgəṭun māmə in tatəramərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmin. ²² Kən netəmin kəmotagət əfəməh māmə, “!Suah u tatəghat sənəmə in etəmin məto ughin kit!” ²³ Kən roiū agin min nagelo kit rəha Iəramərə təmoh e nimisən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwən o netəmin, kən məsos-ipənən nənwiwən kəm Ughin, kən wom min kəmoton nisgan kən timis.

²⁴ Kən e nian əh, netəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Ughin e ikin min tepət, kən netəmin tepət kəmotuwa katən nīpahrienən e Iesu. ²⁵ Nian Panapas ne Sol kəmioal

namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

¹ E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. İlat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapın, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təməpət ilau Herot Antipas u təmatərəməərə e Kalili aupən, ne Sol. ² E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm İərəməərə, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, “İakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm eməun-in ilau ron.” ³ Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

⁴ Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgin təməhl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras. ⁵ Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.

⁶ Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliət-arəpa e taon Pafos. İkin əh kəməhaləplan noanol kit rəha İsrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiua, nərgin u Patisas. ⁷ Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təməhl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgin. ⁸ Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən niphahrienən e İesu.

⁹ Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə, ¹⁰ “!Ei! İk nəti Setan. İk tikimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. İk nakərioah əm e neiueiuaən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha İərəməərə itəm natəuhlin? ¹¹ Roiu əh, İərəməərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen.” Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnəpin əm məmə suah kit otasitu lan mit. ¹² Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən niphahrienən e İesu məto-inu təməut magien o nəgətunən rəha suah mil e İərəməərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

¹³ Kən Pol ne rəhan min netənim kəmotiet Pafos motuwın e nego kit motuwın əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. İkin əh Jon Mak təməpəs ilat mətəlig-pən əpəh Jerusalem. ¹⁴ Kən ilat kəmotiet Perka motuwın əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwın imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrel moatəpələh. ¹⁵ Nian kəmotəto nəfinən rəha

Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, “Piak mīn. Okəmə itəmat kit tatos nəghatən wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp.”

¹⁶ Kən Pol təmatul mēfətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə, “Noanol mīn rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihlua mīn itəm noatəfak-pən kəm Ughin, otətəlig-in-tu io. ¹⁷ Ughin rəha noanol mīn rəha Isrel təmitəpun timitat mīn aupən kən mol ilat kotepət nian ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən əh. ¹⁸ Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin. ¹⁹ In təmol noanol mīn rəha netəm Isrel kəmotoh kapman mīn rəha nəptən sepin itəm kotatig e nītən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tipitat mīn məmə rəhatat. ²⁰ Natimnat mīn əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwīn rəkis. Uarisig e natimnat mīn əh, Ughin təmos-ipən kəm noanol mīn rəha Isrel netəm-iasol mīn məmə ilat okotərəməə elat məoarəs-pa e nian rəha ien rəha Ughin Samuel. ²¹ Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Ughin təmos-ipən kəm ilat Sol u nəti Kis, təmiš-i-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təməərəməə elat o nup foti. ²² Kən nian Ughin təmiləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-iarəp nat kit təwir lan məmə, ‘Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’

²³ “Kən Ughin təmol məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən e noanol rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in təmən-iəkis mihin. ²⁴ Məto uarisig Iesu tətouon rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm noanol mīn rəha Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn kən kol bəptais elat. ²⁵ Nian Jon təmatuwa iuəhkīr o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə, ‘? Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Ughin təmən rəkis. !Kəp! In tətuarisig lak itəm io esahmənən məmə ekapeg rəkis rəhan put.’*

²⁶ “Piak mīn itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihlua mīn itəm nəkoatəfak kəm Ughin, otətəlig-in wir, Ughin təmahl-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu məmə in otosmegəh kitat. ²⁷ Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol mīn kəməsotitunən məmə suah əh inəh Iesu, Ughin təmahl-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnapin kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat mīn rafin nəghatən rəha ien mīn rəha Ughin itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien mīn rəha Ughin kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin. ²⁸ Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh məmə Pailat otəhamnu.

²⁹ “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Ughin təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan mīn netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nīpəg kəpiel. ³⁰ Məto Ughin təmol in təmegəh mīn e nimisən. ³¹ Kən e nian tēpət tatiet-arəpa o rəhan mīn netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotan aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiū

13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1
13:20: Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12;
 Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16 **13:24:** Mat 3:1-2 * **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol
 in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin. **13:25:** Jon 1:20,27 **13:28:**
 Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60

əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat mın u noanol mın rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.

³² “Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusen təwir əh, məmə nənəkisən itəm Ughin təmol kəm tipat mın aupən, ³³ roiu əh, tınol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol mın rəhalat nian təmosmegəh Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Ughin e Naoa Rəha Napuən Min kəiu tatən məmə, ‘İk nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.’

³⁴ “Ughin təməni-əkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nimisən, kən okol təsimis minən, kən nıpətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə, ‘Nıpahrienən, oekos-ipinə nat wir agin mın kəm ik itəm emən-əkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.’

³⁵ “Kən e ik pisin mın kit mın e Naoa Rəha Ughin, Kig Tefit təməni kəm Ughin e İosmegəh məmə, ‘Kən onisəghən-inən məmə nıpəti İolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.’

³⁶ “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat mın itəm Ughin tolkeike. Uarisig ikin tımis, kən kəmitənim ilat tipin mın, kən nıpətin təməmnəmit. ³⁷ Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in mın təmimis, məto Ughin təmol təmegəh mın, kən nıpətin təmisəmnəmitən.

³⁸ “Kən piak mın, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Ughin otos-irəkis nolən rat mın rəhatəmat. ³⁹ Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat mın rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etənim. ⁴⁰ Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien mın rəha Ughin otəsuwamən etəmat. ⁴¹ Kən in tatən məmə,

‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotəut kən motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərət pik otəmat itəm okol nəsotənən nıpahrienən lan, nat əpnəpin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netənim kəmotəgien o namnusen təwir

⁴² Nian Pol ne Panapas kınatıaıet e nıməfak, netənim kəmotətapəh olau məmə, “Awı, okol nakuea mın e Sapat u tatuwa, muən-iarəp mın nəghatən əh neen kəm itimat.” ⁴³ Kən nian netənim kəmotiet e nımə, ilat tıpət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol mın rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin mın itəm kəmotapəs rəhalat nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.

Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike motəskəlim nahatətəən rəhatəmat e Ughin.”

⁴⁴ Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkır netənim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Ughin. ⁴⁵ Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nımanin netənim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotətəhak pik olat, kən mınotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.

⁴⁶ Kən Pol ne Panapas kəməsuəginən kəmuən məmə, “İtımılu oekusike muən-iarəp nəghatən u rəha Ughin kəm itəmat pıtən, noanol mın rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Ughin, kən itəmat nakoatən

atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lili. Kən roiu itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm laihluə min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel,⁴⁷ kən inu, inu nəghatən itəm İəramərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgın məmə,
 'To emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha laihluə min, məmə natən-iarəp kəm netənim rafin məmə iakolkeike məmə ekos-megəh ilat.' "

⁴⁸ Nian laihluə min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien ron, kən minoatamnus-amnus kəm ilat min məmə nəghatən rəha İesu İəramərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgın təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nıpahrienən lan. ⁴⁹ Kən nəghatən rəha İəramərə təmaiu mitəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

⁵⁰ Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwın motəplan nıpitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motiww-pa ilat moatol neməha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau imalat ikin. ⁵¹ Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgın təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpinən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh İkoniam. ⁵² Məto netəm rəha İesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgın tatərioah elat, kən ilat nikilat tətəgien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian İkoniam

¹ E İkoniam kəmian min əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiww-pa netəm Isrel tepət ne netəm laihluə tepət min, məmə ilat kəmoatən nıpahrienən e İesu. ² Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nıpahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwın o laihluə min, motol ilat kotetəhau pik netəm u koatan nıpahrienən e İesu, moatol neməha kəm ilat. ³ Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwiran rəha Uhgın kəm netənim rafin. Kən İəramərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netənim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.

⁴ Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nıpahrienən e İesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas. ⁵ Kən netəm Isrel ne laihluə min, ne netəm-iasol min rəhalat min, kınəotol nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel. ⁶ Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagin mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Litra ne Tepe. ⁷ Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir rəha İesu İosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Litra

⁸ Kən e Litra, suah kit əh-ikin. Nian təmair məto nelkin təməfaiu təruru naliwəken, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh ⁹ matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, minitun məmə

suah əh tınatahatətə rəkis məmə nelkīn titun nəwīrən, ¹⁰kən magət əfəməh lan məmə, “!Ei piak, ətul!” Kən əmun, suah apon təmətīp mər kən mīnətālīwək.

¹¹Nian nīmanin netəmim kəmətəplan nat əh itəm Pol təmōl, kəmətən əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, “!Ei! Otəplan-tu. Ughin mīn rəhatat kīnotol netəmim in, ilat mīnotuwa imətāt ikin.” ¹²Kən kəmətəuhlin nərği Panapas məmə Sus u nīpətīn təmā in iərəmərə rəha ughin mīn rəhalat. Kən kəmətəuhlin mīn nərği Pol məmə Heremes, nīpətīn u məmā in iəghat asol rəha ughin mīn rəhalat. ¹³Nīmə rəha narmī nat rəha ughin əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha ughin əh Sus təmasig kau mīn neen itəm tīnətu-pən rəkis nəguī-nīg elat. Kən mēmīk ilat muwa e nafiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmətol əpətīn e kəpiel. Məto in ne nīmanin netəmim kətolkeike məmə kətol sakrifais kəm ilau motol nənwīwīən lan kəm Pol ne Panapas.

¹⁴Məto nian aposol mīl kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natīmnat.* Kən kəmuaiu mīan əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə, ¹⁵“!Ei, nəman! ?Nakotəmə nakətol nat un o naka? Itīm lau etəmim əm təhmen etəmat. Etios namnusən təwīr matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm ughin mīn u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Ughin itəm tətəmegəh, mətatīg namnun tikə. In pīsīn əm təmōl neai, nəptən, nītəhəi, ne natīmnat rafīn itəm koatatīg ikin mīn rafīn.

¹⁶Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin mīn rafīn məmə ilat okotətəu-pən atīp əm suatīp mīn rəhalat. ¹⁷Məto nian rafīn in tatol suatīp kəm ilat məmə ilat kotītun nəplanən rəhan nəwīrən itəm in tatol. In tatol nuhən tatəfik, matol nagwənən mīn e nasumən, kən koatol nīpətīlat e nian ətuatīp rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mōl itəmat nakoatəto təwīr.” ¹⁸Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkīr əm kuakīə o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwīwīən kəm ilau.

¹⁹Kən netəmim neen e noanol mīn rəha netəm Isrel kəmətiət e Antiok əh Pīsītīa ne Ikoniām mōtiət-pa Līstra mōtiuw-pa netəmim tēpət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmətiləs Pol kən mōtaht e kəpiel, kən mōtewkəkən ka kərakin-iarəp e taon mōtapəs tətəmāhl. Nīkilat təht məmə tēmīmīs. ²⁰Məto nian netəm rəha Iesu kəmətuwa kətul kītəlau in, kən tətul əmun muwīn mīn əpəh imə e taon. Kən kəmən lawīgīn, in ne Panapas kəmiāiət mīan Tepe.

Pol ne Panapas kəmiətəlig-pən Antiok əh Siria

²¹Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwīr e taon əh Tepe, kən kəmiāiūw-pa netəmim tēpət kotuwa o Iesu. Kən kəmiātəlig muea Līstra, kən uarīsīg u, kīāiət mīn muea Ikoniām, kən miāiət mīn muea Antiok əh Pīsītīa. ²²Kən ikin əh, kəmatuəm əskasik netəm rəha Iesu. Kən mātīoas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətən e Iesu. Kən matuən məmə, “Kitat okotātīg e nəratən tēpət nian koatuwīn e suatīp rəha nuwīnən matīg ahgīn nərəmərəən rəha Ughin. Məto nat əpnāpīn əm, kitat okotəkəike mōatətul əskasik.” ²³Kən e nīməfak mīn e ikin mīn rafīn itəm ilau katīan ikin, katuəmki-pər elta mīn rəhalat. Kən matuapəs

14:11: Wək 28:6 * **14:14:** “kəmuəhap rəhalau natīmnat” in nəmtətīn kit məmə kəmətəto tərāt pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30 **14:17:** Jer 5:24
14:19: Wək 17:13; 2 Kor 11:25 **14:22:** Wək 15:32; 1 Tes 3:3

nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi İəramərə netəmim itəm kınəatən rəkis nıphahrienən lan.

²⁴ Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka, ²⁵ ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa min e taon kit min Atalia, ²⁶ kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Ughin, kən motəfak məmə Ughin otehm wir ilau e ikin min itəm ilau katian ikin. Kən roiu kınioal namnun wək rəhalau.

²⁷ Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuəun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitiah. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Ughin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan İaihlua min, ilat kəmotuwa moatən nıphahrienən e İesu. ²⁸ Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha İesu.

15

İəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən

Lou rəha Moses

¹ Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgəتون piatat min moatən məmə, “Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Ughin təsosmegəhən itəmat.”

² Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol min ne elta min rəha niməfak o nənən əh.

³ Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə təhro nulan Ughin tatiuw-pa İaihlua min koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin əh nıkilat tətəgien pık. ⁴ Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol min ne elta min rəha niməfak, kəmotəgien məmə okotos ilat motuwin iməlat min ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Ughin təmasitu elat lan. ⁵ Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nıphahrienən e İesu, kəmotətul motən məmə, “İaihlua min, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgəتون ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses.”

Aposol min ne netəm-iasol

min kəmotəghat əpəh Jerusalem

⁶ Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh. ⁷ Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, “Piak min. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Ughin təmitəpun io e nıkitat məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəha İesu kəm İaihlua min məmə okotən nıphahrienən lan. ⁸ Ughin titun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgəتون rəkis məmə nıkin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha İsrel, məto-inu təmos-ıpa Narmin Rəha Ughin kəm ilat e suatıp kitiah əm itəm təmos-ıpa kəm kitat. ⁹ In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min məto-inu koatən nıphahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.

10 “?Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgın nikin otahmə? ?Tahro itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tipitat min kitat rafin kəsotahmənən məmə okotiləs nat figəm əh. 11 Məto kitat koatahatətə məmə İesu in İəməmə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat.”

12 Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas kinatuamnus-iarəp nat pispis min ne nəmtətın pisin pisin min itəm Uhgın təmol ilau kioal e niganəmti İaihlua min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

13 Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, “Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən. 14 Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgın təmiet-pa pitən o İaihlua min məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan min. 15 Məto nat əh təhmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgın təmən itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgın. Uhgın tatən məmə,

16 ‘Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.

Oekol-wir nego rəha nəməmə rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkir tamnim.

Nat əpnəpin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər mülpin mafəl mol təkəsik min,

17 məmə netəm əpnəpin e nitən min u İaihlua min, itəm ninəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak netəmin min, ilat okotegəs-in io.

18 Io İəməmə iatən mihin kən emol netəmin kotitun rəkis nat əh aupən.’ ”

19 Kən Jemes təmən məmə, “Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu İaihlua min kinoatəuhlin nətəligən rəhalat minoatuwa o Uhgın. Kən təsəwirən məmə kitat okotol tiəkis pik min olat. 20 Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min, kən kotəmkimik e niganəmti Uhgın. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitən əh-ikin e nipətin. Kən okəsotunən nitən.

21 Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəməlinuən tətətig, məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat min rafin, netəmin koatafin Lou rəha Moses əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrel. Kən katən-iarəp nəghatən min əh e taon min rafin.”

Kəməte naoa kəm iəfak min u İaihlua min

22 Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha niməfak kəmotegəhan məmə okotahl-ipən ilat min neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwın Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmin koatisiai-in ilau. 23 Kən kəmos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwın. Naoa tatən məmə,

“İtimat aposol min ne elta min rəha niməfak, itimat piatimat u itəmat. İakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u İaihlua min, məto roiu ninotuwa piatimat min.

24 İtimat emotəto məmə netəmin neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərət e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən məmə okotuwın kən mihin. 25 Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə

itimat kaiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat. ²⁶ Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəməərə rəhatat, Iesu Kristo. ²⁷ Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmә okiamnә muehm itamat. Ilau okuən əsas kəm itamat nəghatən kitiah əm itəm itimat emotəte. ²⁸ Kən Narmin Rəha Uhgın nikin tagien ne nikitimat tagien məmә esotos-ipinə minən lou kit kəm itamat məmә otəfigəm pik otəmat, mətə in əm u nəkotəkəike motol: ²⁹ onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mətə-inu nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətəu-pən nəghatən min əh, onəkotuwin e suatip təwir.

Inu namnun rəhatimat nəghatən.”

³⁰ Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmә okotuwin əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotəun-in netəmin rəha niməfak e ikin min əh, kən kotuwa kitiah, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat. ³¹ Kən nian kəmotəfin naoa un, nikilat təmagien mətə-inu nəghatən əh təmiləs-ipər nikilat. ³² Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgın. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat min əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat mətioal ilat koatətul əskasik. ³³ Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotəuiatipin ilau kən motətapəh məmә Uhgın otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiətəlig-pən o netəm u kəmotahl-ipa ilau. ³⁴⁻³⁵ Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat netəmin tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgəhun netəmin e Iərəməərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

³⁶ Nian neen uarisig, Pol təməni-pən kəm Panapas məmә, “Təwir məmә kiətəlig min mian muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha Iərəməərə kəm ilat, muəplan-tu məmә koatahratig.” ³⁷ Kən Panapas tolkeike məmә otit min Jon Mak. ³⁸ Mətə Pol təplan məmә təsətuatipən, mətə-inu Jon Mak tınapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mitəlig məsətu-pənən ilau mətəarus kioal namnun e wək. ³⁹ Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras. ⁴⁰ Mətə Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmә Iərəməərə otehm wir ilau e rəhan nəwiran, kən motahl-iarəp ilau. ⁴¹ Kən kəmuəliwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

16

Timoti təmətu-pən Pol ne Saelas

¹ Kən Pol təməliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmin kit əh-ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, mətə rəhan tata in etəm Kris. ² Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmә Timoti in etəm təwir kit. ³ Kən Pol tolkeike məmә otit ilau min. Kən təməhg-ipən in mətə-inu təməsolkeikən məmә noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat mətə-inu kotitun məmә tata rəha Timoti in etəm Kris. ⁴ Kən nian iləhal kəməhaluwin e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmin rəha Uhgın nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mitəhaləgəhun ilat

māmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən mīn əh. ⁵ Kən e nolən əh, nīməfak mīn kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatəpət e nīməfak.

Pol təməplan napilairən kit rəha Uhgīn

⁶ Kən iləhal kəməhaluwin-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, mətə-inu Narmin Rəha Uhgīn təməsegəhan-inən iləhal māmə okəhaluwin-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin. ⁷ Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike māmə okəhaluwin Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən māmə okəhaluwin. ⁸ Kən kəməhalaliwək məhaluwin-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas. ⁹ Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilairən. Təməplan māmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron māmə, “Awī, okol nakuwa Masetonia masitu etimat.” ¹⁰ Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enotaii-pən rəhatimat natimnat māmə ekotuwin Masetonia, mətə-inu enotitun māmə Uhgīn tətəun-in itimat māmə ekotən-iarəp namnusen təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nīpahrienən e Iesu

¹¹ Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar e taon Neapolis. ¹² Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh Filipae, u tatəmahl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.

¹³ Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwin əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotəto māmə netəmim kotuwin ikin katəfak. Kən emotuwin moatəpələh katəghat itimat nīpitan itəm kəmotəupən motuwa katəpələh. ¹⁴ Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salim-in nīməhan nəgui-naris u nian rafin nīməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgīn, kən Iəməmə təmol nīkin timətmətig māmə otən nīpahrienən e nəghatən itəm Pol tatən. ¹⁵ Kən kəmol bəptais lan ne rəhan mīn, ne rəhan iolwək mīn. Kən in təmən-ipa kəm itimat māmə, “Awī, okol nakotuwa imak ikin kotatig məsin mətə-inu itəmat nīnotitun rəkis māmə io iatən nīpahrienən e Iəməmə.” Kən in təmətəkəike kəm itimat, kən ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

¹⁶ Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətətig lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e mənī tēpət rəha rəhan netəm-iasol mīn mətə-inu netəmim kotətou ilat māmə ilat okotəto rəhan nəghatən. ¹⁷ Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh māmə, “Netəm u, netəm rəha Uhgīn u in ilis, ilis pik. Koatən-ipinə kəm itəmat suatip rəha Uhgīn māmə in otosmegəh netəmim lan.”

¹⁸ Təmatol nəhlan etimat nian tēpət, mətəarus nian kit Pol tinəto tərət o nat əh mīnəpou in. Kən in təmeirair magət e narmin rat apon māmə, “E nərgi Iesu Kristo iatən-ipinə kəm ik māmə onakiet rəkis e pətan əkəku un.” Kən roiu aɡin mīn, narmin rat apon tēmiet e pətan əkəku əh.

¹⁹ Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatəməmə lan kīnotitun māmə kīnotakia e suatip rəhalat o nolən win e mənī, kəmotəto tərət. Kən

kəmotaskəlīm Pol ne Saelas motiləs ilau motuwīn əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh, ²⁰ məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, “Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərət tepət u imətat ikin. ²¹ Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətu-pən suatip pisin min. Məto suatip min əh kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan.”

²² Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopael min məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau. ²³ Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagim. ²⁴ Nian etəm rəha nehmən kalapus təməto nəghatən əh, təmiləs ilau muwīn e rum kit əpəh imə agin, kən mətupən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nīpahrienən e Iesu

²⁵ Kən nian tinəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuən napuən min rəha nənwiwīən Uhgīn. Kən netəmim min e kalapus koatətəlig-in ilau. ²⁶ Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə kalapus təməloal pik, kən nafiluə min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas. ²⁷ Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmāiir, məplan məmə nafiluə min rəha kalapus kəmoterəh, nikin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən miləs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.* ²⁸ Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Əsaruaən ik! Itimat rafin əpəh ikin.”

²⁹ Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmāiu muwīn əpəh imə, misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp. ³⁰ Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətəpəh olau məmə, “!Suah mil! ?Ekahro nulan məmə Uhgīn otosmegəh io?” ³¹ Kən kuən-ipən kəm in məmə, “Onəkəike mən nīpahrienən e Iərəməərə Iesu, kən məmə Uhgīn otosmegəh ik ne rəham min.” ³² Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəməərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat min. ³³ Nat əpnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwīn maikuas e nīməgəm min e nīpətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol baptais lan ilat rəhan min. ³⁴ Kən in təmit Pol ne Saelas muwīn əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən kəm ilau. Kən in ne rəhan min rafin nīkilat təmagien mərīoah məto-inu kəmotən nīpahrienən e Uhgīn.

³⁵ Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə, “Okotuwīn kerəh e suah mil əh katian.”

³⁶ Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, “Etəm rəha kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən ialet mətian kən muətul mətig.”

³⁷ Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, “?Ei, məto naka əh? Itimlau etəm Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuaəplanən nat kit məmə emioal tərət, məto e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən itimlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau.”

16:20: Mak 13:9 **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2 * **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. **16:27:** Wək 12:18-19

16:30: Wək 2:37 † **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afın e Wək 25:15-16.

³⁸ Kən mopael min əh kəmotuwın kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik. ³⁹ Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, “!Ei, kəsi! Emioal tərət etəmlau.” Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nipəg noa kalapus, kən muən-ipən wir kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.

⁴⁰ Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. İkin əh kəmuəplan piatat ne winitat min rəha niməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətialəs-ipər nıkilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

¹ Kən Pol ne Saelas kəmuəliwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. İkin əh, nimə rəha nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm İsrel. ² Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwın əpəh imə e nimə əh. Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol min rəha İsrel kəmoatol nəghatən tepət o Naoa Rəha Ughin. ³ In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Ughin tatən wir agin-əh məmə Kristo itəm Ughin təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nipətin, muwa mətoarus mimis, kən Ughin otəpanosmegəh min in e nımisən. İesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.” ⁴ İlat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Ughin, ne nipitan asol tepət itəm koatəramərə e nipitan min, kəmotətəu-pən ilau.

⁵ Məto netəm-iasol rəha noanol min rəha İsrel, kəmotetəhak, kən motuwın moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nıkal suatip min ne ikin min, motuwa minoatos ilat min, kən minoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwın e nimə rəha suah kit nərgin u Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.

⁶ Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol min rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərət tepət e ikin min, kən minuea e taon rəhatat. ⁷ Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətəghl lou rəha Sisa itəm tatəramərə e nıtən min. İlat koatən məmə İəramərə kit min əh-ikin tətətig, nərgin u İesu.” ⁸ Nian noanol min rəha İsrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmin ne netəm-iasol min əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka. ⁹ Kən netəm-iasol min əh kəmotol Jeson ne piatat min kəmosot-ipən məni neen, məmə in nəniəkisən kit məmə okəsotol minən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

¹⁰ Nian tinapınəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrel. ¹¹ Noanol min rəha İsrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkis-in netəm Tesalonaeka, məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin, koatafin wir e Naoa Rəha Ughin, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətəuatip o kəp. ¹² Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nipahrienən e İesu. Kən nipitan asol min Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nipahrienən e İesu.

¹³ Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp min nəghatən rəha Uhgın əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh ikin minoatol netəm Perea kinotol min təməht kəm ilau. ¹⁴ Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhai muwin e nego muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea. ¹⁵ Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kənoatitəlig-pa min Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian muəplan min in.

Pol əpəh Atens

¹⁶ Nian Pol təmətəsağgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təməto tərət pik məto-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərəioah e narmi nat min. ¹⁷ Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne İaihlua min itəm koatəfak kəm Uhgın, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnəpin min əm. ¹⁸ Kən iəğətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,* ilat min koatəghat. İlat neen koatən məmə, “?Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kəhrmə tatən naka əpəh?”

Kən netəmim neen kotəmə, “İtimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgın min rəha ikin pisin pisin min.” Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in İesu, matən məmə təmimis məto Uhgın təmosmegəh min.

¹⁹ Kən kəmotəun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, “Ekotolkeike məmə ekotitun nipiəti nəghatən wi itəm nakatən. ²⁰ Nəghatən min əh neen, ekotəto məmə tol pisin ağın-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nipiətin.” ²¹ Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən lan.

²² Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. İo enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgın min. ²³ Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotətepən rəkis e kəpiel kit məmə, İNU İKİN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGİN KİT İTƏM İTİMAT EKOTƏRURU. Məto uhgın itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgın əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat. ²⁴ Uhgın əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatatig lan, kən in matərəməyə e neai ne nəptən, in təsatigən e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol. ²⁵ Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat. ²⁶ Aupən, aupən ağın-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat. ²⁷ Uhgın əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kəgəs-in məmə okotəhm, təhmen e etəmim itəm tateameam əpnəpin əm məmə otehm nat kit. Məto niphərienən məmə

17:17: Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - İəğətun min neen itəm koatəgəs-in niphərienən. İlat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. İlat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nəgienən ne nəhməən e nikin. **17:25:** 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12

Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat. ²⁸ Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təmətə rəkis napuan kit məmə, ‘Kitat min kitat nenətin min.’

²⁹ “Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmīn o e rəhan nenatigən. !Kəp!

³⁰ “E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, ‘Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.’ ³¹ In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətutit. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən.”

³² Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmnū, məto neen katən məmə, “Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən.” ³³ Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel. ³⁴ Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nīpahrienən e İesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

¹ Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin. ² İkin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha İsrel, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatəramərə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha İsrel okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau. ³ Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha nosən mənī tahmen əm əh wək rəhalau. İlat netəm rəha nəhlən nimə tapolən. ⁴ Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha İsrel ne netəm Kris koatol nəghatən tēpət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrel, məto-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nīpahrienən e İesu.

⁵ Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təməpəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusen təwir matən wir kəm noanol min rəha İsrel məmə İesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. ⁶ Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmoraubin-oraubin rəhan sot asol e niganəmtilat. Kən mən məmə, “Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netəmim e Namnun Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusen təwir o İaihlua min.” ⁷ Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha İsrel, məto in tatəfak kəm Uhgin, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nīkal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm

Isrel. ⁸ Kən Krispas u in tatəramərə e nimə əh, in ne rəhan mīn, ilat kəmotahatətə e İəramərə. Kən netəm Korin tepət mīn kəmotəto nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e İesu, kən kol baptais elat.

⁹ Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e napilairən. E napilairən əh, İəramərə təməghat kəm in məmə, “Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən, ¹⁰ məto-inu kilau mīn ik. Netənim okol kəsotərkənən ik, məto-inu netənim tepət e taon əh ilat rəhak netənim mīn.” ¹¹ Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiah kən məwīg sikis, matəgətun netənim e nəghatən rəha Ughin.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən

Pole kot

¹² Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitiah motaskəlim Pol motiləs motuwīn e kot. ¹³ Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netənim məmə okotəfak kəm Ughin e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou.”

¹⁴ Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətu-pənən lou, itamat nəkotitun rəkis məmə ekəike məto nəghatən rəhatəmat. ¹⁵ Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig mīn ne natimnat mīn rəha Lou rəhatəmat, kən tətətig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wir. Io nikik təsəgienən məmə ekakil nat tol nəhlan kit.” ¹⁶ Kən in mahl-iarəp ilat e kot. ¹⁷ Kən nian kəmotuwīn ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotəh kəmotəh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto Kalio təsolən nat kit məmə otən-iahau ilat.

Pol təmətəlig Antiok əpəh Siria

¹⁸ Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat mīn. Kən uarisig tapəs ilat muwīn ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Ughin, kən ikin-u in təməte mīn əm noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos mīn nego kit ikin əh mətəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in. ¹⁹⁻²¹ Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwīn əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. İlat kəmotətapəh ron məmə otətig məsin ilat mīn ilat. Məto in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən.” Məto nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Ughin tolkeike məmə ekuwa mīn, kən epanuwa mīn məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.

²² Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwīn məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmətəlig-pa mīn əpəh Antiok. ²³ Təmatig məsin ikin əh, kən miet mīn maliwək muwīn-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha İesu.

Apolos təmuwīn Efesas ne Korin

²⁴ Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wir kit rəha nəghatən, kən mitun wir mīn nəghatən mīn e Naoa Rəha Ughin. ²⁵ İlat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha İəramərə. Kən nian rafin nigəm tatuəp e nīkin o nən-iarəpən nəghatən rəha Ughin. Kən nəghatən rəhan e İesu in tətəuatip tətəuatip. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən. ²⁶ Kən in

təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait məhaluwın əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha Uhgin. ²⁷ Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwın əpəh Akaea, kən piatat min əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwın kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwın əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwın ikin əh, in təmasitu wir elat. Ilat min əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwırən rəha Uhgin. ²⁸ Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgin məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təman məmə otahl-ipa. Kən e niganəmti netəmim, təmatoh-iahau nəghatən rəha netəm Isrel.

19

Pol təmuwın min Efesas

¹ Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu. ² Kən təmətapəh olat məmə, “?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgin tınuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “İtimat esotəto aginən məmə nat kit min əh-ikin Narmin Rəha Uhgin.”

³ Kən Pol təmətapəh olat məmə, “?Məto kəmol baptais ahero nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Kəmol baptais etimat e nolən baptais itəm Jon təmatol.”

⁴ Kən Pol təmə, “Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu.” ⁵ Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi İərəməərə Iesu. ⁶ Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat. ⁷ Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

⁸ Kən Pol təmatuwın e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisi matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusan təwir rəha Uhgin məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otıuw-pa ilat o nərəməərəən rəha Uhgin. ⁹ Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nıpahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha İərəməərə rəhatat e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu o nolən min əh, kən Pol təmıet elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tıranas, təmatəgəgun ikin aupən. ¹⁰ Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatatig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnəpin əm, ilat rafin kəmotəto nəghatən rəha İərəməərə.

Nənəti Skefa min

¹¹ Kən Uhgin təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-əh. ¹² Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwın lan,

netəmim koatəmik moatuwin moatek netəm koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwir, kən narmin rat min kəmotiet elat.

¹³ Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen, moatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi İəramərə İesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, “E nərgi İesu, etəm kitiah əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet.”

¹⁴ Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asol ağin rəha Isrel. ¹⁵ Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun suah u İesu, kən mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?” ¹⁶ Kən suah apon narmin rat tətətiq lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat məpeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motəgim e rəhan nimə kəmotəig e nita kəməhap-əhap ilat. ¹⁷ Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi İəramərə İesu tər pik.

¹⁸ Kən netəmim tepət itəm kotahatəto e İesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim nat tərət min itəm kəmoatol. ¹⁹ Neen itəm kəmoatəmik nərik, ilat min kəmotəmik naoa min rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti netəmim. Nian netəmim kəmotəfin e nəmti naoa min əh, təhmen e fifti-milian fatu ilat rafin. ²⁰ Kən nəghatən rəha İəramərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgın.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

²¹ Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwin-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, “Nian emuwin rəkis Jerusalem, ekəike muwin min Rom.” ²² Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.

²³ Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təməp əpəh Efesas o Suatip rəha İəramərə. ²⁴ Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. İkin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nimə min e silfa itəm təhmen e nimə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim min.

²⁵ Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm koatol wək kitiah əm məmə okotuwa kitiah. Kən tən məmə, “İo min, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək u rəhatat. ²⁶ Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə təhro nulan suah əh Pol tətərəkin netəmim tepət kən kənoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkır ikin min rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmə uhgin min itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgin min pahrien. ²⁷ Kən roiu əh, iuəhkır əm tətərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkır əm min in tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pik. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin, netəmim koatəfak kəm uhgin u rəhatat.”

²⁸ Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun minotəgət əfəməh məmə, “İUre e Atemis u Efesas!” ²⁹ Kən nat əh təmaiu mərəfin taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiah motuwin kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau u, Kaeas ne

Aristakas. Kən kəmotuwīn kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.

³⁰ Kən Pol tolkeike māmə otuwīn məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha İesu kəsotegəhan-inən. ³¹ Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotalkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iahau əskasik māmə otəsuwīnen əh netəm əh-ikin.

³² Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin. Məto tepət kotəruru māmə kəmotuwa o naka. ³³ Kən noanol min neen rəha İsrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Aleksanta māmə otuwīn mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu ilat māmə otən-iarəp nehmən rəhan. ³⁴ Məto nian netəmim kəmotitun māmə in noanol kit rəha İsrel, kəmotagət əfəməh min māmə, “!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!” Kəmotagət əfəməh motos aua kəui.

³⁵ Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iahau ilat māmə, “!Okəsotagətən-tu!” Kən mən māmə, “!Ei, netəmim! Atemis u, in uhgin rəhatat. Kən nərgin in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun māmə in wək rəhatat netəm Efesas māmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa. ³⁶ Kən suah kit tikə itəm otən māmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir māmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən māmə nakotalməl nulan.

³⁷ “Nəmosos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsualəh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat. ³⁸ Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir māmə okotuwin kən-iarəp nəghatən rat min əh itəm kəmotəto kəm ilat. ³⁹ Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotalkeike māmə onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwīn e mitig ətuatip rəhan. ⁴⁰ Timətig əm māmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu māmə koatərgəhəu pik. İuəhkir kotəməu təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit māmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nipətin tikə.” ⁴¹ Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iahau nəghatən mahl-ipən ilat māmə okotagim min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

¹ Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha İesu māmə okotuwa kitəh. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək muwin əpəh Masetonia. ² Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim rəha İesu matəm əskasik ilat, kən miet-pa Kris. ³ Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mətəlig-pa Siria. Məto təməto māmə noanol min rəha İsrel kinoatol noa anion kit māmə okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətəliwək əm mətəlig-pən Masetonia. ⁴ Netəmim itəm kəmoatətu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas. ⁵ Kən e Filipae, netəm əh kəmotəupən motuwīn kətəsağin itimat əpəh Troas. ⁶ Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos

nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwın motəplan ilat kən mətətig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

⁷ E Sarare lapin, emotuwa kitiah məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin. ⁸ Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-ilpin tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-ikin. ⁹ Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Ughin matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məmə e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməmə ikin, in tatol kisil lan. Kən nian kəmotəuiəu motuwın, məto tinimis rəkis. ¹⁰ Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e nikali etəm əluə əh, kən miləs mago-ipa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsəhmən. In tinəmegəh min.” ¹¹ Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motagwən kitiah. Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs ilat. ¹² Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwın latuənu. Nikilat tətagien məto-inu netəm aluə təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwın Maelitas

¹³ Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin e nego motuwın kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kən əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. ¹⁴ Nian təmiet-pa, ekotit motuwın e nego. Kən itimat rafin motuwın əpəh Mitilen. ¹⁵ Emotiet motuwın ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəmahl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin min epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin. ¹⁶ Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikəən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwın e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

¹⁷ Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təməhl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta min rəha niməfak okotuwa-tu kəplan. ¹⁸ Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu. ¹⁹ Io iolwək əm rəha İərəməərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min, məto-inu noanol min rəha İsrel kətolkeike məmə okotohamnu io. ²⁰ Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat min itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigənməmti netəmim. ²¹ İatən-ipən ətuatip kəm netəm İsrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Ughin, kən motahatətə e rəhatat İərəməərə İesu Kristo.

²² “Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmin Rəha Ughin təmən kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekəhratig əh-ikin. ²³ Nat kitiah əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmin

Rəha Uhgín tatən-ipa kəm io məmә nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwin e kalapus. ²⁴ Kən esəginən natimnat mīn əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapīn əm. Məto iakolkeike pik məmә ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa məmә ekol o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwīrən rəha Uhgín.

²⁵ “Emuwin e ikin mīn rafin matəghat kəm itəmat e nərəməərən rəha Uhgín, kən roiu əh ekitun məmә okol nəsotəplan mīnən io nian kit. ²⁶ Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgín məmә, okəmә itəmat kit otuwin tərət ikin, məto sənəmә io emol. ²⁷ Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgín tolkeike məmә onəkotitun.

²⁸ “Onakoatəto wīr itəmat. Kən netəmim itəm Narmīn Rəha Uhgín təmos-ipinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wīr ilat e niməfak rəha Uhgín tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wīr rəhan sipsip mīn. Ilat mīn əh, Uhgín təmos-nəmtin ilat e nita nətin.* ²⁹ Enitun rəkis məmә nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupin mīn okotuwa məmә okotus itəmat netəmim rəha Iesu. ³⁰ Itəmat atip mīn əm neen okəpanotətul moteiuə məmә okotit-irəkis netəm rəha Iesu. ³¹ Kən onakoatəto wīr itəmat kən məsotaluinən məmә e nup kisił eməsapəsən nən-ipinən nəghatən u kəm itəmat e nian mīn rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.

³² “Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgín, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmә in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin məmә otol itəmat nakotəskasik, kən mos-ipinə nəwīrən itəm Uhgín təmən rəkis məmә otos-ipən kəm rəhan netəmim mīn.

³³ “Io sənəmә etəmim itəm iakolkeike pik mənī rəha etəm pisin, o natimnat itəm koatuwin lan. ³⁴ Itəmat nəkotitun rəkis məmә io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotolkeike o natigan. ³⁵ Nian nəmotəhm rəhak nolən mīn, eməgətun suatip mīn əh kəm itəmat məmә onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha Iərəmərə Iesu itəm təmən məmә, “Təwir agin o netəm u itəm koatos-ipən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsaħgin məmә okos-ipən kəm ilat.”

³⁶ Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulin kən məfak ilat mīn ilat. ³⁷ Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motauiatipin. ³⁸ Kəmoatəto tərət pik məmә təmən kəm ilat məmә okol kəsotəhm mīnən niganəmtin. Kən ilat mīn kəmotaliwək motuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

¹ Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet mīn ikin əh motuwa mīn e ikin kit katən məmә Patara, kən motuwar ikin. ² Ikin əh emotəplan nego kit, kinatən məmә otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet mīn. ³ Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nikalin u pis ikin kən

20:23: Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7 * **20:28:** Suatip kit mīn o nəuħlinən nəghatən u “nita nətin” in tol mīn-nulan: “nitən atip.” **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9

motaiu e nitan Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən ekotuwar ikin.

⁴ Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos wik apiəpiə kit. Kən Narmin Rəha Uhgın təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə otəsüwinən Jerusalem. ⁵ Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet minoatuwin, kən netəm rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e niməkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat min. ⁶ Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

⁷ Kən nego təmiet Taea maiu o nitan Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan piatimat min, kos nian kitəh. ⁸ Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətatig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusen təwir. Kən in tatol sepin lan e netəmin itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol min. ⁹ Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat.

¹⁰ Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgın əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus. ¹¹ Təmuwa məplan itimat kən mīləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən mēlis əfimən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgın təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi İaihlua min.” ¹² Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-İahau əskasik Pol məmə otəsüwinən Jerusalem.

¹³ Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, “?Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nikik o nuwinən ikin əh. İo esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi İərəmərə Iesu, məto iategəhan min məmə ekimis ron əpəh Jerusalem.”

¹⁴ Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, “Pəs İərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”

¹⁵ Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm motuwin Jerusalem. ¹⁶ Netəmin neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwin e nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

¹⁷ Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə okotəplan itimat. ¹⁸ Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə okotəplan Jemes. Kən elta min rafin rəha niməfak kəmotuwa. ¹⁹ Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin aɡin-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgın təmöl kəm İaihlua min.

²⁰ Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgın motən-ipən kəm Pol məmə, “İk ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotəskəlim pik Lou rəha Moses. ²¹ İlat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol min rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pişin pişin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə

ik nakatən kəm ilat məmә okəsəhg-ipənən nenətilat mīn, kən kəsətəu-pən mīnən kastom rəhatat. ²² Roiu əh ilat okotəto məmә ik nīnuwa ikin-u mətətig. ?Kən okotahro nulan əh-roiu? ²³ Təwīr məmә onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwīt ikin-u itəm kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgīn. ²⁴ Olawīg nəkəike mit ilat motuwīn, kən mōs-nəmtīn rəhalat nat megəh mīn rəha sakrifais, kən itəmat mīn ilat motol sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natol natimnat rafīn əh, kən netəmim okotitun məmә kateiua lam, mətō nīpahrienən, ik nataskəlīm əh Lou rəha Moses. ²⁵ Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihlua mīn itəm kotahatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmә ilat okəsotunən nita, ne nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat mīn, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mətō-inu nitan əpəh ikin e nīpətin, kən məsotolən təfagə e pətan.” ²⁶ Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwīt kotuwīn kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn məmә otən-ipən kəm pris mīn məmә nian kuwəh əh-ikin tətətig əh məmә Lou tatən, kən pris mīn okotol sakrifais kuwīt tinahmen-in netəm mīn əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlīm Pol əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn

²⁷ Nian tinuwa iuəhkīr o nian sepin itəm sakrifais rəha nafələn otol namnun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e nīməfak, kən kīnotos nīmanin netəmim rafīn əh, kən mōtaskəlīm Pol, ²⁸ motagət əfəməh lan məmә, “!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouin əpə itəm tatuwīn ikin mīn matagətun netəmim məmә okotetəhau kitat matən kəm ilat mīn məmә Lou rəha Moses in nat əpnəpin əm ne Nīmə Rəha Uhgīn. Kən mit netəm Kris neen u Iaihlua mīn motuwa ikin-u imətət pisin əm ikin e Nīmə Rəha Uhgīn, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən mīnol tinamkimik ikin-u.” ²⁹ Kəmotən nəhlan mətō-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nīkilat təht məmә okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm Isrel e Nīmə Rəha Uhgīn.

³⁰ Kən netəmim rafīn e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwīn kaskəlīm Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn. Kən pris mīn kotahtosig uəhai əm e nafiluə e Nīmə Rəha Uhgīn. ³¹ Nian kəmotalkut məmә okotohamnu Pol, kən etəm tətərəməərə e mopael mīn rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmә katol nat asol kit əpəh e taon. ³² Kən təmaut məmik rəhan neen mopael mīn ne netəm-iasol mīn lan motaiu motuwīn əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnəpin əm.

³³ Kən etəm tətərəməərə e mopael mīn təmuwa o Pol maskəlīm, kən magət e rəhan mopael mīn kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motəpəh o netəmim məmә, “?Etəmim pah u? ?Təmol nat tərət naka?” ³⁴ Kən nīmanin netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen koatən nəghatən pisin. Mətō-inu kīnotəruru ətuatip nəukəti nəghatən, kən nagətən tinəpət. Etəm tərəməərə e mopael mīn apon tinəruru məmә kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopael mīn məmә otīlās Pol kan e nīmə rəhalat.

³⁵ Nian Pol tinategupər-egupər məmә otuwīn imə, kən mopael mīn kəmotəpən ron kīlās-ipər, mətō-inu netəmim nīkilat təmahməh pīk məmә okotoh. ³⁶ Ilat rafīn kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmә, “!Otohamnu! !Otohamnu!”

Pol tāmən nəwtain nəghatən

³⁷ Nian kəmotilas motuwın māmə okotegu-pən imə, kən tən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min māmə, “Iakolkeike māmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən etəm tərəmərə e mopael min tāmə, “?Nakahro mitun nəghatən Kris? ³⁸ ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apin itəm kotohamnu netəmim, kən motuwın kətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin?”

³⁹ Məto Pol tāmə, “Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Eməiir əpəh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh.” ⁴⁰ Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin mīləs-ipər nelmīn mefətutu ilat lan māmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel māmə,

22

¹ “Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat.”

² Nian kəmotəto māmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmīkə agin-əh, moatətəlig-in.

Kən tən māmə, ³ “Io noanol kit rəha Isrel. Eməiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, məto emepət u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wir io e Lou rəha tipitat min māmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Ughin tolkeike təhmen etəmat u-roiu. ⁴ Aupən ematoḥ netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətaskəlim ilat, nəman ne nīpitan, matəmki-pən ilat e kalapus. ⁵ Nəghatən min u pris asol agin ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən māmə nīpahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwın əpəh o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh māmə ekaskəlim netəm min əh rəha Iesu məmīk ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpīnən kəm ilat.

Pol tāmən-iarəp māmə təmahro mətəu-pən Iesu
(Wək 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “E nian mītgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkīr o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp təruən təruən, təmisi-pən e neai, masiəgəpīn-pīnə io ikin. ⁷ Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io māmə, ‘!Sol! !Sol! ?Təhro natol tərət kəm io nulan?’ ⁸ Kən ekəmə, ‘?Məto İəməərə, ik pah?’ Kən tāmə, ‘Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərət lan.’ ⁹ Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, məto kəməsotətoən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io. ¹⁰ Kən ekətəpəh ron māmə, ‘?İəməərə, ekəhro nulan əh-roiu?’ Kən İəməərə tən-ipa kəm io māmə, ‘Ətul maliwək muwın əpəh Tamaskes. İkin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-ipinə kəm ik natimnat itəm Ughin tinəmən rəkis māmə ik onəkol.’ ¹¹ Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.

¹² “Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətəskəlim wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiəi-in pik. ¹³ Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkīr ron io māmə, ‘Piak Sol, roiu

əh niğanəmtim otəwir min.’ Kən e nian əm əh, niğanəmtək təmaiir min enatəplan in. ¹⁴ Kən tən-ipa kəm io məmә, ‘Uhgın rəha tipitat min aupən, in təmitəpun rəkis ik məmә ik onəkıtun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən mətə ətuatip rəhan nəghatən e nöhlin. ¹⁵ Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəmətə kən məplan. ¹⁶ ?Kən roiu əh, nakatəsağın naka? Ətul muwin məfak-pən kəm İesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.’ ”

Uhgın təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmә netəm İsrel

¹⁷ Kən təmatən məmә, “Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. İkin əh, emuwin e Nimə Rəha Uhgın matəfak, kən məplan napılaiirən kit itəm Uhgın təmos-ipa. ¹⁸ E napılaiirən əh, eməplan İərəmərə tatən-ipa kəm io məmә, ‘Ətul uəhai əh-roiu ağın miet Jerusalem. Mətə-inu netəm ikin-u okul kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.’ ¹⁹ Mətə ekəmә, ‘İərəmərə, netəm əh kotitun wir məmә aupən ematuwin əpəh e nimə rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətəlis ilat mətəmki-pən ilat e kalapus. ²⁰ Kən nian netəmim kəmotəhtimnu Stipen, kən nitan təmaiü mətə-inu təmatən-iarəp ik. Mətə io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətəgien mətə-inu kotəht Stipen e kəpiel, kən mətehm rəhalat natimnat.’ ²¹ Mətə İərəmərə təmən-ipa kəm io məmә, ‘Uwin. Mətə-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm İaihlua min.’ ”

²² Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Mətə nian kəmotətə nəghatən əh, motəgət əfəməh məmә, “!Otilas-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwirən məmә otatig!” ²³ Kəmoatəkəike motəgət əfəməh motərağın əpnəpin əm rəhalat natimnat, moatəmik nimoulul katərağın əpnəpin əm. ²⁴ Kən etəm Rom itəm tərəməre mopael min tən məmә okilas kən əpəh e nimə rəha mopael min. Kən təmə okalis mətə-inu tolkeike məmә Pol otən kəm in məmә netəmim kotəgət pik lan nəhlan o naka.

²⁵ Mətə nian kəmoatietain wir Pol məmә okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh kit rəha mopael min itəm tatətul iuəhkır ron məmә, “!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatip məmә onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?”

²⁶ Nian etəm-iasol rəha mopael min təmətə nəghatən əh, təmuwin məplan etəm tərəməre elat mən-ipən kəm in məmә, “!Ei! !Okəmә naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!”

²⁷ Kən etəm tərəməre e mopael min əh tətəpəh o Pol məmә, “!Ei! Ən wir-tu məmә ik etəm Rom pahrien o kəp.”

Kən Pol tən məmә, “Əwəh. İatən pahrien.”

²⁸ Kən etəm tərəməre e mopael min təmə, “Emətou mənı pik o nəghan-inən io məmә ekuwa io etəm Rom.”

Mətə Pol təmə, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.” ²⁹ Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmә okotalis Pol kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmә Pol in etəm Rom, kən təməğın mətə-inu tınəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

³⁰ Kən lawıgin, kən etəm tərəməre e mopael min əh tolkeike məmә otitun ətuatip məmә təhro netəm İsrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kıkis rəkis sen lan, kən maun-in pris əsol min ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha

netəm Isrel māmə okotəpələh kəghat, kən muwīn mīlās Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

¹ Kən Pol tāmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən māmə, “Piak mīn. E rəhak nəmegəhən aupən mətəarus-pa u-roiu, esətoən māmə nīkik otəgin māmə emol nat tərət kit e nīganəmti Ughin.” ² Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkīr ron māmə kit otem-pən nohlin. ³ Məto Pol tāmən-ipən kəm in māmə, “!Ughin otol mihin mīn lam! Ik nakahmen e nīmə itəm kəmol pen lan tərūən pīk əm ihluə, məto tamkīmik əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən māmə kit otem io? Ik nīnətgəhl rəkis Lou əh.”

⁴ Netəm koatəpələh iuəhkīr o Pol kotəmə, “?Tahro natəghat rat e pris asol agin rəha Ughin?”

⁵ Kən Pol tāmə, “Piak mīn. Io esitun agin-əhən māmə in pris asol agin rəha Ughin. Məto io ekitun māmə Naoa Rəha Ughin tatən nəhlan māmə, ‘Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət lam.’”

⁶ Kən tāməplan māmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi mīn, kən nəwtain məsin ilat Farisi mīn. Kən in tāməghat əfəməh māmə, “Piak mīn. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik mīn, ilat Farisi mīn. Məto netəm u kotolkeike əm māmə okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat māmə etəm tāmimīs otəpanəmegəh mīn.”

⁷ Nian tāmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi mīn kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən mīnotəhap ilat mīn, mīnotol nənən kəiu. ⁸ Məto-inu Satusi mīn koatən māmə nian etəmim otimis, okol təsəmegəh mīnən. Kən moatən māmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi mīn koatən māmə, nat mīləhal əh, in nīpahrienən.

⁹ Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pīk ron. Kən nəghatən rəhalat tāmər muwīn ilis.

Kən iəgətu n mīn neen rəha Lou u Farisi mīn, kəmotən əskasik māmə, “Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nīpahrienən māmə narmin kit o nagelo kit tāməghat kəm in.”

¹⁰ Kən nərgəhəuən tāməskasik pīk. Kən etəm tərəmərə e mopael mīn əh, təgin māmə okəmə okotilās Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopael mīn māmə okotuwin kilās-irəkis Pol kilās kan mīn əpəh iməlat ikin.

¹¹ Kən lapin əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in māmə, “Nat əh, nat əpnəpin əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin mīn əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion māmə okotohamnu Pol

¹² Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion māmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit māmə okəsotəgwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Ughin otoh ilat kotimis. ¹³ Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh. ¹⁴ Kən kəmotuwīn o pris asol mīn, ne netəm-iasol mīn rəha nīməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat māmə, “Emotol nəniəkisən kit māmə esotunan nat kit mətəarus ekotohamnu Pol. ¹⁵ Kən itamat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopael mīn rəha Rom motətapəh

ron māmə, otəkəike mīlās mīn Pol muwa u ikin-u, kən moteiua lan māmə onəkotəplan o natimnat mīn əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaig e suatip kətalkəlik māmə okotilās kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu.”

¹⁶ Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təməto nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopael mīn ikin mən-iarəp kəm Pol. ¹⁷ Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael mīn tuwa, kən tən-ipən kəm in māmə, “Awi, okol nakit etəm alua u muwin tehm etəm tərəmərə e mopael mīn. In tatos nəghatən kit māmə otən kəm in.”

¹⁸ Kən mopael əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in māmə, “Suah u Pol itəm tətətig e kalapus, təmaun-in io māmə oekit etəm alua u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit māmə otən kəm ik.”

¹⁹ Kən etəm tərəmərə e mopael mīn əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mətəpəh ron māmə, “?Naka əh nakəmə nakehm io ron?”

²⁰ Kən suah un təmə, “Netəm-iasol mīn əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis māmə olawig kotuwa kətapəh ron ik māmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiua-in ik māmə kaonsel tolkeike māmə otəplan wir mīn-tu nəghatən mīn rəha suah əh. ²¹ Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa katəhluaig e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nənəkisən kit māmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən mīnoatətul matip əm əh-roiu māmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”

²² Kən etəm tərəmərə e mopael mīn apon təmə, “Əsən mīnən kəm suah kit māmə nəmən-ipa nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

²³ Kən etəm tərəmərə e mopael mīn taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau māmə, “Okian muən kəm mopael mīn ilat rafin fo-hanrit-sepinte māmə okotətul matip o nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin. ²⁴ Kən mətəkəike kilās hos neen māmə Pol otəpələh elat, kən motilās motuwin kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wir māmə okəsolan nat kit lan e suatip.”

²⁵ Kən etəm-iasol rəha mopael mīn təməte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un māmə okotilās kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən māmə,

²⁶ “Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.

²⁷ Suah u, noanol mīn rəha Isrel kənotaskəlim rəkis, kən iuəhkir kotohamnu. Məto io eməto māmə in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopael mīn kilās-irəkis olat. ²⁸ Emolkeike māmə ekegəs-in-tu māmə nat naka təmol təsətuatipən itəm koatəplan-pən lan, mol kotilās motuwin e kaonsel rəhalat. ²⁹ Kən eməplan māmə in təsolən nat tərət kit ne itəm otimis ron, o māmə otuwin o kalapus ron. Nəghatən mīn itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou. ³⁰ Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io māmə netəm Isrel koatol anion noa kit māmə okotohamnu, kən nīkik təht māmə təwir māmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in māmə okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərət mīn itəm koatəplan-pən lan.

Inəh namnu rəhak nəghatən.”

³¹ Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəməərə elat təməən mihin. Kəmotiləs Pol motuwın e taon əh Antipatris lapın. ³² Kən lawiğin, mopael min itəm kəmotaiu e hos min, ilat əm kotiləs Pol motuwın. Kən mopael neen min kəmotitəlig-pa iməlat ikin. ³³ Mopael min əh kəmotiləs motuwın əpəh Sisaria, kən motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmin. ³⁴ Nian kapman u təməfin naoa, kən mətapəh o Pol məmə, “?Ik etəm hiə?” Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia, ³⁵ in təməən məmə, “Nian netənim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil.” Kən mən-ipən kəm rəhan mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

¹ Nian faif tinuwın rəkis, kən pris asol agın, nərgin u Ananaeas, təmuwın Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən motuwın kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən. ² Kən kəmotəun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən nəghatən min rəhalat kəm Filiks məmə, “Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmə otol nəməgəhən ne natigən rəhatimat təwir. ³ Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron. ⁴ Esotolkeikəən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə onakasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.

⁵ “Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərət kit. In nəukəti nəratən tepət e ikin min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret. ⁶ Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgın tamkimik e niganəmti Uhgın, kən ekotaskəlim.† ⁸ Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətəən nəghatən min u tiet e nohlin itəm iatən-ipinə kəm ik.”

⁹ Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə, “Nəghatən min rafin əh, in nīpahrienən.”

Pol təmuhalpın nəghatən

¹⁰ Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat məmə, “Etəm-iasol Filiks. Io ekitun wir məmə ik nəmətakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup tepət rəkis. Kən tol nəhlan nikik tagien məmə ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik. ¹¹ Io emuwın Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwın məfak. Kən ik nəkitun natətapəh-inən nat u məmə in nīpahrienən o neiuəən. ¹² Netəm u koatətu-pa

* **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot. **24:5:** Wək 17:6 † **24:6:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpın nəghatən u matən məmə, “Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. ⁷ Məto Lisias itəm tərəməərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netənim kəmotəuw rəkis min suah u otimat. ⁸ Kən mələhəu nənən kit məmə netənim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik.”

24:6: Wək 21:28-30

nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmә ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgın. Kən məsotəplanən məmә iatol netənim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon. ! Kəp! ¹³ Kən okol təsəgəton ətuatipən kəm ik məmә nəghatən itəm koatən lak u-roiu in nıpahrienən, mətə-inu in neiuəuəən.

¹⁴ “Mətə ekitun nən-ıpinən kəm ik məmә nıpahrienən məmә nian iatətu-pən Suatip Rəha İesu itəm netəm Isrel kotəmә in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgın rəha tipitimat min, kən io iatən nıpahrienən e nəghatən min itəm kəmәte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən. ¹⁵ Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgın məmә in otol kəm netəm kəmotimis məmә okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiah əm itəm nıkilat tatəht. ¹⁶ Mətə-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmә ekol nat naka itəm io ekitun məmә tətuatip e nıganəmti Uhgın ne netənim.

¹⁷ “Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min məmә ekos mənı muwın kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgın. ¹⁸ Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e nıganəmti Uhgın, kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgın. Kən sənəmә itimat netənim tepət, kən məsotərgəhəu minən. ¹⁹ Mətə netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ıkin e nian əh. Kən okəmә koatos nəghatən kit tərət lak, təwir əm məmә ilat okotuwa kətul e nıganəmtim kən-ıarəp. ²⁰ Mətə okəmә kəpə, təwir məmә netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u, okotən-ıpinə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e nıganəmti kaonsel rəhalat. ²¹ Kəmotetəhau io o nəghatən kitiah əm məmә nian emətul aupən-in elat, magət əfəməh elat məmә, ‘İtəmat nakotakil io u-roiu mətə-inu io iatən nıpahrienən məmә netəm kəmotimis okotəmegəh min.’ ”

²² Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha İesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmә, “Nian Lisias u etəm tərəməre e mopaël min otiet-pa ikin-u, kən epanos-ıpinə nəghatən e nəpələhən u-roiu.” ²³ Kən Filiks təmən-ıpən kəm etəm tepət e mopaël min məmә okoatehm wir Pol kən təmegəhan-in rəhan min məmә kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

²⁴ Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ıpən kəm ilat məmә okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ıpən nolən min rəha nahatətəən e Kristo İesu. ²⁵ Kən Pol təmatən-ıarəp rəhan nıpəgnəmtin min kəm ilau məmә otıuw rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit tatəməmə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgın otakil netənim lan, kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmә, “Tinahmen. İet əh. Okəmә ekos nian kit min, kən panaun-in min ik.” ²⁶ Kən nian tepət tatən-ıpən məmә Pol otuwa matuəghat, mətə-inu in tolkeike məmә otəto Pol, mətə nat kit min, nıkin təht məmә okəmә naka Pol otos-ıpən mənı neen kəm in pəs in tahl-ıarəp.

²⁷ Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətətig əm e kalapus məmә otol niki netəm Isrel tətagien.

25

Pol təmapəh məmә otəplan Sisa

¹ Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisi, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem. ² İkin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmә Pol təmol təsətuatipən. ³ Kəmotəpəh məmә Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmә otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmә okotohamnu Pol e suatip. ⁴ Məto Festas təmə, “Pol otətig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin. ⁵ Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmә Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io.”

⁶ Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmә okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin. ⁷ Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətuwin rəhalat nəghatən məmә koatən pahrien. ⁸ Kən Pol təmuhalpən nəghatən rəhalat məmә, “Esolən nat kit tərət e Lou rəha netəm Isrel, ne Nimə Rəha Uhgin, ne Sisa u tərəmərə e ikin min.”

⁹ Məto Festas tolkeike məmә otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmә, “?Nikim tagien məmә onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?”

¹⁰ Kən Pol təmə, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip məmә onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmә esolən nat kit tərət e netəm Isrel. ¹¹ Okəmә emətgəhl lou o emol nat kit tərət məmә ekimis ron, kən okol esəpəhən kəm ik məmә, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmә nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tikə məmә otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmә Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak.”

¹² Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmin itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmә, “Ik nəmən məmә nakolkeike məmә onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa.”

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

¹³ Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis, ilau kəmuea Sisaria məmә okuəplan Festas muən təwir kəm in. ¹⁴ Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmә, “Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmiləs-ipən. ¹⁵ Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nıpəgnəmtin neen lan məmә tatol təsətuatipən motəpəh məmә ekən-iarəp məmә in təmol tərət kən otos nalpınən ron. ¹⁶ Məto emən-ipən kəm ilat məmә, ‘İtimat netəm Rom sənəmә nolən u rəhatimat məmә okotegəhan-in əm etəmin tuwin

e nelmi netəmim itəm koatən māmə təmöl nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpın rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’ ¹⁷ Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən moatun-in min Pol māmə otuwa mətul aupən. ¹⁸ Nian rəhan tikimır min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən māmə təmöl nat naka tərət itəm nikik təmātəht māmə okotən mihin. ¹⁹ İlat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgin u İesu, itəm Pol tatən māmə suah əh tatəmegəh. ²⁰ E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol māmə, ‘?Tahro, nikim tagien māmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən min itəm katən lam?’ ²¹ Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh māmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən māmə rəhak netəmim okoatehm wir mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa.”

²² Kən Kig Akripa təmən kəm Festas māmə, “İo min iakolkeike māmə ekəto nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas təmə, “Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən.”

²³ Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatərəməbə e mopael min, ne netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol min rəha nisaiiən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael min māmə okotuwin motiləs Pol motuwa. ²⁴ Kən Festas təmə, “Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak māmə təsəwirən māmə ekegəhan-in suah əh tatətig, məto təkəike mimis. ²⁵ Məto io esəplanən nat tərət kit lan ne, itəm ekol nalpınən kəm in e nımisən. Məto nian in təmətapəh māmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nikik təht māmə ekegəhan-in. ²⁶ Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u māmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa māmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin. İakolkeike māmə ik onakehm min-tu kən mıtun natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa. ²⁷ Ekitun māmə təsətuatipən māmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in māmə nat naka təmöl tərət.”

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

¹ Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol māmə, “İk nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam.” Kən Pol təmİLəs-ipər nelmın mefətutu ilat lan, kən muhalpın rəhalat nəghatən mən māmə, ² “Kig Akripa. Nikik tagien pik agin roiu māmə ekətul e niganəmtim, kən mən-iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak. ³ Nikik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e natimnat min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.

⁴ “Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən māmə tahro nulan e rəhak natigən, nian ematakəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-pa uarisig emuwın Jerusalem. ⁵ Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nikilat tagien, kotitun nənən māmə

io Farisi kit nian ematakəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi min, ilat koatətəu-pən wir ağın Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netənim rafin. ⁶ Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən min məto-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgın təmol aupən ilat tipitimat min. ⁷ Nəniəkisən u kitəh əm itəm netəm tuelef noanol min rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm Uhgın lapin ne e nərauiəgən məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak nəhlan, məto təhro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən min əh lak? ⁸ ?Təhro tiəkis pik otəmat o nənən niphahrienən məmə Uhgın titun nolən etəm təmimis təmegəh min?

⁹ “Aupən, io min eməplan məmə tətutəp məmə ekol natimnat tepət pəs mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret. ¹⁰ Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netənim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io emegəhan məmə in nat təwir ağın kit. ¹¹ Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol nalpənən kəm ilat matol məmə ilat okotən rat Iesu. Nənik təmətahmə pik ematətəhau ilat, kən matitəp ilat nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min, məto ematitəp əh ilat.”

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu

(Wək 9:1-19; 22:6-16)

¹² Kən Pol təməkəike matən məmə, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes məmə ekol nat əh. Pris asol min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io məmə ekəike mol. ¹³ Kig Akripa, e nəlugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koatuarisig-in io. Nəgəhagən əh, tatuəp taprəkis-in mītgar. ¹⁴ Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən Isrel məmə, ‘Sol! Sol! ?Təhro nakatol tərət pik kəm io nulan? Nolən əh in tətərəkən atip əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkəuən, kən nakahmen e kau itəm kəmaru e nig kəməgət təsilə lan, məto in tatol wael, kən nig təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.’ ¹⁵ Kən ekətapəh ron məmə, ?Məto İəməmə, ik pah un?”

Kən İəməmə tən-ipa kəm io məmə, ‘Io Iesu itəm nakatol tərət lan. ¹⁶ Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etənim. Kən onəkən-iarəp kəm netənim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan. ¹⁷ Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi İaihlua min itəm io ekahl-ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat. ¹⁸ Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgın. Kən Uhgın otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən niphahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgın tinəmitəpun rəkis ilat.’ ”

Pol təmən rəhan wək

¹⁹ Kən Pol təməkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgın təmən kəm io e nat kit təhmen e napiləirən. ²⁰ Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u İaihlua min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgın, kən motol natimnat itəm

tatəgəṭun māmə kəmotəuhlin pahrien ilat. ²¹ Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Ughin motolkeike māmə okotohamnu io.

²² Məto Ughin tətasiṭu lak nian rafin mol iatəṭul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəməəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Ughin kəmoatən māmə otəpanol mihin. ²³ Kəmotən māmə Kristo əh itəm Ughin təmən māmə otahl-ipa, in otəto nahməən e nīpəṭin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nīmīsən, kən otəgəṭun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihlua min, māmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Ughin otosmegəh ilat.”

Pol təmalkut māmə Kig Akripa otitun Iesu

²⁴ Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan māmə, “!Pol ik ninətalməl! !Rəham nitunən tinəfəməh pik aḡin, kən roiu əh rəhm-kapə natitələu!”

²⁵ Məto Pol tən-ipən kəm in māmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən min u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nīpahrienən. ²⁶ Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun māmə in titun rəkis natimnat min u. Ekitun māmə in təmos rafin nəghatən min əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikin. ²⁷ ? Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nīpahrienən e nəghatən itəm ien min rəha Ughin kəmotəṭe? Ekitun māmə ik nakatən nīpahrienən elat.”

²⁸ Meto kig tən-ipən kəm Pol māmə, “?Nikim təht māmə e nian əkuəkir əm huə roiu, nəkitun niuw-pamən io māmə io ekuwa Kristin kit?”

²⁹ Məto Pol təmə, “Nat əpnəpən əm māmə in nian əkuəkir o in nian əfəməh, iatəfak-pən kəm Ughin māmə sənəmə ik pisin əm, məto netənim rafin itəm kəmotəto rəhak nəghatən roiu, Ughin otosmegəh ilat, kən māmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəməlis io lan, esolkeikeən māmə okəlis itəmat lan.”

³⁰ Kən Kig təməṭul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netənim rafin itəm koatəpələh, ³¹ kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min māmə, “Suah əh təsolən nat kit tərət māmə in otimis ron o muwin e kalapus ron.”

³² Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas māmə, “Nəkitun nahl-iarəpən suah əh, məto in əmun in tolkeike māmə Sisa otakil rəhan nəghatən.”

27

Mopael min kəmotit Pol motuwin Rom

¹ Nian kəmotegəhan māmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen min e nelmī etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin u Julias. In tatəməmə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən māmə, “Mopael Rəha Sisa.” ² Kən nego kit təmīet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig māmə otitəlig-pən min əpəh Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təməṭəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka. ³ Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in māmə otuwar muwin məplan rəhan neen netənim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wīr Pol.

⁴ Kən ekotiet min ikin əh, kən nīmətag tatiləs itimat, kən motitələu e nīkali nitən əh Saepras itəm nītəhəi təməlinu ikin. ⁵ Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera. ⁶ Ikin əh, etəm

tərəmərə mopaël min təmuwin məplan nego kit itəm təmiet Aleksantria matuwın Itali. Kən təmki-pən itimat lan.

⁷ Kən emotiet min, mətə e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsin məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkir, mətə tiəkis, mətə-inu ioatıləs pikən nımətag, kən okol esotaiuən motuwın təhmin. Kən ekotaiu e nıkalın pis ikin məmə ekotuwin Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh, ⁸ emotaiu ipar ipar əm, mətə tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmə, Pasis Wir, iuəhkir o taon əh Lasea.

⁹ Mətə-inu emotərəkın əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o nuwinən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha nıamitə, kən itəhəi tərət. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tinuwa rəkis minuwın e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə okotətə wir ilat, matən məmə, ¹⁰ “Piak min. İatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat. Timətig əm məmə itəhəi otərəkın kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat min okotimis.”

¹¹ Mətə etəm-iasol rəha mopaël min tatətəlig-in pik etəm tatıləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol. ¹² Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən mətə-inu nian əh, in nian nitəhəi tətəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet. Nikilat təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kaiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsəuən.

Nımətag asol təməh ilat

¹³ Kən nımətag wir kit tınatısı-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht məmə nımətag əh inəh kotolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit. ¹⁴ Mətə təsuwəhən, nımətag asol kit tınatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae, tatısı-pən e nəptən apon, ¹⁵ minatıləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən mıləs pikən nımətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nımətag tatıləs itimat.

¹⁶ Emotuwin-pa Koata ikin e nıkalın pis ikin. İkin əh emotəhluaig ikin məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nəhgilat təmikə o nıləs-ipərən pot. ¹⁷ Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kiətain tiəkis məmə otaskəlīm nego. İlat kəmotəgin mətə-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnım pik, kən nikilat təht məmə nego otıləs pikən nıməkləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-ıəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nımətag tıləs nego matuwın. ¹⁸ Kəmənlawigin kən nımətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego. ¹⁹ Kəmənlawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego təhmen e təulə ne neen min. ²⁰ Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapın. Kən nımətag təmatol əm nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.

²¹ Nian eməsotəgwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatigən e nəratən u kən məsotərəkınən natimnat tepət. ²² Mətə roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin u təsimisən, mətə nego əm otərət. ²³ Nagelo kit rəha Ughin rəhak itəm iatəfak kəm in təməni-pa nəghatən u kəm io ehnaipən məmə, ²⁴ ‘Pol.

Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəm̄ti Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uhgin təwır, kən nikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.’ ²⁵ Kən Piak min, əsotəginən. Io etahətətə e Uhgin məmə natimnat min rafin otol əm məmə inu ne nagelo təməni-ipa mihin kəm io. ²⁶ Məto nimətag otıləs-ıpar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.”

Nitəhai təmiləs-ıpar nego

²⁷ Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tıləs nego muwin əpəh e nitəhai asol Metiterenian. Kən e nalugı nian lapin, netəm koatol wək e nego, nikilat təht məmə enoatuwa iuəhkır o nəptən kit. ²⁸ Kən kəmotətu-pən nat figəm kit əpəh e nıpəgnəm̄ti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-tu məmə lokamnım o lokıpar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagan tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-əhlman min, məto tinahmen e negopagan ilat rafin tuente-eit əm. ²⁹ Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otıləs pıkən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuwıt əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm. ³⁰ Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən motıləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuwın əpəh e nohlin nego kəmki-arəp min iagke neen. ³¹ Məto Pol təməni-ıpən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne mopael min məmə, “Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat.” ³² Kən mopael min kəmotətətip təulə, kən pot tiet-pən itəhai.

³³ Tinuwa iuəhkır əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə okotəkəike kəgwən. Təməni məmə, “E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit. ³⁴ Kən roiu iatən-ıpinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən. Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsətigən e nəratən.” ³⁵ Kən Pol təməmik pıret, kən mətul əupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhgin, kən məmkas mun. ³⁶ Kən nikilat təməwir minoatos nəgwənən minoatun. ³⁷ Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego. ³⁸ Nian ilat rafin kəmotəgwən rəkis, kən motəmik pak flaoa min kəmki-arəp e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs niməkləkil

³⁹ Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə eno-tuwa iuəhkır o nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u niməkləkil kit əh-ikin. Kən nikilat təht məmə okotıləs-ıpar nego əh-ikin. ⁴⁰ Kən kəmotətətip təulə e iagke min kəpəs ilat kotamnım itəhai. Kən motikis rəkis təulə min itəm kəməlis ətain nuwəə asol min lan ikin katıləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən əpəh əupən məmə nimətag otıləs nego muwar. ⁴¹ Məto ikin əh lokıpar məsin, kən nohli nego təmaru niməkləkil, nego təməruru nəloalən. Kən nitəhai tinatəhap-əhap naunisin nego.

⁴² Kən mopael min kınəatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u nego tatəmik ilat məta neen kotagim. ⁴³ Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ıpən kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotətipən paupən əpəh itəhai, moteai par. ⁴⁴ Kən mən-ıpən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik nimismisi timpa ne nəwtain nego min itəm nitəhai tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit təsimisən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

¹ Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta. ² Netəm ikin əh kəmotəwır pik otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik, nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat. ³ Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmərgətəin məmə otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus. ⁴ Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat min məmə, “Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsimisən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh.”

⁵ Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik təmus otəto nahməən. ⁶ Netənim nikilat təht məmə nıpəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiu, tisi-pər morin mımis. Kəmoatəpələh kətəlkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nikilat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.

⁷ İkin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm tatəməmə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol təwır kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil. ⁸ Kən əmun tata rəha suah apən Puplias, tinatimis matəpətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nımisən rəhan təwır min. ⁹ Nian netənim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nıtən un itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwır. ¹⁰ Netəm ikin əh, kəmos-ıpa natimnat tepət kəm itimat. Nian enoatol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

¹¹ Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf əpən narmı uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis. ¹² Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil. ¹³ Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nımətag iasi-pis tinatēlel nat, kən ekotiet mətaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli. ¹⁴ İkin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotəpəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitəh. Kən uarisig emotaliwək əm motuwin əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

¹⁵ Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nımə makit ikin rəhan. İkin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwıwi Uhgin, kən nıkin təmagien mər ilis. ¹⁶ Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətatig pisin əm e nımə kit, pəs mopaēl kit tatehm.

Pol təməniarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

¹⁷ Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ıpən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha İsrəl məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təməniarəp kəm ilat məmə, “Piak min. İo eməsolən nat tərət kit e netəm imətat ikin, ne

kastom rəhatat itəm tipitat min kəmotəgəṭun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom. ¹⁸ Kən netəm Rom kəmotəpəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io. ¹⁹ Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərət e natimak min.

²⁰ “Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”

²¹ Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərət neen lam. ²² Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kınatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin.”

²³ Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətətig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wir kəm ilat nərəməərən Rəha Ughin. Kən matən min Lou rəha Moses ne ien min rəha Ughin, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu. ²⁴ Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nıpahrienən lan. Məto neen kəsotənən nıpahrienən lan. ²⁵ Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm Narmin Rəha Ughin təmos-ipən kəm ien rəha Ughin u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat min aupən, in tətuatip əm. Ughin təmən kəm ien məmə,

²⁶ ‘Uwin mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Ughin iatən məmə,

“Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsoṭitunən nian kit ne.

Kən onəkotəplan motəplan motəplan,

məto okol nəsoṭitunən nian kit ne.”

²⁷ In tol min-nulan məto-inu nıkilat tiniəkis rəkis.

Kəmotəhtosis-in mətəlgilat ne niganəmtilat.

Məto okəmə kəsotolən nəhlan,

okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e mətəlgilat,

o kotitun nitunən e nıkilat,

kən motəuhlin ilat motəhatətə lak,

kən məmə ekol ilat kotəwir min.’ ”

²⁸ Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wir məmə Ughin təmol suatip u rəhan o nosmegəhan netəmin. Tınuwin rəkis o İaihlua min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nıpahrienən lan.”*

³⁰ Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nımə əh mətətig lan. Kən nıkin tətəgien o netəmin rafin itəm koatuwa moatehm. ³¹ In təməkəike matən-iarəp nərəməərən Rəha Ughin, kən matəgəṭun əskasik ilat e nam-nusən təwir rəha İəməərə İesu Kristo. Kən suah kit tıkə məmə otən-ıəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

28:18: Wək 26:31 **28:19:** Wək 25:11 **28:20:** Wək 26:6-7 **28:22:** Wək 24:14 **28:27:**

Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatılpin nəghatən u matən məmə, “29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təmən kitıəh kitıəh kən moatərgəhəu.”

Rom Naoa itəm Pol təmäte tuwın kəm iəfak mın ikin Rom Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Rom

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm iəfak mın itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol tatən məmә in tolkeike məmә otuwın mehm iəfak mın əpəh Rom, uarisig in təpanuwın e kantri u Spen. Məto aupən ikin, in otəkəike muwin mos mənı neen o nos-ipənən kəm ian-rat mın e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, İaihlua mın tepət, məto netəm İsrəl tepət mın.

?Təmäte naoa u o naka? Uarisig Pol tatuwin Rom, in tolkeike məmә ilat okotaupən motitun in, kən inəh, in təmäte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmә otən-iarəp suatip ətuatip rəha Ughin o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmә otən əsas məmә otahro mın nulan, İaihlua mın ne netəm İsrəl, ilat rafin okotuwa kitiəh əm e niməfak rəha Ughin.

Pol təməñ təwir kəm ilat

¹ Io Pol, u io slef kit rəha Kristo İesu. Ughin təmaun-in io məmә io aposol, kən təmitəpun mıləs-ipər io məmә ekən-iarəp namnusən təwir rəhan. ² Namnusən təwir u, in tinəmən-İəkis nuwəh rəkis e rəhan ien mın itəm kəmotatə-pən e Naoa Rəha Ughin. ³⁻⁴ Namnusən təwir əh tatəghat-in Nətin, İesu Kristo rəhatat İəramərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Ughin təməgətun məmә in Nətin ətuatip nian təmosmegəh in e nimisən e nəsanənən e wək rəha Narmin asim. ⁵ E Kristo, Ughin təmol təwir kəm io, mos-ipa kəm io wək wir məmә io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmә ekaun-in netəmim e niki İaihlua* mın e noanol mın rafin məmә okotən nıpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otıləs-ipər nərgi İesu. ⁶ Kən itəmat mın, Ughin təmaun-in itəmat məmә itəmat rəha İesu Kristo.

⁷ Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Ughin tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmә rəhan.

Pəs Ughin Tata rəhatat, ne İəramərə İesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwıran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmә otuwın məplan netəm Rom

⁸ Uarisig epanəghat, İakən tagkiu kəm rəhak Ughin e İesu Kristo otəmat rafin ağıñ-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatəən rəhatəmat. ⁹ Kən Ughin titun məmә e nian rafin iatəfak, kən məsaluınən itəmat. İatol pik wək rəhan e nikik rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətin. ¹⁰ Kən iatəfak məmә okəmә in nətəlīgən pahrien rəha Ughin, in oterəh e suatip kit məmә ekımnə məplan itəmat. ¹¹ İakolkeike pik məmә ekımnə məplan itəmat məmә ekawte-in kəm itəmat nəwıran kit rəha Narmin Rəha Ughin məmә otol itəmat nakotətul əskasik təhmin mın.

1:1: Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:5:** Nəghatən u “İaihlua” tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmә noanol rəha İsrəl. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 **1:7:** Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23

¹² Nipəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak min titun nasituən etəmat.

¹³ Piak min ne winik min, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak nətəligən təht məmə ekimnə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha lailuə min ikin pisin pisin min. ¹⁴ Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netənim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin. ¹⁵ Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.

¹⁶ İatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Ughin o nos-megəhən netənim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o lailuə min. ¹⁷ Tol nəhlan, e namnusən təwir, Ughin təmol əp suatip rəhan məmə Ughin tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netənim. E nahatətəən əm, Ughin tatol məmə netənim kotuwa motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Ughin itəm tatən məmə, “Netənim itəm kotətuatip e niganəmti Ughin e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilin.”

Neməha tatol Ughin o təfagə rat rafin

¹⁸ Məto Ughin e nego e neai tatəgətun rəhan neməha ne nalpənən o netənim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. İlat koatətlosig-in nipahrienən rəha Ughin e nolən rat min rəhalat, ¹⁹ məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netənim kotitun nitunən Ughin lan. Tol nəhlan məto-inu Ughin atip təməgətun ətuatip ilat lan. ²⁰ Okol netənim kəsotəplan ətuatipən Ughin e niganəmtilat. Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netənim rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nipahrienən məmə in Ughin, kən motitun nitunən məmə Ughin in təhrol nulan. O nat əh, etənim kit tikə itəm titun nənən məmə in təruru məmə Ughin təhrol nulan.

²¹ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnəpən ilat kəmotitun Ughin məsin, məto kəmotapəs nisaiiən məmə in Ughin, kən məsotənən kəm in məmə nikilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nikilat təmatəht nalpəkəuən alməl min məmə Ughin təhro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Ughin tolkeike məmə okotitun. ²² Nat əpnəpən ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialmə min, ²³ kən kəmotapəs nəfakən kəm Ughin itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsəmisən tətətig lilin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netənim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat meğəh min koataliwək o koatəkioah.

²⁴ O nat u, Ughin təməpəs ilat meğəhən-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nipətilat itəm tol əm naulisən. ²⁵ İlat kəmotapəs

1:13: Wək 19:21 **1:16:** Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24

1:17: Hab 2:4; Rom 3:21-22

1:19: Wək 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1

1:21: Efes 4:17-18 **1:22:**

Jer 10:14; 1 Kor 1:20 **1:23:** Dut 4:15-19; Sam 106:20

nīpahrienān rāha Uhgīn motaskəlīm neīueīuān, kēn moatəfak moatol wək kəm neai, ne nāptān, ne natīmnat rafīn itəm Uhgīn təmol, mətō kəmotapəs nəfakēn kəm Uhgīn. Mətō pəs kitat kotənwiwi in nian rafīn nāmnun tikā. Əwəh.

²⁶ O nolən mīn əh itəm netəmīm kəmotol kəm Uhgīn, təmapəs ilat, megəhan-in ilat māmə okotətəu-pən əm nolən rat mīn itəm nīkilat tolkeike māmə okotol e nīpətilat itəm tol naulisən əm. Nat əpnāpīn nīpitan mīn, mətō ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat mīn, kēn nat u in nat pīsīn e itəm u Uhgīn təmələhəu. ²⁷ Kēn e nolən ahmen-ahmen əm, nəman mīn, ilat kəmotapəs nītən rəhalat nīpitan mīn, moatolkeike pīk nəman pīsīn mīn. Ilat koatit atip ilat mīn itəm tol naulisən. Kēn Uhgīn təmos-ipən nālpīnən kəm ilat o rəhalat nolən rat aģīn mīn.

²⁸ Kēn nat kit mīn. Mətō-inu ilat kəsotolkeikeən māmə okotitun Uhgīn, in təmapəs ilat megəhan-in ilat māmə rəhalat nətəligən tāsītunən māmə nat kit in təwir o nat kit in tərāt, kēn megəhan-in māmə okotol nat itəm təsətuatipən māmə okotol. ²⁹ Nīkilat təmərīoah e nolən rat pīsīn pīsīn mīn rafīn, kēn ilat naumis, kēn ilat koategəs-in suatip o nərəkīnən netəmīm. Kēn nīkilat təmərīoah e nolən rat mīn əh: ilat koatetə netəmīm, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natīmnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neīueīuā, ilat koatol tərāt kəm netəmīm. Ilat koatən nīkali netəmīm, ³⁰ moatən rat netəmīm, ilat koatətəhau Uhgīn, ilat nāgət-irəkis, ilat nausit moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat mīn itəm netəmīm kotəruru əh. Ilat moatəht nəwīa tata ne mama. ³¹ Ilat nenīkə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmīm, kēn nat əpnāpīn ilat atip mīn neen, okul təsətəlig-inən nasəkən o nasituan e netəmīm. ³² Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgīn itəm tatən māmə netəm mīn u koatol nolən mīn əh, kotəkəike motīmīs. Mətō ilat koatəkəike e nolən mīn əh, kēn ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nīkilat tagien o netəmīm neen mīn itəm koatol nolən rat mīn əh, kēn moatīlās-ipər rəhalat nətəligən māmə okotol.

2

*Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat**

¹ Tol nəhlan, nat əpnāpīn itəmat netəmīm naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† mətō nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Kēn rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpīnən, mətō-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat mīn ahmen-ahmen mīn əm elat. ² Kēn kitat kotitun māmə nian Uhgīn tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmīm itəm koatol nolən mīn əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətəuatip əm. ³ Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmīm o nərātən rəhalat, mətō itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kēn okul nəso>tagīmən nian Uhgīn otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat. ⁴ ! Nīkitəmat təsəht pīkən nolən rəha Uhgīn! In tatol təwir pīk kəm itəmat, kēn məsetəhau uəhaiən itəmat, kēn rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Mətō itəmat nəkoatol nat əpnāpīn əm e nolən wīr mīn əh rəhan. Nəkotitun

^{1:27}: Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 * ^{2::} E ves mīn u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm İsrēl. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nīkilat təht māmə kotətuatip e niganəmti Uhgīn mətō-inu ilat noanol rəha İsrēl, kēn koatətəu-pən Lou rəha Moses. † ^{2:1}: Netəm İsrēl kəmotən māmə İaihlua mīn, ilat rafīn netəm kotərāt mətō-inu İaihlua mīn kəməsotosən Lou rəha Moses. ^{2:1}: Mat 7:1-2; Jon 8:7

o kəp, məmə tatol nolən təwīr mīn kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn.

⁵ Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mīn. Kən o nat u, nakotargətain neməha ne nalpīnən rəha Uhgīn otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpīnən rəhan e nian Uhgīn otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətəuatip. ⁶ Kən Uhgīn otos-ipən kəm netəmim kitiah kitiah tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotol. ⁷ Uhgīn otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətəuatip. Netəm mīn əh koatalkut pik o nolən nat wīr məmə Uhgīn otos-ipən kəm ilat nənwīwīən, ne nisīaiən, ne nəmegəhən itəm namnun tikə. ⁸ Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpīnən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin mənəaalat o nīpahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat mīn. ⁹ Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis mīn. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u o Iaihlua mīn. ¹⁰ Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wīr, Uhgīn otos-ipən nənwīwīən, ne nisīaiən, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol mīn rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua mīn. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu Uhgīn tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnəpīn ilat noanol rəha Isrel o Iaihlua mīn, ilat rafin okotos nat itəm tətəuatip olat, inu nalpīnən o nəwīrən.

¹² Uhgīn otol nalpīnən kəm Iaihlua mīn o nolən rat mīn rəhalat, nat əpnəpīn kəməsotosən Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmos Lou, Uhgīn otakil rəhalat nolən mīn e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan. ¹³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e niganəmti Uhgīn, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgīn otən məmə ilat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁴ Nīpahrienən, Iaihlua mīn kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian mīn neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətəuatip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nīkilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətəuatip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnəpīn kəsotosən Lou rəha Moses. ¹⁵ Ilat kotitun məmə nīpəti Lou əh-ikin rəha Uhgīn e nīkilat məto-inu nian ilat koatol təwīr, nīkilat tatəht məmə, “nolən u təwīr,” kən nian koatol nolən rat, nīkilat tatəht məmə, “nolən u tərət.” ¹⁶ Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgīn otən məmə Iesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən mīn itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən mīn ne nətəligən anion mīn. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən təwīr.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

¹⁷ Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in suatip rəha Uhgīn o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotitun Uhgīn, kən in titun mīn əm itəmat. ¹⁸ Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm Uhgīn tolkeike, kən itəmat nəkotitun suatip itəm tətəuatip wīr məto-inu Lou təməgətun itəmat lan. ¹⁹ Itəmat nakotən pik məmə nakoatit iganəmtin əpis mīn, kən itəmat nakotasiəgəpīn suatip rəha netəm koataliwək tapinəp ikin, ²⁰ kən moatəgətun ialməl mīn ne

nisualkələh.[†] Nakoatən nəhlan mətə-inu itəmat nakoatos Lou itəm nitunən ne nīpahrienən rafin koatatig lan. ²¹ Təwir əm nakoatəgətun netəm pisin pisin min. ?Məto tahro nəsoatəgətun atipən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotakləhən. ?Məto tahro nakotakləh? ²² Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat nakotakləh-in pətan? Nakoatətəhau narmi nat min kəməte e nig. ?Məto tahro nakoatakələh-in natimnat e niməfak rəha narmi nat min? ²³ Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətəghl Lou motərəkin nərgi Uhgīn? ²⁴ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, “!Netəm Isrel! Iaihlua min koatən rat nərgi Uhgīn o nolən tərət rəhatəmat.”

²⁵ Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwir okəmə nakoatətəu-pən Lou. Məto okəmə nakotətəghl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat. ²⁶ Okəmə Iaihlua kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgīn otəplan suah əh məmə kinəhg-ipən rəkis. ²⁷ Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nīpətilat, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat mətə-inu, nat əpnəpīn nəmotos pap Lou itəm kəməte, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətəghl Lou.

²⁸ Okəmə suah kit təmöl nolən rəha netəm Isrel e nīpətin, təsolən məmə in təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat kit rəha nīpətin. ²⁹ Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nīkin. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha nīki etəmim itəm Narmin əm Rəha Uhgīn tatol, məto Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatiləs-ipər nərgi suah əh, məto Uhgīn əm tatiləs-ipər nərgin.

3

Nian rafin Uhgīn tatol rəhan nəghatən

¹ Kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə nīpəti nəhg-ipənən suah kit, in sənəmə nat kit rəha nīpətin, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wir kit? ?Kən o nat naka in nat wir kit məmə suah kit in etəm Isrel?” ² !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wir agin e nolən min rafin! Nat tətəupən, Uhgīn təmələhəu-pən e nelmilat, nəghatən ətuatip rəhan. ³ In nīpahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgīn otəsolən rəhan nəghatən. ⁴ !Kəp! Nat əpnəpīn netəmim rafin e nətueintən koateiua, məto Uhgīn təseiuaən. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgīn tatəghat-in Uhgīn matən min-nulan məmə,

“Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip.

Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərət min, məto onatol win elat.”

⁵ Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, “Kitat koatol nolən itəm təsətuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgīn tatol tətəuati nian rafin. ?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgīn, məto in otol nalpīnən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən.” ⁶ !Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuaən! ?Okəmə nətəligən əh in nīpahrienən, kən Uhgīn otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən? ⁷ Kən kəm-naka suah kit otən

[†] **2:20:** Nian Pol tatən “iganəmtin əpis min,” ne “ialməl min,” ne “nisualkələh,” in tatəghat-in Iaihlua min itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən min əh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6 **2:29:** Dut 30:6; Kol 2:11 **3:4:** Sam 51:4

məmə, “?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəən otəgəṭun məmə Uhgín tatən əm nípahrienən, kən netəṁim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgín otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?” ⁸ Məto io ekatan məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən əlməl min nəhlan, netəṁim kotitun nənən məmə, “Pəs kotol nolən rat min məmə rəhatat nolən rat min okotə-in nəwírən.” Məto nəghatən u tərət. Nípahrienən, netəṁim neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəligən əlməl min nəhlan. Uhgín otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tətəuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətəuatip wir agin

⁹ ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgín otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in iaihlua min? !Kəp! Emən rəkis məmə nəsanənən rəha təfagə rat tatərəməmə e netəṁim rafin, netəm Isrel ne iaihlua min. ¹⁰ Inu tahmen e Naə Rəha Uhgín itəm tatən məmə, “Suah kit tikə itəm tətəuatip, kitiah agin huə ne tikə;

¹¹ Suah kit tikə itəm titun, suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgín.

¹² Netəṁim rafin agin kəmotəuhlin mantaalat o Uhgín, ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgín, suah kit tikə itəm in tatol nəwírən, kitiah agin huə ne tikə.”

¹³ “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag, Nəmilat təríoah e neiuəiuəən.”

“Poesen rəha sinek tətisi-pən e nohlilat.”

¹⁴ “Nohlilat təríoah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”

¹⁵ “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;

¹⁶ ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkín natimnat, kən moatol netəṁim koatəto tərət,

¹⁷ kən ilat kotəruu agin suatip rəha nəməlinuən.”

¹⁸ “Ilat kəsotəginən Uhgín, kən nisiaiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat.”

¹⁹ Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgín təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun nuhalpinən nəghatən itəm Uhgín otən. Kən netəṁim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgín məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat. ²⁰ Tol nəhlan, etəṁim tikə agin itəm Uhgín otən-iarəp məmə in tətəuatip e niganəmtin məto-inu in tətətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatipən e niganəmti Uhgín tatuwa e nahatətəən əm

²¹ Məto roiu, Uhgín tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəṁim okotuwa kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pişin əh. ²² Uhgín tatol suah kit tətəuatip e niganəmtin nian tətəhatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgín otol kəm netəṁim rafin itəm koatahatətə lan. Netəṁim rafin kotahmen-ahmen əm, ²³ məto-inu netəṁim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiah e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgín itəm təwir məhag-əhag, ²⁴ kən e nəwírən rəhan, Uhgín tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa

3:9: Rom 1:18—2:24; 3:23

3:12: Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20

3:13: Sam 5:9

3:13:

Sam 140:3 **3:14:** Sam 10:7

3:17: Aes 59:8

3:18: Sam 36:1

3:20: Sam 143:2; Rom

7:7; Kal 2:16 **3:22:** Kal 2:16

netəmim rəhan, tahmen e nalpəkauən rəhan. Ilat kəsotətouən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo Iesu təmətou suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nımışən rəhan. ²⁵ Uhgin təməhl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpinən ne neməha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu. Kən Uhgin tətəfəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgin təmol suatip əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatip ağin-əh, məto-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpinən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən. ²⁶ Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, məto təməhl-ipa Iesu məmə in otos nalpinən o təfagə rat min. Kən Uhgin atip əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e Iesu, ilat okotətuatip e niganəmtin.

²⁷ ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in tətuatip e niganəmti Uhgin, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəupənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin tatol etəmim tətuatip e niganəmtin e nahatətən əm rəhan. ²⁸ Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan nahatətən, məto sənəmə e nətəupənən Lou. ²⁹ Uhgin, in sənəmə Uhgin rəha netəm Isrel əm. In Uhgin min rəha Iaihlua min, ³⁰ məto-inu Uhgin kitiaəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiaəh əm, nahatətən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihlua min. ³¹ ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətən əh tatol Lou əh in nat əpnəpin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgin, kən e nolən əh, koatətəupən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

4

Uhgin təmol Epraham tətuatip e niganəmtin e nahatətən

¹ Epraham in nəukəti noanol min rəha Isrel aupən. Otətəlig-in-tu nat naka itəm Epraham təməhm məmə in suatip rəha nətuatipən e niganəmti Uhgin. ² Uhgin təmol Epraham tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir min rəha Epraham. Okəmə nolən wir min rəhan in suatip rəha nətuatipən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron. Məto e niganəmti Uhgin, okol Epraham təsausitən o nat kit, ³ məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Epraham təmatahatətə e Uhgin, kən Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətən rəhan.”

⁴ Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəməərə təsənən məmə rəhan nətouən in presen kit kəm in, məto iərəməərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək. ⁵ Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatip e niganəmti Uhgin. Kitat kotahatətə əm e Uhgin, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatip e rəhatat nahatətən. Uhgin pisin əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatip e niganəmtin. ⁶ Təfit in təmətəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə nəwirən pahrien otuwin o etəm itəm Uhgin tatən məmə in tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir itəm suah u təmol. In təmən məmə,

⁷ “Nəwirən pahrien tatuwin o netəm u Uhgin təməfəl rəhalat nolən rat, kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.

⁸ Nəwīrən pahrien tatuwīn o etəm u itəm İəramərə təsaskəlīmən e nīkin rəhan təfagə rat.”

⁹ ? Nīkitəmat təht məmə nəwīrən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-ipən ilat, netəm İsrəl, o nəwīrən pahrien əh, in min rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, İaihlua min? Əwəh, rəha İaihlua min. Ematən məmə, Uhgīn təmən məmə Epraham in tətuaṭip e niganəmtin məto-inu o rəhan nahatətəən. ¹⁰ ?Kən nəgəhan Uhgīn təmən kəm Epraham məmə in tətuaṭip, nian kīnəhg-ipən rəkis, o nian kəsəhg-ipənən əh? Uhgīn təmaupən mən nəhlan, uarisig kəpanəhg-ipən. ¹¹ Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgəṭun pahrien məmə in tətuaṭip e niganəmti Uhgīn e rəhan nahatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol nəhlan, in tata rəha netənim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə e Uhgīn. Kən in tatən məmə ilat koatəṭuaṭip e niganəmtin o nahatətəən rəhalat. ¹² Kən in tata rəha netənim neen min, ilat itəm kəməhg-ipən ilat. Məto in sənəmə rəhalat tata məto-inu kəməhg-ipən ilat, məto in rəhalat tata məto-inu ilat min koatətəu-pən suaṭip rəha nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-ipən.

¹³ Uhgīn təmol nəniəkisən kəm Epraham ne rəhan noanol min məmə nəṭueintən otuwa rəhan o nian kit. Məto Lou sənəmə suaṭip itəm nəniəkisən u otuwa mol nīpahrienən lan. In otuwa mol nīpahrienən e nəṭuaṭipən itəm təmisi-pən e suaṭip rəha nahatətəən. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkisən tatuwa mol nīpahrienən o netənim itəm koatəgile əm e Lou, kən nīkilat təht məmə ilat kotəṭuaṭip lan, kən suaṭip rəha nahatətəən in nat əpnəpīn əm, kən nəniəkisən nīpəṭin tikə. ¹⁵ Məto nəghatən u, in nīpahrienən: Lou tatən məmə nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn tatuwīn o netənim itəm koatəṭgəhl Lou, kən ikin min rafin Lou əh-ikin, netənim koatəṭgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nəṭəu-pənən Lou tatiuw-pa nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn, kən təsolən məmə nəniəkisən otuwa mol nīpahrienən.

¹⁶ Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nīpahrienən e nəmegəhən rəhatat e suaṭip rəha nahatətəən məmə nəniəkisən otuwa e nəwīrən itəm Uhgīn təṭawte-in kəm kitat, kən kitat kotitun nīṭunən pahrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha noanol min rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm min əm u itəm Uhgīn təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm min u, ilat min itəm koatətəu-pən suaṭip rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata. ¹⁷ Tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə, “Emol ik nakuwa ṭipi noanol təpət.” E niganəmti Uhgīn, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgīn u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəm kəmotimis, kən in ṭitun nolən natimnat e nat əgin tikə.

¹⁸ Nian Uhgīn təmən-iekis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol təpət, Epraham təmahatətə e Uhgīn mitun e nīkin məmə nəghatən rəha Uhgīn in nīpahrienən, nat əpnəpīn in ṭiekis əgin məmə nəniəkisən otuwa mol nīpahrienən. Uhgīn təmən məmə, namipīn min okotəpət motaprəkis. ¹⁹ Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnəpīn in ṭitun məmə nīpəṭin ṭinaguihl minahmen əm o nīmisan məto-inu rəhan nup iuəhkīr o wan-hanrit, kən ṭitun məmə Sera ṭinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən. ²⁰ Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən

4:8: Sam 32:1-2 **4:11:** Jen 17:10-11 **4:13:** Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 **4:14:** Kal 3:18 **4:15:** Rom 3:20; 5:13 **4:16:** Kal 3:7 **4:17:** Jen 17:5 **4:17:** Jon 5:21 **4:18:** Jen 15:5 **4:19:** Jen 17:17

rəha Uhgín. Nípahrienən, rəhan nahatətəən təməwíə muwa məskasík təhmin min, kən matos-ipən nənwiwíən kəm Uhgín. ²¹ In təmitun wir e nikin məmə Uhgín tatos nəsanənən o nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nípahrienən. ²² O nat əh inəh, “Uhgín təmən məmə Epraham in tətúatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan.” ²³ Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgín təmən məmə Epraham in tətúatip e niganəmtin,” kəməsətəən məmə rəha Epraham pisin əm, ²⁴ məto kəməte min məmə rəhatat, itəm Uhgín otən məmə kitat okotətuatip e niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu Iərəməərə rəhatat e nımisən. ²⁵ Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mımis o təfagə rat min rəhatat, kən Uhgín təmol in təmegəh min e nımisən məmə in otol suatip məmə kitat okotətuatip e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagienən

¹ Tol nəhlan, koatətig e nəməlinuən kitat Uhgín məto-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo. ² E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmík kitat kotuwa e niganəmti Uhgín məmə okotos nəwírən itəm Uhgín tətawte-in kəm kitat. Kən nəwírən əh, kotətig lan əh-roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgín. ³ Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotətig e nian əskasík min məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasík min kotasitu etat məmə okotətul əskasík e nəratən. ⁴ Kən nian koatətul əskasík, Uhgín, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə Uhgín nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasík e Uhgín. ⁵ Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasík e Uhgín ron, kotitun məmə okotuwa kol nípahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan kəm kitat, kən Narmin tatos-ipa nolkeikəən rəha Uhgín təríoah e nikitat.

⁶ Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian ətuatip itəm Uhgín təmən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgín. ⁷ E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətúatip. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwir agin o netəmin. ⁸ Məto Uhgín təməgəhun rəhan nolkeikəən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.

⁹ Tol nəhlan, Uhgín təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm təmai u nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nípahrienən, kitat kotitun wir məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpínən rəha Uhgín e nammun nian. ¹⁰ Nian kəmotol tikimír kitat Uhgín, məto in təmol kitat kotuwa iolin min e nımisən rəha Nətin. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wir məmə Uhgín otosmegəh kitat e nalpínən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh. ¹¹ Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitish kitat Uhgín e Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo, itəm Uhgín təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nımisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

¹² Aupən agin, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misi-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiah əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nəhlan, netəmim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat rafin koatol təfagə rat. ¹³ Nipahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgin təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou tikə, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgin təsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat. ¹⁴ Məto nat əpnəpin Uhgin təməsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat, netəmim itəm koatatig e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpanəpin netəm min əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafin kəmotimis.

E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuərisig in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tatuwin o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwin o netəmim rafin. ¹⁵ Məto nat naka itəm Uhgin təmos-ipa tol pisin agin e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiah əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto nat asol taprəkis, in nəwiran asol rəha Uhgin itəm in təməwte-in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwiran rəha suah kitiah əm u, Iesu Kristo. ¹⁶ Ekən min məmə, nəwiran asol rəha Uhgin itəm in təməwte-in kəm netəmim, in tol pisin agin e noa təfagə rat rəha suah kitiah əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiah əm, kən Uhgin təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpənən. Kən uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhgin təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmol məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁷ Nipahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiah əm, Atam, təmol nimisən tatəramərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitiah əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwiran rəha Uhgin itəm in təməwte-in əpnəpin əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgin tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lilin. Kən ilat Kristo, okotəramərə.

¹⁸ Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgin təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpənən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosən nəmegəhən lilin. ¹⁹ Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgin. Məto netəmim təpət okotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhgin.

²⁰ Uhgin təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwiran itəm Uhgin təməwte-in əpnəpin əm təmuwa iahgin təhmin min maprəkis, ²¹ məmə nəwiran otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmətəramərə e netəmim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwiran itəm Uhgin təməwte-in kəm kitat otəramərə, kən nəwiran əh otol məmə netəmim okotətuatip e niganəmti Uhgin, kən motos nəmegəhən lilin e Iesu Kristo rəhatat İəramərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

¹ ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwır məmə koatakəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwırən rəha Uhgın otəwıə mol iahgın təhmin. ² !Kəp, təsətuatipən! Nian təfagə rat tatalkut məmə otıuw-pən kitat tərət ikin, kən nikitat təike məht məmə, təhmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu. ³ Nəkotitun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətur məmə kitat kəmotuwa kitiah kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, təhmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u nipətin təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmimis. ⁴ Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in təhmen məmə kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, təhmen əm məmə Uhgın Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan.

⁵ Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiah kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitiah kitat min e nolən itəm Uhgın təmosmegəh in lan e nimisən. ⁶ Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkın nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmərə minən etat, ⁷ məto-inu etənim itəm təmimis, təsatig ahgınən nəsanənən rəha təfagə rat.

⁸ Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa. ⁹ Kotahatətə nəhlan məto-inu kotitun məmə Uhgın təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsımis minən. Nımisən təsərəmərə minən lan. ¹⁰ In təmimis mau kitiah əm, kən e nimisən rəhan, təmos-irəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otıləs-ipər nərgi Uhgın. ¹¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgın məmə onəkotıləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.

¹² Tol nəhlan, soteğəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətitəmat itəm otəpanımis nian kit. Soteğəhan-inən məmə nəkoatol nəwıə nətəligən rat rəha nipətitəmat. ¹³ Kən soteğəhan-in minən nolən nipətitəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto oteğəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgın, məto-inu itəmat netənim itəm Uhgın təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən oteğəhan-in nolən nipətitəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatig ahgınən Lou itəm təsəsituan etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatig ahgın nəwırən itəm Uhgın tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwırən əh, in otəsitə etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slef min rəha nolən ətuatip

¹⁵ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsərəmərəən etat, məto nəwırən rəha Uhgın itəm tətawte-in kəm kitat tətərəmərə etat. !Kəp, təsətuatipən! ¹⁶ Nəkotitun o kəp məmə, nian nakoteğəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol

nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgín, kən suatip u tatuwin o nətuatipən e niganəmti Uhgín. ¹⁷ Kitat koatənwiwi Uhgín məmə nat əpnəpín aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, mətə uarisig, e nikitəmat rafín nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan. ¹⁸ Uhgín təmíkis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nərəməərən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgín.

¹⁹ Iatəghat e nətəligən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəmiasol, mətə-inu nətəligən rəhatəmat təsahmənən o nitunən natimnat rəha Uhgín. Aupən ikín, nəmotegəhan-in noli-noli nipətitəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Mətə roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgín təmələhəu kalín məmə rəhan min. ²⁰ Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətəuatip e niganəmti Uhgín təsərəməərən etəmat. ²¹ ?Noan nəwírən naka nəmosos e nəmegəhan rəhatəmat o nolən tərət min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm! ²² Mətə roiu, Uhgín təmíkis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan nəwírən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgín e nikitəmat rafín. Kən nakoatos nəmegəhan lilín. ²³ Tol nəhlan mətə-inu nətəuən rəha təfagə rat in nimisən, mətə nat itəm Uhgín tatos-ipa in nəmegəhan lilín e Kristo Iesu rəhatat lərəməərə.

7

Lou təsərəməərən e kitat

¹ Piak min ne winik min. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min koatərəməərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm. ² Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmól marít, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Mətə okəmə iərman əh timis, kən lou rəha marít təsaskəlím minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit. ³ Mətə okəmə in tatətu-pən iərman pisin kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Mətə okəmə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marít təsaskəlím minən pətan əh, kən nat əpnəpín tatətu-pən iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.

⁴ Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, mətə-inu nínətol kitiah itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotimís itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimís, Lou rəha Moses təsaskəlím minən itəmat u-roiu. Uhgín təmíkis itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafín agín e Lou məmə Uhgín otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmən-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marít, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Mətə roiu, itəmat nakotətu-pən suah pisin u Kristo, itəm Uhgín təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətu-pən in məmə nakoatə noan wír, itəm in nolən təwír min itəm koatisiai-in Uhgín. ⁵ Nian nətəligən rat rəha etəmim* tətərəməərə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə

6:16: Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15 **7:4:** Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafín koatol təfagə rat mətə-inu nətəligən rat rəha etəmim tətətig e kitat rafín. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wír. Uhgín əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat.

okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tataht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm. ⁶ Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəməərən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgın, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgın.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

⁷ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat tərət məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat.” !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin, kən okol esitunan nolən əh məmə təhrol nulan.[†] ⁸ Məto təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis. ⁹ Aupən ikın, nian eməruru əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətatig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min maskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak. ¹⁰ Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh, məto nıpahrienən təmiuw-pa əm nimisən. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiua-in io. Nikik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak. ¹² Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgın, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgın motasim, motətuatip, motəwir motasitu e netəmim.

¹³ Kən okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat təwir, məto təmol məmə ekimis.” !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikik təmuwin o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərət agin-əh.

¹⁴ Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgın. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol. ¹⁵ Esitunan natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wir min itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatətəhau. ¹⁶ Ekitun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərət nat əpnəpın esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərət e nikik o təfagə rat u, in nəmtətin kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wir kit. ¹⁷ Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətətig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat min. ¹⁸ Ekitun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wir kit. Ekitun in nıpahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwir, məto okol esolən. ¹⁹ Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən

7:6: Rom 8:2; 6:4 [†] **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən “io,” məto nıpəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21 **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17

māmā ekol. ²⁰ Kən okāmā ekol nat naka itəm esolkeikeən māmā ekol, sənāmā io pahrien u iatol, mato in təfagə rat itəm tətətig lak tatol.

²¹ Tol nəhlan, iatəplan māmā nolən kit tatol wək e nāmegəhən rəhak nian rafin. Nolan əh tol nəhlan māmā, nian iakolkeike māmā ekol nat wir, mato təfagə rat huə iuəhkir ron io tatiuw-pən io e təfagə rat. ²² E nikik rafin, iakolkeike Lou rəha Ughin, ²³ mato iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nāmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol māmā io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nāmegəhən. ²⁴ !Kəsi, iatəto tərət pik agin! ?Karmə pah otıləs-irəkis io e nipətik u itəm tatuwin o nimisən? ²⁵ !Pəs kotənwiwi Ughin. Iesu Kristo rəhatat İəramərə in otol!

Kən tol nəhlan nāmegəhən rəhak tol min-nulan māmā, io slef rəha Lou rəha Ughin e rəhak nətəligən wi, mato e nətəligən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Ughin

¹ Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, māmā Ughin tatən māmā kitat kotətuatip e niganəmtin mato-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Ughin kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitəh ilat Kristo Iesu, ² mato-inu nəsanənən rəha Narmin, itəm tatos-ipa nāmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmikis kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nimisən. ³ Lou təruru nikisən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatip e niganəmti Ughin mato-inu, nətəligən rat rəha etənim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Mato nat itəm Lou təruru nolən, Ughin təmol! Inu, təmahl-ipa Nətin ətuatip kən təmuwa etənim mahmen e kitat. Kən Ughin təmakil muəh mələhəu nəghatən mol nalpinən o təfagə rat itəm kitat netənim rafin koatol. In təmol nəhlan nian təmol Nətin təmuwa sakrifais o təfagə rat min rafin rəhatat. ⁴ Ughin təmol nəhlan māmā, nəghatən ətuatip min rəha Lou okotuwa motol nipahrienən e nāmegəhən rəhatat itəm kəsotəu-pənən suatip rəha nətəligən rat rəha etənim, mato koatətəu-pən suatip itəm Narmin Rəha Ughin tatəgətun kəm kitat.

⁵ Netənim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etənim, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm nətəligən rat rəhalat tolkeike. Məto netənim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Ughin tolkeike, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm Narmin Rəha Ughin tolkeike. ⁶ Okāmā nətəligən rat rəha etənim in tatəramərə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nimisən. Məto okāmā Narmin Rəha Ughin tatəramərə e rəhan nətəligən, kən suah əh tatətəu-pən suatip rəha nāmegəhən ne nəməlinuən. ⁷ Tol nəhlan mato-inu, nətəligən rat rəha etənim, tatol tikimur ilau Ughin, mato-inu təsətəu-pənən lou min rəha Ughin, kən in təruru agin nətəu-pənən. ⁸ Netənim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etənim, okol kəsotolən niki Ughin tagien.

⁹ Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəligən rat rəha etənim. Okāmā in nipahrienən māmā Narmin Rəha Ughin tətətig etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Ughin tolkeike. Etənim itəm Narmin Rəha Kristo təsatigən lan, in sənāmā etənim rəha Kristo. ¹⁰ Məto Kristo tətətig

etamat. Kən nat əpnapin nipətitəmat otəkəike mīmīs o təfagə rat, məto narmitəmat tatəmegəh məto-inu itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgīn. ¹¹ Narmin Rəha Uhgīn tətətig etəmat, inu Narmin Rəha Uhgīn u itəm təmol Kristo Iesu təmegəh min e nīmīsən. Nipahrienən, nipətitəmat otīmīs nian kit. Məto e Narmin Rəhan, Uhgīn otos-ipən min nəmegəhən e nipətitəmat.

¹² Piak min ne winik min. O natimnat min əh, kitat kotəkəike katig kətəu-pən nat itəm Uhgīn tolkeike, məto kəsotətigən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike məmə otol, ¹³ məto-inu okəmə nəkotətig motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike, nəkotəkəike motīmīs. Məto okəmə e Narmin Rəha Uhgīn nakotohamnu nolən rəha etəmim, kən onəkotəmegəh, ¹⁴ məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhgīn tatit ilat, ilat nenəti Uhgīn min. ¹⁵ Itəmat nəkotitun məmə inu in nipahrienən məto-inu, Uhgīn təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin təsolən itəmat nakoatəgin min Uhgīn, təhmen e slef kit tətəgin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol məmə Uhgīn təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotitun nənən kəm Uhgīn məmə, “!Ik rəhatimat tata!” ¹⁶ Kən Narmin atip Rəha Uhgīn tatən kəm narmitat məmə kitat nenəti Uhgīn min. ¹⁷ Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat wir min itəm Uhgīn təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat kotitun məmə inu nipahrienən məto-inu kitat koatəto nəhməən kitat min, kən kotitun məmə Uhgīn otos-ipən nisialəən kəm kitat təhmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgīn itəm tatuwa

¹⁸ Ekitun məmə nəhməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat əpnapin əm nian Uhgīn otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat. ¹⁹ Nipahrienən, natimnat rafin itəm Uhgīn təmol, inu nəptən ne natimnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəsağhin motolkeike pik məmə okotəplan nian itəm Uhgīn otol-arəp məmə nenətin min u pah min. ²⁰ Koatasipən nəhlan məto-inu Uhgīn təmol məmə natimnat rafin itəm in təmol, ilat koatətig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir min itəm rəhalat aupən ikin. İlat kəsotolkeikəən nəhlan, məto in Uhgīn itəm təmol nəhlan elat. Kən in təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan, ²¹ məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nīmīsən itəm ilat kotatig pahrien lan. Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitəh əm kəm ilat itəm otos-ipən kəm nenətin min.

²² Kitat kotitun məmə aupən ağın mətoarus-pa əh-roiu, natimnat rafin itəm Uhgīn təmol, koatekimis təhmen e pətan kit itəm tatəto nəhməən məmə otiləs nətin. ²³ Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgīn təmol, ilat koatekimis nəhlan. Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat əpnapin məmə Uhgīn təmos-ipa rəkis nat wir kəm kitat, u Narmin Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natimnat wir ağın min itəm Uhgīn otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsağhin e nian ətuatip məmə Uhgīn otegəhan-in rafin kəm kitat natimnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otikis nipətitat itəm toas, mos-ipa in wi. ²⁴ Təmətuoun e nian Uhgīn təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natimnat min əh. ?Okəmə suah kit təmos nat

kit itəm in təmatəsahgin, in otəsahgin min o naka? ²⁵ Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsahgin moatətul əskasik.

²⁶ Kən tahmen məmə nolən əh tətəsitu etat,* Narmin Rəha Uhgın tətəsitu etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmin əm Rəha Uhgın tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəghatən tikə lan. ²⁷ Kən Uhgın itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmin Rəhan tatən, məto-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgın.

Nalpəkauən rəha Uhgın

²⁸ Kitat kotitun məmə, Uhgın tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike Uhgın, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan. ²⁹ Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agin, Uhgın tinitun rəkis məmə kitat okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təməh məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim tepət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin. ³⁰ Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmol kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmol kitat kotətuatip, in otələs-ipər mos-ipən nisialian ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikəən asol rəha Uhgın

³¹ ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgın in kitat min, matol natimnat rafin məmə ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnəpin əm okəmə pah tatol tikimər kəm kitat. ³² In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, məto in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat. ³³ ?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərət? Suah kit tikə, məto-inu, in Uhgın itəm təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpən. ³⁴ ?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpinən? Suah kit tikə, məto-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uhgın təmosmegəh in e nimisən. Kən roiu, in tatəpələh e nikali Uhgın matip, ikin rəha nisialian ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgın o kitat. ³⁵ ?Naka titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikəən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis min, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə ikin, o nəəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə! ³⁶ Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itimat o nərgəm.

Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okotohamnu ilat.”

³⁷ Nipəhrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol win agin. ³⁸ Kən ekitun məmə nat kit tikə agin titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikəən rəha Uhgın, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin, ³⁹ o natimnat əpəh ilis, o

* **8:26:** “nolən əh” tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa. **8:27:** Sam 139:1 **8:28:** Efes 1:11 **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6 **8:31:** Sam 118:6 **8:33:** Aes 50:8-9 **8:36:** Sam 44:22

natimnat ləhau agin, o nat kit e natimnat rafin itəm Uhgín təmól, okól ilat rafin kəsotiləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgín itəm koatos o Iəramərə rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmólkeike pik māmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

¹ Kən roiu iakólkeike māmə ekəghat-in rəhak mīn netəmim u noanol mīn rəha Isrel, māmə kəmotapəs Kristo. Iatən nīpahrienən mətó-inu itimlau Kristo kitəh əm, eseiuaən. Rəhak nətəligən ne Narmīn Rəha Uhgín katuən māmə nat u iatən in nīpahrienən. ² Nikik təmitəgit kən mətəhmə pik olat nian rafin. ³ Okəmā io ekitun nosən nālpinən ne neməha rəha Uhgín, kən inu otasitu o natimak mīn māmə okotahatətə e Kristo, kən nikik təpagien əm. Nīpahrienən, nikik təpagien okəmā Uhgín otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakólkeike pik, okəmā in otasitu natimak mīn māmə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u, “natimak mīn,” mətó-inu e nīpətin, ilat noanol rəha Isrel. ⁴ Ilat noanol rəha Isrel, kən natimnat wir mīn u rəhalat: Uhgín təməhl ilat māmə nenətin mīn, kən təmól əp rəhan nepətən əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən mīn nənəkisən mīn rəha nasituən,* kən mos-ipən mīn Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e Nīmə Rəha Uhgín, ne nənəkisən mīn. ⁵ Kən tipilat mīn, ilat netəm-iasol mīn rəha Uhgín aupən, kən e nīpətin ikin, Kristo təmisi-pən e noanol rəhalat, kən in Uhgín itəm in ilis e natimnat rafin, itəm okatənwiwi əm nulan kətan namnun tikə. Əwəh.

Suatip itəm Uhgín təmitəpun netəmim lan

⁶ Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, mətó nolən əh təməsolən māmə Uhgín tateiua e rəhan nənəkisən, mətó-inu sənəmā ilat rafin itəm kəmotisi-pən e noanol rəha Isrel, ilat netəm Isrel pahrien. ⁷ Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotisi-pən e Epraham, ilat sənəmā netəm pahrien rəha Epraham. Mətó Uhgín təmən kəm Epraham māmə, “Noanol ətuatip rəham otisi-pən e nita rəha Aisak.” ⁸ Nīpətin nat u māmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmā ilat rafin nenəti Uhgín mīn. Mətó nenəti Uhgín pahrien, ilat netəmim itəm kəmotaiir e nənəkisən rəha Uhgín. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham. ⁹ Tol nəhlan mətó-inu Uhgín təmən-iekis kəm Epraham mīn-nulan, “E nian ətuatip, oekitəlig-pa, kən Sera tiniləs rəkis nətin kit iərman.”

¹⁰ Mətó nəghatən təsolən namnun ikin-u. Nəti Sera u Aisak təmit Repeka, kən in təmiləs mil mil kəiu. Rəhalau tata kitəh əm, pipi rat rəha noanol mīn rəha Isrel u Aisak. ¹¹ Mətó nian mil mil u kəməsuairən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwir o tərət, Uhgín təmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətuən wir māmə Uhgín titəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən, ¹² mətó sənəmā māmə kitat kəmotol nat wir kit or nat tərət kit. Uhgín təmən kəm Repeka māmə, “Nita rəha nətīm asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan.” ¹³ Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgín itəm tatən māmə, “Emólkeike Jekop, mətó emetəhau Esao.”

9:3: Eks 32:32 **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4:** Nənəkisən rəha nasituən neen tol mīn-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34 **9:7:** Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23 **9:9:** Jen 18:14 **9:12:** Jen 25:23 **9:13:** Mal 1:2-3

¹⁴ ?Okotährən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgın təsətuatipən? !Kəp! Kotitun məmə in tatol tətutap ¹⁵ məto-inu Uhgın təmən kəm Moses məmə,

“Oekasəkitun netəmim itəm ekıtəpun ilat,

kən ekol nolən təwir kəm netəmim itəm ekıtəpun ilat.”

¹⁶ Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nəniəkisən rəha Uhgın o nat kit itəm koatol, tahmen məmə koatolkeike pik in, o məto-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən rəha Uhgın. ¹⁷ E Naoa Rəha Uhgın, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Emiləs-ipər ik o nat kitəh əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.” ¹⁸ Kən nıpəti nat u məmə, Uhgın tətəsəkitun netəmim neen məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin.

¹⁹ Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgın tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən təhro Uhgın tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?” ²⁰ Məto ekuhalpın nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Təhro natuhalpın əsanən nəghatən rəha Uhgın. Nikitəmat təht-tu. Nuwigi nat kəmol e noantənımtə, kol təsənən kəm etəm təmol məmə, “?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?” ²¹ Etəmim itəm tatol natımnat e noantənımtə, in titun nosən noantənımtə kit mol nuwigi nat lan kəiu, kit itəm təwir rəha nolən lafet, kən kit mın rəha wək əpnəpın əm.

²² Kən Uhgın titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə in tolkeike, in titun nolən ilat məmə otərəkin ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə neməha tatol o təfagə rat, kən in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol təfagə rat. Məto nat əpnəpın in tatol nəhlan, rəhan nətəligən kaifəməh məsol uəhaiən nalpınən kəm ilat itəm koatol məmə nikin otahmə. ²³ Rəhan nətəligən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwırən asol rəhan kəm netəm mın u itəm in tolkeike məmə otəsəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat əupən əupən aɡın məmə ilat okotatig e nəwırən rəha Uhgın əpəh e nego e neai. ²⁴ Inu kitat rafin itəm in tətıtəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto İaihlua mın. ²⁵ Tahmen əm e naka u Uhgın təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,

“Netəm mın əh itəm sənəmə rəhak netəmim,

ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak mın netəmim.’

Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat əupən,

ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’

²⁶ Kən ikin-u ətuatip, itəm emən kəm ilat məmə, ‘İtəmat sənəmə rəhak mın netəmim,’

netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘İlat nenəti Uhgın itəm tatəmegəh.’ ”

²⁷ Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol mın rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə,

“Nat əpnəpın netəm Isrel kotepət tahmen e nıməkləkil əpəh itəhai, məto Uhgın otosmegəh əm ilat noan məsin, ²⁸ məto-inu İərəməre in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpınən kəm netəmim e nətueintən.”

²⁹ Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən əupən məmə,

“Okamə İəramərə Əsanən Pik Agin in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nita məsin okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in təmərəkin agin ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

³⁰ ?Naka nıpəti nəghatən min u? Nıpətin tol min-nulan məmə, İaihlua min itəm kəsotalkut əskasikən məmə okotətuatip e niganəmti Uhgın, Uhgın təmol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. ³¹ Məto netəm Isrel kəmotalkut pik e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatip e niganəmti Uhgın. Məto ilat kəsotətuatipən. ³² ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pik məmə okotətuatip e niganəmti Uhgın o nolən wir min rəhalat, məto kəsotətu-pən suatip rəha nahatətəən. İlat koatoh pikən “Kəpiel Rəha Noh Pikənən.” ³³ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,

“!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim okotoh pikən,

in kəpiel itəm otol ilat kotəme.

Məto etəmim itəm tətəhatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgın.”

10

¹ Piak min ne winik min. İakolkeike pik məmə Uhgın otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatəfak ron. ² İo iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pik o nolən natimnat itəm otol niki Uhgın tagien. Məto nolən rəhalat təsisi-pənən e nitunən itəm tətətuatip. ³ Okol ilat kəsotətu-pənən suatip rəha Uhgın məmə ilat okotuwa kətuatip e niganəmtin, məto-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut məmə okotətu-pən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou. ⁴ Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə etəmim in tətətuatip e niganəmti Uhgın. In təmol namnun e suatip əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatip e niganəmti Uhgın.

Nəmegəhən itəm Uhgın tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

⁵ Moses təməte nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. In təmən məmə, “Etəmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lilin.”

⁶ Məto suatip rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgın in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Əsanən məmə nakəkəike muwin əpəh e nego e neai,” məmə onakegəs-in Kristo mıləs meiuaiu muwa məmə otasitu lam. ⁷ Kən tatən min məmə, “Əsanən məmə nakəkəike muwin əpəh ləhau e ikin rəha netəm kəmotimis ikin,” məmə nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh min e nimisən. ⁸ ?Məto, tatən min naka? Tatən məmə, “Nəghatən Rəha Uhgın in iuəhkır əm ron ik. In əpəh e nohlim ne nikim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp. ⁹ Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlim məmə İesu in İəramərə, kən okəmə nakəhatətə e nikim məmə Uhgın təmosmegəh in e nimisən, kən Uhgın otosmegəh ik. ¹⁰ Kən inu nıpahrienən nəhlan məto-inu Uhgın tatol etəmim kit tatətuatip e niganəmtin nian suah əh tətəhatətə lan pahrien e nikin. Kən Uhgın tatosmegəh etəmim kit nian

9:29: Aes 1:9
Aes 8:14; 28:16

9:32: Aes 8:14
10:5: Lev 18:5

† 9:33: ‘Saeon’ in nərgin kit min rəha Jerusalem. 9:33:
10:6: Dut 30:13 10:7: Dut 30:13 10:8: Dut 30:14

in tatən-iarəp e nohlin māmə Iesu in Iərəmərə rəhan. ¹¹ Tahmen e Naoa Rəha Uhgín itəm tatən māmə, “Netənim rafín itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okotətul e niganəmti Uhgín.” ¹² Nəghatən əh in rəha netənim rafín, nat əpnəpín okəmā ik noanol rəha Isrel, o Iaihlua kit, mato-inu Iərəmərə kitiah əm u tatərəmərə mətawte-in rəhan nəwirən kəm netənim rafín itəm koatətapəh ron. ¹³ Tahmen e Naoa Rəha Uhgín itəm tatən māmə, “Netənim rafín itəm koataun-in nərgi Iərəmərə māmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”

¹⁴ ? Məto netənim okotahro motaun-in Iərəmərə o nosmegəhən ilat, okəmā kəsotahatətəən lan? ? Kən okotahro motahatətə lan okəmā kəsotətoən namnusən lan kit? ? Kən okotahro motəto namnusən okəmā suah kit təsən-iarəpən kəm ilat? ¹⁵ ? Kən netənim okotahro kən-iarəp namnusən təwir okəmā Uhgín təsahl-ipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgín itəm tatən māmə, “!In nat wir agin nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwir!”

¹⁶ Məto sənəmə netəm Isrel rafín itəm kəmos e nīkilat namnusən təwir. Tahmen e nəghatən itəm Aesea təməte māmə, “Iərəmərə, netənim təkəku əm kəmotən nīpahrienən e nəghatən rəhatimat.” ¹⁷ Kən tol nəhlan, nahatətəən tətisi-pən e nat itəm nakatəto, kən nat itəm nakatəto tətisi-pən e namnusən itəm katən e Kristo.

¹⁸ ? Məto ekətapəh māmə, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh, kəmotəto. Naoa Rəha Uhgín tatən māmə,

“Nəghatən təmuwin e ikin mīn rafín e nətueintən, təmuwin ikin mīn rafín agin.”

¹⁹ ? Kən ekətapəh əm o nat kit mīn māmə, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun. Moses təmaupən mən māmə,

“Ekol itəmat nakotetə netənim e kantri əpnəpín əm itəm ekol təwir kəm ilat,

kən ekol neməha tol itəmat mato-inu ekol təwir kəm kantri mīn itəm kotalmāl.”*

²⁰ Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən māmə,

“Netənim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;

Netənim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”

²¹ Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgín e netəm Isrel māmə,

“E nian rafín, nian rafín, eməg-əfəməh-in nelmək māmə ekasitu etəmat, itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin mantaatəmat ron io.”

11

Uhgín tətəsakitun əh netəm Isrel

¹ Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien māmə Uhgín təməuhlin mentan o rəhan netənim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən mantaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin. ² Aupən aupən agin, Uhgín təmitəpun noanol rəha Isrel māmə in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan mīn netənim. Kən in təməsəuhlinən mantaan olat. Nəkotitun o kəp māmə naka Naoa Rəha Uhgín tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasik o Uhgín matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol. ³ In təmə, “Iərəmərə, kəmotəhamnu rəham ien mīn

10:11: Aes 28:16

10:12: Efes 3:8

10:13: Joel 2:32

10:15: Aes 52:7

10:16:

Aes 53:1

10:18: Sam 19:4

10:19: Dut 32:21

*

10:19: Nīpahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgín, məto ilat kəməsotolkeikən māmə okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgín təmos-ipən nəghatən kitiah əm kəm Iaihlua mīn māmə in otol netəm Isrel kotetət ilat ron.

10:20: Aes 65:1

10:21: Aes 65:2

11:1: 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5

motohalkin-ohalkin rəham olta min. Kən io pisin əm ekətatig, kən moatalkut min məmə okotohamnu io.” ⁴ ?Məto Uhgın təməni-ipən naka kəm in? In təməni məmə, “İataskəlim netənim sepe-ntəsan məmə rəhak min, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgın eiueiua u Paal” ⁵ Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgın təmitəpun ilat e rəhan nəwiran. ⁶ Kən okəmə Uhgın tatosmegəh ilat e nəwiran rəhan, kən təməsolən e natimnat təwir min itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wir min, kən nəwiran itəm Uhgın tətawte-in kəm ilat, in tol pisin, kən sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətəuən əm o rəhalat wək.

⁷ ?Kən tahrə? Netənim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e niganəmti Uhgın, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgın təmitəpun, kəmos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgın təmol ilat məmə kotapəs nətəuən rəhan nəghatən. ⁸ Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgın təmol məmə nətəligən rəhalat tətəpil əlu-

alu,
kən mol məmə niganəmtilat təpis,
kən mol məmə matəlgilat talu.”

⁹ Kən Kig Təfit təməni məmə,

“Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanikulu kit, itəm oto-
hasin ilat, mol ilat kotən məmə natimnat rafin təwir əm.

Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiəl kit rəha noh pikənən ne nalpənən
kəm ilat.

¹⁰ Pəs niganəmtilat tapinəp məmə kosotəplanən nat,

Pəs noankawilat təfaiu kitəh o nəratən rəhalat namnun tika.”

Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən İaihlua min

¹¹ ?Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotəh pikən motiet motorin məmə okul kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgın təmol suatip o nosmegəhən İaihlua min məmə otol netəm Isrel kotetət netəm min əh, kən motolkeike rəhan nəwiran. ¹² !Tol nəhlan, okəmə İaihlua min kəmos nəwiran rəha Uhgın məto-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgın, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgın təmitəpun rəkis, nian ilat okotəhatətə e Kristo, nəwiran rəha Uhgın otuwa mepət!

¹³ Roiu iatəghat kəm itəmat İaihlua min. Məto-inu io aposol rəhatəmat İaihlua min, io iatənwiwi rəhak wək ¹⁴ məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgın otosmegəh neen. ¹⁵ Nian Uhgın təməuhlin məntəan o netəm Isrel, kən in təməmik İaihlua min kəmotuwa iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min. ¹⁶ Okəmə netənim kotələhəu kalin nəwitai piret rəha nagwənən wi məmə rəha Uhgın, kən piret apiəpiə, in min rəha Uhgın.* Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətin rəha Uhgın, kən nəlmin min, ilat min rəha Uhgın. Nəghatən u, nipətin təmə okəmə Eprəham ne mipin min əupən, ilat rəha Uhgın, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgın.

11:3: 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18 **11:8:** Dut 29:4; Aes 29:10

11:10: Sam 69:22,23 **11:11:** Wək 13:46 * **11:16:** Nəghatən u rəha piret təmisi-pən e Oltestəman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netənim koatol piret lan, kən motəupən kətos-ipən nəwitai piret məsin kəm Uhgın. Kən in tatəghatun məmə piret tapiepiə, in min rəha Uhgın, kən ilat kotitun nənən. Nam 15:19,20

¹⁷ Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgın təmatgəhl rəkis, inu tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihlua min, nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnəpin min e nıkinat. Uhgın təmilpin itəmat e nəukəti nig məmə nakoatos nəmelat, kən roiu nakoatos nəwırən itəm Uhgın təməni-əkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.†

¹⁸ Məto itəmat Iaihlua min, nəsotəghat ausitən məmə Uhgın təmilpin itəmat e nig itəm təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukəti nig tətəgwən itəmat, məto sənəmə itəmat nelmi nig nakotəgwən nəukəti nig. ¹⁹ Kəm-naka suah kit otən məmə, “Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmə otılpin io ekos nəmelat.” ²⁰ In nıpahrienən, məto tətəghat rəkis ilat məto-inu kəsotahatətən e Uhgın. Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin, ²¹ məto-inu Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatıp neen nəhlan, kən okəmə nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətən əskasik lan, kən in otəghat rəkis itəmat.

²² Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgın kəm netəmim: in tatol təwir kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmim itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmə nəkotəkəike motəghatətə lan o rəhan nəwırən. Məto okəmə nakotapəs nahatətən lan, kən in otəghat rəkis min itəmat. ²³ Kən okəmə netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgın, kən in otılpin min ilat e nəukətin, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan. ²⁴ Kən nıpəti nəghatən u məmə, itəmat Iaihlua min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnəpin əpəh e nıkinat itəm Uhgın təməte rəkis, kən mılpin-pən e nig u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatıp kit rəha nig, o nıləsən nelmi nig pisin kit mılpin-pən e nig pisin kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu timətig məmə Uhgın otılpin min ilat e nəukətilat ətuatıp.

Uhgın tətəsəkitun netəmim rafin

²⁵ Piak min ne winik min. İakolkeike məmə nəkotitun nat anion u məmə, itəmat nəsotiləs-ipər pıken itəmat. Uhgın təmol məmə netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs nətəən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətətig əh mətoarus-pa Iaihlua min rafin itəm Uhgın təmitəpun, ilat okotahatətə lan. ²⁶ Kən e nolən əh, Uhgın otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Ətəm otosmegəh netəmim otisi-pən e noanol rəha Isrel;‡
in otos-ırəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

²⁷ Kən inu nəniəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkis təfəgə rat rəhalat.”

²⁸ Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwir rəha İesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tikimır min rəha Uhgın. Məto nat u in o nəwırən rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgın təmos-ipinə rəhan nəwırən kəm itəmat Iaihlua min. Məto Uhgın tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmitəpun ilat, kən ilat nıta rəha Epraham, Aisak, ne Jekop. ²⁹ Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgın təmitəpun rəkis netəmim kən mol təwir

† 11:17: Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif.” 11:17: Efes 2:11-19 11:22: Jon 15:2,4 ‡ 11:26: Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, ‘otisi-pən Saeon.’ Saeon in nərgin kit min rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel.

11:27: Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34

kəm ilat, okol in təsəuhlin mīnən rəhan nətəligən. ³⁰ Itəmat u Iaihlua mīn itəm aupən nəmoataht nəwia Uhgīn. Məto roiu, Uhgīn təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian. ³¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koataht nəwia Uhgīn roiu, məmə Uhgīn titun nasəkitun mīnən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə Uhgīn təmasəkitun itəmat, kən mətə ilat okotolkeike məmə Uhgīn otol mihin mīn elat. ³² Netənim rafin koataht nəwia Uhgīn, kən in tatol məmə rəhalat nolən rat tətəskəlīm ilat rafin agin, ko ilat atip kəsotikisən ilat. In təmol nəhlan məmə in titun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgīn in təwīr agin

³³ !Otəplan-tu! !Nəwīrən rəha Uhgīn kəm netənim, ne nenatigən rəhan, ne nitunən rəhan, ilat rafin kotepət agin-əh! Kitat kotəruru nitunən nolən rəha nətəligən rəhan, ne rəhan suatip mīn. Inu təhmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatən məmə,

³⁴ “Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətətig e nətəligən rəha Uhgīn. Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhgīn.”

³⁵ “Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhgīn məto-inu, natimnat rafin agin rəha Uhgīn rəkis.”

³⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgīn təmol natimnat rafin, kən natimnat rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlīm ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-ipən nənwīwīən kəm in tatuwīn matuwīn namnun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətətig lan

¹ Piak mīn ne wīnik mīn. Məto-inu Uhgīn təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nipətītəmat rafin kəm Uhgīn təhmen e sakrifais kit itəm tatəmegəh, kən nəmotələhəu kalın məmə rəhan, kən nīkin tətəgien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgīn lan. ² Sotosən nolən rəha netənim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgīn otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwīr. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wīr mīn itəm Uhgīn tolkeike, inu nolən mīn itəm kotəwīr, ne nolən mīn itəm kotol nīkin tagien, ne nolən mīn itəm kotətuatip.

³ Kən e nəwīrən itəm Uhgīn təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nəsanənən mīn itəm Uhgīn təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən mīn əh, otəplan rəhatəmat nolən mīn, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən mīn kotəwīr motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.

⁴ Suah kit nipətīn kitīəh əm, məto tatos nolən-olin tepət, kən nolən-olin nipətīn mīn əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin mīn itəm koatol. ⁵ Kən təhmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nipətīn kitīəh əm lan, kən motagile atip əm e kitat mīn. ⁶ Kən Uhgīn təmos-ipə nəsanənən o nolən wək pisin pisin mīn tətəu-pən nəwīrən rəhan itəm

təməwte-in kəm kitat. Uhgín tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nəniarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən mīn əh tətəu-pən nahatətəən rəhan. ⁷ Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətuən, pəs in təgətu; ⁸ okəmə in tatos nəsanənən o nīləs-ipənən nətəligən, pəs in tīləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən mənī, pəs in tos-ipən tēpət; okəmə in tatos nəsanənən o nītən nīməfak, pəs in tol e nīkin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkītuən, pəs in tol e nīkin agien.

Suatip rəha nolkeikeən netəmim

⁹ Nələn rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otətəhau nolən rat mīn, kən motaskəlīm əskasik nolən wir mīn. ¹⁰ Otolkeike itəmat mīn tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat mīn. Itəmat kitīəh kitīəh nakotalkut pik məmə onəkotisiāi-in itəmat mīn. ¹¹ Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgín e nikitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nīgəm tatuəp. ¹² Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgín. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgín e nəfakən nian rafin. ¹³ Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgín nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis mīn itəm koatuwa imatəmat ikin.

¹⁴ Otətəpəh o Uhgín məmə otol nəwīrən kəm netəm koatol nəratən kəm itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto otətəpəh o Uhgín məmə otol nəwīrən kəm ilat. ¹⁵ Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək. ¹⁶ Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, məto nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wir.

¹⁷ Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat, əsotalpinən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan məmə tətəuatip. ¹⁸ Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netəmim rafin. ¹⁹ Piak mīn ne winik mīn. Sotalpinən nitai təfagə rəha suah kit, məto otapəs əm məmə Uhgín otəpanələhəu nalpinən ne neməha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgín, Iərəməərə tatən məmə, “In rəhak pisin əm wək o nalpinən nitai təfagə. Io ekol nəhlan.” ²⁰ Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgín tatən mihin məmə,

“Okəmə rəham tikimīr nəumis tatus,

os-ipən nagwənən kəm in;

okəmə in tatoaoa,

os-ipən nat kit kəm in tənīm.

Nian natol natimnat mīn u,

in otaulis pik lan.”

²¹ Sotegəhan-inən məmə nolən tərət otətoarus itəmat mīləs-iəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwir otīləs-iəhau nolən tərət.

13

Nərəməərəən rəha kapman

12:8: 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22 **12:12:** 1 Tes 5:16-18 **12:13:**
 Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:**
 Dut 32:35; Mat 5:39 **12:20:** Prov 25:21-22; Mat 5:44

¹ Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, mato-inu nepətan o nərəməreən rafin tatisi-pən e Uhgın, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgın pisin əm tatiləs-ipər. ² Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tətəht nəwia kapman, in tətəht nəwia nat itəm Uhgın təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpınən olat. ³ Tol nəhlan mato-inu kapman itəm Uhgın təmələhəu təsolən netəmim itəm koatol nolən wır kotəgin, mato tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsolotkeikeən məmə nəkotəgin netəm-iasol min rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wır min, kən ilat okotiləs-ipər itəmat ron. ⁴ Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgın itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərə, nəkotəkəike motəgin, mato-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpınən. İlat iolwək min rəha Uhgın itəm otol neməha ne nalpınən rəha Uhgın kəm netəm koatol tərə. ⁵ Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpınən, kən kit min u, mato-inu kotitun məmə in nolən ətuatip.

⁶ Kən o nat kitəh əm, otətou-pən takis kəm kapman, mato-inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgın, kən inu wək rəhalat. ⁷ Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətəuətəp məmə onəkotos-ipən. Okəmə in takis pisin pisin min, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisialien, otisial-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəməreən, kən otatig ahgin.

Nolkeikeən

⁸ Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon min. Məto kaon kitəh əm tətəkəike mətətig otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat min, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tikə, mato-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou tatən. ⁹ Lou tatən məmə, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Sakləhən,” “Nikim təsuwinən e natimnat rəha suah kit,” kən lou neen min əh-ikin. Məto nəghatən kitəh əm in nəukətilat rafin, in tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atip ik.” ¹⁰ Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nıpəti Lou rafin koatuwa motol nıpahrienən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

¹¹ Nəkotəkəike motol nəhlan mato-inu itəmat nəkotitun wır nian koatətig lan u-roiu. Nian tinatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapilən, mato-inu nosmegəhən rəhatat tinatuwa iuəhkir, maprəkis-in nian kitat kinotahatətə. ¹² Napinəpən otəsəwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsəwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlim nolən wır min rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətəskəlim wır rəhan naip rəha nəluaginən. ¹³ Pəs kitat kotol nolən wır min, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnəpən itəmat min, kən məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetətən kitat min. ¹⁴ Məto otegəhən-in məmə İərəməre İesu Kristo otərəməre e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfəgə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

13:1: Prov 8:15; Taet 3:1 **13:3:** 1 Pita 2:13-14 **13:7:** Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40;
Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1
Tes 5:6-7 **13:12:** 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

¹ Nikitəmat tətagien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin rəhalat nahahtətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgın təsagienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmin neen koatən-iahau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat. ² Etəmin kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmin kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit. ³ Etəmin u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmin itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmin itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etəmin itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgın nikin tagien əm ron. ⁴ Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərəat. Rəhan atip əm iərəməərə otən məmə təmol təwir o tərəat. * Kən in otol təwir məto-inu Iərəməərə titun nos-ipənən nəşənənən kəm in o nolən nat wir min.

⁵ Suah kit in tən məmə nian kitiah əm in rəha Uhgın taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmin otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u. ⁶ Etəmin kit itəm tatən məmə nian kitiah əm in rəha Uhgın, in tatol o niləs-ipərən Iərəməərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iərəməərə, məto-inu tatən kəm Uhgın məmə nikin tagien o nigin nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niləs-ipərən Iərəməərə, kən in min tatən kəm Uhgın məmə nikin tagien o nigin nagwənən. ⁷ Suah kit təsərəməərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis. ⁸ Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən Iərəməərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o niləs-ipərən Iərəməərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iərəməərə. ⁹ Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iərəməərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.

¹⁰ Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə təmol nolən tərəat e natimnat min əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e niganəmti Uhgın məmə in otakil kitat.

¹¹ Tahmen e Iərəməərə tatən e Naə Rəha Uhgın məmə, “Inu niphahrienən, tahmen məmə in niphahrienən məmə iatəmegəh, netəmin rafin okotisin nulilat kəm io, kən netəmin rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgın.”

¹² Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiah kitiah okotətul e niganəmti Uhgın o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

¹³ Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit məmə rəhan nolən in tafagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat kit təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁴ Io emuwa kitiah itimlau Iərəməərə İesu, kən o nat u, io ekitun wir məmə nagwənən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e niganəmti Uhgın. Məto okəmə suah kit nikin təht məmə nat kit tamkimik e niganəmti Uhgın, nat əh tamkimik atip əm ron. ¹⁵ Okəmə piam kit tatəto tərəat pik o nat kit itəm nəmun, kən

14:1: Rom 15:7

14:2: Jen 9:3-4

14:3: Kol 2:16

*

14:4: Ves 4 u, in eksampol kit.

“Iolwək” tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən “iərəməərə” tatəpsen-pən Uhgın. Nipəti nəghatən məmə Uhgın otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min.

14:5: Kal 4:10-11

14:8: Kal 2:20

14:10: 2 Kor 5:10

14:11: Aes 45:23; Fil 2:10-11

14:14: Wək 10:15; Taet 1:15

nəsaliwəkən e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkən piam kit itəm Kristo təmimis ron. ¹⁶ Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwir, okəghat-in məmə in nat tərət. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nərəməərəən rəha Uhgin sənəmə nat rəha nagwənən ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən e niganəmti Uhgin, ne nəməlinuən, ne nagienən e Narmin Rəhan, ¹⁸ məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol niki Uhgin tətagien, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwir, kən nikilat tagien əm ron.

¹⁹ Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin. ²⁰ Əsərəkənən wək rəha Uhgin o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwir, məsotəmkimikən e niganəmti Uhgin. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəmə lan e rəhan nəmegəhən. ²¹ Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənimən wain, o nolən nat kit min itəm otol piatəmat otəmə e nəmegəhən rəhan.

²² Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u, otaskəlim anion əm itəmat Uhgin. Suah kit tətatig e nəwirən pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun məmə tətuatip məmə in otol. ²³ Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in tətuatip o nunən o kəp, təwir məmə in təsunən. Məto okəmə in tatun, Uhgin otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə in nat ətuatip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol nat kit itəm nikin təht məmə in tərət, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

¹ Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun məmə nat əlkələh min əh, ilat nat əpnapin əm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat min əh məmə nikitat tətagien lan. Nikitat təkəike məht piətat min ne winitat min itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min əh. ² Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, məmə otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik. ³ Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən kit məmə in atip nikin otəgien lan. Məto in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgin nikin tolkeike, kən o natimnat min u, netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min koatol lam, koatuwa ron io.” ⁴ Natimnat min əh itəm kəməte aupən e Naoa Rəha Uhgin, kəməte min məmə otəgəgun kitat, məmə okotələhəupən əskasik nətəligən rəhatat e Uhgin. Kən kitat kotitun nolən əh məto-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha Uhgin tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.

⁵ Uhgin pisin əm tətasitu etat məmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən in pisin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. Kən roi, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəligən rəhatəmat məmə otuwa mol kitiah əm, tahmen əm e nolən rəha Kristo Iesu. ⁶ Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitiah əm, məmə nəwiatat titun nuwamən mahmen e nəwia suah kitiah əm o niləs-ipərən nərgi Uhgin, itəm in Uhgin ne Tata rəha İerəməərə rəhatat Iesu Kristo.

⁷ Otos iafak min neen e nikin agien māmā okotuwa motəplan itəmat, tahmen əm māmā Kristo tamos itəmat e nikin agien. Otol nəhlan māmā netəmin okotənwīwi Ughin lan. ⁸ Sotaluinən nat u māmā, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel māmā otəgətin māmā Ughin tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu māmā nəniəkisən min rəhan kəm tipī netəm Isrel aupən, ilat kəmotuwa nīpahrienən. ⁹ Kən təmuwa māmā Iaihlua min okotənwīwi Ughin o rəhan nasəkitunən, tahmen e Naoa Rəha Ughin tatən māmā,

“Tol nəhlan, oekilas-ipər nərgəm e niki Iaihlua min, oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”

¹⁰ Kən tatən min māmā,

“Otagien, Iaihlua min, itəmat rəhan min netəmin.”

¹¹ Kən tatən min māmā,

“Itəmat Iaihlua min otənwīwi Iəraməra,

kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwīwi in.”

¹² Kən Aesea tatən min māmā,

“Noanol rəha Jese aupən otər min*

kən Ughin otīlās-ipər in māmā otəraməra e noanol min rəha nitən min rafin.

Kən Iaihlua min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan.”

¹³ Ughin təmasitu o kitat māmā okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol māmā nikitəmat otər marioah e năgienən ne nəməlinuən nian nakoatahatətə lan māmā, e nəsanənən rəha Narmin Rəha Ughin, onakoatələhəu-pən əskasik pik təhmin rəhatəmat nətəligən e Ughin.

Pol in aposol rəha Iaihlua min

¹⁴ Piak min ne winik min. Ekitun wir māmā nəmegəhən rəhatəmat təmər marioah e nəwīrən, kən nəmotos nitunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətinən itəmat min. ¹⁵ Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-iarəp e nikik rafin natimnat min u kəm itəmat, kən molkeike māmā nikitəmat otəkəike matəht nəghatən min əh. Tətuatip əm māmā iatəghat nəhlan, məto-inu Ughin təmasitu lak e rəhan əm nəwīrən ¹⁶ māmā io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwir kəm Iaihlua min. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Ughin māmā, Iaihlua min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm Narmin Rəha Ughin təmələhəu kalın māmā rəha Ughin, kən Ughin nikin tagien o nosən.

¹⁷ Kən e wək rafin itəm iatol o Ughin, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol wək. ¹⁸ Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm Kristo təmol nian emol rəhan wək o niləsən Iaihlua min kotuwa motol nəwīa Ughin. Kristo təmol wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min, ¹⁹ kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin min ne nat pispis min, kən təmol ilat rafin e nəsanənən rəha Narmin Rəha Ughin. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam. ²⁰ Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike māmā ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-agin-əhən nərgi Kristo ikin. Esolkeikeən māmā ekol wək e ikin

15:7: Rom 14:1

15:8: Mat 15:24

15:9: 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25

15:10:

Dut 32:43

15:11: Sam 117:1

*

15:12: Jese in tata rəha Kig Tefit

15:12: Aes 11:10; Nol

Əpən 5:5

15:16: Rom 1:5; 11:13

kit itəm suah kit tīnuwīn rākis ikin mən-iarəp namnusən təwīr. ²¹ Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgīn itəm tatəghat-in Kristo məmə, “Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwīr kəm ilat, ilat okotəplan in, kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwīr, ilat okotitun.” ²² Nian tepət, wək u rəhak o nuwīnən ik pīsīn pīsīn mīn tətəhtosig-in io o nīmīnən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwīnən Rom

²³ Məto roiu, rəhak wək ikin-u tīnol namnun, kən e nup tepət rākis, iakolkeike pik məmə ekīmīnə məplan itəmat, ²⁴ kən tol nəhlan, nīkik tatəht məmə ekīmīnə məplan itəmat nian ekuwīn əpəh kantri u Spen. Kən nian ekīmīnə kotaūlīm o nian əkuəkīr əm, kən iakolkeike məmə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən. ²⁵ Məto roiu, iatuwīn Jerusalem o nasituən e iəfak mīn əh-ikin, ²⁶ məto-inu iəfak mīn əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nīkilat təmagien o nos-ipamən rəhalat mənī məmə ekasitu e ian-rat mīn e nīməfak əpəh Jerusalem. ²⁷ Nīkilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə laiīluə mīn kəmos nəwīrən rəha Uhgīn e suatip rəha netəm Isrel, kən laiīluə mīn okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat mənī. ²⁸ Oekos mənī itəm ilat kəmos-ipa, muwīn mōs-ipən kəm iəfak mīn əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwīn əpəh kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekīmīnə məplan itəmat. ²⁹ Nian ekuwa mītəlau imatəmat ikin, ekītun məmə iatos natīmīnat wīr tepət e Kristo məmə ekos-ipīnə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwīr lan.

³⁰ Piak mīn ne wīnīk mīn, məto-inu kitat koatahatətə e Iəramərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmin Rəha Uhgīn tatol məmə kitat koatolkeike kitat mīn, ekətapəh əskasik otəmat məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgīn, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluaginən rəhak. ³¹ Otəfak məmə Uhgīn otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən nīpahrienən e namnusən təwīr məmə, okəsotərəkīnən io. Kən otəfak mīn məmə nian ekuwīn miet-pən Jerusalem, netəm mīn u koatahatətə e Kristo, nīkilat otagien o rəhak wək. ³² Kən e nolən əh, okəmə Uhgīn tolkeike mihīn, ekīmīnə məplan itəmat e nāgienən, kən kitat rafīn agīn-əh, nīkitat otagien. ³³ Pəs Uhgīn itəm in nəukəti nəməlinuən tətətig itəmat mīn. Əwəh.

16

Pol tətəuiatipin in mīn neen

¹ Io iatən-ipīnə kəm itəmat məmə wīnītāt u Fipi, itəm tatos wək rəha dikōn e nīməfak əpəh Kegkria, in pətan wīr kit. ² Iakətapəh otəmat məmə nian in otīmīnə, onəkotagien əm ron e nərgī Iəramərə rəhatat, e nolən itəm in tətəuatip məmə netəmim rəha Uhgīn okotol mihīn. Okəmə rəhan nat kit tīkə, təwīr məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne netəmim tepət.

³ Otən təwīr kəm Prisila ne Akwila, itəm itīməhal emətəhalol wək kitīəh rəha Kristo Iesu. ⁴ Iuəhkīr kīamīs o nasituən lak. Sənəmə io pīsīn

əm, mæto io ne Iaihlua min rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgin olau.

⁵ Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimin e rəhalau nimə. Otən təwir kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh Esia.

⁶ Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.

⁷ Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min ilau eməhaluwın e kalapus. Aposol min koatisiai-in pik ilau, kən ilau kəmaupən-in io muahatətə e Kristo.

⁸ Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha Iəramərə.

⁹ Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiah e Kristo, kən otən təwir kəm io kit u Stakis.

¹⁰ Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis min. Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan iolwək min.

¹¹ Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.

Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min itəm koatəfak kəm Iəramərə.

¹² Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək rəha Iəramərə.

Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik wək rəha Iəramərə.

¹³ Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha Iəramərə, ne rəhan mama itəm təmatol təwir kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama.

¹⁴ Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne piatat min itəm ilat min koatatig.

¹⁵ Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpas, ne iəfak min rafin itəm ilat min kotatig.

¹⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm itəmat.

¹⁷ Piak min ne winik min. Iakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto wir itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat min, kən koatəgəhun natimnat itəm koatol netənim koatakia e nahatətəən rəhalat, kən nəgəhunən əh tol pisin agin e nəgəhunən itəm nəmotos rəkis. Otətul isəu olat, ¹⁸ mæto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha Iəramərə Kristo, mæto koatol wək əm o nat nipətilat tolkeike. Ilat koatən wir nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətəhen, kən ilat koateiua, kən matərəkin nətəligən rəha netənim tepət itəm kotəruru nat. ¹⁹ Netənim kinotəto rəkis namnusun məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan, nikik tagien pik otəmat. Mæto iakolkeike pik məmə nakotenatig e nolən ətuatip min, kən məmə nəsotuwinən e nolən rat min. ²⁰ Uhgin itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətain Setan, kən in otatig əm ləhau e nelkitəmat. Pəs nəwirən rəha Iəramərə Iesu tətətatig itəmat min.

²¹ Timoti itəm itimlau min etioal wək kitiah, tatən təwir kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak min, kəhalən min təwir kəm itəmat.

²² Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwir kəm itəmat u kitat kitiah e Iəramərə.

²³⁻²⁴ Kaeas tatən təwir kəm itəmat. Io Pol, ekətatig e rəhan nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfimin iman ikin.

16:13: Mak 15:21

16:16: 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14

16:17: Mat 7:15; Taet 3:10

16:18:

Fil 3:19; 2 Pita 2:3

16:19: Rom 1:8; 1 Kor 14:20

16:20: Jen 3:15

16:21: Wək 16:1-2;

19:22; 20:4

Erastas u etəm tatəramərə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau mīn katuən təwīr kəm itəmat.

²⁵ Pəs kotənwiwi Uhgin. In titun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasik e nəhatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwīr rəha İesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən u təməhluaig nuwəh rəkis, ²⁶ məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgin u itəm tatəmegəh nian rafin, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien mīn aupən kəmotəte e naoa mīn rəhalat, kən netənim okotitun. Ekotən-iarəp məmə noanol mīn rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgin, kən tol nəhlan moatol əm nəwian. ²⁷ Uhgin pisin əm in Uhgin, kən in pisin əm in tenatig. !Pəs kotənwiwi Uhgin nian rafin namnun tikə, o nat itəm İesu Kristo təmol! Əwəh.

1 Korin

Naoa itəm Pol təmaupən mäte tuwin kəm iəfak min ikin Korin

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Korin

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Korin in taon asol kit. Ikin əh, netənim tepət kotos rəhalat kago o nol-salim-inən, kən netənim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtin. Netənim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwir pik e profens rəha Akaea, itəm tətətig e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmi nat min kəmotər lan, kən nolən rat min tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihlua min kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol min neen tinatig e niməfak. Netənim neen koatol nolən rat min, kən neen koatos nətəligən min itəm kəsotətuatipən. Kəmotətapəh o Pol o natimnat min neen itəm ilat kəsotitun wirən, kən in təmäte naoa u tətəu-pən ətuatip əm rəhalat nətəligən. Kən təmäte naoa u məmə otəg-tuatip-in nolən rat min itəm ilat neen kəmoatol.

?Təmäte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətətig e taon kit itəm nolən rat min rafin təmərīoah wir lan. Nolən rat min neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təmäte naoa u məmə otən-iarəp nolən rat min itəm tətətig e niməfak, ne nəratən pisin min neen min. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kitəlig-pa min o Ughin, kən nolən naka u tətəuatip itəm etənim otol okəmə in etənim rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, itəm Ughin təmaun-in kən mitəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itimlau piətat Sostenes. ² Naoa u tatimna kəm itəmat niməfak rəha Ughin əpəh Korin, itəmat itəm Ughin təmələhəu kalin məmə rəhan min e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan min, itəmat min netəm e ikin min rafin itəm koatəfak kəm Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo itəm in Iərəməərə rəhatat rafin. ³ Pəs Ughin Tata rəhatat ne Iərəməərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Ughin e nəfakən

⁴ Nian rafin iatən kəm Ughin məmə nikik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat e Kristo Iesu. ⁵ Təmawte-in rəhan nəwirən u tepət kəm itəmat e nolən min rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nitunən nəghatən rəhan. ⁶ Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in nıpahrienən. ⁷ Tol nəhlan, nian nəkoatətul matip moatəsağin nuwamən rəha Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo, Ughin tatos-ipinə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmın o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin min əh itəm kotətuatip o nəmegəhən rəhatəmat. ⁸ Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasik mətoarus-pən namnun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa min lan. ⁹ Kən Ughin otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Ughin itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiaəh itəmat Nətin Iesu Kristo u Iərəməərə rəhatat.

Netāmim rəha niməfak kəmotəhap ilat min

¹⁰ İatətapəh əskasik otəmat, piak min ne winik min, e nərgi İərəmərə İesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəlig-in itəmat min, məsotolən məmə nətəligən kit otuwa məhap itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitəh e nətəligən ne nikin kitəh. ¹¹ Piak min ne winik min, iatən nəhlan məto-inu netāmim neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu. ¹² Nipəti nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, “İtimat ekoatuarisig-in Pol,” neen kotəmə, “İtimat ekoatuarisig-in Apolos,” neen kotəmə, “İtimat ekoatuarisig-in Pita,” neen min kotən məmə, “İtimat ekoatuarisig-in Kristo.” ¹³ ?Nikitəmat təht məmə nakotitun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nikitəmat təht məmə io Pol eməkul e nig kəməluau otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgi Pol?

¹⁴ İo iakən tagkiu kəm Uhgın məmə io eməsolən baptais etəmat kit, məto emol baptais əm e Krispas ne Kaeas. ¹⁵ Niki tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə kəmol baptais lan e nərgək. ¹⁶ Ei, emaluin, emol baptais min e Stefanas ne rəhan min. Uarisig e itəm əh, emaluin okəmə emol baptais min e suah kit o kəp. ¹⁷ Nipəti nəghatən min u məmə, Kristo təsahl-ipamən io məmə ekol baptais e netāmim, məto təməhl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwir. Kən esən-iarəp əmən e nitunən rəha etāmim məto-inu, esolkeikən məmə nəghatən e nimisən rəha Kristo e nig kəməluau in otoigoig.

¹⁸ Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nimisən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u koatitəp suatip rəha nuwinən e nigəm asol, məto o kitat itəm Uhgın tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uhgın. ¹⁹ Kən Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “To ekərək in agin nenatigən rəha netəm kotenatig, kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat.”

²⁰ ? Netəm kotenatig hiə? ?İəgətun min rəha Lou hiə? ?Netāmim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uhgın təmol nenatigən rəha nətueintən tınuwa rəkis nalməl əmən. ²¹ Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uhgın, təmol məmə netāmim rəha nətueintən okəsotitun in e nenatigən əm rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən əlməl min rəhatimə otosmegəh netāmim itəm koatən nipahrienən lan. ²² Noanol min rəha İsrəl koatətapəh-in nat pispis min, kən İaihlua min koategəs-in nenatigən məmə okotəplan Uhgın, ²³ məto kitat koatən-iarəp əm nimisən rəha Kristo e nig kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip itəm tatol noanol min rəha İsrəl koatəmə, kən in tahmen e nalmələn kəm İaihlua min. ²⁴ Məto o netəm min un itəm Uhgın təmaun-in ilat, noanol min rəha İsrəl neen ne İaihlua min neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgın ne nenatigən rəhan. ²⁵ Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgın in tenatig taprəkis-in nenatigən rafin rəha netāmim, kən nəpouən rəhan in təsənən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netāmim.

²⁶ Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm əhro nian Uhgın təmaun-in itəmat. İtəmat tepət nəsotenatigən e niganəmti netāmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen. ²⁷ Məto Uhgın tatitəpun nat əlməl min e

1:10: Fil 2:2 * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netāmim koatisiai-in.

1:12: Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23 **1:16:** 1 Kor 16:15 **1:18:**

Rom 1:16 **1:19:** Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25

1:23: Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3 **1:25:** 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5

nätueintən məmə okotol aulis netəm kotenatig, kən mītəpun nat əpou min e nätueintən məmə okotol aulis netəm kotəsanən. ²⁸ In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim, ilat nat əpnəpin əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikan, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə in otol nat keike e nətəligən rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnəpin əm elat. ²⁹ Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e niganəmti Uhgin. ³⁰ Məto-inu e nəwia Uhgin, itəmat nəmotuwa kitəh itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat məmə nenatigən rəha Uhgin, inəh e Kristo, Uhgin təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kən mələhəu kalin kitat məmə rəhan min, kən mosmegəh kitat. ³¹ Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm Iərəməmə təmol lan.”

2

¹ Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin e nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən. ² Kən nian emətatig kitat min itəmat, nikik təkaskik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nimisən rəhan e nig kəluau. ³ Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətəsiəp-asiəp. ⁴ Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusan təwir, eməsənən e nenatigən rəha netəmim, ne nəghatən asol min itəm otuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgin ne wək rəha Narmin Rəha Uhgin. ⁵ Emol nəhlan məmə nahatətən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgin.

Nenatigən rəha Narmin Rəha Uhgin

⁶ Məto in nīpahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm kinotəkaskik rəkis e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəməmə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnəpin min əm. ⁷ Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgin aupən itəm təmatəməhl anion, kən in nenatigən itəm təmatəhluag, kən Uhgin təmol nalpəkauən aupən aupən agin məmə, nenatigən əh, in otol nəwirən kəm kitat. ⁸ Nətem koatərəməmə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruru nalpəkauən əh rəha Uhgin, məto okəmə ilat kinəmotitun, ko kəsotətu-pərən Iərəməmə rəha nəwirən rafin e nig kəməluau. ⁹ Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Suah kit təsəplanən, suah kit təsətoən, suah kit təsitunən nat naka itəm Uhgin təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotalkeike in,” ¹⁰ məto Uhgin təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin. Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgin itəm etəmim kit okol təsitunən. ¹¹ ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmin əm? ?E nolən kitəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgin, məto Narmin əm? ¹² Uhgin təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nätueintən, məto təmos-ipa Narmin itəm tətisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgin təmos-ipa əpnəpin əm kəm kitat. ¹³ Inu nəghatən itəm itimat ioatən,

kən nenatigən rəha netəmim təsəgətunən itimat e nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Ughin təməgətun itimat, kən ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmin Rəha Ughin e nəghatən min itəm təmisi-pən lan.

¹⁴ Etəmim itəm Narmin Rəha Ughin tikə lan, okol təsosən natimnat itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Ughin məto-inu ilat nat alməl min əm kəm in, kən okol in təsitunən ilat məto-inu Narmin Rəha Ughin əm titun nasituən e netəmim o nitunən natimnat rəha Ughin. ¹⁵ Kitat itəm koatos Narmin Rəha Ughin kotəplan motitun natimnat min əh, məto netəm əpnəpən, ko koatəplan məsotitun ağin-əhən kitat. ¹⁶ Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Ughin tatən məmə,

“?Pah u titun nətəligən rəha İərəməərə məmə in otəgətun in?”

Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

¹ Piak min ne wənik min. Nian emətətig kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmin Rəha Ughin, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo. ² Nian emətəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e melek əm, eməsos-ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nıpahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən, ³ məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən. Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnəpən min. ⁴ Nian suah kit otən məmə, “İo rəha Pol,” kən kit min tən məmə, “İo rəha Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.

⁵ Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itımlau e kuahmen əm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o İesu. Itımlau etioal əm wək itəm İərəməərə təmos-ıpa pisin pisin kəm itımlau məmə ekioal. ⁶ Tahmen məmə io eməfe nikutin nat, kən Apolos in tətau e nəhau, məto Ughin tatol tatəwıə. ⁷ Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətau e nəhau, in nat əpnəpən əm, məto Ughin pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh moatəwıə. ⁸ Etəm tatəfe, ne etəm tətau, katian əm o nat kitıəh əm. Kən Ughin otətou ilau kitıəh kitıəh e rəhalau wək pisin pisin min. ⁹ Itımlau iolwək mil rəha Ughin, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Ughin, o nimə rəha Ughin.

¹⁰ E nəwıran itəm Ughin təməwte-in kəm io, emiləkin wir nelki nimə tahmen e etəm titun wir niləkinən nimə. Kən suah kit min tatiləkin nimə məsin. Məto ilat rafin okotəkəike moatehm wir wək rəhalat rəha niləkinən nimə, ¹¹ məto-inu okol suah kit təsiləkinən nelki nimə kit min itəm tol pisin e inu itəm kiniləkin rəkis. Kən nelki nimə u in İesu Kristo. ¹² Okəmə suah kit tiləkin-pər rəhan nimə itəm nelki nimə in İesu Kristo, kən in titun niləkinən e iaen u kol tatıpit-ıpit, o e silfa, o e kəpiel nəmtın tiəkis, o e nig, o e nuwig, o e maniah. ¹³ Kən nian kit netəmim okotəplan

wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa min, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nigəm, kən nigəm otəgəṭun məmə rəhan wək təwir or tərət. ¹⁴ Okəmә nigəm təməsusən rəhan nimә, in otos rəhan nətəuən. ¹⁵ Məto okəmә nigəm təmus rəhan nimә, kən rəhan natimnat rafin təmikə. In əm, Uhgın otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagım e nimә itəm nigəm tatus.

¹⁶ ?Nəkotitun o kəp məmə, itəmat un nimә rəha Uhgın, kən Narmin Rəha Uhgın tətətig etəmat? ¹⁷ Okəmә suah kit tərəkın nimә rəha Uhgın, kən Uhgın otərəkın in, məto-inu nimә rəha Uhgın, in rəhan pisin əm. Kən nimә u rəha Uhgın, itəmat.

¹⁸ Təsəwırən məmə suah kit tateiua-in atıp in. Okəmә suah kit nikin təht məmə in tenatig u-roiu e niganəmṭi netəmim, in otəkəike muwa ialməṭ kit e niganəmṭilat məmə in otuwa ienatig pahrien. ¹⁹ Tol nəhlan məto-inu nenatigən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pik e niganəmṭi Uhgın. Tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın tatol noanikulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatig wir, kən Uhgın taskəlim in.” ²⁰ Kən Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, “Iərəməṛə titun məmə, nətəligən rəha netəm kotenatig, ilat nat əpnəpin əm.” ²¹ Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotiləs-ipər atıp itəmat ron. Uhgın tatos-ipən natimnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat. ²² Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nimisən, o nian roiu, o nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgın otol təwir kəm itəmat lan, ²³ kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgın.

4

Aposol min rəha Kristo

¹ Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itəmat tahmen e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelmitimat məmə itəmat ekotol əp nalpəkəuən anion rəha Uhgın. ² Kən netəmim itəm koatehm natimnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike motol rəhalat wək təwir məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətəən elat. ³ E io, in nat əpnəpin əm okəmә itəmat, o netəm pisin neen kotən-iarəp nətəligən rəhalat e rəhak wək. Kən io atıp esahmenən o nakilən rəhak wək. ⁴ E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto nat u təsənən məmə io ekətuatıp. Iərəməṛə əm tətəuatıp o nakilən rəhak wək. ⁵ Tol nəhlan, sotaṭautən o nakilən natimnat. Nakoatəsaḡin e nian Iərəməṛə otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən natimnat itəm koatəhluaig e napinəpən, kən in otol-arəp nat naka tətətig e niki netəmim o nolən min rəhalat. E nian əh Uhgın otənwiwi ilat kitiaḡ kitiaḡ.

⁶ Piak min ne winik min. Emən-ipinə nəghatən min əh kəm itəmat etimlau Apolos məmə itəmat onəkotos nitunən ikin, kən okəmә nakotos nipəti nəghatən min u, “Nəkotəkəike motol əm nəghatən min itəm kinəte rəkis,” kən nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iaḡau neen. ⁷ ?Təhro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim min rafin? ?Itəmat nakoatos natimnat neen itəm Uhgın təsos-ipinə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən təhro nakoatəḡhat ausit o natimnat itəm Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm nəmotol natimnat min əh?

3:13: 1 Kor 4:5

Luk 12:42

3:16: 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16

4:5: 1 Kor 3:8

4:6: Rom 12:3

3:19: Job 5:13

4:7: Rom 12:6

3:20: Sam 94:11

4:2:

⁸ Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha Uhgın. Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis nautə rəha Uhgın. Nölən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig min rəha Uhgın, məto itimat ekotatig ləhau əm. !Məto kəp, sənəmə nıpahrienən! !Nəman! Okəmə nıpahrienən məmə itəmat nəmotuwa kig min rəha Uhgın, nikitəmat otəgien pik, kən okəmə tol nəhlan, itimat min ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin. ⁹ Itimat aposol min, məto nıkkik təht məmə Uhgın təmələhəu itimat əpəh ləhau agin-əh, ioatətig tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis məmə okotəkəike motimis. Nıkkik təht nəhlan məto-inu tahmen məmə ekoatətul e nıganəmti nagelo min ne netəmin rafin məmə ilat okotəplan nölən rəha nımisən rəhatimat.* ¹⁰ !Netəmin tepət koatən məmə itimat ialməl min o nərgi Kristo, məto nikitəmat təht məmə itəmat nakotenatig wir e Kristo! Məto sənəmə nıpahrienən. !Netəmin tepət koatən məmə rəhatimat nepətən tikə, məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə nıpahrienən. Netəmin tepət koatısiai-in itəmat, məto katən rat itimat.

¹¹ Məto, inu nıpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən moatoaoa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəhap-əhap, kən netəmin koatoh itimat, kən rəhatimat nımə tikə. ¹² Itimat atip əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, məto itimat ekotəfak o nəwirən olat. Nian netəmin koatol nəratən kəm itimat, məto itimat ekotəpnəpin əm. ¹³ Nian netəmin koatən rat itimat, məto itimat ekoatəghat wir əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəha netəmin rafin, o namkimik rəha nətueintən rafin.

*İlat okotəkəike kətəu-pən
nölən rəha Pol*

¹⁴ Esətən nəghatən min u məmə ekol itəmat nakotaulis, məto məmə otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətik min itəm ekolkeike itəmat. ¹⁵ Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəmə naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalın ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatip kitiah əm, inu io, məto-inu e Kristo İesu emuwa rəhatəmat tata ətuatip nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən. ¹⁶ Tol nəhlan, ekətapəh əskasik otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nölən min. ¹⁷ Məto-inu o nat u, etahl-ipinə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e İərəməyə. In otən min kəm itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo İesu itəm tatətəu-pən natimnat itəm iatəgətun e nıməfak min rafin ikin min rafin.

¹⁸ Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən motausit pik o rəhatəmat nepətən. ¹⁹ Məto otəsüwəhən, ekəike mımənə məplan itəmat okəmə İərəməyə təgəhən-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat. ²⁰ Məto-inu nəərəməyəhən rəha Uhgın sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən. ²¹ ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikən ne narmin rəha nəmeiən?

* **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluaginən, minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimır min. Rəhan mopael min kotuarisig-in, kən tikimır min kotuarisig-in ilat, kən netəmin rafin kotitun məmə tikimır min okotimis. Netəmin kəmotol lafet kit, kən netəmin rafin koatəplan tikimır min atip koatoh ilat min, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupin min tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan min netəmin kotahmen e tikimır min itəm okotimis, kən netəmin rafin koatəplan. **4:11:** 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8 **4:15:** Kal 4:19

4:16: Fil 3:17 **4:17:** Wək 19:22 **4:20:** 1 Kor 2:4

5

Pian kit, rəhan nolən tərəat agin

¹ Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətakləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərəat kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnapin kəsotəfakən. In tətakləh-in pətan wi rəha rəhan tata. ² ! Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətoən tərəat, məto onəkotəkəike motəto tərəat o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.

³ Nat əpnapin esatigən kitat min itəmat, məto e narmin etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi İəməmə İesu məmə naka in tətuatip məmə kitat okotol e suah əh. ⁴ Nian nakotuwa kitəh, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha İəməmə rəhatat İesu in əh-ikin kitat min, ⁵ kən otıləs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərakin nıpətin, məto İəməmə otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian.

⁶ Rəhatəmat nausitən tərəat. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətəlapik apiəpiə flao itəm kəmətiğ? ⁷ Otərakin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətiğ u is tikə lan, kən nıpahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e pıret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat. ⁸ Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərəat min itəm netəmim kotolkeike pik nolən kəm netəmim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol lafet e Pıret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nıpahrienən motətuatip.

⁹ Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan. ¹⁰ Esən-ıəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnapin nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neıuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən. ¹¹ Məto nıpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətakləh-in pətan, o in tətəumis, o in tatəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətəpis nian tepət, o in tətakləh-in e neıueıuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen e nəkotagwən kitəh.

¹² Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e nıməfak itəm koatol təfagə e nolən min u. ¹³ Uhgin otakil netəm İaihlua min, məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat.”

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

¹ Nian okəmə itəmat kəıu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otıləs muwin kəm netəm kəsotəfakən məmə okotıuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motıləs motuwın kəm ıəfak min. ² ? Nəkotitun o kəp məmə ıəfak min, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ? Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakılən rəhatəmat nolən əlkələh min? ³ ?

Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo mın? !Kən natimnat mın rəha nətueintən, ilat kotimətiḡ əm o nakilən! ⁴?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəliḡən mın neen, təhro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nisiaiən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol mın neen təhmen e kitat. ⁵Iatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Təhro? ?Itəmat kit tikə itəm tenatiḡ məmə in titun nələhəuən nənən mın əh? ⁶!Məto kəp! Itəmat piak mın nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən mın. Kəsi.

⁷Itəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəḡətu məmə nəmotəmkakiəh e suatiḡ rəha Uḡin e nəmegəhən rəhatəmat. ?Təhro? Okəmə suah kit tatol tərət kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmə tateiua-in ik mətakləh-in ik, aluin mın əm. ⁸Məto kəp. Itəmat piatəmat mın əm, məto itəmat atip nəkoatol tərət kəm itəmat mın, kən moateiua-in itəmat mın motakləh kəm itəmat mın.

⁹?Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwinən e nəramərəən rəha Uḡin? Əsotətəliḡ-inən neiueiuaən. Inu niphəriənən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat mın, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat mın, ¹⁰ne iakləh mın, ne naumis mın, ne netəm koatapis e wain, ne netəm koatəḡhat rat e nərgi netəmim, ne netəm koateiua motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwinən e nəramərəən rəha Uḡin. ¹¹Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmın Rəha Uḡin rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalın itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e niganəmtin e nərgi İəramərə İesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfəḡə rat

¹²Netəmim neen koatən məmə, “Natimnat rafin təwir əm məmə ekol.” Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən mın məmə, “Natimnat rafin təwir əm məmə ekol.” Məto, okol esəḡəhən-inən məmə nat neen okotərəməərə e rəhak nəmegəhən. ¹³Netəmim neen koatən məmə, “Nəḡwənən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nəḡwənən. Kən təhmen əm, okəmə niphətitat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwir əm.” Nat mil əh, nəḡwənən ne nərpitəm, kuəwir, nat əpnəpən məmə Uḡin otol namnun ilau kərən. Məto Uḡin təsos-ipamən niphətitat məmə kotitəp niphətan. Uḡin təmos-ipa niphətitat məmə kotisiai-in İəramərə lan, kən İəramərə in tərərəmə e niphətitat. ¹⁴E rəhan nəsanənən, Uḡin təmosmegəh İəramərə e nimisən, kən in otosmegəh mın kitat.

¹⁵?Nəkotitun o kəp məmə, niphətitəmat, ilat rəha Kristo pişin əm? ?Kən nikitəmat təht məmə ekiləs niphətik itəm in kitiaş ilau Kristo, kən mol kioal kitiaş ilau pətan rəha suatiḡ? !Kəp! Okol təsolən mihin. ¹⁶?Kən nəkotitun o kəp məmə, etəm tətən ilau pətan rəha suatiḡ, ilau katuea kitiaş əm e niphətin? Məto-inu nəḡhatən rəha Naoa Rəha Uḡin tatən məmə, “İlau okuea niphətin kitiaş əm.” ¹⁷Məto etəm itəm tatol kitiaş ilau İəramərə, tatuwa kitiaş ilau mın e narmın.

¹⁸Otaḡim rəkis otuwin isəu o nolən rəha nitəpən niphətan. Nolən rat rafin itəm suah kit tatol itəm tol pişin e itəm u, in təsərəkinən niphətin. Məto itəm u tatərəkin niphətin. ¹⁹?Nəkotitun o kəp məmə, niphətitəmat in nimə kit

6:10: Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nöl Əpən 22:15 **6:11:** Taet 3:3-7 **6:12:** 1 Kor 10:23 **6:13:** 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **6:15:** Efes 5:30 **6:16:** Mat 19:5
6:17: Jon 17:21-23; Rom 8:9-11

rəha Uhgín itəm Narmin Rəha Uhgín tətətig ikin, kən Uhgín təmos-ipinə Narmin kəm itəmat, mətətig etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atip u itəmat. ²⁰ Uhgín təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Tol nəhlan, otisiai-in Uhgín e nolən min rəha nipətitəmat.

7

Nəghatən e marit

¹ Roiu ekən-ipinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwir məmə etəmim kit təsolən marit. ² Məto netəmim tepət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir məmə etəmim otəkəike mos atip rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman. ³ Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike. ⁴ Pətan təsərəməre atipən e nipətin, məto rəhan iərman tətərəməre lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəməre atipən e nipətin, məto rəhan pətan tətərəməre lan. ⁵ Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nipətin okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwir əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwir əm. Məto okueike muea min kitiaəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatip o nos-ipən-os-ipənən kəm ilau. İatən nəhlan məto-inu itəmat rafin nəsoəskasikən. ⁶ Nəghatən əh məmə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in nətəligən əm rəhak, sənəmə lou kit. ⁷ E rəhak nətəligən, təwir məmə netəmim rafin okəsotolən marit tahmen lak. Məto Uhgín tatol suatip pəsin pəsin min kəm kitat kitiaəh kitiaəh, kən tatol məmə neen koatol marit, kən neen koatan əm. ⁸ Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutəhlimis min məmə, təwir məmə koatan əm məmə io ne. ⁹ Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwəke e suatip ətuatip, kən təwir məmə okotəkəike motol marit pəs nikilat təsəht pikən.

¹⁰ İtəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinə nəghatən u kəm itəmat, sənəmə rəhak məto rəha İərəməre məmə, pətan otəsəpəsən rəhan iərman. ¹¹ Məto okəmə in otol, kən təwir məmə otəsəteu-pən minən suah kit min, o okəmə təhro, titəlig-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsəpəsən rəhan pətan.

¹² İtəmat itəm rəhatəmat nəman o nipitan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənəmə rəha İərəməre, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, iərman otəsəpəsən. ¹³ Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, pətan otəsəpəsən. ¹⁴ Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgín tatələhəu kalin min rəhan iərman məmə rəha Uhgín. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhgín tatələhəu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhgín. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgín tatələhəu kalin ilat məmə rəhan min, məto-inu təmələhəu kalin rəkis tata ne məma.

¹⁵ Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otəpəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgín təsəskəlīmən ilat e marit əh. Məto, Uhgín təmaun-in itat məmə okotətig mətig e nəməlinuən. ¹⁶ Pətan, kəm-naka Uhgín otosmegəh rəham iərman e nolən təwir rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhgín otosmegəh rəham pətan e nolən təwir rəham.

¹⁷ Məto in əm u, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min itəm İləməərə təmələhəu, kən təwir məmə nəkotatig əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak min rafin. ¹⁸ Nian Uhgin təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgin təmaun-in suah kit min, okəmə kəsəhg-ipənən, kən təwir məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən. ¹⁹ In nat əpnəpin əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhgin. ²⁰ Nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat.

²¹ ?Nian Uhgin təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nikim təsəht pikən, məto okəmə nəkitun nətəu-pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm. ²² Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian İləməərə təmaun-in, in etəm rəha İləməərə itəm kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian İləməərə təmaun-in, in slef əm rəha Kristo. ²³ Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətəuən itəm nəmtin tiəkis. Sotolən məmə itəmat nakotuwa slef min rəha netəmin. ²⁴ Piak min ne winik min, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat itəmat Uhgin.

²⁵ Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən marit. Esos ətuatipən nəghatən kit o İləməərə, məto iakən əm rəhak nətəligən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən in nıpahrienən, məto-inu İləməərə təməsəkitun io. ²⁶ Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən tol min-nulan məmə, nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-roiu. ²⁷ ?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsolən marit? Segəs-inən suatip o nosən rəham kit pətan. ²⁸ Məto okəmə natol marit, nəsolən təfəgə rat. Kən okəmə pətan wi tatol marit, in təsolən təfəgə rat. Məto netəm kəmotol marit, okotatig e nəratən tətəp e rəhalat natigən, kən iakolkeike məmə nəsotuwinən e nəratən min əh.

²⁹ Piak min ne winik min, inu nıpəti nəghatən rəhak. Natigən rəha netəmin e nətueintən in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne matuwın, netəm kəmotol marit, okəsotətəlig-in pikən nolən rəha marit rəhalat. ³⁰ Kən okəmə suah kit tətəsək, təwir məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan tahmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah kit nikin tagien, in otaliwək tahmen məmə nikin təsagienən. Kən okəmə suah kit tatos-nəmtin nat kit, təwir məmə nikin təht məmə sənəmə rəhan. ³¹ Kən təwir məmə netəmin itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlig-in məmə rəhalat bisnes in nat əpnəpin əm, məto-inu nətueintən ne nəwirən rəhan otəpanikə.

³² İakolkeike məmə nikitəmat təsəht pikən nat kit rəha nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə suah kit təsolən marit, nikin tatəht pik wək rəha İləməərə məmə təhro nulan mol İləməərə nikin tagien o wək itəm in tatol. ³³ Məto etəm təmol marit, nikin tatəht pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otəhro nulan mol niki rəhan pətan tagien, ³⁴ kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha İləməərə. Kən pətan itəm təsolən marit, o pətan wi, nikin tatəht pik wək rəha İləməərə məmə təhro nulan in otətuakəm o İləməərə e nıpətin ne narmin. Məto pətan itəm təmol marit, in tatətəlig-in pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otəhro nulan mol rəhan iərman nikin tagien.

³⁵ Iatən-ipinə nəghatən min u o nəwirən atip rəhatəmat, sənəmə iatən-iəhau itəmat, məto məmə nakotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən itəm tətuatip, kən nikitəmat tətəht pik wək rəha Iərəməərə.

³⁶ Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kinən-iəkis məmə ilau okioal marit, kən iərman təmə okuəpəs pitən, məto roiu nikin təht məmə təsolən nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətətig wir əm o nup min neen, kən iərman nikin təht məmə təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwir məmə in otol marit. ³⁷ Kən okəmə kəiu min nəhlan kioalkeike məmə okioal marit, məto iərman nikin tinəht rəkis məmə okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tatakəike kəm in məmə in tapəs marit, məto iərman əm in tatərəməərə e nikin, kən nikin tinəht rəkis məmə otəsolən marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip. ³⁸ Tol nəhlan, iərman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, məto iərman itəm təsolən marit, in tatol təwir maprəkis.

³⁹ Pətan otəkəike mətatig ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan iərman timis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, məto nat kitiah əm, in təike mol marit e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəməərə. ⁴⁰ Məto e rəhak nətəligən, okəmə in tətətig əm nəhlan məsolən marit, kən nikin otagien taprəkis-in okəmə in tatol marit. Kən nikik təht məmə Narmin Rəha Ughin tətətig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

¹ Kən roiu, iakəghat e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmə, “kitat rafin koatos nitunən.” “Nitunən” in nat kit itəm suah kit tətəusit ron, məto nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmim. ² Okəmə suah kit nikin təht məmə in titun pik nat, məto in təsitunən əh natimnat itəm in otəkəike mitun. ³ Məto etəmim itəm tolkeike Ughin, Ughin titun in.

⁴ ?Kən tahro e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min? Kitat kotitun məmə narmi nat in nat əpnəpin əm kit e nətueintən, kən ughin əlkələh min kotikə, məto Ughin kitiah əm. ⁵ Katən məmə, “ughin əlkələh” min ne “iərəməərə əlkələh” min tepət əh-ikin. Inu neiuəən əm. Məto nıpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto nat əpnəpin okəmə ughin əlkələh min əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən, ⁶ məto o kitat, Ughin kitiah əm, Tata Ughin. Natimnat rafin təmisi-pən lan, kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəməərə kitiah əm, Iesu Kristo, kən Ughin təmol natimnat rafin agin e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.

⁷ Məto sənəmə netəmim rafin kotitun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmi nat min nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nat, nikilat təht məmə koatəfak kəm ughin əlkələh min pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nikilat təsəskasikən. ⁸ Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkir o Ughin. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəligən rəha Ughin kəm kitat in tahmen əm.

⁹ Təwir əm, nəkotitun nətəu-pənən suatip itəm nakotolkeike, məto oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o winitəmat kit itəm nikin təsəskasikən təmə e rəhan

nəmegəhən. ¹⁰ Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nikin təsəskasikən, tatehm itəmat itəm nakoatos nitunən əh, kən nakotuwin e nimə rəha narmi nat min məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otuww-pən rəhan nətəligən, kən in min otuwin mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmi nat min, kən in tatol təfagə rat kit. ¹¹ Kən nitunən itəm nikitəmat təht məmə nakoatos, in tatərekin etəm nikin təsəskasikən. Məto in piatat kit itəm Kristo təmimis ron. ¹² Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərekin nikin təsəskasikən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo. ¹³ Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəmə e rəhan nəmegəhən, kən təwir məmə esun minən mit nian kit ne məmə otəsəməən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpin nəghatən itəm katətu-pən lan

¹ ?Nikitəmat təht məmə ekıtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ! Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan İesu İərəməre rəhatat e niganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?İtəmat u noa rəhak wək e İərəməre, o kəp? !Əwəh! ² Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nıpahrienən, itəmat nəsoıtıtun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e İərəməre tatəgətun məmə io aposol kit.

³ Ekuhalpin nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit. ⁴ ?Nian kitat aposol min koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənim ne, in ətuatıp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotıtun. ⁵ Aposol min neen, ne pia İərəməre min, ne Pita, * rəhalat nıpitan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwwək moatol wək rəha İərəməre. ?In tətuatıp məmə kitat kotol tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotıtun. ⁶ ?O nikitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itımlau pisin əm ekuəkəike mioal atıp wək o natigən rəhatımlau?

⁷ Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə katətu in lan? ?O, pah tətəsum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tatəgwən nat megəh min məsunən əh kit ne?

⁸ ?Nikitəmat təht məmə natımnat min itəm iatəghat-in, koatısi-pən əm o nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiəh əm. ⁹ Kəməte e Lou rəha Moses məmə, “Nian nakotasig kau motuwa məmə otol wək mewig-ewig e wit, sotəlisən nohlın pəs ton nımisimisi wit neen.”† ?Tahro? ? Niki Uhgin tatəht əm kau min, ¹⁰ o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ıpa lou u o rəhatat nəwirən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən u. ¹¹ E wək min rəhatımat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat nəkotagwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat məmə nakotos-ıpa nagwənən neen rəha nıpətin kəm itımat? ¹² Netəm pisin neen kotıtun nətəpəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatıp əm, məto ilat koatol wək rəha Uhgin. ?Kən tahro e itımat? !Nətəpəhən rəhatımat in tətuatıp agin!

Məto itımat esətölən kəm itəmat məmə itımat ekotıtun mihiñ nolən. Məto itımat ekotol natımnat rafin itəm ekotıtun nolən, nat əpnapın in

8:9: Rom 14:13-15; Kal 5:13 **8:11:** Rom 14:15,20 **8:13:** Rom 14:21 **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 **9:2:** 2 Kor 3:2-3 **9:4:** Luk 10:8 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “Kefas” itəm in nərgin kit min rəha Pita † **9:9:** wit: Əplan e tiksonari. **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10:** 2 Tim 2:6 **9:11:** Rom 15:27

tiakis, māmā esotahtosig-inən namnusən təwir rəha Kristo. ¹³ ?Nəkotitun o kəp māmā, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgın, koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwənən. ¹⁴ E suatip kitiah əm, İərəməyə təmən māmā, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir, rəhalat natimnat o natigən otəkaike misi-pən ikin.

¹⁵ Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip əm kən ekitun nətapəh-inən. Eməsəteən naoa u māmā itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. İatausit məsin māmā iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike agin-əhən māmā ekətəu-pən suatip pisin. Nimişən in təwir taprəkis-in suatip pisin. ¹⁶ Məto esausitən māmā iatən-iarəp namnusən təwir məto-inu, ekəike mən-iarəp. !Kəsi, nahməən asol otuwa ron io okəmā esən-iarəpən namnusən təwir! ¹⁷ Okəmā iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın məto-inu iakolkeike mol nulan, kən tətuatip māmā ekos nətouən lan. Məto in Uhgın əm itəm təmitəpun io māmā ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol. ¹⁸ ?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, māmā nian ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-iarəp əpnəpən əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnəpən in tətuatip māmā ekol.

¹⁹ Suah kit təsərəməyəən lak, məto io emos-İəhau atip io māmā io slef əm rəha netəmim rafin māmā ekiuw-pa tēpət kotuwa o Kristo. ²⁰ Nian emətan itimat netəm İsrel, emuwa mahmen e netəm İsrel māmā ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnəpən Lou təsərəməyəən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, māmā ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²¹ Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esəraakinən lou rəha Uhgın, kəp. Lou rəha Kristo tatərəməyə lak. Emol nəhlan māmā ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²² Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən, emuwa mahmen elat māmā ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin māmā e nolən min rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo. ²³ İatol nəhlan o namnusən təwir māmā io min ekos natimnat wir min rəhan.

²⁴ ?Nəkotitun o kəp māmā, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiah əm tatol win? Kən təwir māmā nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pik māmā onəkotol win. ²⁵ Netəmim itəm kotolkeike māmā kotuwın e naiuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat naiuən. Koatol māmā okotol win e nat kit itəm otəpanikə, məto kitat koatol māmā kitat okotol win e nat kit itəm tətətig lili. ²⁶ Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnəpənən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tətəht magoagəp. ²⁷ !Kəp! İatətuakəm kəm nıpətik māmā otuwa rəhak slef. İatol nəhlan māmā, nian emən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim tēpət rəkis māmā ilat okotuwa e naiuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha naiuən kən kəraakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm İsrel aupən

¹ Piak min ne winik min, iakolkeike māmā nəkotitun māmā nian tipitimat min kəmotiet İjip, ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin

9:12: Wək 20:34; 2 Kor 11:9

9:13: Dut 18:1-3

9:14: Mat 10:10; Kal 6:6

9:16: Jer 20:9

9:20: Wək 21:20-26

9:22: 2 Kor 11:29

9:25: Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8

9:27: Rom

8:13; 13:14

10:1: Eks 13:21-22

kəmotuwīn-pən itəhai u katən māmə Nitəhai Asiə. ² Kən e mal napuə ne nitəhai, Uhgīn təmol baptais elat rafin māmə okotuwa netəmim rəha Moses. ³ Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiah əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn, ⁴ kən motənim nəhau kitiah əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn, məto-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel əh in Kristo. ⁵ Nat əpnəpin ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgīn nikin təməsəgienən olat tēpət, kən ilat tēpət kəmotimis əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.

⁶ Kən Uhgīn təmegəhan-in natimnat min əh māmə ilat nəmtətin min māmə otəhgaiir etat motəgətun itat, kən okəsotolən tikirilət motələhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən. ⁷ Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naəa Rəha Uhgīn tatən māmə, “Netəmim kəmotəpələh māmə okotəgwən motənim, kən motətul māmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərət ikin.” ⁸ Tərət māmə kitat okotit anion nīpitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitiah əm. ⁹ Tərət māmə kitat okotol natimnat itəm otuiw neməha rəha Iəramərə* tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis. ¹⁰ Tərət māmə nakotən nikali Uhgīn tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha nimisən tohamnu ilat.

¹¹ Kən Uhgīn təmegəhan-in natimnat min əh māmə otuwa e nəmegəhan rəhalat, māmə ilat nəmtətin min, kən kəməte ilat māmə okotəhgaiir etat motəgətun itat, itəm koatətig roiu māmə namnun nian tatuwa iuəhkir. ¹² Kən okəmə nikitəmat təht māmə nakotətul əskasik, oatəto wir itəmat, məto-inu itəmat min nəkotitun nəmən e nolən rat min əh. ¹³ Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgīn tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhan rəhatəmat māmə in təskasik maprəkis-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhan rəhatəmat, Uhgīn otol suatip kit māmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, māmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nəratən.

Narmi nat min ne iəfak min

¹⁴ Tol nəhlan rəhak min, otəgim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min. ¹⁵ Itəmat netəm kotenatig, kən otakil atip nəghatən rəhak māmə in təwir o tərət. ¹⁶ Nian kitat kotəgwən e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən motən kəm Uhgīn māmə nikitat tagien o nənimən, kən moatənim nənimən əh, tahmen māmə kitat koatuwa moatol kitiah kitat Kristo e nitan. ?Iatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun pīret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiah kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp? ¹⁷ Kitat u netəmim tēpət, məto kotahmen e nīpətin kitiah əm, məto-inu pīret kitiah əm, kən kitat rafin koatun əm pīret əh.

¹⁸ Nikitəmat tətəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgīn, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan,

10:1: Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30 **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9

* **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tatuwin matuwīn māmə okotəplan okəmə Uhgīn otol nalpinən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10 **10:16:** Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5

tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa kitiah ilat Uhgin e sakrifais əh. ? Inu nıpahrienən, o kəp? Əwəh, in nıpahrienən.

¹⁹ ?Naka nıpəti rəhak nəghatən min? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmi nat min, ilat uhgin əlkələh min neen, o kəp? Kəp. ²⁰ Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmi nat min, koatol kəm iərmis min, kəsotolən kəm Uhgin. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitiah itəmat iərmis min. ²¹ Okol nəsuwinən mun pıret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, kən matig muwin min e niməfak rəha narmi nat min mun sakrifais ne wain rəha iərmis min ilat netəm koatəfak lan. ²² ?Tahro? ?Nəkoatol məmə İəməmə otetət itəmat tahmen e netəm İsrəl? ?Nikitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkis-in rəha Uhgin?

²³ Itəmat nakoatən məmə, “Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, “Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat. ²⁴ Təsəwirən məmə itəmat kit tategəs-in atıp rəhan nəwıwı, məto tatakəike megəs-in min rəha netəmim min neen.

²⁵ Otun əm mit rafin itəm katol-salim-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min, o kəp. Kən nikitəmat təsəht pıken. ²⁶ Nolən əh təwir əm məto-inu Nəoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nətueintən ne natimnat rafin əh-ikin, ilat rəha İəməmə.”

²⁷ Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətəpəh-in ik məmə nakuwin e rəhan nimə muagwən, kən nıkim tagien məmə onəkuwin, un əm nagwənən naka itəm tatos-ıpinə, məsətapəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min o kəp. Nıkim təsəht pıken. ²⁸ Məto okəmə kit tən-ıpinə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmi nat min,” kən təwir məmə nəsunən. Nıkim otatəht suah əh, ne nətəligən rəhan. ²⁹ Sənəmə nat tərət ron ik, məto in nat tərət e nətəligən rəhan əm. ?Məto tahro nətəligən rəha suah kit min otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosig-in io məmə esolən nat kit? ³⁰ ?Okəmə iatən kəm Uhgin məmə nıkkı tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhgin məmə nıkkı tagien lan?

³¹ Nəukəti nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nak-agwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otıləs-ıpər nərgi Uhgin lan. ³² Solən məmə suah kit təmə e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha İsrəl, o İaihlua, o suah kit e niməfak rəha Uhgin. ³³ Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol nıki netəmim rafin kotagien e nolən min rafin. İatol nəhlan məto-inu esegəs-in atıpən rəhak nəwıwı, məto rəha netəmim tepət, məmə Uhgin otosmegəh ilat.

11

¹ Otasgəwin io tahmen məmə io iatasgəwin Kristo.

Nolən rəha nəfakən

² İatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natimnat rafin itəm emol kən məğətun, kən naskəlīmən nəğətunən min tahmen əm məmə eməğətun itəmat lan.

10:18: Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4 **10:20:** Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21 **10:23:** 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1
10:28: 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4 **10:31:** Kol 3:17 **10:32:** Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16

³ Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotitun məmə rəhn-kapə netənim rafin in Kristo itəm tərəməre elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəməre lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgin itəm tərəməre lan. ⁴ Suah kit tatol aulis Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgin e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. ⁵ Məto pətan tatol aulis rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgin e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.* ⁶ ! Okəmə pətan kit təsətolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwir məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətəulis o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwir məmə otəfətain rəhn-kapə. ⁷ Təwir məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgin təmol etənim, etənim təmos narmi Uhgin, kən matol-arəp nəwirən rəha Uhgin; məto pətan tatol-arəp nəwirən rəha iərman rəhan. ⁸ Tol nəhlan məto-inu iərman təsisi-pənən e pətan, məto pətan təmisi-pən e iərman, ⁹ kən Uhgin təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman. ¹⁰ Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tətisiəi-in rəhan iərman məto-inu nagelo min koatəplan.

¹¹ Məto o kitat u kəmotuwa kitəh kitat İərəməre, pətan təsatig atipən e iərman, kən iərman min təsatig atipən e pətan, ¹² məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmiləs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgin.

¹³ Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgin təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp. ¹⁴ Netənim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in. ¹⁵ Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən kətisiəi-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgin təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə. ¹⁶ Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit min təkə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nəgwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu

¹⁷ E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwien itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərekin əm itəmat. ¹⁸ Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikik təht məmə o nəghatən min əh, neen nıpahrienən, ¹⁹ məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.

²⁰ ! Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nəgwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nəgwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, ²¹ məto-inu nian nakotəgwən, itəmat kitəh kitəh koatəkəike əm kəsəsağhinən ilat min neen. Kit nəumis tatus əh, kit tinapis rəkis. ²² ?Rəhatəmat latuənu təkə məmə nakotaupən motəgwən ikin? ?O itəmat nəsotisiasinən niməfak rəha Uhgin, kən moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis ağin-əh!

²³ Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o İərəməre. E lapin əh uarisig kəgəhan-in-pən e nelmi tikimir min, in təmos

11:3: Jen 3:16; Efes 5:23 * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netənim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpinən kit kəm in, kən netənim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23 **11:18:** 1 Kor 1:10-12

pīret, ²⁴ kən mən kəm Uhgīn tagkiu ron, kən məmkaś, kən məmā, “Inu nīpətīk itəm otītāgīt otəmat. Otol mihīn kən nīkitəmat tatəht io.” ²⁵ E nolən kitīāh əm, nian kīnotagwən rəkis, in tos kap wain mən məmā, “Kap wain u in nāniakīsən wi rəha nasituan itəm tatuwa e nītak. Otol mihīn nian rafin nakoatənīm, nīkitəmat tatəht io.” ²⁶ O nat əh, nian rafin nakotun pīret u, o nakotənīm kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nīmīsən rəha Iəramərə mətəarus titəlīg-pa min.

²⁷ Tol nəhlan, etəmīm pah itəm tatun pīret o tatənīm kap wain u rəha Iəramərə e nolən kit itəm təsətuatipən, in tatol təfagə o nərəkinən nīpətin ne nīta Iəramərə. ²⁸ Etəmīm otəkəike makil rəhan nəmegəhən pītən, uarisig təpanun pīret ne mənīm kap wain, ²⁹ mətə-inu etəmīm itəm tatun matənīm, mətə nīkin təsəht wīrən nīpəti Iəramərə, nunən ne nənīmən itəm in tatol tatiuw-pa atip əm nalpīnən kəm in. ³⁰ Mətə o nat əh, itəmat tēpət nakotəpou matīmīs, kən itəmat neen kīnotīmīs rəkis. ³¹ Mətə okəmā kitat kotakīl atip nolən min rəhatat, Iəramərə təsakīlən kitat mol nalpīnən kəm kitat. ³² Nian Iəramərə takīl kitat mol nalpīnən kəm kitat, in tatol məmā kitat okotətuatip, məmā nian in otakīl netəmīm e nətueintən mən nalpīnən rəhalat məmā okotīmīs, kən kitat okəsotosən nalpīnən əh kitat min ilat.

³³ Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitīāh məmā nakotagwən, otəsahgīn itəmat min. ³⁴ Okəmā suah kit nəumis nus, təwir məmā otagwən iman ikin latuənu, məmā nian nakoatuəfīmīn, Uhgīn otəsos-ipənən nalpīnən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian ekīmna, oekos-ipīnə suatip e natīmnat pīsīn neen min itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pīsīn pīsīn min rəha Narmin Rəha Uhgīn

¹ Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən pīsīn pīsīn min rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm tatos-ipa kəm kitat, mətə-inu iakolkeike məmā itəmat nəkotəkəike motitun. ² Itəmat nəkotitun məmā aupən, nian nəməsotafakən kəm Uhgīn, katiuw-pən rəhatəmat nətəlīgən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmi nat min itəm kəsotaghatən. ³ Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmā suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgīn matən rat Iesu, kən suah kit min okol təsənən məmā, “Tesu in Iəramərə,” mətə Narmin Rəha Uhgīn, in əm tol etəmīm tatən.

⁴ Nəsanənən pīsīn pīsīn min rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm tatos-ipa kəm kitat, mətə koatīsī-pən e Narmin Rəha Uhgīn kitīāh əm. ⁵ Kitat koatol wək pīsīn pīsīn tēpət, mətə Iəramərə kitīāh əm itəm koatol wək rəhan. ⁶ Kitat koatol wək e nolən pīsīn pīsīn tēpət, mətə in Uhgīn kitīāh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmīm rafin məmā ilat okoatol wək min əh rafin.

⁷ Kən Narmin Rəha Uhgīn tatos-ipa rəhan nəsanənən pīsīn pīsīn min kəm kitat kitīāh kitīāh məmā kitat okotasitu etat rafin. ⁸ O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatīgən. Kən kit min, Narmin kitīāh əm tatos-ipən nəghatən rəha nītunən nat. ⁹ Kən kit min, Narmin kitīāh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit min, Narmin kitīāh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wīrən nīmīsən. ¹⁰ Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pīspīs min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgīn

tatos-ipa. Kən kit mīn, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin pisin pisin mīn. Kən kit mīn, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin mīn.* Kən kit mīn əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin mīn əh. ¹¹ Nəsanənən mīn əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiah əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiah kitiah e suatip mīn itəm in əm tolkeike.

¹² Nipəti etəmim in kitiah əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnəpin nolin-olin pisin pisin mīn, ilat koatilpin e nipətin kitiah əm. Kən tol nəhlan, təhmen-amen əm e Kristo. ¹³ Kitat neen, kitat noanol mīn rəha Isrel, kitat neen İaihlua mīn, neen slef mīn əm, neen sənəmə slef mīn, məto Narmin Rəha Uhgīn kitiah əm təmol baptais e kitat rafin agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiah əm, kən kitat kəmosos Narmin Rəha Uhgīn u kitiah əm.

¹⁴ Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiah əm, məto nolin tepət. ¹⁵ Okəmə nelkin tatən məmə, “Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin. ¹⁶ Kən okəmə matəlgin tən məmə, “Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin. ¹⁷ ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat? ¹⁸ Məto kəp, Uhgīn təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin. ¹⁹ ?Okəmə ilat rafin nolin kitiah əm, kən nipətin pəhruən ikin? ²⁰ Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiah əm.

²¹ Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, “Io ekapəs ik, io enahmen rəkis.” Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, “Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis.” ²² Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agin, ilat nat keike o nipətitat. ²³ Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnəpin əm, koatol nolən rəha nisialien elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat. ²⁴ Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin elat. Məto Uhgīn təmuəfimin nolin-olin nipətitat mīn, kən matisial-in nolin-olin mīn itəm kitat koatehm-pən əm ilat. ²⁵ Kən e nolən əh, nolin-olin nipətitat okəsotəhap-əhapən ilat mīn, məto ilat okoatehm wir ilat mīn rafin. ²⁶ Okəmə nolin məsin tatəto nahməən, kən nolin mīn ilat rafin okotəto nahməən ilat mīn. Kən okəmə nolin məsin katos-ipən nisialien kəm in, kən nolin mīn rafin okotagien ilat mīn.

²⁷ Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiah kitiah, itəmat nolin mīn rəha nipəti Kristo. ²⁸ Kən e niməfak, Uhgīn təmaupən mələhəu-pən aposol mīn, kən uarisig un, ien mīn, kən uarisig un, iəgatun mīn. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən mīn, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pisin mīn. ²⁹ ?Netəmim rafin aposol mīn? ?O netəmim rafin ien mīn? ?O netəmim rafin iəgatun mīn? ?O netəmim rafin nol nat pispis? ³⁰ ?O netəmim rafin koatol-wir nimisən mīn? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin mīn? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin mīn, tatəghat-in nəghatən mīn itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28 **12:27:** Rom 12:5 **12:28:** Efes 4:11-12

ik pisin min? Kəp, təsolən nəhlan. ³¹ Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pisin pisin min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agin.

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

13

Nolkeikəən

¹ Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo min, məto esosən nolkeikəən e nikik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigi dram, o tatoh əpnapin əm bel. ² Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa, məto esosən nolkeikəən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmə ekıtun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən nolkeikəən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təkaskik məmə otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikəən e nikik, io nat əpnapin əm. ³ Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nıpətik məmə nigəm otus, məto esosən nolkeikəən e nikik, esolən win e nat kit.

⁴ Nolən rəha nolkeikəən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən, ⁵ kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpin, kən nikin təsahmə uəhaiən, kən təsaskəlim-iəkisən e nikin nəratən itəm suah kit tatol lan. ⁶ Kən nikin təsagienən o nolən rat min, məto nikin tagien əm o nolən wir min rəha nıpahrienən. ⁷ Nolən rəha nokeikəən tol nulan: nat əpnapin suatip rəha suah kit tiəkis, məto nian rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgin, rəhan nahatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.

⁸ Nolən rəha nolkeikəən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat, otəpanikə. ⁹ Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa noan məsin əm. ¹⁰ Məto nian İesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat rafin, kən nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa roiu okotikə. ¹¹ Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən min rəha suakəku e məntaak. ¹² Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas niganəmti Uhgin. Roiu, ekıtun noan məsin əm, məto e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin, tahmen məmə Uhgin titun mihin io əh-roiu.

¹³ Kən roiu, nolən miləhal u kisi kətəhələtul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgin, ne nolən rəha nolkeikəən. Məto itəm təwir pik agin eləhal, in nolən rəha nolkeikəən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

¹ Otalkut askasik māmā nolkeikean otarāmārā e nāmegāhān rəhatəmat, kən motalkut askasik māmā onəkotos nəsanənən min itəm Narmīn Rəha Ughin tatos-ipa, kən otalkut pik təhmin min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Ughin tatos-ipa. ² Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm Ughin. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmīn Rəha Ughin. ³ Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, koatən kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituən miləs-ipər nikilat. ⁴ Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, tatiləkin niməfak. ⁵ Iakolkeike māmā itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik māmā nakotən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, in tətasitu pik e niməfak taprəkis-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nipətin māmā otiləkin niməfak.

⁶ Piak min ne winik min. ? Okəmā iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin min, tahro nulan io iakəwir otəmat okəmā esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? ⁷ Otətəlig-in o natimnat tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegāhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmā kəsotagət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru māmā napuən naka ilat koatan. ⁸ Kən okəmā təwi təsagət ətuatipən, kən netəmim okotəruru māmā kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən. ⁹ Məto tahmen əm etəmat. ? Okəmā noatəghat e nəghatən itəm netəmim kotəruru, tahro nulan okotitun nipəti nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto netəmim kəsotosən nipətin. ¹⁰ Pahrien māmā nəghatən min tətəp e nətueintən, məto ilat rafin nipətilat əh-ikin. ¹¹ Kən okəmā esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io. ¹² Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən min rəha Narmīn Rəha Ughin, kən tol nəhlan, otalkut māmā nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotasitu pik lan.

¹³ Məto-inu o nat əh, okəmā itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min māmā Ughin otos-ipən nipəti nəghatən u māmā otən-iarəp kəm niməfak. ¹⁴ Okəmā iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul əpnapin əm. ¹⁵ ?Kən ekahro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak. ¹⁶ ? Okəmā nakatənwiwi Ughin e nikim e nəghatən pisin, tahro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən “Əwəh” e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən? ¹⁷ Kəm-naka natənwiwi wir Ughin, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.

¹⁸ Iatən tagkiu kəm Ughin māmā iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin. ¹⁹ Məto e niməfak, okəmā iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agin maprəkis-in māmā ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.

²⁰ Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir māmā nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolan rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir māmā nakotimətə. ²¹ Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses māmā,

“Ekol māmā netām koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kām rəhak netəmin.

Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min,

Məto nat əpnapin ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okol kəsotətəlig-inən io. Iəramərə tatən mihin.”

²² Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmin itəm kəsotəfakən, sənəmā nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmā rəha netām kəsotəfakən. ²³ ?Tol nəhlan, okəmā niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmin rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netām kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən māmā itəmat nakotəlməl, o kəp? ²⁴ Məto okəmā etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmin rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun māmā in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən, ²⁵ kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nisaiiən matəfak kām Ughin, matən-iarəp māmā, “!Itəmat pahrien Ughin nakoatan!”

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

²⁶ Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitəh e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitəh kitəh rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təskasik. ²⁷ Okəmā netəmin neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kām-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh. ²⁸ Okəmā etəmin tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kām Ughin.

²⁹ Təwir māmā ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmin neen okotakil wir nəghatən koatən. ³⁰ Kən okəmā Ughin tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir māmā etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən. ³¹ Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min māmā nakotəgətun netəmin rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat. ³² Sotaluinən māmā ien min koatəramərə e nikilat māmā kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip o nənən, ³³ məto-inu Ughin sənəmā in Ughin rəha nolən nəruruən e nat, məto in Ughin rəha nəməlinuən, tahmen e niməfak min rafin.

³⁴ Nian katəfak lan, nipitan okəsotəgətən, məto-inu təsətuatipən māmā okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən mihin. ³⁵ Okəmā kotolkeike māmā kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən māmā pətan otəghat əpəh e niməfak.

³⁶ ?Təhro? ?Nikitəmat təht māmā nəghatən rəha Ughin təmaupən miet-arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht māmā nəghatən rəha Ughin təmuwa əm

otəmat? ³⁷ Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nıpahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwıa İərəməə. ³⁸ Okəmə tapəs nənən nıpahrienən e nəghatən u, in okəsən minən nıpahrienən e rəhan nəghatən.

³⁹ Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ıpa, kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min. ⁴⁰ Məto e natimnat rafın agın itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatıp o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

¹ Piak min ne winik min. İakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmosot e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan. ² Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatıp itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgın otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatıp, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnəpın əm.

³ Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min təhmen e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁴ kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kışil lan təhmen əm e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin, ⁵ kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef. ⁶ Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətət min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitışə əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimis rəkis. ⁷ Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafın. ⁸ Kən uarisig elat rafın, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnəpın io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatıp rəhan.

⁹ Tol nəhlan, io ləhau agın e aposol min rafın, kən esahmenən məmə netənim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgın aupən. ¹⁰ Məto e nəwırən itəm Uhgın təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwırən əh təsuwa əpnəpınən məto noan əh-ikin. Nıpahrienən, emol wək taprəkis-in rafın aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwırən əm itəm Uhgın təmawte-in kəm io. ¹¹ Nat əpnəpın io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nıpahrienən lan.

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimis

¹² ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən təhro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotimis okol kəsotəmegəh minən? ¹³ Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nıpahrienən, məmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nimisən. ¹⁴ Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, kən wək rəhatimat o nən-iarəpən namnusən təwir, in nat əpnəpın əm, təhmen min əm e nahatətəən rəhatəmat. ¹⁵ Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, itimat emoateiuə e Uhgın məto-inu emotən-iarəp

māmā Uhgín tamosmegāh Kristo e nimisān. Māto okāmā netām kāmōtimis ko kāsōtamegāh minān e nimisān, kēn okol Uhgín tāsōsmegāhān Kristo e nimisān. ¹⁶ Māto-inu okāmā netām kāmōtimis ko kāsōtamegāh minān e nimisān, kēn okol Kristo tāsāmegāh minān e nimisān. ¹⁷ Kēn okāmā Kristo tāsāmegāh minān e nimisān, kēn nahatātēān rāhatāmat nīpātīn tīkā, kēn itāmat noatatīg āh e tāfagā rat min. ¹⁸ Kēn netāmim itām kāmōtān nīpahrienān e Kristo itām kīnōtimis rākis, ilat min kāmōtakīāh. ¹⁹ !Okāmā koatālāhau-pān āskasīk rāhatat nātēlīgān e Kristo o nāmegāhān ām rāhatat e nātueintān, kāsī, tawīr māmā netāmim okōtāto tātāt otāmat maprākis-in netāmim rafin māto-inu, kām-naka kitāt kāmōtāmākīā!

²⁰ ! Māto kēp! Nīpahrienān māmā Kristo tāmāmegāh min pahrien e nimisān. In tāmaupān e netām rafin itām kāmōtimis kēn māmegāh min e nimisān, kēn okol tāsīmis minān.* ²¹ Otātēlīg-in. Nīmisān tīnuwa e nātueintān e etāmim kit, kēn e suatīp kitīāh ām, nāmegāh minān e nīmisān tāmuwa e etāmim kit. ²² Tol nāhlan, netāmim rafin okōtimis māto-inu kāmōtisi-pān e Atām, kēn tahmen-ahmen ām, netāmim rafin itām kāmōtuwa kitīāh ilat Kristo okōtāmegāh min. ²³ Māto ilat min u, okōtāmegāh min e nīan ātuatīp rāhalat. Kristo in tāmaupān māmegāh min, kēn nīan in otuwa min, rāhan min okōtāmegāh min. ²⁴ Kēn namnun nīan otuwa. In otārēkīn nārāmārēān rafin, ne nepātān rafin, ne nāsānānān rafin. Uarīsīg lan, in otāhlman-pān nārāmārēān rāhan e nelmi Uhgīn Tata. ²⁵ Tol nāhlan māto-inu, in tāike matārāmārē mātoarus māmki-pa rāhan tīkīmīr min meguātān ilat e nelkīn. ²⁶ Namnu rāhan tīkīmīr itām otārēkīn, in nīmisān. Kēn nīmisān otīkā min, ²⁷ māto-inu “tīnāmki-pa natīmnat rafin meguātān e nelkīn.” Otātēlīg-in-tu, nīan tatān māmā natīmnat rafin agīn-āh tīnateguātān e nelkīn, nākōtāplan māmā sēnāmā Tata Uhgīn min āh-īkīn e nelkīn. In Uhgīn itām tāmālāhau-pān natīmnat rafin agīn-āh lāhau e nelkī Kristo. ²⁸ Nīan Uhgīn tīnol natīmnat min āh, kēn Nātīn atīp otuwa lāhau e nārāmārēān rāha Uhgīn itām tāmālāhau-pān natīmnat rafin e nelkīn, māmā Uhgīn ām otārāmārē e natīmnat rafin.

²⁹ Otātēlīg-in-tu. ?Tāhro e netāmim itām katol baptāis elat o netām kīnōtimis rākis? ?Okāmā netām kāmōtimis kāsōtamegāh minān nīan kit, kēn tāhro katol baptāis e netāmim olat?† ³⁰ ?Kēn tahmen ām etīmat, tāhro iōatīlās pīkān nīan āskasīk min e nāmegāhān rāhatīmāt nīan rafin? ³¹ ! Iatos noanāwīl, piak min ne wīnik min, māmā netāmim kotalkut māmā okōtohamnu iō e nīan tēpāt! Nākōtītun māmā inu nīpahrienān tahmen-ahmen māmā iatausīt o nahatātēān rāhatāmat e Kristo Iesu Iārāmārē rāhatat. ³² ?Okāmā emāluagin e nat megāh min itām koaton itām āpāh Efesas‡ o nātēlīgān rāha netāmim ām, emol wīn e naka? Okāmā netām kāmōtimis kāsōtamegāh minān, pās kotol ām tahmen e nāghatān u itām tatān māmā,
“Pās kotagwān mōtānim,
māto-inu olawīg kotīmīs.”

* **15:20:** Kristo in tahmen e nānīākīsān rāha Uhgīn māmā netāmim rafin okōtāmegāh min e nīmisān. **15:21:** Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol ōpān 20:5 **15:25:** Mat 22:44

15:26: Nol ōpān 20:14 **15:27:** Sam 8:6 † **15:29:** Pol tāsān ātuatīpān māmā in tolkeike māmā netāmim okōtol baptāis elat o netāmim itām kīnōtimis rākis, māto tāmān ām māmā netāmim neen kāmōatol nāhlan. Kēn kitāt roīu, tīākīs o nītunān nīpātī nāghatān u. **15:30:** Rom 8:36

‡ **15:32:** Pol tataghat o tīkīmīr min rāhan āpāh Efesas, māto sēnāmā nat megāh min pahrien. **15:32:** Aes 22:13

³³ Sotolən netəmim koteiua-in itəmat. Inu nīpahrienən itəm suah kit tāmən, “Nian netəm rəhalat nolən təwīr koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatəraḱin nolən wīr rəhalat.” ³⁴ Otītəlig-pa mīn motos ətuatip nenatigən rəhatəmat itəm tətuaṭip māmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat mīn, məto-inu itəmat neen kotərruru əh Uhgin, kən inu nat kit rəha naulisən.

Nipəti etəm tāmimis tatəmegəh mīn

³⁵ Məto okāmə netəmim neen kotətapəh māmə, “? Etəm tāmimis okotəmegəh aħro nulan? ?Okotos nīpəti naka motuwa?” ³⁶ !Nəghatən əh talməl! Nīkuti nat itəm nəməfe, otəkəike mīmīs pitən, uarisig u təpanəmegəh. ³⁷ Nian nakəfe nīkuti nat, nəəsəfəən nəukəṭin itəm otuwa, məto nīkuti nat əm, kəm-naka in nīkuti wit o nat pisin kit. ³⁸ Məto Uhgin tol tatəwīə e nəukəṭin itəm in tolkeike mihin, kən e nīkutin nat rafin, in əm tatos-īpa nīpətilat. ³⁹ Nīpətilat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nīpəti etəmim tol pisin e rəha nat megəh mīn, ne mənig mīn, ne nəm itəhəl. ⁴⁰ Əpəh e neai, natimnat əh-ikin, kən e nətueintən natimnat mīn əh-ikin tol pisin. Nian kotəplan nat əpəh ilis e neai māmə in təwīr, rəhan nəwīrən in tol pisin e nəwīrən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən. ⁴¹ Kən nəhag-əhagən rəha mītgar tol pisin e nəmihlən rəha məwīg ne nasiən rəha məhau mīn. Kən nasiən rəha məhau mīn neen, kotol pisin e rəha neen mīn.

⁴² Kən tahmen-ahmen əm e nīpəti netəm kəmotimīs itəm koatəmegəh mīn. Nīpətin itəm kəmitənim otəmnəmit, məto nian otəmegəh mīn, otəsəmnəmit mīnən. ⁴³ Nian katitənim, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən, məto nian otəmegəh mīn, in nat kit itəm netəmim okotəplan rəhan nəwīrən. Nian katitənim, nəsanənən rəhan tikə, məto nian otəmegəh mīn, təsanən. ⁴⁴ Nian katitənim nīpətitat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh mīn, in nat rəha nego e neai. Okāmə nīpətin əh-ikin rəha nətueintən, rəha nego e neai mīn əh-ikin. ⁴⁵ Naəa Rəha Uhgin tatən māmə, “Etəm tətaupən agin-əh, Atam, təmuwa mos namegən.” Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmin u tatos-īpa nəmegəhən. ⁴⁶ Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisig lan nat rəha narmin təpanuwa. ⁴⁷ Etəm təmaupən agin, kəmol e nīmoulul rəha nīməptən, məto etəm tatuarisig u Kristo, təmisi-pən e nego e neai. ⁴⁸ Netəmim rafin rəha nətueintən, nīpətilat kotahmen e nīpəti Atam, məto netəmim itəm okotuwin e nego e neai, nīpətilat okotahmen e nīpəti Kristo, etəm u təmisi-pən ikin. ⁴⁹ Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.

⁵⁰ İatən-iarəp kəm itəmat, piak mīn ne winik mīn māmə, nīpətin ne nīta etəmim otasuwinən e nəramərəən rəha Uhgin, kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmit otəsosən nat itəm tatətig lilin. ⁵¹ Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion māmə, sənəmə kitat rafin okotimīs, məto Uhgin otol nīpətitat rafin tuwiwi, ⁵² in otol uəhai əm tahmen e nīpitən, nian namnu təwi rəha Uhgin otəsək, məto-inu təwi otəsək, kən netəm kəmotimīs okotəmegəh mīn məsotimīs mīnən, kən Uhgin otol nīpətitat tuwiwi. ⁵³ Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwin e nat itəm otəsəmnəmitən, kən nat itəm otimīs otəkəike muwin e nat itəm otəsīmīsən mətatig lilin. ⁵⁴ Nian nat itəm tatəmnəmit təmuwin e nat itəm

təsəmnəmītən, ne nat itəm otimis təmuwin e nat itəm otəsimisən mətətig lilin, kən nəghatən itəm kəməte otuwa nīpahrienən, tatən məmə, “Nəluaginən tinol namnun. Uhgin təmol win agin. Nīmīsən tinikə.”

55 “!Ei, Nīmīsən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?

!Ei, Nīmīsən! ?Onakahrol nulan mus itimat?”

56 Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nīmīsən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət. 57 !Məto pəs kotənwiwi Uhgin! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat İləməmə İesu Kristo.

58 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha İləməmə e nikitəmat rafin, məto-inu nəkotitun məmə wək rəha İləməmə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnəpin əm.

16

Məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem

1 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin kəm nīməfak min əpəh profens əh Kalesia. 2 E Sante min rafin, itəmat rafin kitiah kitiah otəkəike mələhəu kalin məni neen. Etəmin itəm in tatos məni asol, otələhəu kalin tepət, kən etəmin itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalin noan məsin. Tol nəhlan, nian ekimnə, okol nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafin nian kitiah əm. 3 Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwin, kən nian ekimnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmik məni motuwin əpəh ikin. 4 Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwin, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

5 Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwin-pən Masetonia, məto-inu ekaupən muwin muag nīməfak min əpəh ikin. 6 Kəm-naka ekatig məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatətig əm mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwin-pən min ikin. 7 Esolkeikən məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, məto iakolkeikə məmə ekimnə kotatig məsin okəmə İləməmə tegəhan-in io. 8 Məto etatig əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi, 9 məto-inu Uhgin təmerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm otəe-in noan tepət, nat əpnəpin netəmin tepət kotalkut məmə okotahtosig-in io o nolən wək.

10 Okəmə Timoti tinnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən nisiaiən kəm in, məto-inu in tatol wək rəha İləməmə tahmen əm lak. 11 Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. İatəsağın piatə min ilat Timoti məmə okotuwa mətəhm io.

12 Kən e piatə Apolos, emətapəh əskasik məmə in otəkəike mətəu-pən piatə min minnə məplan itəmat. In təsolkeikən pik məmə otimnə əh-roiu, məto in otimnə e nian itəm tətəuatip ron.

13 Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat təskasik. 14 Natimnat rafin agin itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikən.

15:54: Aes 25:8

15:55: Hos 13:14

15:56: Rom 7:13

16:1: Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9

16:5: Wək 19:21

16:6: Rom 15:24

16:9: Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12

16:10: 1 Kor 4:17

16:11: 1 Tim 4:12

16:12: 1 Kor 3:6

¹⁵ Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan mın, ilat kəmotəupən motən nıpahrienən e İesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasık o nasituən e iəfak mın. İatən əskasık kəm itəmat piak mın məmə, ¹⁶ otisiai-in ilat motol nəwialat, ne netənim rafın itəm koatol pik wək o niməfak. ¹⁷ Nıkkik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliət-arəpa, məto-inu nat əpnapın itəmat nakotikə, məto nian eməplan iləhal, təhmen əm məmə eməplan itəmat. ¹⁸ İləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən təhmen əm məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kisiai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹⁹ Niməfak mın e profens əpəh Esia koatən təwır kəm itəmat. Akwila ne Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwır kəm itəmat e nərgi İərəməərə ilat iəfak mın itəm kəmotuəfimin e nimə rəhalau. ²⁰ Piatat mın rafın ikin-u koatən təwır kəm itəmat. Otən təwır kəm itəmat mın təhmen məmə itəmat kitiaş əm e Kristo.

²¹ İo Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwır kəm itəmat.

²² Okəmə suah kit təsolkeikeən İərəməərə, pəs nalpınən rəha Ughin tatuwin ron.

!İərəməərə rəhatimat, wa-ta!

²³ Pəs İərəməərə İesu tawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat.

²⁴ Ekahl-ipinə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafın e Kristo İesu. Əwəh.

2 Korin

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Korin Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak min rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tinəməte rəkis naoa kisil mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwit lan. Məto naoa itəm tatol kitiah, ne naoa itəm tatol kisil, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat min rəhalat, kən in təməgətuwin min ilat e natimnat pisin min neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikin, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm mənə.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəgətuwin məmə in aposol kit, kən Ughin in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətəuatip əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətuwin eiueiue min itəm koatatig Korin.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, itəm Ughin təmitəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itimlau piətət Timoti. Naoa u tatimnə kəm itəmat, niməfak rəha Ughin əpəh Korin, ne iəfak min ilat rafin əpəh ikin Akaea. ² Pəs Ughin Tata rəhatat ne Iəramərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwiran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Ughin itəm tatol kepin netənim

³ Pəs kotənwiwi Ughin, u in Ughin ne Tata rəha Iəramərə rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətin nasəkitunən, kən in Ughin itəm nol kepinən rafin tatisi-pən ron. ⁴ In tatol kepin kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotitun nol kepinən netənim e nəratən pisin pisin min. Kən kitat kotal kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Ughin təmol kəm kitat. ⁵ Tahmen əm e nəhməən itəm Kristo təmos, təmuwa min e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiah əm, Kristo in suatip məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepinən rəhatat tatuwin min o netənim pisin pisin min. ⁶ Okəmə itimat ekoatəto nəhməən, nəhməən əh tatuwa otimat nian ekoatən-iarəp namnusən təwir, kən namnusən təwir əh otol kepin itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Ughin təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotitun nol kepinən itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tatəe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nəhməən kitiah əm itəm kitat kotatig lan, tətəsitə etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwən. ⁷ Itimat emotəlahəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən o Ughin otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatatig e natigən kitiah əm məmə, itəmat nakoatəto nəhməən itəm ekoatatig lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepinən kitiah əm rəha Ughin itəm emotos.

⁸ Piak min ne winik min, ekotolkeike māmā nākotitun wir nian āskasik min itām emotatig lan e profens ikin Esia. Nāratən asol min kāmotu itimat, taprākis-in nāsənənən rəhatimat, tāmōl nikitimat tāht māmā okām-naka ekotimis. ⁹ Nipahrienən, itimat emotato māmā kinēgāhan-in rākis itimat māmā ekotimis. Māto nian āskasik min āh kāmotuwa māmā esotagileən etimat, māto ekotagile e Uhgīn itām tatol etām tāmimis tāmēgāh min. ¹⁰ In tāmōsmegāh itimat e nāratən asol āh itām tāmātuwin o nimisən, kən in otōsmegāh itimat e nāratən itām otāpanuwa. Emotālāhəu-pən āskasik rəhatimat nātəlīgən lan māmā in otōsmegāh min itimat. ¹¹ Kən in otol nāhlan nian nakotāfak otimat māmā, netāmim tepət okotənwiwi Uhgīn o natimnat wir itām in otol kām itimat māto-inu netāmim tepət kāmōtāfak otimat.

Pol tāmāuhlin rəhan nātəlīgən o rəhan naliwəkən

¹² Roiu ekən nāghatən u māsaulisən māmā, e nātəlīgən rəhatimat, nikitimat tāht māmā esotolən nat kit tərāt e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itām emotol, itimat emotatəu-pən suatip itām Uhgīn tāmītəpun māmā emotəghat ətuatip əm moatən əhag-əhag nāghatən. Emotol nolən āh kām netām əpnāpīn əm rəha nātueintən, kən motol taprākis kām itamat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nātueintən, māto emotagile əm e nāwirən rəha Uhgīn. ¹³⁻¹⁴ Iatən nāhlan māto-inu, esotəteən nāghatən kit itām tiākis otamat o nāfinən, o nitunən nipātin. Roiu, nākotitun māsīn nātəlīgən rəhatimat, māto iakolkeike pik māmā nian kit onākotitun rafin. Kən e nolən āh, nian Iərəmərə Iesu otuwa min, itamat onākotagien otimat tahmen min māmā itimat ekotagien otamat.

¹⁵⁻¹⁶ Māto-inu enitun māmā nakotagien otimat, nīkik tāht māmā nian ekātuwin Masetonia, ekaupən mīmna māplan itamat, kən nian ekitəlīg Masetonia, ekimnə min māplan itamat. Tol nāhlan, nakatos nāwirən mau kəiu. Kən uarisig e itām min āh, onākotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia. ¹⁷ ?Nikitamat tāht māmā, nian emol nātəlīgən min āh, māto emol əpnāpīn əm? ?O, kām-naka nātəlīgən rəhak tāmisi-pən e nolən rəha nātueintən, tahmen e netāmim itām koatən “əwəh” ne “kəp” e nāghatən kitāh əm?

¹⁸ Itamat nākotitun māmā Uhgīn nian rafin tatol rəhan nāghatən, kən io min, rəhak nāghatən kām itamat sənəmā, “əwəh” ne “kəp,” ¹⁹ māto-inu rəhak nāghatən o Nəti Uhgīn Iesu Kristo, itām emāhalən-iarəp kām itamat itimāhal Saelas ne Timoti, sənəmā, “əwəh” ne “kəp,” māto e Kristo, nian rafin rəhak nāghatən in “əwəh,” in nipahrienən. ²⁰ Tol nāhlan māto-inu, nat əpnāpīn nāniākisən kuwəh Uhgīn tāmōl, ilat kotuwa nipahrienən e Kristo, inu nāghatən “əwəh” rəha Uhgīn. Tol nāhlan, e Kristo, kitat koatən “Amen, Əwəh” kām Uhgīn, kən moatīlas-ipər nārgin lan. ²¹ Uhgīn əm tatol itimat ekoatətul āskasik e Kristo kitat min itamat. In tāmītəpun kitat, ²² kən tāmōl mak e nāmēgāhən rəhatat māmā kitat rəhan min, kən tāmālāhəu-pən rəhan Nārmin e nīkitat māmā kitat okotitun roiū māmā rəhan nāniākisən min, ilat rafin okotuwa nipahrienən e nāmēgāhən rəhatat o nian kit.

²³ Kən roiū, okāmā esənən nipahrienən, pəs Uhgīn otol nalpīnən kām io. Eməsuwamən Korin māto-inu esolkeikeən māmā ekən nāghatən āskasik kit kām itamat. ²⁴ Esotolkeikeən māmā ekotərəmərə e nahatətəən

rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o nagiənən rəhatəmat, məto-inu itəmat ninoatətul əskasik rəkis e nəhatətəən rəhatəmat.

2

¹ Tol nəhlan, enən rəkis e nikik məmə okol esimnə minən məplan itəmat mol nikitəmat tahmə. ² ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nikitəmat tahmə, pah u ikin-un otol io nikik tagien? Itəmat əm, itəm emol nikitəmat tahmə. ³ Kən eməte naoa əh, məmə nian ekimnə, esətoən tərət e nikik. Esolkeikəən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nikik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərət. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enitun məmə kitat kitiah əm, kən nian nikik tagien, kən nikitəmat min tagien. ⁴ Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nikik təpou pik otəmat, kən nikik titəgit, nahui nəmtək tiah otəmat. Esətoən naoa əh məmə otol nikitəmat təpou, məto eməte məmə onəkotitun rəhak nolkeikəən asol otəmat.

Aluin nolən rat min rəha nol təfagə

⁵ Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərət, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərət pik, məto esolkeikəən məmə nəghatən rəhak e nat u in təkəsik pik. ⁶ Nalpinən itəm itəmat tēpət nəmotos-ipən kəm in tinahmen. ⁷ Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wir nikin, məmə nikin otəsəpou pikən mol təme e rəhan nəmegəhən. ⁸ İatətapəh əskasik otəmat məmə nakotuwin motol təwir kəm in məmə in otitun rəhatəmat nolkeikəən ron. ⁹ Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natimnat rafin, o kəp. ¹⁰ Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io min ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərət neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkis rəhan nolən e niganəmti Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat ¹¹ məmə Setan otəsərəkinən kitat e rəhan neıueıuəən min, məto-inu kitat kotitun rəkis rəhan nətəligən o nolən nəratən.

Netəmim itəm koatən-iarəp

namnusən təwir

¹² Nian emuwin əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Kristo, eməplan məmə İəməmə təmol suatip kəm io. ¹³ Məto esatig əməlinuən e rəhak nətəligən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikin əh. Kən emauiatipin ilat, miet muwin Masetonia.

¹⁴ Pəs kotənwiwi Uhgın, məto-inu in təmol win e rəhan tikiwir min e nəluaginən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluaginən minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikiwir min, Uhgın tatit itimat e Kristo. Kən itimat rəhan min netəmim itəm ioatən-iarəp nenatigən rəha Kristo, kən nenatigən əh in tahmen e nəmiəwin kit itəm tatuwin ikin pisin-pisin min. ¹⁵ E niganəmti Uhgın, itimat ekotahmen e nəmiəwin rəha Kristo kəm netəmim rafin, netəmim itəm Uhgın tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm okotuwin e nalpinən rəha Uhgın. ¹⁶ İtimat nəmiəwin rəha nımisən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotimis. Kən itimat nəmiəwin rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgın otosmegəh ilat. ? Kən pah u titun nolən wək asol əh? ¹⁷ Məto itimat esotahmenən e netəm əpnəpin min, itəm koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgın tamahl-ipən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp namnusən təwir e niganəmti Uhgın, kən nəghatən rəhatimat təmisi-pən e nikitimat itəm tətutip əm.

3

¹ Okamə naka nikitəmat təht məmə enoatiləs-ipər itimat məmə itəmat onəkotegəhan lan. Netənim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəməte elat nian koatuwin o netəm kotəruru ilat. ?Tahro nikitəmat təht məmə suah kit otəkəike mətə naoa nəhlan etimat kəm itəmat? ?O, tahro itəmat əm nakotolkeike məmə onəkotəte? !Kəp! ² Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatimat. Naoa əh kəməte-pən e nikitimat, itəm netənim rafin koatafin kən moatitun. ³ Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhan rəhatəmat tatəgəhun məmə itəmat naoa kətafin itəm Kristo təməte. Kristo təməte naoa əh e Narmin Rəha Ughin itəm tatəmegəh, mətə təsəteən e nelmi etənim. Kən in təməsəte-pənən e kəpiel epin-epin, mətə təməte-pən e niki netənim.*

⁴ Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat mətə-inu itimat ioatətig e Kristo, kən moatahatətə əskasik e Ughin. ⁵ Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Mətə Ughin əm tatol məmə itimat ekotitun nolən wək. ⁶ In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək min rəha nəniəkisən wi rəha nasituən itəm Ughin təmə. Nəniəkisən wi əh təsisi-pənən e Lou itəm kəməte, mətə təməsi-pən e Narmin Rəha Ughin, mətə-inu Lou itəm kəməte tatol məmə netənim koatuwin o nimisən, mətə Narmin Rəha Ughin tatos-ipa nəmegəhan.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

⁷ Otətəlig-in-tu. Nian Ughin təməte Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Ughin, kən nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnəpin nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okamə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o nimisən, mətə in təhag-əhag, ⁸ kən wək rəha Narmin Rəha Ughin otəhag-əhag pik. ⁹ !Okamə wək itəm kəmakil netənim məmə otəkəike motimis, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netənim kotətuatip e niganəmti Ughin, in tatəhag-əhag pik agin! ¹⁰ Nipahrienən, nəniəkisin oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən, roiu in təsəhag-əhagən, mətə-inu nəniəkisin wi itəm təhag-əhag pik agin, tınəprəkis-in itəm aupən. ¹¹ !Kən okamə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tinuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmin Rəha Ughin itəm otatig lilin, tatəhag-əhag pik agin-əh!

¹² Tol nəhlan, mətə-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha Narmin Rəha Ughin, nətəligən rəhatimat təkəsik e Ughin, kən məsotəginən o nən-iarəpən rəhan nəghatən. ¹³ Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin e niməhan agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mikə. ¹⁴ Mətə Ughin təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətəarus-pa əh-roiu, niməhan əh tətəhtosig-in nətəligən rəhalat nian kotəfin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.† Ughin təsos-irəkisən əh niməhan əh, mətə-inu tatos-irəkis əm e Kristo. ¹⁵ Əwəh, mətəarus-pa əh-roiu ne, nian kotəfin Lou rəha Moses, niməhan kit tatəfətain nikilat. ¹⁶ Mətə okamə etənim pah təuhlin matəg-pən o İəməmə, niməhan əh otiet rəkis. ¹⁷ Otətəlig-in-tu, İəməmə əh, in Narmin.

3:1: Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən “kəməsəte-pənən e kəpiel epin-epin,” tatəghat e Lou itəm Ughin tamos-ipən kəm Moses, kən Moses təməte e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29 **3:9:** Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31

3:12: Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **3:13:** Eks 34:33 † **3:14:** “Naoa Rəha Nəniəkisən Oas” in “Oltesteman.” **3:16:** Eks 34:34

Kən ikin Narmin rəha İləməmə tətatig ikin, in tatikis kitat. ¹⁸ Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitə e nıməhan, koatəplan nəhag-əhagən asol rəha İləməmə, kən netənim koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatar tatə. Kən nəhag-əhagən əh təmisi-pən o İləməmə itəm in Narmin Rəha Uhgın.

4

Nat keike e kipəhau oas

¹ Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat emotos e nasəkitunən rəha Uhgın. ² Məto e nolən rəhatimat esotegəhan-inən nolən itəm tatəhluaig ne nolən aulis min. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgın. !Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm nıpahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgın, emotol-arəp e niganəmti netənim rafin məmə rəhatimat nolən in tətuatip. ³ Kən okəm-naka namnusən təwir itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netənim neen, məto kəp, tatəhluaig əm o netənim itəm koatəpən-pən suatip o nuwınən e nigəm asol. ⁴ Koatəpən-pən suatip əh məto-inu Setan, u in İərmis itəm tatəməmə e nətueintən u, təməfətain nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wir rəha namnusən təwir itəm tatuəp mətəsiəgəpin ilat. Nəhag-əhagən əh təmisi-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgın in tahro nulan. ⁵ Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp İesu Kristo məmə in İləməmə, kən itimat iolwək min rəhatəmat o nərgi İesu. ⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhgın u təmən məmə, “Pəs nəhag-əhagən tuəp məsiəgəpin ikin tapınəp ikin,” in təməsiəgəpin e nikitat məmə kitat kotitun nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgın, kən kitat koatehm natimnat min əh e niganəmti Kristo.

⁷ Məto kitat koatos nat keike əh e kipəhau oas, inu nıpətitat. Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wir əh taprəkis, təmisi-pən e Uhgın, təsisi-pamən otat. ⁸ Nəratən tepət koatıləs pıken itimat e suatip min rafin, məto təsərəkinən itimat. Nian neen ekotəruru suatip, məto esotəpəsən nalkutən. ⁹ Netənim koatol nəratən kəm itimat, məto Uhgın təsəpəsən itimat. Koatoh itimat, məto kəsotərəkinən itimat. ¹⁰ İkin pəhrəuən ioatuwin ikin, katohamnu nıpətitimat təhmen e kəməhamnu İesu. Tol nəhlan məmə, netənim okotəplan nəmegəhən rəha İesu e nıpətitat. ¹¹ Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kətegəhan-in itimat məmə ekotimis o nərgi İesu. Tol nəhlan məmə netənim okotəplan rəhan nəmegəhən e nıpətitat itəm otəpanimis nian kit. ¹² Kənu, nian rafin itimat ioatıləs pıken nımisən məmə itəmat onəkotitun nəmegəhən itulin.

¹³ Naə Rəha Uhgın tatən məmə, “Emahətətə, kən tol nəhlan ekatən.” Kən e nolən kitəh əm rəha nahatətən, itimat min ekotahətətə, kən tol nəhlan ekoatən, ¹⁴ məto-inu itimat ekotitun məmə, etəm təmol İləməmə İesu təmegəh min e nımisən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh min e nımisən kitat İesu, kən məf-iarəp kitat e niganəmtin. ¹⁵ Natimnat rafin u o nəwiran rəhatəmat, kən nian nəwiran rəha Uhgın tatiuw-pa netənim tepət təhmin min okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən nənwiwıən tepət kəm Uhgın, kən okotıləs-ipər nərgin ilis ilis agin.

3:17: Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1 **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5 **4:10:** 1 Kor 15:31 **4:11:** Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14

¹⁶ Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnəpən məmə nıpətitat tateiuaiu roiu, məto Uhgın tatol nikitimat tatuwiwi nian rafin. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatətiḡ lan, ilat nat əpnəpən əm, kəsotatiḡən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wir itəm otətətiḡ liliḡ, kən in təwir məfiḡəm taprəkis-in ilat. ¹⁸ Kən tol nəhlan, niganəmtitətiḡ kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanikə, məto nat itəm kəsəplanən in namnun tikə.

5

Nipətin wi əpəh e nego e neai

¹ Tol nəhlan, kotitun məmə nıpətitat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat kotətiḡ lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nimə tapolən əh tikə e nətueintən, məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikin itəm sənəmə etəmin təmol, məto Uhgın əm təmol, nıpətitat wi itəm otətiḡ liliḡ. ² Məto roiu e nıpətitat rəha nətueintən, koatəhḡ nikitat, kən kotolkeike pik məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwin e nıpətitat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e natimnat wi. ³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm nıpətin tikə, məto okotos nıpətin wi rəha nego e neai. ⁴ Nıpətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koatolkeike məmə okotimis kən nıpətitat otikə, kəp. Məto kitat kotolkeike məmə okotuwin e nıpətitat wi məmə nəmegəhən liliḡ otəwiək nıpətitat rəha nətueintən itəm otimis. ⁵ Kən Uhgın pisin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmin Rəhan məmə otəḡəṭun wir kəm kitat məmə rəhan nəniəkisən min otuwa pahrien.

⁶ Kən tol nəhlan, nətəliḡən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun wir məmə nian koatos əm nıpətin rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə İərəməərə ikin rəhatat. ⁷ Kitat kotətiḡ e nətueintən e nahatətəən e Uhgın, sənəmə e natimnat itəm koatəplan. ⁸ İatən məmə nətəliḡən rəhatat təskasik, kən kotolkeike məmə kotapəs nıpətitat motuwin e nimə wi rəhatat kitat İərəməərə. ⁹ Tol nəhlan, okəmə kotətiḡ e nıpətitat, o okəmə kotapəs nıpətitat rəha nətueintən, kitat kotalkut pik məmə kotol natimnat itəm koatol niki İərəməərə tagien. ¹⁰ Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo məmə in otakil rəhatat nolən min, kən kitat kitəh kitəh okotos nətouən tətəu-pən natimnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwir o nat tərət.

Ien əhruin min rəha Uhgın

¹¹ Kən roiu əh, məto-inu ekotisiai-in İərəməərə, kən motalkut məmə ekotiww-pa netəmin. Uhgın titun itimat ne wək rəhatimat, kən ekotolkeike məmə itəmat min onəkotitun wir itimat. ¹² Esotolkeikeən məmə ekotiləs-ipər itimat e niganəmtitəmat, məto ekotos-ipinə rəhatimat nətəliḡən məmə okəm-naka nikitəmat otəgiən otimat. Kən roiu, nəkotitun nuhalpinən nəḡhatən rəha netəmin itəm kotsəsit o nolən itəm netəmin koatəplan, məto nikilat təsəhtən nat itəm tətətiḡ e niki etəmin. ¹³ Okəmə itimat ialməl min, məto o nəḡḡi Uhgın. Kən okəmə rəhatimat nətəliḡən tətəuatiḡ əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.

¹⁴ Tol nàhlan mato-inu, nolkeikean rəha Kristo tatəramərə etimat, mato-inu itimat ekotitun wir məmə suah kitiah əm təməmis o netənim rafin, kən tol nàhlan, netənim rafin kinotimis. ¹⁵ Kən təməmis o netənim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natimnat itəm ilat əm kotolkeike, mato ilat kotəkəike motol nolən min itəm Iesu tolkeike, u etəm təməmis olat kən məmegəh min e nīmisen.

¹⁶ Tol nàhlan, roiu ne, itimat esotakilən netənim e nolən itəm netənim rəha nətueintən kotakil netənim lan. Nat əpnapin nian kit emotakil Kristo e nolən əh, mato roiu esotolən. ¹⁷ Tol nàhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiah ilau Kristo, in təmuwa etənim wi. !Nat oas təkəkə, kən nat wi tinuwa! ¹⁸ Natimnat rafin min əh tətisi-pən e Ughin. Aupən kitat tikimir min kitat Ughin, mato e Kristo, in təməmik kitat kotuwa iuəhkiron, mol kitat iolin min. Kən təmos-ipa kəm itimat wək u rəha niuw-pamən tikimir min rəha Ughin okotuwa iolin min. ¹⁹ Inu tatən məmə Ughin təmiuw-pa rəhan tikimir min e nətueintən məmə okotuwa iolin min e Kristo, kən məsafin minən rəhalat nolən rat min. Kən təmos-ipa kəm itimat nəghatən u rəha niuw-pamən tikimir min rəhan okotuwa iolin min.

²⁰ Tol nàhlan, itimat ien əhrui min rəha Kristo, kən təhmen məmə Ughin tətəun-in netənim e nəwiatimat. Kən ioatətapəh əskasik otəmat e nərgi Kristo məmə: nakotapəs nolə tikimir, kən motuwa ioli Ughin min. ²¹ Ughin təmol suah u itəm rəhan nolən rat təkə, məmə in sakrifais rəha nolən rat min rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatip e niganəmti Ughin.

6

¹ Məto-inu itimat ioatol wək kitiah itimat Ughin, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Ughin tətawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, nəsosən təhmen in nat əpnapin əm, ² məto-inu Ughin tatən məmə,

“E nian ətuatip, eməto ik,

kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.”

Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Ughin, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

³ Esotolən nat kit itəm suah kit otəmə lan e rəhan nahatətəən, mato-inu esotolkeikean məmə okəsən ratən wək rəhatimat. ⁴ Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək min pahrien rəha Ughin: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotəto tərat. ⁵ Netənim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapilən lapin, kən nəumis tus itimat. ⁶ Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netənim, Narmın Rəha Ughin tatər e nikitimat, kən ekotolkeike netənim e nolkeikean pahrien. ⁷ Ekoatən əm nīpahrienən, kən nəsanənən rəha Ughin tətətig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in təhmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən. ⁸ Netənim neen koatsiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatan rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiua məmə itimat iolwək min rəha Ughin, mato itimat iolwək min pahrien rəhan. ⁹ Netənim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pahrien, mato netənim

tepət koatən māmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nimisən tatitəp itimat, mato ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, mato kəsohamnuən əh itimat. ¹⁰ Nikitimat təpou, mato nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə tikə, mato itimat ekotol netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, mato ekoatos natimnat rafin.

¹¹ Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin. ¹² Itimat esotahtosiginən nolkeikeən rəhatimat otəmat, mato itəmat notahtosig-in rəhatəmat otimat. ¹³ Roiu əh, iatəghat kəm itəmat māmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm māmə itəmat min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.

¹⁴ Sotənən kəm netəm kəsotəfakən māmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?Nolən ətuatip ne nolən tərət kiātun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiātun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp! ¹⁵ Kən e nolən kitəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuanən nəghatən kitəh nian kit. ?İəfak ne etəm təsəfakən kiātun nolən nat e nətəligən kitəh? !Kəp! ¹⁶ E Nimə Rəha Uhgīn, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, mato-inu kitat u Nimə Rəha Uhgīn itəm tatəmegəh. Kən Uhgīn təmən māmə,

“Ekatig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgīn rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim.”

¹⁷ Kən İəramərə təmən māmə,
“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotəkən nat itəm tamkimik e niganəmti Uhgīn,
kən nikik tagien māmə ekos itəmat.”

¹⁸ “Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,” inu nəghatən rəha İəramərə itəm in ilis agin.

7

¹ İolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis natimnat rafin itəm koatol nıpətitat ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalın kitat māmə rəha Uhgīn əm motətəu-pən rafin suatip itəm nikin otagien lan.

Niki Pol təmagien olat

² Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərət kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərət ikin, esotalkutən māmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko. ³ Esənən nəghatən u mato-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat māmə ekotolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnəpən nimisən o nəwiran otuwa e nəmegəhən rəhatimat, mato itəmat əpəh imə e nikitimat. ⁴ İo etahatə əskasik etəmat. İatausit otəmat. Itəmat nəmotiləspər pik rəhak nətəligən. Emos nəratən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, mato nikik tagien maprəkis otəmat.

⁵ Tol nəhlan mato-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, mato nian rafin, nəratən tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim kəmotəmu motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin. ⁶ Məto Uhgīn tatol kepīn netəmim itəm nətəligən rəhalat təpou, kən təmol kepīn itimat e nuwamən rəha Taetas. ⁷ Kən

sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat tagien, məto e nəghatən wir rəha nol kepinən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipə kəm itimat məmə itəmat nakotolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat tatəto tərət o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nagiənən e nikik təmər mərioah.

⁸ Nat əpnapin okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat nakotəto tərət, məto esətəən tərət ron. Məto aupən, eməto tərət ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto tərət, məto rəha nian əkuəkir əm.

⁹ Məto roiu, nikik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərət, kəp. Nikik tagien məmə nian nəmotəto tərət, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nipahrienən, Ughin tolkeike məmə kitat okotəto tərət o nolən tol min-nulan. Kən məto-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natimnat itəm emotən aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakiah e rəhatimat nahatətəən.

¹⁰ Kən nian koatəto tərət e nolən itəm Ughin tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Ughin tatosmegəh kitat. Kən nikitat otəsəpouən o nolən əh. Məto nian koatəto tərət e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nimisən. ¹¹ Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərət e nolən itəm Ughin tolkeike. Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən motoalkut əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat min, kən motetəhau nolən rat min, kən narmitəmat təmiwig nəmotaut motəgin nolən rat min. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan min io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən nəmoatətul matip məmə nəkotol nalpinən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən min rafin rəhatəmat, nəmotəgəhun məmə nəsolənə nat kit tərət e natimnat u. ¹² Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esətəən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esətəən o suah u itəm in təməəkən. Kəp. Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e niganəmti Ughin məmə nəkoatətul əskasik o nərgitimat. ¹³ Natimnat rafin min əh koatiləs-ipər nətəligən rəhatimat.

Sənəmə itimat əm itəm nəmoatiləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-inu nikin tagien məmə nəmoatiləs-ipər min nətəligən rəhan. ¹⁴ Emən-ipən kəm in məmə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsolən io ekaulis. Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nipahrienən. Kən e nolən kitiah əm, natimnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat min nipahrienən. ¹⁵ Taetas, nikin tatəht əh məmə itəmat rafin agin-əh nəmotol nəwian, kən moatəgin moatasiəp nian nəmotəgəhən-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tatəht natimnat min əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmin min. ¹⁶ Nikik tagien pik məto-inu etahatə əskasik etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətətip.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

¹ Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun nəwirən rəha Ughin itəm təməwte-in kəm niməfak min əpəh Masetonia məmə ilat kotitun nasitəən e netəmin neen min. ² İlat kəmotatig e nəratən asol kit ne nian əskasik min, kən nat əpnapin ilat nan rat rəhalat nautə tikə agin, məto nəmegəhən rəhalat tərtoah wir e nagiənən. Kən nan ratən ne

nagianən kəmuoe-in nolən təwir. E nolən əh, kəmotərakin mənəi tēpət motos-ipən kəm iəfak mīn əpəh ikīn mīn. ³ İatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmosotolən. Kən ilat atıp kəmotol. ⁴ Kəmotətapəh amul otimat məmə itimat ekotəgəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən mənəi kəm iəfak mīn əpəh Jerusalem. ⁵ Kəmotəpən kos-ipən nəmegəhan rəhalat kəm İəməmə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən itəm Uhgīn tolkeike. Nikitimat təsəhtən məmə okotol tēpət nəhlan, mətə kəmotol.

⁶ Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas məmə otitəlig-pinə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wīr rəha nawtəən əh itəm nəmotətuoun. ⁷ E natimnat mīn u rafin, itəmat nəmotol təwir pik maprəkis, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nitunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətəl əskasikən, ne nolkeikəən rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit mīn e nolən təwir pik maprəkis, inu wək wīr rəha nawtəən.

⁸ Esənən məmə nəkotəkəike motol. Mətə emotəgəhun kəm itəmat məmə netəm pisin pisin mīn nikilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wīr məmə nolkeikəən rəhatəmat in nīpahrienən tahmen elat, o kəp. ⁹ Itəmat nəkotitun wīr nəwīrən rəha İəməmə İesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnəpīn rəhan nautə tēpət, mətə təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən mətə-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tēpət.

¹⁰ Kən inu rəhak nətəligən e natimnat mīn u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotəpən motətuoun motol. ¹¹ Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik məmə nəkotol, in otuwa nīpahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atıp natimnat. ¹² Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgīn nīkin tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.

¹³ Esotolkeikəən məmə nəmegəhan rəha netəmim neen otimətig mətə-inu kəmosot rəhatəmat mənəi, mətə nəmegəhan rəhatəmat in otikis mətə-inu nəmotasitu elat. Kəp. İakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin. ¹⁴ Roiu, itəmat nakoatos tēpət kən motitun nasituən elat. Kən o nian mīn neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm, ¹⁵ tahmen e itəm Naə Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Netəmim itəm kəmotəulək tēpət, tahmen əm, təsaprəkisən.

Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsīn, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən.”

Taetas təmuwīn Korin

¹⁶ İatənwiwi Uhgīn məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak. ¹⁷ Tol nəhlan mətə-inu Taetas, nīkin tagien o nīmənən məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nīkin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən məmə in otimnə məplan itəmat. ¹⁸ Kən itimat ekotəhl-ipinə mīn piətat kit mīn tīmənə ilau mīn. Suah u, netəm e nīməfak mīn koatisiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwir. ¹⁹ Kən taprəkis-in inu, nīməfak

min kəmotitəpun məmə otuwa itimat min o niləsən mənī u muwīn əpəh. Kən itimat ekotərəməra lan o noorən məmə otiləs-ipər nərgi İərəməra, kən matəgətu məmə nikitimat otagian pik o nasituən. ²⁰ Itimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən mənī asol əh. ²¹ Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuatip, mətə sənəmə e niganəmti İərəməra əm, mətə e niganəmti netəmim min.

²² Kən ekotahl-ipinə piətət kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiū, in tolkeike pik məmə otasitu mətə-inu in tətahatətə pik etəmat. ²³ Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitiah əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətət min, ilat ien əhruin rəha niməfak min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo. ²⁴ Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.

9

¹ Okəmə esəteən naoa u kəm itəmat, in təwir əm mətə-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. ² İatən nəhlan mətə-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematiləs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwīn rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.

³ Mətə roiū, etahl-ipinə piətət miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, təhmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnəpin əm. ⁴ Mətə okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, mətə-inu itimat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis. ⁵ Tol nəhlan, nikik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətət miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən mənī asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Mətə iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tətisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tətəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

⁶ Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsin, matəulək-in noan məsin. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət. ⁷ Itəmat kitiah kitiah nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nikim məmə nakos-ipən. Okəmə nikim təsəgienən ron, təsəwirən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən mətə-inu suah kit tətəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in min təsəwirən. Ekən nəhlan mətə-inu Uhgīn tolkeike etəm u tatos-ipən e nikin pahrien. ⁸ Kən Uhgīn titun nawte-inən nəwirən rafin aɡin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuatip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm netəmim.

⁹ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,
 “In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min,
 kən rəhan nolən ətuatip tətətig lilin.”

¹⁰ Kæn Uhgin itəm tatos-ipən nikuti nat o etəm tatəfe, kæn matos-ipinə pīret o nunən, e suatip kitiah əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min məmā, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen min, kæn in otol noan tepət itəm tāmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat. ¹¹ E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgin otos-ipən rəhan nəwirən kəm itəmat məmā itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kæn nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgin ron.

¹² Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən mənī o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgin u nūmis tatus ilat, mətō tatol nat wir kit min taprəkis, inu nənwiwian itəm təmar marioah e niki netəmim matuwīn o Uhgin. ¹³ Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kæn ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgin ron, mətō-inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən nīpahrienən e namnūsən təwir rəha Kristo. Kæn okotiləs-ipər nərgi Uhgin o nawteən rəhatəmat e mənī asol kəm ilat ne netəmim rafin. ¹⁴ Kæn nian koatəfak otəmat, nikilat tuwīn otəmat mətō-inu Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmā nəmotasitu pik elat. ¹⁵ !Pəs kotən kəm Uhgin məmā nikitat tagien o Nətin itəm təmos-īpa kəm kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

10

Pol təmuhalpin nəghatən e rəhan wək

¹ Io Pol, io atip, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmā nian kitat min itəmat, rəhak nətəligən in ləhau əm, mətō nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təkaskik pik. Kristo, in rəhan nətəligən ləhau, kæn in etəm mətig. Kæn e nolən kitiah əm, ² iatətapəh otəmat məmā, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip məmā nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Mətō ekitun məmā ekəhai netəmim neen u koatən məmā ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u, ³ mətō-inu nat əpnəpin ekotatig e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha nətueintən u. ⁴ Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmā nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgin o nərəkinən ikin tiəkis o nuwīnən ikin ima tikimīr min. ⁵ Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiua min ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-iahau netəmim o nitunən Uhgin. Nətəligən min rafin itəm tikimīr min rəha Uhgin, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmā ilat rafin okotol nəwia Kristo. ⁶ Kæn nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən nalpinən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.

⁷ Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, mətō nakotəruru nīpətin. Okəmə suah kit titun pahrien məmā in etəmim rəha Kristo, kæn in otətəlig-in wir min məmā itimat min rəha Kristo tahmen lan. ⁸ Nat əpnəpin iatəghat ausit məsin o nepətan itəm ləramərə təmos-īpa, okol esaulisən ron. Təmos-īpa o niləkinən itəmat, sənəmā o niləs-iahauən itəmat. ⁹ Esolkeikeən məmā nikitamat təht məmā ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm netəmim neen koatən, məmā otol itəmat nakotəgin. ¹⁰ Ilat kotən rat io məmā, “Rəhan naoa təfigəm kən masilə, mətō nian tətən kitat min, in sənəmā etəm əskasik kit, kæn rəhan nəghatən in nat əpnəpin əm.” ¹¹ Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmā, nolən rəhatimat itəm koatəplan e

naoa min emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.

¹² Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatıləs-ipər atıp ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atıp əm koatəplan ahmen ilat min, kən koatakıl atıp əm ilat min, tol rəhalat nıtunən talməl. ¹³ Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək itəm Uhgin təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin. ¹⁴ Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatıp əm, in təsepət pikən. Okəmə esotuwmən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto nıpahrienən, emotaupən motuwa mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusen təwir rəha Kristo. ¹⁵ Netəmin neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgin təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatimat məmə nahatətən rəhatəmat otəwiə təhmin min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək e nikitəmat otol iahgin mepət, ¹⁶ kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusen təwir e ikin min e nıkalı imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin. ¹⁷ Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natimnat itəm İərəmərə təmol.” ¹⁸ İatən nəhlan məto-inu, kəsisiəi-inən etəmin itəm tatıləs-ipər atıp in, məto kəsisəi-in əm etəmin itəm İərəmərə tatıləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiua min

¹ İakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkis. ² İatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmisi-pən əm o Uhgin. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nakotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kinən rəkis məmə okos rəham kətim kan məmə otətəu-pən suah kitəh əm, nərgin u Kristo. Kən iatehm wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan iərman, kən in təruru əh iərman.

³ Məto iatəgin məmə onəkotahmen e İf itəm Setan təmeiua in e nəghatən ətehen. İatəgin məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatıp məplə wir. ⁴ İatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp İesu itəm tol pisin e İesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmın itəm tol pisin e Narmın nəmotos rəkis, o nakotəto namnusen təwir itəm tol pisin e itəm nəmotos rəkis, məto itəmat ialməl min, nakotegəhan-in əm. ⁵ Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol min ilis pik,” məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis maprəkis-in io. ⁶ Okəmə naka kəsəgətin wirən io e nəghatən, məto ekitun wir nəukətin namnusen təwir. Itimat emotəgətin nat əh kəm itəmat e nolən min rafin nian tēpət.

⁷ Nian ematən-iarəp namnusen təwir rəha Uhgin kəm itəmat, esolən məmə nakotətu nat kit. Io atıp əm emos-ıəhau io o nıləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfəgə rat kit? !Kəp! ⁸ Nian ematol wək

10:13: Rom 12:3

10:17: Jer 9:24; 1 Kor 1:31

10:18: 1 Kor 4:4

11:2: Efes 5:26-27

11:3: Jen 3:4,13

11:4: Kal 1:8-9

11:5: 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11

11:6: 1 Kor 2:1,13

11:7: 1 Kor 9:18

kitat min itəmat, niməfak min ik pişin kəmoatətou io. İuəhkır tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat. ⁹ Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-inu piatat min itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmos-ipa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin. ¹⁰ Tahmen e nıpahrienən rəha Kristo tətətig lak, iatən pahrien məmə suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-iaəhauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən. ¹¹ ? Kən təhro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uəgin titun məmə ekolkeike pik itəmat.

¹² Netəmin neen kotolkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin. ¹³ Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiua min, kən koateiua-in netəmin e wək rəhalat. ! Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol min pahrien rəha Kristo, məto kəp! ¹⁴ Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atip, tətən tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən. ¹⁵ Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək min rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək min rəha nolən tətətip. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətəuən tətəu-pən nolən min rəhalat.

¹⁶ Ekisimatip min. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə io ialmə. Məto okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialmə məsin, kən ekəghat ausit məsin. ¹⁷ Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm İəməmə təməni-ipa kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialmə kit. ¹⁸ Netəmin tepət koatəghat ausit o nolən min rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io min, ekəghat ausit. ¹⁹ !Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl min kotəgəhun itəmat! ²⁰ Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnəpin kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atip in, o tatem-pən niganəmtitəmat. ²¹ !İataulis məmə nətəligən rəhatimat təpəu pik məmə esotolən nolən rat min əh!

Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron, io min, ekəghat ausit ron. ²² ?Təhro? ?İlat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io min. ?Koatən məmə ilat netəm İsrəl? Io min. ? Koatən məmə ilat noanol rəha Eprəham? Io min. ²³ ?Koatən məmə ilat iolwək min rəha Kristo? Io min, məto ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialmə kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkır ekimis nian tepət. ²⁴ Nian faif, noanol rəha İsrəl kəmotalis io mau tate-nain. ²⁵ Nian kişil, kəmalis io e nikilkil. Nian kit kəmaht io e kəpiəl apin. Nian kişil emuwin e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhai lokamnim o nian apiəpiə kit, lapin ne nərauiəgən. ²⁶ Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkır narua əsol tiləs io ekimis, kən emətatig ikin tasilə ikin imaa iakləh min, kən ikin tasilə ikin imaa natimak min noanol rəha İsrəl, kən ikin tasilə ikin imaa İaihlua min, kən ikin tasilə ikin e taon əsol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruaən ikin, kən ikin tasilə ikin əpəh itəhai, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiua min. ²⁷ Emol pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian min neen, nəumis tus io, kən

11:9: 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16 * **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nıpahrienən, in tatan-iaəhau ilat. **11:22:** Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19 **11:26:** Wək 9:23; 14:5

mətoaoa, kən nian tepət nigak nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natimnat təsahmenən o nətəpən. ²⁸ Kən taprəkis-in natimnat min əh, nian rafin nikik təht pik niməfak min rafin. ²⁹ Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io min, rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit min e təfagə rat, kən nikik titahmə pik ron.

³⁰ Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə rəhak nəsanənən tikə. ³¹ Kən Uhgin, u in Uhgin ne Tata rəha İləməmə İesu, itəm katiləs-ipər nərgin nian min rafin namnun tikə, titun məmə io, eseiuan. ³² Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopael min o nehm wirən nafiluə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io e kalapus. ³³ Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilairən

¹ Ekəike matəghat ausit, nat əpnəpən təsolən win e nat kit ikin, məto ekəkeike matən natimnat min tahmen e napilairən ne nəghatən wi min itəm İləməmə təmol əp kəm io. ² Ekitun iəfak kit itəm tətahatətə e Kristo.* E nup fotin tinuwin rəkis, Uhgin təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai.† İləkəruru okəmə nıpətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun. ³ Kən ekən min məmə iləkəruru okəmə nıpətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun. Məto ekitun məmə suah əh, ⁴ Uhgin təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təməto nat anion min itəm təsətuatipən məmə etənim rəha nətueintən otən. ⁵ Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atipən ron io, məto ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat. ⁶ Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in nıpahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otıləs-ipər io ilis taprəkis nat itəm tətuatip. İakolkeike məmə otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.

⁷ Uhgin təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təməhl-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit tətəru nıpətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol nəhmən e nıpətik, kən tol nəhlan esausitən. ⁸ Emuəh niki İləməmə mau kisi məmə otıləs-irəkis ron io. ⁹ Məto tən kəm io məmə, “Rəhak nəwirən asol titun naskəlimən ik, məto-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən.” Tol nəhlan, etagien pik məmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak. ¹⁰ O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nıpətik, kən etagien nian katən rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm tiəkis ron io. Etagien elat rafin o nərgi Kristo, məto-inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsənən.

¹¹ Emol nolən rəha ialmə, məto itəmat əm nəmoatakəike kəm io məmə ekol. Nəməsotıləs-ipərən nərgək, məto təpəwir pik okəmə nəmotol mihin,

11:33: Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “neai tatol kisi lan.” Məto nıpətin tatən məmə “nego e neai u in ikin rəha Uhgin.” ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Paradaes” itəm nıpətin tatən məmə “nego e neai,” ikin itəm netənim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13

mato-inu io sənəmә ləhau e “aposol min ilis pik” e nat kit əkəku əm, nat əpnəpin io etəm əpnəpin əm. ¹² Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgətun io məmә io aposol pəhrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmi netəmim tatiwig, ne nat pispis min e nikitəmat, kən emol e nətəligən rəhak kaifəməh. ¹³ Nat kitiah əm eməsölən e nikitəmat, eməsətapəh-inən mənı kit otəmat. !Otaluin o təfagə rat u rəhak!§

¹⁴ Roiu iatətul matip məmә ekimnə muag itəmat itəm otol kisil lan. Kən ekəsətapəh-inən mənı kit otəmat, mato-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə, mato iakolkeike əm itəmat. Otətəlig-in-tu. Sənəmә wək rəha suakəku məmә otehm wir rəhan tata ne mama. Məto in wək rəha tata ne mama məmә okuehm wir rəhalau suakəku. ¹⁵ Tol nəhlan, nikik tagien məmә ekos-ipinə rafin rəhak natimnat otəmat, kən mos-ipən min rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, mato rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsətuatipən! ¹⁶ Pəs kotən məmә esətapəh-inən mənı kit otəmat. Məto itəmat neen koatən məmә emos natimnat otəmat e nolən eko-eko. ¹⁷ ?Təhro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim kəm itəmat, o kəp? !Kəp! ¹⁸ Emuəh niki Taetas məmә otuwın otəmat, kən mahl-ipən piətə kit ilau min. ?Taetas təsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp məmә, rəhatımlau nətəligən kitiah əm, kən matioal nolən kitiah əm?

¹⁹ Kəm-naka nikitəmat təht məmә e nəghatən min rafin əh, emotuhalpın nəghatən kəm itəmat itəm suah kit tənən otimat. Kəp. E niganəmti Uhgin, emoatəghat tahmen e netəm rəha Kristo. Kən iolik min, natimnat rafin itəm koatol, koatol məmә itəmat nakotəsanən. ²⁰ İatən nəhlan mato-inu iatəgin məmә nian ekimnə, kəm-naka ekəplan məmә nəsolən məmә inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan məmә io esölən məmә inu nakotolkeike mihin. İatəgin məmә ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetə, neen koatəmərıt e neməha, neen kotəhap-əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən nikalın netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnəpin nat. ²¹ İatəgin məmә nian ekimnə min, rəhak Uhgin otıləs-iahau io e niganəmtitəmat, kən nikik otitəgit kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne nıpitən koatan anion, kən koatol nəhlan əpnəpin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

¹ Inu rəhak naliwəken itəm tatol kisil lan otəmat. Naəa Rəha Uhgin tatən məmә, “Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiah, kən tol nəhlan netəmim kotitun məmә nəghatən koatətu-pən lan, in nıpahrienən.”* ² Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmә okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpınən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat. ³ Ekotol nəhlan mato-inu nikitəmat təht məmә rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas məmә

12:11: 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19 **§ 12:13:** Pol tatol milə elat e nəghatən u. **12:13:**

2 Kor 11:9 **12:18:** 2 Kor 8:6,16-18 **12:21:** 2 Kor 13:2 * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmә rəhan naliwəken kisil tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19

nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tēpət e nikitəmat. ⁴ Nipahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nipətin. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgīn. Kən e nolən kitiah, rəhatimat nəsanənən tikə e nipətitimat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgīn, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.

⁵ Itəmat atip, otakil wīr nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətən in pahrien, o kəp. Itəmat atip, nakotehm wīr rəhatəmat nolən. ? Nəkotitun o kəp, məmə Kristo Iesu tətətig e nəmegəhən rəhatəmat? ! Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətən, kən Kristo təsatigən e nəmegəhən rəhatəmat! ⁶ Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə onəkotəplan məmə itimat aposol min pahrien. ⁷ Kən roiu, ekoatafak kəm Uhgīn məmə itəmat kit təsolən nat kit tərət. Esotolkeikən nəhlan məmə otəgəhun məmə rəhatimat wək e nikitəmat in təwīr mətuatip. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətəuatip, nat əpnəpin netənim neen koatən məmə wək rəhatimat tərət. ⁸ Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosig-in nipahrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tatiləs-ipər nipahrienən. ⁹ Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatip ətuatip. ¹⁰ Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. Iərəməərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm io, məto esolkeikən məmə nian ekimnə otəmat, ekəike mōl əskasik etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekiləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkin itəmat.

Namnun nəghatən

¹¹ Piak min ne winik min. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən min. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəligən kitiah. Otətig e nəməlinuən. Kən Uhgīn rəha nolkeikən ne nəməlinuən otətig itəmat min.

¹² Otən təwīr kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo. ¹³ İəfak min rafin koatən-ipinə təwīr kəm itəmat.

¹⁴ Pəs Iərəməərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgīn otos-ipən rəhan nolkeikən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmīn Rəha Uhgīn otol nikitəmat rafin tol kitiah.

Kalesia Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Kalesia Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Kalesia

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak min itəm kotatig pis ikin e nitən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmätuoun niməfak min əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihlua tepət koatən nīpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nīpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihlua min itəm kotən nīpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəupən lou min rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihlua min okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatip e niganəmti Uhgin.

?Təmäte naoa u o naka? Pol in təmäte naoa u, məmə otəg-ətuatip-in nətəligən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihlua min okotəkəike kətəupən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgin in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak min okotitun məmə nahatətəən in suatip itəm Uhgin təmol məmə etənim otətuatip e niganəmtin, kən in tatosmegəh ilat e nikin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasik min, o nolən rəha nətəupənən lou, kəsotosmegəhən etənim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəligənən min əh. Kən moatən məmə təwir əm məmə Iaihlua min okəsotətəupənən lou rəha Moses. Afin e Wək Min 15:1-35.

Pol təmätuoun matəghat kəm ilat

¹⁻² Piak min ne winik min itəm nəkoatəfak latuənu pisin pisin min ikin Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgin, ekatəte naoa u, mitahl-ipinə kəm itəmat. Io ne piatat min neen itəm koatəfak u ikin-u, ekotolkeike məmə ekotən “təwir” kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgin kəmiäləs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgin u, in təmiləs-ipər Iesu taiir-pa min e rəhan nimisən. Sənəmə etənim əpnəpin əm kit təmaun-in io kən mīləs-ipər io, məto Uhgin. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

³ Pəs Uhgin, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iəramərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwīrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətətig otəmat. ⁴ Iesu Kristo təmegəhan-in atip məmə in otimis o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkis itat e nolən rat min ne nətəligən rat min rəha nətueintən. In təmimis məto-inu Tata Uhgin tolkeike məmə in otol mihin. ⁵ Tol nəhlan, təwir mə kitat okotənwiwi pik Uhgin u rəhatat, tatuwin, matuwin, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwir kitiah əm

⁶ Narmək təmiwig pik otəmat məto-inu roiu agin-əh huə Uhgin təmaun-in pap itəmat e nəwīrən rəha Iesu, təməwte-in-pinə əpnəpin əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgin, moatəgim, moatətəupən nəghatən eiueiua min. ⁷ Nəghatən min əh sənəmə Namnusən Təwir rəha

Uhgin. Netənim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwir rəha Uhgin moatən in pisin, kən katən məmə in namnusən təwir, kən katiuw kalin itəmat lan, kən katərekin rəhatəmat nətəligən lan. !Məto Namnusən Təwir kitiah əm, kən kit min tikə! ⁸ Nat əpnapin okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətəmnus-iarəp nəghatən pisin kit min, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgin otələs-ipən e Nigəm Asol. ⁹ Kən ekisimatip min, matən məmə, okəmə suah kit otəmnus-iarəp nəghatən pisin u, təsahmenən e Namnusən Təwir itəm itəmat nənəmotitun rəkis, pəs Uhgin otələs-ipən e Nigəm Asol.

¹⁰ Rəhak nəghatən əh in təkəsik, kən nat əpnapin əm okəmə netənim neen kəsotəgienən ron io. Iakolkeike əm məmə niki Uhgin otəgien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netənim neen nikilat otəgien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgin Təmaun-in Pol

¹¹ Piak min ne winik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip kəm itəmat məmə Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmisipən e nətəligən rəha etənim əm. ¹² Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, məto Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ Itəmat nənəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itəmat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netənim min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak, kən matol nalpinən əskəsik kəm ilat. ¹⁴ E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Emitun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.

¹⁵ Nat əpnapin ematərekin pap rəhan min netənim, məto Uhgin təmasəkitun io. Aupən ikin təmitəpun kən mawle rəkis io e nian ematətig əh e nərpi rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etənim. ¹⁶ Kən Uhgin təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətin Iesu, məmə oekitun wir in, kən muwin mamnus-iarəp Namnusən Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihlua min. E nian əh, io eməsəwinən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh. ¹⁷ Kən io eməsəwinən əpəh ilis Jerusalem məmə oekəhm netəm min u kəmoatol aposol aupən. Eməsəwinən mə okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha Iesu. E nian əh, io eməsəp-əpən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mitəlig-pa min muwin əm latuənu kit, nərgin u Tamaskes. ¹⁸ Matuwin, matuwin nup kisil kinəhaluwa minəhaluwin rəkis un, kən io ematig mitəlig-pən min Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsətigən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm. ¹⁹ Kən e nian əh, eməhm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəməmə rəhatat, məto eməsəplanən aposol min u neen. ²⁰ Iatən pahrien e niganəmti Uhgin məmə nəghatən u, nipahrienən, sənəmə neiuəən.

²¹⁻²² Eməsətigən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuwin əpəh nitən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netənim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pisin pisin min nitən Jutia, (nitən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsəplanən əh io motəruru niganəmtək. ²³ Məto kəmoatəto əm namnusən u, netənim neen kəmoatən məmə, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tikimir, təmatoh itat o nəfakən, matərekin nəmegəhən rəhatat, kən

mətalkut məmə otərəkin min rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in min tinatən-iarəp Namnusən Təwir rəha Iesu.” ²⁴ Kən ilat kəmotənwiwi pik Ughin o natimnat min itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

¹⁻² Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwın rəkis un, kən Ughin təmən-ipa kəm io məmə ekəike mitəlig-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən miat Taetas itiməhal min məhaluwın. Kən eməhaluwın kiet-arəpən Jerusalem, emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-ipən wir nəghatən min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihlua min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-ipən wir natimnat min rafin agin kəm ilat məto-inu esolkeikeən məmə nikilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat əpnəpin əm lan, noan tikə. ³ Kən e nian əh, nikik təmataht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm Iaihlua min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.

⁴ Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmin neen kəmoateiua əm məmə ilat piatə min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotəhm-tu məmə itimat ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwın o Iesu Kristo, kən minotol kitiah itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou. Məto netəm min əh, nikilat təməsəgienən o rəhatimat nəghatən min, kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihlua min təhmen e Taetas. ⁵ Məto emotən-iahau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər məprəkis-in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətətig e Namnusən Təwir, məmə itəmat onəkotitun wir.

⁶ Kən netəmin neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha niməfak, (məto e nəhmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niganəmti Ughin, in təsəfinən nərig min əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp. ⁷⁻⁸ !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Ughin, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitəhləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min. Kən e nəsanənən əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.

⁹ Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwiran rəha Ughin, in təmos-ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat ekotol əm kitiah. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min, kən iləhal okəhaluwın məhalən-iarəp kəm netəm Isrel. ¹⁰ Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiah əm məmə nikitimlau otəkəike mataht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nikik tinəgien rəkis o wək əh.

Pol təməhai Pita

2:1-2: Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13 **2:7-8:** Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tətən nərgi Pita ikin-u məmə, “Sifas.” **2:10:** Wək 11:29-30

11-14 Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətatig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihlua min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, “Iaihlua min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolan, Uhgın okol təsasituən elat.” Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol taulis kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat min neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min kəmos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kınəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, “Nat əpnəpin ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natakeike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?”

Etəmim itəm otatəhatə e Iesu, Uhgın in otasitu lan

15 Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə nıpahrienən məmə itımlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itımlau sənəmə Iaihlua mıl itəm netəm Isrel nikilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou. 16 Məto roiu ekiatun məmə Uhgın təsəfinən etəmim kit məmə in tətəuatip e niganəmtin məto-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətəhatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətəuatip e niganəmti Uhgın. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motəhatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın təsəfinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətafin əm itimat məto-inu ekotəhatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhgın məto-inu in tatətəu-pən pik Lou.

17 Itimat u netəm Isrel, kən ekotəhatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatip e niganəmti Uhgın. Məto netəm Isrel neen, nikilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan. 18 Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekıtəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhgın. Nolən əh tatəgətuən əsas əm məmə io iol təfagə rat. 19-20 Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsəhmenən məmə tatol io ekətuatip e niganəmti Uhgın. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəməərən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgın. In tahmen məmə itımlau Kristo, kəmətu-pər itımlau min e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmimis. Məto emaiir-pa min itımlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nikik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətatəhatətə əm e Nəti Uhgın, itəm təmolkeike pik io, kən muwa mimis mos megəh io. 21 Nolkeikeən u, Uhgın təməwte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kən okol esərəkinən nolkeikeən əh itəm Uhgın təməwte-in-pa əpnəpin əm. Məto iatəplan məmə itəmat min neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgın. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnəpin əm e nimisən rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

¹ !Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwin e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos nahməən e rəhan nimisən otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat ninotalməl pik? ² ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəp, in təmos-ipinə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotahatətə e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo. ³ ?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wir nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən məto roiu, itəmat ninotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən. ⁴ Nəmoatəto nahməən tēpət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwir. ?Nəmotəto nahməən əh əpnapin əm? Kəp, nahməən əh sənəmə rəha nat əpnapin əm. ⁵ Narmin Rəha Uhgin təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotəto Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

⁶ Otəteligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgin təməghat-in-iarəp rəkis minu lan məmə:

“Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, Uhgin təmən məmə in tətəuətəp e niganəmtin.”

⁷ E suatip kitiah əm, netənim itəm koatahatətə e Uhgin, in tətəfin ilat məmə kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.

⁸ Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis aupən məmə Uhgin otos Iaihlua min, kotuwa ron mol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgin təmən-iarəp nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:

“Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwīrən e netənim rəha noanol min rafin e nətueintən.”

⁹ Kən Uhgin təmawte-in rəhan nəwīrən kəm Epraham məto-inu in təmahatətə əskasik lan. E suatip kitiah min əm, Uhgin titun nawte-inən nəwīrən kəm netənim itəm koatahatətə pahrien lan.

¹⁰ Məto netənim min un, itəm nikilat tatəht məmə ilat okotos nəmegəhən məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat kinotatig rəkis e nəlmi nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə:

“Netənim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat kinotatig rəkis e nəlmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpənən kit.”

¹¹ Kən tol nəhlan, tətəuətəp əm o kitat məmə suah kit tikə itəm tatuwa tətəuətəp e niganəmti Uhgin məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgin tatən min-nulan məmə:

“Etənim itəm tətəhatətə e Uhgin, in tatuwa tətəuətəp e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien.”

¹² Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgin. Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgin.

In əh, məto-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgín tatən məmә:

“Etənim itəm tolkeike məmә otos nəmegəhən pahrien məto-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat min rafin agin itəm Lou tatən.”

¹³ Netənim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətətig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Məto Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgín tatən məmә:

“Etənim kit, itəm kəməhamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmә Uhgín in təmol nalpinən kəm in.”

¹⁴ Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmә netənim əpnəpin min rafin, ilat okotatig e nəwīrən itəm Uhgín təmən kəm Epraham məmә, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmә inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgín itəm Uhgín təmən məmә otos-ipən kəm netənim.

Uhgín təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

¹⁵⁻¹⁶ Piak min ne wīnik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E suatip kitəh əm, Uhgín təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmә Uhgín təmən-iəkis noanol min rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmә etənim kitəh əm otisi-pən e rəhan noanol, etənim u, in Iesu Kristo. ¹⁷ Kən rəhak nəghatən, nīpətin tol nulan məmә, aupən, Uhgín təmən-iəkis məmә otətəskəlim nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgín. ¹⁸ Kən okəmә kitat kotatig e nəwīrən rəha Uhgín məto-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmә nəniəkisən itəm Uhgín təmol aupən in nat əpnəpin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətatig e nəwīrən min rəha Uhgín məto-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən rəha Uhgín.

Lou rəhan əh-ikin wək

¹⁹ Suah kit otəpanətapəh məmә, “?Okəmә tol nəhlan, kənu Uhgín təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?” Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu məmә nəniəkisən itəm Uhgín təmol kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmә otəgətun əm kitat netənim məmә okotitun məmә kitat nol təfagə rat. Məto Uhgín təmələhəu Lou əh məmә otatig matuwin matuwin mətoarus etənim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmә Lou əh, rəhan wək təwīr, məto nikitat otəkəike matəht məmә Lou əh, Uhgín təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etənim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian Uhgín təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan. ²⁰ Uhgín in təməsolən suatip kit məmә suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip əm təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

²¹ Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin nəniəkisən rəha Uhgín. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmә Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat,

kən kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgín. Məto təsol mihinən. ²² Məto Lou kit tol nəhlan tikə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgín tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə, suatip kitiah əm məmə kitat okotos nəwírən min rəha Uhgín itəm təmən-iəkis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

²³ Aupən, Lou itəm Uhgín təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlim kitat tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgín təmerəh e niganəmtitə kotəplan suatip rəha nahatətəən. ²⁴ Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəməərə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kınotuwa motətuatip e niganəmti Uhgín, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan. ²⁵ Məto roiu əh, Lou okol təsərəməərə minən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitiah əm e Iesu

²⁶ Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenəti Uhgín min. ²⁷ Kən kinol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiah itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wír min rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotəlpin nıpətitəmat e natimnat wi. ²⁸ Kən itəmat rafin əgin nəmotuwa motol kitiah itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwír məmə kitat kəsotoor minən netəmim, nat əpnəpin okəmə in etəm Isrel o in Iaihlua kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit. ²⁹ Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha Epraham. Kən e suatip kitiah əm, nəwírən min itəm Uhgín təmən-iəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgín

¹ Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwírən min rafin, məto okəmə nətin tatakəku əh, kənu kol təsosən nəwírən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnəpin rəhan nəwírən min rafin. ² In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in. ³ Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha iərmis min itəm kəmoatərəməərə etat. ⁴ Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgín təmən, kən Uhgín təmahl-ipa nətin tuwa, pətan kit təmələs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wír natimnat rafin itəm Lou in tatən. ⁵ Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgín otəhl kitat, mələs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min.

⁶ Kənu roiu əh, Uhgín tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min, təmahl-ipa Narmin rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgín məmə, “Tata.” ⁷ O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, məto kitat nenəti Uhgín pahrien min. In tatos-ipa natimnat wír min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.

3:21: Rom 8:2-4 3:23: Kal 4:3 3:24: Rom 10:4 3:26: Jon 1:12 3:27: Rom 6:3
3:28: Rom 10:12 3:29: Rom 4:13 4:3: Kol 2:20 4:5: Jon 1:14; Rom 1:3 4:7: Rom 8:15-17

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

⁸ Aupən itəmat nəmotəruru Uhgın. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə rəhatəmat uhgın min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgın pahrien min. ⁹ Məto roiu əh, ninotitun Uhgın. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgın tinitun rəkis itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat wır kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okotəlis min itəmat? ¹⁰ ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgın nikin tagien otəmat ron? ¹¹ !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik etəmat o nat əpnəpin əm!

¹²⁻¹³ Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən itəmat nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatətig, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwir kəm itəmat, məto-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat min itəmat. Məto nat əpnəpin məmə io ematiməs e nian əh, məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərət. ¹⁴ Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wır io moatuwin e nipəg noanimə min rəhatəmat, təhmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgın, o io, io İesu Kristo.

¹⁵ Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u, napotos-iarəp əm niganəmtək u tərət, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto tinəhrol əh-roiu? ¹⁶ Nəkitik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nakotətəhau io.

¹⁷ İəgətun eiua min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat. ¹⁸ İn nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnəpin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.

¹⁹ Io min neen, io iatəto tərət agin-əh otəmat təhmen-pən əm e pətan itəm məntaan tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatip rəha İesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁰ Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu məto-inu okəmə ekətatig, okol esagət pikən etəmat. Məto roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekəhrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

²¹ Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhəlpin-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatan, o nəsotətoən əh? ²² İn tatən Epraham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef məto pətan əh rəhan. ²³ Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmin. Məto suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgın in tinəmən-İəkis rəkis məmə pətan əh otəlis. ²⁴⁻²⁵ Kən kitat kotitun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nipətin etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm

Uhgin tæmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətin min ilat slef min əm, okətaləkiamtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgin tæmol e nitot Sinae əpəh e nitən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgin təmos-ipən Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin kotaskəlīm əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef min itəm Lou tatəlis ətain ilat. ²⁶ Məto Jerusalem kit min əpəh ilis e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama rəhatat. ²⁷ Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə,

“!Ik u inu, nīməgi-nig, agien!

Ik u inu, nəməsətoən nahməən kit o neməkən, agət əfəmə, məto-inun nikim tətagien!

Ik nəməsiləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətim min tinol tēpət tēpət agin, taprəkis-in nenəti pətan itəm rəhan iərman təsapəsən.”

²⁸ Piak min ne winik min, itəmat nenəti Uhgin min məto-inun təmən-iəkis məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u aupən, nəti Sera.

²⁹ Kən aupən suakəku u Ismael, nəti Heka, itəm təmair e nətəligən əm rəha netəmim, in təmatərəkīn pik suakəku u Aisak itəm təmair e wək rəha Narmin Rəha Uhgin. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwin əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkīn kitat itəm kəmotair wi e Narmin Rəha Uhgin e nahatətəən. ³⁰ ?Məto Naoa Rəha Uhgin təmən məmə naka? In təmən məmə,

“Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətin. Ilau kuagim rəkis u ikin-u, məto-inun, nəti pətan əh, in okol təsosən nəwirən kit rəha tata. Nəwirən min rafin rəha tata otuwin kəm nəti pətan itəm sənəmə slef.”

³¹ Məto kitat u, kitat sənəmə nenəti pətan slef, kitat nenəti pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmīkis rəkis rəhan min netəmim

¹ Nian Iesu Kristo təmīkis rəkis itat, tæmol kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul əskasik. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəmərə etəmat. Lou əh, titaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwīn motol wək min rəhan.

² Otətəlig-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu tæmol tāsasitu aginən etəmat. ³ Kən io iatagət əskasik otəmat məmə etəmim itəm otegəhan məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atip əm in e nelmi Lou. Kən etəmim itəm tətətig e nelmi Lou, otəkəike matətəu-pən rafin agin natimnat min itəm Lou tatən məmə otol. ⁴ Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin, itəmat ninotəte rəkis atip itəmat o Iesu Kristo. Itəmat ninotəhən-ipən rəkis mantaatəmat o nəwirən rəha Uhgin. ⁵ Kən məto kitat u, okotəlhəu-pən əm rəhatat nətəligən e Uhgin, pəs in otol kitat kotətuatip e niganəmtin, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmin Rəha Uhgin, in otol itat koatətul əskasik kən motəsaħgin mətoarus nat un otiet-arəpa. ⁶ Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnəpin okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu

Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotalkeike Uhgın, motatig katol min nolkeikeən kəm netəmim min.

⁷⁻⁸ Aupən, eməplan itəmat kən mitun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatip ətuatip e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgın təmaun-in rəkis itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah min kotaiuosig e rəhatəmat suatip, moat-iuw kalin itəmat məmə onakoatətəu-pən min Lou? !Ekitun məmə okol Uhgın təsən-iəhauən itəmat nəhlan!

⁹ In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, “İlat kəmotis noanig rat kit, tinatəwıə, matərəkın nətəligən rəhatəmat.” ¹⁰ Məto ekitun məmə nıpahrienən İərəməyə in otol nətəligən rəhatəmat tuwa min mol kitıəh kitat min io. Kən io ekitun wır məmə etəmim u itəm tatərəkın rəhatəmat nətəligən nulan, nat əpnəpın in etəm-iasol o in etəm əhrol kit, məto Uhgın otol nalpınən kit kəm in.

¹¹ Piak min ne winik min, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgın okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgın otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nıpahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm min u itəm koatan itəmat min ilat, nıkilat otəgien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm İsrel neen, koatərəkın əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nımisən rəha İesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat. ¹² !E rəhak nətəligən, netəm min un itəm koatərəkın nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwır məmə ilat okotuwin motətə-atıp ilat min!

¹³ Məto piak min ne winik min, Uhgın təmaun-in itəmat, kən mikis rəkis itəmat, məmə Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. ! Otətə wır itəmat! Nıkitəmat otəsəhtən məmə, “Təwır, io enəgım rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekitun nolən natımınat rafın itəm nıkkik tolkeike.” Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nıkitəmat təgien məmə onəkotasitu etəmat min.

¹⁴ Nolən əh, in tatətəu-pən wır nəghatən kit rəha Lou, u itəm titərgəfımın rafın nəghatən pısın pısın min rəha Lou, in tatən məmə, “İk, onakolkeike netəmim rafın, kən matol təwır kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atıp kəm ik.” ¹⁵ Itəmat onəkotəkəike katətə wır itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol tıməht kəm itəmat min, nəkotahmen əm e kəl min, koatus atıp əm ilat min, kən nəghatən rəhatəmat otərəkın itəmat.

Nolən rəha Narmin Rəha Uhgın ne nolən rəha netəmim

¹⁶ Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmin Rəha Uhgın otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmotos kair-pa. ¹⁷ Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natımınat tərət itəm nıkitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmin Rəha Uhgın. Kən Narmin Rəha Uhgın in təsolkeike mınən nolən rat aupən kəmotos kair-pa moatol. Nolən mıl əh kətıoal təməht kəm ilau min, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wır min itəm nakotolkeike məmə onəkotol. ¹⁸ Sotaluinən nat kit, okəmə Narmin Rəha Uhgın tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain mınən itəmat.

¹⁹ Kitat kotıtun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmotos kair-pa moatol. Nıpıtan ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat rafın itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pık o nolən

rat min əh. ²⁰ İlat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərik, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmu, moatetet, moatol neməha, moatos-ipər atip əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min. ²¹ Nəkilat tətəkləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərət min əm, moatol min natimnat tepət min tol nəhlan. !İlatən min təhmən-pən əm məmə emən əupən məmə, oatəto wir itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwmən motatig ahgin nərəməərən Rəha Uhgın itəm tatol əpen-əpenə lan.

²² Məto noa Narmin Rəha Uhgın itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgın, in tol nulan. İlat koatolkeike netəmim, kən nəkilat tətəgien, kənu nəməlinuən tətətig e nəkilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa. ²³ Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafın itəm ilat atip kətolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pək, kən nəghatən kit təkə o Lou kit, məmə otən-iaəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh. ²⁴ Kitat u netəm rəha İesu Kristo, kitat kənəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Təhmən əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluu.

²⁵ !Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgın in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan. ²⁶ Tərət məmə kitat okotəusit motos-ipər pək kitat, motiww-pər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotəsitə e katipa əfigəm rəhatat min

¹ Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təmə e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgın tatit itəmat, onəkotəkəike motəsitə lan motəg-ətuatip-in. Məto onəkəsotəgət pəkən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nəkitəmat min titəhmə ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitəh əm itəm itəmat nəkotən-iaəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat. ² Itəmat onəkotəsitə nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nəkotətəupən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən. ³ Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nəkin tətəht mə “İo, io etəm ağin-əh kit,” etəmim un, nəkin tətəiua-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnəpin əm. ⁴⁻⁵ Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək əupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitəh kitəh. Məto təwir məmə etəmim kitəh nəkin otəgien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm.

⁶ Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotəwte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın.

⁷ Oatəto itəmat, soteiua-in atipən itəmat min məmə itəmat nəkotitun nolən nat əpnapin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialmə e Uhgın. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atip min noan, mun. ⁸ Etənim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmos kair-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərət mun, kənu noanig un, otəe-in, nıpətin u, Nımisen. Məto etənim itəm tatis noanig wır, itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən, Narmin Rəha Uhgın otol tətəe-in, noan wır kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun təkə.

⁹ Sətapou-inən nolən itəm təwır, məto-inu kitat okotəhl noanig wır əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsətapəsən wək. ¹⁰ Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwır kəm netənim rafin, kən motatig katol tətət min kəm netəm min u kotahmen e piatat min ne winitat min e İesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

¹¹ Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* İtəmat onəkətoplən məmə ləta min rəhak, ilat iahgin min. ¹² Netəm İsrəl u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kətausit əm e niganəmtilat min neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitəh əm, məmə netəm İsrəl neen min okəsotolən nəratən kəm ilat. ¹³ Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat məto-inu kətausit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiww kalin itəmat, nəkotitəlig motuwın min e nelmə Lou rəha netəm İsrəl. Məto otəplan-tu, ilat min kəsətatəu-pən wırən natimnat min itəm Lou tatən. ¹⁴ Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka İləməmə İesu Kristo təmol e nian in tənimis e nig kəməluau. O nat əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsətiww rəkisən rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsətahatətən e Uhgın, ilat kəsətolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən. ¹⁵ Okəmə Uhgın in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətəatip e niganəmtin, nat əpnapin okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən. ¹⁶ Kən roiu, ekətəfak o netəm min u koatətəu-pən wır nəghatən u, ilat noanol ətuatip min rəha Uhgın. İatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgın ne rəhan nəsəkitunən otatig olat.

¹⁷ Rəhak u namnun nəghatən. İo esolkeikeən məmə suah kit otən min nat tərət lak. Məto-inun iatəmik əh nəmə nıməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apın kən kəmalis io. Nəmə nıməgəm min u, tatəgətun məmə io, slef rəha İesu.

¹⁸ Piak min ne winik min, iatəfak məmə İləməmə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən otəmat. Əwəh.

6:8: Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atip e nelmin. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Efesas

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Efesas

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmә ilat okotahl-ipən tuwin kəm niməfak pisin pisin min iuəhkir.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol təməsəteən naoa u məmә otəg-ətuatip-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmäte əm məmә otıləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmätuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətətig ilat min ilat o nup kışil. Kən in tolkeike pik ilat, kən ilat kotalkeike pik in. Efesas in taon asol kit e nitən asol u Esia, kən in rum wir kit məmә Pol otən-iarəp nəghatən ikin rəha Ughin.

?Təmäte naoa u o naka? Pol tolkeike məmә otıləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmә otən-iarəp nolən ətuatip, ne wək rəha niməfak itəm in nipəti Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwin kəm niməfak e ikin min rafin.

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Ughin təmitəpun rəkis məmә rəhan. Iatan təwir kəm itəmat rafin iəfak min əpəh Efesas itəm nakoataskəlim əskasik nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu. ² Pəs Ughin u Tata rəhatat, ne Iərəməre Iesu Kristo, okuawte-in nəwiran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwiran itəm Ughin təmos-ipən e Kristo

³ Nənwiwian tuwin o Ughin u Tata rəha Iərəməre Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwiran rafin rəha nego e neai. ⁴ Tol nəhlan, mətə-inu nian Ughin təməsolən əh neai ne niməptən, mətə in təmitəpun kitat məmә kotuwa kitiah kitat Kristo, kən məmә e niganəmtin, kitat kotətuatip kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat. ⁵ Mətə-inu Ughin tolkeike pik kitat, uarisig in təmol natimnat, mətə in təmitəpun rəkis kitat məmә okotuwa nenətin min e Iesu Kristo. Nat əh tatətu-pən əm nəwian ne nat naka itəm in tolkeike. ⁶ Təmol nəhlan məmә kitat okotənwiwi Ughin o rəhan nəwiran itəm in təwir taprəkis, nəwiran əh itəm təmawte-in əpnəpin əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pik. ⁷ Mətə-inu nita Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiah lan, kən Ughin təmikis kitat e rəhatat nolən rat min, inəh təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. !Nipəhrienən, nəwiran rəha Ughin in iahgin taprəkis! ⁸ Kən təmos-ipa nəwiran əh itəm təfigəm maprəkis.

E nenatigən ne nitunən min rafin rəhan, ⁹ nikin tagien məmә təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo. ¹⁰ Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatip rəhan, in otəhlman natimnat rafin e neai ne niməptən okotuwa ləhau e nərəməreən rəha Kristo.

¹¹ Ughin tatol natimnat rafin tatuwa tahmen əm məmә inu təmən mihin. Aupən aupən agin in təmitəpun kitat məmә okotuwa rəhan min nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiah kitat Kristo. ¹² Təmol nəhlan

məmə itimat noanol min rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itimat ekotol məmə katiləs-ipər nərǵi Uhgin. ¹³ Kən itəmat laihluə min, nəmotuwa kitiah itəmat Kristo nian itəmat nəmotətə nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgin təmos-ipən Narmin Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan min. ¹⁴ Məto-inu kitat kəmos Narmin Rəha Uhgin, kən kitat kotitun wir məmə Uhgin otos-ipa natimnat wir min kəm kitat itəm in təməni-əkis məmə in otol mihin. Kitat okotos natimnat min əh nian Uhgin otikis kitat u rəhan min. Inu otol məmə netəmim okotənwiji Uhgin məto-inu in ilis taprəkis.

Nənwiiwən ne nəfakən rəha Pol

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu o natimnat min u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgin otəmat. Nələn əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat nahatətən e İəməmə İesu, ne rəhatəmat nolkeikən o iəfak min rafin. ¹⁷ İatəfak otəmat kəm Uhgin itəm in Uhgin rəha İəməmə İesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiji katisiai-in pik agin. İatəfak məmə in otos-ipinə narmin rəha nenatigən ne nitunən məmə nəkotitun wir in təhmin min.

¹⁸ Kən iatəfak min məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən məmə onəkotitun nat naka nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, itəmat itəm Uhgin təmaun-in. Kən iatəfak min məmə onəkotitun məmə Uhgin otos-ipinə nat təwir taprəkis kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.

¹⁹ Kən iatəfak min məmə onəkotitun nəsanənən rəhan məmə in iahgin pik agin, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən nıpahrienən e İesu. Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol ²⁰ itəm təmol İesu təmegəh min e nimisən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nıkalı Uhgin matip e nego e neai, ikin rəha nəsanənən ne nisaiian. ²¹ Kən İesu in ilis e netəm-iasol min ne nepətən min rafin, ne nəməməmə ne nəsanənən rafin, ne nərig min rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa. ²² Kən Uhgin təmələhəu-pən natimnat rafin agin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu otasitu e niməfak. ²³ Kən niməfak in nıpəti İesu, kən nalpəkəuən rəha Uhgin o Kristo tatuwa nıpahrienən e niməfak, kən e nolən kitiah əm, nalpəkəuən rəha Uhgin o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

¹ İtəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu nəmotəht nəwia Uhgin, kən motol nolən rat min. ² Nəmotan motol nolən tərət rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm təməmə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgin. ³ İtəmat min emotatig nəhlan itimat min ilat nian kit aupən. Nıkitimat tolkeike nolən rat min, kən itimat emotol nəratən əh itəm kəmotol nıkitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-pən e nıkitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itimat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tinatig rəkis e nıkitimat, tahmen e netəm əpnəpin min. Kən niki Uhgin titəhmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpənən kəm itimat. ⁴ Məto Uhgin, in

1:14: 2 Kor 1:22 **1:17:** Kol 1:9 **1:19:** Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12

1:21: Kol 1:16; 2:10 **1:22:** Sam 8:6 **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3 **2:3:** Kol 3:6

tarioah e nolkeikean o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat in iahgin pik.
⁵ Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat min, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwirən rəhan, in təmosmegəh itəmat.) ⁶ Kən Uhgın təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai. ⁷ Uhgın təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwirən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwirən e nolən wir rəhan kəm kitat e Kristo Iesu. ⁸ E nəwirən asol rəha Uhgın itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natimnat min əh, sənəmə itəmat atip nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgın tatos-ipa əpnapin əm kəm itəmat, ⁹ sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atipən in ron. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu in Uhgın itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək min itəm kotəwir. Wək min u, Uhgın tinol əpen-əpenə rəkis lan məmə kitat okotol ilat.

İlat kəmotuwa kitiah e Kristo

¹¹ Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rəkis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat laihluə min məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nıpəti etəmin. ¹² Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatip, məto itəmat laihluə min əm, kən nəniəkisən min rəha nasituən rəha Uhgın kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgın, okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agin Uhgın. ¹³ Məto itəmat itəm aupən nəmotən isəu o Uhgın, nəmotuwa kitiah itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgın e nita Kristo.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu Kristo pisin əm təmələhəu nəməlinuən, təməlis noanol rəha Isrel ne laihluə min kotuwa kitiah məmə ilat netəm kitiah min əm. Aupən, Lou rəha noanol min rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tikiwir. Məto Kristo təmətəwin noanapinat əh. ¹⁵ Təmol nəhlan nian in təmimis e nig kəməluau, kən təmol məmə kitat okotapəs nətəu-pənən Lou min rafin rəha noanol min rəha Isrel məmə okotətuatip e niganəmti Uhgın. Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol min rəha Isrel ne laihluə min kotuwa kitiah lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəməlinuən. ¹⁶ Kən e nimisən rəhan e nig kəməluau, Kristo təmiləs ilat kotuwa kitiah, kən mit ilat motitəlig-pən o Uhgın, kən mol rəhalat timəht tauke. ¹⁷ In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən nəmotatig isəu o Uhgın, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u emotatig iuəhkır o Uhgın. ¹⁸ Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol min rəha Isrel ne laihluə min, kotitun nuwamən o Tata Uhgın e Narmın Rəhan kitiah əm.

¹⁹ Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapispis min o netəm ihluə, məto roiu itəmat natig e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgın min. ²⁰ Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgın itəm nelki nimə in Kristo Iesu, kən aposol min ne ien min, ilat nelmi nimə asol min,

21-22 Kæn Kristo tatilpin itæmat Iaihlua min e nimæ æh tahmen e nelmi nimæ min, kæn tatilækin nelmi nimæ min rafin mæmæ ilat okotuwa nimæ ætuatip ræha næfakæn o Iæræmæra, itæm Uhgîn tætatig ikin e Narmin Ræhan.

3

Pol tæmæn-iaræp nalpækauæn anion ræha Uhgîn

¹ O næghatæn min æh, emæn-iaræp namnusæn ræha Kristo Iesu kæn itæmat u sænæmæ noanol min ræha Isrel, kæn roiu etatig e kalapus ron. ² Itæmat nækotitun rækis mæmæ Uhgîn tæmos-ipa wæk asol u kæn io mæmæ ekæn-iaræp næwiræn ræhan kæn itæmat. ³ Tahmen e næghatæn itæm emæte rækis kæn itæmat, iatæn mæmæ Uhgîn pisin æm tæmol æp nat anion ræhan kæn io. ⁴ Nian onækotafin næghatæn æh, kæn onækotitun ræhak nitunæn e nipæti næghatæn ræha nalpækauæn anion ræha Uhgîn. ⁵ Uhgîn tæmæsol æpæn nat u kæn netæm aupæn, mæto roiu tinol æp e Ræhan Narmin kæn ræhan min aposol min ne ien min itæm tæmitæpun rækis. ⁶ Nat anion æh mæmæ e namnusæn tæwir æm, netæm u sænæmæ noanol min ræha Isrel, ilat min kæmotuwa kahmen e netæm Isrel o nosæn næwiræn ræha Uhgîn, kæn ilat kæmotuwa kitiah, kæn koatos kælæh næwiræn ræha Uhgîn e næniækisæn ræhan e Kristo Iesu.

⁷ Io emuwa iolwæk ræha namnusæn tæwir æh e næwiræn asol itæm Uhgîn tæmos-ipa æpnæpin æm kæn io e næsanænæn asol ræhan. ⁸ Nat æpnæpin io læhau agin e netæmim rafin ræha Uhgîn, mæto e næwiræn ræhan, Uhgîn tæmos-ipa wæk u, mæmæ ekæn-iaræp kæn itæmat u sænæmæ noanol min ræha Isrel, næwiræn min ræha Kristo itæm ko kitat kæsotitunæn ilat rafin mæto-inu ilat tepæt namnun tikæ, ⁹ kæn ekol æp kæn netæmim rafin nolæn itæm Uhgîn tæmol ræhan nalpækauæn anion otuwa met-aræp. Uhgîn u tæmol natimnat rafin, in tæmatæhluaig-in nalpækauæn æh nuwæh rækis. ¹⁰ In tæmol næhlan mæmæ roiu in otol-aræp kæn iæræmæra min ne nepætæn min æpæh e magoagæp ræhan nenatigæn itæm suatip ræhan tepæt tepæt. Kæn ilat okotæplan ræhan nenatigæn nian okotehm nimæfak. ¹¹ Inu nalpækauæn ræhan itæm tætatig lilin, kæn tæmuwa nipahrienæn e Kristo Iesu, Iæræmæra ræhatat. ¹² Kæn mæto-inu o Kristo ne ræhatat nahatætæn lan, kitat kotitun nuwamæn nian rafin motætul e niganæmti Uhgîn mæsoatigæn. ¹³ Tol næhlan, ekætapæh otæmat mæmæ sotolæn mæmæ nætæligæn ræhatæmat teiuaiu o næratæn itæm ekætætig lan ikin-u. Iatæto nahmææn otæmat, kæn in otasisu e ræhatæmat næmegæhæn.

Næfakæn ræha Pol

¹⁴ O natimnat min æh itæm io emæn rækis, kæn iatisin nulæk matæfak kæn Uhgîn Tata, ¹⁵ itæm in tæmol noanol min rafin e nætueintæn ne æpæh e nego e neai. ¹⁶ Næsanænæn ne nolkeikeæn ne nenatigæn ræha Uhgîn in tepæt tæwir taprækis, kæn ekætapæh o Uhgîn mæmæ Narmin Ræhan otol nikitæmat tæsanæn e nat wir min æh ræhan ¹⁷ mæmæ e nahatætæn ræhatæmat e Kristo, in otætætig kitiah e nikitæmat. Kæn iatæfak min mæmæ næmegæhæn ræhatæmat oteiuaiu mamnim wir e nolkeikeæn ræha Uhgîn ¹⁸ mæmæ itæmat netæm rafin itæm nakoatahatætæ e Kristo, onækotehm wir nolkeikeæn asol ræha Kristo, e næfæmæhæn ræhan, ne nepætæn ræhan, ne ræhan næræn ilis, ne ræhan neuiaiuæn læhau. ¹⁹ Nolkeikeæn æh ræha Kristo, okol

kəsotitun rafinən məto-inu in iahgin pik, məto iatəfak məmə onəkotitun wır nolkeikeən əh məmə Uhgın otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wır min rafin rəhan.

²⁰ !Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgın! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in agin natimnat rafin itəm nikitat tataht o koatətapəh ron. ²¹ Pəs kitat niməfak kotol kitiah kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgın nian rafin matuwın matuwın namnun tikə. !Əwəh!

4

Kitat kitiah e Kristo

¹ Tol nəhlan, io Pol u ekətatig e kalapus o İərəməbə, iatətapəh əskasik otəmat məmə nəkotatig e nəmegəhən kit itəm tətuatip e naunən itəm Uhgın təmaun-in itəmat lan. ² Otos-iahau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətig, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmənən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsaħmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgın. ³ Narmin Rəha Uhgın təməafimın itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotatig kitiah e nəməlinuən. ⁴ Kitat nıpətin kitiah əm, kən Narmin Rəha Uhgın kitiah əm, kən itəmat noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiah əm, nəwırən itəm Uhgın təmaun-in itəmat ron. ⁵ Kən İərəməbə kitiah əm, nəgətunən kitiah əm, baptais kitiah əm; ⁶ kən kitat koatəfak kəm Uhgın kitiah əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəməbə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatig e nikitat rafin.

⁷ Məto e kitat rafin agin kitiah kitiah, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pisin pisin min. ⁸ Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian in təmə ilis agin,

kən mit-iarəp rəhan tikimır min itəm təmol win elat.

Kən təmos-ipən nat wır kəm netənim.”

⁹ Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmə.” Nıpətin təmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhau agin, ikin-u e nətueintən. ¹⁰ Suah u itəm təmeiuaiu-

pa, in etəm kitiah əm itəm in təmə min ilis agin-əh maprəkis-in neai məmə in otatig ikin min rafin. ¹¹ In etəm kitiah əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netənim pisin pisin min məmə neen okotuwa aposol min, neen okotuwa ien min, neen okotuwa netənim rəha nən-iarəpən namnusən təwır, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min.

¹² Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netənim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgın məmə nıpəti Kristo otəskasik, ¹³ mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiah e nahatətəən rəhatat, ne nitunən e Nəti Uhgın, kən moatəpət motuwa motahmən e Kristo itəm in tətuatip agin. ¹⁴ Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmən e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnəpən əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwır, məto e nıpahrienən, suah əh tateiuə. ¹⁵ Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nıpahrienən e nolkeikeən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotəpət

motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak. ¹⁶ Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiah, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatilpin nipəti etəmim. Nian nolin-olin nipətin koatol-wir wək ətuatip rəhalat e nolkeikeən, mol nipətin tatepət matəskasik.

Nolən wi rəha iəfak min

¹⁷ E nərgi İəməmə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nipahrienən e Uhgın. Nətəligən rəhalat tol nat əpnapın lan. ¹⁸ Nitunən rəhalat tətən əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgın tatos-ipa mətə-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, kən kinotəruru nat. ¹⁹ Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatərəməmə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nitəpən nipitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.

²⁰ !Mətə nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agin-əh e inəh! ²¹ Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nipahrienən itəm tətətig lan. ²² Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat aupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərat min atip koateiua-in itəmat. ²³ Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min. ²⁴ Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgın təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətəgien lan, ne nolən min ətuatip pahrien.

²⁵ Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiueən, mətə nakotən nipahrienən kəm itəmat min, mətə-inu kitat nolin-olin nipəti Kristo. ²⁶ Nian nikim titəhmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən neməha tətətig lam mətəarus mitgar tuwin miwig, ²⁷ kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan. ²⁸ Itəm tətəkləh otəkəike məhlman nolən əh, mətə in otəkəike mol atip nat e nelmin, məmə in otol win e nat wir kit itəm titun nos-ipənən kəm ian-rat min.

²⁹ Əsənən nəghatən rat e nohlım, mətə ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawtə-in nəwirən rəha Uhgın kəm ilat. ³⁰ Əsotolən Narmin Rəha Uhgın tətə nahməən o nolən rəhatəmat, mətə-inu in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgın, kən in otələs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha nosmegəhən. ³¹ Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətətig tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat titatipərəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən; ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim. ³² Mətə otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətmətəg otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgın təmaluin rəhatəmat nolən rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

4:16: Kol 1:18; 2:19 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23:** Rom 12:2 **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20
4:29: Kol 4:6 **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 **4:31:** Kol 3:8 **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13

¹ Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwın Uhgin məto-inu itəmat nenəti Uhgin min itəm in tolkeike pik itəmat. ² Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, təhmen əm məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat, kən nimisən rəhan təhmen e sakrifais kit nəmiəwın təwir itəm katos-ipən kəm Uhgin mol nikin tagien lan.

³ Məto-inu itəmat netənim rəha Uhgin itəm nəkotətuatip, kən itəmat nəsolən agin nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min təhmen e nipiən ne nəman ne, koatit anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne netənim naumis. ⁴ Kən təsəwırən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoəən. Təsətuatipən məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir min kəm Uhgin, məmə nikitəmat tagien o natimnat itəm in təmol otəmat. ⁵ Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netənim itəm koatitəp nipiən, o netənim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwinən e nəməmə rəhan Kristo ne Uhgin, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgin rəhalat). ⁶ Sotəgəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə min rəhan itəm nıpahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgin nikin otərat kən otol nalpınən kəm netənim itəm koatəht nəwian. ⁷ Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min itəm koatol.

⁸ Nian kit aupən, napinəpən tətəməmə etəmat, məto roiu itəmat nınotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tınatəməmə etəmat. Kən tol nəhlan, otan təhmen e netəm rəha nəhag-əhagən, ⁹ məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatə-in nəwırən, ne nətuatipən, ne nıpahrienən. ¹⁰ Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgin nikin tagien lan. ¹¹ Əsotətəu-pənən netənim rəha napinəpən motol nolən rat min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netənim okotitun məmə nolən min əh kotərat. ¹² In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha netəm u itəm koatəht nəwia Uhgin. ¹³ Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netənim kotəplan wir məmə ilat kotəhro nulan. ¹⁴ Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in min tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə,

“Itəmat u noatapıl, otaiir-ta,
otəmegəh e nimisən,
pəs Kristo otasiəgəpın itəmat.”

¹⁵ Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən məmə netəm kotəlməl ne, məto nəkotatig e nenatigən, ¹⁶ kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwırən kit, otol, məto-inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tēpət. ¹⁷ Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə onəkotitun nat naka itəm ləməmə tolkeike. ¹⁸ Sotəpısən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwir məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgin. ¹⁹ Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan, kən otan napuən min e nikitəmat

kəm ləramərə, ²⁰kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi ləramərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

²¹Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu nakotisiai-in Kristo.

²²Itəmat nipitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən rəha nəman min rəhatəmat məmə noatol kəm ləramərə. ²³Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəmərə e niməfak u nipətin, kən in rəhan Iosmegəh. ²⁴Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nipitan itəm kinotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min nəman e natimnat rafin.

²⁵Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nipitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron. ²⁶Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgin, tahmen e nəhau tətaikuas e netənim. ²⁷Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan niməfak muwa ron, kən niməfak u tətətuatip wir, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Niməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kən nat kit tikə e nipətin itəm təsətuatipən. ²⁸Kən e suatip kitiaəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nipitan min tahmen məmə koatolkeike atip əm nipətilat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in. ²⁹Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatətəhau atip nipətin, məto in tətəgwən wir kən matehm wir, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak, ³⁰məto-inu kitat nəwtain nipətin. ³¹Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiaəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nipətin kitiaəh əm.” ³²Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfigəm, kən nipətin tatəhluaig. Məto iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiaəh. ³³Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman kitiaəh kitiaəh onəkotolkeike rəhatəmat nipitan min tahmen e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nipitan, nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama

¹Itəmat nisualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha ləramərə u itəmat, kən nolən əh in tətətuatip məmə itəmat nəkotol.

²Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Otos-ipən nisialien kəm rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul aupən e lou min itəm nənəkisən kit tətətig lan, kən nənəkisən əh tatən nəhlan məmə, ³okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat min e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”

⁴Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətitəmat min məmə otol nikilat təpou mahmə, məto ehm wir ilat, məg-ətuatip-in nolən min rəhalat, kən məgətun ilat e suatip rəha ləramərə.

Nolən rəha slefmin ne rəhalat etəm-iasol min

5:20: Kol 3:17 **5:21:** 1 Pita 5:5 **5:22:** Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22
5:25: Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22 **5:31:** Jen 2:24;
 Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7 **6:1:** Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov
 22:6; Kol 3:21

⁵ Slef min. Otol nāwīa netām-iasol min rāhatāmat e nātueintān u, otol e nisīaiian, ne nāginān, kēn otol e nikitāmat pahrien tahmen ām māmā rāhatāmat etām-iasol in Kristo. ⁶ Kēn otol nāwialat, mātō sēnāmā nīan ām itām ilat koatehm itāmat lan māmā nīkilat otātagien otāmat. Mātō otol nāwialat tahmen māmā itāmat slef min rāha Kristo, kēn moatol nolān min itām Ughin tolkeike e nikitāmat pahrien. ⁷ Otol rāhatāmat wāk e nikitāmat rafin tahmen-pān ām mā noatol wāk rāha Iērāmārā, sēnāmā noatol wāk rāha etāmim ām, ⁸ mātō-inu nākotitun māmā Iērāmārā otos-ipinā nātouān kām netāmim rafin e nat wir min itām kāmotol, nat āpnāpin okāmā in slef kit o in etām āpnāpin ām kit.

⁹ Kēn itāmat netām-iasol min. Otehm mihin min ām rāhatāmat slef min e suatip kitīāh ām. Ōsotāghat āskasikān kām ilat māmā ilat okotol nāwīam, mātō-inu nākotitun māmā Etām-iasol rāhalat ne rāhatāmat in kitīāh ām āpāh e nego e neai, kēn in tatol tahmen-ahmen ām kām netāmim rafin.

Nuwinān e natimnat rāha Ughin o nāluaginān

¹⁰ Namnun nāghatān rāhak tol min-nulan. Otātul āskasik e Iērāmārā ne rāhan nāsānān āsol. ¹¹ Otuwīn e natimnat rafin rāha Ughin o nāluaginān māmā nākotitun nosān nātulān rāhatāmat nīan Setan tatol nālpākauān e neīueīuān o nohān itāmat. ¹² Iatān nāhlan mātō-inu kitat kāsotāluaginān kitat netāmim rāha nātueintān, mātō koatāluagin kitat nat pīsīn itām kāsotāplanān, ināh iērāmārā min, ne nepātān min, ne nat itām kotāsānān e nāratān rāha nāpināpān roīu e nātueintān, ne iārmis min e magoagāp. ¹³ Tol nāhlan, otuwīn e natimnat rafin rāha Ughin o nāluaginān māmā nīan nāratān itām Setan tatol otuwa, nākotitun nosān nātulān rāhatāmat, kēn nīan nāmōl āpēn-āpēnā rafin o nāluaginān, nākotitun nosān nātulān rāhatāmat.

¹⁴ ! Kēn, otol āpēn-āpēnā! Nīan nākotātul āskasik o nāluaginān, rāhatāmat natimnat rāha nāluaginān tol min-nulan:

Otakālīm āskasik nāghatān pahrien, inu tahmen e kātāt itām nāmōtālīs nālūgītāmat lan.

Otol nolān rāhatāmat otātuatip e nīgānāmti Ughin e nahatātān, inu tahmen e iāen itām tatātlosig-in manīkīlāhatām.

¹⁵ Otol rāhatāmat nātāligān tāsкасik e namnusān tāwir rāha nāmālinuān, inu tahmen e put āskasik itām tātāsitu etāmat o nātulān.

¹⁶ Kēn nat kit min e in min āh, otahatātā āskasik e Ughin, inu tahmen e sil u in timba āsol kit itām titun nahtosig-inān māwīāmis nīgām e nāgānīn nīfagā rāha Setan itām tatuāp.

¹⁷ Otān nīpahrienān e nosmegāhān rāha Ughin, inu tahmen māmā natuwīn e hat āskasik kāmōl e iāen itām tatāfētāin rāhn-kapātām.

Otitun wir Naōa Rāha Ughin, inu tahmen māmā nakos e nāip rāha nāluaginān itām Narmin Rāha Ughin tatos-ipinā kām itāmat.

¹⁸ Kēn otegāhan-in māmā Narmin Rāha Ughin otit itāmat e rāhatāmat nāghatān kām Ughin e nīan rafin, kēn otāghat kām Ughin e nāfakān e nolān pīsīn pīsīn min ne nāpāpāhān min. Tol nāhlan, otegās wir, kēn mōtāfak nīan rafin o iāfak min rafin.

¹⁹ Kēn otāfak min ron io māmā nīan rafin itām iatāghat, kēn Ughin otos-ipa nāghatān kām io, māmā esāginān o nān-iārāpān nat anion rāha

6:5: Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 6:8: 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 6:9: Rom 2:11; Kol 4:1 6:11: Rom 13:12; 2 Kor 10:4 6:12: 1 Pita 5:8-9 6:14: Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8
6:15: Rom 10:15 6:17: Hip 4:12 6:18: Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17

namnusən təwır itəm Uhgın təmol əp kəm kitat. ²⁰ Kən roiu, io ien əhruin rəha Iesu Kristo, mətə ekətətig əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, mətə-inu iatən-iarəp namnusən təwır əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwır əh məsəginən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹⁻²² Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-ipinə Tikikas timnə. In piətət keike kit itəm tətaiu əskasik e wək rəha Iərəməyə ikin-u. In otən-iarəp namnusən rəhatimat kəm itəmat məmə io etəhratig nulan, kən namnusən əh otələs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ Pəs Uhgın Tata ne Iərəməyə Iesu Kristo okios-ipinə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən. ²⁴ Pəs Uhgın otawte-in nəwırən rəhan kəm netənim rafin itəm kotalkeike rəhatat Iərəməyə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tikə.

Filipae

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Filipae

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Filipae

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol in təmätuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmätatig e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmә otəmik məni neen muwin kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmätuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u məmә otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natimnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmә otələs-ipər nətəligən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmә suatip kitiah əm məmә okotagien lan. Iesu Kristo pisin əm titun nolən ilat nikilat tagien, nat əpnəpən məmә koatatig e nian wir o nian iəkis.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwir kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon min. ² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne Iərəməərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

³ Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmә nian min rafin itəm nikik təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgın məmә nikik tagien otəmat. ⁴ Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən, ⁵ məto-inu rəhatəmat nawtəən təmasitu lak e wək rəha namnusun təwir, e nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusun təwir, mətoarus-pa u-roiu. ⁶ Tol nəhlan ekitun wir məmә Uhgın itəm təmätuoun wək təwir e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otitəlig-pa min.

⁷ Nian rafin, iakolkeike pik itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-inu itəmat nəmotuwa kotol kitiah e nəwırən rəha Uhgın o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian emətatig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusun təwir məmә in nıpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak. ⁸ Uhgın titun məmә iatən pahrien məmә iakolkeike məmә ekəplan itəmat, məto-inu iakolkeike pik itəmat, tahmen əm məmә Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.

⁹ Kən inu rəhak nəfakən məmә rəhatəmat nolkeikeən otəwıə təhmin min e nitunən nat ne nenatigən rafin ¹⁰ məmә itəmat onəkotitun nehmən nat naka in təwir pik agin-əh, kən məmә onəkotətuatip wir, kəsehm-pənən nat tərət kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa min lan. ¹¹ Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwırən ne nətuatipən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwıən ne nıləs-ipərən nərgi Uhgın.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusun təwir

¹² Io min neen, iakolkeike māmā onəkotitun māmā nat əpnapin nahmæn naka itəm kəmol lak, mətō təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm netəmim tepət, ¹³ mətō-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pisin pisin min tepət, kinotitun rəkis māmā io etatig e kalapus mətō-inu io iolwək rəha Kristo. ¹⁴ Kən rəhak natigən e kalapus təmol māmā iəfak min iuəhkir ilat rafin kəmotahatətə əskasik təhmīn min e Iərəməərə, kən matol nətəligən rəhalat təskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.

¹⁵ Nipahrienən, neen kəmotən-iarəpəp namnusən təwir rəha Kristo mətō-inu koatetet io kən motolkeike māmā okotaprəkis-in io. Mətō neen koatən-iarəp əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip. ¹⁶ Itəm min u nətəligən rəhalat tətəuatip əm, ilat koatən-iarəpəp namnusən təwir mətō-inu kotolkeike io, kən motitun māmā Uhgin təmələhəu-pən io ikin-u e kalapus māmā iatətul-arəp o namnusən təwir māmā in nipahrienən. ¹⁷ Mətō neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e nikilat pahrien, mətō koatol əm mətō-inu kotolkeike māmā okotiləs-ipər atip ilat, kən nikilat təht māmā okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus. ¹⁸ Mətō nat əh, nat əpnapin əm. Okəmā koatol e nikilat pahrien o kəp, mətō nat asol māmā koatən-iarəpəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nikik tətəgien.

¹⁹ Pahrien, kən nikik otəgien min mətō-inu ekitun māmā e noa nəfakən rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmin rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e nəratən u, ²⁰ tahmen əm māmā iakolkeike pik kən matələhəu-pən rəhak nətəligən māmā oesolən nat kit itəm otol aulis io e niganəmti Uhgin. Mətō roiu ne nian rafin, nikik təskasik māmā okəmā iatəmegəh o ekimis, mətō iatisiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak. ²¹ Tol nəhlan mətō-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmā ekimis, in nat təwir taprəkis. ²² Okəmā iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsin min rəha Uhgin e nətueintən. ?Kən ekitəpun itəm pəhruən? !Iəkəruru! ²³ Roiu əh suatip kəiu katuəməhl aupən in io, mətō iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike pik māmā iakapəs natigən ikin-u muwin məplan Kristo itəm in təwir aɡin maprəkis-in natigən u ikin-u. ²⁴ Mətō iakəplan māmā ekəike mətatig ikin-u o nasituən etəmat. ²⁵ Kən mətō-inu ekitun māmā inu in nipahrienən, kən ekitun māmā oekətatig kitat min itəmat, o nasituən etəmat māmā nahatətəən rəhatəmat otəwiə e nagienən. ²⁶ Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otəgien nakotənwiwi Kristo Iesu, mətō-inu io emətəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

²⁷ Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol māmā nolən min rafin e nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nisaiiən kəm namnusən təwir rəha Kristo. Kən, nat əpnapin okəmā ekimnə o esimnəən, pəs oekəto māmā nakotətul əskasik e nətəligən kitəh əm, kən māmā itəmat rafin, itəmat nakotalkut e nətəligən kitəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir, ²⁸ kən māmā nəsotəginən rəhatəmat tikimīr min. Inu nəmtətin kit olat māmā Uhgin otərəkin ilat, mətō in otosmegəh itəmat. Uhgin otol natimnat min əh rafin. ²⁹ Otol nəhlan mətō-inu in təmegəhən-in māmā onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit min, māmā onəkotos min nahmæn ron. ³⁰ Kitat

rafin koatatig e nāmouēn kitiah əm, itəm nāmōtəplan e rəhak nāmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto māmə ekətatig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

¹ ?Nikitamat təkaskik e Kristo mətə-inu noatol kitiah itəmat min, o kəp? ! Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? ! Əwəh! ?Moataulim itəmat Narmin Rəha Uhgin, o kəp? ! Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkitun itəmat min, o kəp? ! Əwəh! ² Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitiah; kən motolkeike itəmat min; kən motuwa kitiah e narmin ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu, okəmə nəkəotol natimnat min əh, in otol nīkik tagien pik agin. ³ E nolən kitiah əm, sotolən nat kit māmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in itəmat min neen, kən sotolən nat kit māmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Mətə otos-iəhau atip itəmat, kən otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm. ⁴ Kən otasitu etəmat min e nāmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən māmə suah kit tatehm atip əm rəhan nāmegəhən.

⁵ Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-nulan:

⁶ Kristo in tahmen əm e Uhgin

mətə in təməsalkutən māmə in otəskəlim nepətən rəha Uhgin,

⁷ mətə təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən təmaür e nətueintən muwa etəmin əm kit.

⁸ Kən nian in etəmin kit, nīpətən tahmen əm etat, in təmos-iəhau atip in mol nəwia Tata Uhgin e natimnat rafin muwa mətəarus mīmīs, itəm kəmol aulis in e nīmīsən e nig kəluau.

⁹ Mətə-inu təmol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər agin in, kən mos-ipən nərig kəm in itəm taprəkis-in nərig min rafin,

¹⁰ māmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin min rafin e neai, ne nətueintən, ne niki nītən ləhau ikin, okotisin nulilat motos-ipən nisaiiən kəm in,

¹¹ kən ilat rafin okotən-iarəp māmə Iesu Kristo in Iərəməərə, o nos-ipənən nisaiiən kəm Tata Uhgin.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nītən min

¹² Rəhak netəmin min itəm iakolkeike pik, nian emətan kitat min itəmat, itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən roiu, mətə-inu etatig isəu otəmat, itəmat atip nəkotəkəike motalkut əskasik māmə nəkəotol nəwiak e natimnat min u: mətə-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik o nətəu-pənən suatip rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatip əh e niganəmti Uhgin motasiəp motəgin. ¹³ Kən otətəu-pən suatip əh mətə-inu Uhgin tatol wək e nāmegəhən rəhatəmat māmə onəkotolkeike māmə nəkəotol nəwian, kən tatos-ipinə nəsanənən kəm itəmat māmə onəkotol pahrien nəwian.

¹⁴ E natimnat rafin itəm nəkəotol, sotəghat-əghatən ron, kən məsotərgəhəuən ron ¹⁵ māmə nāmegəhən rəhatəmat otətuatip wir, kən kəsehm-pənən nəratən kit lan, kən itəmat nenəti Uhgin itəm nolən eko-eko tīkə etəmat, itəm nəkotatig e nəlugi netəm koteko-eko, iapinəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau min e nətueintən ¹⁶ itəm

nakotaskəlim wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh rafin məmə nian Kristo tatuwa min, kən ekausit otəmat, kən oekitun məmə esaiu əpnəpinən, nahgik təsikəən o nat əpnəpin əm. ¹⁷ Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgin tahmen e sakrifais* kit kəm Uhgin. Okəm-naka ekimis, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnəpin əm, nikik tagien əm kitat min itəmat. ¹⁸ Kən e nolən kitiah əm, nikitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

¹⁹ Okəmə İəramərə İesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-ipinə Timoti timnə məplan itəmat məmə nian iakəto namnusən etəmat, kən io min, nikik otagien. ²⁰ Suah kit tikə min u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e rəha Timoti, itəm nikin tatəht pik itəmat. ²¹ Netəm pisin pisin koatətəlig-in atip əm wək min rəhalat, məsotətəlig-inən wək rəha İesu Kristo. ²² Məto itəmat nəkotitun məmə nian rafin tahro nulan Timoti tatol wək rəha Uhgin, kən rəhan wək in təwir, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan tata, in təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir. ²³ Məto-inu o nat əh, nikik tatəht məmə nian oekitun məmə rəhak natigən otahro nulan, oekahl-ipinə uəhai əm timnə mehm itəmat, ²⁴ kən ekahatətə e İəramərə məmə otəsuwəhən io min ekimnə mehm itəmat.

²⁵ Məto nikik təht məmə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas titəlig-pinə məplan itəmat. In piak itəm iatuea kitiah matioal wək kitiah, kən matuəluagin e nəluaginən kitiah rəha Uhgin. Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat məmə otuwa mən-iarəp kəm io namnusən rəhatəmat, kən məmə otasitu lak. ²⁶ Məto roiu, in tolkeike pik məmə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərət pik məto-inu itəmat nənəto rəkis məmə in tatimis. ²⁷ Pahrien, in təmatimis pik, iuəhkir əm timis. Məto Uhgin təmasəkitun, məto sənəmə in əm, məto io min, kən təmahtosig-in nat əh itəm otol nikik titəgət pik. ²⁸ Məto-inu o nat əh, nikik tagien pik o nahl-ipinəən məmə nikitəmat otagien nian onəkotəplan, kən məmə io ekaluin nikik təsəht minən. ²⁹ Nikitəmat otəkəike magien məmə onəkotəplan min, tahmen məmə in piatəmat kit e İəramərə. Kən otos-ipən nisialian kəm netəm kotahmen əm lan, ³⁰ məto-inu iuəhkir in timis o wək rəha Kristo, məsəginən o rəhan nəmegəhən e nian əskasik min məmə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatip tikə o nasituən.

3

Suatip pahrien o nosən nolən ətuatip

¹ Rəhak min netəmin itəm iakolkeike pik, inu namnun nəghatən rəhak. Otagien o İəramərə. Kən ekəte min əm nəghatən kitiah itəm eməte kəm itəmat aupən, məto sənəmə in nat tiəkis ron io, kən in otasitu etəmat mahtosig-in itəmat o nəghatən eiueiua min.

² Roiu, iatən kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol nolən rat min! !Oatəto netəm koatəte itəm! İlat koatən məmə okəike kəhg-ipən suah kit məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Netəm

2:16: Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19

* **2:17:** Nian tepət netəm İsrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nīmə Rəha Uhgin məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgin. **2:18:** Fil 3:1; 4:4 **2:21:** 2 Tim 4:10 **2:25:** Fil 4:18

min əh kotahmen e kuri iarupin min itəm koatol nəratən.* ³ Məto kitat u nenəti Uhgın pahrien min itəm in təməte rəkis nolən rat min e nikitat, kən Narmın Rəha Uhgın tatol məmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgın e rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kotasit pik e Kristo İesu kən motagile əm lan, məto sənəmə in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat. ⁴ Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tepət itəm emətagile lan o nosmegəhən io. Kən okəmə suah kit nikin təht məmə titun nagile əmən e natimnat tol nəhlan, məto rəhak natimnat kotal nəhlan taprəkis agin-əh. ⁵ Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm İsrəl, emisi-pən e noanol rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm İsrəl ətuatip, kən io min iatətu-pən suatip kitiah. Aupən, io Farisi kit, kən iatətu-pən wir Lou. ⁶ Emolkeike pahrien e nīkik rafin məmə ekol Uhgın nikin tagien məmə emol nəratən kəm netəm koatahatətə e İesu. Kəməsehm-pa-mən nat tərət kit ne e nəmegəhən rəhak məto-inu emətu-pən rafin lou min rəha nat İsrəl. ⁷ Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nīkik təht ilat kotəwir pik agin, məto roiu əh iatəplan məmə ilat nat əpnəpin əm məto-inu enitun nat itəm Kristo təmol.

⁸ Məto təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə natimnat rafin agin, ilat nat əpnəpin əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmə ekıtun Kristo İesu, İrəməmə rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. İatakil ilat təhmen e nəmə nərik məmə ekıtun wir Kristo, ⁹ kən məmə ekioal kitiah itımlau min. Uhgın təsəplanən io məmə ekətuatip məto-inu io atip emətu-pən ətuatip Lou, məto in tatəplan io məmə ekətuatip məto-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhgın tatol məmə io etəm ətuatip e nahatətən rəhak. ¹⁰ İakolkeike məmə ekıtun təhmın min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgın təmol in təmegəh min e nimisən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuahkir ron nian ekəto nahnəmən təhmen e nahnəmən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə ekuwa mahmen lan e nimisən rəhan, ¹¹ kən e suatip əh, ekıtun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmə, io min, Uhgın otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otıtun təhmın Kristo

¹² Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak əh-roiu, io ekətuatip wir. Kəp. Məto emitəp mətəlkut pik məmə ekos maskəlim natimnat min əh məmə rəhak, məto-inu Kristo İesu təmitəp io kən maskəlim tiəkis, təmol io rəhan, məmə ekos natimnat min əh. ¹³ Piak min, esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Məto nat kitiah əm itəm etalkut ron, məmə ekaluın natimnat e məntaak, mətəlkut pik matos noəh o nat itəm tatəmahl aupən-in io, ¹⁴ kən təhmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo İesu itəm Uhgın təmaun-in io məmə ekos.

¹⁵ Kən kitat rafin itəm kınotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike motəskəlim nətəligən min əh. Məto okəmə itəmat neen nətəligən rəhatəmat tol pisin e nat u, pəs Uhgın otol tagəhag kəm itəmat nətəligən itəm tətuatip. ¹⁶ Məto nat keike məmə kotətu-pən suatip itəm kınotıtun rəkis.

* **3:2:** Netənim neen e noanol rəha İsrəl kəmotəgətu e nıməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətu-pən Lou rəha netəm İsrəl məmə in otətuatip e niganəmti Uhgın. Məto Pol təsolkeikən ilat məto ilat koateiuə matərəkın nahatətən rəha nıməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24 **3:15:** 1 Kor 2:6

¹⁷ Piak min, otuwa kitiah motatəu-pən nəme nelkək, itəm itimat emotol rəkis nəkotəplan, kən otisilu wir netəm koatitəp nəme nelkitimat. ¹⁸ Otətəu-pən nəme nelkək mətə-inu enən-ipinə rəkis kəm itəmat nian tepət, kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmā, netəmin tepət rəhalat naliwəkan tatəgətu n məmā ilat tikimir min rəha namnusən təwir rəha Kristo məmā in təmimis e nig kəməluau. ¹⁹ Uhgin otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpilat, məmā in uhgin rəhalat, kən motausit o nolən natimnat itəm tol naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha nətueintən. ²⁰ Mətə kitat netəm rəha nego e neai, koatəsahgin Iosmegəh itəm otisi-pən e nego e neai, u Iərəməərə Iesu Kristo. ²¹ Kən in otəuhlin nipətitat rəha nətueintən u, inu nagwənən nig mətikolo, kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm titun nələhəu-pənən natimnat rafin e rəhan nərəməərən.

4

¹ Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e Iərəməərə. Iakolkeike itəmat kən molkeike pik məmā ekəplan min itəmat. Rəhak min netəmin, nəmegəhən rəhatəmat itəm tətətip tatol nikik tətəgien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir agin.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəhalat

² Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e nətəligən rəhatəmlau mətə-inu rəha Iərəməərə kərən u itəmlau.

³ Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmā nakasitu e pətan mül u, mətə-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itəm kəmotasitu e wək. Uhgin təməte nərgilat e naoa rəha nəmegəhən.

⁴ Otagien o Iərəməərə nian rafin. !Kən ekən min, otagien! ⁵ Otol kəm netəmin məmā okotəplan məmā itəmat netəm mətig. Kən məsotaluinən məmā otəsəwəhən Iərəməərə titəlig-pa min. ⁶ Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, mətə e natimnat min rafin, otəfak-pən əm kəm Uhgin o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in məmā nikitəmat tagien o rəhan nəwiran. ⁷ Kən Uhgin otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iahgin pik taprəkis-in nitunən rafin rəha netəmin. Kən nəməlinuən əh otərəməərə wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat mətə-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.

⁸ Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol nipahrienən, itəm tətəskəlīm nisaiian, itəm tətətip, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgilat kotəwir, itəm kotəwir pik, itəm netəmin koatənwiwi. Otətəlig-in natimnat min əh. ⁹ Otol nat naka itəm eməgətu itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotehm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgin itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.

Pol nikin tagien o nasituən rəhalat

3:17: 1 Kor 4:16 **3:19:** Rom 16:18 **3:20:** Efes 2:6,19 **3:21:** 1 Kor 15:28,42-53 **4:1:** 1 Tes 2:19-20 **4:3:** Luk 10:20 **4:5:** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2
4:7: Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15 **4:9:** Rom 16:20

¹⁰ Nīkik tagien iatənwiwi Iəramərə mato-inu nuwəh məsin nəməsotasituən lak, mato əh-roiu nikitəmat tatəht mīn io. Nīpahrienən nəmoatətəlig-in pīk io, mato suatip tikə məmə nakotasitu lak. ¹¹ Esənən nat u mato-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Mato-inu roiu ekitun məmə nīkik tagien əm o natimnat itəm iatos. ¹² Ekitun suatip rəha nāgienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tepət. Enitun rəkis suatip anion əh e nian rafin, okəmə nīgak nagwənən tepət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm. ¹³ Mato-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekitun naliwəkən e nəwīrən o nəratən.

¹⁴ Mato itəmat nəmotol nolən təwīr nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətatig lan. ¹⁵ Nīpahrienən, itəmat netəm Filipae ninotitun rəkis məmə nian nəmətuoun motəto namnusən təwīr e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e mənī. Nīməfak mīn tikə itəm təmos-ipa natimnat neen kəm io. ¹⁶ Kən nian emuwīn iuəhkīr əm, e taon Tesalonaeka, mətətig əpəh ikin, nəmotahl-ipa mīn mənī kəm io, kən sənəmə mau kitīəh əm. ¹⁷ Sənəmə iategəs-in mənī məmə nakotos-ipa kəm io, mato iakolkeike məmə Uhgin otəplan nəwīrən əh kən mətou itəmat lan. ¹⁸ Emos rafin mənī itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis mato-inu nian Epafrotaetas təməmīk natimnat mīn u muwa kəm io, roiu rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgin tahmen e sakrifais itəm nəmīəwīn təwīr. In tatos əm, nīkin tətāgien ron. ¹⁹ Kən Uhgin rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətətip o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatīsī-pən e rəhan nautə tepət təwīr, kən moatuwa e Kristo Iesu.

²⁰ Pəs netəmim rafin okotīsiai-in Uhgin Tata rəhatat tatuwīn matuwīn namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹ Iatən təwīr kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat mīn ilat mīn io u ikin-u koatən mīn təwīr kəm itəmat. ²² Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipinə təwīr kəm itəmat, kən ilat mīn əpəh e nīmə rəha Sisa koatən təwīr pīk kəm itəmat. ²³ Pəs Iəramərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat rafin.

Kolosi

Naoa itəm Pol tāməte tuwīn kəm iəfak mīn ikin Kolosi

Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u Kolosi

?Pah tāməte naoa u? Aposol Pol tāməte naoa u.

?Tāməte tatuwīn kəm pah? Tāməte tatuwīn kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nītən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian tāməte? Katən māmə okəm-naka Epafra tāmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwīnən məplan niməfak əh, mətə iəgətuon eiueiua neen kəmotuwa e niməfak. Koatən māmə okotəkəike kətəu-pən suatip neen rəha nagwənən ne nənīmən, kən kəfak kəm nagelo mīn, moatən māmə Kristo in sənəmā ilis pik. Koatən māmə koatos nītunən neen itəm koatəhluaig, moatən māmə nītunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pik.

?Tāməte naoa u o naka? Pol tāməte naoa u māmə otoh nəgətuonən eiueiua mīn itəm koatatig e niməfak. Molkeike māmə otən-iarəp māmə Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, kən iəfak mīn okəsotagileən e nəgətuonən eiueiua mīn əh, mətə-inu ilat nat əpnəpin əm.

Pol tāmətuoun rəhan nəghatən

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgīn tāmītəpun rəkis io māmə rəhan. Itimlau piətat Timoti etuatig, ² kən nikitimlau tətəgien māmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipinə kəm itəmat netəmim rəha Uhgīn əpəh Kolosi, inu piak mīn ne winik mīn e Kristo itəm nakotahatətə əskasik lan. Itimlau iatuəfak māmə nəwīrən ne nəməlinuən rəha Uhgīn Tata rəhatat in otəkəike mətətig otəmat.

Pol tāmənwiwi Uhgīn o netəm Kolosi

³ Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgīn u tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, mətə-inu emotəto ⁴ māmə rəhatəmat nahatətəən təkəsik ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwīn o netəmim itəm koatəfak. ⁵ Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol mīn-nulan mətə-inu nəkotitun wīr e nikitəmat māmə Uhgīn otos-ipinə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilis e nego e neai. Nəmotəto rəkis natimnat mīn əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwīr rəha Iesu Kristo. ⁶ Ikin mīn e nətueintən u, namnusən təwīr tatoe-in noan matəwīə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motitun nīpahrienən əh e nəwīrən rəha Uhgīn, kən tatəwīə mīn matoe e rəhatəmat nəmegəhən. ⁷ Inu suah u Epafra, tīnən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wīr kit itəm tatos rəhatimlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətəsitə etəmat. ⁸ In tāmən kəm itimlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwīn o netəmim itəm Narmin Rəha Uhgīn təmos-ipinə kəm itəmat.

⁹ Tol mīn-nulan, e nian itimat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgīn māmə in otətəlmin itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs nəkotitun wīr nəwian. ¹⁰ Ekoatəfak nulan māmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nisaiiən kəm Uhgīn pəs tol

nikin tətəgien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tətəe-in noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgın itəm noatol. Pəs Uhgın otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in. ¹¹ Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgın otol itəmat nakotasənən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətətig etəmat, ¹² kən nakoatən kəm Tata Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgın itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgın. ¹³ Kən Uhgın təmol nəhlən nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəməərən rəha napinəpən, minol kitat kinotuwa e nərəməərən rəha Nətin itəm in tolkeike pək. ¹⁴ Kən nətin təmikis kitat e nalpənən rəha təfagə, inəh təməfəl kitat e təfagə rat min rəhatat.

*Kristo in ilis taprəkis-in
natimnat rafin*

¹⁵ Nəti Uhgın tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən. Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatəramərə o natimnat rafin min u.

¹⁶ In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmin rat min, ne iəramərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u məmə rəhan.

¹⁷ Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlīm ilat.

¹⁸ Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e nipətin, kən in rəhn-kapə.

Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən nəmegəh lilin e nimisən.

Tol nəhlən, in ilis e natimnat rafin.

¹⁹ Məto-inu e nəwīa Uhgın, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətətig əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin.

²⁰ Kən e Kristo, Uhgın təmələhəu nəməlinuən nian nita Kristo təmaui e nig kəməluau, kən netəmim, ne nat meğəh min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəməərən rəha Uhgın.

E Kristo əm Uhgın təmol natimnat min əh.

²¹ Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgın, kən itəmat tikimīr min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat. ²² Məto roiu əh, Uhgın təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitəh itəmat min e nimisən rəha Kristo itəm nipətin təməkul e nig kəməluau. Uhgın təmol mihin əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkīr ron, kən motətuatip e niganəmtin, kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat. ²³ Natimnat min u tol nəhlən okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwir itəm tətəgətuən natimnat itəm Uhgın otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm

1:11: Efes 1:19; 3:16

1:12: Efes 1:11,18

1:13: Luk 22:53; Efes 2:2

1:14: Efes 1:7

1:15: Jon 1:18; 2 Kor 4:4

1:17: Jon 1:1; 8:58

1:18: Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nəl Əpən 1:5

1:19: Kol 2:9

1:20: Efes 1:10

1:21: Rom 5:10; Efes 2:12

1:22: Rom 5:10; Efes 5:27

nəmotəto rəkis, kəməmnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgin təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwir əh.

²⁴ Nīkik tagien məmə ekatəto nahməən e nīpətik o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nīpətin məmə nīməfak otair. Kən e suatip kitiah əm, io min iatəto nahməən e nīpətik o nīpəti Kristo, inu in nīməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasitu e wək rəha Iesu o nīməfak, kən matəto nahməən ron.

²⁵ Uhgin əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e nīməfak rəhan. Roiu əh, ekitun nasituan etəmat o wək itəm Uhgin təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən min rafin rəha Uhgin pəs nəkotitun wir, ²⁶ nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgin itəm təmatəhluaig o netənim rafin aupən ikin, məto roi u əh Uhgin tinuhapik nīpətin kəm rəhan netənim. ²⁷ Kən Uhgin nīkin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wir min rəha Iesu kəm itəmat, netəm naihlua min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotitun min. Nalpəkau anionən itəm təwir rəha Uhgin, in tol min-nulan, Kristo təmos nīkitəmat, kən nəkotitun motahatə lan məmə onəkotos rəhan nəwīrən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neai. ²⁸ Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netənim rafin. Kən ekoatən əskasik moatəhgaiir e nīkilat, kən moatəgətin ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo. ²⁹ Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu

¹ Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto esəhmən ilat. ² Iatol wək nəhlan o nīləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat nəkotilpin wir nīkitəmat məmə nīkitəmat otol kitiah əm, kən natimnat min u in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nītunən təwir itəm otol nīkitəmat təsanən, kən in otol min məmə nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgin itəm aupən təmatəhluaig məto roi u tinet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo, ³ itəm Uhgin təmərgətain nenatigən ne nītunən wir min rafin rəhan tətətig lan. ⁴ Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosig-inən nəghatən eiueiuə min rəha netənim itəm tətəhen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən. ⁵ Tol mə etətig pap isəu otəmat, məto nīkik tatəht pik itəmat. Kən nīkik tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiah əm, kən itəmat nakotahatətə əskasik əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatig əm e Kristo.

⁶ Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in Iəməmə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in. ⁷ Otəskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tətəiuaiu mīləs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwīə matəskasik e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətin itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgin məmə nīkitəmat təmə rəmar marioah e nagienən o natimnat itəm təmol otəmat.

⁸ Oatəto wir itəmat məmə netənim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha netənim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tatisi-pən o nətəligən oas min rəha netənim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.

⁹ Kən Kristo in Ughin. Kən in təmuwa mos nipəti etənim tahmen e kitat, kən natimnat rafin rəha Ughin tətətig lan.

¹⁰ Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Ughin in təmos-ipən natimnat rafin rəha nəwirən kəm itəmat. Kən Kristo tatəramərə e netənim ne natimnat rafin itəm koatəramərə e nətueintən ne neai. ¹¹ Kən nat kit min e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nipətin itəm netənim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat itəm Iesu tatol. In təməte rəkis nətəligən ne nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən. ¹² Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Ughin təməmegəh min e nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Ughin itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.

¹³ Aupən ikin, nian Ughin təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat, kən e niganəmtin, itəmat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitəh itəmat Iesu, kən Ughin tosmegəh min itəmat min. Ughin təməfəl rəkis nolən rat min rəhatat. ¹⁴ Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə okotimis o nolən rat min əh, kən tatətu-pa nipəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto Ughin təməht-ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat tika. ¹⁵ E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iəramərə min rafin, kən təmərəkin nəramərəən rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimər min kəmotuwa nat əpnəpin əm e niganəmti netənim.

Iesu tatəramərə etəmat

¹⁶ Tol min-nulan, əsotətəlig-inən nəghatən rəha netənim itəm kotələhəu-osig məmə nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotətəlig-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian rəha məwig wi min, o e nian rəha Sapat. ¹⁷ Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi nat kit itəm otəpanuwa, məto nipəti natimnat rafin tətətig e Kristo. ¹⁸ Netənim neen kətausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiirən min neen itəm nipətilat tatig. Ilat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəligən teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətu-pənən nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etənim əm tatol. Okəmə nəkoatətu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotəkəikə e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm min əh koatos-ipər ilat o nat nipətin tika. ¹⁹ Netəm min əh kəsotəskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nipəti Iesu. E nolən kitəh tahmen-pən e nipəti etənim, itəm tatilpən ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu tatol mihin əm nat kitəh e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə e nəmegəhən wir itəm Ughin tatol tatəwiə.

2:9: Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22
2:1,4-5 **2:14:** Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24
 2:21; 4:16

2:11: Rom 2:29 **2:16:** Rom 14:1-13

2:12: Rom 6:4 **2:17:** Hip 8:5

2:13: Efes
2:19: Efes

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiah e Iesu

²⁰ Nian nəmotahatə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis itəmat min. Kən məto-inu lou təsuwinən o etənim itəm təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəmə e etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat nəkoatəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas min itəm koatən məmə, ²¹ “Əsaskəlimən nat u,” o “Əsun asgəwinən nat u,” o “Əsekən nat u.” ²² Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha etənim. İlat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto natimnat min un, okol təsasituən, kən təsarəkinən nikitəmat, məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min. ²³ Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən agin-əh min neen. İlat koatən məmə netənim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nətəligən teiuiə min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən min məmə netənim okotəike moatehm wir nipeṭilat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nipeṭilat. Məto iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat min ne nolən rat min itəm netənim koatol e nipeṭilat.

3

¹ Məto-inu Uhgin təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nikitəmat tətətig əskasik e natimnat itəm tətətig əpəh e nego rəha Uhgin, ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nikali Uhgin matip, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən. ² Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətətig əm e nego rəha Uhgin, pəs nətəligən rəhatəmat otəsətigən e natimnat rəha nətueintən u, ³ məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəluaig ilat Kristo itəm tətətig e nego e neai ilau Uhgin. Nəmegəhən wi u, netənim kəsotəplanən. ⁴ Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgin otəgəṭun Kristo kitat min kəm netənim rafin, kən ilat okotəplan nəwirən ne nəsanənən rəhan.

Suatip ətuatip

⁵ Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agin nolən tərət min rəha nətueintən, nolən tərət tol min-nulan: nipeṭan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərət tol naulisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərət; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min. ⁶ Nolən rat min əh tatol niki Uhgin titəhmə, kən in otol nalpinən asol kəm netənim itəm koatol nolən rat min əh. ⁷ Aupən ikin, nolən rat min əh koatərəmə e rəhatəmat nəmegəhən. ⁸ Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsarəṭən; nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kaluəluə; əsolən tərət kəm netənim; əsən ratən netənim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən. ⁹ Soteiua-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min, ¹⁰ kən nəmotuwən-in nətəligən wi. Uhgin tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs

nəkotitun wir in. ¹¹ Məto e natimnat min əh, in nat əpnapin əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatərəmərə e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətətig min e nəmegəhən rəhatat rafin.

¹² Uhgin təmolkeike itəmat, kən mitəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwir kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətətig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, təhmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgin. ¹³ Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat kit, pəs in otos əm timis e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Səskəlīm-iəkisən e nikim nolən tərət rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, təhmen-pən əm mə İləməmə təmisəskəlīm-iəkisən nolən tərət rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat. ¹⁴ Nat kəike itəm otəkəike mətig e nikitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwīn-in təhmen-pən mə napən wir rəha Uhgin. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitəh. ¹⁵ Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tətərəmərə e nikitəmat, məto-inu Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitəh, kən nakoatatig əm e nəməlinuən. Kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.

¹⁶ Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naəa rəha Napuən, ne napuən min rəha nıməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Nərmīn Rəha Uhgin. Otan ilat rafin təhmen-pən e nənwīwīn kit itəm tətisi-pən e nikitəmat matuwīn kəm Uhgin. İnəh e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətətig matəmegəh matəwīə wir e nikitəmat e nian min rafin. ¹⁷ Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi İləməmə İesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgin, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm İesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

¹⁸ Nipitan, otisiai-in nərəmərəən rəha iəguīhl min rəhatəmat, təhmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.

¹⁹ Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkīn rəhatəmat nipitaguihl min.

²⁰ Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu İləməmə rəhatat nikin tətəgien o nolən əh.

²¹ Itəmat tata min, esotolən nalpinən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə nikilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite.

Nolən rəha slef ne rəhan iələməmə

²² Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwīə netəm-iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat

3:10: Efes 4:24 **3:11:** Kal 3:28 **3:12:** 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32 **3:14:** Rom 13:8-10 **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20
3:18: Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4

pahrien rəha nos-ipənən nisaiien kəm Uhgîn. ²³ Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İəramərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm. ²⁴ Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə İəramərə rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgîn tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh İəramərə pahrien rəhatat, in İəramərə Kristo. ²⁵ Məto etəmim itəm tatol nolən tərət, in otos ətuatip min noan nətouən rəhan o nolən tərət, məto-inu Uhgîn, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

¹ Netəm-iasol min itəm koatərəməre, onəkotəkəike motol tətuatip kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-iasol in tətətig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

² Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgîn e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin agin nəkotəkəike moatən kəm Uhgîn məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat. ³ Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otimat min, məmə Uhgîn oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgîn e Kristo. Məto-inu ematan-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus. ⁴ Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.

⁵ Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotəhm-pən İesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatəhm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw İaihlua min kotuwa o İesu. ⁶ Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o İesu.

Pol təməhl-ipən təs mil katian olat

⁷⁻⁸ Etəhl-ipinə piətət etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatəmat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətət kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o nasituən lak e wək rəha İəramərə. ⁹ In tatimnə ilau piətət Onesimas. Nian rafin in tətəhatətə əskasik e İesu, kən itəmat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. İlau okuən kəm itəmat namnusən rəha natimnat rafin ikin-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

¹⁰ Aristakas in tətətig e kalapus itəmlau min. In tətəhl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. Itəmat nənəmos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwin moatəhm wir. ¹¹ Kən Josua Jastas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E noan min rəha İsrəl itəm koatəhatətə e İesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu

3:22: Efes 6:5-8

3:25: Rom 2:11

4:1: Efes 6:9

4:2: Efes 6:18; Fil 4:6

4:3: Rom

15:30; Efes 6:19

4:5: Efes 5:15-16

4:6: Efes 4:29; 1 Pita 3:15

4:7-8: Efes 6:21-22

4:9: Flm 10-12

4:10: Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11

lak o wək rəha nego rəha Uhgin. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pık lak e nian əskasik mın itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

¹² Epafra in rəhatəmat kit etəmim, in mın tətahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat. In tatətapəh o Uhgin məmə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wir natımnat rafin itəm Uhgin tolkeike. ¹³ Ekitun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis. ¹⁴ Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pık, ne suah u Temas, ilau mın katuahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat.

¹⁵ Otahl-ipən mın rəhak nəghatən wir kəm piətət ne wınitat mın əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian mın rafin əh rəhan ikin. ¹⁶ Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin mın kəm netəmim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitiah mın, itəmat onəkotəkəike motafin mın naoa rəha netəm Laotisia. ¹⁷ Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm ləramərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.

¹⁸ İo Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgin otasitu etəmat kən mawte-in rəhan nəwirən tətətig otəmat.

1 Tesalonaeka

Naoa itəm Pol təmaupən mäte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol təmätuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kisil əm tinuwin rəkis, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. İlat neen, kəmotuwin e nian iəkis min mətə-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotitun wirən nian itəm İesu otitəlig-pa min lan e nətueintən. Neen nıkilat təht məmə İesu otuwa uəhai min əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotimis uarisig e İesu titəlig-pa min, okahro ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u məmə otılıs-ipər nətəligən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təkəsik. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatip e nitəlig-pa minən rəha İesu Kristo.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Ughin ne İəramərə İesu Kristo.

Pəs Ughin otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

² Nian rafin etəhalən-ipən kəm Ughin məmə nikitiməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatiməhal. ³ Nian etəhaləfak kəm Tata Ughin, nikitiməhal tagien mətə-inu nian rafin nikitiməhal tətəht nat kisil, kit u rəhatəmat wək itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasik o nasituən e netəmim itəm tətisi-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən rəhatəmat e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan mətə-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İəramərə İesu Kristo.

⁴ Piak min ne winik min itəm Ughin tolkeike itəmat. Nikitiməhal tagien min otəmat mətə-inu ekəhalitun məmə Ughin təmitəpun itəmat. ⁵ Kən ekəhalitun nat u, mətə-inu namnusun təwir itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, mətə təmuwa min e nəsanənən, ne Narmin Rəha Ughin, kən kitat kotitun wir məmə in nıpahrienən. Kən nian emotatig kitat min itəmat, nəkotitun məmə nolən rəhatiməmat in təwir məmə otasitu etəmat. ⁶ Kən itəmat nəkotasgəwin itiməhal ne İəramərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, mətə nəmotos nəghatən e nıkin agien itəm Narmin Rəha Ughin təmos-ipinə. ⁷ Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatip wir kit kəm iəfak min əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwin itəmat. ⁸ Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Ughin tahmen e təwi təmasək kəto ikin min rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, mətə netəmim ikin min rafin kotitun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusun rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp? ⁹ Kəp, mətə-inu ilat atip koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nikitəmat tagien o nətəən nəghatən rəhatiməhal.

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in ‘Silfanus’
Kol 1:4-6 **1:5:** 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9

1:1: Wək 17:1-9

1:3: 1 Kor 13:13;

Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmi nat min, kən motuarisig-in Uhgin itəm tatəmegəh, kən in Uhgin pahrien, ¹⁰ kən nakoatəsahgin Nətin u Iesu, itəm təmiş-pən e nego e neai, kən Uhgin təmosmegəh in e nimisən, kən in otosmegəh kitat o nalpənən ne neməha rəha Uhgin itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

¹ Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnapin əm, mətə təmol noan. ² Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netənim kəmotol tərət kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, mətə Uhgin rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm itəmat, nat əpnapin netənim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itiməhal. ³ Tol nəhlan mətə-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat. ⁴ Kəp, esəhalolən nəhlan. Mətə nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgin təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmən məmə etəhalən-iarəp namnusən təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsəhləghatən məmə netənim nikilat otagien otiməhal, mətə etəhaləghat məmə Uhgin nikin otagien otiməhal, kən in Uhgin itəm tatuag-pən e nikitiməhal. ⁵ Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat mənī. Kən Uhgin, in titun nikitiməhal məmə nəghatən u in nīpahrienən. ⁶ Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etənim əpnapin əm kit otiləs-ipər itiməhal.

⁷ Kən nat kit min, mətə-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə nəkotəkaike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, mətə eməsəhalolən. Nian etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir nətin min. ⁸ Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwir, mətə sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, mətə eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal, mətə-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netənim. ⁹ Piak min ne winik min. ? Nikitəmat tatəht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətəarus-pən lapin məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.

¹⁰ Itəmat ne Uhgin, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətəuatip, kən Uhgin tətəgien lan, kən etənim kit təsosən nīpəgnəmtin kit itəm tərət otiməhal. ¹¹ Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wir nenətin min. ¹² Kən e nolən kitəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhaliləs-ipər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgin, kən nikin tagien lan. Uhgin u, tətəun-in itəmat məmə nəkotuwa e nərəmərən ne nəwirən rəhan.

¹³ Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgın mato-inu nian nəmosos nəghatən rəha Uhgın itəm nəmotəto otiməhal, kən mosos tatig e nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netəmim əm, mato nikitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgın, kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən nīpahrienən lan. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, nəmosos nəratən tahmen e niməfak min rəha Uhgın e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnəpin məmə ilat netəmim imatəmat atip ikin, mato ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha Isrel kəmotol tərət kəm iəfak min əpəh Jutia. ¹⁵ Kəmotohamnu ləramərə Iesu, ne ien min, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nələn rəhalat tatol niki Uhgın təsəgienən, kən ilat tikimər min o netəmim rafin, ¹⁶ mato-inu kotalkut məmə okotən-iahau itimat o nəghatən kəm laihluə min məmə Uhgın otosmegəh ilat. E nələn əh, ilat koatərgətain rəhalat nələn rat mətəarus tahmen. Məto roiu əh, neməha ne nalpinən rəha Uhgın tinuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

¹⁷ Piak min ne winik min. Nian eməhaluwın isəu otəmat nian noan məsin əm, mato eməhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat. Nīpahrienən, nīpətitat isəu otat min, mato nətəligən rəhatat kitiah. Kən eməhlalkut pik məmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat, ¹⁸ mato-inu eməhalolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian tēpət, mato Setan təmahtosig-in suatip otiməhal. ¹⁹ ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat? ?Tol nəhlan mato-inu, nian ləramərə Iesu otuwa min, pah min un eməhalələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatiməhal elat məmə ilat noa wək wir rəhatiməhal? ?Kən nikitiməhal otəgien min o pah min? ?Kən pah min un in rəhatiməhal nətəuən itəm nikitiməhal otəgien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u. ²⁰ Nīpahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitiməhal tagien otəmat.

3

¹ Tol nəhlan, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, mato-inu itiməhal ekəhaləruru məmə nəkotatig təwir əm o kəp, kən itiməhal eməhaləlis nəghatən məmə io ne Saelas ekətuatig Atens, ² eməuhl-ipinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol wək rəha Uhgın itiməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. In təminəh otəmat məmə otasitu etəmat mīləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən, ³ məmə nəratən itəm tatuwa roiu, okul təsolən nikitəmat təht pik. Nəkotitun rəkis məmə in nətəligən rəha Uhgın məmə netəmim okotol tərət etat nəhlan. ⁴ Nīpahrienən, nian eməhəlatig kitat min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən kəm itəmat məmə okul tərət kəm kitat. Kən itəmat nəkotitun wir məmə tinuwa mol nīpahrien lan tahmen əm məmə itiməhal eməhalən mihin. ⁵ O nat əh, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, kən eməhl-ipinə Timoti məmə otimnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasik əh, o kəp. Ekətagin məmə e suatip kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən, in tos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək rəhatiməhal in tol nat əpnəpin əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

⁶ Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otımlau, kən matos nam-nusən təwir e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-ipa kəm itımlau məmə nikitəmat tətəht əh itıməhal e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itıməhal, tahmen əm məmə itıməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat. ⁷ Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnəpin eməhlatig e nərətən, kən mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər rəhatıməhal nətəligən otəmat. ⁸ Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o İərəməərə, kən ekəhaləto məmə enəhalos min nəmegəhən. ⁹ Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgın, nagienən rəhatıməhal otəmat in iahgın, kən ekəhalən kəm Uhgın məmə nikitıməhal tagien pik otəmat. ¹⁰ E nian rafın, nərəuiəgən ne lapın, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan min itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.

¹¹ Kən pəs rəhatat Uhgın atıp, u Tata rəhatat, ne İərəməərə İesu rəhatat, kioal suatıp rəhatıməhal məmə ekəhalımnə məhalehm itəmat. ¹² Pəs İərəməərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafın, tahmen e nolkeikeən rəhatıməhal otəmat tepət. ¹³ Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian İərəməərə İesu tatuwa min ilat rəhan min netəmim, kən nəkotətul e niganəmti rəhatat Uhgın u Tata rəhatat, kən nəkotətuatıp kən nolən kit tikə məmə otıləs pikən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgın nikin tagien

¹ Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natımnat min neen. Eməhaləgətun rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgın nikin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e İərəməərə İesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwin matuwin məsin min. ² Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun suatıp itəm eməhaləgətun itəmat lan e nərəməərəən rəha İərəməərə İesu.

³ Nətəligən rəha Uhgın məmə in təmələhəu kalın itəmat məmə rəhan min məmə nəkoatol nat itəm tətəuatıp wır: sotətəu-pənən suatıp rəha nıpitan ne nəman itəm koatit anion ilat min. ⁴ Itəmat kitiah kitiah nəkotəkəike motərəməərə e nıpətitəmat e nolən itəm təwir mətuatıp kən katisial-in. ⁵ Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgın. ⁶ Kən e natımnat min əh, sotolən tərət e piatəmat min o nakləh-inən pətan rəha suah pisin. İərəməərə otol nalpinən kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat. ⁷ Tol nəhlan məto-inu Uhgın təməsaun-inən kitat məmə okotamkinik e niganəmtin, məto okotatig e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalın məmə rəhan. ⁸ Tol nəhlan, etəm tətəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tətəuhlin məntaan kəm etəmim, məto tətəuhlin məntaan kəm Uhgın itəm təmos-ipa Narmin Rəhan kəm itəmat.

⁹ Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak min, kən inu sənəmə nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgın təməgətun rəkis itəmat o nolkeikeən itəmat min. ¹⁰ Kən pahrien, nəkotolkeike piatəmat min rafın ikin Masetonia. Məto, piak min ne winik min, ekəhalətapəh əskasik məmə nəkotol mihin tatuwin nulan məsin min.

¹¹ Itamat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha nəmegəhən itəm in təməlinu, kən motol atip rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nəlmitəmat tahmen əm məmə eməhalən mihin kəm itəmat. ¹² Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa nisiaian rəha netəm ihluə min, kən itamat nəsoṭagileən e suah kit.

Nuwamən rəha ləramərə

¹³ Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike məmə itamat nəkotəkəike motitun netəm min u itəm kəmotimis. Kən esəhalolkeikeən məmə itamat nakotasək tahmen e netəmim itəm kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Ughin. ¹⁴ Kitat kotahatətə məmə Iesu təmimis kən məmegəh min, kən nikitat titun məmə nian Iesu otuwa min, kən Ughin otol məmə, netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian kəmotimis, okotuwa min ilat Iesu. ¹⁵ Kən ekəhalən kəm itamat nəghatən ətuatip rəha ləramərə məmə, kitat u itəm koatəmegəh əh motatig mətoarus nuwamən rəha ləramərə, pahrien kitat okol kəsotaupən-inən netəm min u itəm kəmotaupən kəmotimis. ¹⁶ Məto ləramərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo min otəgət əfəməh, kən netəmim okotəto təwi rəha Ughin, kən netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian kəmotimis, okotəmegəh motaupən motər. ¹⁷ Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig, okotər kitat min ilat e nimal napuə məmə okotəplan ləramərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig kitat ləramərə namnun tikə. ¹⁸ Tol nəhlan, otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən min u.

5

¹ Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esətəən kəm itamat e nian ətuatip rəha natimnat min əh, ² məto-inu itamat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha ləramərə otuwa tahmen e iakləh itəm tatuwa lapin, nian netəmim kotəruru. ³ Nian netəmim koatən məmə, “Natimnat rafin təməlinu, kən nəratən tikə,” kən nəratən otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan titəhmə o neməkən, kən okol netəmim kəsotəgimən.

⁴ Məto piak min ne winik min, nəsoṭətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itamat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit. ⁵ Itamat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapin ne napinəpən. ⁶ Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min, ⁷ məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapin. ⁸ Məto pəs kitat kotəramərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Ughin, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətam.

⁹ Pəs kotol nəhlan məto-inu Ughin təsitəpunən kitat məmə neməha ne nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat ləramərə Iesu Kristo. ¹⁰ Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiah kitat min okəmə koatəmegəh o kəmotimis. ¹¹ Tol nəhlan,

otilas-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəməyə etəmat e İərəməyə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərət. ¹³ Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min. ¹⁴ Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otilas-ipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmin rafin. ¹⁵ Okəmə suah kit otol nat kit təsahmənen etəmat, kən itəmat nəsotalpinən nitai nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne netəmin pisin min.

¹⁶ Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin; ¹⁷ kən moatəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafin; ¹⁸ kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tagien, nat əpnəpin nəkotatig e nəwırən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgın otəmat e Kristo İesu.

¹⁹ Sotahləmisən nigəm rəha Narmın Rəha Uhgın; ²⁰ əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgın təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat əpnəpin əm lan. ²¹ Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən otəskəlīm tiəkis nat itəm təwir; ²² kən motapəs natimnat rafin itəm tərət.

²³ Pəs Uhgın pisin əm itəm in Uhgın rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgın otol məmə narmın rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nıpətəmat rafin okotətuatıp məmə nıpəgnəmtin tikə otəkul-pən etəmat nian rəhatat İərəməyə İesu Kristo tatuwa min. ²⁴ Etəm tətaun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natimnat min əh.

²⁵ Piak min ne winik min. Otəfak otimat. ²⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiaə əm e Kristo. ²⁷ E nərgi İərəməyə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotəfin naoa u kəm piak min ne winik min rafin.

²⁸ Pəs rəhatat İərəməyə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat.

2 Tesalonaeka

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netənim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nīkilat tatəht māmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun māmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa min. Kəsotitun wirən nīpəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən māmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u māmə otələhəu ətuatip nətəligən rəhalat e nītəlig-pa minən rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiah o Uhgin rəhatat Tata, ne Iəramərə Iesu Kristo.

² Pəs Uhgin Tata, ne Iəramərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwian ne nəfakən rəha Pol

³ Piak min ne winik min. Nian rafin itiməhal ekəhaləto māmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgin māmə nikitiməhal tagien otəmat. Kən tətəuatip əm māmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik itəmat min, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwə matuər mətian mətian. ⁴ Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netənim rəha niməfak rəha Uhgin e ikin min rafin māmə nikitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlim əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnəpin netəm ihluə koatol tərət kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahnəən tepət.

⁵ Natimnat min əh tatəgətun māmə nolən rəha Uhgin o nakilən netənim, in tətəuatip əm. Nakoatos nahnəən o nəramərəən rəha Uhgin, kən noan nətul əskasikən e nəratən rəhatəmat, Uhgin ofafin itəmat māmə nakotahmen-in nuwinən e nəramərəən rəhan. ⁶ Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgin in tətəuatip, kən in otol nalpinən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat, ⁷ kən o nian kit in otos-ipinə nəmegən kəm itəmat itəm nakoatos nahnəən, kitat min itəmat. Natimnat min əh okotuwa motol nīpahrienən nian Uhgin otol-arəp Iəramərə Iesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nigəm itəm tatuəp pik ilat rəhan nagelo min itəm kotəsanən. ⁸ In otol nalpinən kəm itəm min u kotəruru Uhgin kən məsotətəu-pənən namnusen təwir rəha Iəramərə Iesu rəhatat. ⁹ Uhgin otol nalpinən kəm ilat e nəratən itəm namnun tikə. Kən otahtosig-in lilin ilat

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 **1:6:** Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15

e niganəmti İəramərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan. ¹⁰ Nat u otuwa e nian İesu tatuwa min. In otos nənwiwien o natimnat itəm təmol kəm iəfak min rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat min itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.

¹¹ O natimnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgın ofafin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgın otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wir min itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan. ¹² İtiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərgi İəramərə İesu o natimnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natimnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgın rəhatat ne İəramərə İesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin

¹ Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat İəramərə İesu Kristo otuwa min lan, kən Uhgın otuəfimin kitat min Kristo lan. ² Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiua kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tətisi-pən o Uhgın, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha İəramərə tinuwa rəkis. ³ Sotolən etəmin kit teiua-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmin okotuwa tikimır min rəha Uhgın motol nəluaginən ilat min, kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Uhgın otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkauən aupən rəkis. ⁴ In otuwa tikimır e natimnat rafin itəm netəmin koatəfak ron, ne natimnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgın min. In əm un otiləs-ipər atip in ilis e natimnat min rafin. Kən in otuwın məpələh e Nimə Rəha Uhgın, kən mən məmə in Uhgın.

⁵ ?Tahro? ?Nəmotaluin məmə nian emətətig kitat min itəmat, ematən-ipinə natimnat min u? ⁶ Kən ninotitun nat naka itəm tətəhtosig-in etəm əh-roiu məmə Uhgın otol-arəp in e nian ətuatip rəhan. ⁷ Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Məto etəm itəm tətəhtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgın otos-irəkis. ⁸ Kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm İəramərə İesu otərəkin in e nimətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan. ⁹ Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pispis eiueiua min, ne nəmtətin eiueiua min, ne nat eiueiua min itəm otol narmi netəmin tatiwig, ¹⁰ ne nəratən pisin pisin min rafin itəm koteiua-in netəm min u itəm kotaliwək e suatip tatuwin e nalpınən. Uhgın otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikən nıpahrienən itəm titun nosmegəhən ilat. ¹¹ O nətəligən əh, Uhgın tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən rəhalat tatəluə. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nıpahrienən e neueiuaən. ¹² Kən tahl-ipən məmə Uhgın otən-iarəp nalpınən rəha netəmin rafin itəm kəsotənən nıpahrienən e nıpahrienən, məto koatəto təwir agin nian koatol nolən min itəm tərət.

Iəfak min okotəkəike motətul əskasik

¹³ Piak min ne winik min itəm Iəramərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu kəm Ughin otəmat, məto-inu e nətuounən Ughin təmitəpun itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tatələhəu kalin itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən rəhatəmat e nīpahrienən. ¹⁴ Ughin təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusən təwir itəm etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitəh kitat rəhatat Iəramərə Iesu Kristo e rəhan nisiaiən, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən. ¹⁵ Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik kən motaskəlīm nəgətunən itəm eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm tēmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm nəmotəfin e naoa eməhaləh-ipinə.

¹⁶ Ughin rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nikitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs rəhatat Iəramərə Iesu Kristo atip ilau Ughin Tata, ¹⁷ okialəs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min rafin ne nəghatən wir min rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

¹ Piak min ne winik min. Inu namnun nəghatən. Otəfak otiməhal məmə nəghatən rəha Iəramərə otuwin uəhai əm ikin min rafin, kən netəmin okotisai-in motətəu-pən, tahmen əm etəmat itəm nəmotisiai-in motətəu-pən. ² Kən otəfak otiməhal məmə Ughin otiləs-irəkis itiməhal o netəm rat, məto-inu sənəmə netəmin rafin kotahatətə e Iəramərə. ³ Məto Iəramərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat nakotəsanən, kən matehm wir itəmat o Setan məmə otəsərekinən itəmat. ⁴ Kən kitat kotitun wir e Iəramərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm eməhalən, kən nəkoatol əm nulan moatuwin moatuwin. ⁵ Pəs Ughin otit nikitəmat e suatip rəha nolkeikəən rəha Ughin ne nolən rəha Kristo o nətul əskasikən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

⁶ Piak min ne winik min. E nərgi Iəramərə Iesu Kristo, etəhalən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o piatat min itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən məsotətigən motətəu-pən nəgətunən itəm nəmos otiməhal. ⁷ Itəmat atip nəkotitun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol. Nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməsəhaləlpahən, ⁸ kən eməhalos-nəmtin nagwənən o netəmin, eməsəhalos əpnəpinən. Məto eməhalol wək pik, lapin ne lenian, eməhalol wək e nelmitiməhal məmə esəhalos-ipinəən wək əskasik otəmat o nehmən itiməhal. ⁹ Tətuatip otiməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itiməhal, məto itiməhal eməsəhalolən nəhlan məto-inu itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləgəhun itəmat e nolən itəm tətuatip məmə nakotətəu-pən. ¹⁰ Kən nian emətəhlatig əh kitat min itəmat, eməhalos-ipinə lou u məmə, “Okəmə etəmin tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in.”

¹¹ Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhaləto məmə netəmin neen un itəmat min ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tipik min, məto kəsotolən wək. ¹² E nərgi Iəramərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh

niki netənim itəm kotol nəhlan məmə okotəkəike motapəs negəsən motatig mətig əm, kən motol wək o nətouən nagwənən nigilat. ¹³ Kən itəmat piak min ne winik min, əsotəpouən o nolən nat itəm tətutitip.

¹⁴ Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatiməhal nəghatən e naoa u, kən nəkotəkəike motol məmə netənim okotitun məmə in pah. Kən məsotuwinən iuəhkir ron məmə nəkotol in taulis o nolən rəhan. ¹⁵ Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tikimir, məto in piatəmat kit, kən təwir məmə nakotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

¹⁶ Kən pəs İərəməərə rəha nəməlinuən, in pisin əm otos-ipinə nəməlinuən nian rafin e nolən min rafin. Pəs İərəməərə tətatig itəmat min itəmat rafin.

¹⁷ Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Kən e naoa min rafin ekəte nəhlan məmə nəkotitun in naoa rəhak. Inu nolən rəha nəteən rəhak.

¹⁸ Pəs rəhatat İərəməərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat rafin.

1 Timoti

Naoa itəm Pol təmaupən mäte tuwin kəm Timoti Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihlua kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikin min matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pik Timoti, tol nəhlan kən in tətəun-in Timoti məmə tahmen e nətin ətuatip.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təməto məmə iəgətuən eiueiua neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwin mäg-ətuatip-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnəpin məmə in etəm aluə əm. Nəgətuən eiueiua min əh koatəgətuən məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəligən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tikə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motitun nipəti nəghatən anion min, kən motol natimnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matən-iarəp nətəligən neen rəhan kəm Timoti matiləs-ipər rəhan nətəligən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wir min rəha nəfakən, ne nehm wirən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wir min itəm netəm-iasol min rəha niməfak ne iəfak min u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wir kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatip wir.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Timoti. Io Pol, iakatən təwir kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu mətə-inu Uhgın u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nipəti nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgın otosmegəh kitat, ilau əm kəmuəhləpis io məmə ekol wək u. ² Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətik pahrien. Pəs Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iəramərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwiran kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosig-in iəgətuən eiueiua min

³ Aupən ikin e nian ematuwin Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pik məmə onakatətig Efesas, kən rəhak nətəligən tatol əm min-nulan. Netəmim neen əh-ikin kotatig itəm ilat koatəgətuən netəmim e nəghatən min itəm kotərat. Məto ik onakahtosig-in ilat məmə okəsotolən nolən əh. ⁴ Ilat okotəkəike motapəs nolən min əh itəm koatən nəghatən eiueiua min itəm koatəghat-in noanol min aupən ikin. Nəghatən min əh in tatiuw-pa əm timəht, mətə in to təsasituən e netəmim məmə ilat okotitun nalpəkauən rəha Uhgın inu okotəhatətə əm lan. ⁵ Mətə noa nəghatən u məmə nolkeikən tatər e nikitəmat. Nolkeikən tatər e niki suah kit nian niki təwir təfagə rat tikə lan, kən in titun məmə nolən rat kit təsatigən lan,

kən tatahatətə pahrien əm e Iesu. ⁶Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatip u, kən ilat kinotaruru rəkis rəhalat suatip, məto koatətəu-pən nəghatən alməl min əh. ⁷Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatig wir e Lou rəha Ughin, məto ilat kəsotitun wirən nīpəti nəghatən itəm koatən, ne nəghatən min itəm koatən pik ilat.

⁸Kitat kotitun wir Lou rəha Ughin məmə təwir okəmə kitat kotitun wir wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Ughin tolkeike. ⁹Nian rafin kitat okotəkəike motitun məmə Lou təməsuwamən o netəm kotətuatip, məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotisiai-inən Ughin ne nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm kəmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm koatohamnu itəm; ¹⁰nəman ne nīpitan itəm kinotol marit rəkis, məto koatən əpnəpin; nəman koatit atip ilat min kən nīpitan koatit atip ilat min; netəmim katosalim-in iolwək min məmə okotos məni elat; ne netəm koateiueiua, ne netəm koateiueiua e nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pisin neen min. Əwəh, in nīpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol natimnat rafin əh itəm tatərəkin nəghatən min itəm kotətuatip. ¹¹Nəghatən ətuatip min u, koatisi-pən e namnusən təwir moepən rəha Ughin, Ughin etəm təwir tətətuatip. Namnusən u in təmos-ipa kəm io məmə ekən-iarəp.

Pol nikin təmagien o Kristo

¹²Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, İəramərə rəhatat, itəm tatos-ipa nəsanənən kəm io o wək u, məto-inu in tatehm io məmə iakaskəlīm wir wək rəhan kən məsapəsən, kən in təməhləu-pa wək u mətəhləpis io məmə ekol. ¹³Aupən ematəghat rat e nərgin, kən ematoh nəfak matol tərət kəm Iesu. Nat əpnəpin io ematol pap min-nulan məto in təməsəkitun io məto-inu io eməsənən əh nīpahrienən lan, kən eməruru məmə nat naka itəm io ematol in tərət. ¹⁴Məto nolkeikeən rəha İəramərə rəhatat in iahgin iahgin pik ron io, məprəkis-in nolən rat min rəhak. Kən tatətəlmin nikik o nahatətən lan ne nolkeikeən itəm tətisi-pən o Kristo Iesu.

¹⁵Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nīpahrienən lan: Kristo Iesu təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm rat agin taprəkis-in rafin ilat. ¹⁶Məto Ughin təməsəkitun io, etəm rat agin, təhmen e nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nətəligən rəhan kaifəməh, namnun tikə, tatuwin o netəm kotərat, pəs netəmim neen kotehm kən motuarisig-in suatip kitiaəh əm məmə okotahatətə e Iesu kən in tosmegəh ilat mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat. ¹⁷!Kotənwiwi Ughin! Pəs kotisiai-in Ughin rəhatat. In İəramərə lilin; in təsimisən; kəsehmən in; kən in pisin əm in Ughin. Pəs koatiləs-ipər nərgin tatuwin matuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

¹⁸Kən inəh nətik Timoti. Inu rəhak nəghatən təhmen-pən e nəghatən rəha ien min itəm kəmoatən kəm ik aupən. Ik onakəkəike maskəlīm nəghatən min əh pəs tol rəham nətəligən təskasik, kən ik onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətən. ¹⁹Askəlīm rəham nahatətən təskasik, kən ol nolən itəm ik nəkitun məmə in tətətuatip e niganəmti Ughin. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotitun məmə tərət, kən kəmotərəkin rəkis rəhalat nahatətən, təhmen e suah kit itəm tatiləs nego matər e nımas tətəhap-əhap agin matərat. ²⁰Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiaəh əm ilat netəm min u. Io enegəhan-in rəkis ilau

məmə katuəmähl-pən e nelmi Setan məmə okiatun məmə okəsuan ratən Uhgin.

2

Nolən rəha nəfakən

¹ Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasik kəm itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgin o netəmim rafin, kən motən kəm Uhgin məmə nikitimat tətəgien o natimnat itəm in təmol ilat. ² Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatəramərə ne netəm-iasol min rəhatat məmə kitat rafin okotatig e nəməlinuən kən motatig mətig, pəs kitat kotisiai-in wir Uhgin kən rəhatat naliwəkən in tətuatip. ³ Nolən rəha nəfakən min u in təwir pik, kən in otol Uhgin Iosmegəh rəhatat nikin otagien lan. ⁴ Uhgin u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmə ilat okotitun motən nıphrienən e nəghatən pahrien rəhan.

⁵ Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgin məto-inu Uhgin kitiah əm tətətig, kən suah kitiah əm tətətul in suatip o nosən netəmim muwın kotal kitiah ilat Uhgin, etəmim əh Kristo Iesu. ⁶ E nian ətuatip, in əm təmos-ıpa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha netəmim rafin məmə otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tətəgətun məmə Uhgin tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin. ⁷ Kən o nəghatən əh, Uhgin təmiləs-ıpər io məmə io aposol kit rəhan o nən-ıarəpən namnusən təwir u kəm İaihlua min, netəmim itəm kəsənən məmə netəm İsrel, kən təmiləs-ıpər io məmə iəgətun kit rəha nahatətən pahrien. Io iatən pahrien, eseıueıuən. ⁸ Kən ikin min rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən nian koatıləs-ıpər nelmilat məmə okotəfak kəm Uhgin, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat otətuatip, kən nıkilat təsəhmən, kən məsotəhaiən ilat min.

⁹ Kən io iakolkeike məmə nıptan u iəfak min okotuwin e rəhalat napən itəm tətuatip kən matəfətain wir ilat, məsotiıwən nətəligən rəha nəman, kən məsotolən məmə netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmə okotəusit ron. Kən ilat kəsotuwin-inən natimnat min o niuwən nətəligən rəha netəmim, iatən natimnat min təhmen-pən e napən min itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmol e iaen u kol tatıpit-ıpit, o nat kit kəmol e perel inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis. ¹⁰ Məto iakolkeike məmə nıptan u iəfak min, rəhalat nətəligən otəsüwinən o malə-malə rəha nıpətilat o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol nolən min itəm otasitu e netəmim, nolən min itəm tətuatip o nıptan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgin.

¹¹ Nian nəman okotəgətun e nıməfak, nıptan okotəkəike moatətəlig-in məsotəgətən, kən motəkəike motos-ıəhau ilat, kən motisiai-in iəgətun min, kən motətəu-pən iəgətun min əh itəm koatəgətun. ¹² Io esegəhan-inən nıptan məmə okotəgətun kən motəramərə e nəman. İlat okotəkəike kəsəghatən, ¹³ məto-inu aupən ikin, Uhgin təmaupən mol Atam, uarisig ikin təpanol İf. ¹⁴ Kən sənəmə Atam u Setan təmeıuə-in aupən kən tol nəwian, məto İf u təmol nəwia Setan kən mətgəhl lou rəha Uhgin. ¹⁵ Məto Uhgin otosmegəh nıptan nian ilat koatol ətuatip wək rəhalat, inu neməkən ne nehm wirən nısualkələh. In otosmegəh ilat okəmə

koataskəlim əskasik nolən rəha nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən itəm tətəuatip.

3

Netəm-iasol min rəha niməfak

¹ Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in otuwa etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwir.”

² Kən etəm-iasol tol nəhlan:
okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitəh əm;
tatehm wir nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natimnat e nitunən;
katisiai-in;
tatehm wir netəmim itəm koatuwin iman ikin;
in iəgətun wir kit;

³ sənəmə etəmim kit rəha napsən o nəmouən;
məto in etəm mətig;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən titatiperəh pik tahmen e kaluəluə;
nikin təsuwin pikən e mənə;

⁴ in otəkəike matərəməə wir e rəhan min, kən mol məmə rəhan nisualkələh koatol nəwian moatisiai-in wir. ⁵ ?Məto okəmə in təruru nərəməə wirən o rəhan min, kən in otaroh nəhlan mərəməə o niməfak rəha Uhgın?

⁶ Etəm tətəhatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u məta in tatos-ipər pik in, kən Uhgın tol nalpınən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan u iausit pik.

⁷ Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwir mətuatip məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwir. Okəmə təsol mihinən, məta noanikulu rəha Setan toh pikən, kən nərgin in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

⁸ E nolən kitəh əm, dikən min, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatip wir, kən moatən əm nipahrienən e nian rafin. Netəm koatapis o kotolkeike pik mənə, kəsotahmenən o naskəlimən wək u. ⁹ İlat netəmim itəm kotitun məmə nolən rat kit təsatigən elat, kən moataskəlim əskasik nəghatən pahrien min rəha Iesu Kristo itəm Uhgın təmol əp. ¹⁰ Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wir rəhalat nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərət elat, kən ilat okotos wək rəha dikən. ¹¹ Məto nipitan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat min okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətəuatip wir. Təsəwirən məmə ilat nipitan iən nikalitəm, o nipitan rəha napsən, məto ilat nipitan itəm netəmim koatahatətə elat e nian rafin. ¹² Suah kit itəm tatos wək rəha dikən, in otəkəike mos rəhan pətan kitəh əm, kən in otəkəike matərəməə wir e rəhan min nisualkələh ne rəhan latuənu. ¹³ Netəmim itəm koatol-wir wək u rəha dikən, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o naskəlimən nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətin nahatətəən rəhatat

¹⁴ Roiu əh, nian iakatətə naoa u kəm ik, nikik tatəht məmə, otəsəwəhən kən ekimnə mehm ik. ¹⁵ Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat nenəti Uhgın okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak,

kən Uhgín rəhatat tatəmegəh mətatig namnun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlīm nəghatən pahrien, kən matehm wír. ¹⁶ Nípahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgín təmol əp, in nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:

Kristo in təmuwa etənim kən netənim kəmotəplan.

Kən Narmín Rəha Uhgín tatəgətun wír məmə Iesu tətətip wír.

Kən nagelo min kəmotəhm in.

Kən katən-iarəp namnusən təwír rəhan kəm netənim ikin pisin pisin min.

Kən netənim rəha nətueintən u kotahatətə lan.

Kən Uhgín təmos muwín ilis e neai mətuatig ilau min.

4

Iəgətun eiueiua min

¹ Narmín Rəha Uhgín tatən-iarəp wír məmə e nian min uarisig Iesu otəpanuwa lan, netənim tepət okotəpəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgín. Ilat okotətəu-pən narmín eiueiua min kən motətəu-pən nəgətunən rəha iərmis min. ² Nəgətunən min əh koatisi-pən o iəgətun min itəm koatən məmə rəhalat nəghatən in nípahrienən, məto ilat koateiueiua, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh, nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiua hiə. ³ Ilat koatəgətun netənim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgín təmol nagwənən min əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nípahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgín ron, kən motun, ⁴ məto-inu natimnat rafin itəm Uhgín təmol ilat kotəwír əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgín ron, ⁵ məto-inu Naoa Rəha Uhgín tatən məmə ilat kotəwír, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən min əh kotəwír əm.

Iolwək təwír rəha Kristo Iesu

⁶ Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik iolwək təwír kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etənim kit itəm natun nəghatən wír min rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin. ⁷ Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiua min itəm nətəligən rəha Uhgín tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu əpnəpin min itəm nípətin tikə. Məto əgətun atip rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgín. ⁸ Nolən rəha nehm wírən nípətin məmə in otəsanən, in təwír o natimnat min neen, məto okəmə natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgín, kən in təwír məmə otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilin. ⁹ Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nípahrienən lan. ¹⁰ Kənu kitat koatol pik wək o iəgətun atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kinotahatətə rəkis e Uhgín u tatəmegəh kən mətatig itulin, kən in Iosmegəh rəha netənim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan.

¹¹ Əgətun natimnat min əh kəm netənim, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən. ¹² Pəs netənim okəsotəhm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətətip wír məmə netənim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik

e nāghatən mīn, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatip. ¹³ Ol natimnat mīn əh, kən nat kīsil mīn, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən e rəham nəmegəhən mətoarus ekimnə: afīn Naoa Rəha Uhgīn kəm netəmīm, kən mən-iarəp Naoa Rəha Uhgīn, kən məgətuṇ Naoa Rəha Uhgīn. ¹⁴ Timoti, Uhgīn təmos-īpinə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta mīn rəha niməfak kəmotələhəu-pən nelmīlat lam, kən ien mīn neen rəhalat kəmotən-iarəp nāghatən itəm Uhgīn təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.

¹⁵ Ik onakəkəike matol wək mīn u, kən rəham nətəligən otəkəike mətatig əskasik e natimnat mīn u pəs netəmīm kotitun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwīə wir. ¹⁶ Atehm wir nolən mīn e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətuṇən məmə in tatətuatip e nian rafīn. Onakəkəike mətalkut əskasik məmə onəköl natimnat mīn əh, məto-inu okəmə naköl, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlig-in ik.

5

Nolən rəha nisīaiən o nāghatən kəm netəmīm

¹ Səghat əskasikən e iaguīhl mīn, məto əghat kəm ilat e nisīaiən məmə nakiuw rəhalat nətəligən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatip mīn. E nolən kitīəh mīn əm, ol tahmen əm kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piām ətuatip mīn. ² Əghat mətig e nisīaiən kəm nīpitaguīhl mīn tahmen məmə rəham mama ətuatip mīn. Rəham nāghatən ne nolən mīn kəm nīpitan itəm koatətəm aluə otəkəike mətuatip agin, tahmen məmə ilat winīm mīn.

Nolən rəha nehm wīrən nəutahlīmīs mīn

³ Nīməfak otəkəike mətehm wīr nəutahlīmīs mīn itəm rəhan mīn kotikə agin o nehmən ilat. ⁴ Məto nəutahlīmīs kit u nenətin mīn əh-ikin o nīpīn mīn əh-ikin, ilat okotəkəike motitun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wīr atip rəhalat mīn. Nolən u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi mīn, kən inəh Uhgīn nīkin tagien ron.

⁵ Məto nəutahlīmīs itəm tətatig in pisin agin əm, etəmīm tikə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən tətatig e Uhgīn. In əh e nian rafīn, lapīn ne e nərauiəgən, in tatəfak kəm Uhgīn məmə otətasitu lan. ⁶ Məto nəutahlīmīs u tatətəlig-in pik natimnat rəha nīpətin o nətoən təwīr lan, in tatəmegəh, məto e narmin tahmen məmə in tinīmīs rəkīs. ⁷ Ik onakəkəike mən-īpən nāghatən mīn əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs netəmīm kəsotən ratən ilat. ⁸ Suah kit otəkəike mehm wīr rəhan mīn, kən maupən mehm wīr rəhan ətuatip mīn. Məto okəmə in təsolən, tatəgətuṇ məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərət maprəkīs-in etəm təsəfakən.

⁹ Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlīmīs kit e naoa rəha nasituən məmə nīməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitīəh əm aupən. ¹⁰ Kən in pətaguīhl kit itəm netəmīm koatīsīai-in o rəhan nolən wīr ne nasituən mīn itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wīr rəhan nisualkələh; kən nian iapīspīs mīn okotuwa iman ikin, tatol təwīr kəm ilat; kən matos-īəhau atip in mətasitu e netəm koatəfak;* kən

4:12: Taet 2:15 **4:14:** 2 Tim 1:6 * **5:10:** Nāghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən tətaikuas e nelki netəmīm rəha Uhgīn.” - Nolən əh tatəgətuṇ məmə in pətan kit tatos-īəhau atip in; kən nīkin tagien o nasituən e netəmīm.

mätasitu e ian-rat min; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.

¹¹ Məto səte-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kəsotipitaguıhlən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikilat minaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit. ¹² Kən Uhgın in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.[†] ¹³ Kən nat tərət kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nipətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmisin niməmə mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm təsahmenən məmə okotən. ¹⁴ Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguıhlən məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nısualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlən, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikiimir min məmə okotən rat kitat. ¹⁵ Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən Setan. ¹⁶ Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netəmim kotikə aɡin məmə okotehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

¹⁷ Elta min itəm koatərəməmə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgəzun min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgın, ilat koatətul aupən məmə okısiyai-in ilat. ¹⁸ Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən.” Kən tatən min məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”

¹⁹ Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiəh əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisil katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhəl nəghatən. ²⁰ Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərət, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlən netəmim okotəgin o nolən nat tərət min.

²¹ E niganəmti Uhgın, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətəuatip. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol təhmen ahmen əm kəm ilat rafin.

²² Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, təhmen məmə ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.

²³⁻²⁵ Netəmim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgın otol nalpinən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən təhmen ahmen əm,

[†] **5:12:** E nian əh, nəutahlimis min neen kəmos noanawil rəhalat kəm Uhgın məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgın. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9 **5:18:** Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1 **5:20:** Efes 5:11

nian tepət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikın itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmə onakənım əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənım wain noan məsin pəs in tasitu e nərpeəm.

6

Nolən ətuatip o slef min

¹ Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihlua, məmə kəsotən ratən nərği Uhgın, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat. ² Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,” kən ilat məsotisiai-in wırən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmin min e nikilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən min ne natimnat wir min pahrien

Natimnat min u, ik onakəkəike matəgəgun netəmim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

³ Məto netəmim neen koatəgəgun nəghatən neen itəm tol pisin e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha ləramərə rəhatat İesu Kristo, in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgın tolkeike, in neiueiuəən. ⁴ Netəm min əh koatol nəhlan ilat kəsotitun ağın-əhən nat kit, kən ilat nausit pik. İlat kotalməl o nuwınən məghat pik o nəghatən min itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən min itəm netəmim koatətəhau ilat min ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat min, kən motəhap-əhap ilat min, kən moatəghat rat e nərgilat min, kən moatətəlig rat elat min. ⁵ Kən e nian rafin ilat koatol timəht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəligən tərət, ilat koatəluə e nəghatən pahrien. İlat koatən məmə suatip rəha nahatətəən e Uhgın in suatip kit o nosən məni ne nautə min.

⁶ Məto nat itəm təwir pik sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwir pik in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgın tolkeike, kən mo-tagien əm, nat əpnəpın rəhatat nautə noan məsin o tepət, ⁷ məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa. Kən e nian okotimis lan, okol kəsotos minən nat kit motitəlig. ⁸ Məto okəmə nigitat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotagien. ⁹ Netəmim itəm kotalkeike pik məmə rəhalat nautə otepət, in timətig əm olat məmə okotol nolən rat min tepət. In tahmen-pən e noanikulu tətəhasın ilat e noakəmihl rəha nəratən, kən ilat kotalkeike məmə okotol natimnat tepət rəha nalməlan, kən natimnat tepət itəm tərət olat. Kən nolkeikeən rəha natimnat rat min əh okoatərəkın-rəkın nəmegəhən rəhalat. ¹⁰ Məto-inu nolən rəha nolkeike pikən məni, in nəukətın natimnat rat tepət. Kən netəmim neen ilat koatətul-iəkis o nətəu-pənən suatip u, kən ilat kinotuwin rəkis isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natimnat min neen itəm tatarəkın atip nikilat, kən moatəto tərət lan.

Nəghatən wir rəha Pol tatuwin kəm Timoti

¹¹ Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgın, aiu muwin isəu o nolən rat min əh. Ik onakəkəike malkut pik o nətəu-pənən nolən ətuatip, itəm

Uhgin tolkeike. Rəham nahatətəən otəkaike məskasik, kən ik onakəkaike molkeike netəmim. Askəlim rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, namnun tikə. Kən onəkaike muwa ik etəm mətig kit. ¹² Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlim nəmegəhən lili itəm Uhgin təmaun-in ik ron. Aupən ikin in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e niganəmti netəmim tepət.

¹³ E niganəmti Uhgin, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natimnat rafin, ne niganəmti Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wir nəghatən pahrien e niganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm ik nəhlan: ¹⁴ ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətəarus-pən Iərəməyə rəhatat Iesu Kristo otuwa ¹⁵ e nian ətuatip itəm Uhgin təmītəpun. Uhgin itəm kitat okotəkaike moatənwiwi e nian rafin, in pisin əm tətərəməyə e natimnat rafin. In Kig rəha kig min rafin, kən Iərəməyə rəha iərəməyə min rafin. ¹⁶ In əm təsimisən mətatig lili, rəhan nətuounən tikə, kən namnun tikə. Ikin tətatig ikin, nəhag-əhagən tasiə mitalau in, kən okol kəsənən iuəhkir ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat okotəkaike motisiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəməyəən matuwın matuwın namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

¹⁷ Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotiləs-ipər pikən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, mətə olawig ne tikə min. Ilat okotəkaike motahatətə əm e Uhgin itəm tatos-ipa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan. ¹⁸ Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne nasituən wir min. Kən nikilat otəkaike magien o nawtəən kəm netəmim. ¹⁹ E nolən əh, in təhmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, təhmen-pən əm məmə kəmotasa wir o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onakəkaike mətehm wir natimnat min itəm Uhgin təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən min itəm niptətilat tikə kən kəsotos-ipənən nisialiən kəm Uhgin, kən nəghatən min itəm kəsotətuatipən e Naə Rəha Uhgin. Nəghatən min əh katən məmə koatos-ipa nitunən, mətə kəp, koateiuə. ²¹ Mətə netəmim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə min əh, kən minotos-arəpən e suatip rəha nahatətəən pahrien.

Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat.

2 Timoti

Naoa itəm tatol kəiū lan itəm Pol təməte tuwin kəm Timoti

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Timoti. Kən in molkeike məmā ilat min əpəh e niməfak rəha Efesas, məmā okotafin. Afin e “Namnusən Əkuəkir Rəha Naoa u 1 Timoti” o nitunən məmā Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlim Pol əpəh Rom, in təsətatigən e kalapus, mətə in təmətətig e rəhan kit nimə, kən mopael min kəmotətig ilat min motehm məmā in otəsəgimən. Namnun japta rəha Wək Min tətəghat-in nian min əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətən o nup kəiū. Mətə roiu əh, tinuwin min e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərət ikin pahrien. Naoa rəha Wək Min təsəghat-inən nian əh, naoa tinol namnun rəkis. Kalapus əh in tətəp ikin, kən tiəkis o netəmim o nuwinən mətəg-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmā Timoti otuwa mehm mətə-inu in rəhan fren wir. Kən in molkeike məmā Timoti in otəmik naoa min rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmitun məmā otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmī netəm-iasol pisin min neen tahmen e Timoti. Nian iəkis min koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmā Timoti otətaskəlim Namnusən Təwir, kən matətul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwir, kən in otətul matip o nətoən nahməən e nipətin okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgin təmitəpun rəkis io məmā rəhan, kən mahl-ipa io məmā ekən-iarəp rəhan nəniəkisən rəha nəmegəhən lilin e Kristo Iesu. ² Iatən təwir kəm ik Timoti, nətik itəm iakolkeike pik ik. Pəs Uhgin Tata ne Kristo Iesu rəhatat Iəramərə okuawte-in rəhalau nəwirən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəha Timoti

³ Nian rafin, lapin ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgin ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik min, kən ekitun məmā nolən rat kit təsətatigən lak. ⁴ Nīkik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pik məmā ekəplan min ik pəs nīkik otəgien. ⁵ Nīkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətətig e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekitun məmā roiu in tənətətig lam. ⁶ Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmā onakelel nigəm rəha nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipinə o nolən rəhan wək. Uhgin təmos-ipinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pinə lam. ⁷ Ol wək e nəsanənən əh, mətə-inu Uhgin təsos-ipamən kəm kitat nīkin rəha nəginən, mətə təmos-ipa nīkin rəha nəsanənən, ne nīkin rəha nolkeikeən, ne nīkin itəm tatol nolən min itəm in titun məmā kotətuatip.

⁸ Kən inəh, əsaulis-inən o nən-iarəpən İerəmərə, kən əsaulis-inən io itəm etatig e kalapus o nərgin. Məto e nəsanənən itəm Uhgın tatos-ipinə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto nahməən o namnusən təwir. ⁹ Uhgın təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, məto in təmol e rəhan atip nətəligən, ne nəwİRən. Nian Uhgın təməsolən əh nətueintən ne, məto in təmələhəu rəkis nalpəkəuən məmə in otawte-in rəhan nəwİRən kəm kitat e Kristo İesu, ¹⁰ məto roiū, in təmol əp nəwİRən əh kəm kitat e nuwamən rəha İosmegəh rəhatat, Kristo İesu. Kən Kristo təmərakin nimisən ne rəhan nəsanənən, kən təmasiəgəpən nəmegəhən u namnun tikə, kən kitat koatehm e namnusən təwir. ¹¹ Kən Uhgın təmitəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgətun o namnusən təwir əh. ¹² Tol nəhlən iatəto pik nahməən ron u ikin-u e kalapus. Məto əsaulis-inən, məto-inu ekitun məmə pah u iatahatətə lan, kən mitun wir məmə in titun nehm wİRən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*

¹³ Ətəu-pən əm suatip rəha nəgətunən u tətəuətəp itəm emən kəm ik, kən ol nat u e nahatətən ne nolkeikən e Kristo İesu. ¹⁴ E nasitəuən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm tətətig e nikitat, kən atehm wir nat wir itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelməm.

¹⁵ Nəkitun məmə rəhak min netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafin kəmotagim rəkis motapəs io.

¹⁶ Pəs İerəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan min, məto-inu nian tepət təmətasitu lak matiləs-ipər rəhak nətəligən. Kən təməsaulisən məmə emətətig e kalapus. ¹⁷ Nipahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io mətoarus-pən məplan io. ¹⁸ !Pəs İerəmərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkitun wir natimnat wir min itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwir rəha Kristo İesu

¹ Ik u nətik, pəs Uhgın otol nikim təsanən e nəwİRən itəm tətisi-pən e Kristo İesu. ² Nəməto rəkis natimnat min u itəm eməgətun itəmat lan e niganəmti netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmi netəmim neen itəm natən nipahrienən elat, kən ilat okotitun nəgətunən netəmim neen min lan. ³ Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasik kitat min ik, tahmen e mopael wir kit rəha Kristo İesu. ⁴ E nian rəha nəluaginən, mopael kit təsolən natimnat rəha nəmegəhən rəha netəmim əpnapin əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəmiasol rəha mopael, nikin otəgien lan. ⁵ E nolən kitəh, etəm tətəiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou min rəha naiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətəuən rəha nol winən. ⁶ Tətəuətəp əm min-nulan məmə etəm tatol pik wək e nasumən, in otaupən məulək-in. ⁷ Ətəlig-in wir nat naka iatən kəm ik, məto-inu İerəmərə otasitu lam o nitunən nipəti nəghatən min u.

⁸ Atətəlig-in İesu Kristo u noanol rəha Tefit, kən Uhgın təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusən təwir iatən-iarəp. ⁹ Kən iatəto nahməən o namnusən təwir əh, kən nipahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən

1:9: Efes 2:8-9; Taet 3:5 **1:10:** Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatip pisin o nəuhlənən ves 12b: “kən mitun wir məmə in titun nehm wİRən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmin o namnun nian.” **1:14:** 1 Tim 6:20 **2:3:** 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7 **2:8:** Rom 1:3; 1 Kor 15:4

māmā io iaklāh kit o iohamnu itām. Māto kəsəlīsən nəghatən rəha Ughin.
 10 Tol nəhlan, iatətul əskasik e nəhməən min rafin o netəmim itām Ughin
 təmitəpun ilat, māmā in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotatig e
 nəwīrən itām təhag-əhag rəha Ughin, itām namnun tikə.

11 Inu nəghatən tatən pahrien māmā,
 Okāmā kotuwa kitiaḥ e Kristo e nimisən rəhan,
 kən okotəmegəh min kitat min.

12 Okāmā koatətul əskasik e nian iəkis min,
 kən kitat okotərəmərə min kitat min.
 Okāmā kitat kotən-iamnin in,
 kən in otən-iamnin kitat.

13 Okāmā kitat kəsotolən rəhatat noanawil,
 māto in tatol rəhan noanawil,
 māto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwir rəha Ughin

14 Natimnat min u, onəkəike matən matisimatip lan kəm rəham min
 netəmim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan māmā, “Iatən e nərgin Ughin
 māmā itəmat nəsotərgəhəuən o nipəti nəghatən min.” Nərgəhəuən nəhlan
 təsasituən e suah kit, māto tatərəkkin əm netəmim itām koatəto. 15 Alkut
 əskasik māmā onəkuwa iolwək təwir itəm nian Ughin tatəplan rəham
 wək, in titun nənən māmā, “Əwəh, nəmol təwir,” kən nəsaulisən o rəham
 wək, māto-inu natəgətuən ətuatip nəghatən rəha nipahrienən. 16 Məto apəs
 nəghatən əpnəpin min əm itəm kotərat məsotisiai-inən Ughin, māto-inu
 netəmim itām koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin
 əm o nolən min itəm kəsotisiai-inən Ughin. 17 Nəgətuənən rəhalat in
 tahmen-pən əm e niməgəm pien itəm tatəməhal matepət matol iah-
 gin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas, 18 itəm
 kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nipahrienən. Katuən māmā Ughin
 təmol kitat kotəmegəh min rəkis e nimisən, kən okol Ughin təsos-ipa
 minən nipətətat wi min nian Iesu tatuwa min. Kən təs mil u katuərəkkin
 nahatətəən rəha netəmim neen. 19 Məto tol pap nəhlan, nimə itəm
 Ughin tatiləkkin tatətul tiəkis, kən təməte-pən lan māmā, “Iərəməre titun
 netəm min u rəhan min,” ne “Netəm min u koatən māmā ilat netəm rəha
 Iərəməre, okotəkəike motapəs nolən rat min.”

20 Ətəlig-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min
 tepət. Kəmol neen e iəen u kol tatipit-ipit, neen e silfa, neen e nig, neen
 e niməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm kəsisiai-in. Kən wək rəha
 neen, in wək əpnəpin əm itəm tol naulisən. 21 Okāmā suah kit tatol rəhan
 nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol
 itəm kəsisiai-in, kən Ughin otələhəu kalin māmā rəhan pisin əm, kən mol
 əpən-əpənə māmā otol wək min itəm kotəwir.

22 Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tatəwiə e niki netəm aluə.
 Kən ətəu-pən wir suatip rəha natimnat min u: nolən itəm tətəuatip,
 ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəməlinuən. Ətəu-pən suatip əh
 itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha Iərəməre e nipətilat
 itəm təwir. 23 Apəs magim rəkis e nəghatən əlmə min itəm nipətilat
 tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən. 24 Iolwək
 rəha Iərəməre, okol in təsərgəhəuən, māto in tətəkəike matol təwir kəm

2:9: Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 2:11: 2 Kor 4:11 2:12: Mat 10:33 2:13: Rom 3:3-4; Taet
 1:2 2:14: 1 Tim 6:4; Taet 3:9 2:15: 1 Tim 4:6 2:16: 1 Tim 4:7 2:17: 1 Tim 1:20
 2:19: Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3 2:22: 1 Tim 6:11 2:23: 1 Tim 4:7

netəmim rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgəṭunən, kən rəhan nətəligən kaifəmäh. ²⁵ Okəmә netəmim neen koatən rat rəhan nəgəṭunən, kən in otəkəike mägəṭun wir ilat e nolən mätig әm. Kən okәм-naka Uhgın otegəhan-in mämә ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, mämә ilat okotitun nıpahrienən, ²⁶ kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagim rəkis-in noanıkulu rəha Setan, itəm təmaskəlim ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuəhkır o Namnun Nian

¹ Məto onəkəike mitun nəghatən u mämә nian әskasik min okotuwa iuəhkır o Namnun Nian. ² Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atıp әm ilat, kən ilat okotolkeike pik mәni. Netəmim okotausit, moatos-ipər atıp әm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgın, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən mämә nikilat tətəgien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgın. ³ Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikә, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkin nәrgi netəmim. Okəsotərәmərәen e nolən min rəhalat. Nikilat otəgien әm o nərəkinən netəmim. Okotetəhau nat itəm in təwir. ⁴ Ilat kəut kəsue min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən mämә nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atıp ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e nıpətilat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgın. ⁵ Okotol nolən min rəha iəfak min mämә netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən mämә nəsanənən rəha Uhgın otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwin isəu o netəm min u.

⁶ Apəs әm ilat məto-inu neen koatehm suatıp o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nıpitan itəm rəhalat nətəligən tәsәskasikən. Təfagə rat min rəha nıpitan min u, in tiäkis pik olat, kən nolən rat min tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat. ⁷ Kən nıpitan min әh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min әh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nıpahrienən. ⁸ Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses,* kən e nolən kitiaş min әm, netəm min әh koatəht nəghatən rəha nıpahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərıoah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəen rəhalat in neıueıuə-әmən. ⁹ Məto nəgəṭun eiueıuəen rəhalat, ko tәsəṭulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan mämә ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən әm e suah mil әh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgəṭunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike mämә ekol, ne rəhak nahatətəen, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm tәfəmäh, ne rəhak nolkeikeən, ne nəṭul әskasikən rəhak, ¹¹ kən nəkitun nian iäkis min itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərät min itəm katol lak. Kən nəkitun nolən iäkis min itəm kəmol lak әpəh Antiok, ne İkoniam, ne Listra. Məto İərәmərә tәmiləs-iräkis io e natimnat min әh rafin. ¹² Nıpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike mämә okotol nolən itəm Uhgın tolkeike, kən motol e Kristo İesu, netəmim okotol tərät kəm ilat, ¹³ məto nian kitiaş min әm, nol təfagə rat min ne netəm rəha neıueıuəen, ilat okotol nolən

3:1: 1 Tim 4:1 **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16 * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iamik nәrik mil rəha kig rəha İjip. **3:8:** Eks 7:11 **3:11:** Wək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11:** Sam 34:19 **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22

rat motuwın kol itəm in tərət agın. İlat netəmim kateiua-in ilat,[†] kən ilat okoteiua-in pik agin-əh netəmim.

¹⁴ Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natimnat wır mın itəm kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasik rəkis nıpahrienən lan, məto-inu ik nəkitun wır netəmim itəm kəmotəgətun ik lan. ¹⁵ Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmitun Naoa Rəha Uhgın itəm titun nos-ipənən nenatigən məmə nəkitun nosən nəmegəhən liliñ lan o nahatətəən e Kristo İesu. ¹⁶ Nəghatən mın rafin e Naoa Rəha Uhgın, kəmotisi-pən əm e nohli Uhgın, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat mın rəhatat, moatəg-ətuatip-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən mın itəm kotətuatip. ¹⁷ Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgın, okotos nasituən rafin mın əh, kən motuwa netəmim itəm kotitun nolən wək mın rafin itəm kotəwır.

4

¹ Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e niganəmti Uhgın ne Kristo İesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis, kən oekən-ipinə nəghatən u məto-inu in otuwa mın matərəmə. Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə, ² ən-iarəp nəghatən rəha Uhgın, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnapin məmə otimətig əm, o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən rəha netəmim, kən ən-iaəp nolən rat mın, kən mıləs-ipər nətəligən rəha netəmim, kən nian natol wək mın u, rəham nətəligən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatip məwır. ³ Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikəən məmə okotətəlig in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pisin pisin mın itəm okotəgətun nəghatən mın itəm ilat əm kətolkeike. ⁴ Kən ilat okotəuhlin matəlgilat o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuwın moatətəlig-in namsu eiueiua mın.

⁵ Məto ik, atehm wır rəham nətəligən ne rəham nolən mın e nian mın rafin, nat əpnapin nat pisin pisin mın koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nəratən tatuwa, kən uwın mən-iarəp namnusən təwır, kən ol rafin wək itəm Uhgın təmos-ipən kəm ik məmə onəkol.

⁶ Timoti, ol natimnat mın əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekimis. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kinatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrifais lan. ⁷ E rəhak fait wır rəha nahatətəən, ematipin wır nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu wır rəkis mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlim wır nolən ətuatip rəha nahatətəən kən eməsəpəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwır. ⁸ Kən roiu, İərəməə itəm rəhan nakilən tətəuati wır, in təmol əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən tətəuati. Kən sənəmə io pisin əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kətolkeike moatəsahgin məmə in otuwa mın.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in mın neen

⁹ Eam-in uəhai əm rəham suatip məmə onəkuwa mehm io, ¹⁰ məto-inu Temas, u tolkeike pik nətueintən u, in təmapəs io maiu muwın Tesalonaeka. Kresens tinuwın rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuwın rəkis Talmesia. ¹¹ Məto Luk pisin əm itimlau mın. Təwır məmə nian

[†] 3:13: Setan o netəmim pisin mın okoteiua-in ilat. Fil 2:17
4:7: 1 Tim 6:12
4:8: 1 Kor 9:24-25

3:16: Rom 15:4

4:3: 1 Tim 4:1

4:6:

nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, məto-inu in titun nasituən e wək rəhak. ¹² Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwin əpəh Efesas. ¹³ Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos min rəhak naoa min itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pik min məmə onakos naoa min u kəmol e nuwigi sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksanta itəm etənim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərət kəm io. İərəməərə otos-ipən nitai nətouən rəhan o natimnat min əh. ¹⁵ Kən ik min, atəto ik o suah əh, məto-inu tətahtosig-in nəghatən min rəhatat.

¹⁶ Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən min rəhak, suah kit təməsətul-arəpən masitu lak, məto netənim rafin kəmotagin motapəs io. Pəs Uhgin nikin otəsəhtən natimnat rafin itəm ilat kəmoatol. ¹⁷ Məto İərəməərə təmətul e nıkalik mos-ipa nəsanənən kəm io məmə ekən-iarəp wır nəghatən rəhan, kən pəs İaihlua min okotəto. Kən təmiləs-iarəp io e nəhli laion. ¹⁸ İərəməərə otıləs-irəkis io e nəratən min rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlim wır io, kən mıləs io ekuwin e nəərəməərəən rəhan əpəh ilis e nego e neai. Pəs kotıləs-ipər nərgin tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹⁹ İatən təwır kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan min. ²⁰ Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətətig məto-inu in tatimis. ²¹ Alkut pik məmə nakuwa uəhai əm ikin-u, uarisig in nian rəha nətəpən. İupulas tatən təwır kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətət min rafin ikin-u koatən təwır kəm ik.

²² Pəs İərəməərə tətətig itəmat min. Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwırən kəm ik.

Taetas

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm Taetas Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Taetas

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Pol təmäte naoa u tatuwin kəm Taetas. Taetas in Iaihlua kit itəm təmähātətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmöl wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgin nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikin-u. Pol təmiet min, mətə təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətətig mol rafin wək min ikin əh. Krit in nəptən kit itəm tərīoah wir e nolən rat min, tahmen məmə inu netəmim koateiua pik nian rafin, moatəgwən pik, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiua tepət məmə okotos mənī lan.

?Təmäte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan min wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mīləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta min o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm min u kəsotətəu-pənən nətəligən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətuənən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatip. Kən in təmən məmə Timoti otahtosig-in wir nəgətuənən eiua min. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mīn masitu e Pol.

Pol təmən təwir kəm Taetas

¹ Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Ughin, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Ughin təmitəpun rəkis ilat məmə rəhan min, mīləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotitun nəgətuənən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətuənən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatip kotahmen-pən e nolən itəm Ughin tolkeike. ² Kitat kotitun nīpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəligən tətətig əskasik rəkis məmə okotos nəmegəhən lilin. Aupən aupən agin itəm Ughin təməsələn əh natimnat rafin, mətə Ughin tīnəmən rəkis nəmegəhən lilin əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotitun məmə in təseiuan nian kit ne. ³ Kən e nian ətuatip itəm Ughin təmən, in təmöl məmə netəmim okotitun nəghatən rəhan. Ilat kotitun mətə-inu Ughin Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətətig e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilin.

⁴ Taetas, rəhalau nahatətəən kitīəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətik pahrien. Rəhak nəfakən məmə Ughin Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwīrən kəm ik, kən muələhəu nəməlinuan tətətig ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

⁵ E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətətig məmə onəkol rafin wək itəm tətətig, kən məmə onakīləs-ipər elta min rəha niməfak, e taon min rafin e nītən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik. ⁶ Elta min

rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiah əm, kən rəhalat nısualkələh okotəkəike motahatətə e Ughin, kən məsotan əpnəpinən motol natimnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwıa rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron. ⁷ Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wır məto-inu ilat koatos wək asol rəha Ughin. İlat itəm koatehm wır netəmim okotəkəike motol mihin məmə kəsotiləs-ipər atipən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgin, kən nikilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha napısən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neıueıuəən.

⁸ Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. İlat okotəkəike moatehm wır netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikin. İlat netəm kotolkeike mə okotol əm natimnat itəm təwır, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatig. İlat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Ughin. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wır e niganəmti Ughin. İlat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwır. ⁹ İlat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwır məmə in nıpahrienən təhmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig wır o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətəuətıp məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən min itəm tol pisin e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgətun ətuatıp ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neıueıuəən.

¹⁰ İatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətunən pahrien u. İlat, nəghatən rəhalat titatıperəh pik təhmen e kaluəluə, məto nuhuən lan tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətunən eıueıuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətun eıueıuə min. ¹¹ Ahtosig-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat itəm kəsotətuatıpən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat tətərəkın-rəkin nahatətəən rəha noanol min rafın rəha netəmim neen. İlat koatəgətun neıueıuəən əh məto-inu kotolkeike məmə okotos məni lan, məto kəsotaulısən lan. ¹² Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan məmə, “Netəm Krit, ilat netəm rəha neıueıuəən nian rafın. Kən ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian rafın kotolkeike məmə kotagwən əm lan.” ¹³ Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nıpahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neıueıuəən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien, ¹⁴ kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm İsrəl ne nəghatən rəha netəm kotapəs nəghatən pahrien. ¹⁵ Kən nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatıp e niganəmti Ughin, nat tikə itəm otol ilat kotamkimik. Məto netəmim itəm koatamkimik e niganəmti Ughin məto-inu ilat kəsotahatətəən e İesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat kotətuatıp. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne nikilat kərən kəsətuatıpən, kən ilat kotəruru nakılən nat itəm təwır, ne nat itəm tərət. ¹⁶ İlat koatən məmə kotitun Ughin, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə koateıuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Ughin. Netəm min əh kotərat agın, kotalməl koatəht nəwıa Ughin, kən okol ilat kəsotolən nat wır kit ne.

2

Nəgəṭunən itəm tətuaṭip

¹ Məto ik Taetas, ik onəkəike məgəṭun wir netəmim e nəgəṭunən itəm tatəṭəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu. ² Ik onəkəike məgəṭun iaguihl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənəm pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatəṭul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatəṭən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Ughin. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kəṭul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən. ³ Kən e nolən kitiah əm, nəkəike məgəṭun wir nipiṭaguihl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətuaṭip məmə otos-ipən nisaiiən kəm Ughin. Kən ilat okəsotənən nikali netəmim. Kən sənəmə nipitan rəha napisən. Məto ilat otəkəike motəgəṭun nəmegəhən ətuatip. ⁴ Inəh, ilat okotəgəṭun nipitan min e suatip itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenətilat min. ⁵ Ilat okotəkəike motəgəṭun nipitan məmə ilat nipitan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətuaṭip, kən ilat kəsotan əpnəpinən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgəṭunən rəha Ughin.

⁶ Kən e suatip kitiah min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir. ⁷ Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs ilat okotəṭəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onəkəgəṭun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfigəm. ⁸ Ik onəkəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimir min okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərət kit etat.

⁹ Əgəṭun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nikilat otagien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nıtai nəghatən rəha etəm-iasol min rəhalat, ¹⁰ kən məsotəkləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotən nıpahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgəṭun məmə nəgəṭunən rəha Ughin, Iosmegəh rəhatat in tətuaṭip məwir.

¹¹ Ik onəkəkəike məgəṭun natimnat min əh rafin məto-inu Ughin təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwırən kəm ilat. ¹² Nəwırən əh rəha Ughin tatəgəṭun məmə nian kitat koatatig əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nəṭəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwiə e nikitat, məto okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip wir motahmən-pən mə kitat netəmim rəha Ughin. ¹³ Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin nian Iesu Kristo, rəhatat Ughin ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwırən. Nian əh in təwir aḡin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nikitat tətəgien. ¹⁴ Iesu nıkin təmagien məmə otimis otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkis e nəsanənən rəha nolən rat min rafin, kən

məfəl wir kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwir.

¹⁵ Natimnat min u, onatəgətu ilat e niməfak. Ləs-ipər nətəligən rəhalat məmə okotətəu-pən ləramərə, kən məghat əskasik kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiua min. Ughin təmos-ipinə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak min

¹ Taetas, ən-ipən wir min kəm rəham netəmim məmə okotisiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matip e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim. ² Kən ilat okəsotəghat eiuan o nərəkinən nərgi netəmim, kən okəsotolən timəht, məto ilat nan mətig əm kən moatol təwir kəm netəmim, kən motos-iahau rəhalat nətəligən moatisiai-in netəmim rafin.

³ Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən Ughin təmasitu etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialmə min. Kəməsotolən nəwia Ughin. Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təməəkən kitat. Kən nolən rat min rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəməə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike natimnat min rəha netəm pisin. Nolən rat rəhatat təmol məmə netəmim kotetəhau kitat, kən kitat kəmoatetəhau kitat min.

⁴ Məto nian nolkeikeən ne nəwirən rəha Ughin Iosmegəh rəhatat təmiet-arəpa, ⁵ kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu kitat netəm ətuatip. !Kəp! In təmosmegəh kitat məto-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmin Rəha Ughin təməfəl rəkis nolən rat min kən kotaiir wi min, kən Narmin təməwiək-in nikitat. ⁶ Narmin u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatip məmə Ughin tatətəlmin nikitat tətər lan e nikin agien. ⁷ In təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nəwirən rəhan məmə okotahatə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kitat kotatig itulin kitat min. ⁸ Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.

Kən io ekolkeike məmə onakəgətu wir netəmim lan məmə okotitun wir. Nəgətuənən min əh okotasitu e iəfak min məmə rəhalat nətəligən otətətig əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgətuənən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmim. ⁹ Məto apəs nəghatən alməl min itəm netəmim koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin miləs tipilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən moatən-iahau ilat min o nipəti nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən min u məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwirən tikə. ¹⁰ Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan, onəkuwin məghat əskasik kəm in kən mən-iahau. Məto okəmə tatol min, kən nakuwin min mən-iahau min. Okəmə nəmən-iahau pap mau kəiu, məto in tatakəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs. ¹¹ Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərət kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e niganəmti Ughin. Rəhan əm nolən tatəgətuən mə in iol tərət.

Namnun nəghatən rəha Pol

2:14: Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7;
1 Pita 2:13-14 **3:3:** 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək
2:17-18 **3:9:** 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17

¹² Oekahl-ipinā suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnā mehm ik. Nian otimnā, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatip mə onakimnā mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-inu io emolkeike məmə ekuwin matig ikin e nian rəha nətəpən. ¹³ Kən etənim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau katualiwək e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natimnat rafin rəhalau otəkəike mətatig.

¹⁴ Rəhatat netənim okotəkəike motitun wir suatip o nolən wək kən moatol nat itəm təwir məmə ilat kotitun nasituən e netənim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwirən məmə ilat kotatig əpnəpən əm.

¹⁵ Netəm min u itəm itimat ekoatatig koatahl-ipinā nəghatən wir kəm itəmat. Kən ən təwir kəm iəfak min itəm kotolkeike itimat.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

3:12: Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netənim itəm koatuwin e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm Filimon Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Filimon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Filimon əpəh e niməfak ikin Kolosi. Ilau fren wir. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak min neen min, ilat min koatos slef min. Filimon, rəhan kit əh ikin slef, nərgin u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in mənī neen rəha Filimon, kən əmun, in magim. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon titun nohamnuən timis. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikin Rom, kən Pol təməni-iarəp Namnusən Təwir kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmah-lipən in titəlig-pən o Filimon. Pol təməni kəm Filimon məmə nat əpnəpin Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in titətlig-pa min. Nat əpnəpin məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

¹ Io Pol, itəm etatig e kalapus o Kristo Iesu, itimlau piətət Timoti, iatuən təwir kəm ik Filimon. Ik iolitimlau itəm ekioalkeike pik, kən kitəhal kətəhalol wək kitəh əm rəha Iesu. ² Kən iatuən təwir kəm winitat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael min koatəluagin rəha Ughin, kən iatuən təwir kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə. ³ Pəs Ughin u Tata rəhatat, ne Iərəməərə Iesu Kristo okuawte-in nəwiran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

⁴ E nian min rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Ughin ron ik, ⁵ məto-inu eməto nahatətən rəham e Iərəməərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwin o nəfak min rafin. ⁶ Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nikim agien məto-inu e rəham nahatətən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkitun wir kən mos nat wir min rafin rəha Ughin itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat. ⁷ Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol niki nəfak min koatəto təwir, kən nian eməto, io min, nikik təmagien kən tatiləs-ipər rəhak nətəligən lan.

Nətapəhən rəha Pol

⁸ Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol, ⁹ məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguīhl kit, etatig e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol, ¹⁰ iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak niphrienən məmə nakos e nikim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik nian emətatig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef. ¹¹ Aupən ikin, in təməsol wək wirən kəm ik, məto roiu in titun nolən wək təwir kəm kilau kərən.*

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3

1:7: 2 Kor 7:4

1:10: 1 Kor 4:15; Kol 4:9

*

1:11: Nərgin u

“Onesimas” in təmə, “etəm itəm titun nolən wək wir.”

¹² Kæn roiu, etahl-ipinæ min suah u, etəm itəm iakolkeike pik. ¹³ Okəmæ tətätig itimlau min, nikik tagien ron, kæn in otatos nămeem mătăsitu lak nian etätig ikin-u e kalapus o namnusən tăwir. ¹⁴ Măto esolkeikeən mămă ekol nat kit itəm ik năsegăhan-inən. Kæn okămă natol nat wir, iakolkeike mămă in tătisi-pən əm e nikim agien, măto sənəmă nat io iatəkəike kəm ik mămă nakol.

¹⁵ Esitunən, okəm-naka Onesimas tămagim e nian əkuəkir u mămă onakos min in titəlig-pa min nătuatig agin-əh, ¹⁶ măto sənəmă in otol min əm slef rəham, kəp. Măto roiu əh, in suah wir taprəkis-in slef kit, in pialau etəm tăwir. Io iakoleike pik in, măto ik onakolkeike pik in taprəkis, măto-inu in rəham slef, kæn in piam e Iərəməərə.

¹⁷ Nakatehm io mămă kămuea kitiah e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kæn tol nəhlan, iatətapəh mămă nian in otimnă, nakos in e nikim agien tahmen-pən əm mămă io. ¹⁸ Okămă tămol nat kit tərat kəm ik, o tămos rəham nat kit kæn măsətouən, pəs nəkələhəu-pən tətätig e kaon rəhak. ¹⁹ Kæn əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou*. Măto tăwir mămă nəsəluinən rəham kaon asol agin kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kæn nămos rəham nămegəhan lilin. ²⁰ Piak, iakolkeike mămă onakətuoun matətou rəham kaon[†] kəm io, kæn ol nat u iatətapəh-in e nərgi Iərəməərə, kæn ol nikik tătəto tăwir e Kristo. ²¹ Iatəte naoa u kəm ik măto-inu ekitun mămă onəkol nəwiak, kæn onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatətapəh-in.

²² Kæn nat kit min, afəl rəhak kit rum măto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e Uhgın mămă in otos io ekitəlig-pină min otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

²³ Epafra, itimlau min etuatig e kalapus o nərgi Kristo Iesu, kæn in tatən tăwir kəm itəmat. ²⁴ Kæn Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itəmat ekoatol wək kitiah, ilat min koatən tăwir kəm itəmat.

²⁵ Pəs Iərəməərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

1:16: 1 Tim 6:2 [†] **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u “mătou rəham kaon” in iuəhkır əm e nərgi Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus

Naoa itəm kəmäte tuwın kəm noanol rəha Isrel Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Hiprus

?Pah təmäte naoa u? Kitat kotaruru məmə pah təmäte naoa u. Etəm təmäte naoa u təməsəteən nərgin e naoa. Etəm təmäte təməsəplanən İesu Kristo. Məto təməto Namnusən Təwır o netəmim pisin-pisin min itəm kəmotəplan İesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təmäte naoa u, məto-inu ilau kiatur nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nikilat təht məmə Pol təmäte, məto nikilat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgin, məto nərgin tikə e naoa u.

?Təmäte tatuwın kəm pah? Təmäte naoa u kəm netəm Isrel itəm kota-hatətə e Kristo İesu, məto okəm-naka neen kəmotitəlig-pən noan məsin e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotitun wırən nəukəti Namnusən Təwır.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, netəm Isrel koatərakın netəm Isrel itəm koatahatətə e İesu Kristo. Nikilat təpou ron. Təwır məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nıpahrienən, kən İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa.

?Təmäte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nikilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis taprəkis-in nolən rəha nahatətəən e İesu Kristo. Məto nolən min nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmin min əm rəha natimnat min itəm İesu otol. Kəmotəto naoa u məmə netəmim okotəplan motitun məmə İesu Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafın, tahmen-pən e ien min, ne nagelo min, ne Moses, ne Aron ne pris min. Nolən rəha nahatətəən e İesu Kristo in təwır pık taprəkis-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nıpahrienən məto-inu natimnat rafın rəha Oltesteman təmuwa mol nıpahrienən lan e İesu Kristo. Kən nımışən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkis nolən rat min rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgın kəm itat

¹ Aupən ikin, Uhgın təmatən* nəghatən rəhan, məto təmələhəu əm e səpag kəm tipitat min e nian tepət ne suatıp pisin pisin min. ² Məto roiıu əh, kınotegu-pən e namnun nian,† kən tınatəghat ətuatıp əm kəm kitat e Nətin, itəm in təmıləs-ıpər məmə otərəməre e nautə rafın rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətin əh, in təmol natimnat rafın e nətueintən.§ ³ Nəti Uhgın in nəhag-əhagən rəha nəwırən ne nəsanənən rəha Uhgın.* In təməru ətuatıp rəhan tata e natimnat rafın.† In tatəmık ətain natimnat rafın e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatat nolən rat min,§ kən in tatəpələh e rəhn matıp kig, ikin rəha nepətən ne nısiailən, e nego e neai.*

Nəti Uhgın u, in ilis taprəkis-in nagelo min

* 1:1: Hip 2:2 † 1:2: 1 Pita 1:20 ‡ 1:2: Sam 2:8 § 1:2: Jon 1:1-3; Kol 1:16 * 1:3: Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † 1:3: Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ 1:3: Kol 1:17 § 1:3: Taet 2:14 * 1:3: Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.

⁴ Tol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgin təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in nərgilat rafin.† ⁵ Uhgin təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Tk nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”‡

Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgin təməsən agin-əhən kəm nagelo kit məmə,

“Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətik.”

Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§

⁶ Məto e nian Uhgin tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo min,
nəpənəgilat taru nisip e nisaiian, motənwiwi in.”

⁷ Nian Uhgin tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,

“To emol rəhak nagelo min

ilat kotahmen e nımətag itəm tatan ikin min rafin, matol rəhak wək.

İlat iolwək min rəhak, tahmen e nigəm.”†‡

⁸ Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,

“Uhgin, rəham nərəməərəən otətətig lilin, namnun tikə.

Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəməərəən rəham.

⁹ Ik nəmolkeike əm nətuatipən

kən metəhau nolən eko-eko min.

Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgin,

io emələhəu əupən ik, kən ik ilis e ik min neen.

Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,

matol nikim tagien taprəkis-in ik min neen.”§

¹⁰ Kən Uhgin tatən-ipən min kəm in məmə,

“Tərəməərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasik.

Kən e nelməm atip əm,

ik nəmol natimnat rafin itəm kotətig e neai.

¹¹ Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,

ilat okotoas tahmen e nıməhan itəm təməmnəmit,

məto ik nətətig lilin əm.*

¹² Ik onakaiu-aiu ilat,

tahmen əm məmə etənim təmaiuiəu rəhan nıməhan.

Ik onakəuhlin natimnat min u,

tahmen e etənim təmikis rəhan nıməhan,

məmə in otətəut-in in pisin.

Məto ik, nəkətatig lilin əm nulan,

kən okol nəsimisən nian kit.”†

¹³ Uhgin təməsən-ipən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

† 1:4: Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ 1:5: Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § 1:5: Mat

3:17 * 1:6: Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nepətan ne nisaiian nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † 1:7: Sam 104:4 ‡ 1:7: Nımətag ne

nigəm kəmueia nian Uhgin təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § 1:9: Sam 45:6-7 * 1:11: Aes

34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † 1:12: Sam 102:25-27

“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepədən ne nisaiian, kən matəsaḡin.

Pəs io ekos-iəhau rəham tikimīr mīn,

mol ilat kotahmen e nīməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”† §

¹⁴ Məto nagelo mīn, ilat iolwək mīn əm. Nagelo mīn, ilat narmin mīn itəm Uḡin təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhan ron.

2

Nəh-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

¹ Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in wir nat naka itəm kitat kəmotəto, * məmə naiəh rəha nītəhəi təsiləsən kitat. ² Nəghatən† itəm nagelo mīn kəmoatən-iarəp† in nīpahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpinən o nətḡəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən. ³ ?Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motaḡim okəmə kitat kotol nat əpnapin əm e nosmegəhan asol əh rəha Iesu? Nosmegəhan u, itəm Iəramərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm mīn u itəm kəmotəto, ilat kəmotəḡatun kəm kitat məmə in nīpahrienən. § ⁴ Uḡin təmatig mol mīn nəḡəḡəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətin mīn, ne natimnat mīn itəm narmi netəmim tatiwḡ ron, ne nat pispis mīn, ne nos-ipamən nəsanənən mīn rəha Narmin Rəha Uḡin o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian mīn

⁵ Nagelo mīn okol kəsotərəməərən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.† ⁶ Məto-inu Naoa Rəha Uḡin tatən məmə, “Etəmim in nat əpnapin əm, məto ik, nikim tatəht in, ik nəsaluinən, kən ik natehm wir nəti etəmim.† ⁷ E nian əkuəkīr əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuiəu ləhau e nagelo mīn, kənu mos-ipən nəramərən ne nepədən ne nisaiian kəm in.

⁸ Kən ik mos-ipən nepədən məmə in otərəməərə e natimnat rafin.”§ *

Roiu əh, tatən məmə, “natimnat rafin,” nīpətin un məmə Uḡin təsapəsən nat kitəh ne məmə etəmim təsərəməərən lan. Məto kitat kəsotəhman əh natimnat mīn əh kotuwa. ⁹ Məto nat kitəh kitat kəmotəhm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkīr əm nəmos-iəhau in teiuiəu ləhau e nagelo mīn” kən roiu əh “kinos-ipən nepədən ne nisaiian kəm in” məto-inun in təmos nahməən mīmīs o kitat. Əwəh, e nəwirən rəha Uḡin, Iesu təmīmīs o netəmim rafin e nətueintən.†

¹⁰ Uḡin təmol natimnat rafin məto-inun in təmolkeike mihin, kən natimnat rafin kotatig-pən e nelmin.† Kən təwir aḡin məmə Uḡin təmol Iesu u, təmaupən mohatip nol o nosmegəhan netəmim, in təməto nahməən e nīmīsən, məmə in tətuatip aḡin § o nəmīkən nenəti Uḡin mīn tepət kotuwīn katig e nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.*

† **1:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimīr mīn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpaləh matəfipar nelkəm lan,” kən nīpətin u məmə, “Oekol ik ilis aḡin taprəkīs-in rəham tikimīr mīn.” § **1:13:** Sam 110:1 * **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. † **2:2:** Wək 7:53 § **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nīpahrienən məmə nagelo mīn ilat koatərəməərə roiu ikin mīn rafin e nətueintən;

Dut 32:8. † **2:6:** “nəti etəmim,” inu Iesu. § **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9 † **2:10:** Rom 11:36 § **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7

¹¹ Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgin əm, rəhalat nolən rat tika.† Kən Iesu ne rəhan min netəmim, rəhalat tata kitəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən məmə otaun-in ilat u məmə pian min ne winin min.‡ ¹² In təməni-ipən kəm Uhgin məmə, “To oekən-iarəp ik kəm piak min ne winik min ne natimnat min itəm ik nəmol.

Oekan napuan mənwiwi ik e nuəfiminən asol e niganəmtilat.”§

¹³ In tatən min məmə,

“To oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgin.”*

Kən matən min məmə,

“To u, itimat nisualkələh itəm Uhgin təmos-ipa kəm io.”†

¹⁴ Nisualkələh min əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nipətəlat ne nitalat əh-ikin. Ilat u netəmim agin-əh əm. O nat u, Iesu təməkəike muwa e nətueintən mos nipətin ne nitan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan məmə in otimis, kən nimisən rəhan, in otərəkin nəsanənən rəha İərmis, itəm tətəskəlīm nəsanənən rəha nimisən. § ¹⁵ Məto-inu netəmim koatəgin nimisən. * Nəginən rəhalat tətəskəlīm ətain ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef min. Məto Iesu in təmimis məmə otuwa rəkis netəm min u, məmə sənəmə ilat slef min. In təmikis ilat. ¹⁶ Kotitun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo min, məto in təmasitu e noanol min rəha Epraham.†

¹⁷ Iesu təike mos nipətin ne nitan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian min e nolən min rafin,‡ məmə in titun nasəkəitunən§ kitat, kən koatəgile lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətin məmə in pris asol agin pahrien, tatol wək rəha Uhgin, kən məmə in otəlpin neməha rəha Uhgin. ¹⁸ Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nasituan elat, məto-inu in min, in tinəto tərət rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkis-in Moses

¹ Piak min ne winik min, Uhgin tinaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwinən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pik Iesu əh, in aposol kən in pris asol agin rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp. ² Uhgin təmiləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgin e natimnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgin e rəhan wək rafin, məmə in otətehə wir nimə, inu netəmim rəha Uhgin.† ³ İlau kərən kətioal nəwia Uhgin, məto etəm təmiləkin nimə, netəmim koatəlp-ipər nərgin ron taprəkis-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitəh əm, tətuatip məmə Uhgin otəlp-ipər Iesu taprəkis-in Moses. ⁴ Kən nimə min rafin, netəmim koatəlp-kin, məto Uhgin in təmiləkin natimnat rafin itəm tatətig. ⁵ Moses in iolwək kit e nipəgnoa nimə rəha Uhgin, itəm tatol nəwia Uhgin, mətehə nimə rəhan, inu netəmim rəha Uhgin. Kən

† 2:11: Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ 2:11: Mat 28:10 § 2:12: Sam 22:22 * 2:13: Aes 8:17

† 2:13: Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ 2:14: Jon 1:14 § 2:14: Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10;

1 Jon 3:8 * 2:15: 2 Tim 1:7 † 2:16: Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ 2:17: Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15;

5:1,8-9 § 2:17: Hip 5:2 * 2:18: Hip 4:15 * 3:1: Rom 8:28 † 3:2: Nam 12:7

nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgín otəpanəgətun.
⁶ Kristo, in min tatol nəwia Uhgín. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəməərən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə okotətul əskasik[‡] o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən niphərienən məmə kitat u, netəmin rəhan, kitat rəhan nimə. §

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

⁷ Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgín təmən e Naəa Rəha Uhgín məmə, “Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,

⁸ məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik, tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgín, nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgín e ikin taruən-aruən ikin.*

⁹ Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən,

nat əpnəpin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.[†]

¹⁰ Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən məmə,

‘Nikilat tətən isəu ron io nian rafin.

Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

¹¹ Neməha təmol io,

kən ekos noanawil kit mən məmə,

‘Ilat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.’[‡] §

¹² Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgín itəm tatəmegəh. ¹³ Uhgín təmən “Roiu əm,” kən nian u “roiū” tətətig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiū kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgín. ¹⁴ Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgín təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kənoatos kələh natimnat min rəha Kristo. ¹⁵ Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,

“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian

məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,

tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən

moatəht nəwia Uhgín.”*

¹⁶ ?Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgín, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis ilat Ijip.[†] ¹⁷ ?Pah min un kəmotol Uhgín neməha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnəpin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.[‡] ¹⁸ ?Kən pah min un Uhgín təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian. § ¹⁹ Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

[‡] **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5

[†] **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 [‡] **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11 * **3:15:**

Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 [†] **3:16:** Nam 14:1-35 [‡] **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

4

Ikin katos namegən o Uhgın ikin

¹ Məto kitat u, Uhgın təməni-ia kis rə kis məmə kitat kotitun nuwınən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniə kisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh. ² Məto-inu kitat kinotəto rə kis namnusun təwir məmə Uhgın təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsəsituan elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan. ³ Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwınən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm min u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgın təməni məmə,

“Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən məmə,

‘İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.’”*

Təməni nəhlan, nat əpnapın məmə tinol əpen-əpenə rə kis ikin katos namegən ron ikin nian in təmətuoun matol nətueintən. ⁴ Kitat kotitun məmə tinol əpen-əpenə rə kis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgın in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepin lan, Uhgın təməmeg e rəhan wək.”† ⁵ Məto ikin min neen e Naoa Rəha Uhgın, Uhgın tatən məmə, “İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.”‡

⁶ Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgın ikin əh, in tətətig əh məmə netəmin okotuwin ikin. Məto netəm min u aupən itəm kəmotəto namnusun təwir, ilat kəmotəmik-arəpən-in nuwınən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgın. ⁷ Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgın təmələhəu min nian kit min o nuwınən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu. Uhgın təməni-iarəp nat u kəm Tefit məmə,

“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian

məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik.”§

⁸ Nikitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təməs-ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwin Kenan, kənu Uhgın okol təsən minən məmə otələhəu nian kit min məmə in nian rəha nuwınən imə ikin katos namegən ron ikin.† ⁹ Kən tol nəhlan, kən in təməni nian pisin kit min, nian əh-ikin tətətig əh o rəhan netəmin məmə okotuwin motos namegən, e nolən kitəh əm itəm Uhgın təməmeg mihin e rəhan wək min aupən, e nian rəha Sapat. ¹⁰ Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in otəmeg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgın itəm təməmeg e rəhan wək aupən.‡ ¹¹ O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwin imə motos namegən u. Təsəwiran məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgın, moatəme.

¹² Məto-inu Naoa Rəha Uhgın,§ in tətəmegəh məsənən mitaləpik e wək rəhan.* Kən in tahmen e naip təsilə e nıkalın kərən mil.† In titun nətarərəhən matəplan nətəligən min ne nıkin pisin pisin min e netəmin, tahmen əm e naip itəm tətətarərəh matəplan ikin tatilpin min ikin e

* 4:3: Sam 95:11; Hip 3:11 † 4:4: Jen 2:2 ‡ 4:5: Sam 95:11 § 4:7: Sam 95:7-8; Hip 3:7-8

* 4:8: Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u İesu, nərgilau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təməs-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhan rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm İesu otəpanol, mos-ipa namegən pəhrien kəm kitat. † 4:8: Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ 4:10: Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12: 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12: Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12: Efes 6:17

nīkilkilitām ne nāhau imā agin. In tətakil nətəligən min ne nolən anion min e nikitām.† 13 Uhgīn tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen əm māmə kəməte kitalkin-italkin katəpik, koatəmāhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm kəmotol kəm Uhgīn u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwir maprəkis, mato-inu in Uhgīn pap, mato təmuwa etəmin

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlīm-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kīnoatən-iarəp rəkis, mato-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgīn, itəm tinuwīn rəkis imā e nego e neai.*

15 Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto wīr nikitat, matəto wīr otəhrol kitat kəsotahmenən, mato-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwīn kitat e nəmegəhən, natimnat kitiah min əm, kinotek asgəwīn rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən min.† Məto nat kitiah əm un, in təsolən nat tərət kit. 16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkīr o jea rəha kīg† u, tətawte-in rəhan nəwīrən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwīrən kəm kitat e nikin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun māmə nian rafin Uhgīn tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in māmə otuwa pris asol agin, māmə in suatip rəha netəmim okotuwīn o Uhgīn. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgīn, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.* 2 Roiu əh, mato-inu pris asol agin u in etəmin kit, in titun nolən timətig əm o netəmim,† nat əpnəpīn māmə ilat kotəruru agin nat itəm tətəuatip, ilat kotəgim rəkis e suatip, mato-inu in min, in təsahmenən, in tatol təfagə rat† nian tēpət. 3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol māmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol min rəha netəmim min.§

4 Suah kit okol təsənən māmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgīn otəkəike maun-in rəhan kit etəmin māmə in otol wək u, tahmen əm māmə inu təmaun-in mihin Eron aupən.* † 5 Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in māmə in pris asol agin. Məto Uhgīn in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in māmə, “Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”†

6 Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgīn,§ in tatən māmə

† 4:12: 1 Kor 4:5 § 4:13: Nol Əpən 2:23 * 4:14: Hip 7:25 † 4:15: Hip 2:17 † 4:16: Jea rəha kīg u, in Uhgīn tatəpələh ikin, kən matərəməra, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kīg u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgīn Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgīn tətəsəkitun kənu matəhlman nəwīrən rəhan ikin kəm itat kən mətafəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaui otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan neməha. § 4:16: Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5

* 5:1: Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † 5:2: Hip 2:17-18 † 5:2: Hip 4:15; 7:28 § 5:3: Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * 5:4: Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgīn e nup fote tinuwīn rəkis uarisig Iesu təpanimis. † 5:4: Eks 28:1; Nam 18:7 † 5:5: Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § 5:6: Sam 110:4

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwīn matuwīn namnun tikə.”

⁷ E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Ughin, matətapəh-in nasituən, mətasək əfəməh, nahui nəmtin titaiəh. Ughin tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nimisən. Kən in təmatisiai-in Ughin, kən matol nəwian,† kən o nat u, Ughin təməto in. § ⁸ Nat əpnəpīn məmə Kristo in Nəti Ughin, məto in təməto nahməən. Tol nəhlan, nahməən rəha Iesu, təmol in titun wir nipəti nolən nəwia Ughin,* ⁹ kən təmuwa etəm ətuatip rəha nolən wək rəha pris asol agin rəhatat. Kən in təmol suatip o nosmegəhən lilin rəhan netəm min u koatol nəwian, matos wir ilat, matuwīn matuwīn namnun tikə. ¹⁰ Kən Ughin təmos-ipən nərig u kəm in, məmə in pris asol agin tahmen əm e suah u Melkisetek aupən.†

¹¹ Itimat emotos nəghatən tēpət mə ekotən-ipinə kəm itəmat, məmə Iesu in pris asol agin tahmen e Melkisetek. Məto tiəkis pik o nən wirən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pik nətoən nat kit kən mitun. ¹² Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkis, kən təwir məmə itəmat nīnotuwa rəkis iəgətuən min rəha nəghatən rəha Ughin. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike kəgətuən min itəmat, tətuoən min e nəukətin nəghatən min rəha Ughin. Nipahrienən u, itəmat nīnotahmen-in rəkis nunən nagwənən əskasik min, məto nəkotahmen əm məmə kətapinahin əh itəmat.† ¹³ Məto e netəm min u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u nisualkələh mətmətig, itəm koatəkəku əh, kəsotenatig wirən əh o nītunən nəgətuənən min rəha nolən ətuatip. ¹⁴ Məto nagwənən əskasik in nigī netəm rəhalat nītunən tīnimətə rəkis, itəm kəmotiww rəhalat nətəligən o nītunən natimnat pisin pisin min itəm tətuatip ne itəm tərət, kən ilat moatol itəm təwir,§ in əm in əm.

6

¹ Tol nulan, təwir məmə kitat okəsotəgətuən minən nəukəti* nəgətuənən rəha nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwin məmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat kinotəuhlin rəkis kitat e nolən min itəm kotitun nit-ipənən item e nimisən.† Kitat kinotahatətə rəkis e Ughin. Tahmen əm məmə kinotafəl rəkis nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha nəgpəhap-inən nimə. ² Kitat kinotitun rəkis nəgətuənən min rəha nolən pisin pisin min rəha naikuasən, kən minotitun rəkis nəgətuənən min rəha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kapə etənim, o nəfakən lan. Kən kitat kinotitun rəkis məmə kitat okotətul min e nimisən, kən motitun min məmə Ughin otakil netənim, kən mos-ipən nalpinən lilin rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natimnat min u, kitat kinotəghat-in rəkis, təsəwirən məmə kitat koatisimatip e nəghatən kitəh min əm nian rafin. ³ Tol nulan məmə okəmə Ughin təmegəhən-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kinotimətə rəkis.

⁴ ? Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netənim itəm kəmotuwa o Ughin məto roiū kinotapəs Ughin motəuhlin min məntaalat

* 5:6: Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6: Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Ughin Ilis Pik. In təmatatig e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig min. Məto noanol rəha Eron min, ilat pris min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2. † 5:7: Luk 22:42 § 5:7: Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * 5:8: Fil 2:6-8 † 5:10: Sam 110:4; Hip 5:6 † 5:12: 1 Pita 2:2 § 5:14: Rom 16:19 * 6:1: Hip 5:12 † 6:1: Hip 9:14

o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotəhm nəhag-əhagən,[‡] kən kinotun asgəwin rəkis noan e nego e neai itəm Uhgın tatos-ipa,[§] kən mīnoatitun māmə in təwīr, kən mīnoatos rəkis o Narmin Rəha Uhgın.* ⁵ Kən ilat u, netəm kinotun asgəwin rəkis māmə nəghatən rəha Uhgın in təwīr,[†] ilat kinotəto rəkis nəsanənən rəha nərəməərəən rəha Uhgın itəm otəsuwəhən tuwa. ⁶ Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgın, suatip kit tikə min māmə okotəuhlin-pa min ilat o Uhgın.[‡] Ilat kəmotərəkin atip əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm māmə kinotəht-ipən min əm Nəti Uhgın e nig kəməluau, moatilas-ipər min e niganəmti netəmim, kən ilat kīnoatol min mīlə lan, moatərəkin.

⁷ Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuan itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigī netəm min un, koatol wək ikin. Uhgın nikin tagien pik ron, kən nəwīrən rəhan tətətig lan. ⁸ Məto nīməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-iapil ne kiras əm katuəwiə lan. Nəptən əh tīnəsəwīr minən o nat kit. Tīnətaiu əm o nərəkinən. E namnun, nigəm otus natimnat itəm kotətig lan.

⁹ Piak min, nat əpnəpīn io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekītun wir māmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekītun wir māmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwīr maprəkis, itəm Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat. ¹⁰ Uhgın okol təsaluīnən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgın rəhan nolən tətətiptə əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnəpīn e nolən wir rəha nolkeikəən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.[§] ¹¹ Itimat ekotolkeike māmə itəmat rafin nakoatəkeikə katos nolkeikəən itəm nəkoatol, moatol māmə otatuwin e nammun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotəgile lan.* ¹² Itimat esotolkeikəən māmə nakotəlpah, məto ekotolkeike māmə onəkotos nolən[†] rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgın kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.[‡] Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natimnat itəm Uhgın təməni-əkis māmə rəhalat.[§]

Rəhatat iagke tətətig e nego e neai

¹³ Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgın təməni kəm Epraham aupən. Nian Uhgın təmol nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min māmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgın təmos noanawil atip əm e nərgin, matən māmə,* ¹⁴ “Io oekəhlman rəhak nəwīrən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet.”[†] ¹⁵ Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsaḡgin matuwīn matuwīn, mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgın təməni-əkis māmə otos-ipən kəm in.[‡]

¹⁶ Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan,[§] kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim

[‡] 6:4: Hip 10:32 § 6:4: Efes 2:8 * 6:4: Kal 3:2 † 6:5: Sam 34:8 ‡ 6:6: 2 Pita 2:21 § 6:10: Mat 10:40,42 * 6:11: Hip 3:6 † 6:12: Hip 13:7 ‡ 6:12: Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § 6:12: Hip 10:36 * 6:13: Jen 22:16 † 6:14: Jen 22:17 ‡ 6:15: Jen 21:5 § 6:16: E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike māmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatəhatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotəḡəḡəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis etəin nəghatən, təskasik.

okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən ron.*
 17 Uhgin tamos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol
 netəm min un itəm okotos natimnat min itəm in tāmən-iəkis,† ilat okotitun
 wir məmə rəhan nalpəkauən, okol təsəuhlinən nian kit.‡ 18 Uhgin tatos
 noanawil nəhlan məmə otıləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis
 motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-iəkis nolən
 əh itəm Uhgin tinos-ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e
 nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsəuhlinən nian kit, məto-
 inu Uhgin, təseiuən nian kit. 19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən
 təkaskik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke
 kit itəm tətəskəlim wir rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəloalən lan
 kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis
 əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain niməhan
 imə-pən ikin.* 20 Ikin əh, Iesu tinuwın rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh
 e suatip rəhatat.† In təmuwa rəkis pris asol agin‡ tahmen əm e pris u
 Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

7

*Melkisetek,
 Kig rəha Nətuatipən,
 Kig rəha Nəməlinuən,
 ne pris rəha Uhgin Ilis Agin*

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgin u Ilis
 Pik Agin. Aupən, nian Epraham təmuwin e nəluaginən ilat kig min, kən
 in təmol win elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwın
 məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgin
 otəhlman nəwirən kəm Epraham. 2 Kən Epraham, tamos-irəkis tait e
 rəhan natimnat min itəm təmol win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm
 Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nərgin un, “Kig rəha Nətuatipən.” Kən
 nərgin kit min u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nipətin u məmə, “Kig
 rəha Nəməlinuən.” 3 Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne
 mama ne rəhan noanol min. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm
 təmimis lan. Tahmen əm məmə in təməsimisən, in tatol əh wək rəha pris.
 Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgin u, in pris lilin kit‡

4 Nikim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnəpin məmə tipitə
 u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatisiai-in pik Melkisetek, matos-
 ipən rəhan nat asol min əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§ 5 Kitat
 kotitun məmə, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən
 rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən əm
 məmə inu Lou rəha Uhgin tatən mihin. Nat əpnəpin məmə pris min əh, ilat
 noanol min rəha Epraham, məto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-
 ipən tait kəm ilat. 6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in
 tamos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm
 Uhgin məmə otəhlman nəwirən rəhan* kəm Epraham u, Uhgin tamos-
 ipən rəhan nəniəkisən kəm in. 7 Kən tətuatip agin məmə etəmin itəm tatos

* 6:16: Eks 22:11 † 6:17: Rom 4:16 ‡ 6:17: Nam 23:19; Taet 1:2 § 6:19: Fil 3:12

* 6:19: Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † 6:20: Hip 4:14 ‡ 6:20: Hip 2:17 § 6:20: Hip 5:16

* 7:1: Jen 14:17-20 † 7:1: Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh,
 Salem, nipətin u “nəməlinuən.” ‡ 7:3: Sam 110:4 § 7:4: Jen 14:20 * 7:6: Jen 14:19,20

nərig asol otəfak məmə Uhgın otəhlman nəwirən tatuwin e etənim itəm ləhau əm lan. ⁸ Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netənim əm, itəm okəpanotimis. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh. [†] ⁹ Epraham təmatətou rəhan tait tatuwin kəm Melkisetek nulan, kən kitun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in min təmos-ipən tait kəm Melkisetek. ¹⁰ Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsairən əh. Məto nian Epraham təmətou nulan tait tuwin kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in min təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tinətətig rəkis e nipəti rəhan pipi. [‡]

Kristo in tahmen e Melkisetek

¹¹ Wək rəha pris min u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris min u, in təsəwirən mahmen. [§] Məto-inu pris min u, ilat kəsotahmenən. Uhgın təməgəgun məmə ilat kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit min tuwa. ^{*} Kən pris un in təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron, [†] məto in pris kit tahmen e Melkisetek. ¹² Nian kəməuhlin nolən rəha nītəpunən pris, kən okəike kəuhlin min Lou. ¹³ Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətaghat-in ləramərə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol wək e olta. ¹⁴ Kitat kinotitun rəkis məmə ləramərə rəhatat in təmisi-pən e noanol rəha Juta, [‡] kən nian Lou rəha Moses təmatətaghat-in wək rəha pris min, in təməsəghat-in ağin-əhən noanol u. ¹⁵ Məto təwir əm, məto-inu kitat kinotitun məmə pris kit min tinəmuwa rəkis, itəm tahmen e Melkisetek. ¹⁶ In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in rəha pris min. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən maprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə. [§] ¹⁷ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek” aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwin matuwin namnun tikə.”

¹⁸ Kəmələhəu kalin Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tikə, in təsasituən, okol təsolən nat kit. [†] ¹⁹ Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit. [‡] Kən roiu əh, nolən pisin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwinən iuəhkir o Uhgın. [§]

²⁰ Uhgın təməni-əkis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwin matuwin namnun tikə, kən təmos noanawil ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Məto təməsəsen noanawil mihin e pris min aupən. ²¹ Məto Uhgın təmos əm noanawil nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,
“ləramərə təmos noanawil kit,

[†] **7:8:** Hip 5:6 [‡] **7:10:** Nat kisił kətaləgəgun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tiəi Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisił un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgın məmə otəhlman nəwirən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. [§] **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 ^{*} **7:11:** Hip 10:1 [†] **7:11:** Lifae in noanol rəha pris min, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol min rəhan, katən məmə ilat pris asol ağin min. [‡] **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol əpən 5:5 [§] **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 ^{*} **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 [†] **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 [‡] **7:19:** Rom 3:20 [§] **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8

kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.*

In tatən mēmə,

‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,†
matuwīn matuwīn namnun tikə.’”

²²Uhgin təmos noanawīl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas mēmə nəniəkisən rəha nasituən in təwīr, maprəkis-in nəniəkisən u aupən.‡

²³Aupən, pris min ilat tepət, mətə-inun kitiah tol wək matuwīn matuwīn mīmīs un, kit tos nəmeen, mol wək matuwīn matuwīn, mīmīs moatol əm nulan. İlat kəsotolən wək lilin. ²⁴Mətə Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwīn matuwīn namnun tikə, mətə-inun, tətətig lilin.

²⁵Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən§ kitat u, kotilpin kitat min mēmə koatuwin o Uhgin, mətə-inu in tatəmegəh lilin, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgin.*

²⁶O nat u, inun in pris asol agin† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətəuatiw wīr, in təsolən nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai. ²⁷In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisig lan un, ilat kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmin min.§ Mətə nian Iesu tategəhan-in mēmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiah əm† in tahmen moau. ²⁸Lou in tatiləs-ipər pris min itəm kəsotahmenən.‡ Mətə noanawīl rəha Uhgin, itəm tatuarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u,§ itəm təwīr mahmen agin* o nolən wək u, matuwīn namnun tikə.

8

Iesu in pris asol agin təwīr maprəkis-in netəm min un kəmotol wək rəha pris asol agin aupən

¹Kitat koatəghat-in nat u,* mətə nəukətin tol nulan. Kitat koatos pris asol agin kit, tətəuatiw əm e itəm un ematən. In tinatəpələh rəkis† e rəhn matip Etəm-iasol əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisaiian. ²In tatol wək əpəh İkin Tasim İkin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgin əm təmiuw. Sənəmə etəmin itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§

³Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, mēmə okoatos-ipən natimnat min kəm Uhgin, kən moatol sakrifais. E suatip kitiah əm, rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgin.*

⁴Okəmə in tətətig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, mətə-inu pris min əpəh ikin koatətig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgin, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin. ⁵Pris min u, ilat koatol rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin† natimnat min itəm tətətig e nego e neai.

* **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § **7:25:** Suatip kit min əh-ikin o nənən, mēmə, “titun nosmegəh agin-əhən.” * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nöl Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23

Tol nəhlan, nian Uhgin təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nīmə Tapolən Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min u tətutətip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol.”[†] ⁶ Məto roiu, Iesu, pris asol agin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwir təwir maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiah əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u, in təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Məto-inu nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e nəghatən min itəm kotəwir motaprəkis.[§]

⁷ Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərət kit e nəniəkisən oas,^{*} okol nəniəkisən wi təsosən nəmeen. ⁸ Məto Uhgin təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə, “Nian əh-ikin otəpanuwa, itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min rəha Isrel ne noanol min rəha Juta.

⁹ Nəniəkisən rəha nasituən u, in otol pisin agin e nəniəkisən oas rəha nasituən, itəm io emol kəm tipilat min aupən, e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis Ijip. Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən, məto-inu ilat kəməsotaskəlimən nəniəkisən u itəm io emol kəm ilat aupən, kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.[†]

¹⁰ Kən io, Iərəməə, iatən-iarəp məmə, e nian itəm otəpanuwa, io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən[†] kəm noanol min rəha Isrel. Oekos-ipən rəhak lou min e rəhalat-kapə, kən oekəte rəkis-pən e nikilat,[§] kən io ekuwa mol Uhgin ətuatip rəhalat, kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim.^{*}

¹¹ İlat kit okol təsuwinən məgətun netəm iman ikin məmə, ‘İk onakəkəike mitun Iərəməə u.’ Kən etəmim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u kəm pian, məto-inun ilat rafin okotitun io,[†] tətoun e netəm əpnəpin min muwin mətoarus-pən netəm koatos nərig asol min.

¹² Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən min itəm təsətuatip agin-əhən.

Io oekafəl rəkis nolən rat min rəhalat, kən io oekaluin nolən rat min rəhalat.”[†] [§]

¹³ Nian Uhgin tatəghat-in nəniəkisən rəha nasituən u, məmə in nəniəkisən wi, nipətin u məmə nəniəkisən rəha nasituən aupən, tinoas minərat. Kən nat itəm in tinuwa minoas, tinəsahmen minən, kən otəsuwəhən, tikə.

9

İkin Tasim İkin e nətueintən ne İkin Tasim İkin e nego e neai

[†] **8:5:** Eks 25:40 [§] **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 ^{*} **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 [†] **8:9:** Eks 19:5-6 [†] **8:10:** Rom 11:27 [§] **8:10:** Lou oas min u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 ^{*} **8:10:** Esik 11:20 [†] **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 [†] **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 [§] **8:12:** Hip 10:16

¹ Kən e naniäkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotaike motətu-pən suatip ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. ² Netəm aupən, kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u, * moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə İkin Tasim İkin.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan‡ İkin, ne tepil kit itəm kəməlin-pər pıret asim min lan.§ ³ Kəmiuwosig nıməhan e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, “İkin Tasim Agin İkin.”* ⁴ İkin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən İkin əh, Bokis rəha Naniäkisən Rəha Nasituən† tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nıpagnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən pıret u mana,‡ noan məsin İkin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Ughin təmol təwiə min.§ Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau.* ⁵ Kən İlis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† İlau kəiu əh-ikin. Kətiawwosig nıməlməiləu o İkin Katilpin Neməha rəha Ughin İkin.‡ § Məto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

⁶ Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.* ⁷ Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e İkin Tasim Agin İkin. Məto okol təsuwinən nian rafin.† In titun nuwinən nian kitiah əm e nup min rafin.‡ Kən nian in tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matig mol min o nolən rat rəha netəmim,* itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. ⁸ Kən e natimnat min u, Narmın Rəha Ughin tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip† tikə o kitat o nuwinən e İkin Tasim Agin İkin. ⁹ (In tahmen əm e narmi nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u itəm kotatig lan roi.) Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Ughin, moatol sakrifais lan kəm in,§ natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən. ¹⁰ Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənımən† ne naikuasən.‡

* 9:2: Eks 25:8,9 † 9:2: Eks 26:33,34 ‡ 9:2: Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § 9:2:

Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * 9:3: Eks 26:31-33 † 9:4: Bokis rəha Naniäkisən Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22 ‡ 9:4: E nian rəha Moses, Ughin təmos-ipən pıret təmisi-pən

e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § 9:4: Nam 17:1-10 * 9:4: Eks 31:18

† 9:5: Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwıran ne nəsanənən rəha Ughin tətatig ilugin elau. Nian neen İlau katioas nəhag-əhagən rəha Ughin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ 9:5: İkin Katilpin Neməha rəha Ughin İkin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Naniäkisən İlis İkin. İkin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwıran ne nəsanənən rəha Ughin tətatig İkin. Netəmim kotəruru nuwinən imə İkin Tasim Agin İkin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiah əm e nup kitiah tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə İkin Tasim Agin İkin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kımis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais,

in tatilpin neməha rəha Ughin. § 9:5: Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6: Nam 28:2-4 † 9:7:

Lev 16:2 ‡ 9:7: Lev 16:34 § 9:7: Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7: Lev 16:15 † 9:8: Luk

23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ 9:9: Hip 10:1-2 § 9:9: Hip 5:1; 8:3 * 9:10: Lev 11:2-23

† 9:10: Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ 9:10: Lev 11:25,28,40

Natimnat min u, in nat rəha nipətitəm əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwın mətoarus-pən nian Uhgin otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

¹¹ Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat wir min, minuwa. § Kən in təmuwın imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmin min, maprəkis-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgin təmol. ¹² Nian Kristo təmuwın imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuwinən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitəh əm, kən tahmen, məto-inun in təsosan nita nənı ne nita nəti kau muwın imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwın imə, kən in əm təmətou nəmtitat mikis itat e təfagə rat min.† ¹³ E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nənı ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan atip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimik e niganəmti Uhgin məmə nipətin otaruətuəh, namkimikən tikə lan. ¹⁴ Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u. § Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmin itəm tətətig lilin. In sakrifais kit itəm tətətip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nəfələn nikitəmat* o nolən min itəm kotitun nit-ipənən itəm e nımisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm tatəmegəh.†

¹⁵ O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgin təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat məmə natimnat wir min u, in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit, § məto okoatətig lilin. Ilat okotos natimnat min un, məto-inun nımisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm min un itəm kəmoatətgəhl Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig.

¹⁶ Okəmə Iesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natimnat wir min itəm in təməni-iəkis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkisən kit məmə nian in otimis, kən rəhan natimnat otuwın o suah pisin kit, kən suah u in otəkəike mimis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətətig matəmegəh. ¹⁷ Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian etəm təməni tətətig əh. Rəhan nəniəkisən in otətətig matəmegəh əm nian in tinimis rəkis. ¹⁸ O natimnat min u, e nəniəkisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh kit təike maiəh, təgətuən məmə nat kit təmimis, kən otol məmə nəniəkisən in tatəmegəh mətətig. ¹⁹ Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən min rafin rəha Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos nıməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nəti kau ne nita nənı ne nəhau, kən təmorautin-pən nita e naoa rəha Lou ne netəmim min.* ²⁰ Kən in təməni-ipən kəm ilat məmə, “Inu nita nat megəh kit itəm tatimis o nolən nəniəkisən rəha nasituən rəha Uhgin tətətig matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moatisiai-in, moatol nəwian.”† ²¹ E nolən kitəh əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə Tapolən Asim ne natimnat min itəm kəmos o nəfakən. ²² Lou tatən

§ 9:11: Hip 10:1 * 9:11: Hip 8:2; 9:24 † 9:12: Rom 3:25 ‡ 9:14: 1 Pita 1:2,18-19

§ 9:14: Hip 10:4 * 9:14: Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † 9:14: Taet 2:14 ‡ 9:15: Luk 22:20 § 9:15: Hip 10:34 * 9:19: Eks 24:6-8 † 9:20: Eks 24:8; Luk 22:20

məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat tepət, iuəhkir natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nita təsaiuən ron, kən Uhgin okol təsafələn təfagə rat.†

²³ Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natimnat min u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natimnat min rəhan əh-ikin, ilat narmi natimnat min əm§ itəm tatəpsen-pən natimnat itəm koatətig e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nīpəti nat agin-əh min, itəm kotatig e nego e neai, nita nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwir maprəkis. ²⁴ Iesu in təsuwinən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nətueintən u, itəm netənim əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əpəh ilis e nego e neai. Məto Iesu təmuwin e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgin e niganəmtin.* ²⁵ Kən nian Iesu təmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pisin e pris asol agin u aupən. E nəniəkisən rəha nasituən u aupən, pris asol agin otəkəike muwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin kən mos nita nat megəh, sənəmə nitan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup min rafin. Məto Kristo təmuwin e Ikin Tasim Agin Ikin e nego e neai, təmos atip nitan kən mol sakrifais lan mau kitiah əm kən tinahmen. ²⁶ Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, tahmen e pris min u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətoun e nian Uhgin təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kinotatig e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiah əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun. ²⁷ Kitat netənim, Uhgin tinələhəu nian ətuatip rəhatat kitiah kitiah məmə okotimis lan, mau kitiah əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən min.† ²⁸ E nolən kitiah əm, Kristo təmol atip sakrifais lan, mau kitiah əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netənim tepət.* Məto uarisig, nian otatitəlig-pa min,† in otəsuwa-minən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netənim itəm kotəsaḡgin, nəumis tatus ilat ron.†

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiah əm, kən in tinahmen

¹ Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nīpəti nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. Məto nat ənpəpin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgin kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agin, itəm toapoap. ² Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netənim kotətuatip. Kən iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nikilat tinəruən rəkis mau kitiah əm. Kən okəmə tinəfəl rəkis nikilat nəhlan, kən ilat kəsotəto minən tərət o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərət. ³ Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat min rəhalat, ⁴ məto-inu nita nəni ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə rat.†

† 9:22: Lev 17:11 § 9:23: Hip 8:5 * 9:24: 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † 9:26: Hip 9:12,28

† 9:27: 2 Kor 5:10 § 9:28: Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * 9:28: Aes 53:12 † 9:28: Mat 16:27

† 9:28: 2 Tim 4:8 * 10:1: Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4: Hip 9:12-14

⁵ Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təməni-ipən kəm Uhgini məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm ik.

Məto ik nəmol-pən nıpətik kit məmə ekuwin lan.”[‡]

⁶ Kəmotuwaan ətip natimnat e olta təhmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik,

kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.

Məto nat əpnapin koatol nəhlan,

məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.

⁷ Kən io iatən məmə,

“Kəməte nəghatən kit tətətig e Naoa Rəha Uhgini itəm tətəghat-in io məmə,

‘Uhgini, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.’”[§]

⁸ Kristo təməni aıpən məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min

ne natimnat min itəm koatos-ipinə kəm ik,

ne natimnat min itəm katuwaan ətip e olta,

ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.

Natimnat min u, ik nakapəs,

kən kəsotolən məmə nikim tagien elat,”

(nat əpnapin məmə ilat koatətəu-pən suatip itəm Lou təməni.) ⁹ Məto Kristo

tatən min məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəligən rəham.” E nəghatən

u rəhan, in tatoh-irəkis nəniəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu

nəniəkisən wi rəha nasituən kit. ¹⁰ Kən Iesu Kristo təmol nətəligən rəha

Uhgini tol nulan. In təmol sakrifais atip e nıpətin, ^{*} mau kitiah əm, [†] məmə

otol kitat kotasim, kitat u rəhan netənim min.[‡]

¹¹ Nian rafin, pris min ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol

sakrifais, moatol nat kitiah əm nian rafin, o nafəl rəkisən nolən rat. Məto

sakrifais min u, ilat kəsotahmen agin-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian

kit. ¹² Məto pris u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitiah əm, kən

sakrifais əh in təhmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən rat rəha netənim

tatuwin matuwin namnun tikə. Kən nian tinələhəu rəkis nəhlan rəhan

sakrifais, kən in tinatəpələh [§] e nelmi Uhgini matip, ikin rəha nepətin ne

nisiailən. ¹³ Kən ikin əh, in tatəzahgin əm məmə Uhgini otol rəhan tikimir

min kotahmen e niməhan itəm tateguafəl nelkin lan, ^{*} ¹⁴ məto-inu e nolən

sakrifais mau kitiah əm əh, Kristo təmol rəhan netənim kinotətuatip e

niganəmtin, matuwin matuwin, namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm

in tatol ilat koatuwa motasim.

¹⁵ Kən Narmin Rəha Uhgini, in min tatən wir natimnat min u kəm itat.

In təməni məmə,

¹⁶ “Iərəməre tatən məmə,

‘Nian itəm otəpanuwa,

oekol nəniəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netənim tol nulan.

Io oekos-ipən lou min rəhak e nikilat,

kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.’”[†]

[‡] **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 **§ 10:7:** Mat 26:39 ^{*} **10:10:** Hip 2:14 [†] **10:10:** Hip

7:27 [‡] **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26 **§ 10:12:** Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis

sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu

in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiah əm o nafələn rəhatat nolən rat min.

Rəhan sakrifais in təhmen agin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27;

9:12; 9:25-26; 10:11-14. ^{*} **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 [†] **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10

17 Kən in tatən min məmә,

“To oekaluin rəhalat nolən rat min,

kən nikik otəsəht minən nolən min rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”†

18 Nian Ughin təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmә ilat okəsotol minən sakrifais tuwin kəm Ughin ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu təmol məmә kitat kotitun nuwinən imә Ikin Tasim Agin Ikin, kən məsotəginən. 20 Roiu əh, Iesu in təməte suatip wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap nīməhan itəm tatəkulosig Ikin Tasim Agin Ikin, tatəpsen-pən nīpətin. Kən mol suatip wi u rəhatat məmә kitat kotitun nuwin-pənən ikin, motuwın o Ughin. § 21 Kən pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatəramərә* e nimә rəha Ughin, inun rəhan netəmin.† 22 Tol nulan, pəs kotuwın iuəhkır e niganəmti Ughin,† e nikitat itəm tərıoah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmoraubin-pən nitan e nətəligən min rəhatat məmә kitat okotasim. § Kən in təmaikuas rəkis e nīpətitat e nəhau talien, in əm in əm.* 23 Kitat kotəmә kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul tımtim lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotitun nagileən e rəhan nəghatən min itəm tinəmən-iəkis rəkis kəm itat. 24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmә kitat okotolkeike kitat min, kən moatol təwir təwir kəm kitat min tatuwin təhmın min nəhlan. 25 Təsəwirən məmә okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat min. Netəmin neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat min nian rafin.† Kən nian kotəplan məmә nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkır, təwir məmә kitat koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatər təhmın min.

26 Təwir məmә koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu okəmә kitat kinotitun rəkis nīpahrienən, məto kəsotolən nat agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmә sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.† 27 Kən okəmә sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitiah əm əh-ikin tətətig. Inun, kitat koatəgin, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wir məmә kitat koatəsağın əm nalpinən əskasik, ne nigəm asol rəha neməha rəha Ughin itəm otəkəike mus rəhan tikimır min. § 28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmә suah kit tatol nat əpnəpin e Lou, kən etəmin kəiu o kisil okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mımis. Okol kəsotasəkitunən.* 29 ? Məto təhrol e netəm min un itəm kotəguafəl-eguafəl Nəti Ughin?† Ughin təmol nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən nita Kristo təmol nəniəkisən u tətətig matəmegəh.† Nitan əm un, titun nolən etəmin tasim, kən in etəmin rəha Ughin. § ?Məto təhrol e etəmin itəm tatehm əpnəpin əm nita u, məmә in sənəmә nat iasim kit? ?Narmin Rəha Ughin in tatoor nəwirən rəhan kəm netəmin, məto təhrol e etəmin itəm tatən rat Narmin əh? Suah u, tətəuətip agin əm məmә nalpinən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpinən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses. 30 Məto-inu kitat kinotitun rəkis Ughin u itəm təmən məmә,

† 10:17: Jer 31:34; Hip 8:11 § 10:20: Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * 10:21: Sek 6:13 † 10:21: Hip 3:6 † 10:22: Hip 7:19; Efes 3:12 § 10:22: Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22: 1 Pita 3:21 † 10:25: Hip 3:13 † 10:26: Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § 10:27: 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * 10:28: Dut 17:6,7 † 10:29: Hip 6:6 † 10:29: Mat 26:28 § 10:29: Nol Əpən 1:5

“Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.

Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*

Kən in təmən min məmə

“İərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†

³¹ Uhgin u itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmə kitat kotətig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəginən.

³² Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən tətətişəgəpən itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotətig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis kit, itəm nəmotətig e nəhmən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasik. ³³ Nian neen netəmim koatən rat itəmat e niganəmti netəmim,§ kən moatol min natimnat rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmos moatətul-pən o netəm min un itəm katol tərət elat nəhlan. ³⁴ Itəmat nəmos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwən e kalapus, kən itəmat nəmotətig e nəratən məsin rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotəkləh-in natimnat min rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm,† məto-inu itəmat nəmotitun rəkis məmə rəhatəmat natimnat neen əh-ikin tətətig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u, okol təkəkən nian kit.‡

³⁵ İnəh, in nətəuən asol rəhatəmat itəm Uhgin otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wir min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat.

³⁶ Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh,§ məmə nəkoatol natimnat itəm Uhgin tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat.* ³⁷ Məto tol nulan, inun Uhgin təmən mihin məmə,

“Otəsəwəhən, kən suah u itəm tatuwa,

in otiet-arəpa, otəsələn kəmin.†

³⁸ Məto rəhak etəmim itəm tətətip e niganəmtək,

in otətəkəike e rəhan nahatətəən.‡

Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,

minətan təlig-təlig,

kən nīkik otəsagienən ron.”

³⁹ Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgin otərəkin kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgin, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ? Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min u, ilat nīpahrienən. Nat əpnəpən məmə kəsotəhmən* natimnat min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat. ² Kən Uhgin təmənəwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.

* **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15 † **10:37:** Nol Əpən 22:20 ‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * **11:1:** 2 Kor 4:18

³ Nahatətəən tatol māmə kitat kotitun wir māmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgīn tāməghat əm, kən ilat kəmotatig.† Natimnat itəm kotəplan roiu, in tāməsosən nat kit itəm tinatig rəkis mol ilat lan. ⁴ Epel in təmahatətə əskasik e Uhgīn, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgīn itəm təwir maprəkis-in rəha Ken.‡ Kən mətə-inu in təmahatətə əskasik e Uhgīn nəhlan, kən Uhgīn tāmən-iarəp māmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosan rəhan natimnat. Kən nat əpnəpin māmə suah u tāmimis rəkis, mətə nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§

⁵ Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgīn, tol nəhlan in təsimisən. Uhgīn təmos-irəkis in e nətueintən u, māmə otuwīn əpəh ilis e nego e neai. Netāmim kəsotəplan minən, mətə-inu Uhgīn tāmīlās-irəkis.* Mətə nian Uhgīn tāmīlās-irəkisən-əh, Uhgīn tāməghatun kəm in māmə nikin tagien ron. ⁶ Mətə okāmə etāmim təsahatətəən e Uhgīn, in təsolən Uhgīn nikin tagien ron, mətə-inu nian suah kit tolkeike māmə otuwa o Uhgīn,† in otəkəike mahatətə māmə Uhgīn tətatig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

⁷ Noah in təmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian Uhgīn təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netāmim kəsotəplanən əh,‡ Noah tāmīsisai-in, matol nəwian. Kən in tāmīləkin nego asol kit§ māmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm māmə Noah in tāmatakil netāmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgīn təmol in tətəuati e niganəmtin.*

⁸ Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, e nian Uhgīn təmaun-in rəkis māmə otuwīn e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgīn. Nəptən əh, Uhgīn tāmən-iəkis rəkis kəm in māmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham tāmiet, mətə in təruru māmə tatuwīn hiə ne. ⁹ Təmahatətə əskasik e Uhgīn nəhlan, kən mətətig e nəptən u itəm Uhgīn tāmən-iəkis aupən māmə otos-ipən kəm in.† Mətə təmatatig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgīn təmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapolən.‡ ¹⁰ Epraham təmol nulan, mətə-inu in tətəsahgin māmə otuwīn e taon kit§ itəm nəukətīn tiəkis, otətətig tuwəh.* Taon u, Uhgīn əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətətig.†

¹¹ Sera tətəhatətə əskasik e Uhgīn, nat əpnəpin māmə in tinipitaguīhl agin, mətə Uhgīn təmos-ipən nəsanənən kəm in māmə in otemək. In tāmīlās nətin u, mətə-inun in təmahatətə lan māmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡ § ¹² Epraham tinaguīhl rəkis, otəsuwəhən tīmīs,* mətə noanol min tēpət kəmotisi-pən lan. Nat əpnəpin māmə in etāmim kitīəh əm, mətə noanol min əh rəhan, ilat tēpət tēpət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne niməkləkil əpəh itəhəi itəm kəruru nāfinən.†

† 11:3: Jen 1 ‡ 11:4: Jen 4:4-5 § 11:4: Hip 12:24 * 11:5: Jen 5:21-24 † 11:6: Hip 7:19

‡ 11:7: Hip 11:1 § 11:7: Jen 6:13-22 * 11:7: Jen 6:9 † 11:9: Wək 7:5 ‡ 11:9: Jen 12:1-8

§ 11:10: Hip 12:22; 13:14 * 11:10: Nol Əpən 21:2, 14 † 11:10: Hip 11:16 ‡ 11:11: Suatip

kit min rəha nəuħlinən nəghatan u tol nulan. 'Epraham təmahatətə əskasik e Uhgīn, nat əpnəpin Sera tinipitaguīhl agin, mətə Uhgīn təmos-ipən nəsanənən kəm in māmə otəpik-əpik. In tāmīlās nətin u mətə-inu Epraham təmahatətə e Uhgīn māmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.'

§ 11:11: Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12: Rom 4:19 † 11:12: Jen 22:17

13 Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgin, məto nian kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgin təməni-iaikis məmə otos-ipən kəm ilat.† İlat koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, məto nikilat tagien pik məmə okotəplan.‡ Kən ilat moatən-iarəp məmə koatatig e nətueintən u məto ilat kotahmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin. 14 Nian netənim koatəghat nəhlan, in tatəgətuən əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatip ikin. 15 Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs rəkis. Okəmə nikilat tataht nəhlan, kotitun nətəligən matuwın, məto təsolən mihin.† 16 İlat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai.† Kən o nat u, in təsaulis-inən‡ məmə okən məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin təmol əpen-əpenə rəkis e taon kit† ikin əh.

17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin təməni-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgin təməni-iaikis kəm in tol nulan, “Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip rəham,† kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Məto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgin təmek asgəwin in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitəh əm‡ u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgin.* 19 Məto-inu Epraham nikin tataht məmə Uhgin titun nolən etənim təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkir əm təhmen məmə in təmegəh min e nimisən.

20 Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwiran rəhan tuwin kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian kit.†

21 Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian iuəhkir əm in timis, in təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwiran kəm nəti Josep mil.‡ In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgin.

22 Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkir əm in timis, kən in təmatəghat-in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkis əm kəm ilat məmə okotəhrol e nikilkilin.*

23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wir kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.†

24 Moses təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə okən məmə in nəti pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.‡ 25 In təməsolkeikeən məmə otətətig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkir əm. In nikin təmagien məmə otuwın moatatig ilat netənim rəha Uhgin, moatəto

† 11:13: Hip 11:39 § 11:13: Mat 13:17 * 11:13: Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † 11:15: Jen 24:6-8 † 11:16: 2 Tim 4:18 § 11:16: Mak 8:38 * 11:16: Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † 11:16: Hip 11:10; 13:14 † 11:17-18: Jen 21:12; Rom 9:7 § 11:17-18: Nat əpnəpin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətin u Aisak katan məmə in noan kitəh əm məto-inun Uhgin təməni-iaikis aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * 11:17-18: Jen 22:1-10; Jem 2:21 † 11:19: Rom 4:21; Jon 5:21 † 11:20: Jen 27:27-29,39,40 § 11:21: Jen 48:1,8-22 * 11:22: Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † 11:23: Eks 2:2 † 11:23: Eks 1:16, 22 § 11:24: Eks 2:10

tərat ilat min ilat. ²⁶ Nikin təmataht məmə okəmə netənim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin otəgien təhmin min o nat u taprəkis-in məmə otatəto təwir e natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgın otos-ipən kəm in.‡ ²⁷ Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgın, kən təmagim Ijip§ məsəginən kig u itəm neməha tatol pik. In təməseirairən mitəlig, in təməkəike matuwın, təhmen məmə inu tatəplan Uhgın u, itəm etənim təsəplanən e niganəmtin. ²⁸ Təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən in təmətuoun nolan lafet rəha Nuhagego-inən. In təməni-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nita sipsip e toa e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgın otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətilat min u nəman,† itəm kəmotəupən kaiir.

²⁹ Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, ilat kotitun neguəfiminən e Nitəhai Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan təhmen əm e nitən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhai təməmik ilat, kən kotəmmim.‡

³⁰ Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepin, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.§

³¹ Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgın. Kən tol nəhlan, nikin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wir natimnat ikin. Ila u kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol min rəha Isrel ilat kəməsothamnuən pətan u nian ilat kəmotəhamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgın.†

³² Məto okol esənən tuwın təhmin min. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien min. ³³ Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tepət. Ilat kəmotit noanol min rəha Isrel motuwın motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolan ətuatip min, kən moatos natimnat wir min itəm Uhgın təməni-iaəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotəhtosig-in nohlin laion min, məmə okəsotunən ilat,† ³⁴ kən ilat kəmotəhamis nigəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motəgim tənin netəm kotəmə okotəhamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.§ Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgın təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopa el min rəha niməptən pisin pisin min.† ³⁵ Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan Uhgın tatol nenətilat kotaiir-pa min e nimisən.‡ Məto netənim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgın. Məto ilat kotəgəhan-in rəhalat tikimər min koatol nəratən ne nəhmən kəm ilat e nipətilat, kən nikilat təsəhtən nat u.

* 11:26: Hip 13:13 † 11:26: Luk 14:33 ‡ 11:26: Hip 10:35 § 11:27: Eks 12:50, 51

* 11:28: 1 Kor 10:10 † 11:28: Eks 12:21-23 ‡ 11:29: Eks 14:21-31 § 11:30: Josua 6:12-20 * 11:31: Jos 2:1-16 † 11:31: Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ 11:32: Jaj 6-8 § 11:32: Jaj 4-5 * 11:32: Jaj 13-16 † 11:32: Jaj 11-12 ‡ 11:32: 1 Saml 16:1,13 § 11:32: 1 Saml 1:20; 3:19-4:1 * 11:33: 2 Saml 8:1-3 † 11:33: Dan 6:22 ‡ 11:34: Dan 3:19-27 § 11:34: Eks 18:4 * 11:34: 2 King 20:7; Jaj 16:28 † 11:34: Jajes 15:8 ‡ 11:35: 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37

ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tikimir min okotikis ilat. Ilat koatahatətə məmə Uhgın in otol ilat kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis. ³⁶ Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat. § Kən ilat neen, netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.* ³⁷ Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiel apin,† kən ilat neen, netəmim kəmotəmik soə rəha nətahlən nig, motətatip nipətilat nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigi nəni ne sipsip.§ Ilat ian-rat min agin, nian rafin netəmim koatərakın ilat, moatol tərət agin elat. ³⁸ Ilat, netəm wir min. Nətueintən u, təsahmenən məmə ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatatig əpnəpin əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nitot min, ne e nipəg kəpiel min,* ne nipəg min əpəh e nisip.

³⁹ Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgın, kən in təmos-ipən nərig wir kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgın təmən-iəkis rəkis məmə otos-ipən kəm ilat,§ ⁴⁰ məto-inu in tinol rəkis nalpəkəuən kit rəhan, məmə in otol təwir maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmə otılıpın kitat min ilat u əpən, məmə kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun nəiuən.*†

12

*Uhgın tətəg-atuatip-in
nenətin min*

¹ Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatatig kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgın, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlim ətain itat məmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† nəiuən itəm Uhgın təmələhəu əpən-in kitat. ² Kotitun nolən nian niganəmtitat otatətul-pən əm o Iəsu,‡ itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh nolən rəha Iəsu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol nat əpnəpin lan, megəhan-in naulisən rəha nimisən e nig kəməluau, məto-inu təmol rəhan nətəligən təskasik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgın u in Kig,† ikin nepətən ne nisialien tətətig ikin. ³ Təwir məmə nikitəmat otatəht Iəsu, ne rəhan nətul əskasikən e nian iol təfagə min kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəsepouən‡ kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.

§ 11:36: Jer 20:2; 37:15 * 11:36: Jen 39:20 † 11:37: 2 Kron 24:21 ‡ 11:37: 1 King 19:10; Jer 26:23 § 11:37: 2 King 1:8 * 11:38: 1 King 18:4; 19:9 † 11:39: Hip 11:2, 4 ‡ 11:39: E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm min u neen kəmoatos natimnat wir min itəm Uhgın təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgın otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehman e rəhalat nəmegəhən. § 11:39: Hip 11:13; 10:36 * 11:40: Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † 11:40: Suatip kit min rəha nənən “okotətoarus ahmen ahmen əm mak” tol nulan, “kitat min ilat min un, okol kaləh kitat kotətuatip agin.” * 12:1: 1 Kor 9:24 † 12:1: Hip 10:36 ‡ 12:2: Sam 25:15 § 12:2: Hip 2:15 * 12:2: Fil 2:8,9; Hip 2:9 † 12:2: Mak 16:19 ‡ 12:3: Kal 6:9; Nol Əpən 2:3

⁴Ekitun mēmā itēmat, noatēluagin o noh rēkisen tēfagē rat e nāmegāhēn rēhatēmat, mēto itēmat kit tikē itēm nitan tēmaiah o nēluaginēn u. §

⁵Itēmat nīnotaluin rēkis nēghatēn itēm tatilēs-ipēr nētēligēn rēhatēmat. E nēghatēn u, Uhgin tēmāghat nulan kēm itēmat, tahmen e nenētēn ētuatip mīn, matēn mēmā,

“Nētik, nian lērēmārē tētēg-ētuatip-in ik, solēn nat ēpnāpīn lan.

Əsolēn nīkim tēpou nian in tētēgāt pik lam.

⁶Mēto-inu okēmā lērēmārē tolkeike pik suah kit,

kēn in tēike mēg-ētuatip-in suah un.*

Kēn okēmā in tos suah kit mēmā nētēn,

kēn in tēike malis-alis.”†

⁷Tol nēhlan, otētul mēha-mēha e nian iēkis mīn. Uhgin tatos-ipa nian iēkis mīn u o nēg-ētuatip-inēn itēmat. Itēmat nenētē Uhgin mīn, mol

mēmā in tētēg-ētuatip-in nulan itēmat. ‡ ?Mēto suakēku naka un itēm tata rēhan in tēsēg-ētuatip-inēn? ⁸Uhgin tētēg-ētuatip-in rafin nenētēn ētuatip mīn. §

Okēmā Uhgin tēsolēn nēhlan etēmat, kēn nīpētēn u mēmā sēnēmā itēmat nenētēn ētuatip mīn, itēmat nīsualkēlāh lapin. ⁹Rēhatat tata mīn e nētueintēn u, koatēg-ētuatip-in itat. Kēn kitat, koatīsiai-in ilat.

?Kēn okotēhrol nulan e tata rēha narmitat* itēm tētātig e nego e neai? Tēwīr mēmā okotos-iēhau agin itat, kēn motatig ahgin.† Kēn e nolēn əh,

kitat okotos nāmegāhēn. ‡ ¹⁰Rēhatat mīn tata, kotēg-ētuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rēhalat əm nētēligēn. Mēto Uhgin tētēg-ētuatip-in itat mēmā

otasitu etat, kēnu otol kitat kotasim tahmen lan. § ¹¹Okēmā Uhgin tētēg-ētuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itēm nian kitat kēmotun, mēto tisiu,

kēn marəp. Mēto uarisig, okēmā kotegāhan-in mēmā nēg-ētuatip-inēn əh otiuw asilə e rēhatat nētēligēn, kēn in otoe noan tēwīr, inun nēməlinuən*

itēm tatīsī-pən e nētuatipən.

¹²Tol nēhlan, nat ēpnāpīn mēmā itēmat noatātig e nian iēkis, mēto otilēs-ipēr nēlmitēmat itēm tēpou, mēmā otəsānēn. Ne nulitēmat itēm

kātuawig-awig, motol mēmā kuəskasik o naiuən.†

¹³“Otol suatip rēhatēmat tētūatip wīr,‡

mēmā pah un itēm noataliwək kēlāh, nelkin tēmimis,

nelkin okol tēsərat agin-əhən, miet rēkis, §

mēto in otəpnəwīr mīn.”*

Etəm tāsahātətəən e Uhgin, in otəkəike mos nalpīnēn

¹⁴Otalkut mēmā onakatig wīr itēmat nētēmim rafin e nēməlinuən.†

Kēn motalkut mēmā nəkotol itēmat mēmā rēhatēmat nāmegāhēn tasim.‡

Etēmim itēm tāsasimēn, okol tēsəplanēn nīganəmti lērēmārē nian kit. §

¹⁵Otəto wīr itēmat mēmā itēmat kit itēm tətaiu matuwīn otəpou e nəlugi

suatip, kēn məsosēn nəwīrēn rēha Uhgin.* Otəto wīr mīn itēmat mēmā

noki nig akona kit† in otəsuwīnēn e nikitēmat, kēn məwīə, mol noan

§ 12:4: Hip 10:32-34 * 12:6: Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † 12:6: Prov 3:11-12

‡ 12:7: Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8: 1 Pita 5:9 * 12:9: Nam 16:22; 27:16

† 12:9: Jem 4:7 ‡ 12:9: Aes 38:16 § 12:10: 2 Pita 1:4 * 12:11: Aes 32:17; Jem 3:17,18

† 12:12: Aes 35:3 ‡ 12:13: Prov 4:26 § 12:13: Kal 6:1 * 12:13: Aes 35:3; Hip 10:36-39;

12:1-3; Prov 4:26 † 12:14: Rom 14:19 ‡ 12:14: Rom 6:22 § 12:14: Mat 5:8 * 12:15:

Hip 3:12; 4:1 † 12:15: Dut 29:18; Hip 3:12

tepat e nāmegāhān rāhatāmat. Kān nahuin titun nārākinān nāmegāhān rāha netām iasim neen min. ¹⁶ Oatāto wir itāmat māmā suah kit tāsīt āpnāpinān iārman o pātan.† Itāmat kit otāsahmenān e Esao u, rāhan nāmegāhān tāsēuatipān, in tatol nat āpnāpin e Ughin. In tēmaupān maiir; mātō in tāmōl-salim-in nepātān rāha suakēku itām tēmaupān maiir.Š Mātō nāmīti nat u, in tāmōl-salim-in, in nagwānān itām tāmūn mau kitīāh ām. ¹⁷ Itāmat nākotitun māmā uarisig, nīkin otāpanuwīn min e nepātān rāha nāmīti-nīpin. Kān tāmalkut pik māmā rāhan tata otāfak mālīman nāwīrān kit kām in. Mātō nat āpnāpin māmā tāmētāsāk pik pap ron,* mātō okol tāsēuhlinān nīkin āh-roiu, kān rāhan tata okol tāsēfakān mālīman nāwīrān kām in.

Lou tāhrol nulan mol pisin e namnusān tawir

¹⁸⁻²¹ Aupān ikin, noanol min rāha Isrel, kāmōtuwīn e nītōt asol u Sinae, e nātūeintān u. Kān ikin āh, kāmōtāplan nīgām itām tatuāp, kān nāpināpān asol tāmēiuiāu mīrāfin nat, kān kāmōtāto nīmātāg asol ne tāwī tātāgāt āfāmāh,† kān kāmōtāto nāwīan kit tātāghat kām ilat.‡ Kān nīan kāmōtātālig-in rāhan nāghatān min, kān ilat kāmōatān āskasik māmā ilat kotapās agin-āh nātō mīnān nāwīan u.Š Kāmōtāgin motasiāp o nāghatān u, tāmān māmā, “Okāmā nat megāh ām kit otuwīn e nītōt u, mātō itāmat onākotāike moataht e kāpiel apin motahtimnu timis.”* Nīan Moses tāmāplan natimnat min u, in min tāmātō tātāt kān māmā, “Io enāgin u enāgin, mīnātasiāp.”†

Mātō itāmat nāsōtuwāmān ikin-u.‡

²² Itāmat nāmōtuwā e nītōt u Saeon,§ ne taon asol* u ima Ughin ikin itām tātāmēgāh, tātātīg tātātīg. Inun Jerusalem wī āpāh ilīs e nego e neai,† u nagelo mīn taosan taosan kāmūāfīmīn ilat ikin o nāgienān asol. ²³ Kān itāmat nāmōtuwā e nuāfīmīnān asol rāha netāmīm rāha Ughin, itām kotāhmen e netām kāmōtāupān kaiir u rāhan min,‡ nārgilat kāmōtē rākīs e nego e neai.Š Kān itāmat nāmōtuwā o Ughin, itām otāpanakīl netāmīm rafīn.* Itāmat nāmōtuwā motol kitīāh itāmat narmī netām ātuatīp itām kīnotīmīs rākīs, kān Ughin tīnol ilat kīnotātōarus mak.†† ²⁴ Itāmat nāmōtuwā o Iesu u, in suatīp rāha nānīākīsān wī rāha nāsītūān u itām Ughin tāmōl kām itāt. Kān nāmōtuwā o nīta Iesu, itām in tāmōrautīn-pān§ mol itāmat nakōtasīm. Nīta āh in tāmān-iarāp natimnat min u itām kotāwīr motāprākīs-in natimnat min itām nīta Epel tāmān-iarāp.*†

²⁵ O natimnat min u, oatāto wir itāmat, māmā itāmat onāsōtāuhlinān mātāatāmat o Ughin‡ u tātāghat kām itāmat.Š Mātō-inu Moses, in etāmīm ām. Kān kitāt kotītun māmā netām aupān kāmāsōtātālig-inān rāhan nāghatān o nāghaiirān elat. Ilat kāmāsōtagīm rākīsān e nālpīnān

† 12:16: 1 Kor 6:18 § 12:16: Jen 25:29-34 * 12:17: Jen 27:30-40 † 12:18-21: Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ 12:18-21: Dut 4:12 § 12:18-21: Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * 12:18-21: Eks 19:12,13 † 12:18-21: Dut 9:19 ‡ 12:18-21: Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22: Aes 24:23; 60:14; Nol āpān 14:1 * 12:22: Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22: Kal 4:26 ‡ 12:23: Eks 4:22 § 12:23: Nol āpān 20:12 * 12:23: Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23: Fil 3:12 ‡ 12:23: Suatīp kit mīn o nāuhlinān nāghatān u, “Ughin tīnol ilat kīnotātōarus mak” tol nulan, “Ughin tīnol ilat kīnotātūatīp agīn.” § 12:24: Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * 12:24: Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24: Nīta Epel in tāmān-iarāp māmā Ughin otol nālpīnān, mātō nīta Iesu tāmān-iarāp māmā Ughin otōh rākīs nālpīnān. ‡ 12:25: Hip 3:12 § 12:25: Hip 1:1

rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgın itəm təmişipən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat? * ?Kitat okotagım rəkis-in ahrol nulan? ²⁶ Nian aupən, nəwia Uhgın təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təməni-ikis kəm itat məmə, “Nian kit min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp məloal.”‡ ²⁷ Nian Uhgın tatəghat-in məmə, “Nian kit min əh-ikin,” nıpətin un məmə in otatigtig§ e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgın təməl, məmə otəh rəkis ilat. Otəh rəkis nəhlan natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatig, kən inun, natimnat itəm okotatig lili.

²⁸ O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgın, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgın u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwir məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən motəgin min,† ²⁹ məto-inun Uhgın rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

¹ Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmen e piatəmat min.* ² Sotaluinən nehmən iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.† !Okəm-naka ilat nagelo min! Netənim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netənim, məsotitunən məmə ilat nagelo min.‡ ³ Sotaluinən netəm kotatig e kalapus.§ Nikitəmat otatueh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik min nəkotatig e kalapus. Otəto kələh nəhmən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərət elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nəhmən e nıpətim atip.

⁴ Pəs netənim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin.* Pəs netənim rafin kotəgin o nıməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgın otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapıl kələh, kən makıl min iərman ne pətan itəm kətuapıl kələh, iərman itəm tətəpıl ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatıp iərman.†

⁵ Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha mənı.‡ Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgın tatən məmə, “Okol esapəsən ik, məsəhlmanən ik nian kit”*

⁶ Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə, “İərəmərə in iasitu rəhak, tol nəhlan esəginən.

Oesəginən nat kit itəm etənim əm otol kəm io.”†

⁷ Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat‡ itəm kəmoatupən motəgətin itəmat e nəghatən rəha Uhgın. Otətəlig-in-tu

* 12:25: Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26: Eks 19:18 ‡ 12:26: Hag 2:6 § 12:27: Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * 12:28: Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28: Mal 2:5; 4:2 ‡ 12:29: Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * 13:1: Rom 12:10 † 13:2: Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ 13:2: Jen 18:1-33 § 13:3: Mat 25:36; Hip 10:34 * 13:4: Mal 2:15 † 13:4: Dut 22:22 ‡ 13:5: 1 Tim 3:3 § 13:5: Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * 13:5: Dut 31:6,8; Jos 1:5 † 13:6: Sam 118:6,7 ‡ 13:7: Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16

natimnat wir min itəm tāmiet e nāmegāhən rəhalat, kən motahatətə e Iəramərə tahmen əm elat. §

⁸ Iesu Kristo in tatol əm nulan, nāniəp, ne roiu, kən otəpanətətig nulan, namnun tikə. * ⁹ Sotolən māmə nəgəṭunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip. † Itəmat otuag-pən əm o Ughin, itəm tətəsitə etəmat e nikin agien māmə otol rəhatəmat nətəligən təskasik. ‡ Təsəwirən māmə kitat okotəṭou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən, § māmə in otol kitat kotəskasik, məto-inu in nīpahrienən, nətuakəmən əh, okol tətəsitə e netəm koatol.

¹⁰ Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u, * ilat u, kəsegəhan-inən ilat māmə okotun † nagwənən ‡ kit e olta u rəhatat. §

¹¹ E nolən rəha pris asol agin, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən matos nitan kən muwin əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, kən mos-ipən kəm Ughin o nafəl rəkisən təfagə rəha netəmin. * Məto uarisig, katiləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikin e nimə tapolən min rəhalat, motaan ətip. † ¹² E nolən kitiah əm, Iesu tāmiet rəkis e taon, ‡ kən ikin əh in təməto nahməən e nīpətin, kən mīmīs ikin əh, māmə nitan § titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmin, mol ilat kotətuatip, motasim, māmə ilat rəha Ughin. * ¹³ Tol nulan, pəs kitat kotol māmə inu okotiet ihluə imətat ikin, motol kitiah kitat min əpəh ihluə. † Kən okotəkəike motəṭul matip māmə netəmin okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan. ‡ ¹⁴ E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətat ikin tikə, itəm otətatig lilin. § Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun māmə otəpanuwa. *

¹⁵ Tol nulan, e nasitəən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Ughin nian rafin. † Sakrifais min u rəhatat, inun, okotiləs-ipər nərgi Ughin nian rafin, moatən-iarəp nərgin. ‡ ¹⁶ Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit tikə, § məto-inun in min tahmen e sakrifais * itəm niki Ughin tagien ron. † ¹⁷ Otol nəwia netəm-iasol min e niməfak, ‡ kən motatig ahgin ilat. Ilat u, koatehm wir nāmegāhən rəhatəmat, § məsotamegən, məto-inu ilat kotitun māmə okotəike motən nəmtəṭ lan kəm Ughin māmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nikilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nikilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitə agin-əhən etəmat.

¹⁸ Otəfak otimat, * məto-inu ekotitun əsas māmə rəhatimat nolən in tətətatip əm, † kən ekotolkeike agin māmə nian rafin itimat ioatol nolən

§ 13:7: Hip 6:12 * 13:8: Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9: Efes 4:14 ‡ 13:9: Kol 2:7

§ 13:9: 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10: Hip 8:5 † 13:10: 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ 13:10: Jon

6:48-58 § 13:10: “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta” inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min aupən, ilat kəmotitun nunən noanuəhgin nat megəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Ughin. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunən” Kristo, nīpətin u māmə kəsotəən ron. *

* 13:11: Lev 16:15 † 13:11: Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27

‡ 13:12: Jon 19:17 § 13:12: Rom 3:25 * 13:12: Efes 5:26 † 13:13: Luk 9:23 ‡ 13:13:

Hip 11:26 § 13:14: Hip 12:27 * 13:14: Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † 13:15: 1 Pita 2:5

‡ 13:15: Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § 13:16: Rom 12:13 * 13:16: Fil 4:18 † 13:16:

Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ 13:17: Hip 13:7,24 § 13:17: Aes 62:6; Wək 20:28 * 13:18: 1

Tes 5:25 † 13:18: Wək 23:1

təwir əm. ¹⁹ Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgin, məmə io ekıtun nıtəlig-pa-minən otəmat uəhai əm.

²⁰ İatəfak min otəmat min məmə, Uhgin otasitu etəmat. Uhgin u, in nəukəti nəməlinuən. † Kən in təmol rəhatat İərəməərə İesu təmegəh min e nimisən, § məto-inu nıtan təmaiu o nolən nəniəkisən lilin* in tətətig matəmegəh. † İesu əh, in etəm təwir maprəkis o nehm wırən sipsip min rəhan. † İatəfak məmə Uhgin u, ²¹ in otos-ipinə natımnat wir min rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgin otol wək e nəmegəhən rəhatat kitiaəh kitiaəh, § kən e nasituən rəha İesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwir təwir, kən nikin otagien pik ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwın matuwın namnun tikə. Əwəh.*

²² Piak min ne winik min. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Məto iakətapəh əskasik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən min itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ İakolkeike məmə onəkotıtun məmə piətə u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itımlau min, ekiamnə.

²⁴ İtəmat otən təwir kəm netəm-iasol min rəhatəmat, ne iəfak min u imatəmat ikin. Netəm İtali kəmotən təwir kəm itəmat.

²⁵ Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafin. Əwəh.

† 13:20: Rom 15:33 § 13:20: Wək 2:24 * 13:20: Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † 13:20: Hip 9:20 † 13:20: Jon 10:11 § 13:21: Fil 2:13 * 13:21: Rom 11:36

Jemes

Naoa itəm Jemes təmäte

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jemes

?Pah təmäte naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmäte naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Jemes təmäte naoa u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pisin min rəha Iaihlua min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisig kotal nolan rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwın e ikin pisin pisin min. Məto nian əskasik min koatıləs-pikin əh ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jemes təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətəuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolan rat min kotəuhlin motuwa motəwir. Tətapəs nolan rat min, kən matol nolan wir min.

Jemes tatən təwir kəm ilat

¹ Io Jemes, io slef rəha Uhgin ne Iesu Kristo, Iərəməərə rəhatat. Iatən təwir kəm itəmat noanol min rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig ikin min rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatigən

² Piak min ne winik min. Nian nəratən pisin pisin min koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətəgien pik əm lan. ³ Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotitun məmə nian nəratən min koatıləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgin, kən nian nəkotol win lan, ilat okotal məmə nəkotitun nətul əskasikən məsin min. ⁴ Kən nian onakoatətul əskasik e nəratən min əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolan min ne nətəligən min rafin rəhatəmat okotəuatip motəsənən, kən nakotaskəlim nolan wir min rafin.

⁵ Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgin tolkeike məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgin, kən Uhgin otos-ipən kəm in e nikin agien. Uhgin tətawte-in nitunən əh kəm netəmim rafin e nikin agien, kən məşəhaiən ilat o nat itəm koatəpəh-in. ⁶ Məto nian suah kit in tatəpəh o Uhgin nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsolan kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətən əpnəpən əm, in tahmen e peau-peau min əpəh itəhəi itəm nimətag tatəhig-əhig ilat. ⁷ Okəm-naka nikin tatəht məmə Iərəməərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən. ⁸ Etəmim itəm tatos nətəligən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasikən e nat kit itəm nikin tatəht məmə otol.

⁹ Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nikin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e niganəmti Uhgin. ¹⁰ Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun məmə in nıpahrienən,

māmə Uhgīn otos-iəhau, mato-inu in tahmen e nəgui-nig itəm otəpanikə.
¹¹ Nian mit tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke māmə, kən rəhan nəwīrən təmikə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanikə.

¹² Etənim itəm tatətul əskasik nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətətig e nəwīrən pahrien, mato-inu, nian tīnol win e nəratən min əh, kən Uhgīn otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgīn təməni-iaikis rəkis māmə nəmegəhən lilin u, in rəha netənim itəm kotolkeike in.

¹³ Nian nat kit tatiuw-pən suah kit māmə in otol təfagə rat, okol in təsənən māmə Uhgīn tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat min, mato-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgīn māmə in otol təfagə rat, kən Uhgīn təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etənim. ¹⁴ Məto nətəligən rat atip rəha etənim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in māmə in otətəlig-in. ¹⁵ Nətəligən rat tatəe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tīnuwa minepət, kən tatuwa in nīmīsən.

¹⁶ Piak min ne wīnik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən māmə suah kit oteiuə-in itəmat māmə Uhgīn in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netənim o nolən təfagə rat. ¹⁷ Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatīsī-pən əm o Uhgīn əpəh ilis itəm təmol nəhag-əhagən min rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgīn tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotol māmə nəghanpis koatətu-pən. Uhgīn təsol pisinən. In tətətig tətətig. ¹⁸ Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgīn təmitəpun māmə kitat kəmotuwa nenətin min nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan māmə e natimnat rafin itəm in təmol, kitat pisin əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgīn

¹⁹ Piak min ne wīnik min itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitīəh kitīəh onəkotəkəike motətul matip o nətəligən, məto onəsotəfig-afig pikən o nəghatən, sotolən māmə neməha tatol uəhai əm itəmat, ²⁰ məto-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u təsoe-inən noan itəm tətuatip Uhgīn tolkeike. ²¹ Otərakīn rəkis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfagə rat min itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgīn təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan tītun nosmegəhən itəmat. Kən təwir māmə nakotos-iəhau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wir nəghatən u.

²² Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgīn, məto otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atip əm itəmat. ²³ Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etənim itəm tateranəm wir e klas matəplan narmin, ²⁴ kən nian tineranəm rəkis magim, mətaluin uəhai əm māmə niganəmtin tahro min-nulan. ²⁵ Məto etənim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətuatip agin u tatikis netənim,* kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təməto, məto in tatol, in otətətig e nəwīrən pahrien nian in tatol nəhlan.

1:11: Aes 40:6-8 **1:18:** Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13 * **1:25:** Nəghatən u, "lou itəm tətuatip agin u tatikis netənim," tatəghat-in suatip rəha nahatətən māmə suah kit otuwa mətuatip e niganəmti Uhgīn. Kən okəmə suah kit tatətu-pən suatip əh, Uhgīn tatikis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12

²⁶ Okəmə suah kit nīkin təht məmə in tatətəu-pən wir nolan min rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in tateiua-in atip əm in, kən rəhan nolan min rəha nəfakən in nat əpnəpin əm. ²⁷ Nolan min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Ughin tatəplan məmə in tətutəp wir kən nəratən tikə lan kotal nulan: iəfak kit tatəkəike mətehm wir suakəlh min ne nəutəhlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkəike mətehm wir nəmegəhən rəhan məmə nolan rat min rəha nətueintən otəsolan məmə in otamkimik lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotaprəkis-in netəmim neen

¹ Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iəramərə rəhatat itəm ilis aɡin kən katisiai-in pik. Məto təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərət kəm in. ² Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwin-in napən wir min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in e napən rat min əm. ³ Təsəwirən məmə nakotos-ipən nisialiən kəm etəmim itəm tatuwin-in natimnat wir min, motən-ipən məmə, “Wa, məpələh u ikin təwir ikin.” Məto etəm tatuwin-in napən rat min, nakotən-ipən kəm in məmə, “Ətul-pən əpəh,” o “Əpələh əm e nisip.” ⁴ Nian nəkoatol nolan tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.

⁵ Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-tu. Ughin təmitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo otepət. Kən təmitəpun min ilat məmə okotos nəramərəən rəha Ughin itəm təmən-iəkis məmə rəha netəmim itəm kotalkeike in. ⁶ Məto itəmat nəmotəhm rat ian-rat min. ?Məto netəmim pah min u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh. ⁷ Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu itəm rəhan u itəmat.

⁸ Lou rəha Kig itəm tətətig e Naoa Rəha Ughin tatən məmə, “Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.” In təwir pik otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u. ⁹ Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou. ¹⁰ Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitəh əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, Ughin u itəm tatən məmə, “Sakləh-inən pətan,” in Ughin kitəh əm itəm tatən məmə, “Sohamnuən etəmim.” Kən okəmə nəsotakləh-inən nīpitan, məto nəmotəhamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl Lou.

¹² Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolan min rəha netəmim itəm kotitun məmə Ughin otakil ilat e lou itəm tatikis ilat. ¹³ Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkkitunən netəmim, kən Ughin min otəsəsəkkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat nako-təsəkkitun netəmim, kən Ughin otəsəkkitun itəmat, kən mən-ipinə məmə

onəsotosən nalpinən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm netəmin.

Nahatətəən ne wək wir min

¹⁴ Piak min ne winik min. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətahatətə e Iesu Kristo, məto in təsolən wək wir kit, kən rəhan nahatətəən in təwir o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit. ¹⁵ Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit, rəhan napən tikə, kən nigin nagwənən təsahmenən. ¹⁶ Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, “Atuwin, pəs Ughin otasitu lam, kən onəsəpən, onakagwən wir.” ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wir naka? ¹⁷ E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pisin əm, məto məsolən wək wir kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmimis, nipətin tikə.

¹⁸ Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netəmin neen koatos nahatətəən, kən netəmin neen koatol wək wir min.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, “Okəmə esəhmən rəham wək wir min, kən esitunən okəmə rəham nahatətəən in nipahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wir min rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nipahrienən.” ¹⁹ Inu nəghatən kit itəm nəmən nipahrienən lan məmə, “Ughin kitəh əm.” ! Təwir ron ik! Məto iərmis min, ilat min kotitun məmə nəghatən əh in nipahrienən, kən moatasiəp katəgin pik. ²⁰ !Ik rəhm-kapə tikə! Etəmin itəm tətahatətə, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən in nipətin tikə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nipahrienən.

²¹ Nikim otəht tipitat u Epraham. Ughin təməplan məmə in tətəutip e niganəmtin e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətin u Aisak, muwin mələhəu-pər e olta. ²² Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək min kətioal nat kitəh, kən rəhan nahatətəən təmə-in noan, inu rəhan wək min. ²³ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Ughin təmuwa mol nipahrienən, tatən məmə, “Epraham təmahatətə e Ughin, kən Ughin təmən məmə Epraham in tətəutip e niganəmtin.” Kən katən məmə in ioli Ughin. ²⁴ Kən roiu nəkitun nehman məmə, Ughin tatol suah kit tətəutip e niganəmtin o natimnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pisin əm rəhan.

²⁵ Kən e nolən əh inəh, Ughin təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatip, in təmuwa mətuatip e niganəmti Ughin o wək itəm təmol, kən wək u məmə in təmatehm wir iahləpis anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatip pisin kiatalig mətian. ²⁶ Nipəti etəmin, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən təmimis.

3

Namitəm ne rəhan wək

¹ Piak min ne winik min. Təsəwirən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgətun min rəha niməfak, məto-inu nəkotitun məmə Ughin in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun min, taprəkis-in netəm əpnəpin. ² Nipahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmə suah kit təsəməən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun nehm wirən rəhan min nolən min rafin.

³ Tol məmə nat min u ne. Katatu-pən pit e nohli hos məmə otol nəwia etəmin, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatauhlin nipətin rafin. ⁴ Kən nego, in iahgin, kən nimətag asol tatəhtig, məto stia in nat əkəku kit itəm

nian kapten tatalalin, kən nīpəti nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən ikin. ⁵ E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətīn, mətō titun niuw-pamən nat asol min. Nikitəmat təht-tu, noanəmtahli nigəm əkəku kit titun nuəpən mus nig mətū tepət. ⁶ Kən nīpahrienən, namitəm in tahmen-pən e nigəm. Namitəm in noli nīpəti etəmim itəm nəratən min rafin rəha nətueintən u kotərioah wir lan. Kən nəratən min rəhan koatərakīn nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətahl nigəm e namitəm. Kən namitəm tətahl nigəm rat e suatip min rafin e nəmegəhən rəhatat matərakīn natimnat rafin.

⁷ Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə okotuwa kəpou, inəh nat megəh min, ne mənig min, ne nat kotəkioah min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netəmim kəmotahkul elat kotəpou. ⁸ Mətō etəmim tikə otahkul e namitəm təpou. In nat iarupin tatol wael, mərioah e nəratən ne nakonən rəha nimisən.

⁹ E namitə, kotənwiwi Iəramərə Tata Uhgīn rəhatat, kən e namitə kotən rat netəmim lan itəm Uhgīn təmol ilat kotol məmə in ne. ¹⁰ Nohlitəm kitəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak min ne winik min. Pəs okəsolən min-nəhlan. ¹¹ Nəhau wir ne nəhau arīp, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau kitəh. ¹² Piak min ne winik min. ?Nig u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmti nəhau arīp təsos-ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwir itəm tətisi-pən o Uhgīn

¹³ ?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nīkin təht məmə in tenatig wir kən mītun nat naka itəm Uhgīn tolkeike? Təwir. Kən pəs in otol wək wir min e nolən itəm tətisi-pən e nenatigən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatip rəhan otəgətun nenatigən ne nītunən rəhan. ¹⁴ Mətō okəmə nikitəmat təht məmə nakotenatig, mətō nikitəmat tərīoah e netetən, kən nakoatətəlig-in atip əm itəmat o niləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiua-in atip əm itəmat. Sotəghat ausit pīkən o nenatigən eiueiua rəhatəmat, mətō-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig. ¹⁵ Nenatigən tol min-nəhlan tətisi-pənən e nego e neai, mətō rəha nətueintən əm u, ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan. ¹⁶ Tol nəhlan mətō-inu nian netəmim koatetə motolkeike məmə koatosipər atip ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atip nətəligən moatol nəratən, kən nolən tərət rafin kotet-arəp.

¹⁷ Mətō etəm itəm tatos nenatigən itəm tətisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatip wir, kən in tolkeike pīk nəməlinuən, kən in etəm mətig, in tətisi-ai-in nətəligən rəha netəmim pisin pisin min, kən in tərīoah e nasəkitunən, kən matoe-in noan tepət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin. ¹⁸ Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nīkuti nat e nasumən, kən tatəwīə matoe-in noan. Okəm kotol natimnat min əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatipən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkīr o nətueintən, o Uhgīn

¹ ?Naka u nækəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwir e nīpətiṭəmat, kən nətəligən min əh rəha nətoən təwir, ilat koatol fait e nikitəmat kitiah kitiah məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat. ² Nikitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, məto nəsotosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, məto nəsotosən. Kən məta onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsotosən natimnat məto-inu nəsotətapəh-inən o Uhgin. ³ Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu nəmotətapəh-in e nətəligən itəm tərət məmə otol itəmat atip əm nakotəto təwir lan.

⁴ Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsisiai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətu-pən əpnəpin əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotəpəs Uhgin kən moatətu-pən natimnat rəha nətueintən. Nəkotitun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pik natimnat rəha nətueintən, in tatəṭəhau Uhgin. Kən etəmim kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tikimīr rəha Uhgin. ⁵ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin sənəmə nəghatən əpnəpin əm. Tatən məmə, “Uhgin tolkeike pik məmə nikitat itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwin əm ron.” ⁶ Məto Uhgin tətawte-in rəhan nəwīrən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Uhgin tətəhtosig-in netəm kotausit, məto tətawte-in rəhan nəwīrən kəm netəmim koatos-iəhau rəhalat nətəligən.”

⁷ Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatig ahgin nelmi Uhgin. Otəṭul əskasik nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən in otaiu muwin isəu otəmat. ⁸ Otuwin iuəhkir o Uhgin, kən in otuwa iuəhkir otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmitəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nikitəmat tətəuatip. ⁹ Təwir məmə nikitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nəlahən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nəgienən otuwa nikin əpou. ¹⁰ Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwin kəm Iərəməra, kən in otiləp-īpər itəmat.

¹¹ Piak min ne winik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit, * kən suah əh, in tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnəpin əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkasotətu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatig ahginən lou. ¹² Uhgin əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mītun nərəkīnən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgin min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

4:1: Rom 7:23 **4:4:** Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12

4:8: Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6 * **4:11:** Nəghatən u rəha James nīpətin təsənən məmə kitat okəsotəgəṭunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tēpət e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə kitat kotəkəike motəgəṭun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətətig ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** “Lou” e ves u tatəghat-in ‘lou rəha nolkeikeən.’ Əplan-tu Jem 2:8 **4:12:** Rom 2:1; 14:4

¹³ Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, “Roiu o olawig, kotuwīn e taon u o taon əh, motatig e nup kit, motol bisnes ikin, kən moatargətain mənī.” ¹⁴ ?Nakotahro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nakotahmen e nəhaniəm itəm tətətig noan məsin əm kən matig mikə min. ¹⁵ Məto nəghatən itəm tətətip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, “Okəmə in nəwīa ləramərə pahrien, kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min əh.” ¹⁶ Məto roiū, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.

¹⁷ Tol nəhlan, etənim itəm titun nat kit itəm tətətip məmə otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tepət

¹ Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotəto tərət motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat. ² Rəhatəmat nautə tinəmnəmit rəkis, kən win min kinoaton rəhatəmat napən. ³ Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus nipətitəmat tahmen e nigəm. Nian rəha namnun nian tatuwa iuəhkir, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə min. ⁴ !Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəulək e rəhatəmat nasumən min, məto nəmotakləh-in mənī məsin rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min. ləramərə Əsanən Pik Agin, tinatəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat. ⁵ E nətueintən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig əm, nəmotol nikitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat. ⁶ Nəmotiūw-iarəp netənim itəm kotətip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iahau itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

⁷ Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəsağin məmə ləramərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tətəht nolən rəha suah kit rəha nasumən. Tətəsağin nian ətuatip rəha nətəən nīmai, kən matəsağin nian rəha nəfəən, kən mos rəhan nətəligən təfəməh nian matəsağin mətoarus-pən tinimətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike. ⁸ E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən ləramərə otitəlig-pa min.

⁹ Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgin otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa moll!

¹⁰ Piak min ne winik min. Nikitəmat tətəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən min e nərgi ləramərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgəhun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən

tatuwa. ¹¹ Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətul-iəkiş e nian nəratən tatuwa, ilat koatətig e nəwiran pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkiş min, kən motitun nalpəkauən wir rəha İləməmə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nəratən, İləməmə təmol təwir agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki İləməmə təmə mərioah e nasəkitunən kitat, kən nikin titəhmə otat.

¹² Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil. Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən əm nıpahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, “Əwəh,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nıpahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, “Kəp,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nıpahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgın otələhəu-pən nəghatən rəha nalpınən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

¹³ Okəmə itəmat kit tətətig e nəratən, təwir məmə otəghat kəm Uhgın e nəfakən. Okəmə itəmat kit nikin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwıwıən. ¹⁴ Okəmə suah kit tatımış, təwir məmə otaun-in elta min rəha nıməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi İləməmə. ¹⁵ Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgın otol-wir suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatıp məmə İləməmə otol məmə etəm tatımış otəto təwir min. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nımışən, kən Uhgın otafəl rəhan təfagə rat. ¹⁶ Tol nəhlan, təwir məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min kəm itəmat min, kən motəfak otəmat min pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətətip, rəhan nəfakən in təsanən, kən tatə-in noan. ¹⁷ Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kışıl ne məwig sikis. ¹⁸ Kən təməfak min, kən Uhgın təməhl-ipa nuhuən tuwa min, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig min elat.

Iuw-pa min netəmim kəmotuwın isəu e rəhalat nahatətən

¹⁹ Piak min ne winik min. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatıp rəha nıpahrienən, kən okəmə suah kit min tatiuw-pa min, ²⁰ təwir məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa min e suatıp rəha nıpahrienən, in otəsmegəh suah u o nımışən, kən otol suatıp məmə Uhgın otafəl rəkış təfagə rat min tepət rəha suah əh.

1 Pita

Naóa itəm Pita təmaupən mətə

Nəghatən əkuəkír rəha naóa u 1 Pita

?Pah təmətə naóa u? Pita təmətə naóa u.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə naóa u tatuwin kəm netəmin rəha Uhgin itəm kotatig ikin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetasia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgi nəptən min əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərgin u Nero, təməəkən pik niməfak. Təməh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təmətə naóa u o naka? Pita tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətən kən moatol nat kit itəm təwir, nat əpnəpin nəratən tatuwa.

Pita təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat netəm rəha Uhgin itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgin təmitəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u. ² Tata Uhgin təmitəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agin, təmol rəhan nalpəkəuən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmin Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.*

Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwiran ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgin o nalpəkəuən rəhan

³ !Pəs kotənwiwi Uhgin itəm in Uhgin ne Tata rəha Iəməmə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh min e rəhan nimisən. ⁴ Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgin təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmitən, kən okol təsamkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən. ⁵ E nahatətən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgin tatətulosig-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgin otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.

⁶ Nəkitəmat tətagien o nat u, nat əpnəpin okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkír əm. ⁷ Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotəhatətə pahrien. Iəen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətafəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətən mətafəl rəkis in rat min lan. Iəen u kol, in nat təwir, məto otəpanikə min nian kit. Məto rəhatəmat nahatətən, in nat

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, Uhgin “təmərautin nita Iesu etat” u nipətin məmə tətaikuas etəmat o nolən rat min. Afın min e nəghatən min u “tətorautin nitan” ne “nitan taikuas e netəmin”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10

təwir taprəkis-in iaen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgin otənwiiw itəmat, miləs-ipər nərgitəmat, mos-ipən nisiaiien asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan. ⁸ Nat əpnəpən nəməsotəpən papən Iesu Kristo, məto nakotətolkeike. Kən nat əpnəpən nəsotəhmən u-roiu, məto nakotəhatətə lan. Kən nikitəmat təmər mərioah e nagienən itəm in təwir agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwiran rəha nagienən əh. ⁹ Nikitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotəhatətə lan, inu məmə Uhgin otəsmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

¹⁰ Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən netənim lan, in nat kit itəm ien min əupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmin min, kən tol nəhlan kəmotəfin kategəs-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwiran u itəm otuwa kəm itəmat. ¹¹ Narmin rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən əupən ikin matən-iarəp nəhməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisig lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip. ¹² Uhgin təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatig lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netənim kinotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tətisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat min kətolkeike məmə okotəpən kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətəuətəp

¹³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgəhun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwiran itəm Uhgin otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min. ¹⁴ Otol nəwia Uhgin təhmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Əupən ikin, itəmat nəməsotitunən niphərienən rəha Uhgin, kən nəmoatol nolən rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəseghən-inən nətəligən min əh okotiuw rəkis min itəmat. ¹⁵ Uhgin u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol. ¹⁶ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naəa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu lo ekasim mətuatip.”

¹⁷ Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgin u təhmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgin tətakil nolən min rəha netənim, in tatol əm e nolən itəm təhmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in Uhgin e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir təhmen məmə itəmat iapispis min əm e nətueintən u. ¹⁸ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgin təmətou rəkis itəmat lan. Otətagig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat əupən itəm niphətin tikə u təmisi-pən o tipitəmat min. Məto Uhgin təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgin təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, təhmen e silfa ne iaen u kol tatipit-əpəp, ¹⁹ məto in təməs-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike təwir pik agin.

1:7: Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **1:10:** Mat 13:16-17

1:11: Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27 **1:14:** Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45;

19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23

Kristo in tahmen e nati sipsip wir itam nimisan o naratən tikə agin lan.[†]
²⁰ Aupən aupən agin, nian Uhgin təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuahkir o namnun nian, Uhgin təmol əp in, məmə otuwa masitu etəmat. ²¹ O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgin, itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nimisan, kən mīləs-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisaiian kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgin, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.

²² Nəmotaiquas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwīwi min rəkis məto-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nīpahrienən. Kən o natimnat min u, nakotos nolkeikən pahrien tatuwin otəmat min neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat min e nīkin pahrien. ²³ Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis min, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisi-pənən o netənim itəm ilat rafin okəpanotimis. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətətig namnun tikə məto-inu təmisi-pən e nəghatən kit itəm tatəmegəh mətətig namnun tikə, inu nəghatən rəha Uhgin. ²⁴ Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“Netənim rafin kotahmen e ma kiras,
 kən nəwīrən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nig əpəh e nīkinat.

Ma kiras əh tətəuke, kən nəguin min koatīsas,

²⁵ məto nəghatən rəha Iəməmə tətətig lilin namnun tikə.”

Kən inu nəghatən rəha namnusən təwīr itəm netənim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2

¹ Məto-inu o nəghatən min əh, otəra kin nolən min u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha nətəhauən netənim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netənim. ²⁻³ Itəmat nəmotitun rəkis məmə Iəməmə təmol təwīr kəm itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwin noa nig itəm tətəhen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nisualkələh mətmətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike kolkeike pik nəgwənən ne nənimən itəm tətətip məwīr məmə nakotagwən nikitəmat lan. Kən natimnat min əh okotol nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgin təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgin

⁴ Uhgin tolkeike məmə otīləkin rəhan kit nimə e kitat netənim, kən təmitəpun Kəpiel kit itəm netənim kəmotapəs, məto in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgin otətəuon nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatip rəha nahatətəən, ⁵ itəmat min, nəkotahmen e kəpiel megəh min itəm Narmīn Rəha Uhgin tatos itəmat matīləkin Nimə lan Rəha Uhgin. Kən itəmat pris asim min, itəm nakoatos-ipən sakrifais min kəm Uhgin itəm nīkin tətəgien ron məto-inu o natimnat itəm Iesu Kristo təmol.

⁶ Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgin tatən mihin məmə,

“Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,”^{*}

[†] **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netənim kəmotol sakrifais kəm Uhgin o təfagə rat min e nati sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afīn e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10 **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol

Əpən 1:6 ^{*} **2:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saeon,” nərgin kit min rəha Jerusalem.

inu kəpiel keike pik agin itəm io emitəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsaulisən.”

⁷ Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netəmim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Ughin itəm tatən məmə,
“Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
məto Ughin təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”

⁸ kən Naoa Rəha Ughin tatən məmə,
“Kəpiel u tatol netəmim koatiləs pikən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”
Ilat koatiləs pikən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu nalpəkauən itəm Ughin təmol olat.

⁹ Məto Ughin tinəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan min, kən itəmat pris min rəha Kig, kən itəmat netəm asim min itəm Ughin tatərəməmə etəmat, kən itəmat noanol min kit rəha Ughin. In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotitun nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatiləs-ipər in o rəhan nəwirən ne natimnat itəm in təmol. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e napinəpən məmə nakotuwin e nəhag-əhagən wir rəhan. ¹⁰ Aupən ikin, itəmat netəm əpnəpin min əm, məto roiū, itəmat noanol min rəha Ughin. Aupən ikin, nəməsotitunən nasəkitunən rəha Ughin, məto roiū, nəkotitun nasəkitunən rəha Ughin.

¹¹ Iolik min itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike matəht məmə nətueintən u sənəmə imətət ətuatip ikin. Kitat kotahmen e iapispis min ne iaihlua min ikin-u. Tol nəhlan, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat min itəm nətəligən rəhatəmat tolkeike. Nətəligən min əh, ilat tikimir min rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat. ¹² Nian rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tikə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatip wir agin məmə nat əpnəpin ilat okotətupinə nəghatən rat etəmat, məto okotəplan nolən wir min rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən nisaiiən kəm Ughin e nian in otuwa min makil netəmim lan.

Nisaiiən netəm-iasol

¹³ Kitat netəmim rəha Iəməmə, kən kotolkeike məmə okotisiai-in nərgin. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol min rafin itəm netəmim koatiləs-ipər ilat məmə okotərəməmə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agin, ¹⁴ o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. Ilat okotuwin motələhəu nalpinən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwir. ¹⁵ Nəkoatol nəhlan məto-inu Ughin tolkeike məmə rəhatəmat nolən wir min okotən-iahau nəghatən alməl min rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə. ¹⁶ Itəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu Ughin təmikis rəkis itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən məmə, “Ughin təmikis rəkis io, kən tol nəhlan, ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat əpnəpin in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef min rəha Ughin, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətəuatip. ¹⁷ Otos-ipən nisaiiən itəm tətəuatip kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak min, inu

netəmim min rəha Uhgín, kən onəkotəgin motisiai-in Uhgín, kən otisiai-in kig.

¹⁸ Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol min, kən motos-ipən nisaiiən kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafín, netəm koatol timətig kən motəwir kəm itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat. ¹⁹ Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, mətə rəhatəmat netəm-iasol min koatol tərət kəm itəmat kən nakoatəto tərət lan. Niki Uhgín otagien otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat mətə-inu nakotasipən əm o Uhgín. ²⁰ Mətə kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motagim. Nalpinən u, in rəhatəmat atip əm. Mətə, Uhgín nikin tətagien otəmat okəmə nakoatos nahməən mətə-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motagim. ²¹ Uhgín təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən mətə-inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən mægətun nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətu-pən əm nəme nelkin. ²² Naə Rəha Uhgín tatən məmə, “In təməsolən təfagə rat kit, kən in təməsənən nəghatən eiueiua min nian kit ne.”

²³ Nian netəmim kəmotəghat rat lan, mətə in təməsəhaiən ilat. Nian in təməto nahməən e nipətin, mətə in təməsənən məmə in otalpin nitai nəratən. Mətə in təmələhəu-pən natimnat rafín e nelmi Uhgín itəm nian rafín rəhan nakilən in tətəuatip əm. ²⁴ Nian Iesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nalpinən rəha təfagə rat min rafín rəhatat e nipətin. In təmimis məmə təfagə rat min okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha niməgəm e nipətin. ²⁵ Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəluə. Mətə roiū, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

¹ Kən e nolən kitəh əm rəha nisaiiən Iəməmə, itəmat nipitan nəkotəkəike kol nəwia iəguhl min rəhatəmat mətə-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgín, kən rəhatəmat nolən wir min əm okotiūw-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgín. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat. ² Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətəuatip wir, kən koatəplan nisaiiən e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiiw-pa ilat kotuwa o Uhgín. ³ Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nipətitəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,* o nuwinən e napən wir min. ⁴ Mətə otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikəən, inu nolən əpou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin. Ilat nolən keike e niganəmti Uhgín. ⁵ Inu nolən rəha nipitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgín. Ilat kəmotol nəwia iəguhl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nikilat, ⁶ tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham,

2:17: Rom 12:10 **2:18:** Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17 **2:21:** Mat 16:24; Jon 13:15

2:22: Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9 **2:24:** Aes 53:5-6;

Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 **3:1:** Efes 5:22 * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat kətəlis nelmitəm lan. **3:3:** 1 Tim 2:9

kən mətəun-in mēmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən min itəm kotətuatip, kən məsotəginən.

⁷ Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisialien İəramərə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wırən rəhatəmat nıpitauihl min e nəmegəhən rəhatəmat mətə-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisiai-in ilat e rəhatəmat nolən min mətə-inu ilat min okotos min nat wır u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan mēmə nat kit otəsəhtosig-inən rəhatəmat nəfakən.

İəfak min rafin

⁸ Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos nətəligən kitiah, otəsəkitun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat tımətig otəmat min, otos-iahau rəhatəmat nətəligən. ⁹ Okəmə netəmim koatol tərət kəm itəmat, mətə nəkəsotalpınən nıtai nəratən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, mətə nəkəsotalpınən. Mətə otəfak motən-ipən kəm Ughin mēmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan mətə-inu Ughin təmaun-in itəmat mēmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwırən rəhan. ¹⁰ Naəa Rəha Ughin tatən mēmə,

“Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwir,
kən molkeike mēmə otatəto təwir e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat min,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.

¹¹ In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min,
kən mol əm natimnat min itəm kotəwir.

In otəkəike malkut pik mēmə otatig ilat netəmim rafin e nəməlinuən.

¹² In otəkəike mol nəhlan mətə-inu İəramərə tatehm wır netəmim itəm kotətuatip,

kən matətəlig-in wır rəhalat nəfakən,
mətə tatol tikimir ilat netəm koatol təfagə rat.”

¹³ ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir, pah otol nəratən kəm itəmat? ¹⁴ Mətə okəmə nıpahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatip rəhatəmat, kən nakoatətig e nəwırən pahrien. Sotəginən nəratən itəm netəmim kotitun nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat təsəht pikən. ¹⁵ Mətə e nikitəmat, otisiai-in Kristo mēmə in İəramərə. Otətul matip e nian rafin o nuhalpınən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat mēmə tahro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İesu. Mətə otəghat mətig kəm ilat e nisialien. ¹⁶ Kən nian rafin nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat mēmə rəhatəmat nolən in tətətuatip əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wır min rəhatəmat mətə-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min rəhalat.

¹⁷ Okəmə in nalpəkəuən rəha Ughin mēmə nakoatos nahməən o nolən wır min rəhatəmat, nat u in nat təwir taprəkis-in mēmə nakoatos nahməən o nolən rat min rəhatəmat. ¹⁸ Tol nəhlan mətə-inu, Kristo təmimis o təfagə rat min, təmimis nian kitiah əm tinahmen, okol təsimis minən nian kit. In etəm tətətuatip agin, mətə təmimis o netəm kəsotətuatipən mēmə otos itəmat muwin kəm Ughin. Kəmotəhamnu in kən nıpətin timis, mətə Ughin təmol mēmə in təmegəh min e nimisən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai. ¹⁹ Kən e nəmegəhən əh, təmuwin mən-iarəp nəghatən rəha Ughin kəm narmi netəm kəmotimtis itəm kotatig e kalapus, ²⁰ ilat u kəmoatəht nəwia Ughin aupən aupən agin nian

Uhgin tãmatos rãhan nãtãligãn ãfãmãh matãsahgin ilat e nian suah u Noah tãmatilãkin nego. Netãmim eit ãm, itãm kãmotatig e nego, Uhgin tãmosmegãh ilat e nian kãmotaiu motuwĩn motiet-pãn e nãhau asol. ²¹ Kãn nãhau ãh, in narmi nolan baptais itãm tãtosmegãh itãmat min roiu. Nolan baptais u, nipãtin sãnãmã tãtãfãl rãkis nãmĩt e nipãti etãmim, mato in tahmen mãmã nakotãtapãh o Uhgin mãmã in otos-ipa kãm itãmat nitunãn mãmã rãhatat tãfagã rat min kãmotikã. Kãn nãsanãnãn asol itãm Uhgin tãmol Iesu Kristo tãmegãh min e nimisãn lan, in nãsanãnãn itãm tãtosmegãh itãmat e nolan baptais. ²² Kãn Iesu Kristo tinuwĩn rãkis ãpãh e nego e neai, kãn mãtatig e nikali Uhgin matip, ikin rãha nisialian, ne nãsanãnãn, ne nepãtãn. Kãn Uhgin tãmol mãmã nagelo min, ne natimnat rafin itãm koatos nepãtãn ne nãsanãnãn, ilat rafin kotatig ahgin nãrãmãrãen rãha Iesu.

4

Suatip rãha nolan nãwia Uhgin

¹ O natimnat min ãh, itãmat min onãkotãkãike motos nãtãligãn rãha Kristo kãn moatãtul matip o nãtãen nãhmãn e nipãtitãmat, mato-inu in tãmãto nãhmãn asol e nipãtin. Nãkoatol nãhlan mato-inu okãmã itãmat ninotãto tãrat e nipãtitãmat, nat ãpnãpin nãkoatol nolan tãwir min, kãn tatãgãtun mãmã ninotãpãs nolan rãha tãfagã rat. ² Tol nãhlan, nian itãmat nãkotatig e nãtũeintãn u, nãsotãtãu-pãnãn suatip rãha nolan natimnat rat min itãm tãtatig e rãhatãmat nãtãligãn, mato onãkotãtãu-pãn suatip rãha nolan nãwia Uhgin. ³ Nãmotãrãkin rãkis nian tẽpãt o nãtãu-pãnãn nolan min rãha netãm min u kãsotãnãn nipãhrienãn e Uhgin. Aupãn, itãmat nãmoatit ãpnãpin nipitan; kãn nãtãligãn rãhatãmat tãmatuwĩn o natimnat rat min; kãn nãmoatãpis; kãn nãmoatol lafet rãha nitãpãn nipitan; kãn nãmotãnĩm alikol kãpis motãlmãl; kãn nãmoatãfak kãm narmi nat min itãm in nolan tãrat agin. ⁴ Netãm ãh itãm kãsotãnãn nipãhrienãn e Uhgin, nãrmĩlat tãmiwig mato-inu itãmat nãmotãpãs nãtãu-pãnãn ilat motuwĩn kãmĩm e naruah rãha tãfagã rat rãhalat, kãn ilat koatãn rat pik itãmat ron.

⁵ Mato ilat okotãkãike motãn-iarãp natimnat min rafin e nãmegãhãn rãhalat kãm Uhgin itãm in tatãtul matip mãmã otãkil muãh mãlãhãu nãghatãn rãha nãlpĩnãn rãha netãm kãmotĩmis, ne netãm koatãmegãh. ⁶ Tol nãhlan, netãm min u itãm kãmotĩmis rãkis, ilat kãmotãto namnusãn tãwir* mãmã nat ãpnãpin kãmos nãlpĩnãn e nipãtilat motĩmis, mato Uhgin titun nolan ilat okotãmegãh min e narmin, tahmen lan.

⁷ Kitat koatuwa iũãhkir e nian rãha namnun natimnat rafin. Tol nãhlan, otol rãhatãmat nãtãligãn tãtaiir o nitun wirãn natimnat, kãn motehm wir rãhatãmat nãtãligãn mãmã nãkotĩtun nãghatãn kãm Uhgin e nãfakãn itãm tãsanãn. ⁸ Kãn nat keike in ilis taprãkis-in natimnat rafin mãmã, nakotolkeike itãmat min e nikitãmat rafin mato-inu, e nian nãkotol nãhlan, kãn nian rafin, nãkoatãtul matip o nãluinãn nolan rat min rãhatãmat. ⁹ Kãn nãkotãkãike motit itãmat min motuwĩn e latuãnu min rãhatãmat mãmã nakotãgwãn itãmat min, kãn motãgãtun ikin netãmim okotãpil ikin. Kãn ãsotãnãn nikalin mãmã nikitãmat tãsãgienãn ron.

3:20: Jen 6—7 **4:1:** Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3 **4:5:** Wãk 10:42 * **4:6:** Kãm-naka nãghatãn u, “Netãm min u itãm kãmotĩmis rãkis,” tatãghat-in netãmim itãm kãmotãhatã e Kristo, kãn uarisig lan kãmotĩmis. O kãm-naka tatãghat-in netãmim itãm kãmotĩmis e nian rãha suah u Noah (ãplan-tu 3:19). **4:7:** Rom 13:11-12 **4:8:** 1 Pita 1:22

¹⁰Uhgin tamos-ipinā nāsanānān pisin pisin min kām itāmat kitiah kitiah. Tawir māmā nākotol wāk e nāsanānān min āh moatasitu etāmat min. Kān otol wāk āh e nolān rāha iolwāk min itām koatol wāk atuātip rāha Uhgin nian rafin. Onākotoor nāwirān rāhan e suātip pisin pisin min itām in tatos-ipinā. ¹¹Okāmā Uhgin tamos-ipān kām suah kit nāsanānān rāha nān-iarāpān, kān tawir māmā in otān-iarāp tahmen ām māmā rāhan nāghatān in rāha Uhgin. Okāmā Uhgin tamos-ipān kām suah kit nāsanānān rāha nasituān, kān tawir māmā in otasitu e netāmim e nāsanānān itām Uhgin tamos-ipān māmā, e natimnat rafin, netāmim okotānwiwi Uhgin o nat itām Iesu Kristo tāmōl. Pās kitat koatān-iarāp rāhan nāwirān ne nāsanānān tatuwīn matuwīn namnun tikā. Ōwāh.

Iāfak min okotos nahmāēn e nipātilat

¹²Io min neen itām iakolkeike pik itāmat, ekītun māmā roiu nāratān āskasik tatilās pikān itāmat tahmen e nīgām, kān nakoatāto nahmāēn asol lan. Māto tāsawirān māmā narmitāmat otīwig pik o nāratān min āh. Nāratān min āh koātuwā o netāmim tepāt, sēnāmā itāmat ām. ¹³Māto tawir māmā nikitāmat otātagien ām māto-inu nakoatāto nahmāēn tahmen-pān ām e Kristo. Kān okāmā nakoatol nāhlan, kān nikitāmat otāgien pik agin nian in otol āp rāhan nāhag-āhagān asol rāha nāwirān ne nāsanānān rāhan. ¹⁴Okāmā netāmim koatān rat itāmat o nārgi Kristo, kān onākotatig e nāwirān pahrien, māto-inu Narmin Rāha Uhgin itām tāsānān māhag-āhag mātātig otāmat. ¹⁵Tārat māmā itāmat kit otol nolān rāha nohamnuān itām, o naklāhān, o nātgāhlān lou, o tāfagā rat ākaku kit tahmen e nāghat tipikān. Okāmā in tatos nalpinān matāto nahmāēn ron, kān tātūatip ām. ¹⁶Māto okāmā itāmat nakoatos nahmāēn māto-inu itāmat Kristin min, sotaulisān ron, māto nākotākāike motānwiwi Uhgin māmā nakoatos nārgin u Kristin. ¹⁷Tol nāhlan māto-inu nian rāha nakilān netāmim rāha Uhgin tinātuoun. !Kān okāmā nakilān āh tinātuoun e netāmim rāha Uhgin, kān awe o netām min u itām koatāht namnusān tawir rāha Uhgin! ¹⁸Naōa Rāha Uhgin tatān māmā, “Okāmā in tiākis o netām kotātuatip māmā Uhgin otosmegāh ilat, ?Kān tahro o netām kotāroru Uhgin moatol tāfagā rat?”

¹⁹Kān tol nāhlan, netāmim itām koatāto nahmāēn māto-inu in nātēligān rāha Uhgin, tawir māmā ilat okotālāhau-pān nāmegāhān rāhalat e nelmi Uhgin itām tāmōl neai ne nīmāptān ne natimnat rafin, kān nian rafin in tatol rāhan nāghatān. Kān tawir māmā ilat okotākāike katātāu-pān min ām suātip rāha nolān tawir.

5

Nāghatān tatuwīn kām elta min ne netām aluā

¹Kān roiu, iakolkeike māmā ekāghat māsīn kām itāmat elta min rāha nīmāfak. Io elta kit ekahmen etāmat, kān io atip emāplan nahmāēn rāha Kristo, kān Uhgin otos-ipa kām kitat rāhan māsīn nāhag-āhagān asol rāha nepātān ne nāsanānān rāhan, itām in otol āp. ²Inu rāhak nāghatān kām itāmat māmā, otol wāk rāha nehm wīrān netāmim rāha Uhgin itām koatātig e nelmitāmat, tahmen e etām rāha sipsip itām tatehm wīr rāhan sipsip min. Kān otol e nīkin agien māto-inu nakotolkeike māmā onākotol. Inu nātēligān itām Uhgin tolkeike. Māto tāsawirān māmā nākotol

e nikitamat täsagienän mämə näkotol. Kən sotolən mato-inu nikitamat təht mämə onəkotos pik mənī lan. Məto otol əm mato-inu nikitamat tətəgien mämə onəkotasitu. ³ Kən təsəwirən mämə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol təkaskik kəm rəhan iolwək min, məto itəmat onəkotol nolən itəm in tətətip məwir mämə iəfak min kotitun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat. ⁴ Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip min otiet-arəpa min, kən e nian əh, in otos-ipinə nətouən wir rəha nisaiiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwirən təkikəən.

⁵ Kən e nolən kitiah əm, itəmat netəm aluə, otisiai-in motol nəwia elta min rəha niməfak. Kən itəmat rafin agin onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəligən teiuaiu moatisiai-in itəmat min rafin. Otol nəhlan mato-inu Naoa Rəha Ughin tatən mämə,

“Ughin täsagienən mətəhtosig-in netəm kotausit, məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəm koatos-iəhau atip ilat.”

⁶ Kən tol nəhlan, otos-iəhau atip itəmat motatig ahgin nelmi Ughin əsanən, mämə in otisə-ipər itəmat e nian ətuatip rəhan. ⁷ Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm min ka kələhəu-pən kəm Ughin mato-inu, in tolkeike itəmat matehm wir itəmat.

⁸ Otaiir moatehm wir mato-inu, rəhatəmat tikiwir Setan in tahmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətəgət mətəgəs-in suah kit mämə otun. ⁹ Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəm, mato-inu itəmat iəfak min neen əpəh ikin min rafin e nətueintən, koatuwin əm e nahməən kitiah əm.

¹⁰ Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian əkuəkir əm, kən Ughin otol nakotəto təwir min e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwirən min rafin tətisi-pən əm o Ughin, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo mämə nakotuwin e nəhag-əhagən asol rəha nəwirən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətətip lili. ¹¹ Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəməərən rəhan, tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹² Saelas* itimlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm mämə in piak etəm təwir, kən rəhak nīpahrienən tətətip lan. Iatəte naoa əkuəkir u kəm itəmat mämə ekiləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən iatən-iarəp mämə natimnat itəm eməte rəkis, koatəghat-in nəwirən pahrien rəha Ughin. Otətul əskasik lan. ¹³ Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom koatən təwir kəm itəmat.† Ughin təmitəpun itəmat min ilat. Kən nətik u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat. ¹⁴ Otən təwir kəm itəmat min tahmen mämə itəmat kitiah əm e Kristo.

Pəs Ughin otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmin rəha Kristo.

5:2: Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:** Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes

5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgin u mämə, “Silfanus” itəm in nərgin əkuəkir u “Saelas.” **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30

† **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən mämə, “Pətan itəm tətətip Papilon,” məto nīpətin mämə “niməfak əpəh Rom.” E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətan ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətətip lan, kən netəmin ikin koatol tikiwir kəm netəmin min rəha Ughin. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tətərəməre e latuənu min rafin matətəhau netəm koatəfak kəm Ughin. **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita

Naoo itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoo u 2 Pita

?Pah təməte naoo u? Pita təməte naoo u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita titun məmə otəsuwəhən timis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoo u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgəṭun netəmim rəha niməfak məmə iəgəṭun eiua min okotuwa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matəṭul əskasik matəṭəu-pən əm nəgəṭunən itəm tətəuṭip. Kən molkeike məmə nahatəṭən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nitunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

*Pita təmən təwir kəm ilat
(Jut 4-13)*

¹ Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat itəm nəmotos nahatəṭən itəm in təwir tahmen e rəhatimat. Nəmotos nahatəṭən əh e nolən əṭuatip rəha rəhatat Ughin ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

² Pəs Ughin otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən taprəkis agin kəm itəmat məto-inu nəkotitun Ughin, ne Iesu rəhatat Iəramərə.

Ughin təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

³ E nəsanənən rəha Ughin, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotəṭuatip kən Ughin tolkeike. Tatos-ipa e nitunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwirən. ⁴ Kən e nəsanənən ne nəwirən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwir pik. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitiah e nolən rəha Ughin, kən motagim rəkis e nəratən rəha nəṭueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

⁵ Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmə nolən rəhatəmat otuwa təwir agin. Rəhatəmat nahatəṭən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwir kəm netəmim, kən otos nitunən, ⁶ otehm wir rəhatəmat nəṭeligən ne rəhatəmat nolən min; kən otəṭul əskasik e Ughin nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Ughin kən motol nəwian, ⁷ kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin. ⁸ Təwir məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat Iəramərə Iesu Kristo otəe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat. ⁹ Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis, kən in təmaluin məmə Ughin təmafəl rəkis nolən rat min rəhan aupən.

¹⁰ Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgəṭun məmə nipahrienən, Ughin təmitəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəməən nian kit, ¹¹ kən

Uhgin nikin otagien māmā oterāh e toa otāmat māmā nākotitun nuwīnān ikin itām Iesu Kristo, rāhatat Iārāmārā ne Iosmegāh, in otārāmārā liliin ikin.

¹² Tol nāhlan, nian rafin ekākaike matān-ipinā natimnat min u kām itāmat māmā nikitāmat otāht min, nat āpnāpin nākotitun ilat, kām motātul tiākis e nipahrienān itām nāmotos rākis. ¹³ E nian iakatāmegāh e nātueintān u, nikik tāht māmā tātutātip māmā ekān-iarāp min natimnat min āh māmā nikitāmat otāht min, ¹⁴ mātō-inu ekitun māmā otāsūwāhān ekimis, tahmen māmā rāhatat Iārāmārā Iesu Kristo tāmōl āp ātuatip kām io. ¹⁵ Kān ekākaike malkut pik roiu māmā onāsotaluinān natimnat min u nian oekimis rākis.

¹⁶ Nian emotān-iarāp kām itāmat māmā Iesu Kristo otuwa min e nāsānānān, emāsānān namsu min itām suah kit tāmōl e rāhan ām nātēligān, mātō itimāhal emāhalāplan ātuatip e niganāmtitimāhal māmā rāhan nāsānānān ne nāhag-āhagān in ilis agin. ¹⁷⁻¹⁸ Itimat min Iesu āpāh ilis e nitot rāha Uhgin nian Uhgin Tata tāmōs-ipān nisaiiān kām in, kām mōl in nāhag-āhagān tāsīā miet e nipētān, kām tāmātō nāwīa Uhgin u Nāhag-āhagān Asol tāmān kām in māmā, “Inu nātik itām iakolkeike, nikik tagien pik ron.” Itimāhal atip emāhalātō nāwīan āh tāmisi-pān e nego e neai.

¹⁹ Natimnat min āh tāmōl itimat ekotitun wīr māmā nāghatān rāha ien min aupān in nipahrienān. Kān tawir māmā itāmat min onākotātō wīr nāghatān āh. In tahmen e lāit kit tētāsīā e napināpān, mātōarus-pān tian, kām fetukai tinār e nikitāmat. ²⁰ Kān nat asol e natimnat min u, nākotākaike motitun māmā nāghatān rāha ien min e Naōa Rāha Uhgin, ien kit tāmāsān atipān nāghatān min āh,* ²¹ mātō-inu nāghatān rāha ien min tāsisi-pānān e nātēligān rāha netāmim ām, mātō netāmim kāmōtān-iarāp nāghatān itām tāmisi-pān e Uhgin nian Narmin Rāhan tāmek nikilat.

2

Iāgātun eiueiūā min

¹ Mātō ien eiueiūā min āh-ikin e niki netām Isrel aupān, kām e nolān kitīāh ām, iāgātun eiueiūā min okotuwa min e nikitāmat. E nolān anion, okotān-iarāp nāgātunān eiueiūā min itām otārākin rāhatāmat nahatātān, kām taprākis-in nat u, ilat okotāuhlin māntaalat o rāhalat Etām-iasol, nat āpnāpin in tāmōs-nāmtin ilat. Kān otāsūwāhān, Uhgin otārākin ilat e nālpinān itām ilat atip ām koatiuw-pa. ² Kān netāmim tepāt okotātāu-pān nolān rat min rāhalat itām tol nāulisān. Kān tol nāhlan, netāmim tepāt okotān rat suatip rāha nipahrienān. ³ Kān mātō-inu ilat iaumis min o māni, kām okotos rāhatāmat natimnat e nolān eko-eko e noanage min itām kāmōtisi-pān ām e nātēligān atip ām rāhalat. Nuwāh agin, Uhgin tāmān-iarāp nālpinān rāhalat, kām otāsūwāhān in otārākin ilat.

⁴ Itāmat nākotitun māmā in otol nālpinān āh mātō-inu nāmōtāplan nolān rāhan aupān. Nian nagelo min kāmōtol tēfagā, Uhgin tāsaskālim āmān rāhalat nālpinān, mātō tāmārākin-pān ilat e nipāg asol teiuiāu agin, ikin rāha netām kotārat, kām tāmālis ilat e sen, kām kotatig e napināpān mātōarus-pa in otālāhāu nāghatān o nālpinān rāhalat. ⁵ Kān

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5 **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35

* **1:20:** Suatip kit min o nāuhlinān nāghatān Kris e 1:20 tol nāhlan: “Kān nat asol e natimnat min u, nākotākaike motitun māmā suah kit tikā māmā, in pisin ām otān nipētī nāghatān rāha ien min itām kāmātē e Naōa Rāha Uhgin,” **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4

2:4: Jut 6

Uhgin tãmasaskalim-ãmãn nalpinãn rãha netãmim aupãn itãm kãmootãht nãwian e nian rãha Noah, mato tãmohamnu ilat e naruãh asol itãm tãmiau. Mato Noah tãmatãn-iarãp nãghatãn rãha nolãn itãm tãtuatip e niganãmti Uhgin, kãn Uhgin tãmosmegãh in, ne rãhan netãmim sepin. ⁶ Kãn Uhgin tãmol nalpinãn o nãratãn rãha netãm Sotom ne Komora, kãn tãmaan taon mil ãh e nigãm, kioal nãmtap lan. Inu tatãgãtun nat naka itãm otol kãm netãm min u itãm koatãht nãwian. ⁷ Mato in tãmosmegãh Lot. Suah ãh in etãm tãtuatip e niganãmti Uhgin, kãn nikin titahmã o nolãn rat min itãm tol naulisãn rãha netãm min ãh-ikin ãh u kãmootãht nãwia Uhgin. ⁸ Kãn in tãmãtatig ilat min ilat, kãn nian rafin in tãmãplan nolãn rat min rãhalat, kãn matãto nãghatãn rat min rãhalat, kãn nian rafin ãm, nikin itãm tãtuatip ãm, tãmahmã pik o nolãn rat min rãhalat.

⁹ Natimnat min ãh tatãgãtun mãmã Iãrãmãrã Uhgin titun nosmegãhãn netãmim itãm kotahatãtã lan, kãn titun nãmkirãkisãn ilat e nãratãn itãm kotatig lan. Mato netãmim itãm kãsoatãtuatipãn, Uhgin titun naskalimãn mol nalpinãn kãm ilat roiu muwin matoarus nian in otalãhãu nãghatãn o nalpinãn rãha netãmim. ¹⁰ Uhgin otol nalpinãn kãm netãm rat rafin, mato in otol nalpinãn asol kãm netãmim itãm koatol natimnat rãha naulisãn itãm nipãtilat tolkeike mãmã okotol, kãn natimnat u koatol ilat tamkĩmik, kãn netãm min ãh koatapãs nãrãmãrããn rafin.

Netãm min ãh kãtausit mãsoatãginãn nat kit, kãn mãsoatãginãn nãn ratãn natimnat e nego e neai itãm koatãmegãh u ilat ilis pik. ¹¹ Nat ãpnãpin nagelo min, itãm ilat kotãsanãn kãn nahgilat tepãt taprãkis-in netãm min ãh, mato nagelo min kãmãsoatãhaiãn natimnat ilis pik ãh, mãsoatãtupãnãn nãghatãn kit elat e niganãmti Iãrãmãrã Uhgin. ¹² Mato netãm min ãh koatãn rat natimnat itãm kãsoatitun wirãn. Ilat kotahmen e nat iarupin min, itãm rãhalat nãtãligãn tikã, mato koatol ãm nat itãm nipãtilat tolkeike. Nat iarupin min ãh kãmotãiir mãmã netãmim okotarupin-in ilat motohamnu ilat. Kãn Uhgin otãrãkin min netãm rat min ãh tahmen e nat iarupin min ãh. ¹³ Uhgin otãtou ilat e nãratãn mato-inu ilat kãmotol nãratãn kãm netãmim.

Kãn iãgãtun eiueiuã min ãh, nikilat tagien mãmã okotagwãn ne motãnim pik, sãnãmã lapin ãm mato e nãrauiãgãn. Ilat kotahmen e napinãn e nimãhan, o kotahmen e nimãgãm itãm tatol aulis itãmat, moatãrãkin nãrgi nimãfak. Kotuwa motagwãn itãmat min ilat, mato koateiuã-in itãmat, moatol nolãn tãrat. ¹⁴ Nian rafin rãhalat nãtãligãn tatuwin o naklãh-inãn nipitan itãm rãhalat nãtãligãn timãtig ãm, kãn nian rafin koatol tãfagã rat mãsoatapãsãn. Koatiuw rãkis netãmim itãm rãhalat nãtãligãn tãtãliwãk-aliwãk, koatuwin e nolãn rat rãhalat. Ilat koatãgãtun atip ilat e nolãn rãha naumisãn. Uhgin tãmãn rãkis nalpinãn rãhalat. ¹⁵ Ilat kãmotapãs suatip itãm tãtuatip, kãn moteko motãtãu-pãn suatip rãha Palam nãti Peor, itãm tãmolkeike pik nosãn mãnĩ e nolãn tãrat. ¹⁶ Mato togki kit tãmãhai o rãhan nolãn tãrat min. Kitat kotitun mãmã togki tããghatãn, mato Uhgin tãmol mãmã togki tatãghat e niki etãmim mãmã otãn-iãhau nolãn eko-eko rãha ien u.

¹⁷ Iãgãtun eiueiuã min ãh kotahmen e nãmĩtĩ nãhau itãm tãmãmĩr, o kotahmen e nĩmal napuã itãm nimãtag asol tãmãmki-rãkis, kãn nuhuãn tikã lan, mato-inu nãgãtunãn rãhalat kotãrat. Uhgin tãmãlãhãu kalin

napinapən asol məmə rəhalat. ¹⁸ İlat koatəghat ausit e nəghatən itəm nīpətin tikə. Koatəghat e nəghatən mīn rəha nolən mīn itəm nīpəti netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nərātən itəm kəmotiet wi əm lan. ¹⁹ Koatən-İəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atip slef mīn rəha nolkeikeən rat mīn rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tətəməmə lan. ²⁰ Məto okəmə kotagim rəkis e nərātən rəha nətueintən nian kotitun İəməmə ne İosmegəh rəhatat İesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfəgə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nərātən itəm in tərāt taprəkis-in itəm in aupən. ²¹ Okəmə ilat kəmotəruru agin suatip rəha nolən ətuatip, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Ughin itəm kəmos-ipən kəm ilat. ²² İlat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nīpahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig mərūən, kən mitəlig mīn muwin mətəig e nəmit.”

3

Nian rəha İəməmə

¹ İolik mīn, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht mīn natimnat mīn əh, kən məmə katəuhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətəuatip. ² İakolkeike məmə onəkotətəlig-in mīn nəghatən mīn itəm ien mīn rəha Ughin kəmotən aupən, ne nəghatən rəha İəməmə İosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol mīn kəmotən-iarəp kəm itəmat.

³ Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nīpətilat tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Ughin.

⁴ Okotən məmə, “?Tahro? ?Təmən-İəkis rəkis məmə otuwa mīn, məto in hiə? E nian itəm tīpitat mīn kəmotimis mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agin, nian Ughin təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.”

⁵ Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Ughin təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin mīn rafin e nətueintən. ⁶ Kən təmatig mos mīn nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikin lan.

⁷ Kən nəghatən əh rəha Ughin tətəskəlim neai ne nīməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaən ilau e nigəm e nian rəha nakilən ne nalpinən rəha netəm koatəht nəwia Ughin.

⁸ Məto io mīn neen, sotaluinən nat kitəh u məmə, e nətəligən rəha İəməmə Ughin, nian kitəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitəh. ⁹ Netəmim neen, nikilat təht məmə Ughin təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkin etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat mīn rəhalat motitəlig-pən ron.

¹⁰ Məto Nian Rəha İəməmə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən

asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.

¹¹ Kən məto-inu Uhgin otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgin, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan. ¹² Nikitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə. ¹³ Məto Uhgin təməni-ikis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netənim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.

¹⁴ Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgin otəsehmən napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min. ¹⁵ Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən əfəməh rəha ləməmə otat, tatol məmə in otosmegəh netənim neen min. Inu tahmen e nəghatən itəm piətət wir Pol təməte kəm itəmat e nenatigən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. ¹⁶ Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan. E naoa min əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətəliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən min rəha Pol, e nolən kitəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen min rəha Uhgin. Kən Uhgin otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

¹⁷ Kən tol nəhlan, io min neen. Məto-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netənim itəm koatəht nəwia Uhgin, okəsotiuw-rəkisən itəmat e ikin rəhatəmat nahatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən. ¹⁸ Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən rəha ləməmə ne losmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə min e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

1 Jon

Naoo itəm Jon təmaupən mäte

Nəghatən əkuəkır rəha naoo u 1 Jon

?Pah təmäte naoo u? Aposol Jon təmäte naoo u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təmäte naoo min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoo u tatuwin kəm netəmin rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike məmә netəmin ikin kitiah-kitiah okotafin, kən motahl-ipən naoo u tatuwin e niməfak min ikin pisin pisin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Netəmin neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Ughin pahrien itəm təmuwa etəmin pahrien kit. Koatən məmә narmin rəha Kristo təmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmә nolən rat in tikə. İlat neen kotəmə təwir əm məmә netəmin okotol əpnəpin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmin in nat əpnəpin əm. Nərgi nəgətunən min əh, kətaun-in məmә “Nostisisim.”

?Təmäte naoo u o naka? Təmäte naoo u məmә otəgətun min nəghatən itəm tətuatip, kən məmә otən-iarəp neiuəiuə minən rəha iəgətun eiuə min. Kən təməgətun məmә nolkeikəən in nat asol. Kən molkeike məmә otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak min tuwa maskasik kən motitun wir məmә Ughin təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lili.

Nəghatən Megəh

¹ Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matig e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp. ² Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipinə kəm itəmat məmә in nəmegəhən lili, in təmətatig ilau Tata Ughin kən təmiet-arəpa otimat.§ ³ Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motəto rəkis, məmә itəmat min onəkotuwa kol kitiah kitat min itəmat. Okotuwa kitiah kitat Tata Ughin ne Nətin, Iesu Kristo.* ⁴ Ekoatəte natimnat min u məmә otol nəgienən e nikitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

⁵ Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmә Ughin in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə aɡin lan. ⁶ Okəmə kitat kotəmə kinoatol kitiah kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoo u, Aposol Jon in təmäte. Kitat kotaruru təmäte kəm pah. Nat əpnəpin məmә in tatən pik “itimat,” məto Jon pisin əm təmäte. Tatan itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4

* **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11

koateiuə, kən məsotatigən e nīpahrienən. § 7 Məto in tətətig e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiah kitat min, kən kitat okotaruətuəh† ‡ e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.

8 Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat, § kitat koateiuə-in atip əm kitat min, kən nīpahrienən tikə etat.* 9 Ughin in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm.† Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Ughin,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən maruətuəh rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin. § 10 Okəmə kitat kotəmə kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Ughin, kən rəhan nəghatən təsatig agin-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etənim rəha nasituən etat

1 Rəhak nīsuəlkələh min,* iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-iahau itəmat məmə onəsotolən nat tərat. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Ughin,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip. 2 In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən Ughin.‡ § Kən təməsolən o rəhatat pisin əm nolən rat min, məto rəha netənim rafin agin-əh e nətueintən.*

3 Kitat okotitun əsas məmə kotitun Ughin† okəmə kitat koatol nəwian.‡ § 4 Etəm u tatən mə “Ekitun Ughin,”* məto təsolən nəwian, in ieiua, kən nīpahrienən tikə lan.† 5-6 Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Ughin təmatig minip wir pahrien e nikin. § Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan,* otəkəike mətəp suatip kitiah əm itəm Iesu təmitəp.† Nolən u tatəgətuən əsas‡ məmə kitat koatatig lan. §

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

§ 1:6: 1 Jon 2:4; 4:20 * 1:7: Aes 2:5 † 1:7: Okəmə kotaruətuəh e niganəmti Ughin, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Ughin. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuəkəmən kit e nīpətitəm. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motaruətuəh e niganəmti Ughin, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təməfəl rəkis. † 1:7: Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § 1:8: Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * 1:8: 1 Jon 2:4 † 1:9: E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Ughin in tatol e nətuatipən, məto-inu nīmisen rəha Iesu in təmətu rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Ughin otaluin nolən rat min rəhatat məməfəl rəkis. † 1:9: Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § 1:9: Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * 1:10: Jon 5:38 * 2:1: 1 Tes 2:11 † 2:1: Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 † 2:2: Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § 2:2: Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Ughin. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Ughin məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Ughin məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmotos rəkis nalpinən. Neməha rəha Ughin, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen. * 2:2: Jon 3:17 † 2:3: 1 Jon 4:13; 5:2 † 2:3: Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətuən əm məmə kitat kotitun Ughin. § 2:3: Jon 14:15 * 2:4: Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † 2:4: 1 Jon 1:6,8 † 2:5-6: Jon 14:15 § 2:5-6: 1 Jon 4:12 * 2:5-6: Nian tatan məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nīpətin u məmə in tətətig lan məsietən, tatisi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatəgile lan, tatilpin ilau min. † 2:5-6: Mat 11:29 † 2:5-6: 1 Jon 2:3 § 2:5-6: Jon 15

⁷ Nîkik keike mîn, io esêtean nêghatên wi kit kêm itêmat mêmê onêkotoł, kên mato iatête in oas* itêm nêmotos rêkis e nêtuounên, nian nêmotêto namnusên têwir;† nêghatên oas u in nêghatên nînêmotitun. ⁸ Mêto e nehmên kit mîn, nêghatên u itêm iatête tatîmnê otêmat mêmê onêkotoł, in tatêuhlin mêmê nêghatên wi,‡ mato-inu kînêplan e suatîp wi kit e nêmegêhên rêha Iesu ne rêhatêmat. Mêto-inu roi, napinêpên tinatagim,§ kênû nêhag-êhagên pahrien* tinatasîê rêkis.†

⁹ Kên etêm u tatên mên in tatêtig e nêhag-êhagên mato tatetêhau pian,‡ in tatêtig êh e napinêpên.§ ¹⁰ Etênim u itêm tolkeike pian, in tatêtul e nêhag-êhagên,* kên nat kit tikê e nîkin mêmê otapitêtêł lan, morin.† ¹¹ Mêto etênim u itêm tetêhau pian, in tatêtig e napinêpên,‡ kên mêtan e napinêpên, kên mâruru îkîn tatuwin-pên îkîn, mato-inu napinêpên tatohamis nîganêmtin.§

¹² Rêhak nîsualkêlêh mîn, iatête naoa u kêm itêmat, mato-inu Uhgin têmafêł rêkis nolên rat mîn rêhatêmat o nat u itêm Iesu têmol.

¹³ Tata mîn, iatête nat u kêm itêmat, mato-inu itêmat nêmotitun in, itêm têmaupên matig e nêtuounên.* Netêm aluê mîn, iatête nat u kêm itêmat, mato-inu itêmat nêmotol win† e etêm rat, Setan.

¹⁴ Nîsualkêlêh, emête nat u kêm itêmat, mato-inun nêmotitun Tata Uhgin. Tata mîn, emête nat u kêm itêmat, mato-inu itêmat nêmotitun in, itêm têmaupên matig e nêtuounên.‡ Netêm aluê mîn, emête nat u kêm itêmat, mato-inu itêmat nakotêsanên,§ kên nêghatên rêha Uhgin tatêtig e nîkitêmat, kên nêmotol win e etêm rat, Setan.*

Sotolkeikeên natîmnat rêha nêtueintên

¹⁵ Sotolkeikeên nêtueintên† o natîmnat mîn rêha nêtueintên. Okêmê suah kit tatolkeike nêtueintên, kên nolkeikeên rêha Tata Uhgin têsatigên e nîkin.‡ ¹⁶ Mêto-inu natîmnat rafîn e nêtueintên u, têsisi-pênan o Tata Uhgin, mato rêha nêtueintên êm. Natîmnat u rafîn rêha nêtueintên, îlat u, naumisên o natîmnat rêha nîpêtitêm êm,§ kên naumisên o natîmnat itêm tatiuw rêkis nîganêmtitêm,* ne nausitên o rêhan nautê mîn ne nepêtên. ¹⁷ Kên nêtueintên u otêpanikê. Kên naumisên o nautê mîn otêpanikê. Kên naumisên o nolên mîn rêha nêtueintên itêm koatiuw nêtalîgên rêha netênim otêpanotikê.† Mêto etênim itêm tatol nêwia Tata Uhgin,‡ in otêtatig lîlin.

Tîkîmîr mîn rêha Kristo kînotuwa rêkis

* **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34 § **2:8:** Rom 13:12 * **2:8:** Jon 1:9 † **2:8:** Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ **2:9:** 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § **2:9:** 1 Jon 1:5 * **2:10:** 1 Jon 3:14 † **2:10:** Sam 119:165 ‡ **2:11:** 1 Jon 1:6 § **2:11:** Jon 11:9; 12:35 * **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33 ‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50

¹⁸ Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian. § Nəmoatəto məmə tikimír kit rəha Kristo* otuwa. † Kən roiu tikimír min rəha Kristo tepət, kınotuwa rəkis. ‡ Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kınategu-pən e namnun nian. ¹⁹ Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min § məto-inun ilat sənəmə rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat min.

²⁰ Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgín, † kən itəmat rafin nəkotitun nat u. ²¹ Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nípahrienən, məto itəmat ninotitun rəkis nípahrienən, kən motitun məmə nípahrienən təsoe-inən neiuəən. ‡ ²² ? Pah u in ieiua? Etəmin u itəm tatən məmə Iesu sənəmə in Kristo itəm Uhgín təmən məmə otahl-ipa. Etəmin u inu, in tikimír rəha Kristo. In təsənən nípahrienən e Tata Uhgín ne Nətin. § ²³ Etəm təsənən nípahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən nípahrienən e Nətin, in tatos min Tata Uhgín.*

²⁴ Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwír, otatəper-ipən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ipən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgín. † ²⁵ Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-iəkis məmə otos-ipa kəm kitat.

²⁶ Iatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-iarəp netəm min u itəm okotiww rəkis itəmat. ‡ ²⁷ Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgín itəm nəmotos e Kristo, § in tətətig əh e nikitəmat. ? Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgín tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh rəhan, in nípahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ipən əskasik lan, † tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.

²⁸ Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in otuwa † kən kitat kəsotəginən məsotaulis-inən niganəmtin § e rəhan nuwamən.

²⁹ Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas məmə netəmin rafin itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin min. †

3

Itəmat u nenəti Uhgín min

¹ !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgín təmos-ipa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min! † Kən nípahrienən məmə kitat əh. Netəmin rəha nətueintən kəsotitunən kitat,

§ 2:18: Rom 13:11 * 2:18: Tikimír rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † 2:18: 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ 2:18: 1 Jon 4:1 § 2:19: Wək 20:30 * 2:20: Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmin əpnəpin əm, məto ilat u, netəmin rəha Uhgín əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiah əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgín kəm netəm min un itəm koatən nípahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgín, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmin. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgín elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † 2:20: 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ 2:21: 2 Pita 1:12 § 2:22: 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * 2:23: Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † 2:24: Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ 2:26: 1 Jon 3:7 § 2:27: 1 Jon 2:20 * 2:27: 1 Kor 2:12 † 2:27: Jon 15:4 ‡ 2:28: 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § 2:28: Efes 3:12 * 2:29: 1 Jon 3:7 † 2:29: Jon 1:13 * 3:1: Jon 3:16 † 3:1: Jon 1:12

mato-inun ilat kotəruru Uhgín.† ² Níkik mín, kitat nenəti Uhgín mín u-roiu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol nulan motol pisin nian Kristo otitəlig-pa. Məto kitat kotitun məmə nian otitəlig-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.† ³ Kən etəmim itəm tatəgile məmə otahmen e Kristo, in tataruətuəh rəkis† in atip nolən mín rəhan,§ məto-inu Kristo in mín in tətuatip wir agin.

⁴ Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatəgəhl mín lou rəha Uhgín, məto-inu nəghatən u nolən rat, nipətin u, nətgəhlən lou rəha Uhgín. ⁵ Kən itəmat nəkotitun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkis rəhatat nolən rat mín,* məto-inu nolən rat tikə lan.† ⁶ Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikəən e nolən rat mín. Məto netəm mín un itəm koatəkəike əh e nolən rat mín, tol-pən kotəruru agin-əh in, məsotəplanən in.†

⁷ Nisualkələh, sotətəlig-inən suah kit teiua-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatip, nipətin u məmə in etəm ətuatip, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatip. ⁸ Məto etəmim itəm tatakəike əh e nolən rat mín, tatəgəhun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgín təmuwa o nərəkinən wək mín əh rəha Setan.* ⁹ Netəm mín u itəm kəmotaiir wi mín motuwa nenəti Uhgín mín,† ilat okol kəsotəkəikəən e nolən rat,† məto-inu ilat koatos niamitə rəha Uhgín. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikəən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgín mín.§ ¹⁰ Tol mə, kotitun nənən məmə pah mín u nenəti Uhgín,* kənu pah mín u nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatipən, kən in məsolkeikəən pian kit,† in sənəmə nəti Uhgín kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat mín

¹¹ Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwir,§ məmə kitat okotəike motolkeike itat mín.* ¹² Sotolən tikiri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian.† ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən mín tərət kənu rəha pian, nolən mín in tətuatip.† ¹³ Piak mín, narmitəmat təsiwig pikən okəmə netəmim rəha nətueintən u koatəhəu itəmat.§ ¹⁴ Okəmə kitat kotolkeike piatat mín, tatəgəhun məmə kitat kinotəprəkis-in rəkis nimisən, minotegu-pən e nəmegəhən.* Məto etəm un nolkeikəən tikə lan, in tətətig əh e nimisən.† ¹⁵ Etəmim un itəm tatəhəu pian† in tahmen e etəm tatohamnu itəm,§ kən itəmat nəkotitun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lilin.*

† 3:1: Jon 15:21; 16:2,3 § 3:2: Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * 3:2: Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † 3:2: Jon 17:24; 2 Kor 3:18 † 3:3: Tətaruətuəh, nipətin u, titafəl rəkis. § 3:3: 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * 3:5: 1 Jon 3:8 † 3:5: 2 Kor 5:21 † 3:6: 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § 3:8: Jon 8:44 * 3:8: Hip 2:14 † 3:9: Jon 1:13 † 3:9: 1 Jon 5:18 § 3:9: Nikuti nat tatəwə noe-in atipən noan. E suatip kitəh əm, Uhgín tatəhəu-pən rəhan niamitə e suah kit, kən in tatəwə tahmen e nikuti nat itəm kəməfə e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən mín rəha Uhgín. Tol nəhlan, netəmim mín u itəm kəmotaiir wi mín motuwa nenəti Uhgín mín, ilat kəsotəkəikəən e nolən rat. * 3:10: 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † 3:10: 1 Jon 3:8 † 3:10: 1 Jon 2:9; 4:8 § 3:11: 1 Jon 2:7 * 3:11: Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † 3:12: Jen 4:8 † 3:12: Prov 29:10 § 3:13: Jon 15:18,19; 17:14 * 3:14: Jon 5:24 † 3:14: 1 Jon 2:9 † 3:15: 1 Jon 2:9 § 3:15: Mat 5:21,22; Jon 8:44 * 3:15: Kal 5:20,21

¹⁶ O nat u kitat kotitun wir māmā nolkeikeān in tol nulan, mato-inun Iesu tamos-ipa rahan nāmegāhān otat.† Kān e nolān kitiah ām, tawir mā kitat min kotos-ipān nāmegāhān rāhatat o piatat min.‡ ¹⁷?Okāmā suah kit rahan natimnat tepāt kān pian kit rahan nat kit tikā, mato in tāsasakitunān pian,§ māsolan nat agin lan, nolkeikeān rāha Ughin otāhrol nulan matig e suah u?* ¹⁸ Nenātik min, pās kitat kāsotānān nolkeikeān e nohlitat ām, mato okotol āp nolkeikeān pahrien e nolān min rāhatat.† ¹⁹⁻²⁰ Okāmā kotol nāhlan, kān nat āpnāpin okāmā kotāto-pān e nikitat māmā okotos nalpīnān, mato kitat okotitun māmā kotatig e nīpahrienān, kān mem māha-māha nikitat e nīgānāmtin. Mato-inu Ughin in ilis maprākis-in nikitat, kān in titun natimnat rafin.

²¹ Piak min, okāmā kotāto-pān e nikitat māmā okāsotosān nalpīnān, kitat okāsotaginān e nīgānāmti Ughin,‡ ²² kān motos natimnat rafin ron itām koatātapāhin-pān,§ mato-inu kitat koatol nāwian* kān moatol nolān itām in tolkeike.† ²³ Kānu nāghatān u rahan tatān māmā kotākāike motāhatātā e Nātin,‡ Iesu Kristo,§ kān motolkeike kitat min, tahmen māmā inu in tāmān mihīn kām itat.* ²⁴ Netām min u itām koatol nāwian,† ilat koatāper-ipān lan,‡ kān in tatāper-ipān elat. Kān kitat kotitun māmā in tātātig e nikitat, mato-inun Narmin Rāha Ughin itām in tamos-ipa, in tatāgātun kām kitat.§

4

Onakakil mehm matig narmin min

¹ Nikik min, okāmā etāmim kit tatān māmā Narmin Rāha Ughin tātātig lan, matol in tatān-iarāp rahan nāghatān, kān tawir pik māmā onākotehm wir motakil matig māmā narmin āh tātātig lan, in rāha Ughin pahrien, o sāmāmā rāha Ughin.* Kitat okotākāike motāplan wir mato-inun ien eiueiua min tepāt kinotiet rākis moatāghat e nātueintān.† ² O nat u, itāmat onākotitun āsas māmā in Narmin Rāha Ughin itām tātātig e etāmim kit, inun, Narmin itām tatān-iarāp māmā Iesu in Kristo itām Ughin tāmān māmā otāhl-ipa, kān in tāmūwa e nīpētīn,‡ narmin āh in Narmin ātuatip rāha Ughin.§ ³ Mato etāmim kit itām tāsān-iarāpān māmā Iesu in Kristo itām Ughin tāmān māmā otāhl-ipa, narmin rāha etāmim āh, sāmāmā rāha Ughin. Ināh, in narmin rāha tikimīr rāha Kristo,*† itām nīnāmotātō rākis māmā in otāpanuwa, kān roiu tinātātig rākis e nātueintān.‡

⁴ Nisualkālāh, itāmat netāmim rāha Ughin min, kān nāmōtāhg-irākis ien eiueiua min āh,§ mato-inu Narmin itām tātātig e nīkitāmat in taprākis-in narmin itām tātātig e nātueintān u.* ⁵ Ilat netām rāha nātueintān,† tol nāhlan, nāghatān min rāhalat koatān, in rāha nātueintān ām, kān netām koatātālig-in ilat, ilat min netām rāha nātueintān u. ⁶ Mato itāmat nenāti

† **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20 † **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § **3:22:** Mat 7:7
* **3:22:** Jon 14:15 † **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31
* **3:23:** Jon 13:34 † **3:24:** 1 Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katān ām ‘antichrist,’ kān nīpētīn u māmā in tikimīr rāha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:** 2 King 6:16; Rom 8:31 † **4:5:** Jon 15:19; 17:14,16

Uhgin min. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgin, ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgin min, ilat kəsotətəlig-inən itimat.† O nat u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən pahrien,§ ne narmin itəm tateiua.*

Nolkeikeən rəha Uhgin ne rəhatat

7 Nəlik min, pəs kitat kotalkeike kitat min,† məto-inu nolkeikeən in tətisi-pən o Uhgin, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi min muwa nəti Uhgin kit,‡ kən titun Uhgin.§ 8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgin, məto-inu Uhgin, in nəukəti nolkeikeən. 9 Uhgin təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ipa Nətin noan kitiaə əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.† 10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgin, məto in təmolkeike kitat.‡ Uhgin təmahl-ipa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, məmə neməha otəsöl minən Uhgin.§

11 Piak min, Uhgin təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat min.† 12 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat kotalkeike itat min, kən Uhgin tatəper-ipən e nəkitat, kən nolkeikeən rəhan tınatə-in nolkeikeən e nəkitat.§

13 Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətətig etat, məto-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.†

14 Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp‡ məmə Tata Uhgin in təmahl-ipa Nətin məmə in İosmegəh rəha nətueintən.§ 15 Etəmim itəm tatən-iarəp məmə İesu in Nəti Uhgin, kən Uhgin tətətig lan, kən in min tətətig-pən e Uhgin.* 16 Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgin kəm kitat, kən motagile lan.

Uhgin in nolkeikeən.† Etəm tətətig e nolkeikeən, tətətig-pən e Uhgin, kən Uhgin min tətətig lan.‡ 17 Nian kotətig nəhlan e Uhgin, kən nolkeikeən rəhan tınatə-in nolkeikeən e nəkitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e nian Uhgin otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo. 18 Etəm u tərıoah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgin. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm tınatə rəkis e nəkitat, tatəhg-irəkis nəginən,† məto-inu nətəligən rəha nosən nalpinən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nəkitat. 19 Kitat kotalkeike itat min məto-inun Uhgin təmaupən molkeike itat. 20 Məto okəmə suah kit təmə, “İo ekolkeike Uhgin,” məto tatətəhau əh pian,‡ in ieiua.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tətəhm e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgin, itəm in təsehmən.† 21 Kən in təmos-ipa rəhan

† 4:6: Jon 8:47 § 4:6: Jon 14:17 * 4:6: Mak 13:5 † 4:7: 1 Jon 3:11 ‡ 4:7: Jon 1:15 § 4:7: 1 Jon 2:4 * 4:9: Jon 1:18 † 4:9: Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ 4:10: Rom 5:8,10 § 4:10: Rom 3:25 * 4:11: Jon 3:16 † 4:11: Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ 4:12: Jon 1:18 § 4:12: 1 Jon 4:17; 2:5 * 4:13: 1 Jon 2:3 † 4:13: 1 Jon 3:24 ‡ 4:14: Jon 15:27 § 4:14: Luk 2:11; Jon 3:17 * 4:15: 1 Jon 3:24 † 4:16: 1 Jon 4:8 ‡ 4:16: 1 Jon 3:24 § 4:17: 1 Jon 4:12; 2:5 * 4:17: Efes 3:12 † 4:18: Rom 8:15 ‡ 4:20: 1 Jon 2:9 § 4:20: 1 Jon 1:6; 2:4 * 4:20: 1 Jon 3:17 † 4:20: 1 Jon 4:12; Jon 1:18

nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike Uhgın in otəkəike molkeike min pian.†

5

Kitat koatol win mato-inu kitat koatahatətə e Iesu

¹ Etəmim itəm tətahatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgın,† kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətin min.† ² Kən kitat kotitun məmə okəmə kotolkeike Uhgın kənu moatol nəwian,§ kənu okotolkeike min nenətin min.* ³ Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgın, nıpətin un, okotol noan,† kən rəhan nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.† ⁴ Netəm kotaiir e Uhgın,§ ilat koatol win e nolən min rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən o nolə win e nolən min rəha nətueintən. ⁵? Pah min un ilat koatətul əskasik motol win e nəluaginən rəha nətueintən u? İlat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu in Nəti Uhgın.

Iaruəsan kisil kətəhalol əp

Iesu Kristo kəm kitat

⁶ Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan* kətioal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nitan. ⁷ Narmin Rəha Uhgın in tətaruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nita, matən-iarəp məto-inu Narmin Rəha Uhgın in nıpahrienən.† ⁸ Kən nuəfiminən kisil kətəhalaruəsan iləhal min. İləhal un, Narmin Rəha Uhgın, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal min. ⁹ Nian min, kitat koatəto nəghatən min itəm netəmim koatən-iarəp, motahatətə elat.† Məto nian Uhgın tatən-iarəp nat kit, in iahgin taprəkis, kən kitat okotitun nahatətəən təhmin min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgın,§ kən in tatətul-arəp o Nətin.

¹⁰ Etəmim itəm tətahatətə e Nəti Uhgın, in tatən nıpahrienən e nikin o nəghatən rəha Uhgın. Məto etəmim itəm təsahatətəən e nəghatən u rəha Uhgın, təhmen əm məmə in tatən məmə Uhgın in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgın təmətul-arəp o Nətin, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nıpahrienən lan. ¹¹ Kənu nəghatən itəm Uhgın təmən-iarəp o Nətin, in tol nulan. Uhgın təmos-ipən nəmegəhən lilin† kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətin.† ¹² Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgın, in təsosən nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

¹³ İatate nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgın, məmə onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilin.* ¹⁴ Pəs kəsotəginən,† məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e nıganəmti Uhgın, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən.† ¹⁵ Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka

† 4:21: 1 Jon 2:7,9 * 5:1: Jon 3:15 † 5:1: Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 † 5:1: 1 Jon 2:23 § 5:2: 1 Jon 2:3 * 5:2: 1 Jon 3:14 † 5:3: Jon 14:15 † 5:3: Mat 11:30 § 5:4: Jon 1:13 * 5:6: Jon 19:34,35 † 5:7: Jon 14:17 † 5:9: Jon 5:33,34 § 5:9: Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * 5:10: Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † 5:11: Mat 25:46 † 5:11: Jon 1:4 § 5:12: Jon 3:15,16,36 * 5:13: 1 Jon 5:11 † 5:14: Efes 3:12; 1 Jon 3:21 † 5:14: Mat 7:7

okoteasiə-in-pən, kən kinotitun rækis mämə okotos. §

¹⁶ Okämə kotehm piatam kit tatol nolən rat, mətə sənəmə nolən rat itəm titun nit-ipənən e nimisən, ik onakəfak ron, kən Uhgin otos-ipən nəmegəhən kəm suah u. * Mətə nolən rat kit əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nimisən, † kən io esənən mämə onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh. ‡ § ¹⁷ Nolən rat min rafin un, in təfagə rat, * kən mətə təfagə rat min əh-ikin itəm kəsotit-ipənən itəm e nimisən. †

¹⁸ Kitat kotitun mämə etəm tətaiir e Uhgin ‡ təkəkəikeən e təfagə rat, mətə-inu Nəti Uhgin tatəmik ətain wir in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən. § ¹⁹ Kitat kotitun mämə kitat nenəti Uhgin min, * mətə netəmin rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan. † ²⁰ Kitat kotitun min mämə Nəti Uhgin təmuwa kən mos-ipa nenatigən kəm itat, ‡ mämə kitat okotitun in, u in nīpahrienən. § Kənu kitat koatətul-pən e Uhgin u in nīpahrienən, mətə-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo. In un, in Uhgin pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilin. *

²¹ Nenətik min, otagim rækis o natimnat min itəm okotos nəme Uhgin e nikitəmat. † ‡

§ 5:15: 1 King 3:12 * 5:16: Jem 5:15 † 5:16: Hip 6:4-6; 10:26 ‡ 5:16: Jer 7:16; 14:11

§ 5:16: E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nimisən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmin. Nolən rat min əh, tatəgəhun mämə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu məsin min u mämə narmilat tinimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgin. * 5:17: 1 Jon 3:4 † 5:17:

1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ 5:18: Jon 1:13 § 5:18: Jon 14:30 * 5:19: 1 Jon 4:6 † 5:19: Jon

12:31; 14:30; 17:15 ‡ 5:20: Luk 24:45 § 5:20: Jon 17:3 * 5:20: 1 Jon 5:11 † 5:21: 1 Kor

10:14; 1 Tes 1:9 ‡ 5:21: Nəghatən Kris ətuatip tatən mämə, “onakagim o narmi nat min,” mətə Jon tatəghat-in təfagə rat, mämə in tahmen e narmi nat, mətə okämə kotelkeike rəhatat təfagə rat min taprəkis-in Uhgin, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgin e nikitat.

2 Jon

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u “pətan,” nīpətin təmə niməfak kit. Kən “nenətin min,” ilat netənim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən min əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkəikəən məmə otən-iarəp nərgin məto-inu, kol mətan netənim neen kotal nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətin min tepət kotaliwək e ikin pisin pisin min. Netənim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kinotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikin min rəha napilən, kən motasitu elat. Məto iəgətin eiua min koatuwin əpnəpin min o niuw-rəkisən netənim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətin eiua min kotuwa, Jon təmə netənim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Ughin, okotəkəike kapəs iəgətin eiua min əh, kən motapəs nolən ne nəgətinən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netənim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netənim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Ughin.

Nətuounən

¹ Naoa u rəha elta tatuwin kəm pətan Ughin təmitəpun* ne nenətin min. Nīpahrienən məmə iakolkeike pik itəmat. Məto sənəmə io pisin əm iakolkeike itəmat, məto netəm min un rafin itəm kotitun min nīpahrienən,† kotalkeike itəmat. ² Kən ekotalkeike itəmat, məto-inun o nīpahrienən itəm tətətig e nīkitat‡ kən otətig lilin e nīkitat.

³ Pəs Tata Ughin ne Nətin Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən, ne nasakitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nīpahrienən ne nolkeikəən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien min

⁴ Nīkik təmagien asol nian eməplan nenətim min neen kotaliwək e suatip rəha nīpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Ughin təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol. ⁵ Kən roiu əh, winik, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kinotəto rəkis e nətuounən.* Kən iakatəpəh məmə okotol əm nolkeikəən kəm kitat min. ⁶ Kən nolkeikəən u, nīpətin u nolən nəwia Ughin. Kən in tatən məmə kitat okotəike motəpəp suatip rəha nolkeikəən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.

⁷ Məto-inu iəgətin eiua min tepət koatan e nətueintən.† Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Ughin təmən məmə otahl-ipa,‡ in təmuwa etənim pahrien, e nīpətin pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiua kən in tikimīr rəha Kristo.* ⁸ Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatipən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun itimat emotol pik wək etəmat.† ⁹ Okəmə etəm tatətu-pən atip

* 1:1: 1 Pita 5:13 † 1:1: Jon 8:32 ‡ 1:2: Jon 14:17 § 1:4: 3 Jon 1:3,4 * 1:5: 1 Jon 2:7
† 1:7: 1 Jon 4:1 ‡ 1:7: 1 Jon 2:22; 4:2,3 § 1:7: Jon 1:14 * 1:7: 1 Jon 2:18 † 1:8: 1
Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26

əm nəgəṭunən kit rəhan e nəgəṭunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgəṭunən rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgəṭun məmə Uhgīn təsatigən e nīkin. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasik e nəgəṭunən rəha Kristo, in tatos Tata Uhgīn ne Nətin ilau kərən e nīkin. § ¹⁰ Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgəṭunən ətuatip rəha Kristo, asitən in muwīn imam ikin, məsənən “təwīr” kəm in.* ¹¹ Məto-inu etəm tatən “təwīr” kəm in, tətasitu lan matol suatip o rəhan nəgəṭunən rat.†

Namnun nəghatən

¹² Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə ekəte e mapepe ne pen. Məto nīkik tatəht pīk mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatip kəm itəmat e nīganəmtitəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.‡

¹³ Nenəti piam§ itəm Uhgīn təmitəpun, ilat koatən təwīr kəm ik.

‡ 1:9: Jon 8:31 § 1:9: 1 Jon 2:23 * 1:10: Rom 16:17 † 1:11: 1 Tim 5:22 ‡ 1:12: Jon 3:29 § 1:13: Pia pətan əh in nīməfak kit mīn, Jon in tətətig ikin əh. Kən nenəti pian u, ilat nīmanin rəha nīməfak əh.

3 Jon

Naoa itəm tatol kisił lan itəm Jon təmäte Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 3 Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgəṭun min rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin min, kən moatəgəṭun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgəṭunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napılən, kən motasitu elat.

?Təmäte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətəsitə e iəgəṭun min itəm kotaliwək ikin pisin pisin min. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təmäte naoa u məmə oṭiləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

¹ Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta * rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nipahrienən u, məmə io ekolkeike pik ik.† ² Piak keike, io enitun rəkis məmə rəham nəmegəhən e niganəmti Uhgın in təwir əm, kən iatəfak məmə onəsımısən mətətig wir əm, kən natigən rafin rəham otəwir. ³ Nıkkik təmagien nian eməto piatat min neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasikən o nipahrienən ne nəkəikəən rəham o naliwəkən e nipahrienən.‡ ⁴ Nian iatəto məmə nenətik min kotaliwək e nipahrienən, kən nıkkik tətəgien pik marioah taprəkis-in natimnat min rafin.

Kaias təmol wək təwir

⁵ Piak ruən, ik natətul əskasik o nat naka itəm ik natol kəm piatat min itəm koatimnə, nat əpnəpin məmə ilat netəm ik pisin.§ ⁶ İlat kəmotamnus rəham nolkeikəən əpəh e niməfak u ikin-u. Ik nəmol-wir kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwin e rəhalat suatip, təwir məmə onakəsitu elat* e nolən itəm Uhgın tolkeike mihin, ⁷ mətə-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha İesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən. ⁸ Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotal nəhlan, məmə kitat okotos nelmitat min kitiah o nən-iarəpən nipahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

⁹ Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, mətə Tiotrefes, in tolkeike pik məmə oṭiləs-ipər atip in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlig-inən itimat. ¹⁰ Okəmə io ekimnə, kən io oekamnus ətuatip natimnat min neen itəm in tatol, ne nən anionən nıkalitimat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat min muwin iman ikin, mətə tatən-ıəhau min netəm min un itəm kotalkeike məmə okotit piatat min motuwin iməlat ikin, kən mətəhl-iarəp ilat e niməfak.

¹¹ Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkın ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwir. Ətəlig-in-tu məmə netəm min u itəm

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, mətə in təsən-iarəpən in, mətə təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiah əm itəm in təmol e Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Röm 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16

koatol təwır, tatəgətun məmə ilat nenəti Uhgın min,† məto netəm min un itəm koatol tərət, tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgın. ¹² Məto netəmin rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan nolən min u nian rafin kotəgətun min məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itimat min ekoatən-iarəp kəm netəmin məmə in etəm wır, kən nəkotitun məmə itimat ioatən nıpahrienən.§

Namnun nəghatən

¹³ İatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipinə kəm ik, məto es-olkeikeən məmə oekəte e pen, ¹⁴ məto-inu nıkkik tatəht pik məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatıp kəm kilau min.

¹⁵ İatəfak məmə pəs Uhgın otasitu lam e nəməlinuən.*

İk min neen koatən-ipinə “təwır” kəm ik. Kən onakən-ipən “təwır” rəhatımat kəm piatat min neen ikin-un.

† 1:11: 1 Jon 2:29 ‡ 1:12: 1 Tim 3:7 § 1:12: Jon 19:35; 21:24 * 1:15: Rom 1:7; Efes 6:23

Jut

Naoa itəm Jut təmäte

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jut

?Pah təmäte naoa u? Jut təmäte naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Kitat kotəruru ətuatip məmә Jut təmäte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka təmäte tatuwin kəm netəm Isrel itəm kotən nıpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgətun eiuə min neen kəmotuwın motaliwək ikin pisin pisin min, moatəgətun netəmin. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmә təwir əm məmә netəmin rəha nıməfak koatol nolan tərət əpnəpin min. İlat koatən məmә təwir əm o nolan nəhlan, məto-inu nəwıwən rəha Ughin in iahgin, kən okol təsolən nalpınən kəm ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jut tolkeike məmә iəfak min ikin min rafin okotəto məmә nəghatən rəha iəgətun eiuə min in tərət, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmә nıməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nıpahrienən.

Jut təmən təwir kəm ilat

¹ Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwir kəm itəmat u Ughin təmaun-in itəmat. Ughin Tata tolkeike pik itəmat, kən Iesu Kristo taskəlim wir itəmat. ² Pəs nasəkıtunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Ughin otər marioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolan min rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Ughin
(2 Pita 2:1-17)

³ Io min neen, aupən, emolkeike pik məmә ekəte naoa u timnə otəmat o nəghat-inən suatip itəm Ughin tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmә ekəike mäte nəghatən u timnə otəmat muəh nikitəmat məmә onəkotəluagin əskasik o naskəlimən nəghatən pahrien rəha nəhatətən rəhatat. Ughin təmələhəu-pən nəghatən u e nelmı iəfak min nian kitiəh əm, kən kol təsos-ipən minən. ⁴ İatən nəhlan məto-inu netəmin neen kəmotuwa anion e nikitəmat. Kəmäte aupən agin məmә ilat okotos nalpınən. İlat koatəht nəwia Ughin, kən motəuhlin suatip rəha nəwıwən rəha Ughin moatən məmә tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pisin əm in Kig ne İərəmərə rəhatat.

⁵ Nəghatən u, nəkotitun rəkis ilat rafin, məto ekolkeike məmә ekən mau kit min kəm itəmat məmә İərəmərə tənosmegəh rəhan netəmin motiet İjip, məto uarisig təmərəkin ilat u itəm kəsotahatətən lan. ⁶ Kən otətəlig-in-tu nagelo min itəm kəmotəmkarəpən-in nepətan rəhalat, məto kəmotapəs ikin ətuatip rəhalat. Ughin təməlis ilat e sen itəm okol təsıtəgıtən nian kit, kən mahtosig-in ilat e napınəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpınən kəm ilat. ⁷ Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon min titəlau elau. Netəmin ikin min əh kəmotapəs nolan ətuatip motuwın e nolan rəha nakləh-inən pətan ne nolan rəha nəman koatit atip ilat min ne nıpitan koatit atip ilat min. Kən

Uhgin tæmol nalpinæn kəm ilat e nigəm itəm okol tæsapisæn nian kit ne, mæmæ netəmim okotæplan noan ræha nolæn rat min æh.

⁸ Nat æpnapin netəmim min æh kinotitun natimnat min æh, mæto e nolæn kitiaħ æm, ilat koatæn mæmæ kəmotæplan nat kit tahmen e napilaiiræn itəm tæmegəhan-in nolæn rat min rəhalat, kæn tol nəhlan kotæn mæmæ tæwir æm mæmæ koatol nolæn tærat e nipətilat moatuwin æm nulan, kæn koatapəs nərəməraən rafin, kæn koatæn rat nagelo min itəm ilis pik. ⁹ Mæto Mikael, nat æpnapin in etəm-iasol ræha nagelo min, tæmasolæn nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nipəti Moses. Tæmasəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatæn kit lan, mæto tæmæn æm mæmæ, “!Pəs Iərəməra otæn rəham nalpinæn!” ¹⁰ Mæto netəm min æh koatæn rat natimnat itəm kotəruru. Kæn e nolæn ræha nat megəh min, ilat koatol natimnat min itəm nipətilat tolkeike mæmæ otol, kæn nolæn æh tatərəkən ilat.

¹¹ !Kəsi, nahmæən asol otuwa olat! Ilat koatətu-pən suatip itəm nəti Atam u Ken tæmətəu-pən. Kæn ilat kinotos-ipən rafin nikilat e nolæn rat itəm Palam tæmol aupən mæto-inu in tolkeike pik mæni. Kæn ilat kəmotol nolæn ræha Kora moatəht nəwia netəm-iasol min, kæn e nolæn kitiaħ æm itəm Uhgin tæmərəkən Korah ne rəhan min, Uhgin otərəkən ilat.

¹² Nian nəkoatol lafet wir min mæto-inu itəmat nakotolkeike itəmat min, kæn ilat kotuwa motagwən pik æpnapin æm itəmat min ilat, nikilat tæstəhtən netəmim neen, mæto ilat kotahmen e nimas kit əpəh ihluə itəm tatəhluəig itəhai itəm nego titun niləs pikənən kæn məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip min, mæto koatun pik æm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nimətag tæmiləs muwa, mæto okol nuhuən tæsfikən. Ilat kotahmen e nig min itəm tinuwa e nian ətuatip rəhalat mæmæ okotə, mæto kəsotəəən, kæn in tahmen æm mæmæ kəmotimis, kæn netəmim kotiuw-pər ilat kæn kotimis agin. ¹³ Ilat kotahmen e peau-peau min itəhai itəm kotorasilin motəruən æpnapin æm, kæn koatol-arəp nolæn rat rəha naulisən e rəhalat nəmegəhən mæmæ netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakiaħ e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgin tətəskəlim iməlat ikin əpəh e napinəpən itəm nəghagən tikə agin ikin.

¹⁴ Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepən lan e noanol min rəha Atam, tæmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin itəm təmos-ipən kəm in mæmæ, “Otəplan-tu, Iərəməra tatuwa ilat rəhan nagelo min tēpət tēpət taprəkis, ¹⁵ tatuwa mæmæ otakil netəmim rafin, kæn otən-iarəp nalpinæn rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpinæn mæto-inu kəmotol nolæn rat min e nolæn tærat pik, kæn iol təfagə min æh kəmotərəkən nəghatən min itəm tærat kəm Uhgin.”

¹⁶ Nian rafin, netəm min æh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min mæmæ nikilat təsagienən o natimnat, kæn moatən rat natimnat rafin. Ilat koatətu-pən atip nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike mæmæ okotol, kæn motəghat ausit elat min, kæn koatəghat nəghatən tətəhen mæmæ okotol netəmim okotətu-pən rəhalat nətəligən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

¹⁷ Mæto rəhak min netəmim, nikitəmat tətəht nat naka aposol min rəha rəhatat Iərəməra Iesu Kristo kəmotən aupən, mæmæ otuwa. ¹⁸ Kəmotən kəm itəmat mæmæ, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkir, netəmim

itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rat e nīkilat itəm ilat atip kotalkeike məmə okotol.” ¹⁹ Inu netənim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rəha nətueintən, kən Narmin Rəha Uhgin tikə elat.

²⁰ Məto itəmat, rəhak min netənim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətən itəm tətuatip wir, itəm təmisi-pən o Uhgin. Kən otəghat kəm Uhgin e Narmin Rəhan. ²¹ Kən motos nolkeikeən rəha Uhgin tətətig otəmat nian nakoatəsaḡin nasəkitunən rəha ləramərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən lili.

²² Otasəkitun netəm min u itəm rəhalat nətəligən təsətulən ləmətai kitiaḡ. ²³ Motəmki-rəkis netəm kotatig iuəḡkir o nigəm motosmegəḡ ilat. Otasəkitun neen min, məto nəkotəḡin pik nolən rat min rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkīmik muwin mek min niməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgin

²⁴ Pəs kotənwiwi Uhgin itəm in titun naskəlimən itəmat məmə okol nəsoətəmeən, kən titun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tikə aḡin e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwin e nəḡag-əḡagən rəha nigənamtin, kən nikitəmat tagien pik aḡin ikin əḡ. ²⁵ Uhgin kitiaḡ əm, kən in losmegəḡ rəhatat e Iesu Kristo rəhatat ləramərə. Pəs kotən məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nəramərəən rafin aḡin, in rəha Uhgin, aupən aḡin mətoarus-pa u-roiu, matuwin namnun tikə. !Əwəḡ!

Nol Əpən

Nol əpən natimnat kəm Jon

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təmäte naoa min u: Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? In təmäte naoa u tatuwin kəm niməfak sepin itəm koatətig e nitən min ikin Esia, ne matuwin min kəm niməfak min ikin min rafin.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təmäte? Nian u itəm təmäte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgin rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitəh əm in ilis agin, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in İerəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tinatol nəratən kəm iəfak min. Kəmotahl-ipən Jon tuwin isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətətig in pisin əm. Uhgin tos-ipən napilairən wir agin kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan min natimnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgin otol win e nəluaginən itəm netəmim ne Setan okotol ilat min, ne nolən rəha Uhgin o nakilən netəmim e nammun nian.

?Təmäte naoa u o naka? In təmäte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in İerəmərə, kənu məgəhun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak min məmə okotətul əskasik okəmə nian iəkis min okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgin. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak min, məto ilat okotəkəike motətul əskasik, kən in tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak min ne netəmim u ilat koatətig e nian iəkis min nian u roiu. Nian Iesu Kristo otitəlig-pa min, kən in otiləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

¹ Naoa u, in tatəghat-in natimnat min itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natimnat min u, Uhgin təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgəhun kəm rəhan iolwək min natimnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgəhun natimnat min u kəm rəhan iolwək, Jon. ² Jon təmətul-arəp o natimnat rafin itəm in təməplan, kən mətə rəkis ilat e naoa u. Natimnat min un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgin ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo. ³ Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən min u, itəm Uhgin təmos-ipa, in otətig e nəwirən pahrien. Kən netəm min un itəm koatəto kən moatos e nikilat kən moatol, okotətig min e nəwirən pahrien, məto-inu nian rəha natimnat min u, naoa u tatəghat-in, tinəkuəkir agin.

Jon təmäte naoa kəm niməfak min ilat sepin

⁴ Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwin kəm niməfak min ilat sepin əpəh e nitən Esia.

* **1:1:** “Təmol əp,” nipətin u, məmə tatəgəhun nat kit itəm aupən, nipətin tatəhluag. E Bislama, katən məmə, “rivilem.”

Pəs Uhgın u itəm tətətig roiü, təmətətig lilin, kən otəpanatig lilin min, in otawte-in rəhan nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmin ilat sepin† itəm koatatig aupən e jea rəha kig, ilat min okotol nulan etəmat. ⁵ Kən İesu Kristo min, in otawte-in min nulan kəm itəmat. Kristo un təmətül-arəp əskasik o nıpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nımisən,‡ kən in tərəmərə e kig min rəha nətueintən.§

Pəs nənwiwian tuwin o İesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən nitan təmaiəh məmə otikis itat e nolən rəha təfagə rat. ⁶ In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris min rəha Uhgın rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwian o rəhan nepətan ne nəsanənan tuwin o İesu Kristo, namnun tikə! !Pəs in otərəmərə lilin! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

⁷!Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e niganəmtilat ətuatip, kən netəm min u kəmotaru in aupən, okotəplan min, kən netemim e noanol min rafin e nətueintən, nikilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

⁸İərəmərə Uhgın tatən məmə, “İo Nəukətin ne Namnun.‡ İo u etatig roiü, kən emətətig lilin, kən epanətətig lilin min, kən io un, Nahgik Tepət Pik Agin.”

Jon təməplan Nəti Etəmim

⁹İo Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat min kitəh e İesu o nahməən, ne natigən e nərəmərəən rəhan, ne nətul əskasikən e nian rəha nahməən. Kəməraikin-pən io e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən min un itəm Uhgın tatos-ıpa, kən matətül-arəp o İesu. ¹⁰In Nian rəha İərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmin Rəha Uhgın, kən rəhan nəsanənan təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, tahmen əm e təwi, ¹¹kən nəwian u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natimnat min rafin itəm natəplan kən mahl-ipən kəm nıməfak sepin. İlat koatuwin kəm Efesas, kən Simana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

¹²Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e iəen u kol tatipit-ipit, ¹³kən ilugin e nat katəhtu-pər lait min u lan, eməplan suah kit tahmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəməlis manikiləhan e kətəut, kəmol e iəen u kol tatipit-ipit.‡ ¹⁴Rəhn-kapə ne noanun tərüən tərüən mə nahwi noan nitəhəi,§* kən niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm.† ¹⁵Nelkin tahmen e pırons,‡ itəm

† **1:4:** Narmin ilat sepin itəm koatatig aupən e rəhan tiron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatip rəha nənan Narmin Rəha Uhgın; məto okəm-naka ilat nagelo sepin u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatig aupən e tiron. Nampa sepin u, kəməhm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgın, nian neen tatən “ilat sepin” məto nıpətin məmə ilat rafin agin. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “İo un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətül aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e İnglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha İərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agin. İesu in rəhatat pris asol agin. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “in tərüən tərüən mə sno.” * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pırons, in iəen kit, kala rəhan tahmen e kol.

kəmaan e nigəm məmə otaiah rəkis-in namtəən, mafəl itəm təwīr, kən uarisig un, kərəpe məmə in otəwīr matipit-ipit. Kən nəwian iahgin iahgin tahmen e nitəhai asol kit tatem noanahluəluə;¹⁶ In tatos məhau ilat sepin e nelmin matip, kənu naip kit rəha nəluaginən in tasilə e nikalin kərən mil,§ tatisi-pən e nipəgnoan, kən suah un təhag-əhag mitasiə, tahmen e mitgar əpə e nərauiəgən.

¹⁷ Nian eməplan suah əh, emeiuiui morin io əh nelkin ikin, tahmen əm məmə emimis.* Məto in təmea-pa mek io e rəhn matip kən məmə, “Əsəginən. Io u, io emaupən matig, kən io iatol namnun agin.”¹⁸ Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emimis aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lilin! Kən io iatos ki rəha Nimişən ne ki rəha Noanpən.‡

¹⁹ “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa.”²⁰ Məto ekuhapik e nipəti məhau min ilat sepin itəm nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat katahtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e iəen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepin, nipətin u nagelo min rəha niməfak sepin. Kənu nat katahtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e kol, nipətin un, niməfak min un ilat sepin.

2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Efesas

¹ “Əte naoa kit tuwin o nagelo*” rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepin e nelmin matip† kən mətaliwək ilugin e nat katahtu-pər lait min lan,‡ u itəm kəmol e iəen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepin.

² Io ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun wək pik min rəhatəmat, kən mitun min məmə nəkotətul-iəkis. Ekitun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm min un itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiua min.³ Ekitun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh. Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətul-iəkis o nərgək, məsotəpou-inən.

⁴ Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol, təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən rəhatəmat.⁵ Nikitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatig lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natimnat min u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, miləs-irəkis rəhatəmat nat katahtu-pər lait lan e nəmeen.⁶ Məto nat kitiah əm əh-ikin, noatol in təwīr. Itəmat nakotetəhau nolən rat min rəha netəmin rəha Nikolas,* tahmen əm lak, iatol mihin.

⁷ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wīr nəghatən min itəm Narmin Rəha Ughin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e

§ 1:16: Hip 4:12; Jon 12:48 * 1:17: Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † 1:18: Sam 42:2 ‡ 1:18: “Io iatos ki rəha Nimişən ne ki rəha Noanpən,” nipətin u məmə iatos nepətin o nahtosigən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotimis Ikin, kən mol netəmin kəmotimis ilat kotəmegəh min.

* 2:1: Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. † 2:1: Nol Өпөн 1:16 ‡ 2:1: Nol Өпөн 1:12-13 § 2:4: Jon 13:35; Jer 2:2-5 * 2:6: Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wīrən natimnat tēpət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmin neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit əpnəpinən itəm. Ilat koatən məmə nolən min əh, təsərekənən narmitəm.

nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwə e nasumən rəha Uhgın.”†

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Simana

⁸ Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol namnun agin.‡ In təmimis kən məmegəh min, § kən in tatən məmə,

⁹ Netəm Simana, ekitun rəhatəmat nahməən. Ekitun məmə itəmat ian-rat min, məto sənəmə itəmat ian-rat min pahrien. ! Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agin! Ekitun mə ieiua min neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.†

¹⁰ Sotəginən nahməən min itəm otəsuhəhən koatuwa etəmat. İatən-ipinə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgın otekasgəwin nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahməən o nian ilat ten.‡ Otətul əskasik, nat əpnəpən okəmə itəmat neen okotimis, kən io oekos-ipinə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in nəmegəhən lili.

¹¹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuhwinən e noanəmnəmin nigəm asol.”§

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

¹² Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasilə e nəwtain kərən mil.*

¹³ Ekitun ikin nəkotatig ikin. İkin əh, Setan tatəpələh, matərəməyə ikin. Məto itəmat noatətul-iəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. İmatəmat, Setan tətətig ikin, kən kəməhamnu rəhak etənim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat əpnəpən məmə nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik lak.

¹⁴ Məto in əm un, iatehm nipeğnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. İtəmat neen u ikin-un, noatəgətun netənim u ikin-un məmə okotos nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm Kig Palak məmə in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais lan tatuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən moatit əpnəpən ilat min.† ¹⁵ Kən e nolən kitiah əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat neen u ikin nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netənim rəha Nikolas.‡ ¹⁶ !Tol nəhlan,

† 2:7: Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2 ‡ 2:8: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “tol namnun agin,” nipeğin u, tətətig nian rafin. § 2:8: Nol Əpən 1:17-18 * 2:9:

?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp,” nipeğin naka? In tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel. Məto nian İesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipeğin u məmə netənim pahrien rəha Uhgın, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netənim min ətuatip rəha Uhgın. (Kal 6:15-16). † 2:9: Jon 8:33-47 ‡ 2:10: Nian ten nipeğin

un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. § 2:11: Nol Əpən 20:11-15; 21:8 * 2:12: Nol Əpən 1:16 † 2:14: Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ 2:15: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6.

onəkotəkaike motəuhlin wəhai əm nətəligən rəhatəmat o nolən rat min rəhatəmat! Okəmə nəsətolən, otəsuwəhən oekimnə otəmat, kən iakoh netəm min un, kən mətə ilat e naip rəha nəluaginən itəm tətisi-pən e nīpəgnoak.

¹⁷ Etəm matəlgīn tatig, in otəkaike matəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgīn tatən-ipən kəm niməfak min. Etəmin itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən nagwənən anion u manā[§] kəm in. Oekos-ipən min kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəmətə-pən nərgin wi lan, kən in pišin əm un, itəm otos, titun nərgin.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

¹⁸ Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ipən məmə,

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgīn. Niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm, ne nelkin tahmen e pīrons* itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.† Tatən məmə,

¹⁹ Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne nahatətəən, ne nasituən e netəmin, kən ekitun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəməh o nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol roiu, təwir maprəkis-in nolən min rəhatəmat aupən.

²⁰ Məto iatehm nīpəgnəmtin kit əh-ikin noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak min iolwək, matol məmə ilat koatit əpnəpin ilat min, kən moatun nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig. ²¹ Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən əpnəpinən iərman, məto in tapəs. ²² Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatimis pik e rəhan pet. Kən netəm min u itəm kəmotit əpnəpin ilat min, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat min koatəto tərət pik, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən. ²³ Kən ekau kitiah əm e nenətin min, moh ilat kotimis. Tol nəhlan, kən niməfak min rafin okotitun məmə io əm un, ekitun nətəligən min rəha netəmin, ne nikilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən min itəm nəmoatol.§

²⁴ Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natimnat itəm katən məmə nat agin min rəha Setan itəm tatəhluaig-in mənətan. Esələhəu-pənən nat fiğəm kit min kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiah əm, inun, ²⁵ otaskəlīm tiəkis əm e nat itəm ninotos rəkis, mətoarus io ekitəlig-pa.

²⁶⁻²⁷ Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwiak, matuwīn, matuwīn mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətan u kəm in, itəm rəhak tata təmos-ipa kəm io, məmə in otərəməərə e kantri pišin pišin min. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərig asol

§ 2:17: Jon 6:31-33,35,48,51 * 2:18: Pīrons, in iəen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

† 2:18: Dan 10:6; Nol Өпөн 1:14-15 ‡ 2:20: Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgin pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mā Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehəp

(1 King 21:25-26). In təmit netəmin e suatip kit məmə okotol sakrifais kəm narmin nat min, kən motəu-pən nolən rəha nit əpnəpinən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15. § 2:23: Jer 17:10

rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanisip.
²⁸ Kən io ekos-ipən min məhau u, fetukai kəm in.*

²⁹ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min.”

3

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Satis

¹ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Uhgin ilat sepin,* kən matos min məhau sepin.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis. ² !Otaiir-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuwəhən tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər min nolən rəhatəmat, motol tuwa məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm nəmotol motuwin motol namnun lan, kən tətuatip e niganəmti Uhgin rəhak. ³ Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən moatəto aupən. Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapil əlu-əlu, oekiet-arəp otəmat tahmen e iakləh, kən itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimnə otəmat.

⁴ Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən napən rəhalat tamkimik. İlat kotətuatip, motahmen o naliwəkən itəmat min io e napən ruən. ⁵ Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwin nulan e napən ruən. Kən okol esafəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata ne rəhan nagelo min, məmə in rəhak ətuatip etəmin.‡

⁶ Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

⁷ “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha Tefit u aupən.§ Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsahtosig-inən. Kən okəmə in tahtosig e toa kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

⁸ Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun məmə rəhatəmat nəsanənən in noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəhluaig-inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat. Okol suah kit təsahtosig-inən. ⁹ Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məmə ilat

* **2:28:** Nol Əpən 22:16 * **3:1:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 † **3:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **3:5:** Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § **3:7:** “Ki rəha Tefit” u, tatəpsen-pən nepədən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepədən məmə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18. * **3:7:** Aes 22:22

netəm Isrel, mətə kəpə. Ilat ieiua min.† Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitəmat o nisaiian, kən okotən məmə nīpahrienən io ekolkeike itəmat.‡ 10 Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəməh o nətul əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən.§ O nat u, io oekatipal wir* otəmat e nian itəm nəratən otəsuhəhən tuwa e nətueintən min rafin,† məmə otekasgəwin-tu nahatətəhən rəha netəm rəha nətueintən.

11 Otəsuhəhən ekuwa. Otəskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm ninol win rəkis lan. 12 Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm tataruəsan Nimə Rəha Ughin rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Ughin rəhak lan, ne nərgi taon rəha Ughin rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Ughin rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.

13 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmīn Rəha Ughin tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

14 “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nīpahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nīpahrienən əm, kən in nəukətin§ natimnat rafin itəm Ughin təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

15 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitəh, onəkotətəp o onəkotəgəpan. 16 Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiū, 17 mətə-inun itəmat nakotən məmə, ‘Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.’ Mətə itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nəratən, itəmat nəkotol nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiū piəpiə əm. 18 O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəhən lan,† kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nīpətitəmat un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min

† 3:9: Nəghatən u “koatən məmə ilat netəm Isrel, mətə kəpə,” in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Mətə nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nīpətin un məmə netəmin pahrienən rəha Ughin, inun, itəm koatəfak kəm in, mətə sənəmə netəm Isrel u ilat netəmin min ətuatip rəha Ughin (Kal 6:15-16). ‡ 3:9: Jon 8:44; Nol Өпөн 2:9 § 3:10: Hip 12:1-3 * 3:10: “Oekatipal,” nīpətin u, məmə, “Oekehmin wir etəmat,” inu “protektem yufala,” e Bislama. † 3:10: Jon 17:15 ‡ 3:11: “Nətouən” əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmin o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehmin wir o netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotəpəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lili ilat Kristo. § 3:14: “Nəukəti natimnat rafin itəm Ughin təmol,” nīpətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nīpətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in Iərməmə e natimnat rafin. * 3:14: Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Өпөн 1:17 † 3:18: Job 23:10; Mal 3:2-3; 1 Pita 1:6-9

mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

¹⁹ Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-palak, kən motəuhlin-pa e nolan rat min rəhatəmat. ²⁰ !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit tətə nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

²¹ Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan jea, matuərəməmə. Kən e nolən kitiaəh əm, etəm otol win e nəluaginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matərəməmə itimlau min io.

²² Etəm matəlgin tatig, in otəkəike matəlgin-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

4

Nəfakən e nego e neai

¹ !Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmərah-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiaəh əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi, tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, “Ər-tu muwa ikin-u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol.” ² E nian kitiaəh əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməmə e nego e neai.* ³ Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mirai-mirai kit təmuwin mitalau e jea rəhan, kən mirai mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral.† ⁴ Kən mitalau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiatən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwin e natimnat ruən, kən motəfauin hat min rəha nisialien, itəm kəmol e iəen u kol tatipit-ipit. ⁵ Kən ikin əh, jea rəha kig tətətig ikin, tatipit, kən kaluəluə titatipərəh matiet ikin. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepin koatuəp. İnəh, narmin rəha Uhgın ilat sepin.‡ ⁶ Kən ikin əh aupən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

İlugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnəpin əm e nərpilat ne məntaalat ne. ⁷ In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kəpə tahmen e etənim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig. ⁸ Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto niməlməlilat ilat sikis, kən niganəmtilat tirəfin əpnəpin əm ilat, muwin əpəh e nəwtain niməlməlilat ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapin ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

“!İərəməmə Uhgın Nahgin Tepət Pik Agin
in tasim, tasim, tasim pik agin,
itəm in tətətig roiū,
təmətatig liliin,

* **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiəmitə min. Kitat kotəruu atuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit. ‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4.

otəpanətətiḡ lilin!”⁹

⁹ Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nīpahrienən e nepətən rəha Uhgīn, kən moatos-ipən nisiaiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməra, matətiḡ lilin, namnun tikə.

¹⁰ Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməra, kən moatəfak kəm in itəm tətətiḡ lilin, namnun tikə. Ilat kotisin nulilat kəm in, kən nīpinəḡilat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha nisiaiən, kən moatəlin aupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,

¹¹ “Rəhatimat Iərəməra Uhgīn,

Ik nakətuatip, mahmen aḡin məmə onakos nənwīwīən rafin,

ne nisiaiən rafin,

ne nəsanənən rafin,

məto-inun ik nəmol natimnat rafin.

Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotətiḡ.

Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotətiḡ əh.”

5

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

¹ Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e nīkalin kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau sepin məmə otaskəlim tiəkis. ² Kən eməplan nagelo əsanən kit tətəḡət əfəməh matən-iarəp məmə, “?Pah u in tahmen mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e naoa u, kən murapik?” ³ Məto etənim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki nīməptən, kit okol təsətuatipən o nurapikən naoa u, mafin. ⁴ Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etənim kit itəm tahmen mətuatip o nurapikən naoa u, mafin. ⁵ Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, “!Sasəkən! Mitəḡ-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta,* in nəukəti Tefit,† in tinol win rəkis e nəluəḡinən rəhan. Tol nəhlan, in tətətuatip aḡin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis nat əh ilat sepin itəm kəmuwaan ətain lan.”

⁶ Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh iluḡin e jea rəha kig ne nat kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə kəmoḡamnu rəkis. Kən rəhnipət ilat sepin,‡ kən nīḡanəmtin ilat sepin min, ilat un, koatətul o narmin rəha Uhgīn ilat sepin itəm təməhl-iarəp ilat kotuwīn e nətueintən. ⁷ Nəti Sipsip əh, təmuwīn meə-pən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea. ⁸ Kən nian in tinaskəlim naoa un, kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nīpinəḡilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap§ min ne pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, tərioah e nat pien-pien min itəm nəmiəwīn təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e nəfəkən min rəha netənim rəha Uhgīn.*

⁹ Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,

§ 4:8: Eks 3:14 * 5:5: Jen 49:9-10 † 5:5: Aes 11:1 ‡ 5:6: Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4

§ 5:8: “Hap,” in nat kit katoh tətən napuən, tahmen e kitar. * 5:8: Sam 141:2

“Tk nakətuatip, mahmen agin o niləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmo hamnu ik,
kən nəmos-nəmtin netəmin e nitəm
məmə ilat rəha Ughin.

Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafin,
ne nəghatən min rafin,
ne kantri min rafin,
ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,
¹⁰ kən nəmol ilat kotatig ahgin rəham nərəməərəən,
kən ilat rəham pris min,
koatol wək rəha Ughin rəhatimat.

Ilət okotərəməərə e nətueintən.”

¹¹ Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo min tepət,
tepət, okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motitəlau e jea rəha kig, ne nat
min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. ¹² Kən
ilat kotan əfəməh napuən məmə:

“!Nəti Sipsip itəm kəmo hamnu,
in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatigən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”

¹³ Kən eməto min natimnat rafin itəm Ughin təmol e nego e neai, ne
nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotimis Ikin, ne e niki nitəhəi, ne natimnat
min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin koatən məmə:

“Pəs nənwiwian ne nisaiian tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea
ne Nəti Sipsip,

məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəməərəən.

!Pəs nənwiwian ne nisaiian tuwin olau,
kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”

¹⁴ Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “! Əwəh!”
kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat ron, moteiuaiu,
nipinəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

¹ Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm
kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit
ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!”

² Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətəsuə-pər lan tatiləs nifagə, kən
kəməfəuin-pən hat rəha nisaiian kəm in, tahmen e hat rəha etəm tinol
win rəkis e nəluaginən. In təmaiu matuwin tahmen e etəm təmol win e
nəluaginən, kən matuwin min məmə otol min win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm
kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat təməmegəh itəm tatol nampa tu
lan təmə, “!Wa-tu!” ⁴ Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm
tītəsuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluaginən kəm in. Kən Ughin
təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuən itəm tətətig e
nətueintən, məmə netəmin koatəluagin əm moatəhamnu-ohamnu ilat
min ikin min rafin.

⁵ Кән нian Nәti Sipsip тәмәтгәһл рәкис nat tatol nampa tri lan, itәм кәмуwaan әтайн naoa lan, кән екәто nat tatәmegәһ itәм tol nampa tri lan, тәмә, “!Wa-tu!” Кән екәtag-pәр мәплан hos kapın kit. Etәм titasua lan tatitol sikel* kit. ⁶ Кәну emәto nәwian kit tatisi-pән ilugin e nat коатәmegәһ min ilat kuwit, matән mәмә, “Uwin, kәmegәһan-in ik mәмә nәkitun nosән nәumis e nitән min, кән ilat okotәkәike motarakin mәni asol o nosән nagwәнән noan mәsin әm. Mәto onәsәрәkinән nәukәti nig olif min itәм katol oel e noan, кән nәsәрәkinән nәukәti nol u krep itәм katol wain lan.”

⁷ Nian Nәti Sipsip тәмәтгәһл рәкис nat tatol nampa fo lan, itәм кәмуwaan әтайн naoa lan, кән екәто nat tatәmegәһ itәм tol nampa fo lan, tatән mәмә, “!Wa-tu!” ⁸ !Кән екәtag-pәр мәплан hos kәmtap kit! Etәм titasua lan, nәrgin u Nimisән, ilau etәmim kit, nәrgin u, Noanpән, tatuarisig-in мәtian. Kәmios nepәtән mәмә okohamnu netәmim e naip ne nәumis ne nimisән ne nat megәһ iarupin min. Kәmios nepәtән nәһlan, tahmen-in nәwtain nәtueintән kitiaһ, mapәs әm nәwtain kisil.

⁹ Кән нian Nәti Sipsip тәмәтгәһл рәкис nat tatol faif itәм кәмуwaan әтайн naoa lan, екәtag-pән әпәһ e nәwtain olta,† lәhau ikin, мәплан netәм кәmohamnu ilat мәto-inu ilat кәmotәtul әskasik o nән-iarәpән nәghatән rәha Uhgin. ¹⁰ Ilat kotaun әfәмәһ moatән-ipән кәm Uhgin mәмә, “Ik nakәрәmәрә e natimnat раfin, ik nakasim, кән ik nipahrienән. ?O nәghan ne кән ik onakәlәhәu nәghatән mәмә netәм rәha nәtueintән кәmotol tәrat, кән mol nalpinән кәm ilat o nat itәм кәmotol etimat? ?Onagәһән nakalpin nitai nitatimat e netәм min әһ?”

¹¹ Кәmotән nәһlan, кән кәmos-ipән napән ruән кәm ilat раfin. Mәto кәmән-ipән кәm ilat mәмә okotameg min noan mәsin әm мәtoarus nampa apiәpiә rәha pialat min ne winilat min, otuwa pitән mahmen. Pialat min ne winilat min u, netәmim min rәha Iesu, itәм okәpanohamnu ilat o rәhalat nahatәtәән. ¹² Кән нian Nәti Sipsip тәмәтгәһл рәкис nat tatol sikis itәм кәмуwaan әтайн naoa lan, кән әmun, namig asol kit tamәloal. Mitgar tәmapinәp agin, кән mәwig tәmasiә agin tahmen e nita.‡ ¹³ Кән mәhau min әпәһ ilis e neai кәmotisas-pән e nәtueintән, tahmen e noa nig u fik, itәм nimәtag asol tәmatigtig e noan pikәһ tisas. ¹⁴ Кән neai tәmikә tahmen e nimitiwin кәmaiu-aiu kilәs kagim.§ Кән nitot min ne nәptән min кәmotagim e nәmelat min.

¹⁵ Кән kig min rәha nәtueintән ne iәрәmәрә min, netәм-iasol min rәha mopael min, netәм rәhalat nautә tepәt, ne netәм коatos nepәtән, ne slef min раfin, ne netәм sәнәmә slef min, ilat раfin кәmotәһluaig e nipәg kәpiel asol min, ne nikali kәpiel min әпәһ e nikalkal nitot asol min.* ¹⁶ Кән ilat кәmotasәk әfәмәһ-pән o nitot min ne kәpiel asol min mәмә, “Otisas, motoh әтайн itimat, motәһluaig-in itimat o niganәmti kig u itәм tatәpәlәh-pәр e rәhan jea, ne o nemәha rәha Nәti Sipsip,† ¹⁷ мәto-inun nian asol kәgin әһ rәha nemәha rәhalau tinuwa. ?Кән pah un in titun nәtulән?”‡

* **6:5:** E nian rәha nәumis, кән netәmim kotakil natimnat o noorән nagwәнән. † **6:9:** Olta u, in tepil kit tatәtul әпәһ e Nimә Rәha Uhgin, кән katol sakrifais min ikin. Кән netәм min u, okәm-naka ilat kotahmen әtuatip e sakrifais kit itәм tatuwin o Uhgin. ‡ **6:12:** Joel 2:31; Wәk 2:20 § **6:14:** Aes 34:4 * **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8 ‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2

7

*Wan-hanrit-foti-fo-taosen**kəmol mak elat**mə rəha Uhgin*

¹ Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona min ilat kuwit e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nimətag kuwit e kona kuwit rəha nətueintən, məmə nimətag otikə e nətueintən, ne nitəhai, ne nig min.*

² Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkinən nəptən ne nitəhai. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit min tatisi-pah, tatiləs nat kit itəm Uhgin u, itəm tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətəgət əfəməh-pən kəm nagelo min u kuwit, məmə, ³ “!Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nimətag məmə otəsərəkinən niməptən ne nitəhai ne nig min, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgin rəhatat e nīpinəgi iolwək min rəhan.”†

⁴ Kən eməto nampa rəha netəm kəmosos mak u rəha Uhgin. Netənim wan-hanrit-foti-fo-taosan kəmotiet rəkis e noanol min rəha Isrel, ilat kəmosos mak əh.

⁵ E noanol rəha Juta, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Rupen, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Kat, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Aser, netənim ilat tuelef-taosən.

⁶ E noanol rəha Naptali, netənim ilat tuelef-taosən

E noanol rəha Manase, netənim ilat tuelef-taosən.

⁷ E noanol rəha Simeon, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Lifae, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Isakar, netənim ilat tuelef-taosən.

⁸ E noanol rəha Sepulun, netənim ilat tuelef-taosən.

E noanol rəha Josep, netənim ilat tuelef-taosən.

Kən e noanol rəha Benjamin, netənim ilat tuelef-taosən kəmosos mak əh.

Nīmanin netənim itəm kəmotuwīn e napən ruən

⁹ Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh aupən-in io, məplan nīmanin netənim tepət tepət, okol kəruru nāfinən.‡ Ilat koatisi-pən e kantri min rafin, ne noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, kən nuwigilat tol pisin pisin min. Ilat koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nəti Sipsip. Ilat koatuwin e napən ruən min, kən moatos nelmi nəmil e nelmilat. ¹⁰ Kən moatəgət əfəməh moatən məmə

“Uhgin rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matəramərə, ilau Nəti Sipsip, ilau əh kəmioal suatip o nosmegəhən kitat.”

¹¹ Nagelo min rafin ilat kotətul motitəlau e jea rəha kig, kən mitəlau min e netəm-iasol min itəm kəmosos nəwiətən, ne nat koatəmegəh min u, ilat kuwit. Ilat moatisin-pən nulilat aupən e jea rəha kig, moteiuaiu, nīpinəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgin, ¹² moatən məmə:

“!Əwəh! !Nīpahrienən! Rəhatat Uhgin təwir pik, matəhag-əhag wir.

!In tenatig tenatig, təsanən, nahgin tepət!

! Pəs kotənwiwi in, motisiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwīn matuwīn namnun tikə! !Əwəh!”

* 7:1: Nimətag kuwit əh, in nimətag rəha nərəkinən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne

Jer 49:36-38. † 7:3: 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ 7:9: Jen 15:5

¹³ Кән әмун, netәм-iasol itәм кәмотос нәwiätән min u kit tätapäh ron io mämә, “?Pah min әh koatuwin e natimnat ruән? ?Kән ilat kәmotisi-pән hiä?”

¹⁴ Кән екуһалpин mämә, “Etәм-iasol. Ik әm näkitun.”

Кән in tәмә, “Netәм min әh, ilat un kәmotiet rәkis e nahmәән asol; ilat kinәmotaikuas e rәhalat napән kән motol tәruән e nita Nәti Sipsip. ¹⁵ Кән tol nәhlan, “ilat kotәtul aupән e niganәmti Uhgin, itәм tätәpәläh matәrәmәrә, kән moatәfak kәм in e nәrauiәgән ne lapin e Rәhan Nimә; kән kig u itәм tätәpәläh-pәр e jea, in otahgil kәм ilat min nian rafin.

¹⁶ Ilat, okol nәumis тисus minән ilat, kән okol kәsotoaaoa minән.

Кән nәrauiә tәsәhg minән ilat,

nape-apeән asol rәha mitgar otәsәhg minән ilat,

¹⁷ мәto-inun, Nәti Sipsip itәм tätәpәläh ilugin e jea rәha kig, in otatehm ilat tahmen e etәmim rәha nehmән sipsip.

In otit ilat, matuwin o nәmti nәhau megәh,§

kән Uhgin otafäl rafin nahui nәmtilat.”

8

Pesin rәha nat pien-pien

¹ Nian Nәti Sipsip tәmatgәhl rәkis nat tatol sepin itәм kәmuwaan әtain naoa lan, kән nagätән tәmikә әpәh e nego e neai o nian әkuәkir kit, tahmen e hafaoa.*

² Кән әмун emәplan nagelo sepin u kotәtul aupән e niganәmti Uhgin, kән ilat rafin koatos tәwi.†

³ Кән nagelo kit min, in tatitol pesin kit itәм kәmol e iaen u kol tatipit-ipit, kәmәmki-pән nat pien-pien lan. Tәmitol muwa мәtul aupән e olta. Kәmos-ipән nat pien-pien tepәt‡ kәм in, mämә otos-ipән tәlmin nәfakән min rәha netәmim rәha Uhgin, kән mos-ipән ilau kәм Uhgin, muwaan әpәh e olta kәmol e iaen u kol tatipit-ipit, itәм tätәtul aupән e jea rәha kig.

⁴ Nәhaniәm rәha nat pien-pien min, ne nәfakән min rәha netәmim rәha Uhgin, itәм nagelo tәmik e nelmin, kәmotәр motuwin o Uhgin. ⁵ Кән әмун nagelo tәmitol nat pien-pien u e pesin, kән mәmki-pән nigәм lan, itәм tatuәp e olta, kән мәhtәg-iarәpән e nәtueintән. Кән әмун, kaluәluә tәmatiperәh, kәnu tәmipit, kән nәrkәrikән, kән namig tәmәloal.§

Tәwi min

⁶ Кән nagelo sepin itәм koatos tәwi min, kәmotәtul matip o nәhlan tәwi.

⁷ Кән nagelo itәм tәtaupән, tәmәhl rәhan tәwi. Кән әмун, ais ne nigәм itәм kәmol pilәh-pilәh ilәhal nita, kәmәtәg-pән ilәhal e nәtueintән. Tәmuәp mus nәwtain nәptән kitiaһ, mapәs әm nәwtain kәiu, kәnu tәmuәp mus nig min nәwtain kitiaһ, mapәs әm nәwtain kәiu, kән tәmuәp mus mәkiras mitә kәmotuәp rafin.

⁸ Кән nagelo itәм tatol nampa tu lan in tәmәhl rәhan tәwi, kән nat kit tahmen e nitot asol, itәм tatuәp, kәmәrakin-pән әpәh itәhai. Кән nәwtain

§ 7:17: Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Өпән 22:1,17 * 8:1: Hab 2:20; Sef 1:7-8;

Sek 2:13 † 8:2: Tәwi min әh e Baebol, sәnәmә nuwigі nat itәhai, мәto tәwi әh kәmol e rәhnipat

nat kit. ‡ 8:3: Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kән katuwaan mämә okәto nәhaniәm e

nәmiәwin u itәм tatapien wir. § 8:5: Eks 19:16-18

nitəhai kitiah təmol nita, mapəs əm nəwtain kəiu. ⁹ Kən təmərəkin nat megəh min itəm kotatig itəhai nəwtain kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkin min nego min nəwtain kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹⁰ Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisiə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau min ne nəmti nəhau min nəwtain kitiah, mapəs əm nəwtain kəiu. ¹¹ Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau min nəwtain kitiah kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netənim tepət itəm kəmotənim nəhau arip, kəmotimis.

¹² Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau min, mol nəwtain mitgar kitiah təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiəuəp. Kən nəwtain məwig kitiah təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiəuəp, kən nəwtain məhau min kitiah kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tətərauiə e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiah. Kən nian lapin, tətəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiah.*

¹³ Kən əmun ematəplan, kən mətə malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, “!Awe! !Awe! !Awe! !Mətə-inun nagelo kisil min əh-ikin okəpanəhlahl min rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netənim rəha nətueintən!”

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

¹ Nagelo itəm tatol faif lan, tətəhl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tinəmsi-pər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nipəg asol itəm teiuaiu agin. ² Nian təmərəh e nipəg əh, nəhaniəm təmə, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuəpinəp e nəhaniəm rəha nipəg asol.

³ Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nipikilat, kən titəhmə titəhmə.

⁴ Kəməpən-kən kəm pitip min məmə kəsotərəkinən ma-kiras ne nig min, ne natimnat itəm kotəwiə e nətueintən, mətə okotərəkin əm netəm min un itəm kəsotosən mak rəha Uhgən e nipinəgilat. ⁵ Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netənim motol nəhməən kəm ilat o məwig faif, mətə kəsotohamnuən ilat. Kən nəhməən əh, itəm ilat okotəto tərət lan, taprəkis-in agin nəmə nipiki welau itəhai, nian tatus itəm, kətəhmə.* ⁶ E nian min əh, netənim okotegəs-in suatip o nimisən, mətə okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotimis, mətə okol kəsotimisən.

⁷ Eməplan pitip asol min əh, ilat kotahmen e hos min itəm kəmotətul matip o nəluəginən. Ilat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etənim. ⁸ Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilət tasilə tahmen e nəlui laion. ⁹ Nuwiligilat tol məmə kəmotəlpin manikiləhalat e nat kit rəha nəluəginən, kəmol e iaen, kən nawin niməlməliat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəluəginən. ¹⁰ Nipikilat tatus itəm

* 8:12: Aes 13:10; Mak 13:24 * 9:5: Nəghatən Kris ətuatip təməsənən nəhməən rəha nipiki welau itəhai. In təmə nəhməən rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərik, mətə rəhan nəmə nəluin ne rəhan nəhməən tərət maprəkis-in nəmə nəhməən rəha nipiki welau ne nəhməən rəha nəmə timar.

kətahmə taprəkis-in agin welau itəhəi. Ilat koatos nəsanənən e nīpikilat o nolən nahməən kəm netəmim o məwīg faif. ¹¹ Ilat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iəməmə rəha nīpəg asol itəm teiuaiu agin. E nəghatən rəha netəm Isrel, kətən nəgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apolion, nīpətin u lərəkin.

¹² !Awe! Nəratən aupən tinol namnun, mətə awe, awe, nəratən kəiu min əh-ikin okəpanueia.

¹³ Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahł rəhan təwi. Kən emətə nəwian kit təmisi-pən əpəh e niki rəhnipāt olta u,† ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tatətul aupən e niganəmti Uhgin. ¹⁴ Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatiləs təwi, məmə, “Ikis nagelo min un ilat kuwit itəm kəmālis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol Iufretes.” ¹⁵ Tol nəhlan, təmiki ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəmālin ilat kotətul matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwīg ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitəh, motapəs kəiu. ¹⁶ Kən emətə nampa rəha mopael min rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafin tu-hanrit-milian netəmim.

¹⁷ Kən e napilairən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pilu wir, kənu mauia. Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion min, kən nigəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalisi-pən e nīpəgnoalat.

¹⁸ Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nīpəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitəh, kapəs əm nəwtain kəiu. ¹⁹ Nəsanənən rəha hos min əh, tātisi-pən e nīpəgnoalat, ne nīpikilat, mətə-inun nīpikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətətig e malnīpikin. Kən hos min əh, koatus min netəmim e mal-nīpikilat.

²⁰ Kən netəm min u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natimnat min itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis min ne narmi nat min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa, ne pironš ne kəpiel, ne nig. Ilat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən. ²¹ Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərik, nolən klefa, nolən masig, nītəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

¹ Kən əmun ekəplan nagelo kit min nahgin tepət tātisi-pər e nego e neai. Tatuwin e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mirai-mirai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mītasia, tahmen e mīt, kən nelkin tahmen e pos asol mil u kətiəuəp e nigəm. ² In tatos naoa əkəku kit itəm kīnurapik rəkis tatəmahl-pən e nelmin. In təməf-ipən nelkin matip e nītəhəi kən məf-ipən nelkin mol e nəptən, ³ kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatipərəh mau sepin, matuhalpin. ⁴ Kən nian kaluəluə təmatipərəh mau sepin matuhalpin rəhan nəghatən, kən nīkik natəht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in

† 9:13: Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nīmə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Rəhnipāt min əpəh e kona min. ‡ 9:17: Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § 9:20: Pironš, in iaen kit, mətə rəhan kala tahmen e kol.

tatən. Məto enəto nəwian kit tatisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkisən.”

⁵ Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən, tiləs-ipər nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai, ⁶ kən matos noanawil e etəm tətətig lilin, etəm təmol nego e neai ne natimnat rafin itəm koatətig lan, ne nətueintən ne natimnat rafin itəm kotatig lan, ne nitəhəi ne natimnat rafin itəm kotatig lan, kən məmə, “!Uhgin otəsəsaḡin mīnən! ⁷ Məto nian nagelo itəm tatol sepin lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkəuən anion rəha Uhgin itəm tətəhluəig-in, in otuwa mol nīpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək mīn u, ien mīn rəhan.”

⁸ Kən əmun, ekəto mīn nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ipa mīn kəm io məmə, “Uwīn, mīləs naoa kəmurapik əh itəm tatəməhl-pən e nelmi nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən.”

⁹ Kən əmun, ekuwīn mətəpəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkin nərpəm, məto nian onakun, tətəhen tahmen e sukapak.” ¹⁰ Kən əmun ekiləs-irəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətəhen tətəhen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərpik, nərpik təmərat lan. ¹¹ Kən kəmən-ipa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp mīn nəghatən itəm Uhgin otos-ipinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pisin pisin mīn, ne netəm e kantri pisin pisin mīn, ne netəm koatən nəghatən pisin pisin mīn, ne kig mīn.”

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

¹ Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, “Uwīn, mos mak e Nīmə Rəha Uhgin, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfak əh imə. ² Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nīmə. Sosən mak lan məto-inun kinos-ipən rəkis iat əh kəm İaihlua mīn. İlat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwīn motuwīn motos məwīg ilat foti-tu.* ³ Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən okətios əm nəmkapīn, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən mīn o nian wan-taosen tu hanrit sikiste.” ⁴ İlau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e İəramərə rəha nətueintən. ⁵ Okəmə suah kit tətalkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamin nigəm otisi-pən e nohlilau, kən mus rəhalau tikiḡmīr mīn. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau, in otəkəike mīmīs nəhlan. ⁶ Suah mil u, ilau katioş nəsanənən o nahtosig-inən napuə məmə nuhuən otəsəfikən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən mīn rəha Uhgin. Kən ilau matios mīn nəsanənən məmə okuəhlin nəhau mīn kotuwa nita, kənu miatun mīn nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nəratən pisin pisin mīn itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

⁷ Kənu nian ilau kinuatətul-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafin, kən nat megəh† itəm otər e nīpəḡ teiuaıu aḡin, mərioah moh ilau, mol wīn elau mohamnu ilau. ⁸ Nīpətılau otatəməhl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikin əh kəməht-ipən mīn rəhalau İəramərə e nig kəməluau‡ ikin, kəməuhlin

* **11:2:** Məwīg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mīn e nian wan-taosen-tu-hanrit-sikiste (1,260). † **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** “İkin əh kəməht-ipən mīn İəramərə e nig kəməluau,” tatəghat-in İerusalem.

nərgin, məmə Sotom o Ijip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh. ⁹ Kən netəmin nuwigilat pisin pisin min, netəmin e noanol rafin, ne netəmin e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin, okoatarəp e nıpətilau, motos nian apiəpiə kisił, kən haf, kən kəməsotəghan-inən nitanimən ilau. ¹⁰ Kən netəmin rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən natimnat kəm ilat min, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik nəratən kəm ilat, kiniamis. ¹¹ Məto uarisig e nian apiəpiə kisił ne haf tinuwin rəkis, kən Ughin təmos-ipən nehagən e nıpətilau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmin rafin itəm kəmotəplan ilau, niganməpilat təmasiəp, narmilat tikə. ¹² Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau məmə, “Uər mueia ikin-u.” Kən malnapua təmiləs ilau mər muwin e neai. Kən rəhalau tikimir min kəmotətul motalkəlik olau.

¹³ Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təmərəkin rum kitiah e taon əh, mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmin ilat rafin sepin-taosen, kən netəmin rafin itəm kəməsotimisen, kəmotəgin təmasiəp, kən motən nıpahrienən məmə Ughin e nego e neai, tatos nepətan.

¹⁴ !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən itəm tatol kisił lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl təwi

¹⁵ Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,

“Rəhatat İərəməyə ne rəhan Kristo, ilau kınatuərəməyəŞ e nətueintən rafin agin, kən nəərəməən rəhan, otətətig liliñ.”

¹⁶ Kən netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən min ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea min aupən e niganəmti Ughin, ilat kəmotisin nulilat, moteuiuiu, nıpinəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Ughin, ¹⁷ motəmə,

“İakoatən tagkiu kəm ik, İərəməyə Ughin Nahgim Tepət Pik Agin, etəm un ik nətətig un itəm nətətig roiu, kən nəmətətig aupən, məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuouñ matərəməyə.

¹⁸ “Kantri min, kotautu pik, məto ik rəham neməha asol tinuwa.

Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimis.

Kən onakatou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou min netəmin rəham, ne netəm koatisiyai-in ik, ilat rafin, nat əpnəpin okəmə ilat koatos nepətan asol o nepətan əkəku.

Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin netəmin e nətueintən.”

¹⁹ Nian kəməyəh e Nimə Rəha Ughin əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis rəha Nəniəkisen Rəha Nasituən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mitasiə, kən kaluəluə təmatatıperəh, kən eməto nagətan asol min, kən təmatamig, kən ais təmisas-pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

¹ Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pispis lak. Pətan kit təmuwin e mitgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisaiiən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan. ² In

Ş 11:15: Nəghatən Kris ətuatip tətən məmə, “Rəhatat İərəməyə ne rəhan Kristo, in tinatərəməyə,” tatəgətuñ-pən məmə Tata Ughin ne rəhan Kristo, ilau kitiah əm. * 11:19: Bokis rəha Nəniəkisen Rəha Nasituən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22.

tatasək əfəməh, tatəto nahməən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuhəhən temək. ³ Kən əmun nəmtətin kit min təmiet min əpəh ilis e neai, itəm tatuha-pispis lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nigəm, rəhn-kapə təmisim-isim ilat sepin, kən rəhnipət ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig əsol əgin ilat sepin e rəhn-kapə min. ⁴ Nipikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitəh e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul əupən e pətan u itəm otəsuhəhən temək, məmə okəmə nətin tinaiir un, kən in ton.*

⁵ Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəməərə e kantri min rafin, kənu nəmtətin rəha nərəməərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgın təmeuw rəkis suakəku u o ialkita, miləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəməərə. ⁶ Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm Uhgın təmol əpen-əpenə lan məmə otətətig ikin, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-hanrit-sikiste tinuwa minuwın rəkis.†

⁷ Kən əmun, nəluəginən kit tinətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan nagelo min, kınəotəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo min kınəotəh min ilat. ⁸ Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kinotol win elat, kən kəməhl-iarəp ilat əpəh e nego e neai. ⁹ Kəmotiləs ialkita əsol un, motərakin-iaəhau e nətueintən. Kən inu, in sinek nuwəh ilouin əupən,§ katən mə İərmis, o Setan, itəm təmeiua-in nətueintən rafin əgin. Kəməraikin-iarəp in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo min rəhan.

¹⁰ Kən əmun eməto nəwian əsol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,

“!Roiu əh, Uhgın rəhatat in tinosmegəh itat!

!Roiu əh in tinol-arəp məmə in tatos nəsanənən,

kən roiu əh, in tinatərəməərə!

Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos min nəsanənən ne nepətan e natimnat min rafin.

Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kınərakin-iaəhau Setan e niganəmti Uhgın.

Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətət min lapin ne lenian,

mən-iarəp nipəgnəmtin min rəhan matətu-pən elat e niganəmti

Uhgın.

¹¹ Kən piətət min kəmotəmou ilat min,

kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,

motatig motol win min lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən nəghatən rəha

Nəti Sipsip.

Motol win min lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən rəhalat,

məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.

¹² !Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otəgien məto-inu kınərakin-iarəp ialkita!

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,

məto-inu Setan təmeiuaui minə ron ik!

In, neməha təmol pik,

məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”

¹³ Nian ialkita əsol u, təməplan məmə kınərakin-iarəp in tuwın e

nətueintən, in tinatitəp pətan u itəm təmiləs nətin iərman. ¹⁴ Kən kəmos-

ipən niməlməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig lan muwın

əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. İkin əh, otətətig

* 12:4: Mat 2:13-14 † 12:6: Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ 12:7: Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9: Jen 3:1

* 12:9: Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

ikin, kən in titagim o sinek, kən katehm wir in o taem kitiah, ne taem kaiu min, ne taem haf. ¹⁵ Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otəu-təlimin pətan u miləs magim. ¹⁶ Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nipəgnoan. ¹⁷ Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwin məmə otəluagin ilat rəhan min neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgın, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha İesu Kristo. ¹⁸ Kən in təmətul əpəh e niməkləkil itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nitəhəi mər

¹ Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nitəhəi mər. Rəhnipət ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kəməfauin-pən hat min rəha kig asol agin e rəhnipət min. Kən kəməte-pən nərgin itəm tətəu-iərmis-in Uhgın e rəhn-kapə min. ² Nat megəh un eməplan, tahmen e wisi kəgin kit u, lepet, məto nelkin min kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nipəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nəramərən ne nepətan asol kəm nat megəh u.

³ Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tinatol pap o nimisən, məto tinəwir min. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmilat təmiwig pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. ⁴ Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətan rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak min kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”

⁵ Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmis-in Uhgın. Kən kəmegəhan-in-pən nepətan kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwig foti-tu.* ⁶ Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgın, ne nərgin,† ne netəmim itəm kotatig e nego e neai,‡ ilat u, rəhan niməfak. ⁷ Kəmos-ipən min nəsanənən kəm in, məmə otəluagin ilat netəmim rəha Uhgın, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən min nepətan kəm in o nəramərən e netəmim e noanol min rafin, ne netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin. ⁸ Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsətəən nərgilat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatikə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmoəhamnu.

⁹ Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlg-in wir.

¹⁰ Okəmə suah kit otuwın e kalapus, pəs in otuwın əm.

Okəmə okətamnu suah kit e nisa, pəs okətamnu əm in e nisa.

Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rəha Uhgın okotəkəike motol tiku, kən motahatətə əm e Uhgın.

Nat megəh itəm təməhap nisip mər

¹¹ Kən əmun, eməplan min nat megəh kit min itəm təməhap nisip mər. Rəhnipət kaiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tətəghat, nəwian tahmen e ialkita kit. ¹² Nat megəh itəm rəhn-kapə sepin, tatos-ipən rafin rəhan

* **13:5:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnipət kəiu tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə sepin, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnipət kəiu tətəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tinatol pap o nimisən məto tinəwir min. ¹³ Kən nat megəh u itəm rəhnipət kəiu, tatol nəmtətin asol min ne nat pispis min tepət, matig mol min nigəm tətisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e niganəmti netəmim. ¹⁴ Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnipət kəiu, məmə titun nolən nəmtətin min nian tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepin. Kən in təmateiua-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin min əh in təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike motəte narmın itəm kasgəwin nat megəh rəhn-kapə sepin, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tətəmegəh. ¹⁵ Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnipət kəiu, məmə otehag-pən e narmın itəm kəmasgəwin e nig, pəs təghat. Kən narmın itəm kasgəwin e nig un, təməghat, mən əskasik məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in. ¹⁶ Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nipiñagilat. Netəmim rafin agin kotəkəike motos, ilat u, netəmiasol min, ne netəm əpnəpin əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef min, ne netəm sənəmə slef min, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nipiñagilat. ¹⁷ Okəmə etəm təsosən mak u, taruru nosən nəmti nat kit, ne nosalim-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgi nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepin, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgin.

¹⁸ O nat u, onakəkəike mos nenatigən tepət o nitunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatig tahmen, kən nəkitun nənən nipətən. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

¹ Kən əmun, ekətag-pən əpəh aupən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nitot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən kəməte-pən nərgi Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nipiñagilat. ² Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətəgət, nəwian tahmen e nitəhai tatem nonahluəluə, kən mahmen min e kaluəluə titatipərəh, kən ekəto tahmen min e nəwia hap* tepət, netəmim koatoh. ³ Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəmiasol itəm kəmos nəwiətin min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgın təmos-nəmtin ilat,† mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nənən napuən əh. ⁴ Netəm min u ilat u, itəm kəmotəhm wir rəhalat nəmegəhan, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.‡ İlat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgın tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. İlat rəha Uhgın əm, ne Nəti Sipsip u. İlat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgın ne Nəti Sipsip. ⁵ İlat kəsoteiuaən nian kit ne, kən nat əkəku kitiah ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın.

Nagelo kisil

* 14:2: Hap min un, nat katoh elat o nənən napuən, tahmen e kitar. † 14:3: 1 Pita 1:19

‡ 14:4: 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9

⁶ Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətətig tətətig namnun tikə^Ş kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmim nuwigilat tol pisin pisin min. ⁷ In tatən əfəməh məmə, “Otəgin motisiai-in Uhgın, kən motən nıpahrienən e rəhan nepədən, məto-inun nian ətuatip rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpınən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nıtəhai, ne nəmti nəhau min.”

⁸ Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, “!Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Təpət təməme, meiuaiu! In tahmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u nımin, inun, nıtəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa neməha rəha Uhgın olat.”

⁹ Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən matos rəhan mak e nıpinəgin o nelmin, ¹⁰ kən in təike mənim min wain u inu, in neməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti nagelo asim min ne Nəti Sipsip. ¹¹ Kən nəhanıəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən kəm ilat u, in tatər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapın.” ¹² Nəghatən u, nıpətin u məmə netəmim rəha Uhgın itəm koatətəu-pən nəwia Uhgın, kən moatahatətə e İesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.

¹³ Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roiu ne matuwin, netəmim rəha İərəməərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən pahrien.”

Kən Narmin Rəha Uhgın təmə, “!Əwəh! İlat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək min.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

¹⁴ Emətag-pən min əpəh əupən-in io məplan malnapuə kit tərüən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ıpit, kən matiləs naip eko kit itəm tasılə. ¹⁵ Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nımə Rəha Uhgın muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko mos muwin məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tinimətə.” ¹⁶ Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.

¹⁷ Kən nagelo kit min təmiet e Nımə Rəha Uhgın əpəh e nego e neai. In tatiləs min rəhan kit naip eko itəm tasılə. ¹⁸ Nagelo kit min, itəm tatos nepədən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwin e nətueintən, kən məte rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg

Ş 14:6: Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkəuan lilin min rəha Uhgın, kən məto-inun in tatən nıpahrienən nian rafin.

u tipilpıl mın, əpəh e nəukətin. Nətrueintən tahmen e nəukətin.” 19-20 Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwin e nətrueintən, kən məte rəkis netəm mın un itəm kotahmen e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təməraikin-pən ilat kotuwın ikin asol əh itəm kəguarin-eguarin noa krep mın ikin, məmə nahuulat otaiəh. İkin əh, in ihluə e taon, Uhgın tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpınən ikin kəm netənim. Kən kəguarin-eguarin netəm mın u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikin əh, in tahmen e nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnım lokamnım. Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin.*

15

Netənim rəha Uhgın kəmotənwiwi in

¹ Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan mın nəmtətin kit mın itəm tatuha-pispis lak. Nagelo ilat sepin koatos namnu nalpınən mın, ilat sepin. Nalpinən mın əh, ilat koatol neməha apiəpiə rəha Uhgın tol namnun lan.

² Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nitəhai, məto kəmol e klas ne nigəm pıləh-pıləh, kən netənim neen koatətul e nikalkal nitəhai u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgın təmos-ipən hap* mın kəm ilat, ³ kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgın, koatan məmə,

“İərəməyə Uhgın Nahgim Tepət Pik Agin

Rəham nolən asol mın kotatuha-pispis etimat.

!Kig lilin, nolən mın rəham kotətuatip pahrien!

⁴ ?Pah otəsaginən ik, İərəməyə?†

?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?

Məto-inu ik pisin əm nakasim.

Netənim e kantri mın rafin okotuwa

kən motəfak e niganəmtim,

məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatip mın.”

⁵ Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən İkin Uhgın Tətətig İkin, inu, Nımə Tapolən rəha Uhgın. ⁶ Nagelo ilat sepin kəmotiet e İkin Uhgın Tətətig İkin, koatos nalpınən mın ilat sepin. İlat kotuwın e napən wir u, linen, itəm tatipit-ipit, kən kəməlis manikiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. ⁷ Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwit kit təmos-ipən pesin mın itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ilat sepin, kəm nagelo mın u sepin. Pesin mın u, kotərioah e neməha rəha Uhgın u, itəm tətətig lilin. ⁸ Kən nəhaniəm təmirəfin İkin Uhgın Tətətig İkin, nəhaniəm-in nepətan əhag-əhag rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwinən əh imə e İkin Uhgın Tətətig İkin mətoarus nalpınən mın ilat sepin itəm nagelo sepin koatəmik, okotol namnun.

16

Pesin ilat sepin, kəmotərioah e neməha rəha Uhgın

¹ Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e İkin Uhgın Tətətig İkin, matən-ipən kəm nagelo mın u sepin məmə, “Otuwin, motəhtəg-iarəp

* 14:19-20: Aes 63:1-6 * 15:2: Hap mın un, nat katoh elat o nənən napuən, tahmen e kitar.

† 15:4: Jer 10:7; Sam 86:9-10

e nātueintən pesin ilat sepin itəm kəmotərioah e neməha rəha Uhgin.”
 2 Nagelo itəm tətaupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netənim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən moatəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig, niməgəm təmirəfin nīpətilat.

3 Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpəh itəhəi. Kən nītəhəi təmol nita lan, tahmen e nita etəm təmimis. Kən nat itəhəi min rafin kəmotimis.

4 Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau min ne nəlugi nəhau min, kən ilau kueia mioal nita elau. 5 Kən əmun eməto nagelo itəm tərəməərə e nəhau min təmə,

“Ik pisin əm ik Uhgin, nakətuatip,
 ik un itəm nakətatig kən nəmətatig,
 kən tətuatip əm məmə onəkol nalpinən kəm ilat nəhlan.

6 Rəhalat atip əm,
 mətə-inun ilat kəmotiu nita rəham netənim min ne ien min,
 kən ik nakos-ipən nita nīmīlat məmə okotənim.”

7 Kən ekəto min olta tətəgət əfəməh məmə,
 “!Əwəh! İərəməərə Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin, rəham nəghatən nəmuəh netənim lan, in tətuatip agin, kən nīpahrienən.”

8 Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesin e mītgar, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm mīt məmə otəhg netənim tahmen e nīgəm. 9 Kən nəgəpənən təmus ilat, kən kotau-İərmis-in nərgi Uhgin, itəm in tətərəməərə e nalpinən min u, mətə ilat kotapəs nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motisiai-in rəhan nəpətən.

10 Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesin əpəh nat megəh tətərəməərə ikin, kən əmun, ikin min rafin in tətərəməərə ikin in təmapinəp. Kən netənim koatəto nahməən, moatus namīlat motoatip-oatip. 11 Kən ilat motau-İərmis-in Uhgin əpəh e nego e neai o nahməən min ne niməgəm min rəhalat, mətə ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotol.

12 Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpəh e nəhau asol, nərgin u, İufretes, kən əmun nəhau təmamir mol suatip rəha kig min kotaliwək lan moatisi-pah. 13 Kən əmun, ekəplan min narmin rat kisil kəhalahmen e pirok. Kit təmiet e nīpəgnoa ialkita, kit tiet e nīpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən kit tiet e nīpəgnoa ien eiueiua.*

14 İləhal narmi İərmis min, itəm koatol nəmtətin min, kən iləhal kəhaliet mətəhaluwın o kig min e nātueintən rafin, məhəluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin.

15 Kən İesu təmən məmə, “!Ətag-pa-tu! İlatuwa tahmen e iakləh! Etənim itəm təsapılən mətaiir, məsapegən rəhan natimnat o napılən məmə in otəsaipiəpiəən kən maulis ron, in otatig e nəwırən pahrien.”

16 Kən ilat kəmotərgətain rafin kig min əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm İsrəl, məmə, “Amaketon.”

17 Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e nīmagoagəp, kən əmun əpəh e İkin Uhgin Tətətig İkin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig məmə, “!Tīnol namnun!” 18 Kən əmun təmatipit, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə təmatipərəh-atipərəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in İahgin İahgin, kəsəplanən

* 16:13: “İen eiueiua” u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhnipat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Өпөн 13:11-18.

namig kit iahgin tol nəhlan nian kit. ¹⁹ Kən taon asol təməhap məsin kisił, kən taon min e kantri min rafin kəmotisas motol nat tika elat. Uhgın, nikin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm tərıoah e wain e neməha rəhan, təkəkəike kəm in məmə otanım rafin agin. ²⁰ Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkis ilat, kotika, ne nitot min, kisəplan minən kit. ²¹ Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatısı-pən e malnapua, kəmotisas-pən e netəmim. Ais u, kitiaħ əm tahmen e fife kilo, kən netəmim kəmotau-iərmis-in Uhgın o nahl-ipa-mən ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərət tərət agin.

17

Pətan ionəhan tərət agin

¹ Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan* tərət agin, itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət. ² Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənım nımın wain, moatapis ilat min kən moatit.”

³ Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətəsua-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgın, tirəfin nipətin, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kənu rəhnıpat ten. ⁴ Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nipətin, tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne nat kit təwir pik u, perel.† Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tərıoah e nat tərət min, itəm kotamkimik agin e niganəmti Uhgın, kən ilat un, noa nolən rat rəhan. ⁵ Kən inəh e nipinəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm nipətin tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON Əsanən NAHGİN TEPƏT U PAPILON.

IN İTİ NİPİTAN İONƏHAN MİN RAFIN.

KƏN IN NƏUKƏTİ NOLƏN NAT KOTAMKİMİK AGİN MİN.

⁶ Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapis e nita netəmim min rəha Uhgın, nita netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən İesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig. ⁷ Kən əmun nagelo təmənpa kəm io məmə, “? Narməm tatiwig nulan o naka? Io ekuhapik e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətəsua-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisim ilat sepin kən rəhnıpat ten. ⁸ Nat megəh itəm nəməplan, təmətatig, kən təsatigən roiu, kən otəsuwəhən otər e nipəg asol itəm teıuıu agin, kən tinətaiu matuwin məmə Uhgın otərəkin.

“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmilat otiwig pik nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto təsatigən roiu, məto in otiet-arəpa min.

⁹ “Etəmim otəkəike mos nenatigən o nitunən nipəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepin, koatəpsen-pən nitot min itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡ ¹⁰ Koatəpsen-pən min kig ilat sepin. Kig faif ilat kınotiet rəkis, kitiaħ tatəmegəh roiu, kən kit min təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatig o nian təkuəkır əm. ¹¹ Nat megəh u itəm təmətatig, kən roiu in təsatigən, in min in kig kit, itəm tatol nampa eit

* **17:1:** Pətan ionəhan, nipətin pətan rəha suatip. † **17:4:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. ‡ **17:9:** Netəmim tepət nikilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkin-pər e nitot ilat sepin.

lan, mətə in mīn in kīg kit rəha kīg mīn u ilat sepin, kən tīnətaiu matuwīn məmə Uhgin otərəkīn.

¹² “Rəhnipāt ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kīg ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərəən rəhalat. Mətə ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kīg mīn, motərəmərə ilat nat megəh, mətə o nian təkūəkir əm.

¹³ Nətəligən rəhalat kitiah əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh. ¹⁴ Ilat okotəluagin ilat Nəti Sipsip, mətə Nəti Sipsip otol win elat, mətə-inu Nəti Sipsip in İərəmərə rəha İərəmərə mīn, ne Kīg rəha kīg mīn. Kən in otuwa ilat mīn netəm mīn u, təmitəpun ilat, kən ilat koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən.”

¹⁵ Kən əmun, nagelo tən-ipa mīn kəm io məmə, “Nəhau mīn u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pisin pisin, nimanin netəmim, kantri mīn, ne nəghatən pisin pisin mīn. ¹⁶ Nat megəh ne rəhnipāt ilat ten itəm nəməplan, ilat okotətəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkīn in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun noanuwaəhgin kən motan-ətip nīpətin e nīgəm. ¹⁷ Okotol nəhlan, mətə-inu Uhgin təmələhəu-pən nat u e nikilat, məmə okotol nətəligən rəhan, kən mol nikilat kitiah əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəmərə, mətəarus nəghatən rəha Uhgin tuwa mol nīpahrienən.

¹⁸ “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə e kīg mīn rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

¹ Uarisig e natimnat mīn u, eməplan nagelo kit mīn təmisi-pər e neai. In tatos nepətən asol, kən in tətasiəgəpin rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən. ² Təməmərīt əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,

“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!

İərmis mīn kinotuwa kətətig ikin.

In noanīpirasig rəha narmin rat mīn.

In noanīpirasig rəha mənig rat mīn, kəsonən,

itəm kotəmkimik e niganəmti Uhgin.

³ Mətə-inun kantri mīn rafin kinotəpis e nīmīn wain u, nītəpən nalmələn, moatit in.

Kīg mīn rəha nətueintən kəmoatit mīn,

kən netəm koatol-salim-in natimnat mīn e nətueintən,

rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm

tətaumis o natimnat rəhan.”

⁴ Kən əmun emətə nəwian kit mīn e nego e neai təmə,

“Otiet rəkis lan, rəhak netəmim,

məmə rəhan nolən rat otəsīləs pikənən itəmat,

kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpinən,

⁵ mətə-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iūəhkīr əm tatek neai,

mol Uhgin təsaluinən rəhan nolən rat mīn.

⁶ Otəlpin nītai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.

Otos-ipən rəhan nətəuən mau kəiu.

Otiuw rəkis nīmīn wain itəm in tarip məskasik,

rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm in təmatos-ipən kəm ilat.

⁷ Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,

mətə roiu əh, os-ipən nətəuən rəhan e nəhməən ne nasəkən,

məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, 'To kwin kit. İkin-u iatəpələh, matərəməyə. Sənəmə io nəutahlımis. Okol esasəkən nian kit.'

⁸ O nausitan u rəhan, rəhan nalpinən min otıləs in o nian kitiah əm.

In otatımis, matəto tərət, mətasək.

Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,

kən nigəm otus in,

məto-inun İərəməyə Uhgın un, nahgın tepət,

in tatos-ipən rəhan nalpinən."

⁹ "Kən nian kig min rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə min rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərət ron. ¹⁰ Rəhan nahməən otol ilat kotəgın, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,

!'Kəsi! Kəsi o taon asol!

!Awe, Pəpilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiah əm lan, in tınatos rəhan nalpinən!'

¹¹ "Netəmim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat min okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit min tıka o nosən nəmtin rəhalat natimnat. ¹² Suah kit min otəsos-nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa, ne kəpiel wir min ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin minən napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəgui-naris ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pisin pisin min itəm koatəpien wir, ne natimnat min itəm katol e nəlui eləfen, ne nig min itəm nəmtətin tiəkis agin, ne pırons,† ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapıl. ¹³ Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwılat tatəpien wir min, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mir. Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaəa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə min o nos-nəmtinən kau min ne sipsip ne hos ne kat, ne slef min rəhalat, inu netəmim.

¹⁴ "Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat min, ilat okotasək pik, nikilat tahmə. İlat okotan məmə, 'Noa wək asol min rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwin pik lan, kən nəmatol, ilat kinotagım kapəs ik. Rəham nautə min ne malə-malə min rəham kinotagım, okul nəsos minən ilat.'

¹⁵ Netəm koatol-salim-in natimnat min rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol min lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. İlat nikilat otahmə kən kotasək motasək əfəməh, ¹⁶ motəmə,

"!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir min u linen, itəm tol nəgui-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nipətin tətəanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel min nəmtin tiəkis, ne nat wir min u perel ne.

¹⁷ Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiah əm lan, kəməyəkin rafın nautə asol min rəhan.'

"Kən əmun netəm koatıləs nego min rafın, netəm koataliwək e nego, ne kırı min rəha nego, ne netəmim rafın itəm koatos məni rəhalat o natigən e nərpı nitəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron. ¹⁸ Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, '!Kəsehmən taon kit təsanən tahmen e taon asol u! ¹⁹ Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nımoulul, tatəpsen-pən məmə nikilat titahmə, kən motasək pik məmə,

"!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafın itəm koatos nego min itəhəi ilat rəhalat nautə təməpət e rəham natimnat!

* 18:12: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. † 18:12: Pırons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiah əm lam, kəməraḱin agin ik.'

²⁰ "Məto itəmat e nego e neai, itəmat netənim rəha Uhgın, ne aposol min ne ien min,

itəmat nikitəmat təike magien,

məto-inu Uhgın təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!"

²¹ Kən əmun, nagelo əsanən kit təmiləs kəpiel asol kit, matipin-pən e nahgin rafin əpəh itəhai, kən məmə,

"Kəməraḱin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhai.

Kən okol in təsətul minən.

²² Kən okol kəsəto minən nəwiali hap[†] min ne napuən min, ne nəwiali nahlan nau ne təwi u ikin-u.

Etənim rəha nalpəkau wirən e natimnat otikə ikin-u,

kən okisəto minən natərkərikən rəha kəpiel min itəm kotalkin wit katol flaə lan.

²³ Nəhag-əhagən rəha lait min okol kəsətasə minən,

kən okol kəsəto minən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha marit,

məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham,

ilat koatol win e nətueintən rafin,

kən ik natagwən asim netənim e kantri pisin pisin min məmə kotuwa o rəham nərəməəən, e nolə masig rəham.

²⁴ "Taon asol u Papilon in təmos nalpinən

məto-inun kəmatiū nita ien min ne netənim min rəha Uhgın ikin min rafin e nətueintən.

Nipahrienən, nita netənim rafin itəm kəməhamnu ilat,

in tətətig e taon asol u."

19

Netənim ilis e nego e neai kəmotənwiwi Uhgın

¹ Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netənim tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,

"!Pəs kotənwiwi İəməməə!

!In Uhgın u, təmosmegəh kitat!

Nepətan əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,

² məto-inu nakilən rəhan in tətətip pahrien.

Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit əpnəpin netənim,

kən tinətalpin nita rəhan iolwək min."

³ Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,

"!Pəs kotənwiwi İəməməə Uhgın! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus pətan u, tatər tatər namnun tikə."

⁴ Netəm-iasol itəm kəmotəwlatən min ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm Uhgın. İlat kəmotəuiəu, nīpinəgilat taru nisip, motəfək kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matəməməə. Kən ilat motəmə,

"!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi İəməməə!"

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,

"!Otənwiwi Uhgın rəhatat!

!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!

[†] 18:22: Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

!Itəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgin, otənwiwi in!

!Nat əpnapin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm əpnapin əm, mətə otənwiwi Uhgin!”

⁶ Kən əmun emətə nəwia nat kit tahmen e netənim tepət koatagət, kən mahmen min e nifəhəi tatem nonahlualuə, ne kalualuə titatiperəh-atiperəh motəmə,

“!Pəs kotənwiwi İəməmə!”

Mətə-inun İəməmə Uhgin rəhatat, Nahgin Tepət Pik Agin, in tinatəməmə.

⁷ Pəs nikitat tərtoah e nəgienən,

kən motən nıpahrienən e rəhan nepətən,

mətə-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.

⁸ Kən Uhgin təmos-ipən napən wir kəm in, məmə otuwın lan.

Napən wir u linen, tatipit-ipit, mərüən.”

(Napən wir u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netənim rəha Uhgin.)

⁹ Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, “Ətə rəkis natimnat min u. ‘Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwın e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e nəwırən pahrien.’ ” Kən matig mən min məmə,

“Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgin.” ¹⁰ Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meıuıu, nıpinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Mətə in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat pıam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-ıarəpən namnusən təwır rəha İesu. Əfak kəm Uhgin əm, mətə-inu nətul-arəpən rəha İesu, in nəukətın nəghatən min rəha ien min.”

Etəm təmasuə-pər e hos kərüən

¹¹ Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kərüən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgin un, “Etəm Kitun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nıpahrienən.” In tatəmou, kən matos-ipən nalpınən kəm netənim e nolən itəm tətəuati əm. ¹² Nıganəmtin tahmen e nəmnamın nıgəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kig asol agin. Kəmətə-pən nərgin kit lan, mətə suah kit təsitunən nərgin əh, in pisin əm titun. ¹³ In tatuwın e napən kit itəm kəmeer e nıta,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha Uhgin.† ¹⁴ Kən mopaél min rəha nego e neai koatuarisig-in. İlat rafın koatəpələh-pər e hos kərüən min, kən moatuwın e napən wir u, linen, tərüən məwır. ¹⁵ Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatısi-pən e nıpəgnoan.‡ Kən in otətamnu netənim e kantri min e naip əh. “In otərəməmə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen.”§ In otol təskasik agin kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa kirep min itəm netənim kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaıəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin tatol-arəp rəhan neməha pik. ¹⁶ Kəmətə-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MİN // NE İƏRƏMƏRƏ RƏHA İƏRƏMƏRƏ MİN*

¹⁷ Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətasək əfəməh matən-ipən kəm mənig min itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, “Otuwa, motargətain itəmat min o nagwənən asol

* 19:13: Aes 63:1-6 † 19:13: Jon 1:1,14 ‡ 19:15: Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12

§ 19:15: Sam 2:9 * 19:16: 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

rəha Uhgín, ¹⁸ māmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig mīn, ne netəm-iasol rəha mopael mīn, ne netəm nahgilat tepət, ne hos mīn, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef mīn, netəm koatos nepətan asol mīn, ne netəm əpnəpīn əm.”

¹⁹ Kən əmun, ekatig məplan mīn nat megəh əpələ in, ne kig mīn rəha nətueintən ne rəhalat mopael mīn. Ilat kəmotargətain ilat mīn māmə okotəluagin ilat etəm titasuə e hos kəruən, ne rəhan mopael mīn. ²⁰ Məto kəmotaskəlīm nat megəh əh, ne ien eiua-eiua itəm təmatol nəmtətin pispis mīn nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin mīn əh, o neiuə-inən netəm mīn u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nīpəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien. ²¹ Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig mīn ne mopael mīn rafin e naip rəha nəluaginən itəm tətisi-pən e nīpəgnoan kən mənig mīn rafin kəmoton nīpətilat, moton, nərpilat tasis wīr.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəməra e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosən

¹ Kən əmun, eməplan nəgelo kit tətisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nīpəg asol itəm teiuaiu agin, * ne sen asol kit. ² Kən in təmaskəlīm ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən, in Iərmis, o Setan, kən məlīs ətain o nup wan-taosən. ³ Təmərakin-pən in e nīpəg asol itəm teiuaiu agin, kən mahtosig-in tiəkis, māmə in otəseiua-in mīnən netəmim rəha kantri mīn mətoarus-pən nup wan-taosən tol namnun. Nup wan-taosən otol namnun un, okəike kerəh mīn lan o nian əkuəkīr mīn əm.

⁴ Kən əmun, eməplan jea rəha kig mīn neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgín təmos-ipən nepətan kəm ilat māmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan mīn netəmim itəm kəmətatip nentoulāt məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu ne nəghatən rəha Uhgín. Ilat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən məsotosən rəhan mak e nīpīnəgilat ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh mīn, kən motərəməra ilat Kristo o nup wan-taosən. ⁵ Nat əh, in naiir-pa-mīnən e nīmīsən itəm otaupən. Məto netəm mīn u neen mīn itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmosos mak rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh mīnən mətoarus nup wan-taosən tol namnun. ⁶ Netəm mīn un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-mīnən e nīmīsən, ilat okotatig e nəwīrən pahrien, məto-inu ilat netəm asim mīn rəha Uhgín. Ilat okəsotuwinən e noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris mīn rəha Uhgín ne rəha Kristo, kən ilat okotərəməra ilat mīn e nup wan-taosən.

Uhgín təmol nalpīnən kəm Setan

⁷ Nian nup wan-taosən tinol namnun, okahl-iarəp mīn Setan e nīpəg asol. ⁸ Kən in otuwīn əpəh o netəmim e kona kuwīt rəha nətueintən, itəm katən māmə Kok ne Makok,† māmə oteiua-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluaginən. Ilat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nīməkləkil əpəh e nīkalī itəhəi. ⁹ Ilat kəmotaliwək motuwīn isəu isəu mīn motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kitəlau-in ikin netəmim rəha Uhgín okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgín tolkeike pik.‡ Məto

* 20:1: Nol Өпөн 1:18 † 20:8: Esik 38:2,9,15 ‡ 20:9: “Taon u, itəm Uhgín tolkeike pik,” in tatəghat-in Jerusalem.

nigəm kit tәмisi-pər e nego e neai, muwa mus ilat. ¹⁰ Kən kəmərakin-pən Iərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən әpəh e noanəmnamin nigəm asol itəm tatəpien. Ikin әh, kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiuə. Iləhal okətəhaləto nahmən lili e nərauiəgən ne lapin, namnun tika.

Namnun nakilən

¹¹ Kən әmun ekəplan min jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.

¹² Kən әmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətan asol, ne netəm әnapin әm. Ilat rafin kotətul әpən e jea rəha kig u, kən kameg naoa min. § Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kinatakil ilat kitiah kitiah o nat ilat kəmotol. ¹³ Nərpі nitəhai təməhlman netəm kəmotimis itəhai, kən Nimişən ne Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kinotiet rəkis elau, kən kinatakil ilat kitiah kitiah o nat ilat kəmotol. ¹⁴ Kən kəmiləs Nimişən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamin nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nimişən mau kəiu. ¹⁵ Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamin nigəm asol.

21

Jerusalem wi

¹ Kən әmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhai təmikə min. ² Kən әmun ekəplan taon asim rəha Uhgин, inun Jerusalem wi, tatisi-pər o Uhgин e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwин mehm rəhan iərman mioal marit. ³ Kən әmun ekəto nəwian asol kit tәмisi-pən әpəh e jea rəha kig matən məmə, “!Əplan-tu! Roiu әh, Uhgин tinol latuənu rəhan ilat netəmin. In otətatig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmin. Kən Uhgин әtuatip in otətatig olat, kən in rəhalat Uhgин. ⁴ In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimişən ne nasəkən ne nahmən min okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwin rəkis, okol kəsotuwa minən.”

⁵ Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, “!atəuhlin natimnat min rafin kotuwa motuwiwi.” Kən məmə, “Əte rəkis natimnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nagileən elat məmə nipahrienən.”

⁶ Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, “Kinol namnun natimnat rafin. Io Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmin itəm koatoaoa, io ekos-ipən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lili.† ⁷ Etəmin itəm otətatul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgин, kən in otuwa nətik. ⁸ Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikan e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkimik, kən moatəhamnu itəm, koatit anion әm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak kəm narmi nat min, ne ieueiuə min rafin, iməlat әtuatip un in noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nimişən.”

§ 20:12: Natimnat rafin itəm netəmin kəmotol, kəməte rəkis e naoa min u. * 21:6: Nəghatən әtuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul әpən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † 21:6: Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

⁹ Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Ughin otol kəm netənim. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs iakəgətu pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau min.” ¹⁰ Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Ughin təmol kəm io, əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətu kəm io Taon Asim rəha Ughin u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Ughin əpəh ilis e nego e neai. ¹¹ In təhag-əhag e nepətan rəha Ughin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas. ¹² Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitalau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo min tuelef koatətu o ket min u. Kəməte-pən nərgi noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket min u. ¹³ Kən kəməte-pən nərgiləhal kisil e nikalin pah ikin, kisil min e nikalin pəhap ikin, kisil e nikalin pis ikin, kən kisil e nikalin par ikin. ¹⁴ Nəukəti fenis e taon u kəmotətu-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkis-pən nərgi tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.

¹⁵ Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan. ¹⁶ Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nikalin min rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nikalin min rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita. ¹⁷ Fenis u, tipik-ipik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netənim, itəm ilat koatos mak mihin e nat. ¹⁸ Fenis u, kəmol e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatipit-ipit, in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas. ¹⁹ Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wir min. Kəmotəupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u safaiə, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u emeral. ²⁰ Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u takuoəs, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis. ²¹ Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiah kitieh e perel[‡] kitiah kitiah. Kən suatip min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

²² İkin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Ughin, məto-inu Ughin əm, itəm Nahgin Tepət Pık Agin, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən. ²³ Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nepətan əhag-əhag rəha Ughin in tətasiəgəpin rafin taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan. [§] ²⁴ Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iərəməmə min rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir min, motuwa e nisaiian motələhəu e taon u. ²⁵ Kisahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian lapin tikə ikin əh. ²⁶ Netənim e kantri pisin pisin min e nətueintən, okotos nautə wir min rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisaiian, motələhəu e taon u. ²⁷ Məto natimnat min itəm kotəmkimik e niganəmti Ughin, ne netənim itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm koateiuə, netəm min u okol ilat

[‡] 21:21: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. § 21:23: Aes 60:19

kəsotuwınan imə e taon asol u. Netəm min əm un itəm kəməte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwınan imə.

22

Nəhau megəh

¹ Kən nian nagelo təməgəṭun rəkis taon wi kəm io, kən təməgəṭun min nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tatisi-pən əpəh e jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip, ² maiu matuwın matiləs nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən tatətul u e nikal-kali nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup min rafın, e məwig min rafın. Kən netəmin e kantri min rafın koatol nimalin o nol-wırən nimisən. ³ Nat tikə agin ikin əh itəm təike mos nalpınən rəha Uhgın. Kən jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip in əh-ikin əh, katuəməməə ikin. Kən rəhan iolwək min okotəfak kəm in. ⁴ İlat okotəplan niganəmtin,* kən okəte-pən nərgin e nıpınəgilat. ⁵ Nian lapın otikə. Nikilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nikilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu ləməməə Uhgın in lait rəhalat. İlat okotəməməə lilin, namnun tikə.

⁶ Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, “Nəghatən min u inu, kitun nagileən elat məmə nıpahrienən. ləməməə Uhgın təməni-pən kəm rəhan ien min aupən natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təməhl-ipən rəhan nagelo məmə otəgəṭun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa.”

⁷ Kən əmun, İesu tən-ipa kəm io məmə, “!Otətəlig-tu! !Otəsuwəhən ekiet-arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgın təməni-arəp aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwırən pahrien.”

⁸ İo Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwın məgəṭun ilat kəm io. Kən emeiuaıu, nıpınəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. ⁹ Məto in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgın, kitat piam min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlim nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgın!” ¹⁰ Kən in təməni-ipa kəm io məmə, “Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa. ¹¹ Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wir, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgın, okotətuatip nian rafın, motəkəike e nasimən rəhalat.”

¹² Kən İesu tatig mən min kəm io, “!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətouən wir kən ekos-ipən kəm netəmin rafın u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol. ¹³ İo Nəukətin ne Namnun.† İo emaupən matig, kən io oekol namnun agin. İo nətuounən, kən io iatol namnun lan. ¹⁴ Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən tərūən, ilat okotatig e nəwırən pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətan kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwın-pən e ket min rəha taon u. ¹⁵ Məto netəmin neen min əh-ikin itəm okol kəsotuwamən imə. İlat u, netəm kotamkimik, ne netəm min un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne

* 22:4: Mat 5:8; 2 Kor 4:6 † 22:13: Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “İo un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

koatit anion ilat mın, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmi nat mın, ne netəm rafin itəm kotalkeike neiuəiuəən.

¹⁶ “Io Iesu, emahl-ipinə rəhak nagelo məmə otən-iarəpinə natımnat mın u kəm niməfak mın. Io u, Nəukəti Tefit, məto Noanol mın rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wır.”

¹⁷ Narmin Rəha Uhgın ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, “!Wa!” Kən pəs netəm mın u kotəto, ilat mın kotən mə “!Wa!” Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənım nəhau megəh kisos-nəmtinən.[†] ¹⁸ Io Jon, iatəghat əskasik matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgın itəm tətətig e naoa u. Okəmə etəmim kit tətə-pən atip nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgın otos-ipən nalpinən mın u naoa u tatəghat-in kən milpin-pən e nalpinən rəha etəmim u. ¹⁹ Okəmə etəmim kit tos-irəkis nəghatən neen e naoa u, Uhgın otos-irəkis nəwırən mın itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nig rəha nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otatig e taon asim əh. ²⁰ Etəmim itəm tatən-iarəp natımnat mın u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən ekımnə.” !Əwəh! Wa-ta İərəməərə İesu. ²¹ Pəs Uhgın tawte-in nəwırən rəha İərəməərə İesu tuwın kəm netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

[†] **22:17:** Aes 55:1; Jon 7:37